รายงานการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ(สำนักงาน กปร.)

รายงานการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)

คำปรารภ

การประเมินผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยกองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร. ร่วมกับ ศูนย์ศึกษาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาถึงการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งหมด ของทั้ง ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการขยายผลองค์ความรู้ไปยังศูนย์เรียนรู้ฯ รวมถึงศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๒ แห่ง ทั้งหมดเพื่อนำไปสู่การพัฒนามาตรฐานในการจัดตั้ง สนับสนุน ศูนย์เรียนรู้ฯ และข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง ทั่วประเทศต่อไปในอนาคต

ข้อมูลที่จัดเก็บมีทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร รายงาน และสถิติ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สำนักงาน กปร. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๒ แห่ง และเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ทุกศูนย์เรียนรู้ฯ ใช้แบบสอบถามผู้ได้รับประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้ฯ และจัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล ได้มีการนำผลการวิเคราะห์เพื่อคืนข้อมูลและรับฟังข้อคิดเห็นและเสนอแนะ จากการจัดประชุมสัมมนา ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๒ แห่ง และ ณ สำนักงาน กปร.

ผลการวิเคราะห์ ประมวลและสรุปผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์สำคัญของการประเมินดังกล่าวถือว่ามาจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์น่าจะเป็นประโยชน์ในเบื้องต้นคือทำให้การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลสูงขึ้น และในท้ายที่สุดทำให้เห็นถึงพลังการพัฒนาที่ยั่งยืนสู่ความพอเพียงตามพระราชดำริต่อไป

ความพยายามดังกล่าวจะไม่สำเร็จถ้าปราศจากการสนับสนุน ร่วมดำเนินงาน และให้ความช่วยเหลือจากผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ของ กองติดตามประเมินผล กองศึกษาและขยายผล และกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ และ ๓ สำนักงาน กปร. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมถึงเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และผู้ได้รับประโยชน์ทุกท่าน ทีมประเมินผลขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(นายดนุชา สินธวานนท์)
เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำนำ

การประเมินผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา และศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) โดยกองติดตามประเมินผล กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ กองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ และกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓ กับศูนย์ศึกษาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริดังกล่าว จำนวน ๔๙ แห่ง แบ่งเป็นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน ๑๕ แห่ง และของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จำนวน ๓๔ แห่ง ซึ่งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเป็นสถานที่ขยายผลการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ถือกำเนิดจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษา ทดลอง วิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ที่แตกต่างกัน เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติ และประชาชน มีการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน และเป็นสถานที่สาธิตในลักษณะของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” โดยศูนย์เรียนรู้ฯ ถือเป็นแหล่งเรียนรู้สาธิตที่เริ่มจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในปี ๒๕๕๒ การประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ ในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาของศูนย์เรียนรู้ฯ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ และส่งผลการต่อยอดงานขยายผลให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น อันเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่องต่อไปในอนาคต

อย่างไรก็ตาม การประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ด้วยสำนักงาน กปร. ได้รับการสนับสนุนร่วมมืออย่างดียิ่ง จากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งระดับกรม กอง จังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ได้ให้ความอนุเคราะห์สนับสนุน อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งด้านข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ และที่สำคัญคือทีมงานประเมินผลจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และคณะ ที่ทุ่มเท ศึกษา ค้นคว้า สอบถามข้อมูล และลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจากทุก ๆ ส่วน ทำให้การประเมินผลในครั้งมีความครบถ้วน สมบูรณ์ทั้งด้านข้อมูลวิชาการ ข้อมูลในพื้นที่ ซึ่งได้นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และประมวลผลตามหลักวิชาการจนสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างยิ่งดี

สำนักงาน กปร. ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริฯ ในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาและการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในอนาคต รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งอื่น ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรียนรู้และต่อผู้ที่สนใจต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

Executive Summary

๑. ที่มาและความสำคัญ

ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ที่ดำเนินการโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริภายใต้การกำกับ ประสานงาน และสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ ถือว่าเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สนองพระราชดำริในการให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องจากพระราชดำริ ๖ แห่ง พัฒนาองค์ความรู้จากการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และสาธิต แล้วนำไปการขยายผลสู่ประชาชนและเกษตรกรให้สามารถปฏิบัติได้จริง ผ่านเกษตรกรตัวอย่างที่นำความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่จนประสบความสำเร็จ และต่อมาได้รับการจัดตั้งเป็น ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ จนปัจจุบัน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่งมีศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริรวมทั้งสิ้น ๑๐๘ แห่งทั่วประเทศ

การพัฒนาให้มีศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริดังกล่าวเป็นแนวทาง แนวปฏิบัติและเกิดผลที่ทำให้วัตถุประสงค์ตามพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สมบูรณ์ถึงพื้นที่และถึงตัวเกษตรกรที่กว้างขวางขึ้น จำเป็นต้องมีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถวิเคราะห์ให้เห็นถึง ศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ และในที่สุดหากนำผลการวิเคราะห์ไปกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อไป

ดังนั้นกองติดตามและประเมินผล สำนักงาน กปร. จึงจัดให้มีการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยศูนย์ศึกษาการใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้ร่วมดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อศึกษาถึงการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๒ เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๓ เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในการขยายผลองค์ความรู้ไปยังศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๔ เพื่อพัฒนามาตรฐานและแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่ง ทั่วประเทศต่อไป

๓. แนวทางการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน ได้กำหนดกรอบแนวทางการประเมินตามแผนภูมิที่ ๑ มีสาระสำคัญโดยสังเขป ดังนี้

๓.๑ หน่วยบริหารจัดการที่เป็นฝ่ายกำกับ ประสาน และสนับสนุน ได้แก่ สำนักงาน กปร. โดยมีกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ กองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ กองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓ และกองติดตามประเมินผล

๓.๒ หน่วยบริหารจัดการในพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านอาชีพ และด้านเศรษฐกิจพอเพียง ไปขยายผลให้เกิดการประยุกต์ใช้ในชุมชนต่าง ๆ โดยศูนย์เรียนรู้ฯ

๓.๓ หน่วยปฏิบัติการ ได้แก่ศูนย์เรียนรู้ฯ โดยมีเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ นำความรู้ไปประยุกต์ในกิจกรรมต่าง ๆ จนเกิดผลสำเร็จ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรผู้สนใจนำไปปฏิบัติจนได้รับประโยชน์

การเก็บข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์จึงเน้นไปที่การดำเนินงานของหน่วยบริหารจัดการ และผลของปฏิบัติการที่เกิดขึ้นกับศูนย์เรียนรู้ฯ ดังนี้

๑) การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการขยายผลความรู้ไปยังศูนย์เรียนรู้ฯ เกี่ยวกับแนวคิด แนวปฏิบัติ และการสนับสนุนจากสำนักงาน กปร. การจัดการ และปฏิบัติการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านองค์ความรู้และการถ่ายทอด ด้านการใช้เกณฑ์มาตรฐานเพื่อจัดตั้งและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการจัดทำแผน การสนับสนุนและประสานงาน งบประมาณ ปัจจัย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ด้านศักยภาพและภาระงานของฝ่ายขยายผล รวมถึงด้านข้อมูลการติดตามและประเมินผล ทั้งนี้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ ๒

๒) ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ เกี่ยวกับ ผลผลิตตามกิจกรรมสำคัญที่ครบวงจร ปัจจัยที่มีผลต่อปฏิบัติการของศูนย์เรียนรู้ฯ การขยายความรู้ให้กับเกษตรกรผู้ได้รับประโยชน์ รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ

๓) การวิเคราะห์การดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยใช้ข้อมูลจาก ๑ และ ๒ ทั้งนี้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ ๑ คือ การวิเคราะห์การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ และวัตถุประสงค์ที่ ๒ คือ การสรุปแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ

๔) การวิเคราะห์และนำเสนอเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นการนำผลการวิเคราะห์จาก ๓ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ ๔

๕) การวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นการนำผลการวิเคราะห์จาก ๓ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ ๔

แผนภูมิที่ ๑ กรอบแนวทางการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

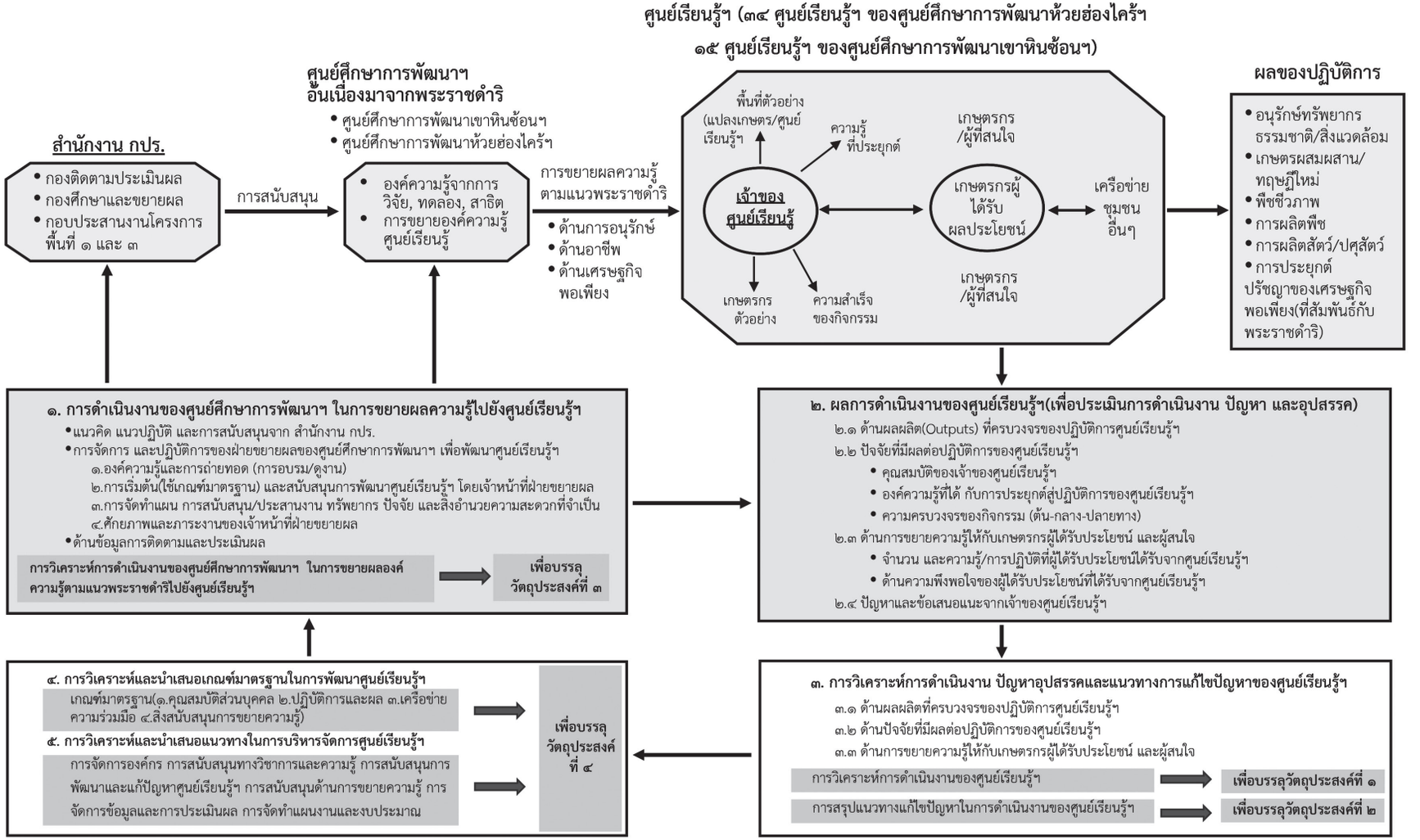

๔. ข้อมูลและการวิเคราะห์

การประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ ได้ใช้กรอบแนวทางการประเมินผลเป็นหลักในการใช้วิธีการและเครื่องมือเก็บข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ทั้งหมด ซึ่งสรุปได้ตามแผนภูมิที่ ๒, ๓ และ ๔ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒ ข้อมูลและการวิเคราะห์การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของสำนักงาน กปร. และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

แผนภูมิที่ ๓ ข้อมูลและการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ

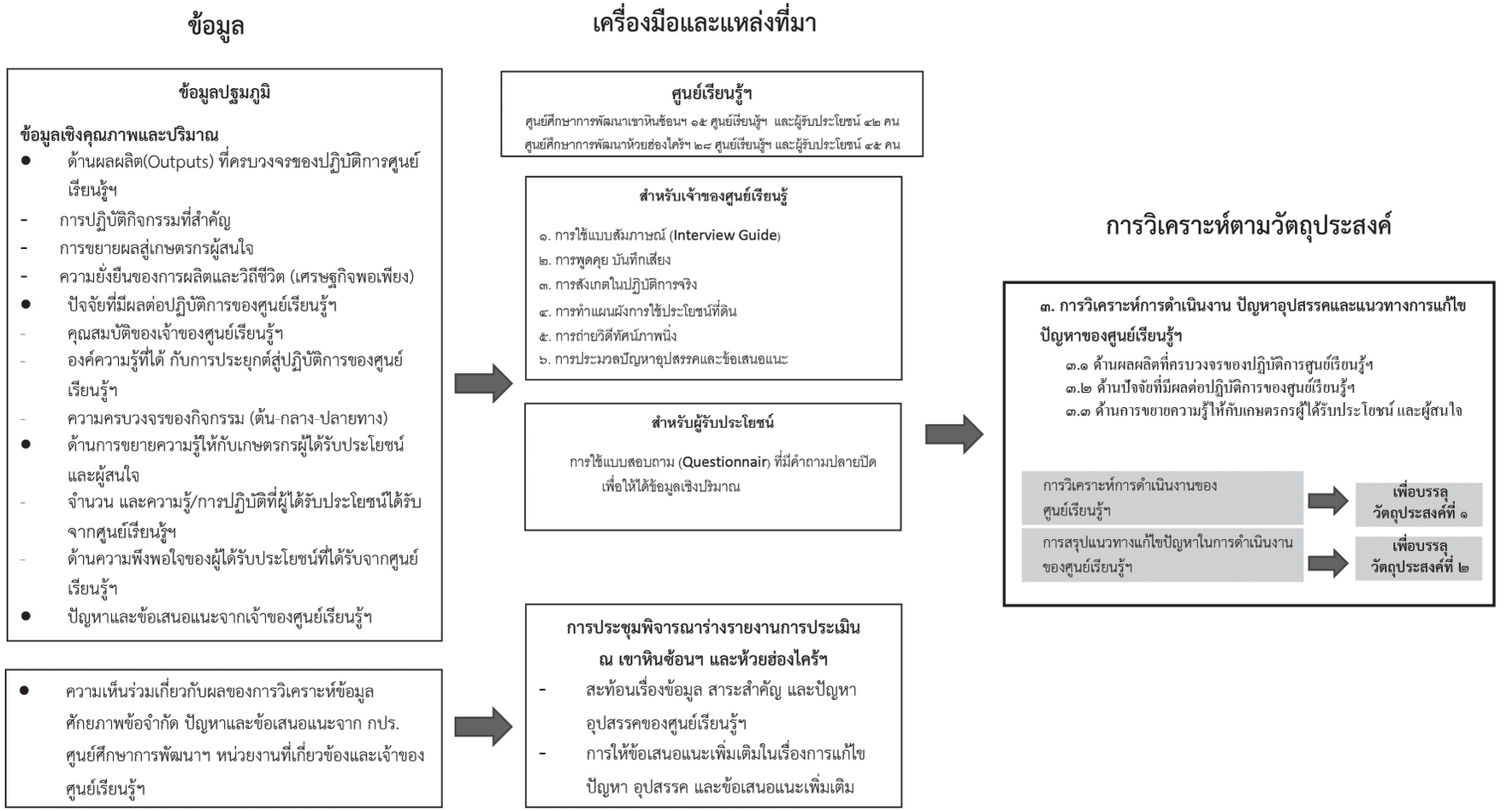

แผนภูมิที่ ๔ ความสัมพันธ์ของการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กับ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาของศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อไปวิเคราะห์เกณฑ์มาตรฐานและแนวทางการบริหารจัดการ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการกับผลปฏิบัติการศูนย์เรียนรู้ฯ

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาฯ ในการขยายผลความรู้ไปยังศูนย์เรียนรู้ฯ

- การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ
  - ๑) หลักการและแนวทางในการขยายความรู้ตามแนวพระราชดำริไปยังศูนย์เรียนรู้ฯ
  - ๒). การจัดองค์กรการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้
  - ๓). การประสานงานและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาและการกำกับ ประสานงาน และสนับสนุนจาก สำนักงาน กปร
  - ๔) พื้นที่ดำเนินงานหรือพื้นที่เป้าหมายของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ
  - ๕). ความรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์เรียนรู้ฯ
  - ๖). บทบาทภาระหน้าที่ของฝ่ายขยายผลและเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล
  - ๗). ศักยภาพและข้อจำกัดของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ

(รายละเอียดอยู่ในบทที่ ๓)

การวิเคราะห์การดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑) ข้อมูลพื้นฐานและบริบททั่วไปของศูนย์เรียนรู้ฯ

๒). ศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และห้วยฮ่องไคร้ฯ

๓). ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และห้วยฮ่องไคร้ฯ

๔) ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และห้วยฮ่องไคร้

(รายละเอียดอยู่ในบทที่ ๔)

การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ ๔

ตัวแบบเกณฑ์มาตรฐาน

การจัดลำดับขั้นของศูนย์เรียนรู้ฯ ออกเป็น 3 ระดับ

๑) ศูนย์เรียนรู้ที่กำลังก่อรูป/ เริ่มพัฒนา

๒) ศูนย์เรียนรู้ที่พัฒนาแล้ว

๓) ศูนย์เรียนรู้ที่พัฒนาไปสู่ความยั่งยืน

องค์ประกอบหลักของเกณฑ์อยู่ด้วยกัน 4 องค์ประกอบสำคัญ ประกอบไปด้วย

๑) คุณสมบัติส่วนบุคคล (การศึกษา,ประสบการณ์,ความชำนาญ,ความถนัดที่เกี่ยวข้อง,ความรู้,ความเป็นผู้นำ,การได้รับรางวัล)

๒) ปฏิบัติการกิจกรรมสำคัญ และผลสำเร็จ

๓) เครือข่ายความร่วมมือ (ครอบครัว,เครือญาติ,กลุ่ม,ศูนย์ฯ,หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง)

๔) สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่ (แปลงสาธิต,ห้องน้ำ,อาคาร,แผ่นพับ, สื่อสมัยใหม่ ฯลฯ)

(รายละเอียดอยู่ในบทที่ ๔)

ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ

(ก) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความรู้และการจัดการความรู้

(ข) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำความรู้ไปปฏิบัติกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

(ค) การขยายผลความรู้สู่เกษตรกรและผู้ที่สนใจ

รายละเอียดอยู่ในบทที่ ๕

๕. ผลการประเมินการบริหารจัดการ ปฏิบัติการ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ภายใต้การกำกับประสานงาน และสนับสนุนจาก สำนักงาน กปร.

๑) การจัดตั้ง สนับสนุน และพัฒนาศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ เป็นแนวคิดและแนวทางการสร้างและขยายองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ดีมาก สอดคล้องกับการใช้ความรู้ไปพัฒนาที่สัมพันธ์กับความแตกต่างของพื้นที่เชิงบริบททางภูมินิเวศและภูมิสังคม ใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นจุดเริ่มต้นและขยายผลให้กับเกษตรกรตัวอย่างและต่อมาเป็นเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีการค้นหาเพิ่ม ประยุกต์ใช้กับกิจกรรมสำคัญ จนเกิดผลสำเร็จ

๒) การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เกษตรกรผู้สนใจโดยศูนย์เรียนรู้ฯ มีความสำเร็จสูง เพราะความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมสำคัญจนได้ผลของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และโดยเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ อยู่ในเงื่อนไข ดิน น้ำ ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต และจัดการกับผลผลิตที่ใกล้เคียงกับเกษตรกรมากที่สุด

๓) มีระบบการจัดองค์กรที่ดี โดยให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็น One Stop Service และที่สำคัญเป็นการจัดองค์กรแบบความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Collaborative Organization) เพื่อบูรณาการแผนงาน โครงการ และกิจกรรมการศึกษาและพัฒนา โดยมีคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) กำหนดนโยบาย สำนักงาน กปร. นำนโยบายไปกำกับ ประสานงานกับทั้งหน่วยงานส่วนกลางและศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวมถึงการสนับสนุนการจัดการให้ถึงศูนย์เรียนรู้ฯ แบบบูรณาการ

๔) สำนักงาน กปร. มีแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ โดยมียุทธศาสตร์ที่ ๑ และ ที่ ๒ เป็นแนวทางสำคัญสำหรับการบริหารจัดการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีแผนแม่บท (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) มีแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เชื่อมต่อระหว่างแนวทางของแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ในพื้นที่ และมีแผนปฏิบัติประจำปีเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

๕) ปฏิบัติการสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ จากสำนักงาน กปร. โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ถึงศูนย์เรียนรู้ฯ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีขั้นตอนและกระบวนการที่สัมพันธ์และส่งต่องานต่าง ๆ จากบนลงล่างและจากล่างขึ้นบน โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นกลไกสำคัญ สรุปสาระสำคัญใน แผนภูมิที่ ๕ และ ๖ ประเมินได้ว่าเป็นระบบและกระบวนการที่ดีระดับหนึ่ง และมีโอกาสทำให้สมบูรณ์ขึ้นในอนาคต

แผนภูมิที่ ๕ ระบบบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ จากส่วนกลาง, ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สู่ชุมชน

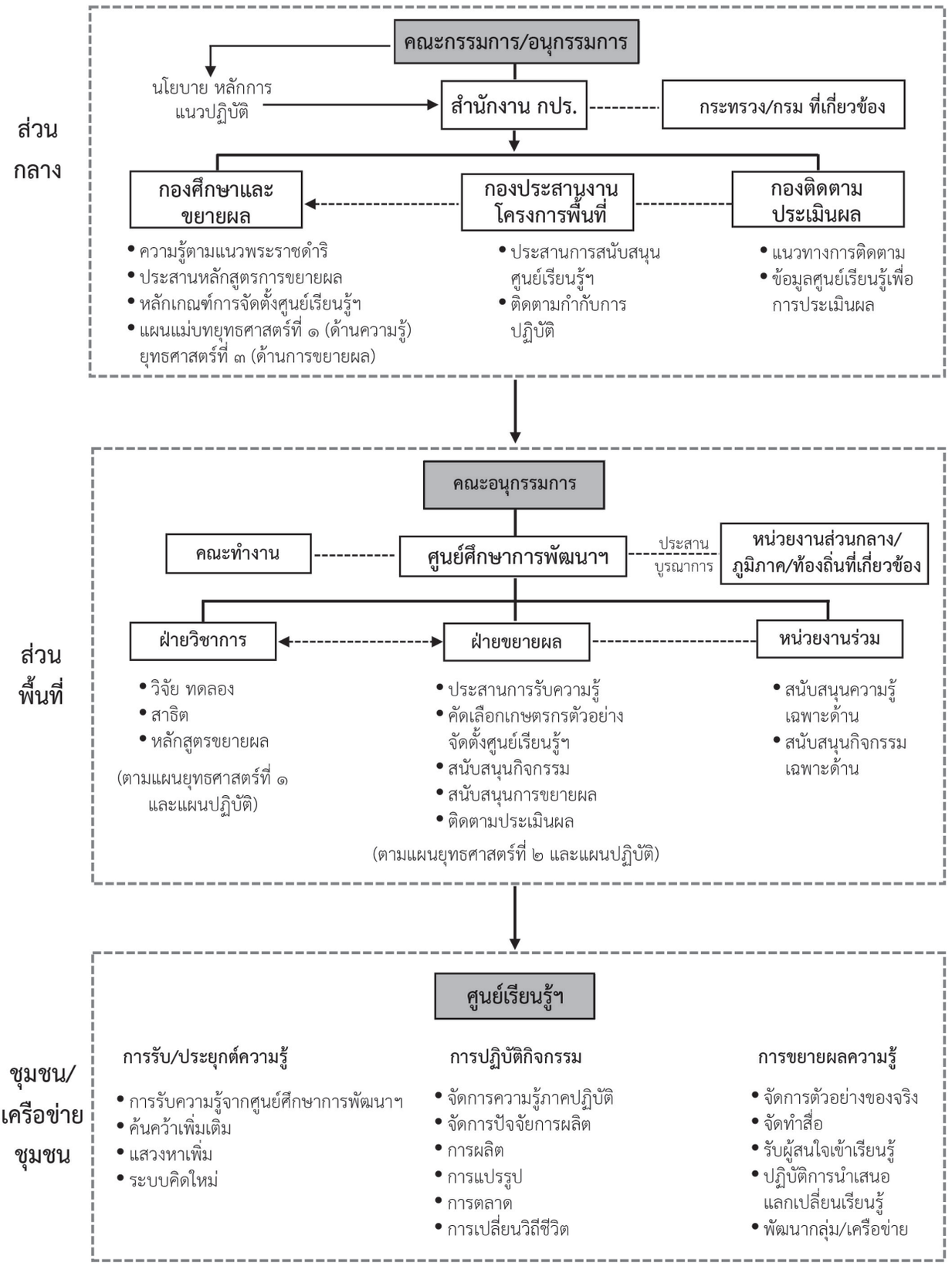

แผนภูมิที่ ๖ ระบบบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ จากชุมชน สู่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ถึงส่วนกลาง

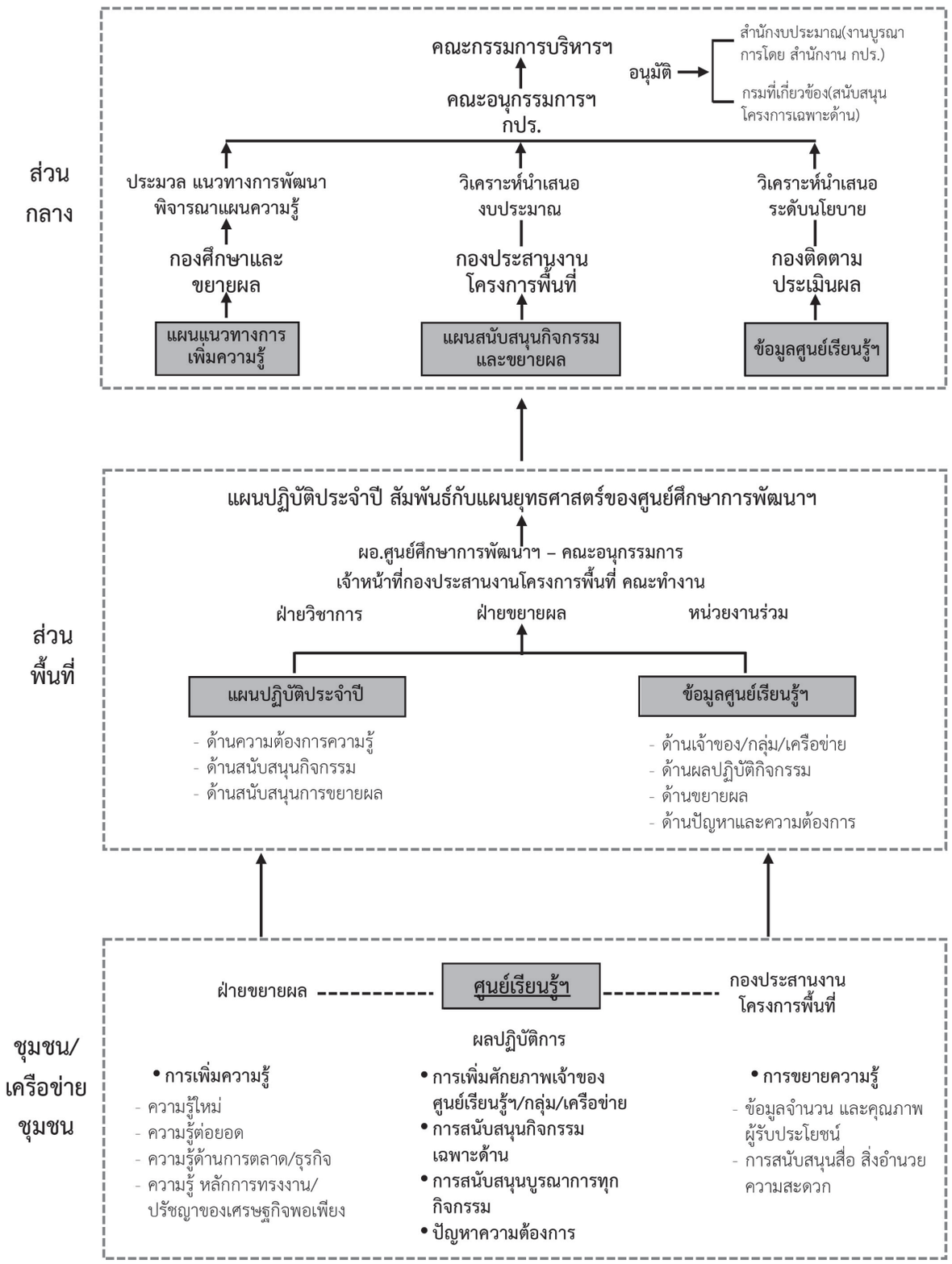

๕.๒ การจัดกลุ่มตามลักษณะสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

จากข้อมูลและการหารือร่วมกันกับฝ่ายขยายผล พบในเบื้องต้นว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๒ แห่ง มีความแตกต่างกันในแง่ของกิจกรรมสำคัญ สามารถจัดกลุ่มได้ออกเป็น ๓ กลุ่มคือ ๑. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒. กลุ่มการผลิตภาคเกษตร และ ๓. กลุ่มการผลิตภาคเกษตรและแปรรูป และในแต่ละกลุ่มจะมีกลุ่มย่อยทั้งนี้เพื่อทำให้การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ให้ตรงกับลักษณะของกิจกรรมสำคัญมากที่สุด ซึ่งผลสรุปได้ในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ตามลักษณะกิจกรรมสำคัญ

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ	จำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ	ร้อยละ
๑. กลุ่มการผลิตภาคเกษตร	๗	๔๖.๗๐
๑.๑ กลุ่มย่อยเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่	๕	๓๓.๓๐
๑.๒ กลุ่มย่อยการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ	๑	๖.๗๐
๑.๓ กลุ่มย่อยการผลิตกบ	๑	๖.๗๐
๒. กลุ่มการผลิตภาคเกษตรและแปรรูป	๘	๕๓.๓๐
๒.๑ กลุ่มย่อยแปรรูป OTOP	๑	๖.๗๐
๒.๒ กลุ่มย่อยการผลิตภาคเกษตรและ แปรรูปเบื้องต้น	๗	๔๖.๗๐
รวม	**๑๕**	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๒ กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ตามลักษณะกิจกรรมสำคัญ

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ	จำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ร้อยละ
๑. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๔	๑๔.๓
๑.๑ กลุ่มย่อยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓	๑๐.๗
๑.๒ กลุ่มย่อยชลประทาน	๑	๓.๖
๒. กลุ่มการผลิตภาคเกษตร	๒๐	๗๑.๔
๒.๑ กลุ่มย่อยเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่	๑๐	๓๕.๗
๒.๒ กลุ่มย่อยผลิตเห็ดเศรษฐกิจ	๗	๒๕.๐
๒.๓ กลุ่มย่อยปศุสัตว์	๓	๑๐.๗
๓. กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	๔	๑๔.๓
๓.๑ กลุ่มย่อยแปรรูป OTOP	๑	๓.๖
๓.๒ กลุ่มย่อยการแปรรูปเบื้องต้น	๓	๑๐.๗
รวม	**๒๘**	**๑๐๐.๐**

๕.๓ ผลการดำเนินงาน ปัญหาและแนวทางการแก้ไขของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

๕.๓.๑ ระดับความสำเร็จและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแต่ละกลุ่มหลัก ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

การวิเคราะห์ผลสำคัญถือว่าเป็นบทสรุปของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้จากข้อมูลและการวิเคราะห์ที่ผ่านมาทั้งหมด คือการชี้วัดเชิงประจักษ์ระหว่างตัวแปรผล คือ ความสำเร็จ ๔ ประเด็น ได้แก่ การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ผลของกิจกรรม ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง และการขยายผลความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ กับตัวแปรเหตุหรือปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล การจัดการปัจจัยการผลิต การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแปรรูปผลผลิต ที่เป็นบูรณาการของความรู้สู่การปฏิบัติ จนได้ความสำเร็จทั้งด้านผลของกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ และการขยายผล ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และการบริหารจัดการของสำนักงาน กปร.

การวิเคราะห์บทสรุปความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ดังกล่าว ได้ดำเนินการโดย

(๑) การจัดระดับความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแต่ละกลุ่มหลัก โดยการใช้ผลรวมค่าเฉลี่ย ๔ ประเด็นของความสำเร็จรายศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วนำมาจัดลำดับความสำเร็จจากมากไปน้อยตามลำดับและเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบที่เห็นภาพได้ง่ายและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ จึงได้แบ่งครึ่งศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้ลำดับความสำคัญมากที่สุดจนถึงระดับกลางเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความสำเร็จระดับดีมาก และจากระดับกลางถึงระดับน้อยที่สุดเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความสำเร็จระดับปานกลางถึงดี

(๒) นำข้อมูลตัวแปรเหตุหรือปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จมาหาค่าเฉลี่ย ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยต่าง ๆ มาสรุปเป็นคำอธิบายถึงความเหมือนความต่างของอิทธิพลจากปัจจัยเหล่านั้น

ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓ ระดับความสำเร็จและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแต่ละกลุ่มหลัก ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

	กลุ่มการผลิตภาคเกษตร		กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป	
	ระดับดีมาก (๔ ศูนย์ฯ)	**ระดับปานกลาง-ดี (๓ ศูนย์ฯ)**	**ระดับดีมาก (๔ ศูนย์ฯ)**	**ระดับปานกลาง-ดี (๔ ศูนย์ฯ)**
ปัจจัยส่วนบุคคล	- ส่วนใหญ่เป็นคนในหมู่บ้าน - เป็นเกษตรกรทั้งหมด - เชี่ยวชาญการเกษตรและนอกเกษตร - ต้องการแก้ไขปัญหาพืชเชิงเดี่ยว และใช้ชีวิตแบบพอเพียง	- เป็นคนในหมู่บ้าน - เป็นเกษตรกรและอาชีพนอกเกษตร - เชี่ยวชาญการเกษตรและนอกเกษตร - บางรายต้องการแก้ไขปัญหาการผลิตพืชเชิงเดี่ยวและใช้ชีวิตแบบพอเพียง	- เป็นคนทั้งในและนอกหมู่บ้าน - เป็นเกษตรกรและอาชีพนอกเกษตร - เชี่ยวชาญการเกษตรและนอกเกษตร - ต้องการเพิ่มมูลค่าผลผลิตในท้องถิ่น	- เป็นคนทั้งในและนอกหมู่บ้าน - อาชีพเดิมในภาคเกษตร - เชี่ยวชาญการเกษตรและนอกเกษตร - ต้องการแปรรูปผลผลิตเบื้องต้น
ความสมบูรณ์และครบวงจรในแง่ของการจัดการ ๑) Input ๒) Process ๓) Output	- จัดการปัจจัยการผลิตดีมาก - การผลิตพืชและสัตว์หลากหลาย - จัดการดิน น้ำ และปุ๋ยดีมาก - ผลิตสอดคล้องกับนิเวศน์ - ผลิตสอดคล้องกับตลาดใน/ นอกพื้นที่	- จัดการปัจจัยการผลิตบางอย่างได้ดี - การผลิตพืชและสัตว์ไม่หลากหลาย - จัดการดิน น้ำ และปุ๋ยดีระดับหนึ่ง - ผลิตสอดคล้องกับตลาดในพื้นที่	- จัดการปัจจัยการผลิตดีมาก - จัดการดิน น้ำ และปุ๋ยดีมาก - ผลิตสอดคล้องกับนิเวศน์ - แปรรูปผลผลิตหลากหลาย - สร้างจุดเด่นให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับของตลาด - เริ่มรวมกลุ่มในชุมชน แต่ยังไม่เป็นวิสาหกิจที่เข้มแข็ง - มีตลาดหลากหลาย ใช้ IT ทางธุรกิจ	- จัดการปัจจัยการผลิตบางอย่างดี - จัดการดิน น้ำ และปุ๋ย ดีระดับหนึ่ง - การผลิตและแปรรูปพืชและสัตว์ที่ไม่หลากหลาย - จัดการทางธุรกิจและตลาดดีในชุมชน
ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ **๑) เศรษฐกิจ** **๒) ความยั่งยืนการผลิต/ วิถีชีวิต** **๓) การขยายความรู้**	- มีรายได้เฉลี่ยสูง มีต้นทุนต่ำ - การผลิตและวิถีชีวิตยั่งยืนปานกลาง - ขยายความรู้ค่อนข้างดี	- มีรายได้เฉลี่ยสูง มีต้นทุนปานกลาง - การผลิตและวิถีชีวิตยั่งยืนปานกลาง - ขยายความรู้ปานกลาง	- มีรายได้เฉลี่ยสูง มีต้นทุนต่ำ - การผลิตและวิถีชีวิตยั่งยืนสูง - ขยายความรู้ดีมาก	- มีรายได้เฉลี่ยปานกลาง มีต้นทุนปานกลาง - การผลิตและวิถีชีวิตยั่งยืนปานกลาง - ขยายความรู้ปานกลาง
ศักยภาพของฝ่ายขยายผล	- ใช้ความรู้จากหลายแหล่งไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จสูง - สัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ต่อเนื่องสม่ำเสมอ - ริเริ่ม พัฒนาต่อยอดความรู้อย่างต่อเนื่อง - บางรายใช้ 5T เผยแพร่สู่สาธารณะอย่างได้ผล	- ใช้ความรู้จากศูนย์ฯ ไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ - สัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ต่อเนื่องสม่ำเสมอ	- ใช้ความรู้จากหลายแหล่งไปปฏิบัติจนได้ผลและศูนย์ฯ เข้ามาช่วยต่อยอด - ศูนย์ฯ ช่วยขยายความรู้ สนับสนุนสิ่งจำเป็นได้เหมาะสม - สัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ต่อเนื่องสม่ำเสมอ - เริ่มใช้งานวิจัยและนวัตกรรมต่อยอดเพิ่มมูลค่า	- ใช้ความรู้จากตนเองเป็นส่วนใหญ่ - ศูนย์ฯ สนับสนุนสิ่งจำเป็นบางอย่าง - สัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่กับศูนย์ฯ ต่อเนื่องสม่ำเสมอ

๕.๓.๒ ปัญหาและข้อเสนอแนะจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

จากข้อมูลทั้ง ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ และผู้ได้รับประโยชน์ ประกอบกับได้นำผลของการวิเคราะห์สู่การประชุมสัมมนาร่วมกันระหว่างผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สำนักงาน กปร. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้ทำการประมวลและวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ สรุปได้ในตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

กลุ่ม	ปัญหา/อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
กลุ่มผลิตภาคเกษตร	- เกษตรกรยังขาดการนำเอาความรู้ที่ได้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและพื้นที่ของแต่ละคน - ควรเพิ่มเติมหลักสูตรเกี่ยวกับการต่อยอดแปรรูปผลผลิต - การขยายความรู้ของศูนย์ศึกษา การพัฒนาฯ ที่นำไปปฏิบัติแล้วได้ผลออกไปสู่เกษตรกรรายอื่นๆ ที่สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ไม่เพียงแต่เฉพาะที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เท่านั้น แต่ควรมีการสนับสนุนเพิ่มเติมให้เกิดการขยายความรู้จากศูนย์เรียนรู้ฯ ออกไปสู่เกษตรกรในชุมชนใกล้เคียงให้สามารถนำไปปฏิบัติจนเกิดผลมากกว่าการเป็นแหล่งศึกษา สาธิต ศึกษาดูงานให้แก่คนภายนอกเพียงอย่างเดียว - แม้ว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ปุ๋ย วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในแต่ละปี แต่การสนับสนุนบางเรื่องยังกระจายไม่ทั่วถึงและมีข้อจำกัดในเชิงปริมาณอยู่บ้าง - ควรมีการสอบถามความต้องการของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ว่าต้องการอะไร และคอยติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจะดียิ่งขึ้น - ผลผลิตยังไม่มีบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน	- ควรมีการทำงานแบบบูรณาการระหว่างเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมประสานการทำงานร่วมกัน - ควรมีการสอบถามความต้องการของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ และคอยติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป	- ปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์ที่ไม่มีเอกลักษณ์ - เกษตรกรยังขาดความรู้เรื่องการตลาด แหล่งจำหน่าย - ผลผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน พรีเมี่ยมครบทุกชนิด	- อยากให้เข้ามาส่งเสริมเรื่องการบริหารจัดการให้เกิดการรวมกลุ่มผลิตให้แก่เกษตรกร รวมถึงการจัดการวิสาหกิจ - อยากให้มีตลาดกลางในการวางขายผลผลิตของเกษตรกร - อยากให้มีการเพิ่มในเรื่องของการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์หลังการแปรรูป

๕.๔ ผลการดำเนินงาน ปัญหาและแนวทางการแก้ไขของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

๕.๔.๑ ระดับความสำเร็จและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแต่ละกลุ่มหลัก ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

จากข้อมูลและการวิเคราะห์ที่ผ่านมาทั้งหมดของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ สามารถสรุปจากตัวชี้วัดเชิงประจักษ์ระหว่างตัวแปรผล คือ ความสำเร็จ ๔ ประเด็น ได้แก่ การใช้ความรู้ ผลของกิจกรรม ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง และการขยายผลความรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์เรียนรู้ฯ กับตัวแปรเหตุหรือปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล การจัดการปัจจัยการผลิต การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแปรรูปผลผลิต ที่เป็นบูรณาการของความรู้สู่การปฏิบัติ จนได้ความสำเร็จทั้งด้านผลของกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ และการขยายผล ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และการบริหารจัดการของสำนักงาน กปร.

การวิเคราะห์บทสรุปความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ดังกล่าว ได้ดำเนินการโดย

(๑) การจัดระดับความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแต่ละกลุ่มหลัก โดยการใช้ผลรวมค่าเฉลี่ย ๔ ประเด็นของความสำเร็จรายศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วนำมาจัดลำดับความสำเร็จจากมากไปน้อยตามลำดับและเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบที่เห็นภาพได้ง่ายและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ จึงได้แบ่งครึ่งศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้ลำดับความสำคัญมากที่สุดจนถึงระดับกลางเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความสำเร็จระดับดีมาก และจากระดับกลางถึงระดับน้อยที่สุดเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความสำเร็จระดับปานกลางถึงดี

(๒) นำข้อมูลตัวแปรเหตุหรือปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จมาหาค่าเฉลี่ย ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยต่าง ๆ มาสรุปเป็นคำอธิบายถึงความเหมือนความต่างของอิทธิพลจากปัจจัยเหล่านั้น

ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๕ ระดับความสำเร็จและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแต่ละกลุ่มหลัก ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

	กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		กลุ่มการผลิตภาคเกษตร		กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป	
	ระดับดีมาก (๒ ศูนย์ฯ)	ระดับปานกลาง-ดี (๒ ศูนย์ฯ)	ระดับดีมาก (๑๐ ศูนย์ฯ)	ระดับปานกลาง-ดี (๑๐ ศูนย์ฯ)	ระดับดีมาก (๒ ศูนย์ฯ)	ระดับปานกลาง-ดี (๒ ศูนย์ฯ)
ปัจจัยส่วนบุคคล	- เป็นคนในหมู่บ้าน - เป็นเกษตรกรทั้งหมด - เชี่ยวชาญการเกษตร - ต้องการแก้ปัญหาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชน	- เป็นคนในหมู่บ้าน - เป็นเกษตรกรทั้งหมด - เชี่ยวชาญการเกษตร - ต้องการแก้ปัญหาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชน	- เป็นคนในหมู่บ้าน - เป็นเกษตรกรและอาชีพนอกเกษตร - เชี่ยวชาญการเกษตร - ต้องการแก้ปัญหาพืชเชิงเดี่ยวและใช้ชีวิตแบบพอเพียง	- เป็นคนในหมู่บ้าน - เป็นเกษตรกรและอาชีพนอกเกษตร - เชี่ยวชาญการเกษตร - ต้องการแก้ปัญหาพืชเชิงเดี่ยว	- เป็นคนในหมู่บ้าน - เป็นเกษตรกรทั้งหมด - เชี่ยวชาญการเกษตร - ต้องการแก้ปัญหาพืชเชิงเดี่ยว - ต้องการเพิ่มมูลค่าผลผลิตในท้องถิ่น	- เป็นคนในหมู่บ้าน - เป็นเกษตรกรทั้งหมด - เชี่ยวชาญการเกษตร - ต้องการแปรรูปผลผลิตเบื้องต้น
ความสมบูรณ์และครบวงจรในแง่ของการจัดการ ๑) Input ๒) Process ๓) Output	- มีกิจกรรมการอนุรักษ์ฯ อย่างต่อเนื่อง - จัดการโดยกลุ่มและเริ่มเผยแพร่ให้ผู้สนใจ	- มีกิจกรรมการอนุรักษ์ฯ อย่างต่อเนื่อง	- จัดการปัจจัยการผลิตดีมาก - การผลิตพืชและสัตว์หลากหลาย - จัดการดิน น้ำ และปุ๋ยดีมาก - ผลิตสอดคล้องกับนิเวศน์ - ผลิตสอดคล้องกับตลาดใน/ นอกพื้นที่	- จัดการปัจจัยการผลิตค่อนข้างดี - การผลิตพืชและสัตว์ไม่หลากหลาย - จัดการดิน น้ำ และปุ๋ยดีระดับหนึ่ง - จัดการทางธุรกิจและตลาดดีในชุมชน	- แปรรูปผลผลิตหลากหลาย - สร้างจุดเด่นให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับของตลาด - จัดการโดยกลุ่มวิสาหกิจที่เข้มแข็งระดับหนึ่ง	- แปรรูปผลผลิตเบื้องต้นที่ไม่หลากหลาย - เริ่มมีการรวมกลุ่ม แต่ยังไม่อยู่ในรูปวิสาหกิจ
ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ ๑) เศรษฐกิจ ๒) ความยั่งยืนการ. ผลิต/วิถีชีวิต ๓) การขยายความรู้	- บางศูนย์เริ่มมีการท่องเที่ยวชุมชนสร้างรายได้ - การผลิตและวิถีชีวิตยั่งยืนสูง - ขยายความรู้ดีมาก	- มีการผลิตและวิถีชีวิตยั่งยืนปานกลาง - ขยายความรู้ปานกลาง	- มีรายได้เฉลี่ยสูง มีต้นทุนต่ำ - การผลิตและวิถีชีวิตยั่งยืนสูง - ขยายความรู้ดีมาก	- มีรายได้เฉลี่ยปานกลาง มีต้นทุนปานกลาง - การผลิตและวิถีชีวิตยั่งยืนปานกลาง - ขยายความรู้ปานกลาง	- มีรายได้เฉลี่ยสูง และมีต้นทุนปานกลาง - การผลิตและวิถีชีวิตยั่งยืนปานกลาง - ขยายความรู้ดีมาก	- มีรายได้เฉลี่ยปานกลาง มีต้นทุนปานกลาง - การผลิตและวิถีชีวิตยั่งยืนปานกลาง - ขยายความรู้ปานกลาง
ศักยภาพของฝ่ายขยายผล	- ใช้ความรู้จากหลายแหล่งไปปฏิบัติจนเกิดผลมาก - สัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ต่อเนื่องสม่ำเสมอ	- ใช้ความรู้จากศูนย์ฯ ไปใช้จนเกิดผลค่อนข้างมาก	- ใช้ความรู้จากหลายแหล่งไปปฏิบัติจนเกิดผลมาก - สัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ต่อเนื่องสม่ำเสมอ - มีความคิดริเริ่ม พัฒนาต่อยอดความรู้ - บางรายใช้ IT เผยแพร่สู่สาธารณะอย่างได้ผล	- ใช้ความรู้จากศูนย์ฯ ไปปฏิบัติจนเกิดผล - ศูนย์ฯ ช่วยเผยแพร่ขยายความรู้ดีระดับหนึ่ง	- ใช้ความรู้จากหลายแหล่งไปปฏิบัติจนได้ผลโดยศูนย์ฯ ช่วยต่อยอด - ศูนย์ฯ ช่วยขยายความรู้ และสนับสนุนสิ่งจำเป็นได้เหมาะสม	- ใช้ความรู้จากการขวนขวายเป็นหลัก - ศูนย์ฯ ช่วยสนับสนุนสิ่งจำเป็นบางอย่าง

๕.๔.๒ ปัญหาและข้อเสนอแนะจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

จากข้อมูลทั้ง ๒๘ ศูนย์เรียนรู้ฯ และผู้ได้รับประโยชน์ ประกอบกับได้นำผลของการวิเคราะห์สู่การประชุมสัมมนาร่วมกันระหว่างผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สำนักงาน กปร. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๒๘ ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้ทำการประมวลและวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ สรุปได้ในตารางที่ ๖

ตารางที่ ๖ สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

กลุ่ม	ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางแก้ไข
กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	- การส่งผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานพร้อม ๆ กัน จนศูนย์เรียนรู้ฯ ไม่สามารถจัดการได้ - อาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์เรียนรู้ฯ มีสภาพทรุดโทรมและมีปัญหาด้านไฟฟ้า - การเข้าถึงจุดที่แสดงความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีความยากลำบาก - การประสานงานระหว่างหน่วยงานร่วมปฏิบัติได้ผลสำเร็จแค่ในระดับหนึ่ง - การมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ไม่สามารถให้เกิดการเลี้ยงตนเองได้ทำให้มีปัญหาในการทำงานและความยั่งยืนในอนาคต	- ควรมีการกระจายการศึกษาดูงานให้ครอบคลุมทั่วทุกศูนย์เรียนรู้ฯ - การบูรณาการแผนงาน โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และสำนักงาน กปร. ต้องขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ทั้งในเรื่องการจัดการอุปสรรคเกี่ยวกับข้อกฎหมาย การบูรณาการและปฏิบัติโครงการ และการขับเคลื่อนให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรม - อยากให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เน้นการสนับสนุนความรู้และวัสดุอุปกรณ์โดยเฉพาะเรื่องการตลาดและบรรจุภัณฑ์
กลุ่มผลิตภาคเกษตร	- การพัฒนาโดยภาพรวมของศูนย์เรียนรู้ฯ ยังไม่ตอบโจทย์ปัญหาความต้องการของชุมชนและคนในพื้นที่ - คนที่ไปรับการอบรมจากศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วไม่ได้นำกลับมาปฏิบัติต่ออย่างจริงจัง ทำให้ความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การสนับสนุนด้านต่าง ๆ สูญเปล่าไม่เกิดผลหรือประโยชน์เท่าที่ควร - การเพาะเห็ดเศรษฐกิจโดยเฉพาะการผลิตก้อนเชื้อเห็ด การผลิตหัวแม่เชื้อเมล็ดข้าวฟ่าง การผลิตหัวแม่เชื้อ และการเขี่ยเชื้อ เป็นเรื่องที่ต้องใช้ทั้งทักษะความรู้ความสามารถ ตลอดรวมถึงเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ จึงทำให้มีผู้ที่สนใจมาศึกษาและนำไปปฏิบัติต่อจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการขอความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดและน้ำก้อนเชื้อเห็ดที่ตนผลิตไปเลี้ยงมากกว่า	- ในแง่ของความรู้ ต้องมีการขยายความรู้ออกไปโดยเฉพาะวิธีคิด วิธีปฏิบัติสำคัญ เช่น การใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ การคิดแบบองค์รวมไม่แยกส่วน หรือการเน้นในเรื่องของการศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ - อยากให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพิ่มเติมความรู้เรื่องการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดให้แก่ผู้สนใจเพิ่มเติม - อยากเน้นการฝึกอบรมที่ให้ลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ของตนเอง - อยากให้ศูนย์ให้ความสำคัญในเรื่องของการรวมกลุ่มทางการผลิต

ตารางที่ ๖ สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ (ต่อ)

กลุ่ม	ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางแก้ไข
กลุ่มผลิตภาคเกษตร	- ปัญหาด้านอายุและสุขภาพของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ - กิจกรรมภายในศูนย์เรียนรู้ฯ และความรู้ที่มียังไม่เพียงพอต่อการถ่ายทอดให้กับผู้อื่น - การชักชวนให้เข้าอบรมและการได้รับสนับสนุนอุปกรณ์ต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอและไม่เป็นไปตามความต้องการ	- การจัดการให้เกิดเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ในลักษณะทั้งหมู่บ้าน ที่คนเข้ามาสามารถไปศึกษาดูงานในพื้นที่หมู่บ้านได้อย่างหลากหลาย ไม่ใช่เพียงแค่เพียงจุดเดียว น่าจะช่วยให้ศูนย์เรียนรู้ฯ มีศักยภาพมากขึ้น - ควรคำนึงถึงเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ว่ายังคงสามารถดำเนินกิจกรรมได้หรือไม่ - ควรจัดทีมเจ้าหน้าที่ติดตามให้ความรู้ความสำคัญกับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มากกว่านี้ - การจัดอบรมให้ตรงกับกิจกรรมภายในศูนย์เรียนรู้ฯ และความถนัด ความสามารถของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ - สิ่งที่ต้องการไม่ใช่เพียงแค่สิ่งของ อุปกรณ์ต่าง ๆ แต่ควรคำนึงถึงตัวเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ต้องให้ความสำคัญด้านความรู้ มีการติดตาม ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ
กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป	- ปัญหาเรื่องการจัดการผลผลิตเพื่อป้อนเข้าสู่โรงดอง โดยเฉพาะกระเทียมโทนที่ทางหมู่บ้านคิดว่าหากสามารถผลิตได้จะช่วยลดต้นทุนในการผลิตลงได้อย่างมาก เพราะทุกวันนี้ต้องสั่งซื้อมาจากภายนอก รวมถึงผลผลิต อื่นๆ - ปัญหาเรื่องบรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์	- อยากให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีเวทีให้แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ได้พบปะแลกเปลี่ยน และส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดเศรษฐกิจของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หากเป็นไปได้อยากให้ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ช่วยเหลือเรื่องการตลาด - ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถผลิตพันธุ์กระเทียมโทนได้ด้วยตนเองเพื่อลดต้นทุนทางการผลิต

๖. เกณฑ์มาตรฐานในการเริ่มต้นและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีความแตกต่างใน (๑) ระดับของพัฒนาการ การใช้ความรู้ตามพระราชดำริไปประยุกต์สู่การปฏิบัติในกิจกรรมสำคัญ และการขยายผลสู่เกษตรกรและผู้ที่สนใจ และ (๒) ในระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ ๓ กลุ่มหลัก ประกอบกับมีกรณีที่บางศูนย์เรียนรู้ฯ มีอุปสรรคเกี่ยวกับตัวเจ้าของศูนย์จำเป็นต้องยุติ หรือมีผู้ที่จะมาสืบต่อ รวมถึงกรณีที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ พบเกษตรกรตัวอย่างที่มีความสามารถพิเศษสามารถพัฒนาต่อให้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ รายใหม่ได้

ดังนั้นจึงเสนอแนะให้มีเกณฑ์มาตรฐานเพื่อใช้ประกอบแนวทางในการจัดตั้ง ปรับปรุง และพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ๓ ประเภท คือ

(๑) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่สามารถก่อรูป/ เริ่มพัฒนาให้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ หรือเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีผู้สืบต่อ

(๒) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่พัฒนาแล้ว เป็นศูนย์เรียนรู้ที่ดำเนินการ จนเกิดผลสำเร็จระดับหนึ่ง แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคที่ต้องการสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

(๓) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่พัฒนาไปสู่ความยั่งยืน เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ประสบความสำเร็จทั้งในด้านของการบูรณาการความรู้จนเกิดผลผลิตตามกิจกรรมสำคัญอย่างบูรณาการ เริ่มมีความสมดุลและยั่งยืนในระบบนิเวศ การผลิต และวิถีชีวิตอย่างพอเพียง มีเกษตรกรผู้ที่ตั้งใจได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปปฏิบัติอย่างได้ผล และสามารถกลายเป็นต้นแบบของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงภาคปฏิบัติ

เกณฑ์มาตรฐานของแต่ละประเภทศูนย์เรียนรู้ฯ จะมีองค์ประกอบหลักและตัวชี้วัด ๔ ด้าน คือ

(๑) คุณสมบัติส่วนบุคคล (การศึกษา,ประสบการณ์,ความชำนาญ,ความถนัดที่เกี่ยวข้อง,ความรู้,ความเป็นผู้นำ,การได้รับรางวัล)

(๒) ปฏิบัติการกิจกรรมสำคัญ และผลสำเร็จ

(๓) เครือข่ายความร่วมมือ (ครอบครัว,เครือญาติ,กลุ่ม,ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ, หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง)

(๔) สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่ (แปลงสาธิต,ห้องน้ำ,อาคาร,แผ่นพับ, สื่อสมัยใหม่ฯลฯ)

เกณฑ์มาตรฐานที่นำเสนอมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๗ เกณฑ์มาตรฐานสำหรับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เกณฑ์มาตรฐาน	ศูนย์เรียนรู้ฯ ตามระดับการพัฒนา		
	ก่อรูป/ เริ่มพัฒนา	พัฒนาแล้ว	พัฒนาสู่ความยั่งยืน
๑. คุณสมบัติส่วนบุคคล (ผู้นำกลุ่มอนุรักษ์ตัวอย่าง)	- เป็นผู้นำทางการ/ ไม่เป็นทางการ และเป็นที่ยอมรับ - ใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการ พัฒนาฯ ไปแก้ปัญหาอย่างน้อย ๒ เรื่อง	- แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิกในและนอกกลุ่ม - ใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการ พัฒนาฯ ไปแก้ปัญหาอย่างน้อย ๓-๕ เรื่อง	- มีความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มและพื้นที่ - มุ่งมั่นในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง
๒. ปฏิบัติการและผลที่เกี่ยวข้อง	- มีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฯ อย่างน้อย ๒ กิจกรรม/ปี - มีผลสำเร็จด้านการจัดการป่า ดิน หรือ น้ำ อย่างน้อย ๑ เรื่อง - มีเวทีหรือเข้าร่วมเวทีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ฯ อย่างน้อย ๒ ครั้ง/ปี	- มีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฯ อย่างน้อย ๓-๕ กิจกรรม/ปี - มีผลสำเร็จด้านการจัดการป่า ดิน หรือ น้ำ อย่างน้อย ๒ เรื่อง และสำเร็จแบบองค์รวมอย่างน้อย ๑ โครงการ	- มีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฯ มากกว่า ๕ กิจกรรม/ปี - มีผลสำเร็จด้านการจัดการป่า ดิน หรือ น้ำ และสำเร็จแบบองค์รวม เป็นที่ยอมรับ และ/ หรือได้รับรางวัล - ขยายผลสู่ความยั่งยืนด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
๓. เครือข่ายความร่วมมือ	- มีกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายทำการอนุรักษ์ฯ ด้านใดด้านหนึ่ง - มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่ม และ/ หรือเครือข่ายด้านการอนุรักษ์	- มีกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายทำการอนุรักษ์ฯ อย่างต่อเนื่อง - มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่ม เครือข่ายศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ ด้านการอนุรักษ์ฯ อย่างต่อเนื่อง	- มีการบูรณาการแผน/ งบ/ ปฏิบัติการ อนุรักษ์ฯ ระหว่างกลุ่ม เครือข่ายศูนย์ศึกษา การพัฒนาฯ และหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ อย่างได้ผลต่อเนื่องและยั่งยืน
๔. สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่	- มีผลงานอนุรักษ์ฯ ด้านใดด้านหนึ่ง ให้คนมาศึกษาดูงานได้ - มีป้ายความรู้ สื่อ อย่างง่าย ด้านการอนุรักษ์ฯ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง	- เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ - มีอาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อ ให้ผู้สนใจมาเรียนรู้หลายจุด	- วิทยากรได้รับการยอมรับและใช้สื่อ ในการเผยแพร่ความสำเร็จสู่สาธารณะ

ตารางที่ ๘ เกณฑ์มาตรฐานสำหรับกลุ่มการผลิตภาคเกษตร

เกณฑ์มาตรฐาน	ศูนย์เรียนรู้ฯ ตามระดับการพัฒนา		
	ก่อรูป/ เริ่มพัฒนา	พัฒนาแล้ว	พัฒนาสู่ความยั่งยืน
๑. คุณสมบัติส่วนบุคคล (เกษตรกรตัวอย่าง/ ผู้สืบทอด สำหรับก่อรูปและพัฒนาเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ สำหรับพัฒนา/ยั่งยืน)	- ผ่านการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และ/หรือหน่วยงาน มีความชำนาญด้านการเกษตรอย่างน้อย ๑ เรื่อง - ใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปแก้ปัญหาอย่างน้อย ๒ เรื่อง	- ใช้ความรู้ไปปรับใช้อย่างต่อเนื่องจนสำเร็จและมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ อย่างน้อย ๓ เรื่อง	- มีวิธีคิดและใช้ความรู้จนได้ผลแบบครบวงจร - มีผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับเป็นต้นแบบหรือได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
๒. ปฏิบัติการและผลที่เกี่ยวข้อง	- มีการจัดการปัจจัยการผลิตที่จำเป็นและการผลิตที่มีคุณภาพ - มีการจัดการแปลง โรงเรือน และพื้นที่อย่างถูกต้อง	- มีการจัดการผลผลิตที่สัมพันธ์กับตลาดอย่างต่อเนื่องและหมุนเวียนตลอดทั้งปี	- ได้ต่อยอดความรู้ เพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร - ปรับวิถีชีวิตเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการผลิตและวิถีชีวิต
๓. เครือข่ายความร่วมมือ	- มีกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายการเกษตร ด้านใดด้านหนึ่ง - มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่ม และ/ หรือเครือข่ายการเกษตร	- มีกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายการเกษตร อย่างต่อเนื่อง - มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่ม เครือข่ายศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ด้านการเกษตรอย่างต่อเนื่อง	- มีการบูรณาการแผน/ งบ/ ปฏิบัติการ เกี่ยวกับการเกษตร ระหว่างกลุ่ม เครือข่าย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่อย่างได้ผลต่อเนื่องและยั่งยืน
๔. สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่	- มีแปลงตัวอย่าง และ/ หรืออาคารสถานที่ให้คนมาเยี่ยมชม - มีสื่อเผยแพร่ด้านเกษตรอย่างง่าย อย่างน้อย ๒ สื่อ	- มีการต่อยอดความรู้ที่จำเป็น ด้านการผลิตและตลาดที่เหมาะสม - มีข้อมูลผู้เยี่ยมชมเชิงคุณภาพ เพื่อวางแผนและติดตามผลการนำความรู้ไปปฏิบัติ	- สื่อสารผ่านระบบไอทีระหว่างเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และผู้ที่สนใจ - มีระบบคิดและหลักการทรงงานฯ มีผลของปฏิบัติการของเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ ๙ เกณฑ์มาตรฐานสำหรับกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

เกณฑ์มาตรฐาน	ศูนย์เรียนรู้ฯ ตามระดับการพัฒนา		
	ก่อรูป/ เริ่มพัฒนา	พัฒนาแล้ว	พัฒนาสู่ความยั่งยืน
๑. คุณสมบัติส่วนบุคคล (เกษตรกรตัวอย่าง/ ผู้สืบทอด สำหรับก่อรูปและพัฒนาเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ สำหรับพัฒนา/ยั่งยืน)	- มีความเชี่ยวชาญด้านการแปรรูปอย่างใดอย่างหนึ่ง - ใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หน่วยงาน หรือค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับการแปรรูป อย่างน้อย ๑ เรื่อง	- เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านการแปรรูปที่ได้ผลอย่างน้อย ๓ เรื่อง	- บูรณาการความรู้ด้านการแปรรูป จนได้คุณภาพของผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับ
๒. ปฏิบัติการและผลที่เกี่ยวข้อง	- ใช้หรือผลิตวัตถุดิบเบื้องต้นที่มีคุณภาพนำมาแปรรูป - สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ - มีการจัดการแบบกลุ่ม	- เริ่มมีการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ มีจุดเด่น จุดขาย เป็นที่ยอมรับของตลาด - ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์	- พัฒนาและต่อยอดเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และความโดดเด่นของจุดขาย - เป็นต้นแบบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับรางวัลหรือการรับรองจากหน่วยงานต่าง ๆ
๓. เครือข่ายความร่วมมือ	- มีการร่วมมือ ความช่วยเหลือ จากกลุ่มและ/หรือเครือข่ายการแปรรูป - มีความสัมพันธ์กับกลุ่มและ/ หรือเครือข่ายการแปรรูป	- มีความร่วมมือระหว่างกลุ่ม เครือข่ายศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ ด้านการแปรรูป อย่างต่อเนื่อง	- มีการบูรณาการแผน/ งบ/ ปฏิบัติการ เกี่ยวกับการแปรรูป ระหว่างกลุ่ม เครือข่าย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ อย่างได้ผลต่อเนื่องและยั่งยืน - จัดการแบบกลุ่ม/ วิสาหกิจที่เข้มแข็ง ในการแปรรูปที่ได้คุณภาพ มีกลยุทธ์ทางการตลาด

๗. ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ประกอบกับการประมวลปัญหาและแนวทางแก้ไข รวมถึงประเด็นที่ต้องพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ จากทุกเวทีการประชุมสัมมนา ทำให้สามารถสังเคราะห์ออกเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยจำแนกออกเป็น ๕ ประเด็นการบริหารจัดการคือ

(๑) การบริหารจัดการด้วยข้อมูลและแผนงานโครงการแบบบูรณาการ

(๒) การบริหารจัดการองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพศูนย์เรียนรู้ฯ

(๓) การสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลสำเร็จของกิจกรรมสำคัญ

(๔) การปรับปรุงแนวทางการขยายผลองค์ความรู้เชิงคุณภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ

(๕) การเพิ่มศักยภาพฝ่ายขยายผล ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

และเพื่อให้เกิดแนวทางในการจัดการตามข้อเสนอแนะทั้ง ๕ ประเด็นอย่างเชื่อมโยง ได้มีการกำหนดหน่วยจัดการ ๒ หน่วย คือ (๑) ส่วนกลางคือ สำนักงาน กปร. และ (๒) ส่วนพื้นที่ คือศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และ ๑ หน่วยปฏิบัติหรือการขยายผลต่อ คือ ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑. การบริหารจัดการด้วยข้อมูลและแผนงานโครงการแบบบูรณาการ

๑.๑ การจัดทำศูนย์ข้อมูลที่เป็นระบบของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบด้วย

(ก) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ เช่น ความรู้ความชำนาญ เงื่อนไขที่ทำให้แสวงหาความรู้ตามแนวพระราชดำริไปแก้ปัญหา และปัจจัยทางนิเวศ ป่า-ดิน-น้ำ ที่ดิน แรงงาน และทุนเพื่อการผลิต

(ข) ข้อมูลเกี่ยวกับการได้มาซึ่งความรู้ตามแนวพระราชดำริจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และจากหน่วยงานอื่น จากการค้นคว้าด้วยตนเอง ความสามารถในการวิเคราะห์หรือระบบคิดและการจัดการตามหลักการทรงงาน และการประยุกต์องค์ความรู้สู่การปฏิบัติ

(ค) ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมสำคัญตั้งแต่ต้นจนได้ผลผลิตและนำผลผลิตไปจัดการแบบครบวงจร รวมถึงสิ่งที่ได้รับเชิงเศรษฐกิจ สังคมและวิถีชีวิตในครัวเรือน

(ง) ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณเกษตรกรและผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้และในเชิงคุณภาพ คือการสื่อสาร ช่วยเหลือเกษตรกรผู้ที่ตั้งใจจนได้ผล

ข้อมูลของศูนย์เรียนรู้ฯ เหล่านี้เริ่มต้นจากการนำข้อมูลที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีอยู่และข้อมูลจากการประเมินผลนำไปจัดระบบและนำเข้าเป็นฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ และในแต่ละรอบปีเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลร่วมกับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ทำการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยแบบง่าย

๑.๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ประสานงานกับกองติดตามและประเมินผล ในการ (๑) เชื่อมข้อมูลของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ และ ๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เป็นศูนย์ข้อมูลที่เป็นระบบในส่วนของศูนย์เรียนรู้ฯ ณ สำนักงาน กปร. (๒) ออกแบบเครื่องมือ และวิธีการให้ฝ่ายขยายผลร่วมกับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ทำการปรับข้อมูลให้ทันสมัยในแต่ละปี

๑.๓ การจัดทำแผนงานและโครงการสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ แบบบูรณาการฯ

การมีฐานข้อมูลตามข้อ ๑.๑ และการมีข้อมูลเพื่อนำไปจัดทำแผนแบบบูรณาการตามข้อ ๑.๓ ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดสำหรับองค์กรความร่วมมือ (Collaboration Organization) ในการบริหารจัดการให้เหมาะสมภายใต้ระบบราชการ งบประมาณ และการบริหารบุคคลที่ต้องปฏิบัติตาม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ นำความรู้ไปปฏิบัติจนได้ผลและขยายสู่ผู้ที่สนใจต่อไป

การจัดทำแผนงานและโครงการฯ ดังกล่าวมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้คือ

๑) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เสริมศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลในเรื่องการได้มาและวิเคราะห์ข้อมูล การร่วมกับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ผู้ร่วมงาน กลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ในระยะสั้นและระยะยาว ในเรื่อง (ก) ความต้องการความรู้เพิ่มเติม (ข) การจัดการกับกิจกรรมสำคัญอย่างครบวงจร และ (ค) การขยายผลเชิงคุณภาพสู่เกษตรกรผู้สนใจ

๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จัดเวทีประมวล สังเคราะห์และสรุป แผนรายปีและแผนระยะยาวของแต่ละกลุ่มหลัก/กลุ่มย่อยของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยมี

(ก) ฝ่ายวิชาการ, ฝ่ายขยายผล, หน่วยงานร่วมศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีกองประสานงานโครงการพื้นที่เป็นพี่เลี้ยง แล้วจัดทำแผนประจำปีที่มีการบูรณาการหน่วยงานผู้สนับสนุน เพื่อจัดทำโครงการและงบประมาณจากสำนักงาน กปร. และจากหน่วยงานร่วมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

(ข) จัดทำแผนงาน/โครงการระยะ ๓-๕ ปี ให้สัมพันธ์กับพัฒนาการของศูนย์เรียนรู้ฯ ตามเกณฑ์มาตรฐาน (รวมถึงการยุบและ/หรือการปรับเปลี่ยนผู้สืบทอด การสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังพัฒนา และการต่อยอดให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่พัฒนาสู่ความยั่งยืน)

(ค) นำผลของแผนงาน/โครงการระยะ ๓-๕ ปี ไปปรับเปลี่ยน/เพิ่มเติม สาระสำคัญของตัวชี้วัดในแผนแม่บทของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

(ง) สำนักงาน กปร. โดยกองประสานงานโครงการพื้นที่ และกองศึกษาและขยายผลประสานงานนำแผนประจำปีของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปประสานงานเพื่อพิจารณาอนุมัติงบประมาณในส่วนของสำนักงาน กปร. และในส่วนของหน่วยงานร่วม ตามแผนประจำปีและนำผลการปรับปรุงแผนแม่บทของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปพัฒนาปรับปรุงตัวชี้วัดในแผนยุทธศาสตร์ที่ ๑ และที่ ๒ ของสำนักงาน กปร.

๑.๔ การนำแผนประจำปีที่ได้รับอนุมัติไปจัดทำแผนปฏิบัติการสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีสาระสำคัญคือ

(ก) การจัดทำแผนปฏิบัติเพื่อจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ จำแนกตามกลุ่มหลัก/กลุ่มย่อย และตามลำดับพัฒนาการของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จัดเวทีทำแผนปฏิบัติ มีฝ่ายขยายผลเป็นผู้ดูแลหลัก มีฝ่ายจัดการหน่วยงานร่วม และหน่วยงานภายนอก โดยมีกองประสานงานโครงการพื้นที่เป็นพี่เลี้ยงร่วมกันกำหนดภารกิจหน้าที่ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามเวลา งบประมาณ และการประสานงานที่เห็นร่วมกัน

(ข) ฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นเจ้าของเรื่องประสานงานให้เกิดบูรณาการตามแผนปฏิบัติประจำ ๔ เดือน สำหรับฝ่ายขยายผลใช้กำกับการประสานงานและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

(ค) เมื่อสิ้นปีตามแผนปฏิบัติ ฝ่ายขยายผลจะทำการปรับปรุงข้อมูล (ตามข้อ ๑.๑) และสรุปผลการปฏิบัติงานเพื่อเสนอศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และสำนักงาน กปร. ต่อไป

๒. การบริหารจัดการองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพศูนย์เรียนรู้ฯ

๒.๑ ฝ่ายขยายผลร่วมกับฝ่ายวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ประมวลและสังเคราะห์บทสรุปผลการประเมินด้านความรู้ตามแนวพระราชดำริ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ซึ่งประกอบด้วย

(ก) องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการผลผลิต การแปรรูปผลผลิต การตลาด และการจัดการโดยกลุ่ม/วิสาหกิจชุมชน

(ข) องค์ความรู้เกี่ยวกับการคิดเชิงระบบ และการปฏิบัติตามหลักการทรงงาน และตัวอย่างความสำเร็จของปฏิบัติการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(ค) เรื่องที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ริเริ่มต่อยอดความรู้ ด้วยการค้นคว้า ทดลองด้วยตนเอง เหมาะสมที่จะมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Research (PAR) เข้าไปสนับสนุน

๒.๒ ฝ่ายวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองศึกษาและขยายผล สำนักงาน กปร. วิเคราะห์แนวทางตามข้อ ๒.๑ เพื่อนำไปสู่การปรับ/เพิ่ม จุดเน้นการวิจัย โดยมีนักวิชาการและการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) รวมถึงการปรับหลักสูตรที่เป็นความคิดเชิงระบบ ปฏิบัติการตามหลักทรงงาน และตัวอย่างปฏิบัติที่นำไปสู่ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อขอความเห็นชอบและการสนับสนุนเชิงนโยบาย

๒.๓ ฝ่ายวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองศึกษาและขยายผล สำนักงาน กปร. สนับสนุนการวิจัยตามจุดเน้นเพิ่มเติม รวมถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)

๒.๔ ฝ่ายวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองศึกษาและขยายผล สำนักงาน กปร. ปรับปรุงหลักสูตรการขยายความรู้ให้สัมพันธ์กับความต้องการและทิศทางการพัฒนาประสิทธิผลของศูนย์เรียนรู้ฯ

๒.๕ ฝ่ายวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองศึกษาและขยายผล สำนักงาน กปร. จัดทำโครงการศึกษาศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีผลสำเร็จอย่างยั่งยืนและมีผลของปฏิบัติการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Best Practice) และโครงการศึกษาปราชญ์เกษตรกร ที่ใช้องค์ความรู้ตามพระราชดำริและหลักการทรงงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นตัวอย่างหลักสูตรการขยายผลความรู้ และการเผยแพร่สู่สาธารณะ

๓. การสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลสำเร็จของกิจกรรมสำคัญ

๓.๑ การจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ประสบปัญหาเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และการจัดการเกษตรกรตัวอย่างที่มีโอกาสจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบด้วย

(ก) ฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำข้อมูลของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ประสบปัญหา และข้อมูลของเกษตรกรตัวอย่าง จากผลการประเมิน (บทที่ ๔) ไปประสานงานในรายละเอียดกับพื้นที่ แล้วนำผลสรุปเกี่ยวกับการยุติ การสืบทอดเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ เสนอศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดำเนินการ

(ข) กองศึกษาและขยายผลฯ สำนักงาน กปร. นำข้อเสนอแนะจากการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ เรื่องเกณฑ์มาตรฐาน ไปพิจารณาร่วมกับ ๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง เพื่อความสมบูรณ์ ชัดเจน มีตัวชี้วัดที่สามารถปฏิบัติได้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

(ค) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำเกณฑ์มาตรฐานที่สมบูรณ์ไปใช้ประกอบการตัดสินใจและดำเนินการเกี่ยวกับการยุติ เปลี่ยนผู้สืบทอด จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ และสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ที่พัฒนาแล้ว และพัฒนาสู่ความยั่งยืน

๓.๒ การปรับจุดเน้น การสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ให้ตรงกับปัญหาความต้องการและแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของกิจกรรมสำคัญ ประกอบด้วย

(ก) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองประสานงานโครงการพื้นที่ นำบทวิเคราะห์ศักยภาพ ข้อจำกัด ปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา และการเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ในเรื่องต่อไปนี้

(๑) การสนับสนุนทรัพยากรหรือปัจจัยสำคัญ ตามความต้องการของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ตามกลุ่มกิจกรรมสำคัญ และระดับการพัฒนา

(๒) การสนับสนุนการปฏิบัติงานแบบกลุ่มผู้ผลิต กลุ่มผู้ขายให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการผลิตภาคเกษตร และแบบกลุ่มผู้ประกอบการและการจัดการแบบวิสาหกิจชุมชน ให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการแปรรูป

(๓) การสนับสนุนด้านการตลาด ด้วยการจัดตลาดกลางและ/หรือ ตลาดนัด เป็นสถานที่ให้เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ นำผลผลิตและผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

(๔) การสนับสนุนการจัดการเชิงธุรกิจ ด้วยการประสานงานให้เกิดการท่องเที่ยวธรรมชาติโดยชุมชน สำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดทำตราสัญลักษณ์ (Brand) แสดงคุณภาพของผลผลิตทางเกษตร ของศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มผลิตภาคเกษตร และความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์และการใช้ความรู้ตามพระราชดำริ ให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มแปรรูปผลผลิต

(ข) กองศึกษาและขยายผล และกองประสานงานโครงการพื้นที่ นำแนวทางตามข้อ (ก) จัดทำโครงการเพื่อความเห็นชอบและสนับสนุนเชิงนโยบาย และนำโครงการที่ต้องดำเนินการในส่วนกลาง เช่น ตราสัญลักษณ์ (Brand) และฉลากติดผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ ๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง

(ค) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำสาระสำคัญที่ควรดำเนินงานในแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ (บทที่ ๔) ประกอบกับแนวทางที่จัดทำในข้อ (ก) และได้รับอนุมัติในข้อ (ข) ไปบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ

๔. การปรับปรุงแนวทางการขยายผลองค์ความรู้เชิงคุณภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ

๔.๑ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดำเนินงานต่อในการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้สนใจที่หลากหลายจำนวนมาก แต่ปรับกลยุทธ์ โดยเลือกสรรผู้ที่สนใจหรือตั้งใจจริงในเรื่องเฉพาะที่ศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วประสานงานให้ผู้ตั้งใจเข้าไปเรียนรู้เชิงคุณภาพ พร้อมกับการสนับสนุนการสื่อสารหรือช่วยเหลือระหว่างเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ กับเกษตรกรผู้ตั้งใจต่อไป

๔.๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองประสานงานโครงการพื้นที่ จัดทำโครงการสนับสนุนเครือข่ายการสื่อสารด้วยสื่อสมัยใหม่ หรือสื่ออิเล็คทรอนิกส์ ประกอบด้วย

(ก) สื่อกลาง มีการบริหารจัดการโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำข้อมูลองค์ความรู้กับความสำเร็จในกิจกรรมสำคัญของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ เผยแพร่ให้ผู้ตั้งใจติดต่อและคัดสรรให้เกิดการขยายผลเชิงคุณภาพ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

(ข) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ไม่มีสื่อสมัยใหม่ จัดทำสื่อของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ และเพิ่มศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีสื่อสมัยใหม่อยู่แล้ว ให้มีระบบการแลกเปลี่ยนข้ามพื้นที่ออนไลน์ ซึ่งจะกลายเป็นเครือข่ายเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญในเกษตรเฉพาะด้านและ/หรือ การเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีประสิทธิภาพ

๔.๓ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และกองประสานงานโครงการพื้นที่ ปรับลดงบประมาณสิ่งอำนวยความสะดวกในการขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ แต่เพิ่มงบประมาณ สนับสนุนกิจกรรมและสนับสนุนสื่อสมัยใหม่

๕. การเพิ่มศักยภาพฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

๕.๑ การเสริมศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล โดยเริ่มจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองประสานงานโครงการพื้นที่ จัดทำโครงการเพื่อความเห็นชอบและสนับสนุนจากสำนักงาน กปร. ประกอบด้วย

(ก) การจัดอบรมดูงานให้กับเจ้าที่ฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง เพื่อพัฒนาศักยภาพ

(ข) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จัดเวทีสัมมนา ระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล และมีกองประสานงานโครงการพื้นที่เข้าร่วม อย่างน้อย ๓ ครั้ง/ปี ในวาระที่มีการจัดทำแผนปฏิบัติราย ๔ เดือน เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยน ช่วยเหลือ ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อพัฒนาศักยภาพศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จัดทำภาระงาน และมีคู่มือการทำงานแบบบันทึกผลงานอย่างง่าย เป็นระบบ เพื่อทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล สามารถใช้ทักษะใหม่ และสร้างความสัมพันธ์เชิงคุณภาพกับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๓ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และกองประสานงานโครงการพื้นที่ วิเคราะห์ภาระงานตามฐานข้อมูลใหม่ เพื่อจัดสรรอัตรากำลัง ดำเนินงานและค่าตอบแทนภายใต้กรอบของระบบราชการตามสมควร

๕.๔ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำผลของการปฏิบัติงานตามแบบบันทึกผลงาน (ตามข้อ ๕.๒) มาจัดการให้รางวัลและการยกย่องตามความเหมาะสม เพื่อเพิ่มขวัญกำลังใจกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล

สารบัญ

คำปรารถ ๓

คำนำ ๕

บทสรุปผู้บริหาร ๗

บทที่ ๑ บทนำ ๓๗

๑.๑ หลักการและเหตุผล ๓๗

๑.๒ วัตถุประสงค์ ๓๘

๑.๓ ขอบเขตการดำเนินงาน ๓๘

๑.๔ พื้นที่ดำเนินงานและเป้าหมายการประเมิน ๓๙

๑.๔.๑ กลไกที่เป็นผู้นำนโยบาย และแนวทางการสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ๓๙

๑.๔.๒ กลไกที่เป็นผู้จัดการนำนโยบายแนวทางไปก่อให้เกิดศูนย์เรียนรู้ฯ ๔๑

๑.๔.๓ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๔๒

๑.๕ ขั้นตอนและแผนดำเนินงาน ๔๗

บทที่ ๒ กรอบคิดและแนวทางการประเมินผล ๔๘

๒.๑ แนวทางการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ ๔๘

๒.๒ เครื่องมือที่ใช้และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ๕๒

๒.๓ แนวทางการวิเคราะห์ ๕๕

บทที่ ๓ การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๖๑

๓.๑ หลักการและแนวทางในการขยายความรู้ตามแนวพระราชดำริไปยังศูนย์เรียนรู้ฯ ๖๑

๓.๒ การจัดองค์กรการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ๖๒

๓.๒.๑ สำนักงาน กปร. ๖๓

๓.๒.๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๖๔

๓.๓ การประสานงานและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และการกำกับ ประสานงาน และสนับสนุนจาก สำนักงาน กปร. ๖๗

๓.๔ พื้นที่ดำเนินงานหรือพื้นที่เป้าหมายของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๗๑

สารบัญ (ต่อ)

๓.๔.๑ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๗๑
๓.๔.๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ๗๒
๓.๕ ความรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์เรียนรู้ฯ ๗๒
๓.๕.๑ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๗๒

บทที่ ๔ ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ๗๕

๔.๑ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๗๕
๔.๑.๑ ข้อมูลพื้นฐานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๑๕ แห่ง ๗๕
๔.๑.๒ ศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๑๘๗
๔.๑.๒.๑ ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ ๑๘๗
๔.๑.๒.๒ ศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ๑๘๘
๔.๑.๒.๓ ความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ได้มาประยุกต์และใช้โดยศูนย์เรียนรู้ฯ ๑๙๓
๔.๑.๓ ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๒๐๒
๔.๑.๓.๑ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการนำเข้าปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงาน ๒๐๓
๔.๑.๓.๒ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของกระบวนการสร้างผลผลิต ๒๐๔
๔.๑.๓.๓ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการจัดการผลลัพธ์ของกิจกรรมหลัก ๒๐๕
๔.๑.๓.๔ ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านเศรษฐกิจ ๒๐๖
๔.๑.๓.๕ ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านความยั่งยืนในการผลิตและวิถีชีวิต ๒๐๗
๔.๑.๓.๖ ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการขยายความรู้ ๒๐๙
๔.๑.๓.๗ บทสรุปความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๒๑๑
๔.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๒๒๒
๔.๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ๒๒๓
๔.๒.๑ ข้อมูลพื้นฐานและบริบททั่วไปของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๒๘ แห่ง ๒๒๓
๔.๒.๒ ศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ๓๘๒

สารบัญ (ต่อ)

๔.๒.๒.๑ ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ ๓๘๒
๔.๒.๒.๒ ศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ๓๘๓
๔.๒.๒.๓ ความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ได้มาประยุกต์และใช้โดยศูนย์เรียนรู้ฯ ๓๙๐
๔.๒.๓ ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ๔๐๕
๔.๒.๓.๑ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการนำเข้าปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงาน ๔๐๕
๔.๒.๓.๒ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของกระบวนการสร้างผลผลิต ๔๐๗
๔.๒.๓.๓ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการจัดการผลลัพธ์ของกิจกรรมหลัก ๔๐๙
๔.๒.๓.๔ ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านเศรษฐกิจ ๔๑๑
๔.๒.๓.๕ ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านความยั่งยืนในการผลิตและวิถีชีวิต ๔๑๒
๔.๒.๓.๖ ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการขยายความรู้ ๔๑๕
๔.๒.๓.๗ บทสรุปความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ๔๑๘
๔.๒.๔ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ๔๒๙

บทที่ ๕ แนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ **๔๓๒**

๕.๑ สรุปข้อมูลผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ๔๓๒
๕.๑.๑ สรุปข้อมูลผลการดำเนินงานของ ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๔๓๓
๕.๑.๒ สรุปข้อมูลผลการดำเนินงานของ ๓๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ๔๔๒
๕.๒ รูปแบบและแนวทางวิธีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ๔๖๑
๕.๒.๑ รูปแบบการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ๔๖๒
๕.๒.๒ แนวทางและวิธีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ๔๖๔

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๖ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานและแนวทางการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ **๔๖๙**

๖.๑ เกณฑ์มาตรฐานในการเริ่มต้นและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ๔๖๙

๖.๒ ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๔๗๓

ภาคผนวก **๔๘๑**

แนวทางการจัดการศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ๔๘๒

บรรณานุกรม ๕๑๘

คณะผู้จัดทำ ๕๑๙

บทที่ ๑
บทนำ

๑.๑ หลักการและเหตุผล

ตามที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องจากพระราชดำริ ๖ แห่ง เพื่อเป็นแหล่งองค์ความรู้จากการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และสาธิต รวมถึงการขยายผลให้กับประชาชนและเกษตรกร สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ด้วยวิธีการที่ง่ายและได้ผลตามภูมิสังคม ในลักษณะของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” นั้น

ในปี ๒๕๕๒ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้เพิ่มแนวทางและสนับสนุนให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องจากพระราชดำริ ขยายผลความรู้สู่พื้นที่ของเกษตรกรอย่างกว้างขวาง โดยให้เกษตรกรนำความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเองให้ประสบความสำเร็จ แล้วจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริโดยมีเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และกลุ่มที่มีศักยภาพเป็นผู้นำความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จไปประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จให้มากขึ้น แล้วขยายผลองค์ความรู้ไปสู่เกษตรกรที่สามารถนำไปปฏิบัติจนได้ประโยชน์ และสู่ผู้ที่สนใจ รวมถึงชุมชนอื่น จนปัจจุบัน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง มีศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริรวมทั้งสิ้น ๑๐๘ แห่งทั่วประเทศ

การพัฒนาให้มีศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริดังกล่าวเป็นแนวทาง แนวปฏิบัติ และเกิดผลที่ทำให้วัตถุประสงค์ตามพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สมบูรณ์ถึงพื้นที่และถึงตัวเกษตรกรที่กว้างขวางขึ้น หากมีการได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์และการวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นถึง ศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วจะทำให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการขยายผลองค์ความรู้ไปยังศูนย์เรียนรู้ฯ มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น และในที่สุดหากนำผลการวิเคราะห์ไปกำหนดมาตรฐานและแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ในเบื้องต้น และทั้ง ๖ แห่งทั่วประเทศก็จะเป็นการทำให้พระราชดำริในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่ดำเนินงานมาเป็นเวลา ๙ ปีประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนและสมบูรณ์ในอนาคต

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาถึงการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในการขยายผลองค์ความรู้ไปยังศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔. เพื่อพัฒนามาตรฐานและแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่ง ทั่วประเทศต่อไป

๑.๓ ขอบเขตการดำเนินงาน

ดำเนินการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ๒ แห่ง คือ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา และศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจำนวนศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ที่ทำการประเมินครอบคลุม ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวมทั้งสิ้น ๔๓ ศูนย์เรียนรู้ฯ โดยมีขอบเขตในการดำเนินงานดังนี้

๑. ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา และศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสรุปข้อมูลเบื้องต้นของทั้ง ๒ แห่ง

๒. ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลแนวทางในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับจุดเริ่มต้น แนวทางในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมา

๓. การได้มาซึ่งข้อมูล ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

แบบสัมภาษณ์

๑) แบบสัมภาษณ์เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และผู้นำกลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ

๒) แบบสัมภาษณ์ผู้ได้รับประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้ฯ

๓) แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

๑.๔ พื้นที่ดำเนินงานและเป้าหมายการประเมิน

๑.๔.๑ กลไกที่เป็นผู้นำนโยบายและแนวทางการสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

สำนักงาน กปร. มีพันธกิจสำคัญ ดังนี้

๑) ตามเสด็จและรับสนองพระราชดำริ

๒) สำรวจศึกษาวิเคราะห์และจัดทำแผนรวมทั้งพิจารณาเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการฯ

๓) ประสานวางแผนสนับสนุนและร่วมดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการสนองพระราชดำริ

๔) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๕) จัดให้มีการศึกษาสรุปรวบรวมและถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ

๖) ขับเคลื่อนขยายผลเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง

๗) เป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่สมบูรณ์

หน่วยงานในสำนักงาน กปร.ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

๑) กองศึกษาและขยายผล การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ ศูนย์ กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ มีภารกิจหลักสำคัญ ประกอบด้วย

(ก) การขยายผลองค์ความรู้และการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ตั้งแต่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ได้แก่ ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการจัดการ ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศของพื้นที่ป่าต้นน้ำ ป่าชายเลน เพื่อให้ได้มาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติและการอนุรักษ์เพื่อทำให้ทรัพยากรธรรมชาติป่า ดิน น้ำ เกิดดุลยภาพที่ส่งผลทำให้ในระดับใหญ่ ทั้งสภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศ ตลอดรวมถึงแหล่งอาหารตามธรรมชาติเกิดความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ การผลิตพืชและสัตว์ที่มีเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพภูมินิเวศและภูมิสังคมในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่ปลายทาง ได้แก่ การทำให้เกษตรกร ครัวเรือนและชุมชนในพื้นที่เป้าหมายและพื้นที่อื่นๆ มีทางเลือกในการใช้ความรู้ที่ผ่านการศึกษา ทดลอง วิจัย สาธิต นำไปสู่การปรับประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาอาชีพและรายได้ ระบบนิเวศเกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

(ข) นอกจากภารกิจดังกล่าวข้างต้นแล้ว กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ยังมีภารกิจสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การดำเนินการให้ราษฎรและประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากความรู้ที่มาจากการสั่งสมพัฒนาตามแนวพะราชดำริ ผ่านวิธีการที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ ศูนย์เป็น “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” และเพิ่มเติมให้มีการขับเคลื่อนขยายผลความรู้และการพัฒนาตามแนวพระราชดำริสู่ชุมชนด้วยการดำเนินงานผ่าน “ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ” ที่กระจายอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบและดำเนินการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ ศูนย์

๒) กองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ (ภาคกลาง) และ กองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓ (ภาคเหนือ)

ภารกิจหลักของกองประสานงานโครงการพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ประกอบด้วย

การประสานงานและสนับสนุนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่ปฏิบัติโดยหน่วยงานหรือหน่วยราชการที่ร่วมดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ ศูนย์ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ที่ร่วมมือดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ ศูนย์ ทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การนำเอาความรู้จากผลการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนาไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่รับผิดชอบ ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ตามแนวพระราชดำริในพื้นที่ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รับผิดชอบนำไปปฏิบัติในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

ในการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริครั้งนี้ ประกอบด้วย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ซึ่งมีการประสานงานเพื่อให้ได้ข้อมูลและร่วมวิเคราะห์ถึงการสนับสนุนการปฏิบัติในภารกิจที่ทำให้เกิดการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ได้แก่ กองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ (ภาคกลาง) สำหรับ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และ กองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓ (ภาคเหนือ) สำหรับ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

๓) กองติดตามประเมินผล

การติดตามประเมินผล เป็นพันธกิจหนึ่งที่กำหนดไว้ในการสนองพระราชดำริของสำนักงาน กปร.ปัจจุบันมี ๓ รูปแบบ ประกอบไปด้วย

๑) การติดตามผลการดำเนินงานประจำปี ๒) การติดตามแบบบูรณาการ และ ๓) การติดตามผลแบบบริหารกำกับงานวิจัย ซึ่งเป็นการติดตามประเมินผลโครงการฯ พิจารณาจากองค์ประกอบสภาพพื้นที่ ประชากร ตามหลักวิชาการเฉพาะด้านเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านต่างๆ เช่น ด้านวิศวกรรมชลประทาน ด้านดิน ด้านป่าไม้ ด้านการเกษตร ด้านทรัพยากรชายฝั่ง ด้านสิ่งแวดล้อม

ซึ่งจำเป็นต้องกำหนดกรอบแนวคิดโดยอาศัยศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมกัน จึงต้องประสานเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการบริหารกำกับงานวิจัย ซึ่งวิธีการนี้จะเป็นการจ้างสถาบันการศึกษาในพื้นที่

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการวางแผนในการติดตามประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การพัฒนาระบบปฏิบัติงานการติดตามงานอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม สร้างการทำงานเป็นทีมในการดำเนินงานสนองพระราชดำริที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การนำองค์ความรู้จากผลสำเร็จจากโครงการฯ ไปขยายผลในพื้นที่โครงการอื่นต่อไป สร้างต้นแบบการพัฒนาในการติดตามประเมินผลให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น ตลอดรวมถึงจัดทำรายการติดตามประเมินผลผ่านระบบสารสนเทศ

๑.๔.๒ กลไกที่เป็นผู้จัดการนำนโยบายแนวทางไปก่อให้เกิดศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ หมายถึง สถานที่ที่มีการจัดการถ่ายทอดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การทำงานตามแนวพระราชดำริด้านต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบของผู้รู้ (ผู้ถ่ายทอด) ผู้มีประสบการณ์ตรง มีบทเรียนหรือตัวอย่างการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตามแนวพระราชดำริและวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสมและสามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการเป็นศูนย์เรียนรู้ (ที่ได้ริเริ่มโดยกองที่เกี่ยวข้องของสำนักงาน กปร. และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สำหรับการนำไปใช้ในเบื้องต้น) ประกอบด้วย

(๑) สถานที่ (เป็นสถานที่อยู่เดิม ไม่จำเป็นต้องเป็นอาคาร สิ่งก่อสร้าง เช่น ในพื้นที่แปลงเกษตร) โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้คือ

- สามารถเป็นสถานที่ศึกษาดูงานการดำเนินกิจการของหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- สามารถเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมด้านอาชีพตามประเภทของศูนย์เรียนรู้ฯ นั้น ๆ

(๒) โครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

- มีกิจกรรมหลักของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่สามารถเผยแพร่และขยายผลต่อผู้ที่สนใจ
- มีประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย เช่น นำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ และการเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

(๓) วิทยากรบรรยาย มีความสามารถในการบรรยาย ถ่ายทอดความรู้หรือมีผู้อื่นที่มีความรู้ความสามารถขององค์กรเป็นผู้ดำเนินการ

(๔) การเผยแพร่ความรู้ เช่น ทางเอกสาร บทความ การบรรยาย หรือ สาธิต ฯลฯ

(๕) การดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายในชุมชนและอื่น ๆ ในชุมชนและที่อื่น ๆ โดยศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบดูแลดำเนินงานของ ศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

๑.๔.๓ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๓๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ตารางที่ ๑-๑ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ที่จะศึกษาครั้งนี้จำนวน ๓๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ **

ลำดับ	ชื่อศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ	ประเภท	ที่ตั้ง
๑	กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบ้านป่าสักงาม	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ม.๑ ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒	กลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำบ้านทุ่งยาว	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ม.๘ ต.ป่าป้อง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๓	กลุ่มอุทยานการเรียนรู้บ้านปางจำปี	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ม.๗ ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
๔	กลุ่มอนุรักษ์ผึ้งธรรมชาติ (ผึ้งโก๋นหรือผึ้งโพรง)	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๘๕/๑ ม.๘ ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๕	กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านป่าไผ่	การแปรรูปและถนอมอาหาร	๔ ม.๒ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๖	กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ปั้นเม็ด	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๔๒ ม.๒ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๗	กลุ่มการบริหารจัดการน้ำตามภูมิปัญญาท้องถิ่น	การบริหารจัดการน้ำ	ม.๘ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ	ประเภท	ที่ตั้ง
๘	นายอุ่นเรือน ไทยใจอุ่น	เกษตรกรดีเด่นด้านปศุสัตว์	๙๖ ม.๘ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๙	ว่าที่ร.ต.เมืองมนต์ ไทยใจอุ่น	เกษตรกรดีเด่นด้านปศุสัตว์	๗๗ ม.๘ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๐	นายมนูญ เทศนำ	เกษตรทฤษฎีใหม่	๑๓/๒ ม.๑ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๑	นางอำนวย ยอดคำปา	เกษตรทฤษฎีใหม่	๑๙๘ ม.๒ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๒	นายทองอินทร์ สุภาพล	เกษตรทฤษฎีใหม่	๖๕/๑ ม.๔ ต.บ้านสหกรณ์ อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
๑๓	นายสุรชัย มรกตวิจิตรการ	เกษตรผสมผสาน	๙๔ ม.๒ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๔	น.ส.กัญจนา บัวแดง	เกษตรผสมผสาน	๑๘๙ ม.๑ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๕	นายเจริญ ตาถาวัน	เกษตรผสมผสาน	๘๒ ม.๑ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๖	นายสินชัย วิริยะจรรยงค์	เกษตรผสมผสาน	๙/๑ ม.๒ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๗	นายสุนทร ดาวแก้ว	เกษตรผสมผสาน	๒๔๙ ม.๕ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๘	นายอุ่นเรือน เกิดสุข	เกษตรผสมผสาน	๖ ม.๑ ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๙	นางดาวเรือง เจริญทรัพย์	เกษตรผสมผสาน	๘๕/๑ ม.๖ ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๐	นายทองมา ศรีภูธร	เกษตรผสมผสาน	๑๘/๑ ม.๗ ต.บ้านสหกรณ์ อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
๒๑	นายศรีอินทร์ อินทร์สัน	เกษตรผสมผสาน	๒๒/๒ ม.๕ ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
๒๒	นางวีรา จินะใจ	การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	๗๐ ม.๑ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ	ประเภท	ที่ตั้ง
๒๓	นายพงษ์เทพ จินะใจ	การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	๒ ม.๑ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๔	นางราตรี สุนันทศิลป์	การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	๑๒ ม.๑ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๕	นางเพียรทอง พรมคำทิพย์	การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	๗๔ ม.๘ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๖	นาง ศรีแก้ว นิประพันธ์	การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	๔๒ ม.๕ ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๗	นางเจริญศรี คำประเสริฐ	การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	๔๔ ม.๗ ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๘	นางมาลัย ญาติฝูง	การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	๔๔/๓ ม.๗ ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๙	นางทัศนีย์ พวกอินแสง	การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	๔๔/๔ ม.๗ ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๓๐	นายจรูญ ธาตุอินจันทร์	การปลูกผักปลอดสารพิษ	๖๒/๓ ม.๒ ต.ป่าป้อง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๓๑	นางนงนุช พันธุราษฎร์	การปลูกผักปลอดสารพิษ	๓๓ ม.๒ ต.ป่าป้อง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๓๒	นายธนากร ขัติยะ	การปลูกผักปลอดสารพิษ	๖๖ ม.๗ ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
๓๓	นายสุจินต์ แสงแก้ว	การเพาะเลี้ยงกบและขยายพันธุ์กบ	๑๐๑/๒ ม.๖ ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๓๔	นายยงยุทธ ขันทองนาค	เกษตรผสมผสาน	๕๖/๘ ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

** ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น ๒๘ ศูนย์เรียนรู้ฯ (รายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ ๓)

๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ตารางที่ ๑-๒ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ลำดับ	ชื่อศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ	ประเภท	ที่ตั้ง
๑	นายทิม คณะเสน	เกษตรผสมผสาน	๓๓/๔ หมู่ ๑๓ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๒	นางนภา เข็มมุข	เกษตรผสมผสาน	๓๒/๑ หมู่ ๕ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๓	นางทรัพย์ถวิล สุขศิริ	เกษตรผสมผสาน	๑๖๙/๓ หมู่ ๕ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๔	นางสมคิด เพ็งบุปผา	เกษตรผสมผสาน, เศรษฐกิจพอเพียง	๓๙/๑ หมู่ ๕ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๕	นางสาวปราณี สังอ่อนดี	เกษตรผสมผสาน	๒๔ หมู่ ๕ บ.หัวกระสังข์ ต.บ้านช่อง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๖	นายสำเนาว์ พึ่งมา	เกษตรทฤษฎีใหม่	๓๑๐ บ้บ.หมองเหียง หมู่ ๑๓ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๗	นายสำเริง วงศ์สุรินทร์	การเลี้ยงกบ	๓๖๔ หมู่ ๑๓ ต.เกาะขนุน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๘	นายประสิทธิ์ เส็งมี	การผลิตเชื้อเห็ดครบวงจร	๓๐๙ หมู่ ๑๑ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๙	นางสาวเครือวรรณ จันทรศรี	การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	๑๓๐ หมู่ ๖ ต.บ้านช่อง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๐	นายสบัน ทะนวนรัมย์	เกษตรผสมผสานและเลี้ยงแพะนม	๑๖๒/๓ หมู่ ๑ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๑	นางน้ำผึ้ง เกตุขวง	เกษตรผสมผสาน	๑๐๓/๓ หมู่๔ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา

ลำดับ	ชื่อศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ	ประเภท	ที่ตั้ง
๑๒	นายอภิรมย์ ผาวันดี	เกษตรผสมผสาน	๓๘/๑ หมู่ ๑๒ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๓	นายธงชาติ จันทศรี	การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	๕๖/๒ หมู่ ๖ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๔	นายนิรุจ ศรีเกษม	การแปรรูปพืชผักและสมุนไพร	๑๙๓/๑ หมู่ ๓ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๕	นายสมโชติ บุญมี	เกษตรผสมผสาน	๑๐๑ หมู่ ๕ ต.เกาะขนุน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา

๑.๕ ขั้นตอนและแผนดำเนินงาน

ตารางที่ ๑-๓ ขั้นตอนและแผนดำเนินงาน

กิจกรรมของทีมประเมิน	เดือน					
	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.
๑. การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ (๑) ประโยชน์ของการประเมิน (๒) ความร่วมมือและสนับสนุนกระบวนการประเมิน และ (๓) แผนปฏิบัติงานในพื้นที่กับ สำนักงาน กปร. และ ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ						
๒. การเตรียมการเก็บรวบรวมข้อมูล ๑.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ (สำนักงาน กปร. และ ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ) ๑.๒ การเตรียมการเก็บข้อมูล ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ (รวมถึงการทดสอบเครื่องมือ)						
๓. การเก็บข้อมูลรอบแรก (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน ๗ วัน และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จำนวน ๑๔ วัน)						
๔. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น						
๕. การเก็บข้อมูลรอบที่ ๒ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง/ครบถ้วนของข้อมูล และเริ่มต้นการได้มาซึ่งแนวทางแก้ปัญหา รวมถึงมาตรฐาน (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๕ วัน และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ๑๐ วัน)						
๖. การวิเคราะห์รายงานผลการประเมินฉบับร่าง รวมถึงแนวทางการแก้ปัญหา และมาตรฐาน						
๗. การนำเสนอรายงานผลการประเมินฉบับร่าง รวมถึงแนวทางการแก้ปัญหา และมาตรฐาน (ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๒ วัน และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ๒ วัน)						
๘. การนำเสนอร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ให้กับสำนักงาน กปร. โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ (๒ วัน)						
๙. การจัดทำรายงานผลการประเมินฉบับสมบูรณ์						
๑๐. การจัดส่งรายงานผลการประเมินตาม TOR	ภายในวันที่ ๒ ม.ค. พ.ศ. ๒๕๖๒					

แผนการดำเนินงาน
ผลการดำเนินงาน

บทที่ ๒

กรอบคิดและแนวทางการประเมินผล

๒.๑ แนวทางการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ

การประเมินผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการประเมินดังนี้

ประการแรก กลไกที่เป็นฝ่ายสนับสนุน ได้แก่ สำนักงาน กปร. โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองศึกษาและขยายผลฯ และกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ และกองประสานโครงการพื้นที่ ๓ เป็นกลไกที่สนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ฯ เกิดผลสำเร็จตามพระราชดำริ โดยมีกองติดตามประเมินผลเป็นฝ่ายนำผลการวิเคราะห์ไปสู่การแก้ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงการกำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น ต่อมาคือกลไกขยายผลความรู้ และจัดการให้ศูนย์เรียนรู้ฯ มีปฏิบัติการประยุกต์ใช้ความรู้จนสำเร็จ และเป็นที่ศึกษาและนำไปขยายผลสู่การปฏิบัติกับเกษตรกรในพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ศูนย์ และกลไกที่สำคัญได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ฯ ในพื้นที่ที่เน้นเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ก็ดี หรือเป็นการจัดการในลักษณะกลุ่มก็ดี

ประการที่สอง เป็นเรื่องของการบริหารจัดการ การสนับสนุน การปฏิบัติการนำองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้วิจัย ทดลอง และสาธิตจนได้ผล ไปประยุกต์ใช้ในชุมชนต่าง ๆ ด้วยการขยายผลในกลุ่มความรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านอาชีพ และด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการสนับสนุนจาก สำนักงาน กปร. และดำเนินการโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่ส่งผลให้เกิดศูนย์เรียนรู้ฯ และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สาม เป็นเรื่องของศูนย์เรียนรู้ฯ และผลปฏิบัติการตั้งแต่การเริ่มต้น การนำความรู้ไปประยุกต์ในกิจกรรมต่างๆ จนเกิดผลของการปฏิบัติ ทำให้เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ หรือกลุ่มซึ่งมีทั้งคนที่เป็นตัวอย่าง มีพื้นที่ที่เป็นตัวอย่าง มีวิธีการใช้ความรู้จนเกิดผลเป็นตัวอย่าง สามารถถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้ให้กับเกษตรกรผู้สนใจ และมีเกษตรกรจำนวนหนึ่งนำไปปฏิบัติจนได้รับประโยชน์ รวมถึงการเชื่อมประสาน เผยแพร่ ถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังเครือข่ายชุมชนอื่น ๆ ด้วย ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างน้อยต้องมี ๒ มิติ คือ

(๑) ความสามารถที่เพิ่มมากขึ้น (จนเป็นตัวอย่าง) ของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และของกลุ่ม และ

(๒) ผลของการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านการอนุรักษ์ ด้านอาชีพ และด้านการดำเนินวิถีชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่กระจายจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ และสู่เกษตรกรจำนวนมาก อันสืบเนื่องมาจากการดำเนินงานตามพระราชดำริอย่างสมบูรณ์ (โปรดดูแผนภูมิที่ ๒.๑)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะสำคัญ ๓ ประการตามกรอบแนวทางการประเมิน เพื่อให้ตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ จะต้องดำเนินการตามลำดับแบบเชื่อมโยง ดังนี้

๑. การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการขยายผลความรู้ไปยังศูนย์เรียนรู้ฯ

๑. การศึกษาแนวคิด แนวปฏิบัติ และการสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริจากสำนักงาน กปร.

๒. การศึกษาการจัดการและปฏิบัติการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

๒.๑. ด้านองค์ความรู้และการถ่ายทอด (การอบรม/ดูงาน)

๒.๒. ด้านการเริ่มต้น และพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

๑) ความเป็นเกษตรกรที่พร้อมรับความรู้ไปประยุกต์ใช้ และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้

๒) มีสถานที่ แปลงเกษตร/พื้นที่จัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งเรียนรู้ได้

๓) มีปฏิบัติการ (กิจกรรม) ที่ประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์ (ด้านอาชีพ, การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเป็นตัวอย่างของเศรษฐกิจพอเพียง)

๔) มีการเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ (เอกสาร บทความ สาธิต บรรยาย เป็นศูนย์/ค่ายเรียนรู้)

๕) มีเครือข่ายติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้/ประสบการณ์ กับชุมชนอื่น

๒.๓. ด้านสนับสนุน/ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทรัพยากร ปัจจัย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น

๓. ด้านข้อมูลการติดตามและประเมินผล

๒. ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑. ด้านปฏิบัติการ กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑.๑.๑ กลุ่มย่อยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑.๑.๒ กลุ่มย่อยการจัดการน้ำ ดิน

๑.๒. กลุ่มผลิตภาคเกษตร

๑.๒.๑ กลุ่มย่อยเกษตรผสมผสาน, เกษตรทฤษฎีใหม่ (พืชชีวภาพ ผักปลอดสารพิษ, ปุ๋ยอินทรีย์)

๑.๒.๒ กลุ่มย่อยการผลิตพืช (ข้าว ไม้ผล ผัก เห็ด ดอกไม้ สมุนไพร)

๑.๒.๓ กลุ่มย่อยการผลิตสัตว์ (ปศุสัตว์ ผึ้ง กบ ปลา สัตว์ปีก วัว)

๑.๓ กลุ่มแปรรูปผลผลิตภาคเกษตร

๑.๓.๑ กลุ่มย่อยวิสาหกิจชุมชน (OTOP วิสาหกิจ)

๑.๓.๒ กลุ่มย่อยแปรรูปผลผลิตภาคเกษตรเบื้องต้น

๑.๔. การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียง

๒. ด้านการขยายความรู้ให้กับเกษตรกรผู้ได้รับประโยชน์ และผู้สนใจ

๓. เงื่อนไขที่มีผลต่อปฏิบัติการของศูนย์เรียนรู้ฯ

๓.๑. คุณสมบัติของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ /และกลุ่ม

๓.๒. กระบวนการขยายผลความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

๓.๓. องค์ความรู้ที่ได้ กับการประยุกต์สู่ปฏิบัติการของศูนย์เรียนรู้ฯ

๓.๔. ความครบวงจรของกิจกรรม (ต้น-กลาง-ปลายทาง)

๓.๕. การสนับสนุน ทรัพยากร ปัจจัย และสิ่งอำนวยความสะดวก

๓. การวิเคราะห์ความสำเร็จ/ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑. การขยายผลความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ

๒. องค์ความรู้กับการประยุกต์

๓. คุณสมบัติของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ /กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ

๔. การจัดการปัจจัยการผลิตสำหรับกลุ่มการผลิต และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญสำหรับกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป

๕. ผลของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผลผลิต (Outputs) ที่ครบวงจรของกลุ่มจัดการผลิตและแปรรูป

๖. ผลปฏิบัติการของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีต่อความยั่งยืนและพอเพียงของระบบนิเวศ การผลิต และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต

๗. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ กับผู้ได้รับประโยชน์ ผู้ที่สนใจ และชุมชนอื่น

๘. ด้านปริมาณและคุณภาพของการขยายผลของเกษตรกรและผู้ที่สนใจได้รับประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้ฯ

๙. ปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะของศูนย์เรียนรู้ฯ

๔. แนวทางในการแก้ปัญหาและเพิ่มศักยภาพ

แนวทางเพิ่มศักยภาพ และแก้ปัญหาที่ปฏิบัติได้จริง สำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ และสำหรับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

๕. เกณฑ์มาตรฐานและแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ เกณฑ์มาตรฐานสำหรับระดับการพัฒนาของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบด้วย ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ก่อรูปเริ่มพัฒนา ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่พัฒนาแล้ว และศูนย์เรียนรู้ฯ ที่พัฒนาสู่ความยั่งยืน (ประกอบไปด้วย ๑.คุณสมบัติส่วนบุคคล (การศึกษา,ประสบการณ์,ความชำนาญ,ความถนัดที่เกี่ยวข้อง,ความรู้,ความเป็นผู้นำ,การได้รับรางวัล) ๒.ปฏิบัติการและผลที่เกี่ยวข้อง ๓.เครือข่ายความ

ร่วมมือ (ครอบครัว,เครือญาติ,กลุ่ม,ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ,หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) และ ๔. สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่ (แปลงสาธิต,ห้องน้ำ,อาคาร,แผ่นพับ)

๕.๒ แนวทางการบริหารจัดการตามแนวทางแก้ปัญหา และพัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐาน (โปรดดูแผนภูมิที่ ๒-๑)

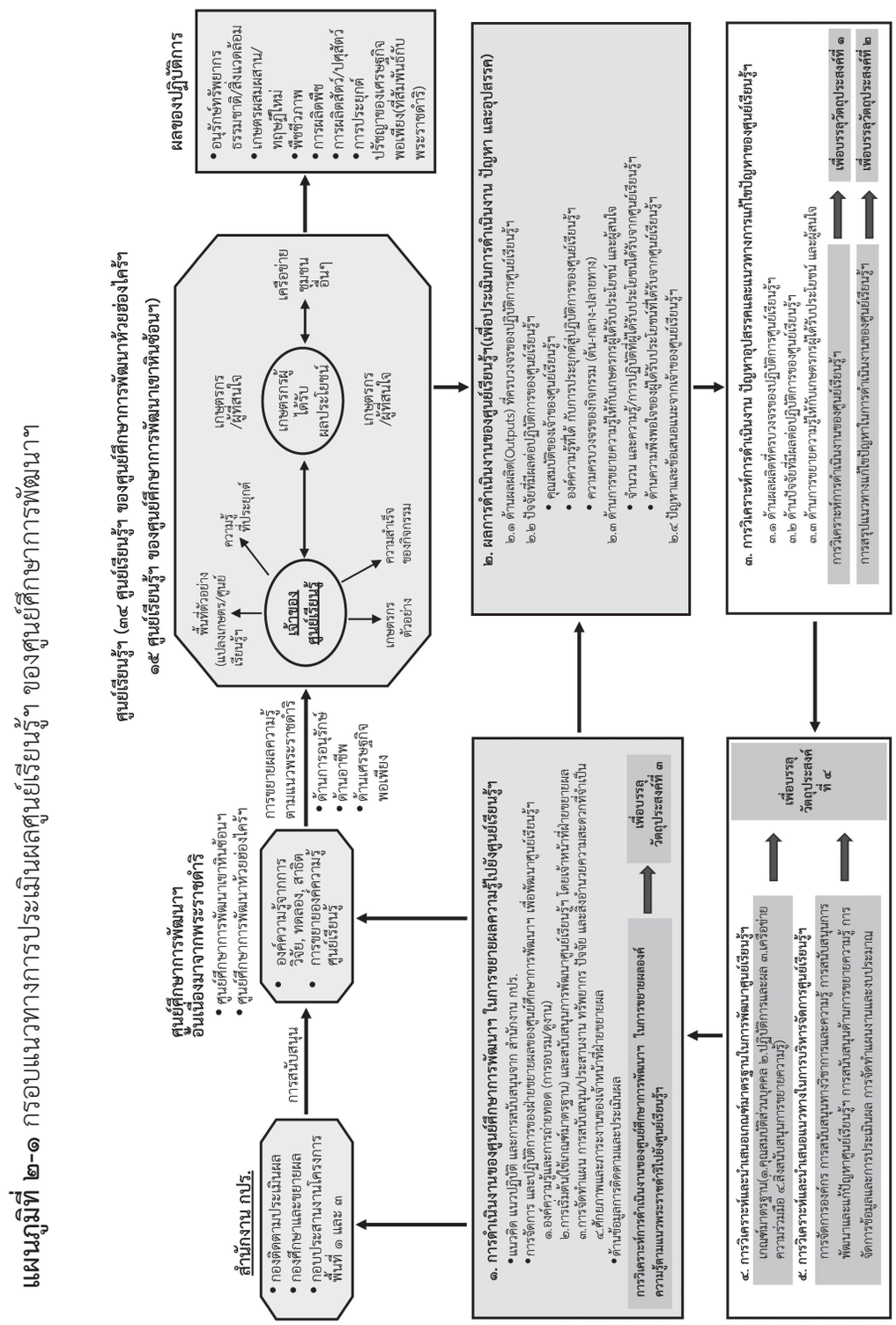

แผนภูมิที่ ๒-๑ กรอบแนวทางการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

๒.๒ เครื่องมือที่ใช้และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุมสาระสำคัญของกลไกจนเกิดปฏิบัติการของศูนย์เรียนรู้ฯ ตามกรอบแนวทางการประเมิน จึงได้ออกแบบวิธีการและเครื่องมือเพื่อการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการประเมินได้ ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

๑. การศึกษาเอกสาร รายงาน และข้อมูลทุติยภูมิที่สำนักงาน กปร. และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๒ ศูนย์

๒. แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ที่มีคำถามปลายปิดเพื่อให้ผู้ตอบให้ข้อมูลเชิงปริมาณและการจัดลำดับ และคำถามปลายเปิดเพื่อได้ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ แรงจูงใจ กระบวนการ องค์ความรู้ที่ใช้ และองค์ความรู้ที่ประยุกต์ การได้มาและจัดการกิจกรรมขยายผล ประโยชน์ที่ได้รับ ศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค์ และแนวทางการแก้ไข

๓. แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีคำถามปลายปิดเป็นส่วนใหญ่ เพื่อได้ข้อมูลเชิงปริมาณและการจัดลำดับสำหรับผู้ได้รับประโยชน์ และผู้ที่สนใจจากการขยายความรู้จากศูนย์เรียนรู้ฯ

๔. การสังเกต และบันทึกกิจกรรม และผลกิจกรรม

๕. การนำผลการวิเคราะห์ฉบับ “ร่าง” ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และสำนักงาน กปร. พิจารณาให้ข้อเสนอแนะที่สมบูรณ์

ซึ่งมีวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลและการวิเคราะห์ ดังนี้

๑. การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการขยายผลความรู้ไปยังศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ การศึกษาแนวคิด แนวปฏิบัติและการสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ตามแนวพระราชดำริจาก สำนักงาน กปร. โดยการศึกษาเอกสาร ประกอบไปด้วย แผนแม่บท พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ของสำนักงาน กปร. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ (ฉบับร่าง) สรุปรายงานการประชุม/อบรมจากกองศึกษาและขยายผลฯ และกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ และกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓ รวมถึงข้อมูลที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมไว้ที่ฝ่ายขยายผลของแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เช่น จำนวนสถิติผู้เยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้ฯ รายได้ ประวัติส่วนตัว ฯลฯ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหาร และผู้ดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๒ แห่ง และ กองศึกษาขยายผล และกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ และ ๓ ของ สำนักงาน กปร.

๑.๒ การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปฏิบัติการของฝ่ายขยายผลที่ดำเนินการกับศูนย์เรียนรู้ฯ ได้แก่ การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ขยายผล และการจัดทำประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ทั้งผู้ที่ทำหน้าที่อำนวยการ และปฏิบัติการ

๑.๓ การศึกษาการจัดการ และปฏิบัติการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ แบ่งออกเป็น

๑) ด้านองค์ความรู้และการถ่ายทอด (การอบรม/ดูงาน) จะดำเนินการโดยการศึกษาเอกสาร คู่มือ หลักสูตรอบรม สาธิต ดูงาน รวมถึงสรุปรายงานการถ่ายทอดความรู้ผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อวิเคราะห์การเลือกสรรองค์ความรู้ที่ได้ถ่ายทอดสู่ศูนย์เรียนรู้ฯ และการสัมภาษณ์เชิงลึกวิทยากรผู้ถ่ายทอด/แนะนำ

๒) ด้านการเริ่มต้น และพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ศึกษาในเรื่องของ

(ก) ความเป็นเกษตรกรที่พร้อมรับความรู้ไปประยุกต์ใช้ และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้

(ข) การมีสถานที่ แปลงเกษตร/พื้นที่จัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งเรียนรู้ได้

(ค) การมีปฏิบัติการ (กิจกรรม) ที่ประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์ (ด้านอาชีพ, การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเป็นตัวอย่างของเศรษฐกิจพอเพียง)

(ง) การมีการเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ (เอกสาร บทความ สาธิต บรรยาย เป็นศูนย์/ค่ายเรียนรู้)

(จ) การมีกลุ่มร่วมดำเนินงานและการมีเครือข่ายติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้/ประสบการณ์ กับชุมชนอื่น

๓) ด้านสนับสนุน/ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทรัพยากร ปัจจัย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ใช้วิธีการรวบรวมและศึกษาเอกสารจากสำนักงาน กปร. และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ถึงแนวทาง แนวปฏิบัติ เกณฑ์การพัฒนาสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ และนำมาประมวลข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๔ ด้านข้อมูลการติดตามและประเมินผล

เป็นการศึกษาข้อมูลที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวบรวมไว้เกี่ยวกับ เจ้าของ/กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ การเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล รายการความรู้ที่ใช้ และประยุกต์การสนับสนุนทุกชนิดจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และผลการปฏิบัติ กิจกรรม ผลการที่เจ้าของ/กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ขยายผลสู่ผู้ได้รับประโยชน์ และผู้ที่สนใจ รวมถึงการสัมภาษณ์โดยแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับความสมบูรณ์ของข้อมูล และแนวทางการพัฒนาให้สมบูรณ์ของระบบข้อมูลเพื่อการติดตามและประเมินผล

๒. ผลปฏิบัติการของศูนย์เรียนรู้ฯ

๒.๑ ด้านปฏิบัติการ กิจกรรมศูนย์เรียนรู้ฯ ๖ กลุ่ม

๑) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) เกษตรผสมผสาน, เกษตรทฤษฎีใหม่

๓) พืชชีวภาพ (ผักปลอดสารพิษ, ปุ๋ยอินทรีย์)

๔) การผลิตพืช (ข้าว ไม้ผล ผัก เห็ด ดอกไม้ สมุนไพร)

๕) การผลิตสัตว์ (ปศุสัตว์ ผึ้ง กบ ปลา สัตว์ปีก วัว)

๖) การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียง

การสัมภาษณ์โดยแบบสัมภาษณ์ เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และผู้นำกลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำ เน้นที่การได้มาและจัดการกับปัจจัยนำเข้า (Inputs) ที่มีและที่ได้รับการสนับสนุนตามด้วย ผลผลิต (Outputs) ในแต่ละกิจกรรม แต่ละรอบ และข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพเกี่ยวกับประโยชน์ของผลผลิต รวมถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข โดยจำแนกตามกลุ่มกิจกรรม ๖ กลุ่ม มีการสังเกต และบันทึกภาพ เสียง ผลของกิจกรรม ประกอบการวิเคราะห์และจัดทำฐานข้อมูลและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของศูนย์เรียนรู้ฯ (การมีส่วนร่วมโดยการไปดูของจริง ประกอบคำอธิบาย และการจัดทำผังการใช้ที่ดิน)

๒.๒ ด้านการขยายความรู้ให้กับเกษตรกรผู้ได้รับประโยชน์ และผู้สนใจ ใช้การสัมภาษณ์โดยแบบสัมภาษณ์ เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และผู้นำกลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ เกี่ยวกับกิจกรรมการเผยแพร่ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ดำเนินการ และสัมภาษณ์โดยแบบสอบถาม ผู้ได้รับประโยชน์ (๑-๓ คน) เกี่ยวกับประสิทธิภาพของการขยายความรู้

๒.๓ เงื่อนไขที่มีผลต่อปฏิบัติการของศูนย์ เรียนรู้ฯ

๑) คุณสมบัติของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ /และกลุ่ม

๒) กระบวนการขยายผลความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

๓) องค์ความรู้ที่ได้ กับการประยุกต์สู่ปฏิบัติการของศูนย์เรียนรู้ฯ

๔) ความครบวงจรของกิจกรรม (ต้น-กลาง-ปลายทาง)

๕) การสนับสนุน ทรัพยากร ปัจจัย และสิ่งอำนวยความสะดวก

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก (๑) การจัดการและปฏิบัติการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ และ (๒) ผลปฏิบัติการของศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อประเมินว่าผลของกิจกรรมที่เกิดขึ้น ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นเพราะเงื่อนไขทั้ง ๕ อย่างไร ในแต่ละกลุ่มกิจกรรม ๖ กลุ่ม และจะนำผลการวิเคราะห์ไปสู่การได้มาซึ่ง “ร่าง” มาตรฐานการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ

๓. การวิเคราะห์ความสำเร็จ/ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ

๓.๑ การขยายผลความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ

๓.๒ องค์ความรู้กับการประยุกต์

๓.๓ คุณสมบัติของเจ้าของศูนย์

๓.๔ การสนับสนุนทรัพยากร ปัจจัย และสิ่งอำนวยความสะดวก

๓.๕ ผลผลิต (Outputs) ที่ครบวงจร

๓.๖ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ กับผู้ได้รับประโยชน์ ผู้ที่สนใจและชุมชน

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก (๑) การจัดการและปฏิบัติการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ และ (๒) ผลปฏิบัติการของศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อประเมินว่าผลของการจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ มีศักยภาพ ปัญหา และอุปสรรคอย่างไรใน ๖ ประเด็น

๒.๓ แนวทางการวิเคราะห์

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ดำเนินการตามนโยบายให้มีศูนย์เรียนรู้ฯ ในชุมชนเพื่อเป็นศูนย์กลางขยายความรู้ตามแนวพระราชดำริ ที่เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วเกิดผลที่ดี ทำให้เกษตรกรและผู้ที่สนใจในพื้นที่ได้เข้ามาเห็นตัวอย่างที่เกษตรกรเองก็สามารถนำความรู้ไปจัดการภายใต้เงื่อนไขด้านระบบนิเวศทางธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคมใกล้เคียงกัน ไม่ใช่เป็นห้องทดลองแปลงสาธิตที่หน่วยงานหรือนักวิชาการเป็นผู้ดำเนินการ

จากแนวทางดังกล่าว ทั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ดำเนินการสนับสนุนและช่วยพัฒนาให้เกิดศูนย์เรียนรู้ฯ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ จนถึงปัจจุบัน พบว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มีจำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งหมด จำนวน ๓๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีจำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งหมด ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ แต่เนื่องจากศักยภาพและผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดมาจากตัวเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และมีเงื่อนไขข้อจำกัดระหว่างการดำเนินงาน จึงได้ศึกษาข้อมูลจากศูนย์เรียนรู้ฯ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๒ แห่ง โดยมีรายละเอียดและสาระสำคัญ ดังนี้

๑) ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น ๒๘ ศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบไปด้วย

ลำดับ	ชื่อศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ	ที่ตั้ง
๑	กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบ้านป่าสักงาม	ม.๑ ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒	กลุ่มอุทยานการเรียนรู้บ้านปางจำปี	ม.๗ ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
๓	กลุ่มอนุรักษ์ผึ้งธรรมชาติ (ผึ้งโก๋นหรือผึ้งโพรง)	๘๕/๑ ม.๘ ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๔	กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรกลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านป่าไผ่	๔ ม.๒ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๕	กลุ่มการบริหารจัดการน้ำตามภูมิปัญญาท้องถิ่น	ม.๘ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๖	นายอุ่นเรือน ไทยใจอุ่น	๙๖ ม.๘ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๗	ว่าที่ ร.ต.เมืองมนต์ ไทยใจอุ่น	๗๗ ม.๘ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๘	นายมนูญ เทศนำ	๑๓/๒ ม.๑ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๙	นางอำนวย ยอดคำปา	๑๙๘ ม.๒ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๐	นายทองอินทร์ สุภาพล	๖๕/๑ ม.๔ ต.บ้านสหกรณ์ อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ	ที่ตั้ง
๑๑	น.ส.กัญจนา บัวแดง	๑๘๙ ม.๑ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๒	นายเจริญ ตาถาวัน	๘๒ ม.๑ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๓	นายสินชัย วิริยะจรรยงค์	๙/๑ ม.๒ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๔	นายสุนทร ดาวแก้ว	๒๔๙ ม.๕ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๕	นายอุ่นเรือน เกิดสุข	๖ ม.๑ ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๖	นางดาวเรือง เจริญทรัพย์	๘๕/๑ ม.๖ ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๗	นายทองมา ศรีภูธร	๑๘/๑ ม.๗ ต.บ้านสหกรณ์ อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
๑๘	นายศรีอินทร์ อินทร์สัน	๒๒/๒ ม.๕ ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
๑๙	นางวีรา จินะใจ	๗๐ ม.๑ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๐	นายพงษ์เทพ จินะใจ	๒ ม.๑ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๑	นางราตรี สุนันทศิลป์	๑๒ ม.๑ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๒	นางเพียรทอง พรมคำทิพย์	๗๔ ม.๘ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๓	นางเจริญศรี คำประเสริฐ	๔๔ ม.๗ ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๔	นางมาลัย ญาติฝูง	๔๔/๓ ม.๗ ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๕	นางทัศนีย์ พวกอินแสง	๔๔/๔ ม.๗ ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

** ที่เหลืออีกจำนวน ๖ ศูนย์เรียนรู้ฯ ไม่สามารถดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลได้เนื่องมาจาก

(ก) เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีปัญหาทางด้านสุขภาพ ครอบครัว และปัญหาส่วนตัว จึงไม่พร้อมให้ข้อมูล จำนวน ๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ

(ข) เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ประสบอุทกภัยในช่วงเวลาดังกล่าว จึงไม่สามารถเดินทางเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลได้ จำนวน ๒ ศูนย์เรียนรู้ฯ

๒) ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบด้วย

ตารางที่ ๒-๒ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ที่ดำเนินการ จำนวน ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ **

ลำดับ	ชื่อศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ	ที่ตั้ง
๑	นายทิม คณะเสน	๓๓/๔ หมู่ ๑๓ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๒	นางนภา เข็มมุข	๓๒/๑ หมู่ ๕ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๓	นางทรัพย์ถวิล สุขศิริ	๑๖๙/๓ หมู่ ๕ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๔	นางสมคิด เพ็งบุปผา	๓๙/๑ หมู่ ๕ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๕	นางสาวปราณี สังอ่อนดี	๒๔ หมู่ ๕ บ.หัวกระสังข์ ต.บ้านช่อง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๖	นายสำเนาว์ พึ่งมา	๓๑๐ หมู่ ๑๓ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๗	นายสำเริง วงศ์สุรินทร์	๓๖๔ หมู่ ๑๓ ต.เกาะขนุน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๘	นายประสิทธิ์ เส็งมี	๓๐๙ หมู่ ๑๑ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๙	นางสาวเครือวรรณ จันทรศรี	๑๓๐ หมู่ ๖ ต.บ้านช่อง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๐	นายสบัน ทะนวนรัมย์	๑๖๒/๓ หมู่ ๑ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๑	นางน้ำผึ้ง เกตุขวง	๑๐๓/๓ หมู่๔ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๒	นายอภิรมย์ ผาวันดี	๓๘/๑ หมู่ ๑๒ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๓	นายธงชาติ จันทศรี	๕๖/๒ หมู่ ๖ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๔	นายนิรุจ ศรีเกษม	๑๙๓/๑ หมู่ ๓ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๕	นายสมโชติ บุญมี	๑๐๑ หมู่ ๕ ต.เกาะขนุน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา

** สามารถดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบทั้ง ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ

นอกจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และ ๒๘ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนของศักยภาพและผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะมิติในการขยายความรู้สู่ผู้ที่ได้รับประโยชน์หรือผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ และนำความรู้ที่ได้รับกลับไปปฏิบัติจนได้ผล จึงได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ละแห่ง อย่างน้อย ศูนย์เรียนรู้ฯ ละ ๑-๓ คน โดยมีจำนวนของผู้ที่ได้รับประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน ๔๒ คน และผู้ที่ได้รับประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จำนวน ๔๕ คน เพื่อประกอบการวิเคราะห์

ข้อมูลและการวิเคราะห์ศักยภาพและผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่จะนำเสนอในสาระสำคัญได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา และเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน (โปรดดูแผนภูมิที่ ๑) ทั้งนี้ได้มาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (ในส่วนของศูนย์เรียนรู้ฯ และปฏิบัติการของฝ่ายขยายผลเป็นหลัก) ดังนี้

การวิเคราะห์ศักยภาพและความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑. การใช้เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล

(ก) การใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามปลายปิดและปลายเปิด พูดคุยพร้อมกับการให้เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ นำพาไปดูของจริง มีการบันทึกเสียง เพื่อทำให้การพูดคุยเป็นไปอย่างราบรื่นเป็นธรรมชาติ ตามคำถามปลายเปิด มีการจดบันทึกข้อมูลตามคำถามปลายปิด มีการจัดทำและ/หรือการตรวจสอบผังการใช้ที่ดิน และมีการบันทึกภาพวิดีทัศน์ และภาพนิ่ง เพื่อใช้ในการจัดทำสาระสำคัญของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ สำหรับการเผยแพร่ทั้งในรูปของเอกสารสิ่งพิมพ์ และ ออนไลน์

(ข) การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ให้นักศึกษารวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนร่วมหรือได้รับประโยชน์อย่างน้อย ๑-๓ คน จากแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จในการขยายความรู้ที่มีการปฏิบัติจนประสบความสำเร็จไปยังเกษตรกรและผู้ที่สนใจ

(ค) การใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามปลายปิดและปลายเปิด (Interview guide) พูดคุยกับบุคคลทุกคนที่ทำงานในฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และได้มีการจัดทำการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มาจากการแลกเปลี่ยนและเห็นพ้องร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาและสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ

๒. การจัดการข้อมูลเพื่อเป็นฐานข้อมูลก่อนการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์

ตารางที่ ๒-๓ ข้อมูลที่รวบรวมได้ ได้จัดการเพื่อการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

ประเภท/ลักษณะข้อมูล	การนำเข้าข้อมูล	การใช้ประโยชน์
ก. ข้อมูลจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ		
- ข้อมูลเชิงปริมาณ - ข้อมูลการประเมินเป็นคะแนน (มาก-กลาง-น้อย-ไม่มี)	- นำเข้าโปรแกรม ไมโครซอฟท์ เอกซ์เซลล์(Microsoft Excel) ตามอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน นำเข้าไมโครซอฟท์ เอกซ์เซลล์ (Microsoft Excel) โดยตรง	- เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและผลสำเร็จ
- ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นรูปธรรม		- เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและผลสำเร็จ
- ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น คำอธิบายข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	- มีการทำรหัส (Coding) ก่อนนำเข้าไมโครซอฟท์ เอกซ์เซลล์ (Microsoft Excel)	- เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและผลสำเร็จ
- ข้อมูลภาพนิ่ง เช่น ผังการใช้ที่ดิน รูปถ่ายเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เอกสาร รางวัล โปสเตอร์ ผลิตภัณฑ์	- มีการสรุปสาระสำคัญตามกลุ่มก่อนนำเข้า ไมโครซอฟท์ เอกซ์เซลล์ (Microsoft Excel) - มีการบันทึกใน ไมโครซอฟท์ เวิร์ด (Microsoft word) เพื่อเป็นเอกสารเผยแพร่ - นำเข้า ไมโครซอฟท์ เวิร์ด (Microsoft word) ในรูปแบบของ Jpeg.	- เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและผลสำเร็จ - เพื่อเผยแพร่เป็นเอกสาร และออนไลน์ - เพื่อเผยแพร่เป็นเอกสาร และออนไลน์
- ข้อมูลวิดีทัศน์	- นำเข้าฐานข้อมูลในรูปแบบของ MP๔	- เพื่อเผยแพร่เป็นเอกสาร และออนไลน์
ข. ข้อมูลจากผู้รับประโยชน์ - ข้อมูลเชิงปริมาณ - ข้อมูลการประเมินเป็นคะแนน - ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	- นำเข้าไมโครซอฟท์ เอกซ์เซลล์ (Microsoft Excel) ตามศูนย์เรียนรู้ฯ - มีการสรุปสาระสำคัญตามกลุ่มก่อนนำเข้า ไมโครซอฟท์ เอกซ์เซลล์ (Microsoft Excel)	- เพื่อสะท้อนผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแง่ของการขยายผลความรู้สู่เกษตรกรและผู้สนใจ

ประเภท/ลักษณะข้อมูล	การนำเข้าข้อมูล	การใช้ประโยชน์
ค. ข้อมูลจากบุคลากรฝ่ายขยายผลของศูนย์การพัฒนาการ - ข้อมูลเชิงปริมาณ - ข้อมูลการประเมิน - ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ปลายปิดและปลายเปิดที่เป็นรูปธรรม - ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นคำอธิบายและข้อเสนอแนะ -ข้อมูลจาก การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)	- นำเข้า Excel โดยตรง - มีการทำรหัส (Coding) ก่อนนำเข้า ไมโครซอฟท์ เอกซ์เซลล์ (Microsoft Excel) - มีการสรุปสาระสำคัญตามกลุ่มก่อนนำเข้า ไมโครซอฟท์ เอกซ์เซลล์ (Microsoft Excel) - มีการสรุปในภาพรวมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ บันทึกในไมโครซอฟท์ เวิร์ด (Microsoft word)	เพื่อ (๑) การหาความสัมพันธ์กับศักยภาพและผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ (ในแง่ของการสนับสนุน/พัฒนา) (๒) การวิเคราะห์ประเด็นการบริหารจัดการของฝ่ายขยายผลที่สัมพันธ์กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ กองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓ กองศึกษาและขยายผลฯ และ กองติดตามประเมินผลของสำนักงาน กปร.

บทที่ ๓

การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ในบทนี้จะทำการสรุปสาระสำคัญของการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ในกรณีของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง ในแง่ของปัจจัยเริ่มต้นผลักดันและพัฒนาให้เกิดผลกับศูนย์เรียนรู้ฯ และจะทำให้สามารถวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ ๔ และ ๕ ที่จะนำเสนอในบทที่ ๕ ต่อไป

๓.๑ หลักการและแนวทางในการขยายความรู้ตามแนวพระราชดำริไปยังศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกิดขึ้น เพื่อมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดสำคัญซึ่ง พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานไว้ คือมีศูนย์ศึกษาและพัฒนา (Research and Development) นำผลการศึกษาวิจัย ทดลอง จนประสบความสำเร็จมาเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในลักษณะของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” สำหรับให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานจากการปฏิบัติจริง เป็นตัวอย่างของการบริหารงานแบบบูรณาการในลักษณะรวมศูนย์ ผสานความร่วมมือร่วมใจของหน่วยราชการในการทำงานเพื่อบริการประชาชนแบบระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว ที่ประชาชนสามารถเข้ามาเรียนรู้และขอรับบริการได้เบ็ดเสร็จในแห่งเดียวกัน

ในการศึกษาหรือได้มาซึ่งความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ (๑) ในแง่เนื้อหามีลักษณะสำคัญ คือ ต้องสัมพันธ์กับความแตกต่างหลากหลายของภูมินิเวศ ภูมิสังคม และลักษณะของปัญหา ศักยภาพและความต้องการของพื้นที่ ต้องมีผลต่อปฏิบัติการจริงทั้งในด้านของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ ปัจจัยที่สนับสนุนการผลิตและการดำรงชีพของประชาชน เช่น ดินและน้ำ การผลิตและอาชีพ รวมตลอดถึงการดำรงชีพที่พอเพียง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของประชาชน และควรต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างต้นทางคือ ป่า ดิน น้ำ กลางทางคือการเกษตรกรรม และปลายทางคือประมง (๒) ในแง่ของวิธีการ มีลักษณะของวิจัยเพื่อนำไปสู่การ

พัฒนา นั่นก็คือ การใช้ความรู้ทางวิชาการผ่านการค้นคว้าวิจัย ทดลอง จนได้ผลและมีรูปธรรมด้วย แปลงสาธิต หรือพื้นที่แสดงตัวอย่างของความสำเร็จ

ในการพัฒนา ซึ่งก็คือการนำผลสำเร็จของการศึกษาอันเป็นองค์ความรู้ที่ปฏิบัติได้จริง มีตัวอย่างผลสำเร็จขยายสู่เกษตรกรและผู้ที่สนใจแบบพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ผ่านการเข้ามาศึกษาดูงานและเรียนรู้ผลสำเร็จของความรู้จากการศึกษานั้นนำไปประยุกต์ใช้ จนทำให้ความรู้ที่ปฏิบัติได้จริงขยายสู่ประชาชนอย่างเหมาะสมและแพร่หลาย ยิ่งไปกว่านั้นศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ยังได้ขยายผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จไปยังหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการขยายภารกิจการศึกษาและพัฒนาตามแนวพระราชดำริไปยังศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อทำให้พื้นที่และประชาชนที่จะได้รับประโยชน์มีจำนวนเพิ่มขึ้น ไม่เพียงเท่านั้น ปี ๒๕๕๒ เป็นต้นมาได้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการขยายความรู้ไปยังเกษตรกรตัวอย่างในชุมชน ในรูปแบบของศูนย์เรียนรู้ฯตามแนวพระราชดำริก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่กว้างขวางเห็นผลได้จริง จากความรู้ตามแนวพระราชดำริ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นกลไกสำคัญ

ยิ่งไปกว่านั้นแนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การจัดองค์กรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในรูปแบบของการบริหารงานแบบบูรณาการผสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่ได้เป็นการจัดองค์กรตามลักษณะพันธกิจเฉพาะของหน่วยราชการ ทั้งนี้เพราะการแก้ปัญหาหรือสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาตามปัญหาและความต้องการของพื้นที่และของประชาชน ต้องเข้าไปจัดการกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกัน การบูรณาการงานต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับความเชื่อมโยงของปัญหาที่ต้องแก้ไข จำเป็นต้องมีกลไกกลางแบบรวมศูนย์ และผสานความร่วมมือของหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ร่วมมือในเนื้อเดียวกัน การจัดรูปแบบองค์กรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เช่นนี้ จึงเหมาะสมอย่างมาก ไม่เพียงแค่การมีประสิทธิภาพในการบูรณาการความร่วมมือเท่านั้น แต่วิธีการบริหารก็ดี และการให้บริการโดยเฉพาะการขยายความรู้เพื่อการพัฒนาก็ดี ได้รูปแบบของระบบบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว (One Stop Service) ทำให้ประชาชนได้ประโยชน์สูงสุดอีกด้วย

๓.๒ การจัดองค์กรการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ

เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้มีประสิทธิผลในการสนองพระราชดำริดังกล่าว ได้มีการจัดองค์กรตั้งแต่ระดับชาติ ที่เป็นการประสานความร่วมมือกับกระทรวงกรมที่เกี่ยวข้องในด้านนโยบาย แนวปฏิบัติที่สำคัญ การจัดการเรื่องบุคลากร งบประมาณ และการติดตามผลการดำเนินงานและมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นกลไกปฏิบัติที่สำคัญ ทั้งด้านการศึกษาและขยายผลความรู้สู่การพัฒนา บนความร่วมมือกับหน่วยงานมีสถานที่ทำงานในพื้นที่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น จนสามารถสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่และชุมชนทั้งหมด สรุปสาระสำคัญได้โดยผังโครงสร้างองค์กรสำนักงาน กปร. ผังโครงสร้างองค์กรและการบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยเขาหินซ้อนฯ ดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ สำนักงาน กปร.

ทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร) รับผิดชอบในการสนองพระราชดำริ กำกับดูแล ประสานและสนับสนุนงบประมาณ รวมถึงติดตาม ขยายผลการพัฒนา และประชาสัมพันธ์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. พร้อมกับทำหน้าที่ในกำหนดนโยบาย แผนงาน แนวทางในการบริหารและ การดำเนินงาน ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่งทั่วประเทศ ให้สามารถดำเนินการสนองพระราชดำริ ประสานและสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลากหลายหน่วยงาน เพื่อทำหน้าที่พัฒนาศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต เป็นแหล่งศึกษา มดลอง ทดสอบ วิจัย ด้านการพัฒนาและนำผลสำเร็จจากการพัฒนาไปขยายผลให้แก่ ประชาชนเกษตรกร ชุมนุมและพื้นที่ต่างๆทั่วประเทศ โดยมีเกษตรกรตัวอย่าง และศูนย์เรียนรู้ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการดำรงชีพของตนเองรวมถึงทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ประชาชนและผู้สนใจทั่งไป โดยมีคณะอนุกรรมการบริหารและคณะกรรมการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในการกำหนดนโยบายและกำกับดูการดำเนินงาน และสำนักงาน กปร ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ ให้การสนับสนุน ผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๑) กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย. แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ งานวิชาการ และงานขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ ผ่านหลักสูตรการอบรม ศึกษา สาธิต และดูงานทีหลากหลายและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการประมวลและกำหนดหลักเกณฑ์ มาตรฐานในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ รวมถึง ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้

(๒) กองประสานงานโครงการพื้นที่ (กองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ ดูแลประสานงานศูนย์ศึกษาการ พัฒนาเขาหินซ้อนฯ และกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓ ดูแลประสานงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ) ทำหน้าที่ประสานงาน สนับสนุน กำกับ ดูแล จัดสรรงบประมาณให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามพระราชดำรินโยบาย แผนยุทธศาสตร์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมถึงการกำกับ ดูแล ติดตามขยายผลการดำเนินงานทั้งภายในศูนย์ และภายนอกศูนย์ ตลอดจนศูนย์เรียนรู้ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ชัดเจนตามแนวทางและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

(๓) กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร ทำหน้าที่ในการติดตามและประเมินผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามกรอบยุทธศาสตร์สำนักงาน กปร แผนยุทธศาสตร์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมถึงนโยบายของผู้บริหาร ตามหลักวิชาการที่น่าเชื่อถือ พร้อมกับประสานสถาบันการผศึกษา เพื่อร่วมในการการติดตามและประเมินผล เพื่อให้ได้รับทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ประกอบการพิจารณาในการสนับสนุนการดำเนินงาน พัฒนา และขยายผลในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประเทศชาติต่อไป

สาระสำคัญของการจัดองค์กร ณ ส่วนกลาง โดยสำนักงาน กปร. สรุปได้ตามแผนภูมิที่ ๓-๑

แผนภูมิที่ ๓-๑ โครงสร้างองค์กรสำนักงาน กปร.

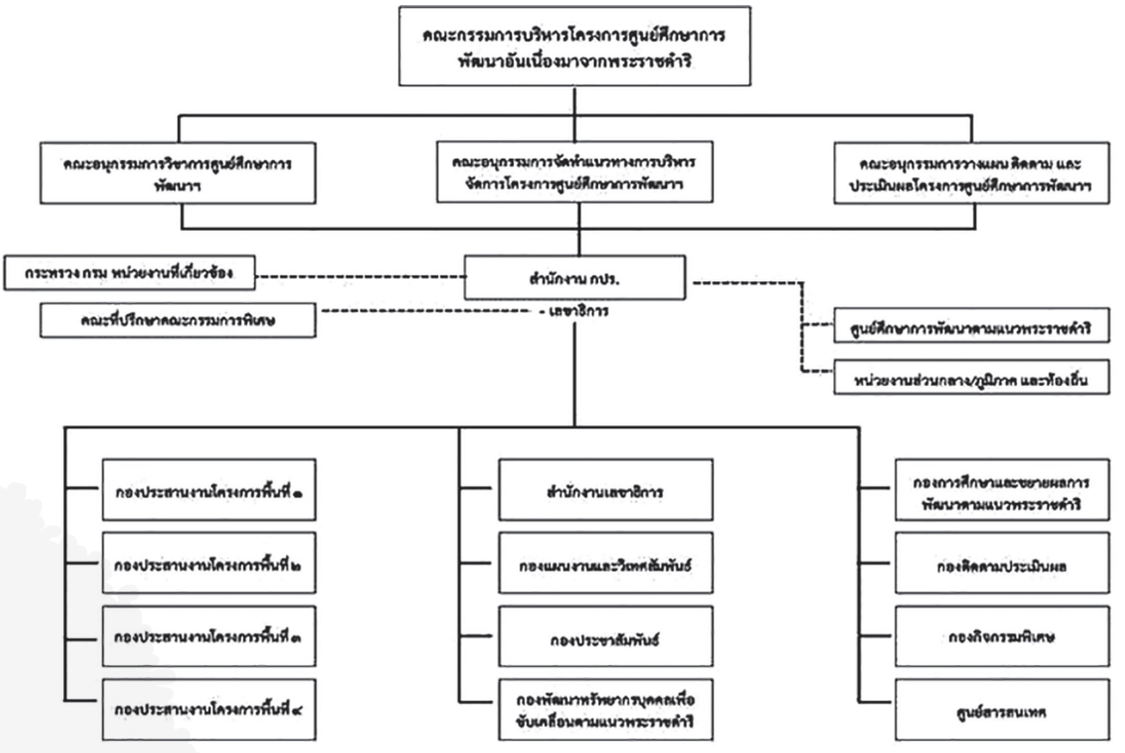

โดยสรุป ในตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ จนถึงปัจจุบัน พบว่า มีการพัฒนาการเชื่อมประสานด้านการสนับสนุนในสิ่งที่สำคัญกับศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างดีขึ้นตามลำดับ

แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาให้ระบบการสนับสนุนของ สำนักงาน กปร. มีประสิทธิภาพสูงขึ้น จำเป็นจะต้องมีข้อมูลในสาระสำคัญที่สรุปผลของปฏิบัติการ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ และการขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ ออกสู่ผู้ที่สนใจซึ่งเกิดมาจากจุดเริ่มต้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ขยายความรู้ตามแนวพระราชดำริ ให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ ซึ่งจากการประเมินผลครั้งนี้สามารถนำข้อมูลที่มีการวิเคราะห์ไปทำให้ระบบการเชื่อมประสานมีศักยภาพที่ดีขึ้น ซึ่งในเบื้องต้นมีข้อสรุปสู่การพิจารณาในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะในการบริหาร และข้อเสนอแนะเรื่องเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

๓.๒.๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นองค์กรหลักที่นำนโยบายและแนวทางจากคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการตามพระราชดำริ คณะกรรมการบริหารโครงศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และการกำกับ ประสาน สนับสนุนจากสำนักงาน กปร. ในการพัฒนาความรู้ตามแนวพระราชดำริ และนำความรู้ไปขยายผลให้กับพื้นที่ ชุมชน และประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการจัด

องค์กรแบบความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มาจากกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ร่วมปฏิบัติและมีหน่วยงานเจ้าภาพตามความเหมาะสมของภูมิ-นิเวศและภูมิสังคมของพื้นที่เป็นผู้อำนวยการ ทำหน้าที่ประสานงานหลักปฏิบัติทุกโครงการที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รับผิดชอบ โดยมีคณะทำงานเป็นผู้พิจารณากลั่นกรองและมีคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ให้ความเห็นชอบในการบริหารจัดการเชิงนโยบาย แนวทางปฏิบัติ ตลอดจนแผนประจำปี และแผนยุทธศาสตร์

สำหรับการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ มีฝ่ายวิชาการ นอกจากจะบริหารจัดการให้มีการวิจัยทดลอง สาธิตความรู้ตามแนวพระราชดำริแล้ว ยังเป็นแกนหลักในการนำความรู้ออกเผยแพร่ผ่านหลักสูตรต่าง ๆ ซึ่งเกษตรกรตัวอย่างได้เข้ามาเรียนรู้ไปพัฒนาต่อจนได้ผลและถูกจัดตั้งให้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ส่วนการปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ดำเนินการโดยฝ่ายขยายผลมีหน่วยงานร่วมที่เกี่ยวข้องช่วยเสริมกิจกรรมเฉพาะ ฝ่ายขยายผลอยู่ในการอำนวยการของผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทำหน้าที่ในการประสานให้เกิดการอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี การจัดทำแผนสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ การส่งเสริมกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ การประสานให้เกษตรกรและผู้ที่สนใจเข้าไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับศูนย์เรียนรู้ฯ รวมถึงการติดตามประเมินผล รวบรวมข้อมูล เพื่อรายงานผลปฏิบัติงานของศูนย์เรียนรู้ฯ อีกด้วย ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานของฝ่ายขยายผลและเจ้าหน้าที่ขยายผลจะได้นำเสนอในลำดับถัดไป

การจัดองค์กรเพื่อจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มีความเหมือนกันในสาระสำคัญแต่แตกต่างในรายละเอียดบางประเด็น ซึ่งสรุปในแผนภูมิที่ ๓-๒ และ ๓-๓

แผนภูมิที่ ๓-๒ โครงสร้างองค์กรและการบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

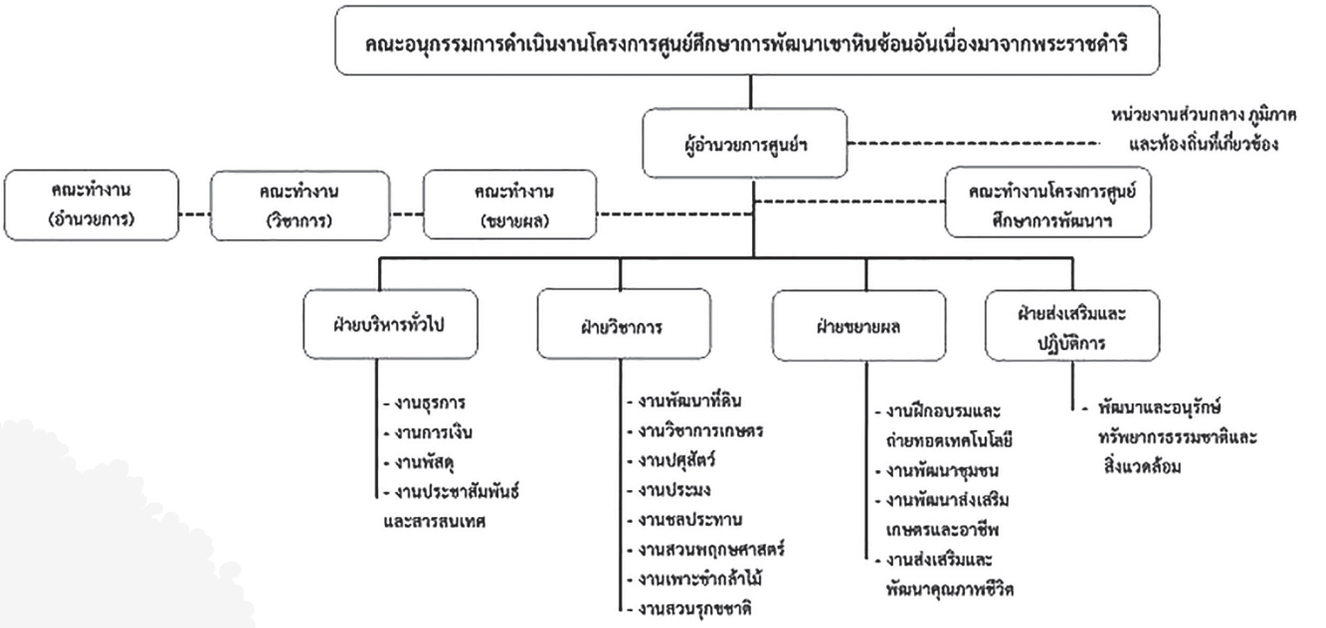

แผนภูมิที่ ๓-๓ โครงสร้างองค์กรและการบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

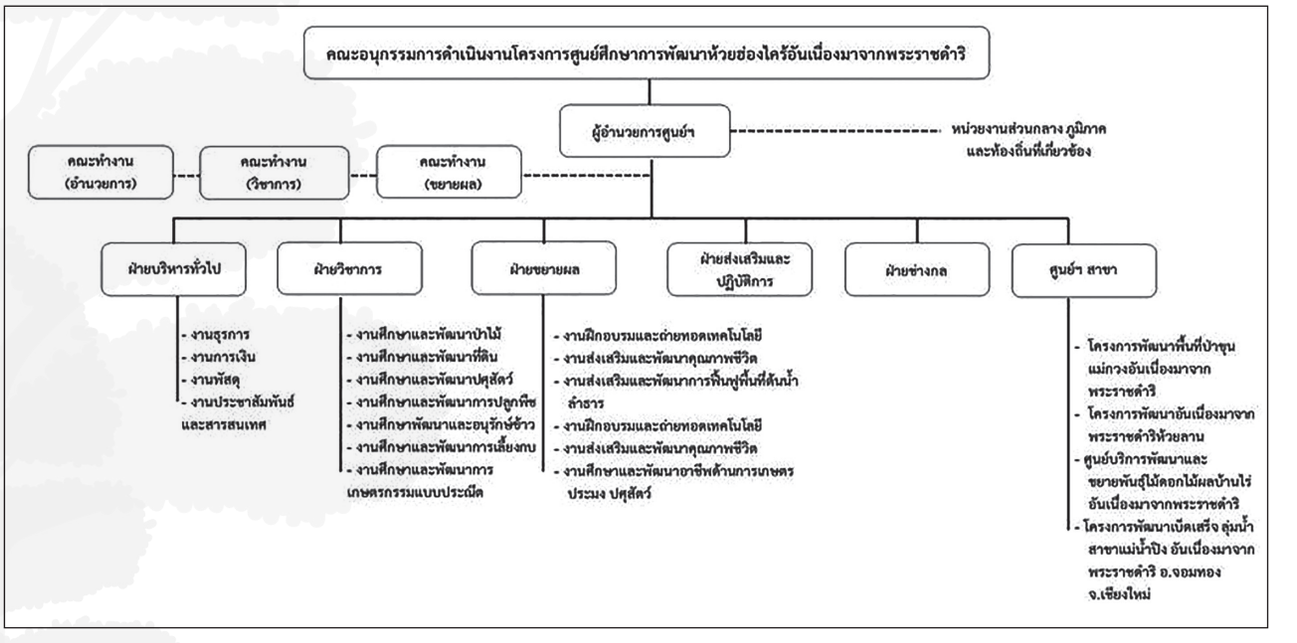

โดยสรุปการจัดองค์กรและการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ ฯ ตามแนวพระราชดำริ ได้ถูกออกแบบอย่างเหมาะสมตามพระราชดำริให้มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กล่าวคือ เป็นการยึดมั่นในหลักการการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านการประสานงาน กำกับ ดูแล มากกว่าการสั่งการตามสายการบังคับบัญชา เป็นการให้มีระบบเชื่อมประสานจากส่วนกลาง ส่วนพื้นที่/ภูมิภาค และส่วนชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นจุดแสดงผลความสำเร็จ และยิ่งไปกว่านั้นเป็นการออกแบบให้องค์ความรู้ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ถูกจัดการและถ่ายทอดขยายผลสู่ศูนย์เรียนรู้ฯ ให้มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ โดยมีฝ่ายขยายผลเป็นผู้ดำเนินการหลักและบูรณาการความช่วยเหลือผ่านแผนแม่บทและแผนปฏิบัติประจำปี จนถึงการบูรณาการและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้าไปพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ และให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ขยายผลสู่เกษตรกรผู้สนใจได้เป็นอย่างดี

๓.๓ การประสานงานและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และการกำกับ ประสานงาน และสนับสนุนจาก สำนักงาน กปร.

การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ผ่านมา มีระบบบริหารจัดการ ซึ่งส่วนใหญ่เน้นการดำเนินการตั้งแต่ส่วนกลางคือ สำนักงาน กปร. กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติ และให้การสนับสนุนกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปดำเนินการในภาคปฏิบัติกับศูนย์เรียนรู้ฯ ในชุมชน และเมื่อมีผลการดำเนินงานในแต่ละรอบจะมีการป้อนกลับข้อมูลผลการดำเนินงาน แผนประจำปีที่สอดคล้องกับแผนแม่บท ซึ่งในปัจจุบันคือ ปี พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔ ที่จัดการโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และนำข้อเสนอและแผนสู่ส่วนกลาง พัฒนาให้การสนับสนุนสู่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และชุมชนในแต่ละปี ดังนั้นเพื่อให้เห็นการปฏิบัติและส่งต่องานอย่างเป็นลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงาน (Work Flow) จึงได้นำเสนอสาระสำคัญโดยสรุปของระบบบริหารจัดการตามแผนภูมิที่ ๓-๔ และ ๓-๕ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๓-๔ ระบบบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ จากส่วนกลาง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สู่ชุมชน

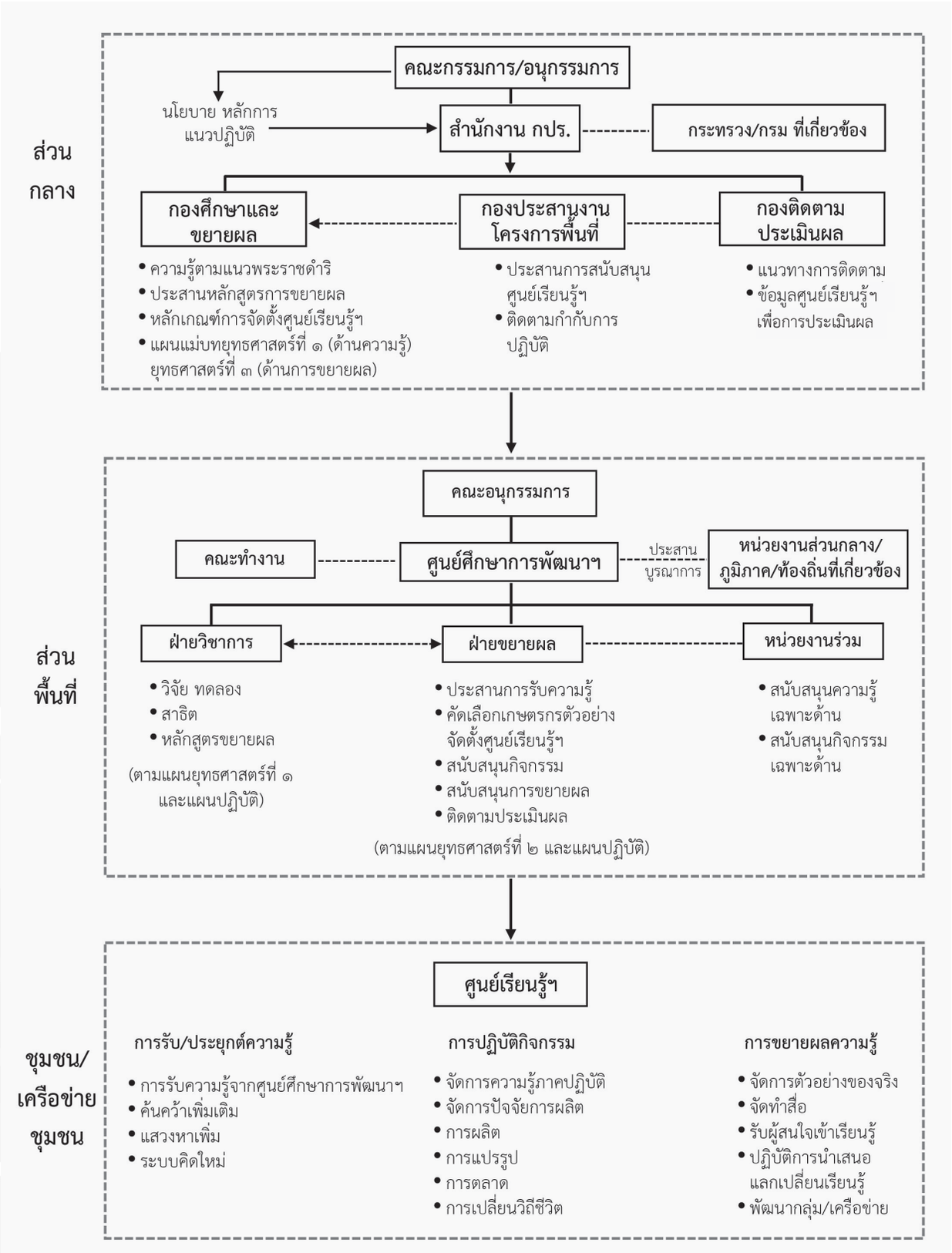

แผนภูมิที่ ๓-๕ ระบบบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ จากชุมชน สู่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ถึงส่วนกลาง

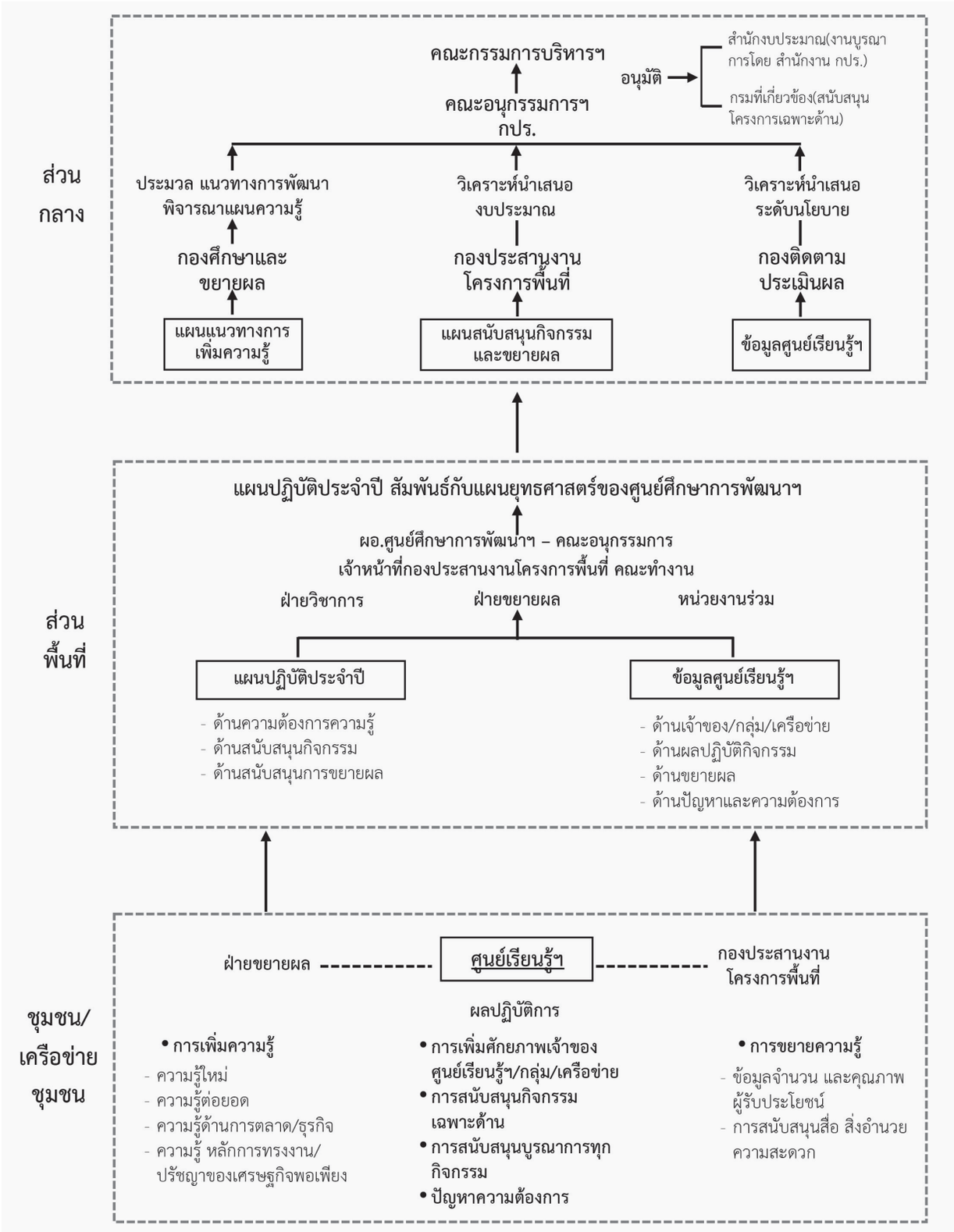

เมื่อเริ่มโครงการศูนย์เรียนรู้ฯ และการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ นโยบายและแนวทางการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ ถูกกำหนดและให้ความเห็นชอบจากคณะอนุกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในส่วนของการสร้างความรู้ และการจัดหลักสูตร กองศึกษาและขยายผลฯ เป็นผู้ดำเนินการประสานให้เกิดงานวิจัยความรู้ตามพระราชดำริ ให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดำเนินการ รวมถึงการมีหลักสูตรและขยายความรู้ตามผลการวิจัยและทดลองที่ได้ผล มีฝ่ายวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นผู้ดำเนินงาน ส่วนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ กองศึกษาและขยายผลฯ ได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานเป็นแนวทางให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปจัดการ

การสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ให้มีการปฏิบัติกิจกรรมสำคัญ และให้มีการขยายผลความรู้ไปสู่เกษตรกรและผู้ที่สนใจ มีกองประสานงานโครงการพื้นที่ ประสานงานและสนับสนุนฝ่ายขยายผลในการสนับสนุนตามแผนปฏิบัติประจำปี ซึ่งสำนักงาน กปร. เป็นผู้ประสานกับสำนักงบประมาณเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ซึ่งในช่วงแรกเป็นเรื่องของการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ขยายผล และต่อมาได้มีสัดส่วนของการสนับสนุนกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ มากขึ้น และสำนักงาน กปร. ยังทำหน้าที่ประสานกับกรมต่าง ๆ ต้นสังกัดของหน่วยงานร่วมมือกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อให้ได้งบประมาณสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ในโครงการตามภารกิจหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ๆ และที่สำคัญ สำนักงาน กปร. จัดสรรอัตราการจ้างเจ้าหน้าที่ขยายผลเพื่อให้เกิดการสนับสนุนปฏิบัติการให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

การปฏิบัติงานสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ตามแผนงานและงบประมาณที่ได้รับ ผู้ดำเนินการหลัก คือ ฝ่ายขยายผลและเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้งในด้านการบรรลุเป้าหมาย คือความสำเร็จของกิจกรรมและการขยายผลความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ ตลอดจนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน ประมวลปัญหาและอุปสรรคและแนวทางในการแก้ไขหรือพัฒนาให้ดีขึ้น ทั้งหมดมี เจ้าหน้าที่กองประสานงานโครงการพื้นที่ร่วมสนับสนุน จนสามารถจัดทำเป็นแผนประจำปี ผ่านการพิจารณาจากคณะทำงาน ผู้อำนวยการ และคณะอนุกรรมการ ก่อนที่จะนำเสนอสำนักงาน กปร. เพื่อพัฒนาในรอบปีต่อไป

โดยสรุป ระบบบริหารจัดการที่เป็นลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงาน (Work Flow) เป็นระบบที่ดีภายใต้หลักการของการจัดองค์กรบนความร่วมมือ (Collaboration) ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นศูนย์กลางให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว

แต่อย่างไรก็ตามภายใต้ระบบการบริหารจัดการแบบระดมความร่วมมือดังกล่าว การทำงานไม่ใช่จะปราศจากอุปสรรค จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้ ซึ่งหากเพิ่มประสิทธิภาพจะทำให้การบริหารจัดการได้ผลยิ่งขึ้น ได้แก่

๑) การมีข้อมูลผลการปฏิบัติการจากศูนย์เรียนรู้ฯ ยังไม่สมบูรณ์ และไม่ได้ถูกจัดเก็บและติดตามให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทำให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ รวมถึงสำนักงาน กปร. มีหลักฐานเชิงประจักษ์

ที่นำมาพัฒนาปรับปรุง การแสวงหาความรู้ใหม่ที่ตรงกับความต้องการของศูนย์เรียนรู้ฯ การเข้าไปแก้ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมหลักให้สำเร็จ และการทำให้ผู้มาเรียนรู้นำไปปฏิบัติได้มากขึ้น การกำหนดแผนระยะยาวของแต่ละกลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ และการกำหนดแผนปฏิบัติประจำปีที่ตรงเป้ามากขึ้น รวมถึงการปรับปรุงตัวชี้วัดที่สำคัญในแผนแม่บทหากมีความสมบูรณ์ขึ้น ภารกิจหลักที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และสำนักงาน กปร. นำไปเพิ่มประสิทธิภาพให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ จะเห็นผลมากขึ้น

๒) การจัดการเรื่องงบประมาณและบุคลากรที่จำเป็นสำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ ในสภาพข้อเท็จจริงขึ้นอยู่กับกฎหมาย ระเบียบ และข้อกำหนดของทางราชการ ไม่สามารถจัดการให้ยืดหยุ่นได้ ดังนั้นการเน้นยุทธศาสตร์ของการให้มีฐานข้อมูล นำข้อมูลที่มีเชิงประจักษ์ไปจัดทำแผนปฏิบัติการแบบบูรณาการอย่างแท้จริง รวมถึงการจัดภาระงานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ให้เป็นระบบ มีการประชุมหารือและประสานงานอย่างสม่ำเสมอจะทำให้การจัดการเรื่องงบประมาณและบุคลากร รวมถึงการบูรณาการความร่วมมือกับทั้งหน่วยงานร่วมศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

๓.๔ พื้นที่ดำเนินงานหรือพื้นที่เป้าหมายของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

๓.๔.๑ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

พื้นที่เป้าหมายการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาหินซ้อน ตำบลเกาะขนุน และตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม และตำบลเสม็ดเหนือ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย

๑) พื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เนื้อที่ ๑,๒๕๐ ไร่ และพื้นที่โครงการพัฒนาส่วนพระองค์เขาหินซ้อนเนื้อที่ ๖๕๕ ไร่ รวมพื้นที่ทั้งหมดของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑,๘๙๕ ไร่

๒) พื้นที่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในตำบลเขาหินซ้อนฯ ๑๔ หมู่บ้าน ตำบลเกาะขนุน ๑๕ หมู่บ้าน และตำบลบ้านซ่อง ๑๔ หมู่บ้าน จำนวน ๑๔,๑๙๒ ครัวเรือน ประชากร ๔๐,๓๒๓ ราย รวมเนื้อที่ทั้งหมด ๒๒๔,๘๐๙ ไร่

๓) พื้นที่โครงการพัฒนาส่วนพระองค์เขาหินซ้อน เนื้อที่ ๖๕๕ ไร่ (สนับสนุนการดำเนินงาน)

๔) พื้นที่ราษฎรน้อมเกล้าฯ ถวายบ้านธารพูด ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม เนื้อที่ ๓๒ ไร่

๕) พื้นที่โครงการพัฒนาส่วนพระองค์บางคล้า ตำบลเสม็ดเหนือ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เนื้อที่ ๑๑๔ ไร่

๖) พื้นที่ตามความเหมาะสมตามมติคณะอนุกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓.๔.๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

๑) พื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๘,๕๐๐ ไร่

๒) พื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑๘ หมู่บ้าน ในตำบลแม่โป่ง ตำบลแม่ฮ้อยเงิน ตำบลเชิงดอย ตำบลป่าป้อง อำเภอดอยสะเก็ด และตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

๓) พื้นที่ศูนย์สาขา

๓.๑) โครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จลุ่มน้ำสาขาแม่ปิงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

๓.๒) ศูนย์บริการการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

๓.๓) โครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยลานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

๓.๔) โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่กวงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๓.๕) โครงการพัฒนาพื้นที่ดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

๔) พื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในเขตภาคเหนือ

๕) พื้นที่หมู่บ้านในเขตจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดอื่นในภาคเหนือ ที่เกษตรกรมีความสนใจเข้ามาเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ

๓.๕ ความรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์เรียนรู้ฯ

๓.๕.๑ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ผลการดำเนินงานด้านการศึกษาทดลองตามพระราชดำริ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มีการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา ตั้งแต่ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๙ รวม ทั้งสิ้น ๒๖ เรื่อง โดยในแผนแม่บท พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔ พบว่ามีการดำเนินการเพิ่มเติมอีกจำนวน ๗ เรื่อง ประกอบไปด้วย

(๑) ศึกษาการปลูกพืชตระกูลถั่วแซมมันสำปะหลังในพื้นที่ดินทราย (โครงการต่อเนื่อง)

(๒) การเปรียบเทียบวัสดุปลูกในการผลิตปุ๋ยชีวภาพไมคอร์ไรซา

(๓) ศึกษาการดูดซับธาตุอาหารและน้ำในดินทรายโดยใช้วัสดุอินทรีย์และวัสดุปรับปรุงดินชนิดต่างๆ

(๔) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดปากน้ำโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

(๕) การศึกษาประสิทธิภาพตู้ฟักไข่ที่ดัดแปลงจากตู้เย็นในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภายใต้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(๖) สัดส่วนกากมันหมักยีสต์ที่เหมาะสมในการเลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ

(๗) ประสิทธิภาพการใช้สมุนไพรจากใบมะกล่ำตาหนู *Abrus precatorious* L. เป็นสารให้ความหวานแทนน้ำตาล

ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ดำเนินงานทั้งด้านวิชาการและขยายผล ผลสำเร็จจากการศึกษาทดลองได้นำไปถ่ายทอดสู่การปฏิบัติแก่เกษตรกรในโครงการพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหมู่บ้านขยายผล ให้สามารถพึ่งตนเองได้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาพื้นที่จึงได้มีการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นทั้งให้การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานให้แก่เกษตรกร เช่น การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ สระน้ำประจำไร่นา ทางลำเลียงในไร่นา รวมทั้งให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็น นอกจากนี้ได้กำหนดทิศทางในอนาคตถึงการศึกษาเชิงรุกให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลง เน้นการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตามความต้องการของเกษตรกรและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาขยายผล มีการปรับกลยุทธ์ให้เข้ากับกลุ่มเป้าหมาย สอดรับกับความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ส่งเสริมให้เกษตรกรแกนนำ (ปราชญ์ชาวบ้าน) เป็นต้นแบบการพัฒนาการเกษตรยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในแง่ของความรู้จึงได้มีการเน้นให้เกิดการขยายผลทั้งในรูปแบบของการสาธิตทั้งการเกษตร ประมงและปศุสัตว์ การขยายผลและถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งในรูปแบบการรวมกลุ่ม การฝึกอบรม การพัฒนาส่งเสริมเกษตรและอาชีพ การพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต ฯลฯ โดยมีสาระสำคัญของผลสำเร็จที่โดดเด่นและหลักสูตรการฝึกอบรมที่พร้อมถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรและผู้ที่สนใจสรุปสาระสำคัญ ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓-๑ ผลสำเร็จที่โดดเด่นและหลักสูตรการฝึกอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

๑๓ ผลสำเร็จที่โดดเด่น	**หลักสูตรการฝึกอบรมของ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ**
๑) การจัดการสวนยางพารา ๒) การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร ๓) การปลูกและการแปรรูปข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ในระบบเกษตรยั่งยืน ๔) หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ๕) การเพิ่มผลผลิตของมันสำปะหลังในภาวะเพลี้ยแป้งระบาด ๖) การผลิตและการใช้ประโยชน์จากปุ๋ยหมัก ๗) เกษตรทฤษฎีใหม่ ๘) การเลี้ยงไก่ไข่เขาหินซ้อน ๙) การปลูกและแปรรูปสมุนไพรว่านสาวหลง ๑๐) การเลี้ยงกบนาในบ่อซีเมนต์ ๑๑) การจักสานเส้นใยจากพืช ๑๒) การเลี้ยงเป็ดไข่ปากน้ำ ๑๓) การปลูกมะนาวนอกฤดูในวงบ่อซีเมนต์	**หลักสูตรที่ ๑** การปลูกผักไม่ใช้ดินโดยใช้ชุดไม้ไผ่ **หลักสูตรที่ ๒** การพัฒนาแหล่งน้ำสนับสนุนศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ **หลักสูตรที่ ๓** การปลูกและการดูแลรักษามันสำปะหลัง **หลักสูตรที่ ๔** การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ และสารควบคุมแมลงศัตรูพืช **หลักสูตรที่ ๕** หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ **หลักสูตรที่ ๖** เกษตรทฤษฎีใหม่ **หลักสูตรที่ ๗** การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร (เห็ดนางรม เห็ดนางฟ้า เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดโคนญี่ปุ่น) **หลักสูตรที่ ๘** การเลี้ยงสุกร (พันธุ์แลนด์เรซ/ลาร์จไวท์/ดูร็อคเจอร์ซี) **หลักสูตรที่ ๙** การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง (ลายหางขาว/ประดู่หางดำ) **หลักสูตรที่ ๑๐** การเลี้ยงไก่พันธุ์ (นกแดง/ซี/เขียวเลาหางขาว/เหลืองหางขาว) **หลักสูตรที่ ๑๑** การเลี้ยงกวางฟอลโลล **หลักสูตรที่ ๑๒** การเลี้ยงเป็ดเทศ/ เป็ดปากน้ำ **หลักสูตรที่ ๑๓** การเลี้ยงโคเนื้อ **หลักสูตรที่ ๑๔** การเลี้ยงนกกระจอกเทศ

บทที่ ๔

ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

๔.๑ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

๔.๑.๑ ข้อมูลพื้นฐานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๑๕ แห่ง

โดยมีข้อมูลและรายละเอียดการดำเนินงานของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ดังนี้ คือ

ชื่อเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ	ที่อยู่
๑. นางสาวเครือวรรณ จันทศรี	๑๓๐ ม. ๖ ต. บ้านซ่อง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๒. นางนภา เข็มมุข	๓๒/๑ ม. ๕ บ.ตะคร้อ ต.เกาะขนุน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๓. นายนิรุจน์ ศรีเกษม	๑๙๓/๑ ม. ๓ ต.บ้านซ่อง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๔. นางสาวปราณี สังอ่อนดี	๒๔ ม. ๕ บ.หัวกระสังข์ ต.บ้านซ่อง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๕. นายสำเนาว์ พึ่งมา	๓๑๐ ม. ๑๓ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๖. นางน้ำผึ้ง เกตุขวาง	๑๐๓/๓ ม.๔ ต. เขาหินซ้อน อ. พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๗. นายประสิทธิ์ เส็งมี	๓๐๙ ม.๑๑ ต.เขาหินซ้อน อ. พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๘. นางสมคิด เพ็งบุปผา	๓๙/๑ ม.๕ ต. บ้านซ่อง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๙. นายสมโชติ บุญมี	๑๑๐ ม.๕ ต.เกาะขนุน อ. พนมสารคาม จ. ฉะเชิงเทรา
๑๐. นายสำเริง วงศ์สุรินทร์	๓๖๔ ม.๑๓ ต.เกาะขนุน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๑. นายอภิรมย์ ผาวันดี	๓๘/๑ ม.๑๒ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๒. นางทรัพย์ถวิล สุขศิริ	๑๖๙/๓ ม.๑๐ ต.เกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๓. นายทิม คณะเสน	๓๓/๔ ม.๑๓ ต. เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๔. นายธงชาติ จันทศรี	๕๖/๒ ม.๖ ต.บ้านซ่อง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา
๑๕. นายสะบัน ทะนวนรัมย์	๑๖๓/๒ ม.๑ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา

๑. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางสาวเครือวรรณ จันทศรี (ด้านการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางสาวเครือวรรณ จันทศรี

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๑๓๐ หมู่ ๖ ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๘๖-๐๓๕๑๑๓๗

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๔

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เป็นคนบ้านซ่องโดยกำเนิด เมื่อเรียนจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ พี่น้องก็เริ่มไปเรียนที่กรุงเทพฯ เนื่องจากพ่อแม่มีบุตรหลายคน และส่งเรียนเฉพาะผู้ชายเท่านั้น ประกอบกับไม่มีคนคอยดูแลพ่อและแม่ ตนเองและน้องสาวอีก ๑ คน จึงต้องอาศัยอยู่บ้านเพื่อทำหน้าที่ดูแลพ่อและแม่ เมื่ออายุได้ ๑๙ ปี มีความคิดว่าหากอยู่บ้านเฉย ๆ ไม่มีรายได้ ในอนาคตอาจจะต้องประสบความยากลำบาก จึงเริ่มไปเรียนตัดเย็บเสื้อผ้าที่จังหวัดปราจีนบุรี โดยพักอยู่บ้านญาติ ใช้ระยะเวลาในการเรียน ๖ เดือน หลังจากเรียนจบก็ไปฝึกฝน และหัดตัดเย็บเสื้อผ้าอยู่ที่จังหวัดปราจีนบุรี อีก ๒ ปี แต่ก็คิดว่าตนเองยังไม่เก่ง พอปี ๒๕๓๐ จึงตัดสินใจไปเรียนตัดเย็บเสื้อผ้าต่อที่หมู่บ้านนักกีฬาแหลมทอง เขตพระโขนง กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นญาติของบิดา เรียนทั้งเย็บเสื้อผ้าบุรุษและเสื้อผ้าสตรี หลังจากเรียนจบก็ทำงานอยู่ที่เดิมช่วยอาสอนนักเรียนที่มาเรียนตัดเย็บเสื้อผ้า พอเริ่มชำนาญก็คิดว่าต้องการกลับบ้านมาตัดเย็บเสื้อผ้าที่บ้านจะได้กลับไปอยู่ดูแลพ่อและแม่ ปี ๒๕๓๔ จึงกลับมาอยู่ที่บ้านและสมัครเรียนเทียบโอนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และเรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพนมสารคาม ทั้งยังสมัครเป็นวิทยากรสอนตัดเย็บเสื้อผ้าและผ่านการทดสอบ ได้เป็นวิทยากรสอนวิชาชีพ พร้อมกับเรียน กศน. ไปด้วย จนกระทั่งจบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้ยังส่งน้องสาวอีก ๑ คนเรียนต่อพยาบาล ซึ่งภายหลังจากน้องสาวเรียนจบพ่อก็ล้มป่วยเป็นโรคไตวายเฉียบพลัน รักษาตัวอยู่ประมาณ ๓ ปีกว่าก็เสียชีวิต ช่วงระยะเวลา ๓ ปี ที่พ่อป่วย จึงไม่ได้สอนตัดเย็บเสื้อผ้าเพราะต้องดูแลพ่อ เข้าอบรมการดูแลผู้ป่วยโรคไตกับพยาบาล ฝึกฉีดยา วัดความดันโลหิต และใช้เครื่องมือทางการแพทย์ที่จำเป็น ฝึกล้างไตทางช่องท้อง จากนั้นในช่วงปี ๒๕๓๗ ได้สมัครเป็นวิทยากรของศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยทำการสอนตัดเย็บเสื้อผ้าทั่วทั้งจังหวัดฉะเชิงเทรา หลังจากพ่อเสียชีวิตก็กลับมาเป็นวิทยากรสอนตัดเย็บเสื้อผ้าเหมือนเดิม และสมัครเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนจบเมื่อปี ๒๕๔๖ และได้รับเป็น

วิทยากรเพื่อสอนตัดเย็บเสื้อผ้าของศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานในอำเภอต่าง ๆ อีกครั้ง และสอนในเรือนจำกลางจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นเวลา ๘ ปี

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ P (X) ๐๗๖๐๗๕๖ (Y) ๑๕๒๙๕๗๒

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

การที่ได้ไปสอนในสถานที่ต่าง ๆ ได้พบเห็นสภาพความเป็นอยู่ของผู้ถูกคุมขัง สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ เห็นแต่ละบ้านจะมีคนคอยดูแลพ่อแม่ และผู้สูงอายุ จึงคิดว่าตนเองมีความรู้ตัดเย็บเสื้อผ้าน่าจะจัดตั้งกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าเพื่อฝึกให้ผู้สนใจมาเรียนแล้วนำไปประกอบอาชีพเป็นรายได้เสริม ครั้งแรกเมื่อจัดตั้งกลุ่มเมื่อปี ๒๕๔๘ มีสมาชิก ๑๕ ราย จนกระทั่งปี ๒๕๔๙ รับสมาชิกเพิ่มอีก มีสมาชิกทั้งหมด ๖๔ ราย ปัจจุบันมีสมาชิก ๗๖ ราย กลุ่มได้ระดมทุนจากสมาชิกหุ้นละ ๑๐๐ บาท ได้รับเงินจากการระดมทุน ๒๐๘,๖๐๐ บาท

ต่อมาปี ๒๕๕๓ มีโอกาสได้ไปสอนตัดเย็บผ้าห่มนวม ที่บ้านนายาว อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เห็นชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในการสอนทำขนมและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ และให้ความรู้ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน ตนเองมีความต้องการเข้าร่วมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมานานแล้วแต่ไม่มีโอกาส และต้องการให้เกษตรกรในตำบลบ้านซ่องมีโอกาสแบบเกษตรกรของบ้านนายาวบ้าง จึงขอความร่วมมือและให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่ม แต่งานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไม่มีเรื่องการตัดเย็บเสื้อผ้าแต่จะมีโครงการอื่นที่จะลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มได้ จึงคิดจะแปรรูปผลไม้พื้นบ้านที่มีอยู่มากมายหลายชนิด โดยคิดว่าจะทำอย่างไรให้สมาชิกมีรายได้เสริม จึงขอเข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หลังการฝึกอบรมแล้วก็ฝึกฝนทำอย่างต่อเนื่องลองผิดลองถูก ทดลองทำทั้งแช่อิ่ม และเชื่อมตากแห้ง ใช้ผลไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น มะกอก มะขาม ตะลิงปิง กระท้อน มะดัน มะม่วง และมะม่วงหาวมะนาวโห่ เป็นต้น

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรผสมผสาน การอนุรักษ์ดินและน้ำและการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ หลังการเข้ารับการฝึกอบรมแปรรูปจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จึงกลับมาทดลองทำอย่างต่อเนื่อง คิดค้นสูตรของตนเอง ลองผิดลองถูกอยู่เกือบ ๓ ปีจนได้สูตรเฉพาะทั้ง แช่อิ่มและเชื่อมตากแห้ง โดยใช้ผลไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น มะกอก มะขาม ตะลิงปิง กระท้อน มะดัน มะม่วง และมะม่วงหาวมะนาวโห่ เป็นต้น โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต		- การสนับสนุนกล้าพันธุ์ไม้ผลที่ใช้ในกระบวนการแปรรูป เช่น ตะลิงปลิง มะดัน มะม่วงหาวมะนาวโห่ กล้วย ฯลฯ - เทคนิควิธีการปลูก บำรุงดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ไม้ผลชนิดต่างๆ ฯลฯ - วิธีการทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการปลูกไม้ผลชนิดต่างๆ	
การจัดการผลผลิต	- วิธีการในการเก็บผลผลิตและระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลไม้แต่ละชนิดที่สามารถนำมาแปรรูปได้อย่างเหมาะสม		
การแปรรูป		- เทคนิค ขั้นตอนและกระบวนการแปรรูปผลไม้อบแห้ง แช่อิ่ม - กระบวนการบรรจุภัณฑ์ที่สะอาดและได้มาตรฐาน - การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ฉลากและโลโก้ตราสินค้า	- เทคนิค ขั้นตอนและกระบวนการแปรรูปผลไม้อบแห้ง แช่อิ่ม - เทคนิค ขั้นตอนและกระบวนการแปรรูปน้ำผลไม้บรรจุขวด - สำนักงานพลังงานจังหวัดสนับสนุนช่วยเหลือเกี่ยวกับโรงอบพลังงานแสงอาทิตย์

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การจัดการทางตลาด	- นำไปวางจำหน่ายตามร้านค้าทั้งในและนอกชุมชนโดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่	- ผลผลิตที่ได้จากการแปรรูปมีการนำไปวางขายที่ร้านพวงครามร้านค้าของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ - วางจำหน่ายร้านค้าของภัทรพัฒน์ มูลนิธิชัยพัฒนา	- กระบวนการกลุ่มและจัดการกลุ่มวิสาหกิจโดยกลุ่มแม่บ้าน

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีจุดเด่นด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ประกอบด้วย

● การแปรรูปผลไม้แช่อิ่ม เชื่อม ตากแห้ง และอบแห้ง เช่น มะกอก มะขาม ตะลิงปิง กระท้อน มะดัน มะม่วง มะม่วงหาวมะนาวโห่ และกล้วย เป็นต้น

● การทำน้ำผลไม้บรรจุขวด ได้แก่ น้ำมะดัน น้ำตะลิงปิง น้ำมะม่วงหาวมะนาวโห่ ฯลฯ

นอกจากนี้มีแปลงทำเกษตรผสมผสานในบริเวณบ้าน โดยปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเอง มีโรงเห็ดขนาดเล็กสำหรับไว้บริโภคในครัวเรือน จำนวน ๑ โรง มีแปลงนา พื้นที่ ๕๓ ไร่ ให้เช่าโดยเก็บค่าเช่าเป็นข้าวเพื่อนำไว้บริโภคในครัวเรือน และมีแปลงพืชสวน ปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง มะไฟ มะนาว มะขาม มะปราง มะยม ฯลฯ

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

● มีการขุดสระเพื่อใช้ในแปลงเกษตรผสมผสาน การปลูกไม้ผลและเลี้ยงปลา

● การผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์สูตรต่าง ๆ ได้แก่ การผลิตปุ๋ยหมัก การผลิตน้ำหมักชีวภาพ การผลิตสารป้องกันโรครากเน่าและโคนเน่า การผลิตสารไล่แมลง ซึ่งนำมาใช้ในการปลูกพืชสวน พืชไร่ ไม้ผลต่าง ๆ ภายในสวนของตนเอง

● มีการปลูกผลไม้หลากหลายชนิดเพื่อนำมาแปรรูปภายในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ของตนเอง เช่น กล้วย ตะลิงปลิง มะดัน มะม่วงหาวมะนาวโห่ ฯลฯ และมีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
มะเขือยาว												
ฟักทอง												
พริก												
บวบ												
กล้วย												
มะดัน												
ตะลิงปลิง												
มะม่วงหาวมะนาวโห่												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
พืชผัก	✓		
ไม้ผล			✓

๕.๕ การแปรรูปผลผลิตของพืชและสัตว์

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
แปรรูปผลไม้แช่อิ่ม เชื่อม ตากแห้งและอบแห้ง		✓		
น้ำผลไม้บรรจุขวด		✓		

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
แปรรูป		✓	

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
- แปรรูปผลไม้แช่อิ่ม เชื่อม ตากแห้ง และอบแห้ง	✓		✓	✓	
น้ำผลไม้บรรจุขวด	✓				

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ลำดับที่	ชนิดพืช	จำนวน	ราคาขาย(บาท)	รวมเงิน (บาท)	ต้นทุน (บาท)	กำไร (บาท)
๑	ตัดเย็บเสื้อผ้า	๒๓๐ ตัว	-	๒๖๒,๒๖๗	๒๔๘,๘๑๙	๑๓,๔๔๘
๒	ผลผลิตจากการแปรรูปผลไม้					
	แช่อิ่ม-เชื่อมตากแห้ง	๑,๙๓๒ ก.ก.	๑๒๐	๒๓๑,๘๔๐	๙๒,๓๗๖	๑๓๙,๔๖๔
๓	น้ำพริก	๓๒๐ ก.ก.	๒๕๐	๘๐,๐๐๐	๔๘,๐๐๐	๓๒,๐๐๐
รวม				**๕๗๔,๑๐๗**	**๓๘๙,๑๙๕**	**๑๘๔,๙๑๒**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ผลผลิตที่เหลือจากการเกษตรจะถูกนำมาแปรรูปเป็นผลไม้แช่อิ่มชนิดต่าง ๆ รวมถึงผลไม้กวน ถึงการแปรรูปสมุนไพรต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องสำอาง

● มีการดำเนินชีวิตตามวิถีความพอเพียง คือนำเอาผลผลิตทางการเกษตรที่เหลือจากบริโภคและขายมาแปรรูป ให้เกิดประโยชน์

● มีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทั้งจากการลองผิดลองถูกด้วยตนเอง มีการประยุกต์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ นำมาปรับประยุกต์ใช้หลากหลายแห่ง

● มีการวางแผนทั้งในเรื่องของการเกษตรตั้งแต่การปลูก การผลิต การจัดการผลผลิต การแปรรูป การตลาด และการจัดการทางธุรกิจที่เหมาะสมโดยใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มาสนับสนุนการจัดการ

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

เกษตรกรมีความภูมิใจที่ได้นำความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ โดยเฉพาะการสนับสนุน การปลูกไม้ผลและสมุนไพรมาสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะมีการนำสิ่งที่เหลือใช้มาทำให้ เกิดประโยชน์ เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน ร่วมกันคิดร่วมกันทำ สร้างความเข้มแข็ง ให้แก่ชาวบ้านโดยกลุ่มวิสาหกิจ เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นคนขยัน ซื่อสัตย์ เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือสังคม มีสภาวะการเป็นผู้นำสูง พยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเดียวกันอยู่ดีกินดี ยอมเสียสละพื้นที่ตนเองสำหรับสร้างเป็นอาคารให้ชาวบ้านได้มาใช้ประโยชน์ในการตัดเย็บเสื้อผ้าโดยจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้น เป็นวิทยากรสอนการตัดเย็บเสื้อผ้า รวมถึงแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจำหน่าย เพื่อนำผลผลิตในชุมชนมาสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่มและเกิดมูลค่า สร้างงานสร้างอาชีพให้ชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๕๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

- ปัจจุบันใช้ศูนย์เรียนรู้ฯ ในการประชุมกลุ่ม เป็นสถานที่ฝึกอบรมและศึกษาดูงานสำหรับเกษตรกรทั่วไปและของเทศบาลตำบลบ้านซ่อง สอนการตัดเย็บเสื้อผ้าขั้นพื้นฐานแบบต่าง ๆ การออกแบบจนถึงขั้นประกอบอาชีพได้ รวมถึงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจำหน่าย มีโต๊ะ ๔ ตัว เก้าอี้ ๕๐ ตัว รองรับผู้เข้ามาเยี่ยมชมได้สูงสุดประมาณ ๑๐๐ คน พักแรมได้ประมาณ ๑๐ คน
- การเข้ามาเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ มีทั้งผ่านการแนะนำของทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ซึ่งนำผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการแปรรูปมาศึกษาดูงาน และการแนะนำผ่านหน่วยงานอื่น เช่น ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดฉะเชิงเทรา พัฒนาการชุมชน พัฒนาการอำเภอ
- เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดและการเป็นวิทยากรในการฝึกอบรม สาธิต ดูงาน ให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจ เป็นนักถ่ายทอดที่ดี สามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ให้แก่ผู้อื่นอย่างจริงใจ และให้ลงมือปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ภายในศูนย์เรียนรู้ฯ มีอาคารสำหรับเป็นที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชนกระพี้แดงพัฒนา ซึ่งดำเนินกิจกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า แปรรูปและทำสิ่งประดิษฐ์จากผ้าจำหน่าย รวมถึงมีหลักสูตรการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรชนิดต่าง ๆ

- ภายในบริเวณโดยรอบศูนย์เรียนรู้ฯ มีเอกสารแผ่นพับ ต่าง ๆ ป้ายไวนิลแสดงการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์สูตรต่าง ๆ ได้แก่ การผลิตปุ๋ยหมัก การผลิตน้ำหมักชีวภาพ การผลิตสารป้องกันโรคราก เน่าและโคนเน่า การผลิตสารไล่แมลง และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● ควรเพิ่มเติมหลักสูตรเกี่ยวกับการต่อยอดแปรรูปผลผลิตให้สามารถได้ผลผลิตที่มีคุณภาพได้รับการรับรองตามมาตรฐาน เช่น อย. รวมถึงการจัดการทางตลาดอย่างครบวงจร และการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากขึ้นและเป็นที่รู้จักของคนภายนอก เช่น การประสานวางแผนหาแนวทางในการขยายช่องทางการตลาดให้กว้างขึ้นและการทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น เช่น เพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย เพราะปัจจุบันศูนย์เรียนรู้ฯ ยังมีความไม่พร้อมในเรื่องบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์แปรรูปชนิดต่าง ๆ รวมถึงการจดทะเบียน อย. จึงอยากได้การสนับสนุนในเรื่องนี้เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดช่องทางการตลาดที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังขาดปัจจัยในการแปรรูปการผลิต ซึ่งสามารถแก้ไขโดยการระดมทุนสมาชิก และมีแนวคิดที่จะขอกู้ยืมเงินกองทุนศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เพิ่มเติม

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซด์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ ประมาณ ๗ ไร่ ๓ งาน

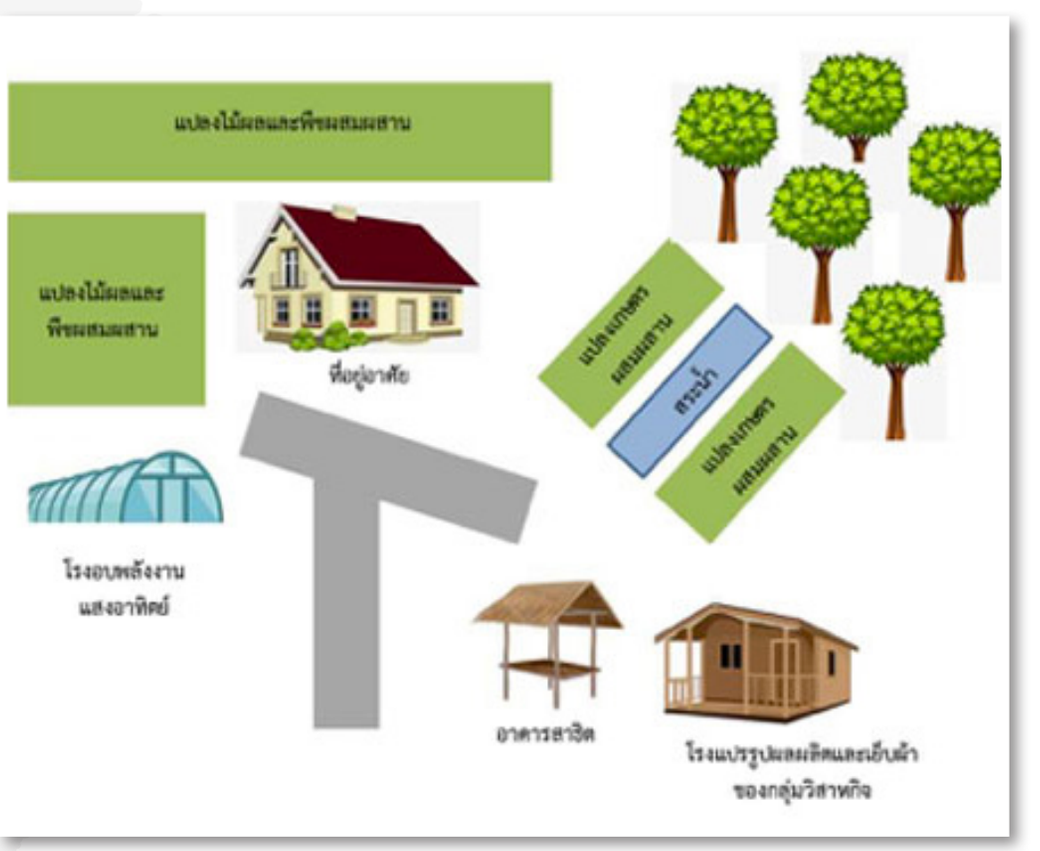

๒) ภาพประกอบ

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
สนับสนุนโดย
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ร่วมกับ สำนักงาน กปร.

โรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์

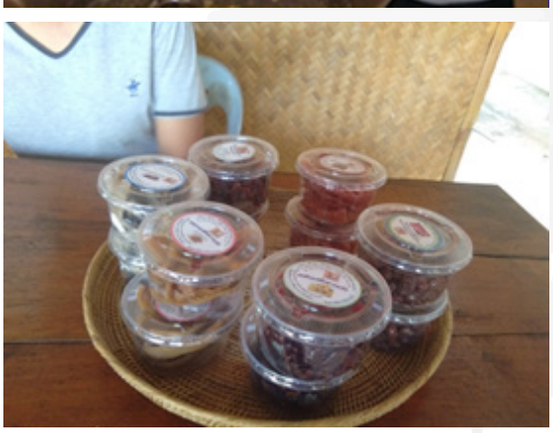

๒. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางนภา เข็มมุข (ด้านการเกษตรผสมผสาน/ เกษตรทฤษฎีใหม่)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางนภา เข็มมุข

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๓๒/๑ หมู่ ๕ บ้านแหลมตะคร้อ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๘๑-๕๗๖๑๑๕๐

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๒

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เป็นคนตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยกำเนิด หลังจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ ก็ช่วยพ่อแม่ทำไร่มันสำปะหลัง และเมื่อแต่งงานมีครอบครัวแล้วก็เปิดร้านขายของชำและทำธุรกิจรถบรรทุกไปด้วย แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งขาดทุนนับล้านบาท และในขณะนั้นลูกทั้ง ๓ คนกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ฐานะของครอบครัวค่อนข้างลำบาก มีหนี้สิน จึงหันมาทำการเกษตรแบบไร่นาสวนผสม และปลูกพืชผักสวนครัวหลายชนิด โดยนำไปขายเองที่ตลาดสดเกาะขนุน

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ P (X) ๐๗๕๘๗๐๓ (Y) ๑๕๑๘๘๓๙

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ช่วงที่เริ่มทำการเกษตรก็ประสบปัญหา เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มาชักชวนให้ไปอบรมและนำความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มาปรับใช้ยังพื้นที่ของตนเอง ต่อมาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มาขุดสระเก็บน้ำเพื่อการเกษตรให้จำนวน ๑ บ่อ ทำให้สามารถปลูกพืชผักได้ตลอดทั้งปี และเลี้ยงปลาเป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง ปัจจุบันมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและไม่มีหนี้สิน ชีวิตครอบครัวมีความสุข สามารถส่งลูกเรียนจนจบปริญญาตรีและรับราชการ ๒ คน

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้เข้ารับการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ โดยเฉพาะเรื่องหญ้าแฝกที่เห็นว่ามีความสำคัญและดีมากสำหรับการทำการเกษตร ทำให้พืชเจริญงอกงามดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ดี ใช้ใบหญ้าแฝกที่ตัดนำไปคลุมแปลงเพื่อรักษาความชุ่มชื้น เป็นปุ๋ย และป้องกันดินพังทลาย

นอกจากนี้ได้รับอบรมเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การขยายพันธุ์ไม้ผล พันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ เช่น แกลดิโอลัส หน้าวัว เบญจมาศ ปทุมมา ดาหลาขาว ซานนาดู ขิง ชมพู กระเจียว ฯลฯ การผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ การเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดพร้อมการสนับสนุนพันธุ์ปลา ฯลฯ

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

นอกจากความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ที่ได้มีการนำมาปรับใช้พลิกฟื้นพื้นที่เกษตรของตน เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ยังได้มีการขวนขวายหาความรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติม เช่น การคิดค้นเรื่องปุ๋ยที่เหมาะกับสภาพพื้นที่ของตนเอง โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การจัดพื้นที่เพื่อทำการเกษตรแบบผสมผสาน - เทคนิคการปลูกไม้ใหญ่ให้ร่มเงาตลอดแนวขอบแปลงเพื่อช่วยให้พืชผลเจริญงอกงาม - เทคนิคการปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ผลให้ได้ผลผลิตงาม เช่น ระยะเวลาการใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การจัดการโรคและแมลงฯลฯ - การทดลองนำเอาปุ๋ยขี้จิ้งหรีดมาใส่ตามสัดส่วนที่พอเหมาะ	- เทคนิควิธีการปลูก บำรุงดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ไม้ผลชนิดต่างๆ ฯลฯ - วิธีการทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการปลูกพืชและ ไม้ผลชนิดต่าง ๆ - ขั้นตอนและวิธีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา ฯลฯ - การสนับสนุนด้านการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร - การสนับสนุนเกี่ยวกับพันธุ์สัตว์	
การจัดการผลผลิต	- วิธีการในการเก็บผลผลิตและระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวพืชผักและไม้ผลชนิดต่าง ๆ		
การจัดการทางตลาด	- นำไปวางจำหน่ายเองที่ตลาดในชุมชน - เทคนิคการกำหนดราคาที่ไม่ขึ้นลงตามท้องตลาด (เนื่องจากผลผลิตปลอดสารพิษและมีคุณภาพ)		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการแบ่งพื้นที่ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ประกอบด้วย

- แปลงปลูกพืชผักสวนครัว เช่น คะน้า ผักบุ้ง กวางตุ้ง ต้นหอม ผักชี ผักชีฝรั่ง ผักกาดเขียว ผักกาดขาว ข้าวโพด ถั่วฝักยาว บวบ ฯลฯ
- แปลงไม้ผล เช่น ชมพู่ มะม่วง กระท้อน กล้วย ฯลฯ
- แปลงไม้ดอก ไม้ประดับ เช่น แกลดิโอลัส ปทุมมา ดาหลาขาว ซานนาดู ขิงชมพู กระเจียว ฯลฯ เพื่อตัดจำหน่าย

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีการขุดสระน้ำ ๑ แห่ง เพื่อใช้ประโยชน์ในแปลงเกษตรและเลี้ยงปลาเพื่อไว้ขายและบริโภค มีการขุดบ่อบาดาลจำนวน ๑ บ่อเพื่อใช้ในการเกษตร
- มีการปลูกหญ้าแฝกเป็นแนวกันชนระหว่างแปลง เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และช่วยให้ดินชุ่มชื้น สร้างความอุดสมบูรณ์ให้กับพื้นที่
- มีการผลิตปุ๋ยคอก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ เพื่อใช้ในการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี
- มีการปลูกไม้ใหญ่ขนาบบริเวณสองฝั่งของแปลงเกษตรเพื่อใช้เป็นที่บังแดดและลมในพื้นที่เกษตร
- มีการวางแผนการปลูกและการเก็บเกี่ยวให้สามารถมีผลผลิตหมุนเวียนสับเปลี่ยนตลอดทั้งปี

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
คะน้า												
กวางตุ้ง												
ผักบุ้ง												
ต้นหอม ผักชี ผักชีฝรั่ง												
ผักกาดขาว												
ผักกาดเขียว												
ถั่วฝักยาว												
ข้าวโพด												
บวบ												
ไม้ผล เช่น ชมพู่ มะม่วง กระท้อน กล้วย ฯลฯ												
ไม้ประดับ เช่น ปทุมมา ดาหลาขาว ซานนาดู ขิงชมพู กระเจียว ฯลฯ												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
พืชไร่			✓
พืชผัก			✓
ไม้ผล			✓
ไม้ดอก	✓		
สัตว์น้ำ			✓

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืช	✓		
สัตว์	✓		
ไม้ผล	✓		

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓				
สัตว์	✓				
ไม้ผล	✓				

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

กิจกรรม	รายได้(ต่อปี)	ต้นทุน(ต่อปี)	ผลตอบแทน(ต่อปี)
๑.พืชผัก	๒๐๐,๐๐๐	๔๐,๐๐๐	๑๖๐,๐๐๐
๒.ไม้ดอกไม้ประดับ	๗๐,๐๐๐	๑๕,๐๐๐	๕๕,๐๐๐
๓.อื่นๆ	๖๐,๐๐๐	-	๖๐,๐๐๐
รวม	**๓๓๐,๐๐๐**	**๕๕,๐๐๐**	**๒๗๕,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีการปลูกพืชแบบผสมผสานของตนเองใช้พื้นที่น้อยแต่ปลูกหลายอย่างสลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป ไม่ปลูกมากเกินกำลังตนเองแม้มีความต้องการของผู้บริโภคจำนวนมาก

● มีการวางแผนการผลิตที่ชัดเจนและรู้กลุ่มผู้บริโภคว่าต้องการผักชนิดใด ปริมาณเท่าใด ทำให้สามารถวางแผนการผลิตได้อย่างเหมาะสม

● เนื่องจากพืชผักที่ปลูกไม่ใช้สารเคมี ปลอดภัยและมีคุณภาพ ทำให้สามารถกำหนดราคาได้ไม่ขึ้นลงตามท้องตลาดทั่วไป และมีลูกค้าประจำจำนวนมาก

● การพลิกฟื้นผืนดินด้วยการปลูกหญ้าแฝกทำให้พื้นที่มีความชุ่มชื้น สามารถปลูกพืชได้หลายชนิดเจริญงอกงาม ปัจจุบันจึงมีเกษตรกรใกล้เคียงเริ่มทำตามในพื้นที่ของตนเอง

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

นอกจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ จะปลูกผักส่งขายเองที่ตลาดแล้ว ยังช่วยรับซื้อผักของเพื่อนบ้านไปวางขายด้วยโดยเฉพาะกลุ่มเครือข่ายที่เคยเข้ามาเรียนรู้หรือรับความรู้จากศูนย์เรียนรู้ฯ ของตนเองไปปรับใช้ ปัจจุบันจึงมีเพื่อนบ้านมาขอความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรจำนวนมาก

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานแนวทางการดำรงชีวิต เพราะตั้งแต่ได้รู้จักศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ก็ได้เข้ามาศึกษาหาความรู้และได้รับประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มาก การทำมาหากินและประกอบอาชีพดีขึ้น ถ้าไม่มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ชีวิตคงจะไม่ดีขึ้นอย่างทุกวันนี้ ปัจจุบันนี้สามารถพึ่งตนเองได้ ครอบครัวสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมั่นคงและมีความสุข วันใดที่รู้สึกเหนื่อยล้านึกถึงพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จะทำให้มีกำลังใจเพิ่มขึ้นและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรค

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๑๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● ผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้ฯ ส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อนบ้านในละแวกใกล้เคียงที่สนใจและต้องการความรู้เรื่องการเกษตร เนื่องจากเห็นว่าเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ทำแล้วได้ผลสำเร็จ นอกจากนี้หากมีเรื่องใดที่ไม่สามารถแนะนำได้ก็จะให้เข้าไปขอรับความรู้จากทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เพิ่มเติม

● ประสบการณ์จากการทำการเกษตรและการขวนขวายด้วยตนเองโดยการศึกษาดูงานต่าง ๆ และนำไปปรับใช้ในแปลงเกษตรอยู่เสมอ จึงทำให้มีความรู้เรื่องการทำเกษตรแบบผสมผสานจนสามารถเป็นวิทยากรให้ความรู้เรื่องการเกษตร เช่น การเก็บพันธุ์พืชผักไว้ใช้ขยายพันธุ์เอง การปลูกเพื่อจำหน่าย การทำเกษตรอินทรีย์ การบำรุงดินด้วยสารอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด น้ำหมักชีวภาพ ฯลฯ

● ปัจจุบันมีอาคารศูนย์เรียนรู้ เป็นอาคารขนาด ๒.๕X ๒.๕ เมตร สามารถรองรับผู้เข้ามาเยี่ยมชมได้สูงสุดไม่เกิน ๒๐ คน

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

มีแปลงสาธิตการทำเกษตรผสมผสาน ในพื้นที่ ๖ ไร่ ประกอบด้วย แปลงพืชผักสวนครัว เช่น คะน้า ผักบุ้ง กวางตุ้ง ต้นหอม ผักชี ผักชีฝรั่ง ผักกาดเขียว ผักกาดขาว ข้าวโพด ถั่วฝักยาว บวบ เป็นต้น แปลงปลูกไม้ผล เช่น ชมพู่ มะม่วง กระท้อน กล้วย เป็นต้น และแปลงไม้ดอก ไม้ประดับในพื้นที่ ๑ งาน ปลูกแกลดิโอลัส หน้าวัว เบญจมาศ ปทุมมา ดาหลาขาว ซานนาดู หมากเหลือง มอนสเตอล่า ขิงชมพู กระเจียว ฯลฯ เพื่อตัดจำหน่ายตามฤดูกาล

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● เพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้ปลูกผักเดิมที่ดำเนินการอยู่ในชุมชน ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม เช่น การอบรมการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ฯลฯ

● ประสานเพื่อเพิ่มศักยภาพช่องทางการตลาด เช่น การหากลุ่มลูกค้าเฉพาะที่สนใจผักแต่ละชนิด

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

● การสร้างอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๖ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัย แปลงพืชไร่ พืชผักสวนครัว แปลงไม้ดอก แปลงไม้ผลแบบผสมผสาน

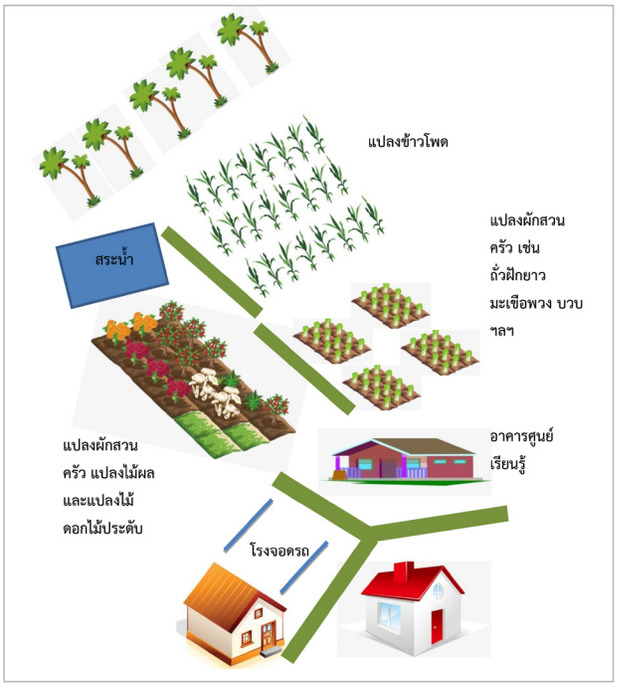
แปลงข้าวโพด
สระน้ำ
แปลงผักสวน
ครัว เช่น
ถั่วฝักยาว
มะเขือพวง บวบ
ฯลฯ
แปลงผักสวน
ครัว แปลงไม้ผล
และแปลงไม้
ดอกไม้ประดับ
อาคารศูนย์
เรียนรู้
โรงจอดรถ

๒) ภาพประกอบ

๓. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายนิรุจน์ ศรีเกษม (ด้านเกษตรผสมผสาน/ เกษตรทฤษฎีใหม่ และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายนิรุจน์ ศรีเกษม

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๑๙๓/๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๘๑-๘๘๙๑๗๑๔

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๗

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

แต่เดิมเป็นคนบ้านธารพูด หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม รับราชการครูที่โรงเรียนดัดดรุณี จังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อนเกษียณอายุราชการประมาณ ๕ ปี ได้วางแผนชีวิตไว้ว่าหลังเกษียณอายุราชการจะกลับบ้านทำเกษตรผสมผสาน เล็ก ๆ น้อย ๆ บนแผ่นดินที่ได้รับมรดกจากพ่อแม่ พอให้มีพืชผักผลไม้ที่ปลอดภัยไว้กิน และแจกญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง และยังถือเป็นการออกกำลังกายไปด้วยในตัว

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ P (X) ๐๗๖๕๖๘๑ (Y) ๑๕๒๘๐๕๑

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

หลังจากเริ่มทำเกษตรอย่างจริงจังและได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เข้ามาดำเนินการขุดบ่อน้ำตื้นให้ จากนั้นจึงเริ่มปลูกไม้ยืนต้นและพืชผักล้มลุก แต่เนื่องจากพื้นดินถูกทิ้งให้ว่างเปล่ามาเป็นเวลานาน และบางส่วนเคยถูกนำมาปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง ส่งผลให้ดินเสื่อมสภาพ จึงได้ศึกษาการปรับปรุงบำรุงดินตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงศึกษา ทดลองไว้ ด้วยการหาพืชล้มลุกมาปลูกเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน และปลูกกล้วยเพื่อให้รากกล้วยระเบิดหน้าดินที่แน่นและแข็ง เนื่องจากในขณะนั้น ยังรับราชการมีงานประจำอยู่ จึงไม่มีเวลาดูแลต้นไม้พืชพันธุ์ที่ปลูกไว้มากนัก ต้องอาศัยคนงานดูแล จึงปลูกไม้ป่า เช่น ไม้กฤษณา ตะกู ไม้ผล ได้แก่ ขนุน มะม่วง เป็นต้น แต่พบว่าไม้ป่าที่ปลูกไว้นั้น ไม่เจริญงอกงาม จึงหันมาปลูกมะนาวในวงบ่อ จำนวน ๔๐๐ ต้น และปลูกลงดินอีกประมาณ ๖๐๐ ต้น ในขณะเดียวกันได้ปลูกผักสลัด วอเตอร์เครส (water cress) จิงจูฉ่าย เพื่อให้น้องสาวที่ป่วยเป็นมะเร็ง นำไปปั่นกับน้ำดื่ม เพื่อการรักษาโรคเป็นทางเลือก และได้ปลูกแจกจ่ายให้กับผู้ที่รู้จัก และส่งขายเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ไม่ได้รับความนิยมจากคนในพื้นที่มากนัก

นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร มีสภาพเป็นป่า จึงได้อนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อม และเป็นแนวป้องกันลม ในการทำเป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ ต่อมาเมื่อปี ๒๕๕๖ มีตัวแทนบริษัทที่นำผักส่งเข้าห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่มาติดต่อให้ผลิตผักวอเตอร์เครสเพื่อให้เป็นตัวแทนจำหน่ายอย่างสม่ำเสมอ ส่วนพืชผักชนิดอื่นที่เริ่มให้ผลผลิตก็พยายามหาแหล่งขายเอง แต่ราคาผลผลิตและตลาดก็ไม่แน่นอน จึงพยายามแก้ปัญหาโดยการปลูกพืชผักให้หลากหลาย เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในยามที่ผลผลิตชนิดใดชนิดหนึ่งมีราคาไม่ดี

เมื่อเกษียณอายุราชการในเดือนตุลาคม ๒๕๕๗ จึงมีเวลาออกมาดูแล และลงมือทำเกษตรอินทรีย์เองอย่างเต็มตัว ได้เห็นปัญหาของผลผลิตทางการเกษตรว่า ถ้าช่วงไหนมีผลผลิตออกมาจำนวนมากราคาก็ตกต่ำและถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรที่ไม่มีทางเลือก จะเสียเปรียบอยู่ตลอดเวลา และพบว่าการผลิตพืชผักโดยเริ่มปลูกครั้งละน้อย ๆ จะมีที่ขายง่ายและราคาสูง เพราะสามารถขายได้เองโดยไม่ผ่านคนกลาง เมื่อพบปัญหาก็ค่อย ๆ แก้ไข เมื่อพืชผักเกิดโรคหรือมีแมลงศัตรูพืชทำลายเกิดความเสียหายก็ไม่ส่งผลรุนแรง เมื่อทุกอย่างดำเนินไปด้วยดี จึงคิดต่อยอดด้วยการแปรรูปผลผลิตที่มีอยู่ในแปลงทั้งหมด เริ่มจากการศึกษาคุณสมบัติของพืชผักที่มีอยู่ว่าจะแปรรูปอย่างไรได้บ้าง จนนำมาสู่การแปรรูปในปัจจุบัน ภายใต้ชื่อผลิตภัณฑ์ “สวนสิริวัฏ”

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในเรื่องของการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ การผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ฮอร์โมนไข่ สารขับไล่แมลง เชื้อจุลินทรีย์ไตรโคเดอร์ม่า แบซิลัสซับทิลิส สำหรับใช้ในแปลงปลูก ใช้เศษวัสดุจากการเพาะเห็ดมาผลิตปุ๋ยหมัก

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความโดดเด่นในแง่ของการบูรณาการความรู้ที่มาจากหลายแหล่ง รวมถึงการขวยขวายด้วยตนเอง ชอบลองผิดลองถูก ศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและนำมาปรับประยุกต์ใช้จนเกิดผลสำเร็จ โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การจัดพื้นที่เพื่อทำการเกษตรผสมผสาน - การปรับปรุงบำรุงดินตามแนวทางในหลวง ร.๙ เช่น ปลูกพืชล้มลุกปลูกกล้วย ฯลฯ - การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง - เทคนิคการปลูกผักวอเตอร์เครส และจิงจูฉ่าย - เทคนิคการปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ผลให้ได้ผลผลิตงาม เช่น ระยะเวลาการใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การจัดการโรคและแมลงฯลฯ - เทคนิคการปลูกเมล่อน - การใช้เศษวัสดุจากการเพาะเห็ดมาผลิตปุ๋ยหมัก	- แนวทางการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรผสมผสาน - เทคนิควิธีการปลูกบำรุงดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ไม้ผลชนิดต่าง ๆ ฯลฯ - การสนับสนุนเกี่ยวกับพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ - การสนับสนุนด้านการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร - วิธีการทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการปลูกพืชและไม้ผลชนิดต่าง ๆ - ขั้นตอน เทคนิคและวิธีการเลี้ยงปลา	- ขั้นตอนการทำเกษตรอินทรีย์ และ GAP จากเกษตรอำเภอ - ขั้นตอนและวิธีการเพาะเห็ดฟางเพื่อการค้าโดยเกษตรอำเภอ - ขั้นตอนการผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ฮอร์โมนไข่ สารขับไล่แมลง เชื้อจุลินทรีย์ไตรโคเดอร์ม่า แบซิลัสซับทิลิส จาก กรมพัฒนาที่ดิน
การจัดการผลผลิต	- วิธีการในการเก็บผลผลิตและระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวพืชผักและไม้ผลชนิดต่าง ๆ - วิธีการในการเก็บรักษาผลผลิตแต่ละชนิดเพื่อส่งขาย		

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การแปรรูป	- การศึกษาวิธีการนำเอาพืชผักที่มีอยู่ในแปลงมาแปรรูป - การคิดค้นสูตรการแปรรูปสบู่ สูตรน้ำผลไม้ - การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ฉลาก โลโก้ แบรนด์สวนสิริวัฏ		- การแปรรูปสมุนไพร วอเตอร์เครสเป็นสบู่และเจลล้างหน้า จากสถาบันวิจัย มข.
การจัดการทางตลาด	- ผลผลิตที่ได้ในสวนหรือแปลงจะ ๑) ส่งถึงผู้บริโภคโดยตรงและขายออนไลน์ ๒) มีพ่อค้ามารับซื้อถึงแปลง ๓) ส่งห้างสรรพสินค้าในจังหวัด	- ผลผลิตที่ได้จากการแปรรูปจะฝากขายที่ร้านค้าของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการจัดทำแผนงานการผลิตที่สำคัญ ดังนี้คือ

๑) ด้านการผลิตพืชผัก

- ผักวอเตอร์เครส พื้นที่ปลูกประมาณ ๑ ไร่
- มะนาว พื้นที่ปลูกประมาณ ๔ ไร่ ๖๐๐ ต้น
- ถั่วดาวอินคา พื้นที่ปลูกประมาณ ๒.๕ ไร่ ๕๐๐ ต้น
- ผักจิงจูฉ่าย พื้นที่ปลูกประมาณ ๑๐๐ ตารางวา
- การผลิตต้นพันธุ์ เพื่อจำหน่าย ได้แก่ มะนาว วอเตอร์เครส จิงจูฉ่าย และถั่วดาวอินคา
- เห็ดฟาง ๖ โรงเรือน

๒) ด้านการแปรรูป ได้แก่ มะนาว วอเตอร์เครส และถั่วดาวอินคา

๓) ด้านการลดต้นทุนการผลิต ได้แก่ ผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ฮอร์โมนไข่ สารขับไล่แมลง เชื้อจุลินทรีย์ไตรโคเดอร์ม่า แบซิลัสซับทิลิส สำหรับใช้ในแปลงปลูก ใช้เศษวัสดุจากการเพาะเห็ดมาผลิตปุ๋ยหมัก

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีการขุดสระน้ำไว้ใช้ประจำไร่นา และใช้เลี้ยงสัตว์ จำนวน ๑ สระ

● มีการนำเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น การปลูกหญ้าแฝกไปใช้เพื่อทำการปรับสภาพพื้นที่ มีการใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกมาบำรุงดิน

● มีการผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ฮอร์โมนไข่ สารขับไล่แมลง เชื้อจุลินทรีย์ไตรโคเดอร์ม่า แบซิลัสซับทิลิส สำหรับใช้ในแปลงปลูก ใช้เศษวัสดุจากการเพาะเห็ดมาผลิตปุ๋ยหมัก

● มีการผลิตต้นพันธุ์เพื่อจำหน่ายได้แก่ มะนาว วอเตอร์เครส จิงจูฉ่าย และถั่วดาวอินคาออกจำหน่าย

● มีการจัดการพื้นที่ตามแนวทางเกษตรผสมผสาน แบ่งพื้นที่ใช้ประโยชน์ออกเป็น ทำนา ปลูกพืชผัก ไม้ผล เลี้ยงสัตว์ ซึ่งส่วนใหญ่พืชที่ปลูกจะเป็นพืชผักและผลไม้ตามฤดูกาลที่จะหมุนเวียนสับเปลี่ยนกันตลอดทั้งปี

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ผักวอเตอร์เครส												
สมุนไพรต่าง ๆ เช่น ป่าช้าเหงา ขิง ข่า ขมิ้น ฯลฯ												
มะนาว												
จิงจูฉ่าย												
ถั่วดาวอินคา												
เมล่อน												
เห็ดฟาง												
ปลา												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
พืชผัก			✓
เห็ด		✓	
สมุนไพร			✓
ไม้ผล			✓
สัตว์น้ำ			✓

๕.๕ การแปรรูปผลผลิตของพืชและสัตว์

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
พืชผัก	✓			
สมุนไพร	✓			

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืช	✓		✓
แปรรูป	✓		✓

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓	✓	✓	✓	✓
แปรรูป	✓	✓	✓	✓	✓

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ลำดับที่	รายการ	จำนวน	ราคา	ราคาเงิน	ต้นทุน	กำไร
๑	น้ำผึ้งมะนาว +ชาดาวอินคา	๔๐,๐๐๐ขวด	๑๐ / ขวด	๔๐๐,๐๐๐	๑๘๐,๐๐๐	๒๒๐,๐๐๐
๒	ผักวอเตอร์เครส	๑๕,๐๐๐ กก.	๖๐ / กก.	๙๐๐,๐๐๐	๔๐๐,๐๐๐	๕๐๐,๐๐๐
๓	ผักวอเตอร์เครส (แปรรูป)	๕,๐๐๐ กก.	๑๐๐ / ชิ้น	๕๐๐,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐
๔	ถั่วดาวอินคา	๑,๐๐๐ กก.	๑๐๐/ กก.	๑๐๐,๐๐๐	๔๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐
๕	ถั่วดาวอินคา (แปรรูป)	๑๐,๐๐๐ ชิ้น	๕๐ / ชิ้น	๕๐๐,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐
๖	ผักจิงจูฉ่าย	๘๐๐ กก.	๗๐ / กก.	๕๖,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๓๖,๐๐๐
๗	เห็ดฟาง	๑,๖๐๐ กก.	๕๐ / กก.	๘๐,๐๐๐	๕๕,๐๐๐	๒๕,๐๐๐
๘	ต้นพันธุ์พืชผัก	๕๐๐ ต้น	๓๐ / ต้น	๑๕,๐๐๐	๕,๐๐๐	๑๐,๐๐๐
รวม				**๒,๕๕๑,๐๐๐**	**๑,๓๐๐,๐๐๐**	**๑,๒๕๑,๐๐๐**

๑. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีการน้อมนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิต มีการวางแผนการผลิตที่ไม่เกินกำลังของตนเอง ทำทีละเล็กละน้อย ให้สามารถดำรงชีวิตและช่วยเหลือผู้อื่นได้

● มีการบูรณาการความรู้จากหลากหลายแหล่งมาปรับประยุกต์ใช้ ทั้งศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากการเข้ารับการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แล้วนำมาปฏิบัติลองผิดลองผิดลองถูก พัฒนาต่อยอดทั้งการผลิตและแปรรูปอย่างไม่หยุดนิ่ง จนประสบผลสำเร็จ

● มีการวางแผนการผลิต และการศึกษาความต้องการของตลาด เพื่อให้สามารถสร้างรายได้ต่อเนื่องหมุนเวียนตลอดทั้งปี รวมถึงมีความคิดริเริ่มให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกร และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรออกเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ออกจำหน่าย

● นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ เข้าช่วยในการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ การควบคุมมาตรฐานและการผลิตต่าง ๆ ทำให้เป็นที่รู้จักของกลุ่มผู้บริโภคจำนวนมาก

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

สำหรับผลผลิตจากการทำเกษตรผสมผสานที่ปลูกไว้เพื่อจำหน่ายโดยตรงและแปรรูป ได้แก่ มะนาว วอเตอร์เครส ผักจิงจูฉ่าย ถั่วดาวอินคา และเห็ดฟาง และอยู่ในระยะขยายพื้นที่ปลูกผักสลัด รวมถึงผักพื้นบ้าน ด้วยวิถีเกษตรอินทรีย์ โดยยึดหลักการพัฒนาตามศาสตร์พระราชาที่ได้ศึกษามา

ปัจจุบัน สวนสิริวัฏ ได้รับมาตรฐานการผลิต GAP และ PGS Organics เป็นแหล่งผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อจำหน่าย เป็นที่เรียนรู้ของเกษตรกรและบุคคลทั่วไป มีการแปรรูปผลผลิตในระบบครัวเรือน จำหน่ายโดยตรง อาทิ

● มะนาว จำหน่ายผลสด กิ่งพันธุ์ และแปรรูปเป็นน้ำผึ้งมะนาวพร้อมดื่ม ส่งขายตามโรงพยาบาล ร้านค้าทั่วไป

● ผักวอเตอร์เครส ขายส่งให้ตัวแทนนำเข้าห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ และนำไปสกัดแปรรูปเป็น สบู่ เจลล้างหน้า ครีมอาบน้ำ เซรัม และครีมบำรุงผิว

● ถั่วดาวอินคาจำหน่ายฝักแห้งเพื่อนำไปต้มเป็นชา แปรรูปเป็น เมล็ดถั่วอบกรอบ เมล็ดถั่วคั่วเกลือ ชาซองสำหรับชง ชาน้ำผึ้งพร้อมดื่ม สบู่ และคุกกี้ถั่วดาวอินคา

● จิงจูฉ่าย จำหน่ายให้ร้านอาหารและคนทั่วไปนำไปทำน้ำผัก แปรรูปเป็นชาซองสำหรับชง

นอกจากนี้ ยังได้สร้างเครือข่ายกับกลุ่มผู้ผลิตและผู้บริโภคที่อยู่ห่างไกล เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลต่างๆ ความต้องการของผลผลิตพืชผัก สินค้าเกษตรประเภทต่าง ๆ ทั้งยังผลักดันให้เกษตรกรที่สนใจ มารวมกลุ่มผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดภัยออกจำหน่าย เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และถือเป็นการร่วมสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระองค์ทรงมุ่งหวังจะให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุขอย่างยั่งยืน ตามวิถีของเศรษฐกิจพอเพียง

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา ประมาณ ๕๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● ผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ส่วนใหญ่มีทั้งติดต่อผ่านเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ หน่วยงานภายนอกเป็นผู้นำเข้ามา รวมถึงมีการติดต่อผ่านเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยตรง และยังมีคนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงมาขอคำแนะนำและปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องทำการเกษตร

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความรู้ความสามารถในด้านการเป็นวิทยากรและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเกษตร การแปรรูป และการส่งเสริมให้ชุมชนรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อความเข้มแข็ง มีความต้องการที่อยากให้ชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

● ปัจจุบันใช้พื้นที่ในตัวบ้านเป็นพื้นที่ศึกษา สาธิต ดูงาน ให้ความรู้เรื่องการทำการเกษตรต่างๆ ภายในบริเวณรอบบ้าน สามารถรองรับผู้ที่สนใจได้ครั้งละประมาณ ๑๐๐ คน

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีหลักสูตรอบรม ฐานการเรียนรู้ และเอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ เกี่ยวกับการผลิตพืชผัก เช่น ผักวอเตอร์เครส มะนาว ถั่วดาวอินคา ผักจิงจูฉ่าย การผลิตกล้าต้นพันธุ์ต่างๆ เช่น มะนาว วอเตอร์เครส จิงจูฉ่าย และถั่วดาวอินคา ด้านการลดต้นทุนการผลิต ได้แก่ ผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ฮอร์โมนไข่ สารขับไล่แมลง เชื้อจุลินทรีย์ไตรโคเดอร์ม่า แบซิลัส ซับทิลิส สำหรับใช้ในแปลงปลูก ใช้เศษวัสดุจากการเพาะเห็ดมาผลิตปุ๋ยหมัก รวมถึงด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ มะนาว วอเตอร์เครส และถั่วดาวอินคา

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าเกษตรหรือผลิตภัณฑ์แปรรูปมาวางจำหน่าย และตลาดเฉพาะ เช่น กรีนมาร์เก็ต

● ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร และขยายเครือข่ายผู้ผลิตสินค้าเกษตร ที่มีอยู่เดิมด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การรองรับมาตรฐานสินค้าและตราสินค้าที่เป็นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้กับสินค้าเกษตร และการแปรรูป

● การใช้งานวิจัยเข้าไปสนับสนุนแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการผลิตพืชบางชนิด เช่น การจัดการโรคและแมลง ฯลฯ

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๘ ไร่

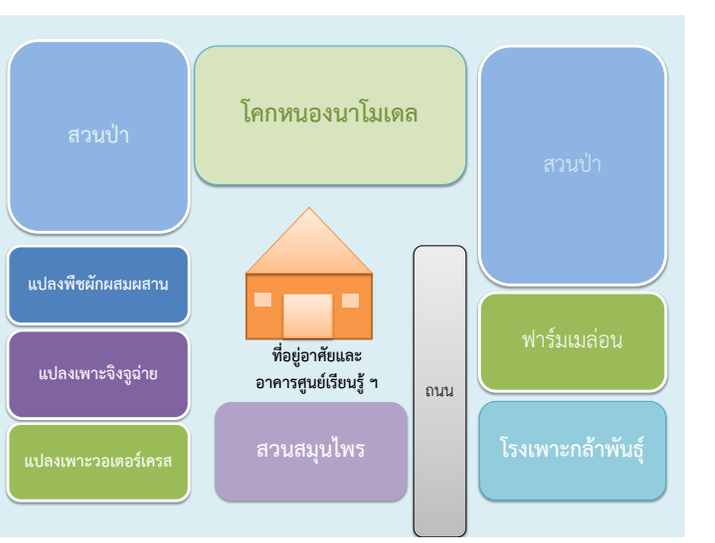

๒) ภาพประกอบ

๔. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางสาวปราณี สังอ่อนดี (ด้านการเกษตรผสมผสาน/ เกษตรทฤษฎีใหม่ และการแปรรูปเบื้องต้น)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางสาวปราณี สังอ่อนดี

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๒๔ หมู่ ๕ บ้านหัวกระสังข์ ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๘๖-๑๑๒-๗๗๖๒, ๐๘๖-๕๔๓-๖๙๙๘

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๗

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เป็นคนบ้านหัวกระสังข์โดยกำเนิด จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (พ.ศ.๒๕๔๘) เดินทางไปประกอบอาชีพรับจ้างบริษัทเอกชนในกรุงเทพฯ ได้ ๕ ปี แต่งงานกับนายสมโชค เป้าทอง ซึ่งเป็นโปรแกรมเมอร์ของบริษัทเอกชน เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการทำบัญชี ส่วนสามีมีความสามารถด้านการเขียนโปรแกรมและเขียนเว็บไซต์ การใช้ชีวิตในสังคมเมืองทำให้รู้สึกเบื่อหน่ายและมีความไม่มั่นคง ประกอบกับตั้งครรภ์มีบุตรจึงคิดว่าชีวิตหากยังอยู่ในเมือง ครอบครัวตนคงไม่มีความสุข

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ P (X) ๐๗๖๒๑๕๑ (Y) ๑๕๒๕๙๗๙

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ปี ๒๕๕๓ ตัดสินใจลาออกจากงานที่บริษัท หันกลับมาทำการเกษตรบนพื้นที่ ๖ ไร่ ของพ่อแม่ที่ยกให้เป็นมรดก ต่อมาในปี ๒๕๕๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้เข้ามาให้ความรู้ และสาธิตการทำปุ๋ยอินทรีย์ในกลุ่มเพื่อนบ้านใกล้เคียงก็เข้าไปร่วมเรียนรู้ และนำความรู้มาปรับใช้ในแปลงโดยการผลิตน้ำหมักชีวภาพและสารไล่แมลงใช้ในแปลงเอง หลังจากนั้นจึงเริ่มศึกษาข้อมูลจากทางอินเตอร์เน็ตเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ ว่าทำอย่างไร แบ่งพื้นที่อย่างไร จากนั้นจึงเริ่มออกแบบแปลงว่าจะปลูกพืชอะไร เลี้ยงสัตว์อะไรบ้าง และทำการปรับพื้นที่

แม้ช่วงแรกรู้สึกท้อเพราะอาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่เหนื่อยมาก จึงคิดปลูกผักที่ให้ผลผลิตเร็ว เช่น คะน้า กวางตุ้ง ผักบุ้ง แล้วนำไปจำหน่ายเองที่ตลาดนัด ปรากฏว่าเป็นที่ต้องการของตลาด จึงเริ่มปลูกผักให้หลากหลายชนิดขึ้น ได้แก่ มะเขือเปราะ มะเขือยาว น้ำเต้า บวบ ฟักทอง พริก มะละกอ ข่า สะระแหน่ กะหล่ำขาวปลี มะเขือเทศ ฯลฯ นอกจากนี้มีการนำเอาความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตร จนกลายเป็นต้นแบบให้ผู้คนภายนอกเข้ามาศึกเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้จนเกิดประสบผลสำเร็จ

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมสาธิตการทำปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตน้ำหมักชีวภาพและสารไล่แมลง การทำเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน ที่มีการใช้องค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เข้าไปพลิกฟื้นพื้นที่ ทำการปรับปรุงบำรุงดินเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์และสามารถทำการเกษตรได้ เช่น การใช้หญ้าแฝก การปลูกพืชบำรุงดิน การปรับสภาพพื้นที่ นอกจากนี้ยังเข้ารับการอบรมต่าง ๆ อาทิ การปลูกพันธุ์ไม้ชนิดต่าง ๆ การเลี้ยงเป็ดปากน้ำ ฯลฯ

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความโดดเด่นในแง่ของการนำเอาความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตร จนกลายเป็นต้นแบบให้ผู้คนภายนอกเข้ามาศึกเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้ คือ

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการทำทฤษฎีใหม่ การจัดการและปรับพื้นที่เพื่อทำการเกษตร - เทคนิคและวิธีการปลูกพืชชนิดต่างๆ ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ	- การทำปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตน้ำหมักชีวภาพและสารไล่แมลงมาปรับประยุกต์ใช้ในแปลง	- โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ จากกรมพัฒนาที่ดิน - โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องและศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การจัดปฏิทินการเพาะปลูกพืชผักแบบผสมผสาน - การผสมพันธุ์เป็ดปากน้ำด้วยตนเอง คิดค้นวิธีการจัดการโรงเลี้ยงเป็ดโดยไม่มีสระน้ำให้เป็ดแต่กลับสามารถออกผลผลิตได้ทุกวัน - การทำบ่อเลี้ยงปลา ให้สามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้นด้วยการจำลองลักษณะนิเวศธรรมชาติที่เหมาะสมกับลักษณะสัตว์แต่ละชนิด		- การทำเกษตรปลอดภัยแบบ GAP
การจัดการผลผลิต	- กระบวนการในการเก็บรักษาผลผลิตพืชแต่ละชนิด	- ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่เหมาะสม - เทคนิคและขั้นตอนการเก็บเกี่ยวเห็ดแต่ละชนิดตามฤดูกาล	
การแปรรูป	- ขั้นตอนและกระบวนการแปรรูปไข่เค็ม สบู่ดอกอัญชัญ กระเจี๊ยบแดง คุกกี้ถั่วดาวอินคา - กระบวนการบรรจุภัณฑ์ที่สะอาดและได้มาตรฐาน - การออกแบบบรรจุภัณฑ์ฉลากและโลโก้ตราสินค้า		
การจัดการทางตลาด	- ผลผลิตพืชผักนำไปวางขายเองที่ตลาด - ผลผลิตแปรรูปนอกจากวางขายที่ศูนย์ฯ แล้วยังมีการนำขึ้นเว็บไซต์ขายแบบออนไลน์ - มีการใช้สื่อโซเชียลเทคโนโลยี นวัตกรรมต่างๆ เข้ามาใช้ในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้ยังมีช่องทางการติดต่อสื่อสารทั้งผ่านเว็บไซต์และ เฟซบุ๊ค		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการจัดแบ่งพื้นที่ทำการเกษตรผสมผสาน โดยจัดแบ่งพื้นที่ดังนี้

ด้านการผลิตพืชผัก พืชสวน ไม้ผล – มีการปลูกพืชแบบผสมผสาน ทั้งพืชผักสวนครัว ไม้ผล และพืชสมุนไพรในครัวเรือนเพื่อบริโภค จำหน่าย และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้คนที่สนใจ

ด้านการผลิตสัตว์ – มีการขุดบ่อเลี้ยงปลาทับทิม เป็ดปากน้ำ ไก่ และวัว

ด้านการแปรรูปผลผลิตการเกษตร - มีการนำเอาพืชผลที่ปลูกได้มาแปรรูปเป็นสินค้าและผลิตภัณฑ์จำหน่าย เช่น น้ำส้มควันไม้ ไข่เค็มใบเตย

นอกจากนี้มีการทำนาเพื่อบริโภคในครัวเรือน ปลูกกระเทียมและหอมแดงหลังนา และมีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ กบนา และปลา

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีการขุดสระน้ำไว้หลังบ้านเพื่อใช้ทำการเกษตรและใช้เลี้ยงปลา
- มีการปลูกหญ้าแฝกไว้ตามขอบสระน้ำ และคันดินในการทำการเกษตร
- มีการลดใช้สารเคมีในการเกษตรด้วยการทำปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ และน้ำส้มควันไม้
- มีการนำเป็ดปากน้ำจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มาทดลองเลี้ยงด้วยวิธีการใหม่ (ไม่ให้เป็ดเล่นน้ำ) เพื่อให้เป็ดสามารถออกไข่ได้อย่างต่อเนื่อง
- มีการจัดการเตรียมแปลงปลูกก่อนลงมือทำการผลิต การปรับสภาพพื้นที่และความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- มีการประยุกต์ใช้การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในไร่นาของตนเอง โดยมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วน ประกอบไปด้วย สระน้ำ ๓๐% นาข้าว ๓๐% พืชสวน พืชผัก พืชไร่ ๓๐% ที่อยู่อาศัย ๑๐%
- การนำเอาความรู้และวิชาการด้านพืชสมุนไพรทั้งการปลูก การดูแลรักษา จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มาประยุกต์ใช้และทดลองทำแปลงสมุนไพรภายในสวน ให้ผู้คนภายนอกได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ และทำการแปรรูปสมุนไพร เช่น สมุนไพรแห้ง สบู่สมุนไพร ฯลฯ
- ปัจจุบันพืชผักในแปลงเป็นแบบผสมผสาน โดยนำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมร่วมกับการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มจากอินเตอร์เน็ต มาลองผิดลองถูกทั้งเรื่องการทำปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง โดยไม่ต้องซื้อปุ๋ยเคมีและสารเคมีมาฉีดพ่น จนทำเป็นแปลงผักปลอดสารพิษ ได้รับการรับรองเป็นเกษตรแบบ GAP และอยากพัฒนาต่อให้กลายเป็นเกษตรอินทรีย์ต่อไปในอนาคต ผลผลิตที่ได้ถูกแบ่งเป็นสามส่วนคือใช้บริโภค ขาย และใช้เลี้ยงสัตว์
- มีการนำเอาพันธุ์เป็ดปากน้ำจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มาทำการทดลองเลี้ยงและขยายพันธุ์ จำนวน ๗๐ ตัว โดยใช้ความรู้ที่ได้จากศูนย์ฯ ผสมผสานกับการทดลองและความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จนสามารถทำให้ได้ไข่เป็ดวันละมากกว่า ๓๐-๔๐ ฟอง ส่วนหนึ่งใช้บริโภคในครัวเรือน ส่วนหนึ่งขายเป็นไข่สด และทำการแปรรูปเป็นไข่เค็มที่มีการคิดค้นลองสูตรเฉพาะจนทำให้ได้ไข่เค็มที่มีคุณภาพออกสู่ตลาด

● มีการเลี้ยงวัว โดยการใช้หญ้าเนเปียร์และหญ้าที่ขึ้นในเรือกสวนไร่นาในการเลี้ยงวัว โดยผลผลิตที่ได้นอกจากการขายวัวแล้ว มูลวัวยังถูกนำไปใช้เป็นปุ๋ยในการเกษตรและส่วนหนึ่งนำไปขายเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน

● มีการเผาถ่าน โดยการนำเอากิ่งไม้ เปลือกผลไม้ในไร่นา มาทำการเผาเป็นถ่านหุงต้ม ถ่านชีวภาพ น้ำส้มควันไม้ และถ่านปรับปรุงดิน

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
คะน้า												
กวางตุ้ง												
ผักบุ้ง												
มะเขือเปราะ												
มะเขือยาว												
ฟักทอง												
กะหล่ำปลี												
มะเขือเทศ												
พริก ข่า สะระแหน่												
กล้วย												
มะละกอ												
เป็ดปากน้ำ												
ไก่												
ปลา												
วัว												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
ข้าว	✓		
พืชผัก			✓
สมุนไพร			✓
ไม้ผล			✓
สัตว์บก			✓
สัตว์น้ำ			✓

๕.๕ การแปรรูปผลผลิตของพืชและสัตว์

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
น้ำส้มควันไม้	✓			
ไข่เค็มใบเตย	✓			

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	**ขายเอง**	**ขายผ่านกลุ่ม**	**พ่อค้ารับซื้อ**
พืช	✓		
สัตว์	✓		
แปรรูป	✓		

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	**ผู้บริโภคตรง**	**พ่อค้าคนกลาง**	**หน่วยงานรัฐ**	Retail Store	Online
พืช	✓				
สัตว์	✓				
แปรรูป				✓	✓

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ลำดับที่	**ชนิดพืช**	**จำนวน**	**ราคาขาย(บาท)**	**รวมเงิน (บาท)**	**ต้นทุน (บาท)**	**กำไร (บาท)**
๑	ถั่วฝักยาว	๖๒๓ ก.ก.	๒๕	๑๕,๕๗๕	๒,๓๓๖	๑๓,๒๓๙
๒	น้ำเต้า	๑,๑๘๓ ก.ก.	๑๕	๑๗,๗๔๘	๒,๙๕๘	๑๔,๗๙๐
๓	บวบ	๘๗๙ ก.ก.	๑๕	๑๓,๑๘๖	๒,๑๙๗	๑๐,๙๘๙
๔	มะระ	๔๓๖ ก.ก.	๑๕	๖,๕๔๐	๑,๐๘๘	๕,๔๕๒
๕	ผักกินใบ	๓๙๓ ก.ก.	๒๐	๗,๘๖๓	๑,๓๑๐	๖,๕๕๓
๖	พริก	๕๕ ก.ก.	๖๐	๓,๓๐๐	๖๖๐	๒,๖๔๐
๗	มะเขือ	๘๕ ก.ก.	๑๕	๑,๒๗๕	๑๔๔	๑,๑๓๑
๘	ผลไม้	๔๒๖ ก.ก.	๓๕	๑๔,๙๑๐	๗๑๐	๑๔,๒๐๐
๙	กล้วย	๒๑๕ หวี	๓๐	๖,๔๕๐	-	๖,๔๕๐
๑๐	ปลาดุก	๒๓๕ ก.ก.	๖๐	๑๔,๑๐๐	๒,๓๕๐	๑๑,๗๕๐
๑๑	ไข่เป็ด	๗,๒๐๐ ฟอง	๒.๗๐	๑๙,๔๔๐	๓,๒๔๐	๑๖,๒๐๐
๑๒	มูลวัว	๕๖๗ กระสอบ	๓๐	๑๗,๐๑๐	๘๑๐	๑๖,๒๐๐
๑๓	ขายวัว	๑ ตัว	๓๕,๐๐๐	๓๕,๐๐๐	-	๓๕,๐๐๐
รวม				**๑๗๒,๓๙๗**	**๑๗,๘๐๓**	**๑๕๔,๕๙๔**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีการปลูกพืชแบบผสมผสานที่เหมาะสมในแต่ละฤดูกาล มีการใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติในการผลิต การนำเอาเศษวัสดุจากการผลิตพืชชนิดต่าง ๆ และการเลี้ยงสัตว์กลับมาบริหารจัดการภายในสวนของตนเอง เช่น การเผาถ่าน การทำปุ๋ยขี้วัว ปุ๋ยหมัก ฯลฯ

● มีความพอเพียงในการผลิต จากการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ส่วนเกินนำไปขาย มีการวางแผนการผลิตโดยไม่ทำให้เกินกำลังความสามารถที่ตนเองมีอยู่ และมีการผลิตที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค ไม่มุ่งที่จะต้องขยายพื้นที่หรือผลิตจำนวนมาก ๆ

● มีการผสมผสานความรู้จากหลากหลายแหล่งมาปรับประยุกต์ใช้ ทั้งศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากการเข้ารับการอบรม แล้วนำมาปฏิบัติลองผิดลองผิดลองถูกด้วยตนเองจนประสบผลสำเร็จ

● การลดใช้สารเคมีจนทำให้พืชผักผลไม้กลายเป็นเกษตรปลอดภัย ได้รับ GAP ทำให้พืชผักที่ปลูกเป็นที่นิยมของตลาดในท้องถิ่น อีกทั้งราคาที่ไม่แพงจนเกินไปทำให้มีลูกค้าขาประจำจำนวนมาก

● นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ เข้าช่วยในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการผลิต เช่น การมี QR Code การควบคุมมาตรฐานและการผลิตต่าง ๆ ทำให้เป็นที่รู้จักของกลุ่มผู้บริโภคจำนวนมาก

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ความสำเร็จของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต การทำเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ ทำให้ครอบครัวมีความสุขสามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ยังมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผลผลิตที่ได้แก่บ้านใกล้เรือนเคียง ผู้คนในชุมชน รวมถึงการรับฝากผลผลิตของเพื่อนบ้านไปขายยังตลาดและผ่านเว็บไซต์ของศูนย์เรียนรู้ฯ และยินดีให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีความโดดเด่นจนมีผู้สนใจติดต่อเข้ามาศึกษาเรียนรู้ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ รวมถึงยังได้รับรางวัลต่าง ๆ จากหน่วยงานภายนอกที่ทำให้เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก อาทิ ปี ๒๕๕๙ ได้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ จากกรมพัฒนาที่ดิน ได้เป็นครูอาสาสอนเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี ๒๕๖๐ โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน และในปี ๒๕๖๑ ได้เป็นศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ young smart farmer ของจังหวัดฉะเชิงเทรา

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา ประมาณ ๑,๕๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีชื่อเสียงทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด หากมีผู้ต้องการเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จะมีการพามาศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ แห่งนี้เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในระดับจังหวัด

● เป็นผู้มีความสามารถในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เข้าเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้จากการปฏิบัติและของจริงที่เกิดขึ้นทั้งการทำเกษตรผสมผสาน การปลูกผักปลอดสารพิษ การจัดทำบัญชีครัวเรือน และการดำเนินชีวิตที่ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

● การใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่เดิม เกี่ยวกับการเขียนโปรแกรมและเว็บไซต์ จึงนำมาประยุกต์โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้าช่วยในการนำเสนอประกอบการบรรยาย สาธิตให้แก่ผู้เยี่ยมชม ผู้ศึกษาดูงาน

● ปัจจุบันมีอาคารศูนย์เรียนรู้ มีโต๊ะ ๒ ตัว เก้าอี้ ๒๐ ตัว รองรับผู้เข้ามาเยี่ยมชมได้สูงสุดประมาณ ๑๐๐ คน ไม่รับพักแรม

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีแปลงสาธิตการทำเกษตรผสมผสาน ในพื้นที่ ๖ ไร่ ประกอบด้วยกิจกรรม แปลงนา พื้นที่ ๒ ไร่ ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ สำหรับไว้บริโภคในครัวเรือน แปลงพืชสวนปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง มะยงชิด ชมพู่ ขนุน มะละกอ กระท้อน กล้วย แก้วมังกร ฯลฯ แปลงพืชผักปลูกพืชผักปลอดสารพิษหมุนเวียนตลอดปี ได้แก่ มะเขือเปราะ มะเขือยาว น้ำเต้า ฟักทอง พริก ข่า สะระแหน่ มะเขือเทศ ข้าวโพด ฯลฯ มีโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เป็ดไข่ ๗๐ ตัว โคเนื้อ มีสระน้ำเลี้ยงปลาธรรมชาติ ๑ แห่ง แปลงสาธิตปลูกพืชสมุนไพร เช่น กระชาย ข่า ฯลฯ และมีจุดสาธิตการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลงจากสมุนไพร

● มีเอกสารแผ่นพับ ต่าง ๆ ป้ายไวนิลแสดงการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์สูตรต่าง ๆ ได้แก่ การผลิตปุ๋ยหมัก การผลิตน้ำหมักชีวภาพ การผลิตสารป้องกันโรคราก เน่าและโคนเน่า การผลิตสารไล่แมลง และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าเกษตรหรือผลิตภัณฑ์แปรรูปมาวางจำหน่าย และตลาดเฉพาะ เช่น กรีนมาร์เก็ต

● ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร และเครือข่ายผู้ผลิตสินค้าเกษตร ที่มีอยู่เดิมด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้าที่เป็นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้กับสินค้าเกษตร และการแปรรูป

● การขยายความรู้ในด้านไอที (IT) ที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ประสบความสำเร็จให้เป็นต้นแบบศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ทั้ง ๑๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๖ ไร่

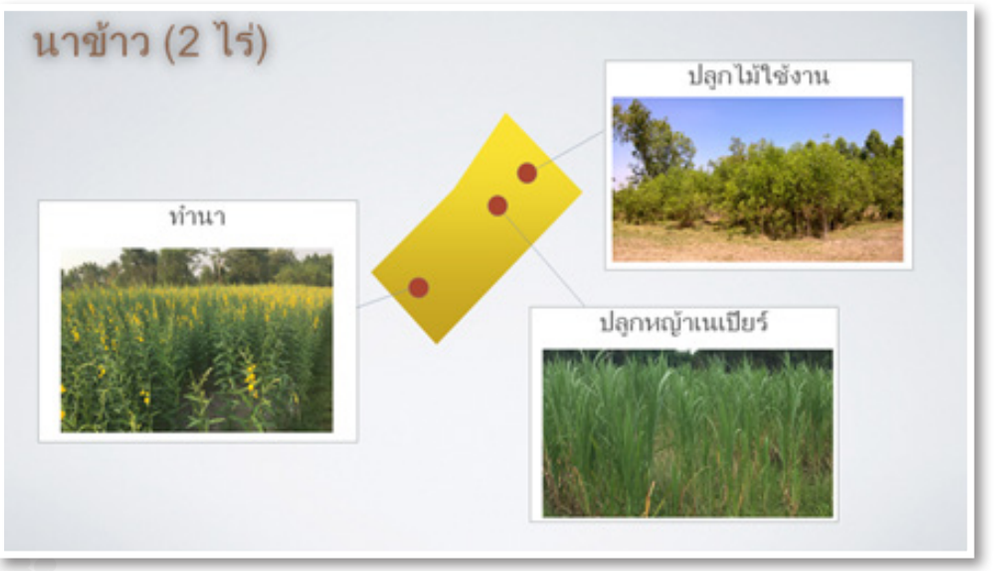

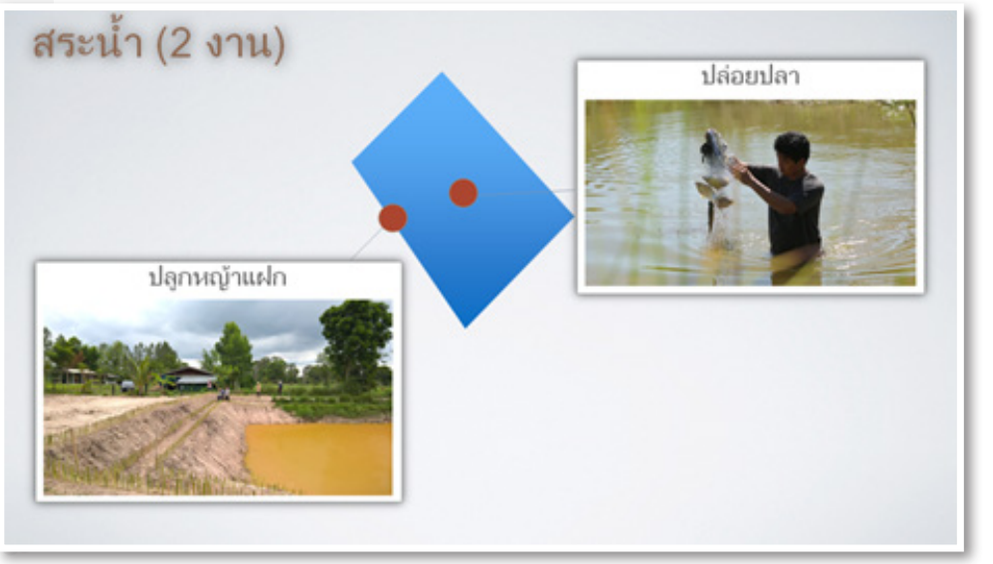

๒) ภาพประกอบ

๕. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายสำเนาว์ พึ่งมา (ด้านการเกษตรผสมผสาน/ ทฤษฎีใหม่)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายสำเนาว์ พึ่งมา

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๓๑๐ หมู่ ๑๓ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๘๑-๐๐๐๑๖๕๕

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๒

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เป็นคนอำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี เมื่ออายุ ๑๕ ปี ได้ย้ายตามบิดามารดามาอยู่ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อย้ายมาอยู่ที่ ตำบลเขาหินซ้อน ได้ประกอบอาชีพทำการเกษตร ได้แก่ ปลูกถั่วลิสง ปลูกมันสำปะหลัง และพืชผักล้มลุกต่าง ๆ ในพื้นที่ประมาณ ๑๐ ไร่ เมื่อแต่งงานมีครอบครัวก็ยังคงประกอบทำอาชีพการเกษตรเรื่อยมา ซึ่งพบว่าการเกษตรเชิงเดี่ยวทำให้มีการใช้สารเคมีจำนวนมาก ต้นทุนการผลิตสูง แม้จะทำให้ผลผลิตมากมีรายได้จากการขายผลผลิตค่อนข้างดี แต่รายได้จากผลผลิตส่วนหนึ่งต้องวนกลับไปซื้อสารเคมี ปุ๋ย ยาในการเกษตรเป็นจำนวนมาก ทำให้เป็นหนี้สิน จึงเริ่มคิดว่าจะหันกลับมาสู่การเกษตรทฤษฎีใหม่แบบพออยู่พอกิน ปลูกพืชแบบผสมผสานให้สามารถมีรายได้และผลผลิตตลอดทั้งปี

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ P (X) ๐๗๗๑๕๐๑ (Y) ๑๕๑๖๐๓๓

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

จนเมื่อประมาณปี ๒๕๔๐ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้เข้ามาสนับสนุนและให้ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรผสมผสานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ จึงได้ปรับเปลี่ยนจากการทำเกษตรแบบเชิงเดี่ยวมาเป็นการทำเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ของตนเอง นอกจากนี้ได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๓ อยากช่วยเหลือเพื่อนบ้าน จึงได้แนะนำและเป็นต้นแบบในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ให้แก่เพื่อนบ้านมาตลอดจนถึงปัจจุบัน

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

การเรียนรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถนำความรู้มาใช้ในการวางแผนการผลิตพืชในพื้นที่ของตนเอง เรียนรู้ได้ทุกเรื่อง จากที่เคยใช้สารเคมีอย่างเดียวก็ลดปริมาณการใช้ลง หันมาผลิตน้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง และปุ๋ยหมักใช้เอง ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิต และมีรายได้เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ได้รับการสนับสนุนการทำกิจกรรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มาโดยตลอด เช่น บ่อน้ำประจำไร่นา จำนวน ๓ บ่อ ขนาด ๒,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร (ปี ๒๕๔๐) ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร (ปี ๒๕๔๑) ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร (ปี ๒๕๔๓) รวมถึงได้รับการสนับสนุนปรับรูปแปลงนา ทำปุ๋ยหมัก พันธุ์ปลา พันธุ์ไม้ผล หญ้าแฝกปลูกขอบแหล่งน้ำ ปุ๋ยพืชสด บ่อน้ำตื้น นอกจากนี้ยังเข้าร่วมรับการอบรมความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ อยู่อย่างสม่ำเสมอ

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นผู้ที่ได้นำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มาปรับประยุกต์ใช้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การจัดพื้นที่เพื่อทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน - เทคนิคการปลูกพืชผัก สวนครัว ไม้ผลให้ได้ผลผลิตงาม เช่น ระยะ เวลาการใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การจัดการโรคและแมลงฯลฯ	- แนวทางการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรผสมผสาน - เทคนิค ขั้นตอนและวิธีการทำนาปี - เทคนิควิธีการปลูก บำรุงดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ไม้ผลชนิดต่าง ๆ ฯลฯ - การสนับสนุนเกี่ยวกับพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์	

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- เทคนิควิธีการจัดการเกี่ยวกับป้องกันโรคและแมลงในไม้ผล เช่น การห่อ การใช้สารชีวภาพต่าง ๆ	- การสนับสนุนด้านการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร - วิธีการทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการปลูกพืชและไม้ผลชนิดต่าง ๆ - ขั้นตอน เทคนิคและวิธีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา ฯลฯ - การสนับสนุนด้านการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	
การจัดการผลผลิต	- วิธีการในการเก็บผลผลิตและระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวพืชผักและไม้ผลชนิดต่าง ๆ		
การจัดการทางตลาด	- ผลผลิตที่ได้ในสวนหรือแปลงมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแปลง		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการจัดพื้นที่ทำการเกษตรแบบผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประกอบด้วย การทำนาข้าว ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกไม้ผลตามฤดูกาล เช่น มะม่วง กระท้อน มะยงชิด เงาะ มังคุด ลำไย ฝรั่ง น้อยหน่า ขนุน ชมพู่ มะกอกน้ำ ฯลฯ มีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ปลา ไก่ ฯลฯ

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีการขุดสระน้ำไว้ใช้ประจำไร่นา และใช้เลี้ยงสัตว์ จำนวน ๓ สระ
- มีการนำเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น การปลูกหญ้าแฝกไปใช้เพื่อทำการปรับสภาพพื้นที่ มีการใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกมาบำรุงดิน
- มีการนำเอาองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในการผลิตปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยน้ำชีวภาพที่ได้รับการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตร
- มีการจัดการพื้นที่ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ แบ่งพื้นที่ใช้ประโยชน์ออกเป็น ทำนา ปลูกพืชผัก ไม้ผล เลี้ยงสัตว์
- ส่วนใหญ่พืชที่ปลูกเป็นพืชผักและผลไม้ตามฤดูกาลหมุนเวียนสับเปลี่ยนกันตลอดทั้งปี

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ทำนาปี												
มันสำปะหลัง												
พืชผักสวนครัว เช่น ถั่วฝักยาว พริก ขิง ข่า ตะไคร้ ฟักทอง ฯลฯ												
ไม้ผล ได้แก่ มะม่วง กระท้อน มะยงชิด เงาะ มังคุด ลำไย ฝรั่ง น้อยหน่า ขนุน ชมพู่ มะกอกน้ำ ฯลฯ												
ไก่												
ปลา												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
ข้าว			✓
พืชไร่		✓	
พืชผัก			✓
ไม้ผล			✓
สัตว์บก	✓		
สัตว์น้ำ			✓

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืช	✓		
สัตว์	✓		

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช		✓			
สัตว์		✓			

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ลำดับที่	รายการ	จำนวน	ราคา (บาท)	รวมเงิน (บาท)	ต้นทุน (บาท)	กำไร (บาท)
๑	ข้าว	๒ ตัน	๑๔,๐๐๐/ตัน	๒๘,๐๐๐	๘,๐๐๐	๒๐,๐๐๐
๒	มันสำปะหลัง	๕ ตัน	๑,๔๐๐/ตัน	๒๔๕,๐๐๐	๑๒๖,๐๐๐	๑๑๙,๐๐๐
๓	ผลไม้ต่าง ๆ			๒๐,๐๐๐	๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๐
๔	พืชผัก		๙,๐๐๐/เดือน	๑๐๘,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๘๘,๐๐๐
	รวม			**๔๐๑,๐๐๐**	**๑๕๙,๐๐๐**	**๒๔๒,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีการทดลองปลูกข้าวด้วยระบบนาหว่านน้ำตม และปลูกพืชแบบผสมผสาน ทำให้มีผลผลิตในเรือกสวนไร่นาตลอดทั้งปี มีมะนาวแป้นพิจิตรที่ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๕๐ ต้น โดยวางแผนจะทำการขยายต้นพันธุ์เพื่อจำหน่าย

● มีการวางแผนการผลิต โดยไม่ทำให้เกินกำลังความสามารถที่ตนเองมีอยู่

● มีการใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มาประยุกต์ให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง และการศึกษาค้นคว้าลองผิดลองถูกด้วยตนเอง

● มีการวางแผนทั้งในเรื่องของการผลิต การจัดการผลผลิตที่เหมาะสม มีความมั่นคงทางอาหารพออยู่พอกิน ที่เหลือจึงขายสร้างรายได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี

● มีการใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เข้าไปปรับปรุงพื้นที่ โดยเฉพาะการเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรผสมผสานทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่เพิ่มขึ้น

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ความรู้ที่ได้รับจากทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ทำให้เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถนำความรู้มาใช้ในการวางแผนการผลิตพืชในพื้นที่ของตนเอง เรียนรู้ได้ทุกเรื่อง และจากที่เคยใช้สารเคมีอย่างเดียวก็ลดปริมาณการใช้ลง หันมาผลิตน้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง และปุ๋ยหมักใช้เอง ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิต และมีรายได้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันมีสุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ดำรงชีวิตเรียบง่าย เกื้อกูล มีคุณธรรม มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผลผลิตที่ได้แก่บ้านใกล้เรือนเคียง ผู้คนในชุมชนเกิดการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พึ่งพาอาศัยกันระหว่างคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● เป็นวิทยากรที่เชี่ยวชาญในเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ การบำรุงดินด้วยสารอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด น้ำหมักชีวภาพ และน้ำส้มควันไม้ในการไล่แมลงศัตรูพืช

● นอกจากนี้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความพร้อมในทุกองค์ประกอบ ทั้งตัวบุคคล องค์ความรู้ และสถานที่ โดยมีเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เข้ามาติดตามการดำเนินงานในแปลงอย่างต่อเนื่อง และมีความยินดีที่จะทำหน้าที่เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรผสมผสานแก่ผู้ที่สนใจมาเยี่ยมชม

● ภายในศูนย์เรียนรู้ฯ มีอาคารสำหรับบรรยาย โต๊ะ ๒ ตัว เก้าอี้ ๒๐ ตัว สามารถรองรับผู้เข้าเยี่ยมชมศูนย์ฯ ได้ครั้งละประมาณ ๕๐ คน

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีแปลงสาธิตการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรผสมผสาน ๒๙ ไร่

● มีป้ายไวนิลแสดงข้อมูลต่าง ๆ ของศูนย์เรียนรู้ เช่น ประวัติ และผังกิจกรรมภายในพื้นที่ รวมถึงแผ่นพับองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้สืบทอด หรือทายาท เพื่อดำเนินการศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

● การเพิ่มศักยภาพของกลุ่ม หรือเครือข่ายเกษตรกรเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้สามารถนำผลผลิตมาจำหน่าย เช่น ผัก ผลไม้ ในนามของกลุ่มเองได้

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับ แนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซด์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ ๒๙ ไร่ เช่า ๓๐ ไร่ รวม ๕๙ ไร่ แบ่งออกเป็น ทำนา ๘ ไร่ ไม้ผลในแปลงมัน ๑๕ ไร่ บ่อน้ำประจำไร่นา ๕ ไร่ พืชผักสวนครัว ๑๐ ไร่ ที่อยู่อาศัย ๑ ไร่ ปลูกมันสำปะหลัง ๒๐ ไร่

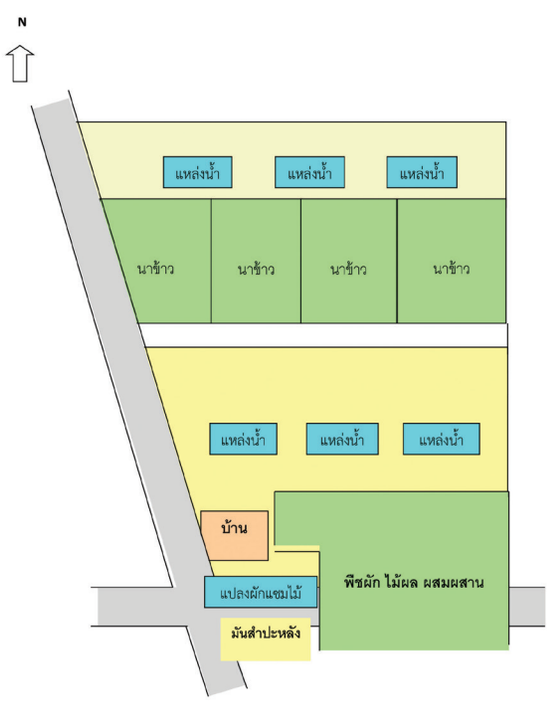

๒) ภาพประกอบ

๑. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางน้ำผึ้ง เกตุขวาง (ด้านผลิตภาคเกษตร : เกษตรผสมผสาน)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางน้ำผึ้ง เกตุขวาง

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๑๐๓/๓ หมู่ที่ ๔ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๙๒-๓๔๑๓๘๘๖

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๙

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เจ้าของศูนย์เรียนรู้เดิมเป็นคนบ้านปรือวาย หมู่ที่ ๔ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ได้ไปรับจ้างบริษัทสวนกิตติ จนกระทั่งอายุ ๑๘ ปี ทางบริษัทให้ไปเรียนต่อเพื่อจะได้เป็นหัวหน้าแปลง และได้ไปศึกษาที่ศูนย์บริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ในช่วงวันอาทิตย์ จนกระทั่งจบมัธยมศึกษาตอนปลาย จากนั้นก็ไปทำงานบริษัทไมโต้ จำกัด ประมาณ ๓ ปี จึงได้แต่งงานแล้วย้ายตามสามีไปทำงานห้างสรรพสินค้าที่กรุงเทพฯ ได้ ๒ ปี แต่รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ต่อมาตั้งท้อง บิดามารดาจึงให้กลับมาอยู่บ้านเลี้ยงลูก เมื่อลูกอายุได้ ๑ ขวบ จึงชวนสามีไปเปิดร้านอาหารและโต๊ะสนุกเกอร์ที่อำเภอโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นระยะเวลา ๔ ปี ซึ่งสามารถเก็บเงินได้เป็นจำนวนมาก แต่แล้วบิดาเกิดป่วยหนักอย่างกระทันหัน จึงนำเงินมารักษาบิดาเป็นระยะเวลาเกือบปี เงินที่ใช้ลงทุนในร้านเริ่มหมด จึงต้องเลิกกิจการ แล้วกลับมาอยู่บ้านกับบิดามารดา โดยช่วยครอบครัวปลูกมันสำปะหลัง

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

หลังจากที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ กลับมาอยู่ที่บ้าน มารดายกที่ดินหลังบ้าน ซึ่งเดิมทำไร่มันสำปะหลัง และดินบริเวณนี้เป็นดินทรายจัดปลูกพืชได้ไม่ค่อยดี ประมาณปี ๒๕๕๘ เริ่มเข้าไปศึกษาดูงานและเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จากนั้นนำมาปรับใช้ลองผิดลองถูกในพื้นที่ของตน เพื่อไม่ให้ที่ดินว่างเปล่า ร่วมกับปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก ทำให้ที่ดินของตนเริ่มมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น จึงเริ่มปลูกพืชผักต่าง ๆ เสริมเพื่อให้มีผลผลิตเก็บได้ทุกวันหมุนเวียนกันไป ได้แก่ กระเพรา โหระพา แมงลัก ผักหวาน มะตูมแขก แต้ว มะกอกป่า เสม็ดบวบ น้ำเต้า แค มะนาว ตะไคร้ พริก และเห็ด นอกจากนี้ยังเริ่มแบ่งพื้นที่สร้างกรงเลี้ยงไก่ไข่ เป็ดและแพะ มีการลดต้นทุนการผลิตในแปลงโดยผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง ฮอร์โมนไข่ จุลินทรีย์หน่อกล้วย ฯลฯ ซึ่งในแปลงผสมผสานมีการใช้พื้นที่อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ใช้ชีวิตแบบพอเพียง มีความสุขตามอัตภาพ

ประมาณปี ๒๕๕๙ จึงเริ่มต้นเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสวนน้ำผึ้ง นอกจากนี้ได้ขยายความรู้ที่ตนได้ฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ร่วมกับการประยุกต์ให้เหมาะ

สมกับพื้นที่ของตน ความรู้เหล่านี้ได้ถูกขยายและถ่ายทอดไปยังเกษตรกรในชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงบุคคลทั่วไปที่สนใจอีกด้วย

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

องค์ความรู้ที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากการอบรมที่ศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีประเด็นเกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่ปลูกทั้งไม้ยืนต้นและพืชผักสวนครัว และการเลี้ยงสัตว์ นอกจากความรู้ที่ได้รับแล้ว ยังได้รับพันธุ์กล้าไม้ พันธุ์ปลาดุก พันธุ์เป็ดและไก่ไข่ด้วย จึงได้ขยายพันธุ์ต่อ ปัจจุบันในพื้นที่มีพืชผัก และสัตว์ที่หลากหลาย ผลผลิตหมุนเวียนกันออกแทบทุกวัน นอกจากนำมาบริโภคภายในครัวเรือนแล้ว ยังมีเหลือแบ่งปันเพื่อนบ้านด้วย นอกจากนี้ยังเก็บผลผลิตภายในสวนขาย สร้างรายได้ให้ครอบครัวเฉลี่ยวันละ ๖๐๐-๗๐๐ บาท รายได้ล้วนมาจากผลผลิตในสวน เช่น ชะมวง ยอดติ้ว มันปู เสม็ด มะกอกป่า แต้ว มะตูมแขก กระเพรา ยอดแค กล้วย พริกขี้หนู เสาวรส ชะอม รวมถึง ปลาดุก เป็ด ไก่ ด้วย

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- มีการวางแผนการปลูกเพื่อให้มีผลผลิตจำหน่ายและสร้างรายได้ให้ตนตลอดทั้งปี หลักการที่ตนใช้คือการปลูกพืชผักที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทุกวัน	- ความรู้เกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่ปลูกทั้งไม้ยืนต้นและพืชผักสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์ - ให้พันธุ์กล้าไม้ พันธุ์ปลาดุก พันธุ์เป็ดและไก่ไข่ จึงได้นำไปขยายพันธุ์ต่อ - น้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง ฮอร์โมนไข่ จุลินทรีย์หน่อกล้วย ฯลฯ	
การจัดการตลาด	- จำหน่ายตลาดภายในชุมชน		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานและกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีพื้นที่ทั้งหมด ๒ ไร่ ๒ งาน แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ที่อยู่อาศัย บ่อกบ ปลาดุกและกรงเลี้ยงแพะ เลี้ยงไก่ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ปลูกพืชผักและไม้ผลต่างๆ ภายในพื้นที่เน้นการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานหลายชนิด เช่น แพะ ปลาดุก เป็ด ไก่ มีการปลูกไม้ผลต่าง ๆ เช่น เสาวรส มีการปลูกพืชผักที่หลากหลาย เช่น ชะมวง ยอดติ้ว มันปู เสม็ด มะกอกป่า แต้ว มะตูมแขก กระเพรา ยอดแค กล้วย พริกขี้หนู เสาวรส ชะอม รวมถึง มะม่วง มะขาม ลำไย มะละกอ กล้วยหอม นอกจากนี้ศูนย์เรียนรู้ฯ นี้ยังเป็นพื้นที่เรียนรู้ปุ๋ยชีวภาพ เช่น ปุ๋ยหมักจากพืชสด หัวปลา จุลินทรีย์ข้าว

เหนียว วัตถุดิบที่ใช้เป็นผลผลิตพืชผักผลไม้ภายในศูนย์เรียนรู้ฯ เช่น ปลีกล้วย ผลกล้วยน้ำว้า มะละกอ โดยเกษตรกรจะนำมาหมักโดยใช้หัวเชื้อ EM อีกด้วย

๕.๒ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ยอดชะมวง												
ยอดมะกอกฝรั่ง												
ยอดติ้ว ยอดแต้ว												
แค												
กล้วยน้ำว้า												
กระเพรา												
พริกขี้หนู												
ชะอม												

๕.๓ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
พืชผัก			✓
สัตว์บก		✓	

๕.๔ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
๑. ยอดชะมวง ๒. ยอดมะกอกฝรั่ง ๓. ยอดติ้ว ยอดแต้ว ๔. กล้วยน้ำว้า ๕. กระเพรา ๖. พริกขี้หนู ๗. ชะอม ๘. แค			✓

๕.๕ แหล่งรับซื้อ/ กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓				
ปลาดุก กบ	✓				

๕.๖ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

พืช	ปริมาณผลผลิต	ต้นทุน	รายได้
๑) ยอดชะมวง	๑-๒ กก./วัน	เฉลี่ย ๒๐๐-๓๐๐ บาท/เดือน	เฉลี่ย ๖๐๐-๗๐๐ บาท/วัน
๒) ยอดมะกอกฝรั่ง	๑-๒ กก./วัน		
๓) ยอดติ้ว ยอดแต้ว	๑-๒ กก./วัน		
๔) แค	๑-๒ กก./วัน		
๕) กล้วยน้ำว้า	๑-๒ เครือ/วัน		
๖) กระเพรา	๑-๒ กก./วัน		
๗) พริกขี้หนู	๑-๒ กก./วัน		
๘) ชะอม	๑-๒ กก./วัน		

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ เกษตรผสมผสานที่มีการจัดสรรพื้นที่และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มประสิทธิภาพ ประกอบด้วยการปลูกพืช ผักพื้นบ้าน หมุนเวียนชนิดตามความเหมาะสม

● มีการนำเอาองค์ความรู้มาใช้ในการปลูกพืชที่หลากหลาย หมุนเวียนพื้นที่ปลูก เพื่อป้องกันการสะสมของเชื้อโรคและการขาดธาตุอาหารในดิน จากการปลูกพืชชนิดเดิมในพื้นที่เดิมซ้ำกันทุกๆ ปี

● มีการผลิตและใช้ปุ๋ยชีวภาพเองภายในศูนย์เรียนรู้ฯ เช่น ปุ๋ยหมักจากพืชสด หัวปลา จุลินทรีย์ขั้วเหนียว วัตถุดิบที่ใช้เป็นผลผลิตพืชผักผลไม้ภายในศูนย์ฯ เช่น ปลีกล้วย กล้วยน้ำว้า มะละกอ โดยเกษตรกรนำมาหมักโดยใช้หัวเชื้อ EM

● มีการวางแผนการการปลูกเพื่อให้มีผลผลิตจำหน่ายและสร้างรายได้ตลอดทั้งปี หลักการที่ใช้คือการปลูกพืชผักที่หลากหลายเพื่อให้สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทุกวัน

● มีการปรับใช้ความรู้จากหลาย ๆ แหล่งที่ได้ไปศึกษามาแล้ว นำมาประยุกต์ปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง ความรู้เรื่องใดดีก็เอามาใช้เรื่องใดยังไม่เหมาะก็ปรับปรุงหรือทดลองเพื่อให้เหมาะกับตนที่สุด

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ปัจจุบันพื้นที่ได้ถูกจัดสรรและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มที่ ประกอบด้วยการปลูกพืชผักพื้นบ้าน หมุนเวียนชนิดตามความเหมาะสม เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความสุขกับการทำงานอยู่ที่บ้าน ได้ทำงานร่วมกับสมาชิกในครัวเรือน สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อย่างเต็มที่ มีรายได้หมุนเวียนจากการจำหน่าย เริ่มมีเงินเก็บออม มีแหล่งอาหารผัก ปลา กบ ไว้รับประทาน มีสวนไม้ผลที่เป็นพืชหลักสร้างรายได้ให้ครอบครัวเป็นอย่างดี ปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสาน ผู้สนใจสามารถเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิต การผลิต และการจำหน่ายด้วยตนเอง การใช้ชีวิตแบบพอเพียง พึ่งพาตนเองและเป็นที่พึ่งของผู้อื่น มีน้ำใจให้กับชุมชนที่อยู่อาศัย

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา ประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

- การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
- จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น โรงเรียน

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

- การเรียนรู้ในการปลูกพืชแบบผสมผสาน
- การผลิตน้ำหมักและปุ๋ยชีวภาพ

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

- การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน
- การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค
- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซด์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

ที่ดินจำนวน ๒ ไร่ ๒ งาน แบ่งเป็นพื้นที่พักอาศัยประมาณ ๒ งาน และพื้นที่เกษตรผสมผสานประมาณ ๒ ไร่

๒) ภาพประกอบ

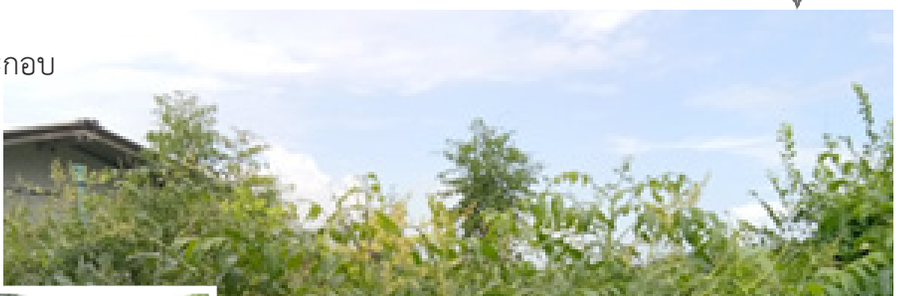

๗. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายประสิทธิ์ เส็งมี (ด้านผลิตภาคเกษตร : เห็ดเศรษฐกิจ)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายประสิทธิ์ เส็งมี

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๓๐๙ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๘๕-๒๒๑๕๔๙๗

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ หลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ ได้ช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรจนกระทั่งปี ๒๕๒๘ มีความสนใจด้านการเพาะเห็ด จึงขอเข้ารับฝึกอบรมที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ด้านการเพาะเห็ด และผลิตหัวเชื้อเห็ด หลังการฝึกอบรมได้นำความรู้มาฝึกปฏิบัติและค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา จากสื่อและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จนมีความเชี่ยวชาญด้านการเพาะเห็ดและสามารถผลิตหัวเชื้อเห็ดได้เอง

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ปี ๒๕๓๔ ได้แต่งงานและย้ายมาอยู่หมู่ ๑๑ ตำบลเขาหินซ้อน เป็นที่ดินของภรรยา จึงได้มาเปิดโรงผลิตหัวเชื้อเห็ดที่ตำบลเขาหินซ้อน ซึ่งสมัยนั้นประชาชนในพื้นที่ตำบลเขาหินซ้อน ยังไม่รู้จักเห็ดชนิดต่าง ๆ มากนัก จึงทำการเพาะเห็ดฟางกองเตี้ยกับพื้นดินก่อน โดยใช้วัสดุเปลือกถั่วเขียว เพราะเป็นวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลเขาหินซ้อน การเพาะเห็ดผลผลิตที่ได้เป็นที่น่าพอใจ ทำรายได้ให้กับครอบครัวได้พอสมควร แต่การเพาะเห็ดฟางต้องย้ายพื้นที่ไปเรื่อย ๆ จึงมีความคิดว่าควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรบริเวณนี้เพาะเลี้ยงเห็ดนางฟ้าภูฐาน และเห็ดชนิดอื่น ๆ ที่ทำจากก้อนขี้เลื่อยน่าจะดีกว่า เพราะการเลี้ยงดูง่าย ไม่ยุ่งยาก จึงได้ผลิตก้อนเชื้อเห็ดขึ้นมาหลายชนิด เช่น เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดนางฟ้าภูฐาน เห็ดนางลม เห็ดหูหนู เห็ดหลินจือ และเห็ดอื่น ๆ อีกหลายชนิด เพื่อเปิดดอกให้กับเกษตรกรได้ศึกษาหาความรู้ โดยถ่ายทอดความรู้ให้แก่นางรัชนี เส็งมี ภรรยา ซึ่งเป็นนักวิชาการเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ด้วย และเมื่อเกษตรกรสนใจมากขึ้น ศูนย์เรียนรู้ฯ ก็เริ่มให้อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ ภรรยาของนายประสิทธิ์ เส็งมี จึงได้รับหน้าที่ส่งเสริมและติดตามการเพาะเห็ดกับกลุ่มเกษตรกร ทำให้อาชีพเพาะเห็ดเริ่มแพร่หลายและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ต่อมาเกษตรกรที่สนใจจึงเริ่มสั่งก้อนเชื้อเห็ดชนิดต่าง ๆ ไปเปิดดอกเองอย่างมากมาย โดยเฉพาะจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ ราชบุรี นครปฐม ชลบุรี สระแก้ว และปราจีนบุรี

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการเพาะเลี้ยงเชื้อเห็ด ซึ่งเป็นความรู้เฉพาะด้าน ที่ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ยังไม่มีวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องนี้ นายประสิทธิ์ เส็งมี จึงได้รับเชิญเป็นวิทยากรให้ความรู้กับทางศูนย์ศึกษาฯ เสมอ จนในปี ๒๕๕๐ นายประสิทธิ์ เส็งมี ได้เริ่มเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ การผลิตเชื้อเห็ดครบวงจรและได้รับหน้าที่มาเป็นวิทยากรอาสา ฝึกอบรมเกี่ยวกับการเพาะเห็ดต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกรทั่วไป ตามสถานศึกษา ทั้งในและนอกสถานที่ ได้แก่ จังหวัดนครนายก สระบุรี และบุรีรัมย์ เป็นต้น

ความรู้เรื่องเห็ดที่ได้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไม่ได้เป็นแบบตรงไปตรงมา เนื่องจากมีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และเชื่อว่าตลอดเวลาที่ได้เป็นวิทยากรนั้น ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเกษตร รวมถึงเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ความรู้และประสบการณ์เหล่านั้นได้ นำมาปรับใช้กับธุรกิจเห็ดได้เป็นอย่างมาก

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	การศึกษาทดลองด้วยตนเอง ลองผิดลองถูก โดยเฉพาะเรื่องการหาวัสดุที่เหมาะกับการเพาะเลี้ยงเชื้อเห็ด	ความรู้เรื่องเห็ดที่ได้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไม่ได้เป็นแบบตรงไปตรงมา เนื่องจากมีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และเชื่อว่าตลอดเวลาที่ได้เป็นวิทยากรนั้น ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเกษตรกร รวมถึงเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ความรู้และประสบการณ์เหล่านั้นได้นำมาปรับใช้กับธุรกิจเห็ดได้เป็นอย่างมาก	การฝึกอบรมในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เกี่ยวกับการเขี่ยเชื้อเห็ด
การจัดการตลาด		ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้นำเห็ดไปจำหน่ายให้กับศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นประจำทุกปี	

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานและกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ปัจจุบันเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้จำหน่ายก้อนเชื้อเห็ดเป็นหลัก โดยก้อนเชื้อเห็ดที่จำหน่ายมี ๓ ชนิดหลัก ๆ ได้แก่ ก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า ก้อนเชื้อเห็ดฟาง และก้อนเชื้อเห็ดหลินจือแดง สำหรับการเลี้ยงและดูแลรักษาก้อนเชื้อเห็ดต้องอาศัยความละเอียด ตั้งแต่ขั้นตอนการทำอาหารวุ้น การเลี้ยงเชื้อในอาหารวุ้น ทุกขั้นตอนต้องมีความสะอาด สำหรับขั้นตอนการผลิตก้อนเชื้อเห็ดเริ่มต้นจากการการนำขี้เลื่อยที่พักตากให้แห้งประมาณ ๗ วันเพื่อให้ขี้เลื่อยคลายความร้อน จากนั้นนำมาร่อน แล้วผสมปูนขาว รำ และปุ๋ย เมื่อผสมให้เข้ากันแล้วจึงอัดบรรจุลงถุงพลาสติกใส จากนั้นลำเลียงใส่ตระแกรงและนำเข้าถังอบ อบนานประมาณ ๘ ชั่วโมง จากนั้นทิ้งก้อนเชื้อเห็ดไว้ในถังอบประมาณ ๑ วัน เพื่อให้ก้อนเชื้อเย็นลง แล้วนำก้อนเชื้อเห็ดมาหยอดเชื้อ สำหรับหัวเชื้อ ๑ ขวดสามารถผลิตก้อนเชื้อเห็ดได้ประมาณ ๓๐-๔๐ ก้อน

๕.๒ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ก้อนเชื้อเห็ดฟาง												
ก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าภูฐาน												
ก้อนเชื้อเห็ดเป๋าฮื้อ												
ก้อนเชื้อเห็ดหลินจือ												
หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้าภูฐาน												
หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดเป๋าฮื้อ												
หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดหูหนู												
หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดหัวลิง												
หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดนางนวล												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
เห็ด		✓	

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
๑. ก้อนเชื้อเห็ดฟาง			
๒. ก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าภูฐาน			
๓. ก้อนเชื้อเห็ดเป๋าฮื้อ			
๔. ก้อนเชื้อเห็ดหลินจือ			
๕. หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้าภูฐาน			✓
๖. หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดเป๋าฮื้อ			
๗. หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดหูหนู			
๘. หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดหัวลิง			
๙. หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดนางนวล			

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
เห็ด		✓			

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ลำดับที่	ชนิดพืช	จำนวน	ราคาขาย(บาท)	รวมเงิน (บาท)	ต้นทุน (บาท)	กำไร (บาท)
๑	ก้อนเชื้อเห็ดฟาง	๔๑,๔๐๐	๙	๓๗๒,๖๐๐	๑๗๘,๘๔๘	๑๙๓,๗๕๒
๒	ก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าภูฐาน	๕,๐๐๐	๗	๓๕,๐๐๐	๑๐,๕๐๐	๒๔,๕๐๐
๓	ก้อนเชื้อเห็ดเป๋าฮื้อ	๓,๐๐๐	๑๐	๓๐,๐๐๐	๙,๐๐๐	๒๑,๐๐๐
๔	ก้อนเชื้อเห็ดหลินจือ	๒,๕๐๐	๑๐	๒๕,๐๐๐	๗,๕๐๐	๑๗,๕๐๐
๕	หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดนางฟ้าภูฐาน	๕๐๐	๘	๔,๐๐๐	๑,๒๐๐	๒,๘๐๐
๖	หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดหลินจือ	๓๕๐	๑๐	๓,๕๐๐	๑,๐๕๐	๒,๔๕๐
๗	หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดเป๋าฮื้อ	๓๕๐	๑๐	๓,๕๐๐	๑,๐๕๐	๒,๔๕๐
๘	หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดหูหนู	๓๐๐	๘	๒,๔๐๐	๗๒๐	๑,๖๘๐
๙	หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดหัวลิง	๓๕๐	๘	๒,๘๐๐	๘๔๐	๑,๙๖๐
๑๐	หัวเชื้อข้าวฟ่างเห็ดนางนวล	๒๕๐	๘	๒,๐๐๐	๖๐๐	๑,๔๐๐
๑๑	เก็บดอกจำหน่าย	๑๗๐ ก.ก.	๑๐๐	๑๗,๐๐๐	๖,๐๐๐	๑๑,๐๐๐

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่สามารถเข้ามาศึกษาด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจแบบครบวงจรได้เป็นอย่างดี และเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นคนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และสถานที่ตั้งไม่ไกลจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ การเดินทางสะดวก

● มีการบูรณาการความรู้ที่ได้จากการไปศึกษาอบรมจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หลังจากนั้นนำมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ของตนเอง เนื่องจากเห็ดที่ต้องการอุณหภูมิและความชื้นที่เหมาะสม ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมจึงเป็นเรื่องสำคัญ

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ปัจจุบันเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับหน้าที่เป็นวิทยากรอาสา ฝึกอบรมเกี่ยวกับการเพาะเห็ดต่าง ๆ ให้กับเกษตรกรทั่วไป ตามสถานศึกษาต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานที่ เกี่ยวกับการผลิตเชื้อเห็ดครบวงจร มีความมุ่งหวังอยากถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องเห็ดที่ให้ผู้ที่สนใจ รวมถึงการสานต่อแนวทางตามปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ด้วย ซึ่งได้รับเชิญเป็นวิทยากรอาสาตามสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยากรที่ให้ความรู้เรื่องเห็ดให้แก่ผู้เข้ามาอบรมในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ อยู่เสมอ ตลอดช่วงเวลาที่ได้เป็นวิทยากร ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย จากเกษตรกรในพื้นที่ต่าง ๆ ยิ่งทำให้ความรู้มีเพิ่มพูนยิ่งขึ้น

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา ประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

● จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น โรงเรียน

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

การผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าภูฐาน เห็ดนางรม เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดขอน เห็ดขอนขาว เห็ดหลินจือ รวมทั้งผลิตดอกเห็ด จำหน่ายหัวเชื้อเห็ด และการแปรรูปเห็ด เช่น เห็ดดองซีอิ๊ว เห็ดสวรรค์ ข้าวเกรียบเห็ด และน้ำพริกเห็ด

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การผลิตก้อนเชื้อเห็ด เห็ดนางฟ้าภูฐาน เห็ดนางรม เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดขอน เห็ดขอนขาว เห็ดหลินจือ รวมทั้งผลิตดอกเห็ด จำหน่ายหัวเชื้อเห็ด

๒) ภาพประกอบ

๘. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางสมคิด เพ็งบุปผา (ด้านเกษตรผสมผสาน)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางสมคิด เพ็งบุปผา

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๓๙/๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๘๙-๕๔๒๔๓๙๙

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๔

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

นางสมคิด เพ็งบุปผา เป็นคนอำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี หลังจากเรียนจบประถมศึกษา ก็ช่วยบิดามารดาทำนามาตลอด จนกระทั่งแต่งงานจึงย้ายถิ่นฐานมาอยู่กับครอบครัวสามี ที่หมู่ ๕ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา แต่เดิมประกอบอาชีพทำไร่มันสำปะหลังและทำนา ต่อมาสามีป่วยเป็นโรคมะเร็งจนเสียชีวิตเหลือเพียงลูกสาวอีก ๓ คน

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

แต่เดิมเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบอาชีพทำไร่มันสำปะหลังและทำนา ซึ่งต้องใช้แรงงานและมีค่าใช้จ่ายในเรื่องของสารเคมีจำนวนมาก จึงคิดหาทางลู่ทางประกอบอาชีพอื่น ในช่วงนั้นเองมีเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มาแนะนำการปลูกมะนาวและชักชวนให้เข้าร่วมการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ จึงสนใจและเข้าไปเรียนรู้กับศูนย์ศึกษาฯ นำความรู้และกล้ามะนาวที่ได้รับจากทางศูนย์ศึกษา มาต่อยอดพัฒนา จนมีความชำนาญสามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้

ประมาณปี ๒๕๕๔ ได้เริ่มก่อตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านเกษตรผสมผสาน เป็นแหล่งดูงานด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยใช้หญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ด้านการปลูกพืชผักสวนครัว ด้านการปลูกมะนาวนอกฤดู และการปลูกผักผลไม้ปลอดสารพิษ ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจภายในชุมชนรวมถึงผู้ที่สนใจจากภายนอก ทั้งหน่วยงานราชการ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่สนใจเป็นจำนวนมาก

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

- ได้รับองค์ความรู้ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จึงมีความคิดที่จะน้อมนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต คือปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภค ที่เหลือนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ จนทำให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ดีขึ้น
- องค์ความรู้ด้านการปลูกมะนาวนอกฤดู มะนาวในวงบ่อ

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาและดูงานในด้านการเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ มาก รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้เข้ามาช่วยเสริมสิ่งสำคัญในด้านการจัดรูปแบบพื้นที่ในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปรับใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การให้ปุ๋ยและการตัดแต่งกิ่งมะนาว	- เกษตรทฤษฎีใหม่ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - การปลูกมะนาวนอกฤดูมะนาวในวงบ่อ	
การแปรรูป	การแปรรูปน้ำสมุนไพร		
การจัดการตลาด	นำน้ำสมุนไพรส่งขายยังร้านค้าทั้งในและนอกพื้นที่		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานและกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

- ศูนย์เรียนรู้ฯ มีพื้นที่ทั้งหมด ๖ ไร่ ๒ งาน แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกมะนาวในวงบ่อ ปลูกพืชผักผสมผสานทั้งในแปลง และปลูกในพื้นที่ว่างในวงบ่อ เช่น กะเพรา โหระพา ยี่หร่า ผักชีฝรั่ง ตะไคร้ มะกรูด ปลูกพืชผักแบบผสมผสานและปลอดสารพิษ เช่น น้ำเต้า ถั่วฝักยาว บวบ ถั่วพู ฟักทอง ฯลฯ ไม้ผล ปลูกไม้ผลไว้หลายชนิด เช่น มะม่วง มะยงชิด ขนุน พุทราซุปเปอร์จัมโบ้ กล้วย และพุทรา ๓ รส มีแปลงสาธิต นอกจากนี้จัดทำแปลงสาธิตการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยใช้หญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- นอกจากการปลูกพืชแบบผสมผสานแล้ว ศูนย์เรียนรู้ฯ ยังมีการแปรรูปผลผลิตจากภายในสวนเป็นน้ำสมุนไพรภายในครัวเรือน เช่น น้ำผึ้งผสมมะนาว น้ำอัญชันผสมมะนาว น้ำใบเตย โดยทำในลักษณะอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน ส่งขายร้านค้าทั่วไปภายในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง

๕.๒ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
มะนาว												
กุยช่ายขาว												

๕.๓ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
มะนาว			✓
กุยช่ายขาว		✓	

๕.๔ การแปรรูปผลผลิต

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
น้ำสมุนไพรต่างๆ	✓			

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
มะนาว	✓		
น้ำสมุนไพรต่าง ๆ	✓		
กุยช่ายขาว			✓

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
มะนาว	✓				
น้ำสมุนไพรต่าง ๆ	✓				
กุยช่ายขาว		✓			

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

รายการ	ปริมาณ	ราคาขาย	ต้นทุน
ผลิตน้ำสมุนไพรต่าง ๆ บรรจุขวด	๕,๐๐๐-๖,๐๐๐ ขวด/เดือน	๑๐ บาท/ขวด	๓-๕ บาท/ขวด
กุยช่าย	๗๐๐ กก.	๗๐ บาท/กก.	๘๐๐-๑,๐๐๐ บาท/งาน

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ศูนย์เรียนรู้มีการทำสวนผสมผสาน โดยแบ่งพื้นที่สำหรับการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผัก ของครัวเรือน ส่วนที่เหลือสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนจากสวนผสมผสานและการแปรรูปน้ำสมุนไพรต่าง ๆ

● มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนากิจการเพาะเห็ดของตนเองและชุมชนให้อยู่รอดอย่างสุจริต สามารถต่อรองกับตลาดโดยไม่ทำการเบียดเบียนผู้อื่น

● มีการวางแผนของศูนย์เรียนรู้ฯ ว่าสิ่งที่จะต้องทำอย่างไม่ลดละ คือ การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการทำเกษตรผสมผสาน

● มีการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ด้วยการใช้ปุ๋ยชีวภาพ

● มีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง และทำสวนผสมผสาน บางส่วนที่เหลือจากการบริโภคถึงนำไปขาย และมีการแปรรูปผลผลิตเป็นน้ำสมุนไพรต่าง ๆ เช่น มะนาว อัญชัน ใบเตย โดยวิธีการแปรรูปจะทำกันเองภายในครัวเรือนจำหน่ายภายใต้แบรนด์ “น้ำสมุนไพรสวนผู้ใหญ่สมคิด”

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ปัจจุบันศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้จัดตั้งให้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านเกษตรผสมผสาน เป็นแหล่งดูงานด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยใช้หญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ด้านการปลูกพืชผักสวนครัว ด้านการปลูกมะนาวนอกฤดู และการปลูกผักผลไม้ปลอดสารพิษ

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๒๐๐-๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

● จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น ทหาร อบต. กศน.

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

มีแปลงสาธิตและให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการปลูกพืชแบบผสมผสาน การปลูกมะนาวในวงบ่อ การปลูกพืชผักผสมผสานทั้งในแปลงและปลูกในพื้นที่ว่างในวงบ่อ เช่น กะเพรา โหระพา ยี่หร่า ผักชีฝรั่ง ตะไคร้ มะกรูด การปลูกพืชผักแบบผสมผสานและปลอดสารพิษ เช่น น้ำเต้า ถั่วฝักยาว บวบ ถั่วพู ฟักทอง ฯลฯ

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ

● การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

ในพื้นที่ ๖ ไร่ ๒ งาน แบ่งพื้นที่เป็นการปลูกมะนาวในวงบ่อ ปลูกพืชผักผสมผสานทั้งในแปลง และปลูกในพื้นที่ว่างในวงบ่อ เช่น กะเพรา โหระพา ยี่หร่า ผักชีฝรั่ง ตะไคร้ มะกรูด ปลูกพืชผักแบบผสมผสานและปลอดสารพิษ เช่น น้ำเต้า ถั่วฝักยาว บวบ ถั่วพู ฟักทอง ฯลฯ ไม้ผล ปลูกไว้หลายชนิด เช่น มะม่วง มะยงชิด ขนุน พุทราซุปเปอร์จัมโบ้ กล้วย และพุทรา ๓ รส มีแปลงสาธิตแปลงสาธิตการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยใช้หญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

๒) ภาพประกอบ

๙. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายสมโชติ บุญมี (ด้านเกษตรผสมผสาน)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายสมโชติ บุญมี

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๑๑๐ หมู่ ๕ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๙๐-๙๑๕๒๗๖

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๓

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนหมู่ ๑๓ บ้านดอนขี้เหล็ก ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เติบโตมากับครอบครัวที่ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ได้ออกจากโรงเรียนเพื่อมาช่วยพ่อแม่ทำการเกษตรเรื่อยมา หลังจากแต่งงานจึงย้ายมาอยู่กับภรรยาที่หมู่ ๕ บ้านเกาะวังบ่อ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ยึดการทำนาเป็นอาชีพหลัก

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

แต่เดิมทำนาเป็นอาชีพหลัก ทำให้มีรายได้เพียงช่วงระยะเวลาที่เก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวเท่านั้น จึงเริ่มปรับเปลี่ยนจากการทำนาเพียงอย่างเดียว มาเป็นการทำเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงด้านการตลาด เช่น ปลูกไม้ผล การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค กบ และจากการเลี้ยงมาระยะหนึ่งพบว่าเป็นอาชีพที่ทำรายได้ดีกว่าการทำนา เนื่องจากมีพื้นที่เกษตรอยู่แล้ว จึงมีความคิดว่าน่าจะปลูกพืชที่ทำรายได้ ไม่ใช้ต้นทุนสูง สุขภาพร่ายกายและจิตใจดี ได้อยู่กับครอบครัวและมีรายได้จุนเจือครอบครัว ไม่เพียงเท่านั้นยังสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเพื่อนบ้าน ทั้งยังเป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชน และนักศึกษาที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานเพื่อนำไปปรับใช้ได้

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ภายในพื้นที่ เช่น สระน้ำประจำไร่นา พันธุ์ไม้ผล ปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน การฝึกอบรมความรู้ทางด้านการเกษตร ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพจนประสบผลสำเร็จมีรายได้จุนเจือครอบครัว สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเพื่อนบ้าน ทั้งยังเป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชน และนักศึกษาที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานเพื่อนำไปปรับใช้ได้ต่อไป

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาและดูงานในด้านการเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ หลากหลายหน่วยงาน รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้เข้ามาช่วยเสริมสิ่งสำคัญในด้านการจัดรูปแบบพื้นที่ในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปรับใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	การศึกษาทดลองด้วยตนเอง ลองผิดลองถูกเกี่ยวกับการเลือกชนิดพืช	- การประยุกต์ใช้หลักการเกษตรผสมผสาน คือ ปลูกพืชที่หลากหลาย มีไว้บริโภคในครัวเรือน - การผลิตน้ำหมักจากพืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ	

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานและกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ปลูกพืชแบบผสมผสาน การเกษตรที่เอื้อต่อธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมีในการเกษตร เช่น กล้วย มะนาว มะม่วง ฝรั่ง มะละกอ มีการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ/ทำน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง ทำน้ำหมักจุลินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค กบ ปลา ภายในสวนเน้นการปลูกพืชตามธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมีหรือสารกำจัดวัชพืช หากมีโรคและแมลงรบกวนจะใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง สารป้องกันโรคราและโคนเน่า จุลินทรีย์หน่อกล้วย จุลินทรีย์ปลีกล้วย ฮอร์โมนไข่ ที่ผลิตเองซึ่งนอกจากจะไม่มีสารเคมีตกค้างแล้ว ยังช่วยลดต้นทุนการผลิตด้วย

๕.๒ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ปลูกข้าว (ข้าวเปลือก)												
กุยช่าย												
วัว												

๕.๓ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
พืชผัก			✓
ข้าว			✓
สัตว์บก			✓

๕.๔ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืชผัก	✓		
ข้าว	✓		
สัตว์บก	✓		

๕.๕ แหล่งรับซื้อ/ กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
สัตว์บก		✓			

๕.๖ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ลำดับที่	รายการ	จำนวน	ราคา (บาท)	รวมเงิน (บาท)	ต้นทุน (บาท)	กำไร (บาท)
๑	ปลูกข้าว (ข้าวเปลือก)	๑๗๐๐ กก.	๑๕/กก.	๒๕,๕๐๐	๕,๐๐๐	๒๐,๕๐๐
๒	วัว	๒๕ ตัว	๕๐,๐๐๐/ตัว	๑,๒๕๐,๐๐๐	๗๕๐,๐๐๐	๕๐๐,๐๐๐
๓	กุยช่าย	๒,๐๐๐ กก.	๔๐/กก.	๘๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐
	รวม			**๑,๓๕๕,๕๐๐**	**๗๗๕,๐๐๐**	**๕๘๐,๕๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการทำสวนผสมผสาน โดยแบ่งพื้นที่สำหรับการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักและเนื้อสัตว์ของครัวเรือน ส่วนที่เหลือสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนจากสวนผสมผสาน

● มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนากิจการของตนเองและชุมชนให้อยู่รอดอย่างสุจริต สามารถต่อรองกับตลาดโดยไม่ทำการเบียดเบียนผู้อื่น

● มีการวางแผนของศูนย์เรียนรู้ว่าสิ่งที่จะต้องทำอย่างไม่ลดละ คือ การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการทำเกษตรผสมผสาน

● มีการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ด้วยการใช้ปุ๋ยชีวภาพ

● มีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง และทำสวนผสมผสานโดยผักและสัตว์ที่เหลือจากการบริโภคถึงนำไปขาย และมีการขยายองค์ความรู้ในการทำเกษตรผสมผสาน ให้กับคนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกในละแวกชุมชนนำไปปฏิบัติตาม

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

● ได้ใช้ความรู้และประสบการณ์จากการไปอบรมที่ศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนฯ รวมถึงการปฏิบัติจริง ลองผิดลองถูก นำมาประยุกต์ปฏิบัติจนประสบความสำเร็จเช่นในปัจจุบัน

● ตั้งแต่เริ่มทำสวนเกษตรเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นการปลูกพืชที่หลากหลาย ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีกว่าเดิมที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาก สุขภาพดีขึ้นเนื่องจากไม่ใช้สารเคมีในการทำการเกษตร แม้จะไม่ได้มีเงินทางร่ำรวยมากมาย แต่ก็รู้สึกมีความสุขได้อยู่กับครอบครัวด้วย

● มีการบูรณาการความรู้จากศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และการศึกษาทดลอง ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการประยุกต์ใช้เกษตรหลักการผสมผสาน คือปลูกพืชที่หลากหลาย มีไว้บริโภคในครัวเรือน

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๒๐๐-๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

● การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร

● จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น อบต. กศน.

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

การปลูกพืชแบบผสมผสานที่เอื้อต่อธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมีในการเกษตร เช่น กล้วย มะนาว มะม่วง ฝรั่ง มะละกอ มีการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ/ทำน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง ทำน้ำหมักจุลินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค กบ ปลา

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ

● การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ
พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๘๖ ไร่

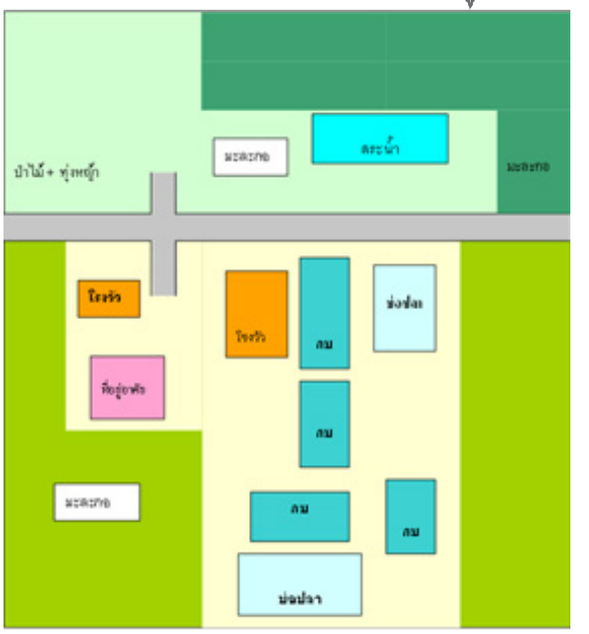

๒) ภาพประกอบ

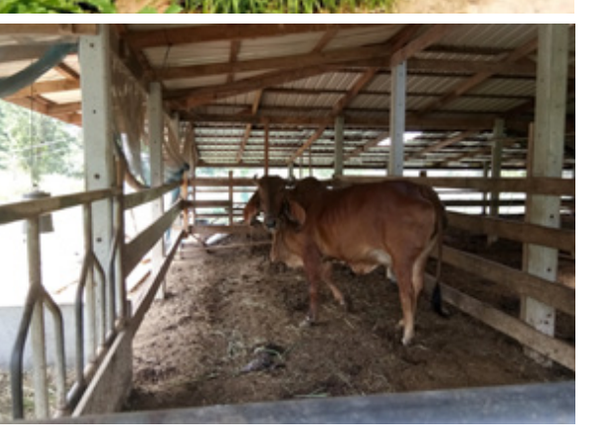

๑๐. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายสำเริง วงศ์สุรินทร์ (ด้านผลิตภาคเกษตร: ปศุสัตว์)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายสำเริง วงศ์สุรินทร์

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๓๖๔ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๘๔-๓๖๒๐๖๕๘, ๐๘๑-๘๙๙๖๒๕๓

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๔

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

นายสำเริง วงศ์สุรินทร์ เดิมเป็นคนตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา จบการศึกษาประถม ๔ ย้ายตามบิดามารดามาอยู่ที่ หมู่ ๗ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ปี ๒๕๐๙ ช่วยบิดามารดาประกอบอาชีพทำไร่ ปี ๒๕๑๘ แต่งงานมีครอบครัว จึงย้ายมาทำการเกษตรที่หมู่ ๑๓ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบอาชีพปลูกมันสำปะหลังแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ขาดทุน จึงพยายามหาทางออกด้วยการหาอาชีพต่าง ๆ

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

จากเดิมที่ปลูกมันสำปะหลังแต่ขาดทุน และพยายามหาทางเลือกอาชีพอื่น ๆ ประมาณช่วงปี ๒๕๓๘ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้เข้ามาชักชวนให้ไปอบรมที่ศูนย์ศึกษาฯ จึงเปิดใจเข้ามาศึกษาหลักสูตรเรื่อง กบ เพราะคิดว่า ธุรกิจกบมีตลาดรองรับราคาดี มั่นคง สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ เมื่อตนเข้ารับการอบรมแล้วได้นำมาปฏิบัติจริงร่วมกับการเรียนรู้เพิ่มเติมจากฟาร์มกบหลาย ๆ แห่ง สะสมความรู้เรื่อยมาด้วยการทดลองด้วยตนเอง ร่วมกับการนำความรู้จากที่ต่าง ๆ มาประยุกต์ให้เข้ากับพื้นที่ของตน ขณะเดียวกันได้พัฒนาปรับปรับปรุงสายพันธุ์กบตลอดเวลาเพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด สร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจให้กับลูกค้า

หลังจากที่ได้เข้าไปศึกษาหลักสูตรเรื่อง กบ แล้วได้นำมาปฏิบัติจริงร่วมกับการเรียนรู้เพิ่มเติมจากฟาร์มกบหลาย ๆ แห่ง สะสมความรู้เรื่อยมาด้วยการทดลองด้วยตนเอง ร่วมกับการนำความรู้จากที่ต่าง ๆ มาประยุกต์ให้เข้ากับพื้นที่ของตน ขณะเดียวกันได้พัฒนาปรับปรับปรุงสายพันธุ์กบตลอดเวลาเพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด สร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจกับลูกค้า

ปี ๒๕๕๔ จึงได้เริ่มต้นเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ โดยได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน ฯ เช่น สระน้ำประจำไร่นา และหมั่นศึกษาหาความรู้และข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงกบจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งยังเป็นตัวแทนจำหน่ายอาหารกบให้กับกลุ่มสมาชิกเลี้ยงกบบ้านดอนขี้เหล็ก จนธุรกิจกบของตนประสบความสำเร็จเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางเช่นในปัจจุบัน

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรด้านการเลี้ยงสัตว์น้ำ

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาและดูงานในด้านการเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ มาก รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้เข้ามาช่วยเสริมสิ่งสำคัญในด้านการจัดรูปแบบพื้นที่ในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปรับใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภาย
การผลิต	- พัฒนาปรับปรับปรุงสายพันธุ์กบตลอดเวลาเพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด สร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจกับลูกค้า	- ปี ๒๕๓๘ ได้มีเจ้าหน้าที่จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เข้าไปเยี่ยมเยียนและแจ้งข่าวสารต่าง ๆ จึงมาเข้ารับการฝึกอบรมด้านการเกษตร และเมื่อเข้ารับการอบรมด้านการเลี้ยงสัตว์น้ำจึงเริ่มลงทุนเลี้ยงกบ - ปี ๒๕๕๔ จึงได้เริ่มต้นเป็นศูนย์เรียนรู้ โดยได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เช่น สระน้ำประจำไร่นา โดยหมั่นศึกษาหาความรู้และข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงกบจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งยังเป็นตัวแทนจำหน่ายอาหารกบให้กับกลุ่มสมาชิกเลี้ยงกบบ้านดอนขี้เหล็ก	
การจัดการตลาด	- ส่งขายให้ลูกค้าประจำ		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานและกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

- จำหน่ายกบตามคำสั่งซื้อของลูกค้า เช่น ลูกค้าบางรายต้องการกบและลูกอ๊อด โดยจำหน่ายตัวละ ๐.๑๐ บาท ส่วนกบเนื้อจำหน่ายกิโลกรัมละ ๖๐ บาท
- มีการปรับปรุงพันธุ์กบให้มีความแข็งแรงและตรงกับความต้องการของตลาด
- ปัจจุบันด้านการตลาดธุรกิจกบมีพ่อค้าแม่ค้าประจำมารับซื้อถึงฟาร์ม โดยเฉลี่ยจำหน่ายกบลูกอ๊อดประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ตัว/ปี จำหน่ายราคาตัวละ ๐.๑๐ บาท ส่วนกบเนื้อจำหน่ายกิโลกรัมละ ๖๐ บาท โดยเฉลี่ยจำหน่ายประมาณ ๒๐,๐๐๐ กก./ปี

๕.๒ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
กบ												
ปลาดุก												

๕.๓ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
กบ		✓	
ปลาดุก		✓	

๕.๔ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
กบ	✓		✓
ปลาดุก	✓		✓

๕.๕ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
กบ		✓			
ปลาดุก		✓			

๕.๖ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ลำดับที่	ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ผลผลิต (กก.)	ราคา (บาท)	รวมเงิน (บาท)	ต้นทุน (บาท)	กำไร (บาท)
๑	กบเนื้อ	-	๑๐,๕๐๐	๕๕/กก.	๕๗๗,๐๐๐	๓๖๗,๕๐๐	๒๐๙,๕๐๐
๒	ลูกกบ	๑,๐๐๐,๐๐๐	-	๑บาท/ตัว	๑,๐๐๐,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐	๗๐๐,๐๐๐
๓	ลูกอ๊อด	๓๕๐,๐๐๐	-	๐.๑๐ สตางค์	๓๕,๐๐๐	๖,๕๕๐	๒๘,๔๕๐
๔	ปลาดุก	-	๗๐๐	๔๕/กก.	๓๑,๕๐๐	๕,๐๐๐	๒๖,๕๐๐
รวม				**๑,๖๔๓,๕๐๐**	**๖๗๙,๐๕๐**	**๙๖๔,๔๕๐**	

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ธุรกิจการเพาะเลี้ยงกบยึดหลักที่สามารถทำได้ในครัวเรือน ตามแรงและกำลังที่มี

● มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทั้งจากฟาร์มกบที่ประสบความสำเร็จรวมถึงศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม ลองผิดลองถูกด้วยตนเอง

● มีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้ศึกษาทั้งจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะการปรับปรุงพันธุ์กบให้มีความแข็งแรง ตัวโต น้ำหนักมาก

● ปัจจุบันธุรกิจการเพาะเลี้ยงกบ เน้นทำตามแรงและกำลังที่ตนเองมีและเน้นความขยัน ซื่อสัตย์ อดทน จนทำให้มีลูกค้าประจำ

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม/ประเทศ

หลังจากที่ได้เข้าไปศึกษาหลักสูตรเรื่อง กบ ก็ได้นำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการไปศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมจากฟาร์มกบหลาย ๆ แห่ง รวบรวมความรู้ทั้งหมดมาทดลองด้วยตนเอง และศึกษาหาความรู้และข่าวสารต่าง ๆ จากสิ่งพิมพ์เพิ่มเติม ไม่เพียงเท่านั้นยังนำความรู้ทั้งหมดมาปรับและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับพื้นที่ของตน โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาปรับปรุงสายพันธุ์กบเพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด และได้นำกบที่ปรับปรุงพันธุ์เข้าประกวดจนชนะการประกวดจากหลาย ๆ ที่ ซึ่งช่วยประชาสัมพันธ์ฟาร์มกบ และช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจให้กับลูกค้าด้วย

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๒๐๐-๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

● การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร

● จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น ทหาร อบต. กศน.

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงกบ

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการเลี้ยงกบสู่ศูนย์เรียนรู้ ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ

● การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

๒) ภาพประกอบ

๑๑. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายอภิรมย์ ผาวันดี (ด้านเกษตรผสมผสาน)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายอภิรมย์ ผาวันดี

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๓๘/๑ หมู่ ๑๒ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๖๓-๗๒๓๕๙๐๒

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

นายอภิรมย์ ผาวันดี แต่เดิมประกอบอาชีพรับจ้างบริษัททผลิตอะไหล่รถยนต์ แต่ด้วยสุขภาพที่แย่ลงจึงหันกลับมาทำเกษตรในพื้นที่ของตน ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ เป็นต้นมา จากการที่กลับมาทำเกษตรในที่ดินของตนเองพบว่าดินค่อนข้างแห้งแล้ง เนื่องจากเดิมเป็นพื้นที่ปลูกต้นยูคาลิปตัส ได้ปลูกพืชผักต่างๆ ซึ่งใส่สารเคมีเหมือนเกษตรกรทั่วไป เมื่อปลูกแบบเกษตรเคมีได้เพียง ๔ ปี กลับมีสุขภาพย่ำแย่ลง ผอม และมีอาการแน่นหน้าอก จึงเป็นจุดที่ทำให้เลิกสารเคมีทุกชนิด

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ปัญหาหลัก คือ สุขภาพที่แย่ลงจึงหันกลับมาทำเกษตรในพื้นที่ของตน เริ่มมีแนวคิดอยากหาอาชีพทดแทน จึงเริ่มหาข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต ทีวี และสื่อต่าง ๆ ด้านการใช้สารอินทรีย์ และเข้ามาขอรับความรู้ ตลอดจนการฝึกอบรมที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ หันมาปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เพื่อปรับปรุงดิน ต่อมาในปี ๒๕๖๐ จึงเริ่มต้นเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ เกษตรผสมผสาน ได้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรต่าง ๆ และได้นำมาปรับใช้กับสวนของตนเอง นอกจากนี้ยังได้เพาะกล้าไม้ขยายปลูกภายในสวนด้วย

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

เนื่องจากมีพื้นที่อยู่แล้ว แต่ดินมีสภาพที่ไม่ค่อยสมบูรณ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เคยปลูกยูคาลิปตัส และพืชผักเชิงเดี่ยวที่ต้องใช้สารเคมีมาก ส่งผลให้สุขภาพย่ำแย่ลง อีกทั้งยังต้องใช้เงินลงทุนในการซื้อสารเคมีจำนวนมาก ซึ่งไม่คุ้มค่ากับที่ลงทุน จึงตัดสินใจเข้าร่วมอบรมทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แล้วนำมาปรับใช้ อีกทั้งยังได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการจัดการพื้นที่ด้วย จึงเริ่มต้นปลูกพืชผสมผสานและไม่ใช้สารเคมีใด ๆ เน้นการผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง สารป้องกันโรคราและโคนเน่า จุลินทรีย์หน่อกล้วย จุลินทรีย์ปลีกล้วย ฮอร์โมนไข่ ฯลฯ ใช้เอง พืชที่ปลูกส่วนใหญ่จะเพาะกล้าเองเพื่อปลูกในสวนและแจกจ่ายเกษตรกรใน

ชุมชน รวมถึงเพาะจำหน่ายที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ด้วย เช่น ไผ่ตง กล้วยน้ำว้า ฝรั่ง หน่อกล้วย ผักชำถุง ต้นหม่อน นอกจากนี้ศูนย์ฯ ได้แจกพันธุ์กบจำนวน ๒,๐๐๐ ตัว ปลาดุก จำนวน ๒,๐๐๐ ตัว ปลาอีก ๒,๕๐๐ ตัว ซึ่งได้นำมาเลี้ยงและขยายพันธุ์แจกจ่ายขยายแก่เกษตรกรทั่วไปด้วย

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาและดูงานในด้านการเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ มาก รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้เข้ามาช่วยเสริมสิ่งสำคัญในด้านการจัดรูปแบบพื้นที่ในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปรับใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	การศึกษาทดลองด้วยตนเอง ลองผิดลองถูกเกี่ยวกับการเลือกชนิดพืช	- การประยุกต์ใช้ หลักการเกษตรผสมผสาน คือปลูกพืชที่หลากหลาย มีไว้บริโภคในครัวเรือน - การผลิตน้ำหมักจากพืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ	
การผลิต	การศึกษาทดลองด้วยตนเอง ลองผิดลองถูกเกี่ยวกับการเลือกชนิดพืช	- การประยุกต์ใช้เกษตรหลักการเกษตรผสมผสาน คือปลูกพืชที่หลากหลาย มีไว้บริโภคในครัวเรือน - การผลิตน้ำหมักจากพืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ	
การแปรรูป	ทดลองทำน้ำสมุนไพร เช่น น้ำลูกหม่อน น้ำมะม่วงหาวมะนาวโห่		
การจัดการตลาด	ขายเองที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ		

๕. แผนงานละกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

● เน้นปลูกพืชแบบผสมผสานที่เอื้อต่อธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมี ใช้จุลินทรีย์ชีวภาพเป็นตัวนำ ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ/ทำน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง ทำน้ำหมักจุลินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ ปลูกพืชผักปลอดสาร เลี้ยงสัตว์ เช่น กบ ปลา มีแปลงสำหรับเพาะกล้าพันธุ์เพื่อขยายสำหรับปลูกภายในสวน และบางส่วนจะนำไปจำหน่ายบริเวณหน้าศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีการแบ่งพื้นที่ สำหรับปลูกพืชผัก ผลไม้ ไม้ดอก ไม้ผล ได้แก่ การปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง หม่อน มะม่วงหาวมะนาวโห่ น้อยหน่า ขนุน ส้มโอ ฝรั่ง ทับทิม เป็นต้น การปลูกพืชสมุนไพร เช่น หญ้าหวาน ว่านต่าง ๆ ขมิ้น ขิง ข่า จิงจูฉ่าย ตะไคร้หอม บอระเพ็ด ฟ้าทะลายโจน ฯลฯ ปลูกไม้ดอก /ไม้ประดับ เช่น โกสน ดาวเรือง สร้อยทอง พุทธรักษา เป็นต้น รวมถึงการปลูกพืชผัก เช่น เพกา ผักติ้ว ไผ่ต่าง ๆ แค มะละกอ มะกรูด มะกล่ำ มะรุม มะนาว มะกอก กระถิน กล้วย ผักหวานบ้าน แป๊ะตำปึง ตำลึง ขจร ชะอม ข่า ตะไคร้ พริก มะเขือ มะเขือพวง แมงลัก มะเขือเทศ โหระพา กระเพรา ฟักทอง ถั่วฝักยาว เป็นต้น

● การปลูกหญ้าแฝกภายในศูนย์เรียนรู้ฯ รวมถึงขยายพันธุ์หญ้าแฝกแจกจ่ายเกษตรกรทั้งในและนอกชุมชน รวมถึงบุคคลที่สนใจด้วย

● การผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง สารป้องกันโรคราและโคนเน่า จุลินทรีย์หน่อกล้วย จุลินทรีย์ปลีกล้วย ฮอร์โมนไข่ ฯลฯ ใช้เอง

● มีการประยุกต์ใช้หลักการเกษตรผสมผสาน คือปลูกพืชที่หลากหลาย มีไว้บริโภคในครัวเรือน นอกจากนี้ยังเหลือจำหน่ายเป็นรายได้เข้าสู่ครัวเรือน

● มีแปลงเพาะกล้าพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ทั้งไม้ผล สมุนไพรต่าง ๆ ให้เกษตรกรและผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษา นอกจากนี้ยังได้เพาะขยายเพื่อปลูกภายในสวน และยังเพาะกล้าไม้จำหน่ายสร้างรายได้ได้อีกด้วย

● มีการนำเอาพันธุ์กบ พันธุ์ปลา มาเลี้ยงภายในพื้นที่ด้วย

● การผลิตน้ำสมุนไพรบรรจุขวดขาย ได้แก่ น้ำมะม่วงหาวมะนาวโห่ น้ำลูกหม่อน น้ำสมุนไพรต่าง ๆ โดยใช้ผลผลิตที่ได้จากสวนมาแปรรูปและทำกันเองภายในครัวเรือน

๕.๑ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ข้าว												
ไผ่ตง												
กล้วยน้ำว้า												
ฝรั่ง												
ผักชำถุง												
หม่อน												
กล้วย												

๕.๒ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
พืชผัก			✓
ข้าว			✓
สมุนไพร			✓

๕.๓ การแปรรูปผลผลิต

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
น้ำสมุนไพรต่างๆ	✓			

๕.๔ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืชผัก	✓		
ข้าว	✓		
สมุนไพร	✓		

๕.๕ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืชผัก	✓				
ข้าว	✓				
สมุนไพร	✓				

๕.๖ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ลำดับที่	ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ผลผลิต (กก.)	ราคา (บาท)	รวมเงิน (บาท)	ต้นทุน (บาท)	กำไร (บาท)
๑	ไผ่ตง	๗,๘๐๐ กก.	๑๐/กก.	๗๘,๐๐๐	-	๗๘,๐๐๐	๒๐๙,๕๐๐
๒	กล้วยน้ำว้า	๑,๒๐๐ หวี	๓๐/กก.	๓๖,๐๐๐	-	๓๖,๐๐๐	๗๐๐,๐๐๐
๓	ฝรั่ง	๑,๕๐๐ กก.	๓๐/กก.	๔๕,๐๐๐	๕,๐๐๐	๔๐,๐๐๐	๒๘,๔๕๐
๔	หม่อนสด	๑,๕๐๐ กล่อง	๒๐/กล่อง	๓๐,๐๐๐	๒,๐๐๐	๒๘,๐๐๐	๒๖,๕๐๐
๕	น้ำหม่อน	๓,๖๐๐ ขวด	๑๕/ขวด	๕๔,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๔๔,๐๐๐	
๖	หน่อกล้วย	๑,๕๐๐ ถุง	๒๐/ถุง	๓๐,๐๐๐	๑,๐๐๐	๒๙,๐๐๐	
๗	ผักชำถุง	๓,๐๐๐ ถุง	๒๐/ถุง	๖๐,๐๐๐	๑๘,๐๐๐	๔๒,๐๐๐	
๘	ต้นหม่อน	๑,๕๐๐ ต้น	๒๐/ต้น	๓๐,๐๐๐	๔,๐๐๐	๒๖,๐๐๐	
รวมเป็นเงิน					**๓๖๓,๐๐๐**	**๔๐,๐๐๐**	**๓๒๓,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการทำสวนผสมผสาน โดยแบ่งพื้นที่สำหรับการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักและเนื้อสัตว์ของครัวเรือน ส่วนที่เหลือสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนจากสวนผสมผสาน

● มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนากิจการเพาะเห็ดของตนเองและชุมชนให้อยู่รอดอย่างสุจริต สามารถต่อรองกับตลาดโดยไม่ทำการเบียดเบียนผู้อื่น

● มีการวางแผนของศูนย์เรียนรู้ฯ ว่าสิ่งที่จะต้องทำอย่างไม่ลดละ คือ การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการทำเกษตรผสมผสาน เนื่องจากกิจการเห็ดหากวันหนึ่งล้ม ก็ยังคงมีเกษตรผสมผสานที่จะคอยเกื้อกูลครอบครัวได้อย่างแน่นอน

● มีการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ด้วยการใช้ปุ๋ยชีวภาพ

● มีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง และทำสวนผสมผสานโดยผักและสัตว์ที่เหลือจากการบริโภคถึงนำไปขาย และมีการขยายองค์ความรู้ในการทำเกษตรผสมผสาน ให้กับคนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกในละแวกชุมชนนำไปปฏิบัติตาม

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

● มีการบูรณาการความรู้จากศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และการศึกษาทดลอง ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

● มีการประยุกต์ใช้หลักการเกษตรผสมผสาน คือปลูกพืชที่หลากหลาย มีไว้บริโภคในครัวเรือน นอกจากนี้ยังเหลือจำหน่ายเป็นรายได้เข้าสู่ครัวเรือน

● มีแปลงเพาะกล้าพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ทั้งไม้ผล สมุนไพรต่าง ๆ ให้เกษตรกรและผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษา นอกจากนี้ยังได้เพาะขยายเพื่อปลูกภายในสวน และยังเพาะกล้าไม้จำหน่ายสร้างรายได้ได้ดีด้วย

● มีการนำพันธุ์กบ พันธุ์ปลา มาเลี้ยงภายในพื้นที่ด้วย

● เน้นปลูกพืชที่หลากหลาย ใช้บริโภคได้ภายในครัวเรือนและสามารถนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน ปลูกตามธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมีหรือสารกำจัดวัชพืชใด ๆ หากมีโรคและแมลงรบกวนจะใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง สารป้องกันโรครากและโคนเน่า จุลินทรีย์หน่อกล้วย จุลินทรีย์ปลีกล้วย ฮอร์โมนไข่ ที่ตนผลิตเองนอกจากจะไม่มีสารเคมีตกค้างแล้ว ยังช่วยลดต้นทุนการผลิตด้วย

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๓๐๐-๕๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

● การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร

● จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น อบต. กศน.

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีกิจกรรมเกี่ยวกับปลูกพืชผักผสมผสานต่าง ๆ เต็มพื้นที่ ได้แก่ ส้มโอ ลำไย ชมพู่ ขนุน ละมุด ฝรั่ง มะยงชิด ไผ่ตง หม่อน ข่า ตะไคร้ มะนาว บัว มีการคลุมดินด้วยใบกล้วย หญ้าแฝก และวัสดุอื่น ๆ เพื่อเพิ่มจุลินทรีย์ในดิน

● การเลี้ยงกบในบ่อเพื่อกินแมลง เลี้ยงปลาในบ่อ เลี้ยงปลาในวงบ่อ

● การผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง สารป้องกันโรครากและโคนเน่า จุลินทรีย์หน่อกล้วย จุลินทรีย์ปลีกล้วย ฮอร์โมนไข่ ฯลฯ

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ

● การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ทั้งหมดจำนวน ๒๕ ไร่ มีการจัดสรรพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

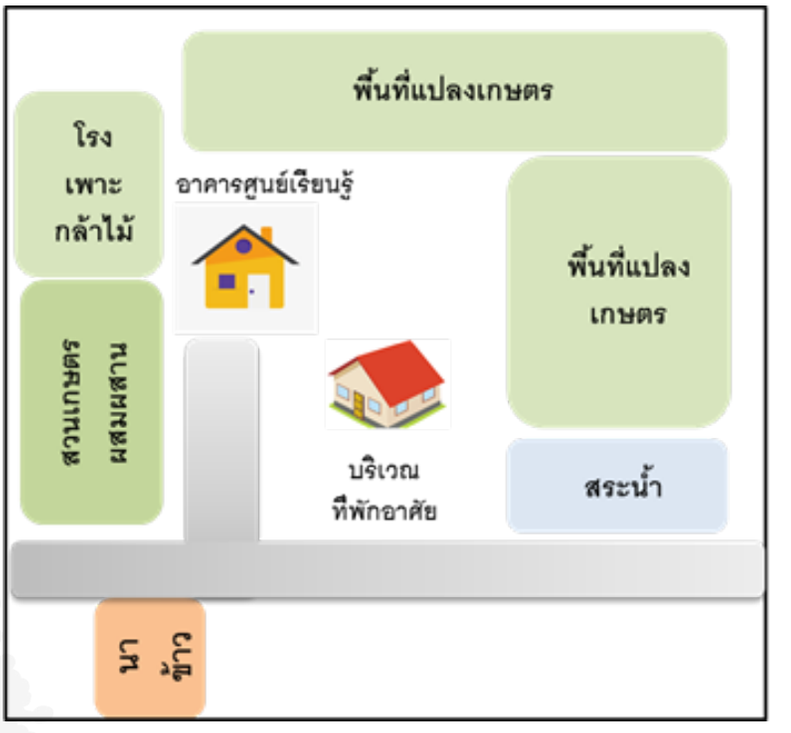

๑) ปลูกไม้ผลไว้บริโภคและขายเพิ่มรายได้ทั้งขายผลผลิตสด กล้าพันธุ์ และแปรรูป เช่น มะม่วง หม่อน มะม่วงหาวมะนาวโห่ น้อยหน่า ขนุน ส้มโอ ฝรั่ง ทับทิม เป็นต้น

๒) ปลูกพืชสมุนไพรเป็นส่วนสำคัญกับการทำเกษตรกรรมยั่งยืนแบบผสมผสานที่เป็นอินทรีย์ จำเป็นต้องมีสมุนไพรเพื่อป้องกันและใช้ขับไล่แมลงพร้อมกับป้องกันและรักษาโรคต่าง ๆ ด้วย เช่น หญ้าหวาน ว่านต่าง ๆ ขมิ้น ขิง ข่า จิงจูฉ่าย ตะไคร้หอม บอระเพ็ด ฟ้าทะลายโจน ฯลฯ

๓) ปลูกไม้ดอก /ไม้ประดับ เพื่อขายเพิ่มรายได้ ประดับสวยงาม เช่น โกสน ดาวเรือง สร้อยทอง พุทธรักษา เป็นต้น

๔) ปลูกพืชผัก ไว้บริโภคให้เพียงพอในครัวเรือนตลอดทั้งปีและขายเพิ่มรายได้ เช่น เพกา ผักติ้ว ไผ่ต่าง ๆ แค มะละกอ มะกรูด มะกล่ำ มะรุม มะนาว มะกอก กระถิน กล้วย ผักหวานบ้าน แป๊ะตำปึง ตำลึง ขจร ชะอม ข่า ตะไคร้ พริก มะเขือ มะเขือพวง แมงลัก มะเขือเทศ โหระพา กระเพรา ฟักทอง ถั่วฝักยาว เป็นต้น

๒) ภาพประกอบ

สวนลุงนนท์

ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สวนลุงนนท์

๑๒. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางทรัพย์ถวิล สุขศิริ (ด้านเกษตรผสมผสานและเพาะเห็ดเศรษฐกิจ)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางทรัพย์ถวิล สุขศิริ

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๑๖๙/๓ หมู่ ๑๐ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๘๗-๑๒๙๘๗๑๔

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

นางทรัพย์ถวิล สุขศิริ ภูมิลำเนาเป็นคนตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อตอนเด็กอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่มันสำปะหลัง นอกจากนี้ยังมีการปลูกผักเป็นอาชีพเสริมหลังการทำนา

เมื่อปี ๒๕๔๔ จังหวัดฉะเชิงเทรา เข้ามาจัดทำโครงการโรงเรียนเกษตรกรในโครงการพระราชดำริที่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่มาฝึกสอนการปลูกผักปลอดสารพิษให้กับกลุ่มเกษตรกรบ้านห้วยพลู ตนเองได้เข้ามาเรียนรู้ ควบคู่ไปกับฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่ ครั้งแรกทดลองปลูกคะน้าและมะระ ปรากฏว่าได้ผลผลิตดี ลูกใหญ่และสวยงามมาก จึงนำไปขายในตัวจังหวัดฉะเชิงเทรา และออกงานใหญ่ประจำปีของจังหวัด ครั้งละ ๔๐๐-๕๐๐ กิโลกรัม ใช้เวลาไม่นานก็ขายจนหมด จนเป็นที่ขึ้นชื่อของจังหวัดฉะเชิงเทราว่า ถ้าซื้อผักปลอดสารพิษต้องซื้อที่ผลิตมาจากบ้านห้วยพลู ตำบลเกาะขนุนเท่านั้น

หลังจากนั้นปี ๒๕๔๕ ได้เป็นตัวแทนของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ เข้าเฝ้าสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายผลผลิตผักปลอดสารพิษของกลุ่ม ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ของจังหวัดฉะเชิงเทรา และได้พบกับผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ซึ่งในตอนนั้นได้สอบถามความต้องการแหล่งน้ำในการเพาะปลูกพืชผัก แต่ติดตรงพื้นที่ของหมู่บ้านไม่ได้อยู่ในขอบเขตพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ณ ขณะนั้น แต่ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ก็ให้การสนับสนุนแหล่งน้ำขนาด ๒,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ให้ในปี ๒๕๔๖

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ P (X) ๐๗๖๐๗๕๑ (Y) ๑๕๑๐๘๖๒

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ปี ๒๕๔๗ ได้แต่งงานกับนายปัญญา สุขศิริ แล้วจึงแยกจากบ้านพ่อแม่มาสร้างบ้านใหม่ในพื้นที่ที่ขุดแหล่งน้ำ จากนั้นจึงขอเข้าฝึกอบรมภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แล้วนำความรู้มาปรับใช้ในพื้นที่โดยทำการเพาะปลูกพืชผสมผสาน ให้มีความหลากหลาย ปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน ปลูกทั้งไม้โตเร็ว พืชผัก และผลไม้ ตนและสามีจะเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรใหม่ ๆ เพื่อให้ได้รับการเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ ภายในศูนย์ศึกษาฯ อยู่เสมอ และในปี ๒๕๕๑ จึงมีการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรรมธรรมชาติบ้านห้วยพลู และได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกให้เป็นประธานกลุ่มด้วย โดยปัจจุบันมีสมาชิกในกลุ่มทั้งหมด ๒๔ คน และเงินทุนกลุ่ม ๑๐๗,๐๐๐ บาท

นางทรัพย์ถวิล สุขศิริ เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยทำการเกษตรแบบพออยู่ พอกิน ไม่จ้างแรงงาน ใช้แรงงานครอบครัวที่มีอยู่เท่าที่พอทำไหว ไม่ทำอะไรเกินกำลัง ไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดแมลง ผลผลิตที่ได้จึงเป็นที่ต้องการของลูกค้า ไม่ต้องนำไปจำหน่ายในตลาดไกล ๆ ก็มีลูกค้าเข้ามาขอซื้อถึงที่บ้านจนหมดทุกวัน

และจากการเปลี่ยนแปลงมุมมองจากประสบการ ผนวกรวมกับแนวคิดของในหลวง ร.๙ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีการผลิตจากที่เคยปลูกเชิงเดียวที่ถึงแม้ว่าจะทำการปลูกแบบปลอดสารพิษซึ่งพบว่าราคาไม่ใช่ปัจจัยปัญหาหลักแต่ปัญหาหลักคือภัยธรรมชาติ ซึ่งพอเปลี่ยนวิธีคิดพบว่ายิ่งแก่ตัวยิ่งทำไม่ไหว และจากการปลูกพืชที่หวังว่าจะได้เงินมากแต่สิ่งที่เสียไปคือการใช้น้ำใช้ทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากซึ่งมันไม่คุ้มค่าเลย เมื่อมามองในมุมของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พบว่าการพอเพียงเป็นเรื่องของการนำ

สิ่งของง่าย ๆ ในพื้นที่มาปรับใช้ในการแก้ปัญหาทั้งที่ใช้เทคโนโลยีก็ได้ เช่น การใช้หญ้าแฝกมาใช้จัดการดิน จึงเริ่มคิดถึงตนเองว่าก็มีปัญหาเรื่องสุขภาพดังนั้นจึงเริ่มทำการปลูกและแปรรูปสมุนไพร ซึ่งไม่ต้องใช้เงินในการลงทุนมาก ผลตอบแทนก็ได้ไม่น้อย จึงเกิดความประจักษ์ถึงแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้เข้ามาเชิญชวนไปอบรม จึงทำให้สามารถเพิ่มพูนองค์ ความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรรม และได้มีโอกาสศึกษาแนวคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่นำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิต

ได้รับองค์ความรู้ต่าง ๆ มากจากการไปอบรมในทุกวิชาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ตลอด ๑๖ ปี ซึ่งในแต่ละปีมีการเชิญอาจารย์ใหม่ ๆ เข้ามา ทำให้ได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ และฟื้นฟูองค์ความรู้เดิมอยู่เสมอ ปัจจัยที่ทำให้อยากไปอบรมเพราะว่า มีวิธีการการอธิบายที่เข้าใจง่าย ได้ดูตัวอย่างของจริงที่ดี และมีความรู้สึกเหมือนเป็นครอบครัวเนื่องจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับตั้งใจบริการให้กับผู้ที่มาเรียนรู้ ซึ่งองค์ความรู้ที่คิดว่าได้รับประโยชน์มากที่สุดคือ ๑.การปรับปรุงบำรุงดิน เช่น ปุ๋ย และ ๒.การแปรรูปสมุนไพร เช่น ว่านสาวหลง ไพร เสลดพังพอน ขมิ้น

นอกจากนี้ศูนย์เรียนรู้ฯ ยังได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เช่น บ่อน้ำ เครื่องปั้มน้ำ และ ท่อ PVC สำหรับการเกษตรด้วย

นางทรัพถวิล มีการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตร และการแปรรูปพืชสมุนไพรด้วยตนเองอยู่อย่างสม่ำเสมอ ได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานต่าง ๆ มาปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับศูนย์เรียนรู้ฯ ของตนเอง และเคยได้รับการแต่งตั้งเป็นโรงเรียนเกษตรกรในโครงการพระราชดำริจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์เรียนรู้ของนางทรัพย์ถวิล มีการดำเนินกิจกรรมด้วยความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยทำการเกษตรแบบพออยู่ พอกิน ไม่จ้างแรงงาน ใช้แรงงานครอบครัวที่มีอยู่เท่าที่พอทำไหว ไม่ทำอะไรเกินกำลัง ไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดแมลง ผลผลิตที่ได้จึงเป็นที่ต้องการของลูกค้าไม่ต้องนำไปจำหน่ายในตลาดไกล ๆ ก็มีลูกค้าเข้ามาขอซื้อถึงที่บ้านจนหมดทุกวัน

การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ฯ	จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	• คัดเลือกชนิดพืช • การปรับปรุงบำรุงดิน	• การคัดเลือกชนิดพืช • การปรับปรุงบำรุงดิน • การผลิตปุ๋ยชีวภาพ • ด้านการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	• การปรับปรุงบำรุงดิน

การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ฯ	จากหน่วยงานภายนอก
การจัดการผลผลิต	• การทดลองหาวิธีปลูกที่ดีที่สุด • เอาใจใส่และหมั่นตรวจแปลงอยู่เสมอ • ไม่มีการใช้สารเคมีในการผลิตพืช	• การใช้ปุ๋ยชีวภาพในพืช • การฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน • การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำผักปลอดสาร	
การจัดการทางตลาด	• ขายให้กับผู้บริโภค (ประจำ)ที่มีความต้องการผักปลอดสารเคมี		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

- พื้นที่ปลูกพืชผสมผสาน โดยเน้นที่การปลูกสมุนไพรแซมไปให้ทั่วพื้นที่
- ทำสวนป่าผสมผสาน
- พื้นที่เลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ดไข่ ไก่ไข่อารมณ์ดี
- พื้นที่ปลูกผักปลอดสาร เช่น กระหล่ำปลี คะน้า กวางตุ้ง ผักบุ้ง มะเขือ แตงกวา ถั่วฝักยาว บล็อกโคลี่ ผักกาดขาว กระหล่ำดอก ข่า ตะไคร้ กระเพรา โหระพา ฯลฯ
- พื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เช่น แกลดิโอลัส ปทุมมาพันธุ์ต่าง ๆ หงส์เหิน สร้อยทองดาวเงิน
- พื้นที่ปลูกไม้ผล เช่น ส้มโอ มะม่วง ขนุน มะไฟ มะยงชิด มะพร้าว สาเก มังคุด ลำไย มะปรางหวาน และน้อยหน่า

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีการปลูกพืชแบบผสมผสาน
- มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพเพื่อใช้ในแปลงเกษตรผสมผสาน และใช้สำหรับฟื้นฟู ปรับปรุงบำรุงดิน และลดกลิ่นมูลสัตว์
- การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง
- การแปรรูปสมุนไพร เช่น ว่านสาวหลง ไพร เสลดพังพอน ขมิ้น
- การปลูกไม้ดอก และไม้ผล
- มีการปรับปรุงบำรุงดินโดยการปลูกหญ้าแฝก ปอเทือง ถั่วพร้า และการใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักในการบำรุงดิน
- โรงเลี้ยงไก่-เป็ด สระน้ำสำหรับใช้ในแปลงเกษตรและเลี้ยงปลาดุก
- อาคารแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร และอาคารสำหรับดูงาน

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
๑.แปรรูปสมุนไพร												
๒.ผลมะนาว												
๓.ไข่เป็ด,ไข่ไก่												
๔.ไม้ดอก-ไม้ประดับ												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
พืชผัก			✓
สมุนไพร			✓
ไม้ผล			✓
สัตว์บก			✓
สัตว์น้ำ			✓

๕.๕ การแปรรูปผลผลิต

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
สมุนไพร		✓		

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืชผัก	✓		
ไข่ไก่ ไข่เป็ด	✓		
จากการแปรรูป	✓	✓	

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓	✓			
สัตว์	✓	✓			
แปรรูป	✓		✓	✓	

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ลำดับที่	ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ผลผลิต (กก.)	ราคา (บาท)	รวมเงิน (บาท)	ต้นทุน (บาท)	กำไร (บาท)
๑	ข้าว ๑ ไร่	๓๐ ถัง	๗๐/ถัง	๒,๑๐๐	๕๐๐/ไร่	๑,๖๐๐	๒๐๙,๕๐๐
๒	กิ่งพันธุ์มะนาว	๑,๐๐๐ ต้น	๔๐/ต้น	๔๐,๐๐๐	๓,๐๐๐	๓๗,๐๐๐	๗๐๐,๐๐๐
๓	ผลมะนาว	๕,๐๐๐ ลูก	๕/ลูก	๒๕,๐๐๐	-	๒๕,๐๐๐	๒๘,๔๕๐
๔	ไข่เป็ด,ไข่ไก่	๗๐๐ ฟอง	๓/ฟอง	๒,๑๐๐	๑,๐๐๐	๑,๑๐๐	๒๖,๕๐๐
๕	ไม้ดอก-ไม้ประดับ	๑,๐๐๐ ช่อ	๑๐/ช่อ	๑๐,๐๐๐	๑,๐๐๐	๙,๐๐๐	
๖	แปรรูปสมุนไพร	๕๐๐ ขวด	๗๐/ขวด	๓๕,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๒๕,๐๐๐	
รวมเป็นเงิน					**๑๑๔,๒๐๐**	**๑๕,๕๐๐**	**๙๘,๗๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีแนวคิด คือ ไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดแมลง ผลผลิตที่ได้จึงเป็นที่ต้องการของลูกค้า ผลิตภัณฑ์ที่จะขายให้ลูกค้าต้องเป็นสิ่งที่ดี และตั้งราคาขายไม่ให้เป็นการค้ากำไรเกินควร

● มีการปรับใช้องค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงกับทุกกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยแทบไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยจากภายนอก ทั้งการปลูกพืชก็ใช้ปุ๋ยที่ได้มาจากการผลิตของตนเอง การปรับปรุงบำรุงดิน และยังมีการแบ่งปัน/จำหน่ายผลผลิตพืชผัก สัตว์ สมุนไพรที่เหลือจากการรับประทานให้กับเพื่อนบ้านใกล้เคียง

● มีการวางแผนของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มุ่งเน้นการพัฒนากิจการแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือการมอบสิ่งที่ดีที่สุดให้กับผู้บริโภค

● มีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง และทำสวนผสมผสานโดยผักและสัตว์ที่เหลือจากการบริโภคถึงนำไปขาย และมีการขยายองค์ความรู้ในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ให้กับเกษตรกรผู้สนใจ

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

เจ้าของศูนย์เรียนรู้มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เยี่ยมชมเกี่ยวกับด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรผสมผสาน การปรับปรุงบำรุงดิน โดยเฉพาะด้านการแปรรูปสมุนไพร มีการปรับใช้องค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงกับทุกกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยแทบไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยจากภายนอก ทั้งการปลูกพืชก็ใช้ปุ๋ยที่ได้มาจากการผลิตของตนเอง การปรับปรุงบำรุงดิน และยังมีการแบ่งปัน/จำหน่ายผลผลิตพืชผัก สัตว์ สมุนไพรที่เหลือจากการรับประทานให้กับเพื่อนบ้านใกล้เคียง และมีการดำเนินกิจกรรมด้วยความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยทำการเกษตรแบบพออยู่พอกิน ไม่จ้างแรงงาน ใช้แรงงานครอบครัวที่มีอยู่เท่าที่พอทำไหว ไม่ทำอะไรเกินกำลัง ไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดแมลง ผลผลิตที่ได้จึง

เป็นที่ต้องการของลูกค้าโดยแทบไม่ต้องนำไปจำหน่ายในตลาดไกล ๆ ก็มีลูกค้าเข้ามาขอซื้อถึงที่บ้านจนหมดทุกวัน

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา จำนวน ๒๐๐-๓๐๐ คน

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

- การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
- การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร
- จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น ทหาร อบต. กศน.

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

- การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพเพื่อใช้ในแปลงเกษตรผสมผสาน และใช้ลดกลิ่นของมูลสัตว์
- การทำสวนเกษตรผสมผสาน
- การแปรรูปสมุนไพร
- การเลี้ยงเป็ดไข่ และไข่ไก่อารมณ์ดี

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

- เพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตและแปรรูปสมุนไพรที่ดำเนินการอยู่เดิม เช่น การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ เช่น อย. ฯลฯ
- การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และตลาดเฉพาะ เช่น กรีนมาร์เก็ต
- การปรับปรุงอาคารสถานที่สำหรับการแปรรูปให้ได้มาตรฐาน
- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ประมาณ ๑๑ ไร่ แบ่งเป็น

๑. ที่อยู่อาศัย
๒. ป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง
๓. สวนสมุนไพรผสมผสาน
๔. เลี้ยงสัตว์ (ไก่,เป็ด)
๕. โรงแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร
๖. และพื้นที่ทำปุ๋ยอินทรีย์

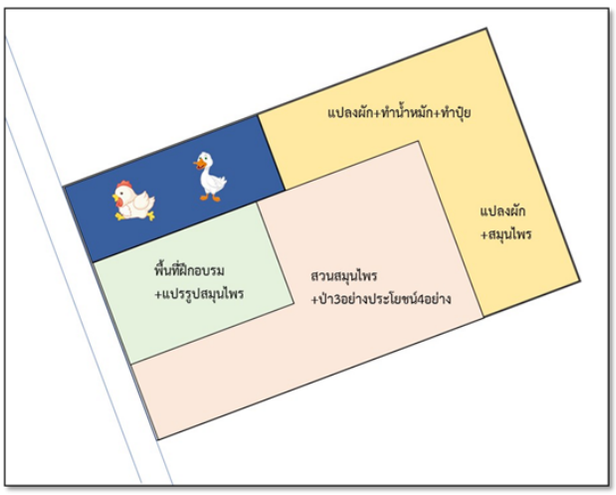
แปลงผัก+ทำน้ำหมัก+ทำปุ๋ย
แปลงผัก
+สมุนไพร
พื้นที่ฝึกอบรม
+แปรรูปสมุนไพร
สวนสมุนไพร
+ป่า3อย่างประโยชน์4อย่าง

๒) ภาพประกอบ

แปลงเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
นางทรัพย์ถวิล สุขศิริ
๑๖๙/๓ หมู่ ๑๐ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
สนับสนุน : งานส่งเสริมการเกษตร
ศูนย์ศึกษาการพัฒน หินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(พด.7)
(พด.2)

๑๓. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายทิม คณะเสน (ด้านเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายทิม คณะเสน

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๓๓/๔ หมู่ ๑๓ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. -

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๖

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เดิมนายทิม คณะเสน เป็นคนตำบลเสม็ดเหนือ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พ่อแม่ได้ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่ตำบลบางคา อำเภอราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยประกอบอาชีพทำนา เมื่อเริ่มทำงานนายทิม คณะเสน ได้ไปรับจ้างขับรถไถนา แบกข้าวสาร จนกระทั่งได้แต่งงานจึงตั้งถิ่นฐานของตนเองที่ตำบลดงน้อย อำเภอราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา มีบุตร ๒ คน ก็ยังประกอบอาชีพรับจ้างขับรถไถนาเรื่อยมา จากนั้นปี ๒๕๒๙ ก็เริ่มซื้อรถไถนาขนาดเล็กรับจ้างไถนา ปรับถนนในเขตอำเภอบ้านสร้าง อำเภอพนมสารคาม อำเภอบางคล้า และเมื่อมีเงินเก็บบ้างจึงได้ซื้อรถไถขนาดใหญ่ รถตักหน้าขุดหลัง และรถสิบล้อ ๕ คัน โดยรับเหมาก่อสร้างถนน รับจ้างถมที่ จนกระทั่งในช่วงปี ๒๕๔๐ เกิดสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ธุรกิจรับเหมาต้องล้มลง ขาดทุนและเป็นหนี้กว่า ๒๐ ล้านบาท แต่ชีวิตก็ยังไม่สิ้นหวัง จึงช่วยกันกับภรรยาผลิตน้ำผลไม้ น้ำสมุนไพรใส่ขวดออกจำหน่ายได้ระยะหนึ่ง จึงเริ่มไปเช่าที่ดินที่อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ทำสวนมะม่วง ๑๐๐ ไร่ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากมีแรงงานแค่ ๒ คน ไม่เพียงพอในการทำสวน จึงเปลี่ยนมาลองเลี้ยงกุ้งได้ระยะหนึ่งก็มีรายได้ดี แต่ก็ยังไม่พอกับค่าส่งดอกเบี้ยธนาคารจึงเลิกเลี้ยงกุ้งและขายสมบัติที่มีอยู่ทั้งหมด พร้อมทั้งยังมีหนี้สินอีกจำนวนหนึ่งที่ยังคงค้างธนาคาร ธ.ก.ส.

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ P (X) ๐๗๗๑๙๒๒ (Y) ๑๕๑๕๗๗๙

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ปัญหาหลัก คือ รายจ่ายของครอบครัวมีสูง รายได้ที่ได้รับยังไม่มีความแน่นอน และหนี้สินที่เกิดจากการทำธุรกิจในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงฟองสบู่แตกทำให้เกิดหนี้สินจำนวนมากถึงขั้นไม่มีสินทรัพย์เหลือติดตัว เมื่อปี ๒๕๕๑ จึงได้เริ่มเข้ามาเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และมีการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิต เช่นการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายจากหวังจะรวยด้วยเงินมาเป็นการมีความสุขด้วยความพอเพียงและพอดี

จนเมื่อปี ๒๕๔๖ ได้ย้ายเข้ามาอยู่ที่บ้านหนองเหียง โดยได้ซื้อที่เอาไว้ ๓ ไร่ ในการปลูกบ้านและทำการแบ่งพื้นที่ปลูกไม้ผล ไว้บริโภคในครัวเรือน และพื้นที่ที่เหลือได้ทำแปลงปลูกผักปลอดสารพิษ เช่น มะเขือ คะน้า กวางตุ้ง กุ๊ยฉ่าย พริกและอื่น ๆ สำหรับจำหน่ายในเขตตำบลเขาหินซ้อน และผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ไว้ใช้ในพื้นที่สวนของตนเอง อีกทั้งยังทำน้ำยาล้างจานและน้ำยาอเนกประสงค์ไว้ใช้ในครัวเรือนอีกด้วย ปัจจุบันแม้จะมีหนี้สินอยู่บ้างแต่ก็ไม่เป็นทุกข์ รู้จักใช้ชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

หลังจากมีแนวคิดที่ต้องการทำเกษตรกรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้เข้ามาเชิญชวนไปอบรม จึงทำให้เพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรรม และได้มีโอกาสศึกษาแนวคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นส่วนสำคัญที่นำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิต

โดยได้รับความรู้จากการอบรม และดูงานเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมแบบผสมผสาน และการทำปุ๋ยชีวภาพและน้ำหมักชีวภาพ และได้รับการสอดแทรกแนวคิดการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยังได้รับการช่วยเหลือ และสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ในการทำเกษตรผสมผสานและการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ เช่น วัสดุทำอาคารศึกษาดูงานขนาน ๘x๔ เมตร เครื่องปั๊มน้ำ วัสดุในการทำปุ๋ยหมัก กล้าไม้ เมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ (ปลา) รวมถึงวัสดุพื้นฐานในการทำเกษตรต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนั้นนายทิม คณะเสน ยังได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้จากหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ เช่น เกษตรตำบล ในการเข้าร่วมอบรม ศึกษา และดูงาน โดยได้รับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรผสมผสาน และการปรับปรุงบำรุงดิน และนายทิม คณะเสน ยังมีการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับการทำการเกษตรอยู่อย่างสม่ำเสมอ และได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานต่าง ๆ มาปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง เช่น การปรับปรุงบำรุงดินจากที่เป็นดินทรายให้สามารถปลูกพืชได้

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

นายทิมเป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาและดูงานในด้านการเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ มาก แต่จุดที่สำคัญคือการที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้เข้ามาช่วยอุดจุดอ่อนให้กับนายทิมในด้านการจัดรูปแบบพื้นที่ในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปรับใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยในส่วนนี้ ส่งผลให้นายทิมมีความสุขและสามารถหลุดพ้นจากบ่วงของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยสามารถสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้ คือ

การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ฯ	จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	• คัดเลือกชนิดพืช • การปรับปรุงบำรุงดิน	• การคัดเลือกชนิดพืช • การปรับปรุงบำรุงดิน • การผลิตปุ๋ยชีวภาพ • ด้านการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	• การปรับปรุงบำรุงดิน
การจัดการผลผลิต	• การทดลองหาวิธีปลูกที่ดีที่สุด • เอาใจใส่และหมั่นตรวจแปลงอยู่เสมอ • ไม่มีการใช้สารเคมีในการผลิตพืช	• การใช้ปุ๋ยชีวภาพในพืช • การฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน • การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำผักปลอดสาร	

การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ฯ	จากหน่วยงานภายนอก
การจัดการทางตลาด	• ขายให้กับผู้บริโภค (ประจำ) ที่มีความต้องการผักปลอดสารเคมี	• การคัดเลือกชนิดพืช • การปรับปรุงบำรุงดิน • การผลิตปุ๋ยชีวภาพ • ด้านการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	• การปรับปรุงบำรุงดิน
การจัดการผลผลิต	• การทดลองหาวิธีปลูกที่ดีที่สุด • เอาใจใส่และหมั่นตรวจแปลงอยู่เสมอ • ไม่มีการใช้สารเคมีในการผลิตพืช	• การใช้ปุ๋ยชีวภาพในพืช • การฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน • การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำผักปลอดสาร	
การจัดการทางตลาด	• ขายให้กับผู้บริโภค (ประจำ) ที่มีความต้องการผักปลอดสารเคมี		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ ใช้พื้นที่ในรูปแบบสวนเกษตรผสมผสาน โดยมีการแบ่งพื้นที่สำหรับปลูกไม้ผล (บริโภคในครัวเรือน) และมีการทำแปลงปลูกผักปลอดสารพิษ เช่น มะเขือ คะน้า กวางตุ้ง กุ๊ยฉ่าย พริก

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีกระบวนการจัดการปรับปรุงบำรุงดิน เพิ่มสารอาหารในดินโดยการใช้ดินร่วน (ที่มีสารอาหารมาก) ผสมปุ๋ยชีวภาพและน้ำหมักชีวภาพ แล้วนำมาผสมกับดินทราย เพื่อทำให้ดินทรายกลับมามีความอุดมสมบูรณ์และสามารถปลูกพืชได้
- มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพเพื่อใช้ในแปลงเกษตรผสมผสาน และใช้สำหรับฟื้นฟู ปรับปรุงบำรุงดิน
- มีการแบ่งพื้นที่สำหรับทำสวนผักอินทรีย์แบบผสมผสาน โดยมีการจัดแบ่งพื้นที่ในการปลูกผักแต่ละชนิดให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค
- มีการคัดเลือกชนิดพันธุ์ที่มีความเหมาะสมกับสภาพดินและสภาพอากาศ มีการคัดเลือกวิธีการปลูกที่เหมาะสม ใช้ปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ และไม่ใช้สารเคมี

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
๑.มะเขือ												
๒.คะน้า												
๓.กวางตุ้ง												
๔.กุยช่าย												
๕.พริก												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
พืชผัก			✓

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืชผัก	✓		

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓				

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	**พืชผักต่าง ๆ**	**๑๒,๕๐๐**	**๔,๕๐๐**
๒	อื่น ๆ	๓๐,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๔๒,๕๐๐**	**๔,๕๐๐**

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการกระจายองค์ความรู้การปลูกผักอินทรีย์ให้กับเกษตรกรในหมู่บ้าน โดยได้พยายามจัดตั้งเป็นกลุ่มผักอินทรีย์เพื่อรวมกันจำหน่ายในรูปแบบกลุ่ม และมีแนวคิดในการเพิ่มมูลค่าของผักด้วยการจัดเป็นตะกร้าผักปลอดสาร ๕ อย่างรวมกัน และนำผลผลิตไปขายให้กับกลุ่มผู้รักสุขภาพในรูปแบบการส่งประจำ ในราคาเดียวไม่มีการเพิ่มหรือลดราคา

และมีการใช้แนวคิดในการตั้งราคาผลผลิตด้วยความพอดี การคัดเลือกชนิดผักที่จะปลูกโดยการมองหาความต้องการชนิดผักของผู้บริโภค และผลผลิตที่ได้ต้องปลอดสารและได้มาตรฐาน GAP

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีการทำสวนเกษตรผสมผสานแบบพอดี โดยนายทิมจะมีการแบ่งพื้นที่ไว้สำหรับปลูกพืชไว้กินที่บ้าน และพื้นที่สำหรับปลูกผักปลอดสารเพื่อไว้จำหน่าย ส่งผลให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผัก และเนื้อสัตว์ ของครัวเรือน และเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนจากการขายผักปลอดสาร

● มีความมุ่งมั่นที่จะศึกษา และเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ๆ จากภายนอกอยู่เสมอ เพื่อนำมาทดลองและปรับใช้พัฒนาพื้นที่เกษตรของตนเอง เช่น การฟื้นฟูคุณภาพดิน การผลิตปุ๋ยชีวภาพ

● มีการวางแผนในการขยายเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสาร และพัฒนาคุณภาพของดินในพื้นที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อว่าในอนาคตจะได้มีกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษที่เข้มแข็ง เพื่อที่จะเป็นแหล่งเสริมรายได้ให้กับศูนย์เรียนรู้ตนเองและคนในชุมชน

● มีการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ด้วยการซื้อดินร่วนจากภายนอกมาผสมกับปุ๋ยชีวภาพ

● มีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง และทำสวนผสมผสานโดยผักและสัตว์ที่เหลือจากการบริโภคถึงนำไปขาย และมีการขยายองค์ความรู้ในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ให้กับเกษตรกรผู้สนใจ

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เยี่ยมชมเกี่ยวกับด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรผสมผสาน (แต่ในปัจจุบันศูนย์เรียนรู้ไม่ค่อยมีคนมาดูงาน)

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ทุกวันนี้ได้ยึดถือปฏิบัติในแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตอย่างต่อเนื่อง ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้นตามลำดับ มีเงินเก็บออม สมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เรียนรู้อุดมการณ์ เรียนรู้กิจกรรม เรียนรู้วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม มอบน้ำใจ แนะนำสิ่งดี ๆ ให้กับเพื่อนบ้าน และผู้ที่สนใจ ซึ่งศูนย์เรียนรู้มีการน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรมาปรับใช้อย่างเข้มข้นจนสามารถเป็นสถานที่เรียนรู้ สำหรับผู้สนใจได้เข้ามา เรียนรู้อย่างใกล้ชิด สัมผัสองค์ความรู้ น้อมนำแนวพระราชดำริ มองเห็นวิถีชีวิต อยู่อย่างไม่ฝืนธรรมชาติ อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล ทรัพยากรสมบูรณ์ บริหารจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม จิตใจพร้อมจะเป็นผู้ให้อย่างเต็มที่

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ จำนวน ๒๐๐-๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

● การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สูตรต่าง ๆ การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การทำเกษตรอินทรีย์ การผลิตน้ำส้มควันไม้ การเพิ่มธาตุอาหารในดินทราย

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● เพิ่มศักยภาพของกลุ่มผักปลอดสารพิษที่กำลังเริ่มดำเนินการ ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม เช่น การอบรมการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ฯลฯ

● ประสานเพื่อเพิ่มศักยภาพช่องทางการตลาดผักปลอดสาร เช่น การหากลุ่มลูกค้าเฉพาะที่สนใจผักปลอดสาร

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๓ ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่สำหรับอบรม พื้นที่ทำสวนเกษตรผสมผสาน พื้นที่ปลูกไม้ผล เป็นต้น

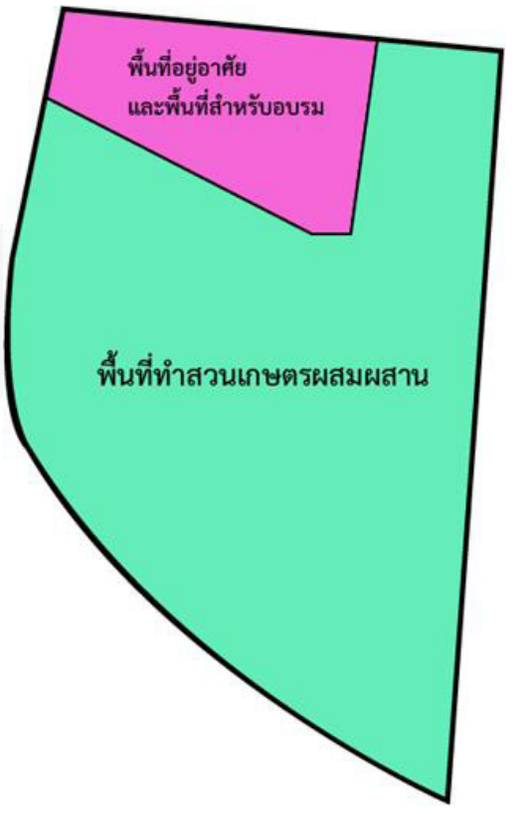

๒) ภาพประกอบ

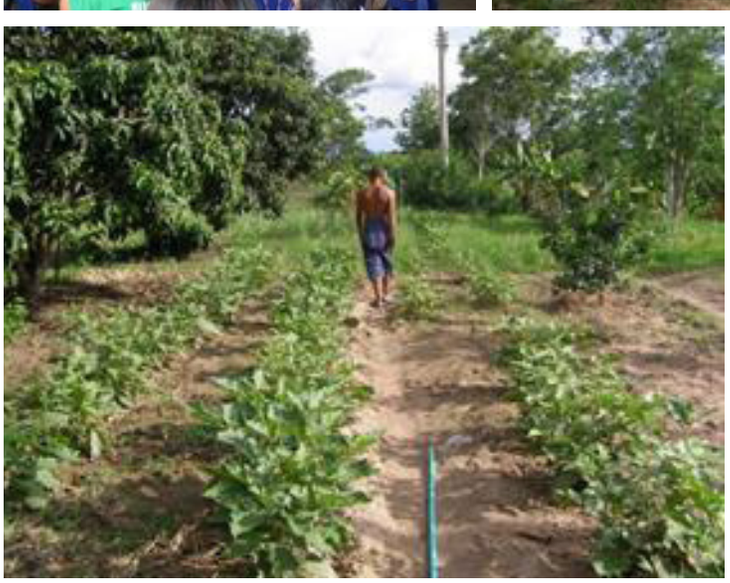

๑๔. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ “กลุ่มเห็ดมิตรสัมพันธ์พัฒนา” (ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ และแปรรูปผลลิต)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายธงชาติ จันทศรี

๑.๒ สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ ๕๖/๒ หมู่ ๖ ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๙๙-๓๓๖๒๙๔๙

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ.

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

นายธงชาติ จันทศรี เป็นคนหัวกระพี้โดยกำเนิด อาศัยอยู่ หมู่ ๖ ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา บิดา-มารดา มีอาชีพการเกษตร ทำนา-ทำสวน เมื่อจบการศึกษาได้มาช่วยพ่อ-แม่ทำนา หมดหน้านาก็มาทำงานอยู่กับหน่วย มาลาเลีย จนอายุครบบวช ก็ได้บวชเพื่อทดแทนบุญคุณพ่อแม่ ๑ พรรษา เมื่อสึกออกมาแล้วได้เดินทางไปทำงานที่ประเทศซาอุดิอารเบียเป็นเวลา ๕ ปี เมื่อกลับมาอยู่บ้านช่วยพ่อแม่ทำสวน ทำนา ระยะหนึ่ง จากนั้นจึงแต่งงานกับนางนงเยาว์ เมื่อมีบุตร ก็เริ่มมีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นจึงต้องออกไปหางานนอกบ้านโดยไปเป็นช่างเชื่อม แต่เนื่องจากค่าแรงถูกไม่พอเลี้ยงปากท้องของครอบครัว เห็นว่าเมื่ออายุมากขึ้นจะไปทำงานที่ไหนก็คงจะลำบาก หากไม่เริ่มหาอาชีพที่มั่นคง

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ P (X) ๐๗๖๐๓๖๒ (Y) ๑๕๒๙๗๒๔

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ปัญหาหลัก คือ รายจ่ายของครอบครัวมีสูง และรายได้ที่ได้รับยังไม่มีความแน่นอนจากการประกอบอาชีพ และในขณะนั้นได้มีโอกาสรู้จักกับเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้แนะนำให้เข้ามาศึกษาดูงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ว่ามีความสนใจในอาชีพอะไรและมีความเหมาะสมกับพื้นที่ของตนเองหรือไม่ ถ้ามีพื้นที่น้อยจะประกอบอาชีพอะไรถึงจะพอเลี้ยงดูครอบครัวได้ จึงได้ขอเข้าฝึกอบรมการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ในขณะนั้นก็จำหน่ายเชื้อเห็ดและเปิดดอกขายด้วย สภาพความเป็นอยู่ก็เริ่มดีขึ้น แต่จะมีปัญหาตอนช่วงฤดูแล้งที่น้ำในพื้นที่จะเค็ม จึงไม่สามารถทำการเพาะเห็ดได้ ศูนย์ฯ จึงเข้ามาสนับสนุนให้มีการขุดเจาะบ่อน้ำตื้น เพื่อสามารถดำเนินกิจกรรมด้านการเพาะเห็ดได้ตลอดทั้งปี

จากนั้นจึงมีการเพาะเห็ดนางฟ้า เห็ดฮังการี่ เห็ดขอนดำ เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ และได้ทดลองทำเห็ดหลินจือควบคู่กันมาโดยตลอด แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ แต่ก็ใช้ความพยายามกว่า ๓ ปีจึงประสบผลสำเร็จ โดยทดลองทำซ้ำอีกครั้งจำนวน ๕๐ ก้อน ได้ผลผลิตที่สำเร็จ ๔๘ ก้อน ซึ่งได้จากการไปศึกษาดูงานและอ่านหนังสือต่าง ๆ และก็พบปัญหาเหมือนที่ได้ประสบอยู่ จากความสำเร็จในครั้งนั้น จึงได้ขยายก้อนเชื้อเห็ดหลินจือเป็น ๒,๐๐๐ ก้อน เมื่อญาติพี่น้องเพื่อนบ้านได้ทราบข่าวก็มีคนต่อว่าและท้วงติงว่า ทำไม่ได้หรอก ขาดทุนแน่นอน แต่ปรากฏว่าได้ผลผลิตถึง ๒๐ กิโลกรัม สามารถจำหน่ายโดยการแปรรูปได้เงินทั้งสิ้น ๕๒,๘๐๐ บาท ได้กำไร กว่า ๔๐,๐๐๐ บาท จากวันนั้นเป็นต้นมาเลยหันมาทำเห็ดหลินจืออย่างจริงจังจนถึงทุกวันนี้

ปัจจุบันจากการประกอบอาชีพเพาะเห็ด ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้ทำงานอยู่กับครอบครัว ไม่ต้องออกไปทำงานต่างถิ่น ชีวิตมีความสุขแล้ว รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ที่ได้พระราชทานศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ให้กับพสกนิกรชาวอำเภอพนมสารคาม รวมทั้งขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ที่คอยเข้ามาดูแลช่วยเหลือและผลักดันอยู่ตลอด ทำให้เกษตรกรมีอยู่มีกินได้จนถึงทุกวันนี้

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ด้านองค์ความรู้ ได้รับการสนับสนุน ๑.การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เช่นเห็ดนางฟ้า เห็ดฮังการี่ เห็ดขอนดำ เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ และเห็ดหลินจือ ๒.องค์ความรู้ในการแปรรูปเห็ดหลินจือ

ด้านปัจจัย ได้รับการสนับสนุน ๑.อาคารประชุมขนาด ๘x๔ เมตร ๒.บ่อน้ำตื้น ขนาด ๘x๑๐ เมตรสำหรับการเพาะเลี้ยงเห็ดได้ตลอดทั้งปี

ด้านการตลาด ได้รับการสนับสนุน

๑.สร้างความหน้าเชื่อถือผ่านโลโก้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

๒.พื้นที่ในการกระจายสินค้าที่ศูนย์จำหน่ายสินค้าของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

นายธงชาติ เป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาและดูงานในด้านการเกษตรจากสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ มาก โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ฯ	จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	• ค้นคว้าข้อมูลการเลี้ยงเห็ดจากหนังสือ และกลุ่มผู้เลี้ยงเห็ด • ลงสมัครเรียนคอร์สต่าง ๆ ที่หน่วยงานหรือสถาบันเปิดสอนเพื่อพัฒนาความรู้	• องค์ความรู้การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ • การเพาะกล้าพันธุ์เห็ดเศรษฐกิจ • การพัฒนาระบบน้ำและโรงเรือนเห็ด • การจัดการดินให้มีความเหมาะสมในการเพาะเห็ด	• องค์ความรู้การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ
การจัดการผลผลิต	• การทดลองหาวิธีปลูกที่ดีที่สุด	• สนับสนุนความรู้พื้นฐานในการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ • ช่วยแก้ไขปัญหา และเสนอแนวทางแก้ปัญหาให้กับศูนย์ฯ	• สนับสนุนความรู้พื้นฐานในการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ
การแปรรูป		• ให้องค์ความรู้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์	
การจัดการทางตลาด	• วิเคราะห์ความต้องการและปริมาณของเห็ดแต่ละชนิดในแต่ละช่วงเวลาของปี • มีการกระจายสินค้าสู่ลูกค้าทั้งทางตลาดปกติและทาง Online	• สร้างความหน้าเชื่อถือผ่านโลโก้ศูนย์เขาหินซ้อนฯ • พื้นที่ในการกระจายสินค้าที่ศูนย์จำหน่ายสินค้าของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	• การพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้เห็ดถังเช่า

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการแบ่งพื้นที่หลัก ๒ ส่วน คือ ๑) พื้นที่สำหรับเพาะเห็ดเศรษฐกิจ และ ๒) พื้นที่สำหรับแปรรูปผลผลิตเห็ด โดยแผนงานสำคัญ

- การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดฮังการี่ เห็ดขอนดำ เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดหลินจือ และมีพื้นที่สำหรับทำโรงบ่ม และโรงเปิดดอกเห็ด
- การแปรรูปผลผลิตเห็ด เช่น เห็ดแปรรูปอบแห้ง สบู่เห็ดหลินจือ เห็ดหลินจือแคปซูล ถ่านไบโอชา สบู่ไบโอชา เป็นต้น

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- ประชุมกลุ่มและปันผลหุ้นประจำปี
- เปิดอบรมการเพาะเห็ดให้กับเกษตร – นักเรียน ๒-๓ ครั้ง/ปี
- รวมกลุ่มผลิตปุ๋ยหมัก – น้ำหมักชีวภาพ
- เผาถ่านใบโอชา เพื่อแปรรูปทำสบู่

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
๑.เห็ดนางฟ้า												
๒.เห็ดฮังการี่												
๓.เห็ดขอนดำ												
๔.เห็ดหูหนู												
๕.เห็ดหลินจือ												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
เห็ด		✓	

๕.๕ การแปรรูปผลผลิต

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
เห็ด	✓	✓		

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
เห็ด	✓	✓	✓
ก้อนเชื้อเห็ด	✓	✓	
ผลิตภัณฑ์แปรรูป	✓	✓	

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓	✓			
แปรรูป	✓			✓	

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ลำดับ	รายการ	จำนวน	ราคา (บาท)	รวมเงิน (บาท)	ต้นทุน (บาท)	กำไร (บาท)
๑	ขายก้อนเห็ดหลินจือ	๕,๐๐๐ ก้อน	๑๒/ก้อน	๖๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐
๒	ขายก้อนเห็ดนางฟ้า	๔,๐๐๐ ก้อน	๑๐/ก้อน	๔๐,๐๐๐	๒๔,๐๐๐	๑๖,๐๐๐
๓	ขายเห็ดแปรรูป	๑,๘๐๐ กล่อง	๘๐/กล่อง	๑๔๔,๐๐๐	๗๒,๙๐๐	๒๒๗,๑๐๐
๔	ขายเห็ดหลินจือแคปซูล	๑,๒๐๐ กระปุก	๙๐/กระปุก	๑๐๘,๐๐๐		
๕	ขายสบู่เห็ดหลินจือ	๑,๒๐๐ ก้อน	๔๐/ก้อน	๔๘,๐๐๐		
๖	ขายถ่านไบโอชา	๑๐๐ กก.	๕๐/กก.	๕,๐๐๐	๑,๐๐๐	๔,๐๐๐
๗	ขายสบู่ไบโอชา	๔๐๐ ก้อน	๔๐/ก้อน	๑๖,๐๐๐	๒,๐๐๐	๑๔,๐๐๐
รวม				**๔๒๑,๐๐๐**	**๑๒๙,๙๐๐**	**๒๙๑,๑๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีความมุ่งมั่นที่จะหาหนทางพัฒนากลุ่มเห็ดมิตรสัมพันธ์ให้มีความก้าวหน้า และมีความเป็นธรรมกับสมาชิกกลุ่ม

● มีการวางแผนของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มุ่งเน้นการพัฒนากิจการแบบค่อยเป็นค่อยไปควบคู่กับการพัฒนาการเลี้ยงเห็ดชนิดอื่น ๆ รวมถึงการพัฒนารูปแบบของการแปรรูปให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด

● มีองค์ความรู้ แนวทาง และวิธีการในการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อลดความเค็มของดิน ให้เหมาะกับการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ปัจจุบันจากการประกอบอาชีพเพาะเห็ด ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้ทำงานอยู่กับครอบครัว ไม่ต้องออกไปทำงานต่างถิ่น ได้มีโอกาสถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ให้กับเกษตรกร และบุคคลภายนอกที่สนใจ ทำให้รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ให้กับพสกนิกรชาวอำเภอพนมสารคาม รวมทั้งขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ที่คอยเข้ามาดูแลช่วยเหลือและผลักดันอยู่ตลอด ทำให้เกษตรกรมีอยู่มีกินได้จนถึงทุกวันนี้

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๑,๐๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

- การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
- การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

- มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดฮังการี่ เห็ดขอนดำ เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดหลินจือ
- มีหลักสูตรอบรมการแปรรูปเห็ดหลินจือ

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

- การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มในการผลิตเห็ดให้ตรงกับความต้องการของตลาด เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดฟาง ฯลฯ
- เพิ่มศักยภาพของกลุ่มเพาะเห็ด ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม เช่น การอบรมการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ฯลฯ
- การเพิ่มศักยภาพในการแปรรูปผลผลิตจากเห็ด เช่น ชาเห็ด ข้าวเกรียบเห็ด ฯลฯ
- การใช้งานวิจัยแบบ Research on Demand เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตถั่งเช่า
- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ
พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๑.๕ ไร่ แบ่งเป็น

- พื้นที่อยู่อาศัย
  จำนวน ๑ งาน
- พื้นที่เพาะและแปรรูปเห็ดเศรษฐกิจ
  จำนวน ๑.๒๕ ไร่

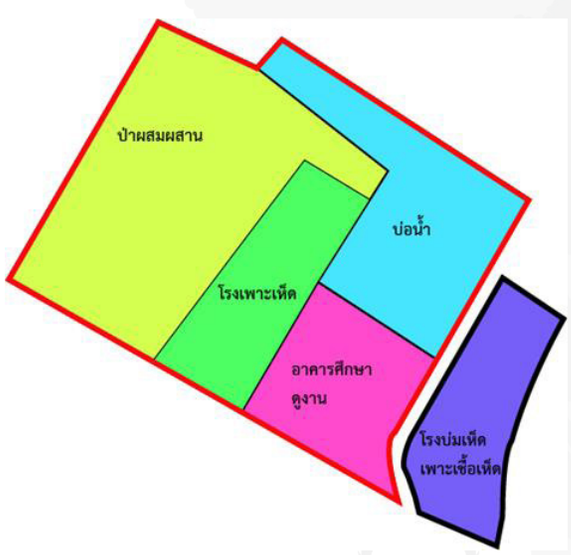

๒) ภาพประกอบ

เห็ดหลินจือแดง
เห็ดหลินจือแดง

สบู่เห็ดหลินจือ
สบู่เห็ดหลินจือ
สบู่เห็ดหลินจือ

๑๕. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายสะบัน ทะนวนรัมย์ (ด้านเกษตรผสมผสาน และแปรรูปผลผลิต)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายสะบัน ทะนวนรัมย์

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๑๖๓/๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ โทร. ๐๘๕-๓๙๘๙๕๐๘

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

ก่อนจะดำเนินกิจกรรมเกษตรผสมผสาน และแปรรูปผลผลิตเกษตร นายสบัน ทะนวนรัมย์ ภูมิลำเนาเดิมมาจาก จังหวัดบุรีรัมย์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาสัตวศาสตร์ จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตสุรินทร์ เมื่อปี ๒๕๔๖ บิดามารดามีอาชีพทำนา ได้เริ่มต้นชีวิตทำงานกับฟาร์มวัวนมที่จังหวัดบุรีรัมย์เป็นระยะเวลา ๑ ปีกว่า ย้ายมาทำงานฟาร์มสุกร ที่จังหวัดชลบุรี เป็นเวลาประมาณ ๖ เดือน จากนั้นได้ย้ายกลับไปช่วยงานที่บ้าน โดยไปเปิดกิจการทำร้านผลิตน้ำแข็ง เป็นระยะเวลา ๓ ปี หลังจากนั้นได้แต่งงานจึงย้ายมาอยู่บ้านภรรยาที่ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา (ที่อยู่ปัจจุบัน) และได้เข้าทำงานโรงงานผลิตแผ่นไม้อัด ๑ ปี แต่ไม่ชอบในระบบโรงงาน จึงเปลี่ยนกลับไปทำงานฟาร์ม ซึ่งเป็นฟาร์มแพะที่พัทยา จังหวัดชลบุรี ชื่อฟาร์ม “ลูลูแอนด์เดซี่” รับหน้าที่ดูแลสุขภาพแพะ รีดนม เป็นระยะเวลาประมาณ ๘ ปี ได้เก็บออมเงินทุนได้จำนวนหนึ่ง จึงคิดหันกลับบ้านสร้างฟาร์มแพะของตนเองกับครอบครัว โดยทำฟาร์มแพะรีดนมจำหน่าย เริ่มแรกเลี้ยงแค่ ๔ ตัว และซื้อเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนปัจจุบันมีแพะจำนวน ๖๘ ตัว

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ P (X) ๐๗๖๒๐๔๒ (Y) ๑๕๒๐๔๖๒

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ช่วงแรกนั้นฟาร์มแพะของ นายสะบัน ประสบปัญหาหลายอย่าง รวมถึงด้านตลาดในการจำหน่าย หลังจากนั้นคิดทางออกให้กับน้ำนมแพะที่รีดจำหน่ายด้วยการแปรรูปในรูปแบบพาสเจอร์ไรส์และผลิตชีทนมแพะออกจำหน่าย โดยศึกษาวิธีการทำและข้อมูลต่างๆ จากฟาร์มที่พัทยา ส่วนการทำเกษตรแบบผสมผสานได้เข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้มีแนวคิดว่าหากเราทำที่บ้านเราให้เป็นเกษตรผสมผสานและเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ก็จะสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข จึงมาจัดสรรพื้นที่ในบ้านให้ปลูกผักหลาย ๆ อย่างสลับกันไปเพื่อให้มีรายได้เป็นรายวัน มีการปลูกพืชอาหารสัตว์เพื่อลดต้นทุนการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไก่ไว้บริโภคไข่ เลี้ยงแพะ แปรรูปน้ำนมแพะ และผลิตภัณฑ์จากน้ำนมแพะจำหน่ายในราคาที่ไม่แพง เพื่อช่วยให้คนที่รายได้น้อยได้ใช้ของดี แต่ราคาถูก ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้มีการใช้ประโยชน์จากมูลแพะในการปลูกพืชผัก ไม้ผลต่าง ๆ สามารถลดต้นทุนการผลิต รวมไปถึงการนำมูลแพะมาทำปุ๋ยหมัก และมูลแพะแห้ง บรรจุกระสอบจำหน่ายทำมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง ส่วนไม้ผล มะไฟ ทุเรียน กระท้อน มะขามป้อม ผลไม้พื้นบ้านให้ราคาดีไม่ต้องดูแลมาก ปลูกพืชผักสวนครัว ผักพื้นบ้านในท้องถิ่น เช่น ลิงลาว ผักกูด เป็นต้น ผลผลิตเป็นที่นิยมของผู้บริโภคและราคาดี เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ไว้เป็นแหล่งอาหาร และกิจกรรมที่สำคัญ รวมถึงข้อได้เปรียบของพื้นที่ บนพื้นที่สูง สภาพอากาศค่อนข้างเย็นตลอดปี จึงเลือกที่จะเพาะเห็ดในถุงพลาสติก โดยเฉพาะเห็ดหอมที่ชอบอากาศเย็น สามารถเพาะมีผลผลิตจำหน่ายได้ตลอดปี เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรพื้นราบที่สามารถเพาะได้ในเฉพาะช่วงฤดูหนาวเท่านั้น นอกจากเห็ดหอมแล้วเกษตรกรได้นำเห็ดชนิดต่าง ๆ เข้ามาผสมผสาน เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดลมป่า และเห็ดหลินจือ เมื่อได้ทดลองมาทำเกษตรผสมผสาน และจากการที่ไปอบรมที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ หลายครั้ง จึงได้ซึมซับเอาแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเริ่มศึกษาแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ค้นพบว่าชีวิตแบบพอเพียงไม่ได้อยู่ไกลตัว เกษตรกรทั่วไปสามารถใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายโดยยังสามารถทำเงินให้กับครอบครัวได้

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ด้าน คือ

ด้านองค์ความรู้ ได้รับการสนับสนุน ๑.การแปรรูปนมแพะ เช่น สบู่นมแพะ ครีมทาผิว และเครื่องสำอางนมแพะ ๒.เกี่ยวกับแนวคิดเกษตรผสมผสาน ๓.เกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยชีวภาพ

ด้านปัจจัย ได้รับการสนับสนุน ๑.โรงฝึกอบรมขนาด ๘x๔ เมตร ๒.อาคารแปรรูปผลผลิตที่ได้จากนมแพะ ขนาด ๓x๓ เมตร

ด้านการตลาด ได้รับการสนับสนุน ๑.สร้างความหน้าเชื่อถือผ่านโลโก้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๒.พื้นที่ในการกระจายสินค้าที่ศูนย์จำหน่ายสินค้าของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๓.มีการสร้างแบรนด์เป็น “ศูนย์เรียนรู้บ้านสามพอ” โดยมีลูกค้าหลักเป็นชาวต่างชาติ

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

นายสบัน เป็นเกษตรกรที่มีความรู้ในการเลี้ยงแพะนมอยู่มากอันเนื่องจากสาขาที่เรียน ประสบการณ์ทำงาน และจากการค้นคว้า ศึกษา ดูงานตามฟาร์มแพะต่าง ๆ แต่เมื่อมาดำเนินธุรกิจเองพบว่าปัญหาของการดำเนินธุรกิจมีมากกว่าการเลี้ยงและดูแล แต่ยังมีส่วนของการบริหารจัดการธุรกิจ การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ การสร้างความน่าเชื่อถือให้ลูกค้า และการตลาด ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้เข้ามาช่วยอุดจุดอ่อนให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ ในส่วนนี้ ส่งผลให้ศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถหลุดพ้นจากปัญหาวิกฤตในช่วงเริ่มต้นกิจการ

การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ฯ
การผลิต	• สร้างโรงเลี้ยง • คัดเลือกสายพันธุ์ • ปลูกหญ้าแพงโกล่า	• เกษตรผสมผสาน • ปุ๋ยชีวภาพ • เลี้ยงไก่
การจัดการผลผลิต	• ศึกษาวิธีปลูกหญ้าแพงโกล่าจาก YouTube • ดูแลสุขภาพอนามัยแพะนม	• การปรับปรุงบำรุงดิน
การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ฯ
การแปรรูป	• ชีสนมแพะ • นมแพะพาสเจอไรส์	• เครื่องสำอางนมแพะ เช่น สบู่นมแพะ ครีมทาผิว และเครื่องสำอางนมแพะ • บรรจุภัณฑ์ • Band & Logo
การจัดการทางตลาด	• ขายชีสนมแพะ และนมแพะพาสเจอไรส์ ผ่านสมาชิกในกลุ่มเครือข่ายผู้เลี้ยงแพะนม	• ส่งเสริมพื้นที่กระจายสินค้าเครื่องสำอางนมแพะที่ศูนย์ศึกษาฯ • ส่งเสริมพื้นที่กระจายสินค้านมแพะพาสเจอไรส์ที่ศูนย์ศึกษาฯ

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ “บ้านสามพอ” มีเนื้อที่ประมาณ ๔ ไร่ โดยแบ่งพื้นที่เป็น ๕ ส่วน คือ

๑. ที่อยู่อาศัย
๒. อาคารฝึกอบรม
๓. อาคารแปรรูปผลิตภัณฑ์
๔. สวนเกษตรผสมผสาน แปลงปลูกหญ้า
๕. โรงเลี้ยงแพะ เป็นต้น

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

๑. รีดน้ำนมแพะ และจำหน่ายแพะ

๒. ผลิตนมพลาสเจอร์ไรส์ ชีท โยเกิร์ต

๓. แปรรูปผลิตภัณฑ์ของใช้ในครัวเรือนจำหน่าย ได้แก่ สบู่นมแพะ โลชั่นนมแพะ ครีมบำรุงผิวนมแพะ

๔. ปลูกพืชผักแบบเกษตรผสมผสาน เช่น ถั่วพู ถั่วฝักยาว บวบ น้ำเต้า กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม มันเทศ

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
๑.แพะนม												
๒.กล้วย												
๓.ถั่วพู												
๔.ถั่วฝักยาว												
๕.ฟักทอง												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
พืชผัก			✓
สัตว์บก			✓
อื่น ๆ นมแพะ		✓	

๕.๕ การแปรรูปผลผลิต

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
อื่น ๆ....นมแพะ...	✓			

มีการแปรรูปนมแพะ เป็น ๑.นมแพะพาสเจอไรส์ ๒.ชีสนมแพะโฮมเมด ๓.สบู่นมแพะ ๔.ครีมบำรุงผิว ๕.ไวท์เทนนิ่ง

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
แปรรูป ๑. ชีสชมแพะ ๒. นมแพะพาสเจอไรส์ ๓. สบู่นม, แพะครีมบำรุงผิว, ไวท์เทนนิ่ง			✓

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
แปรรูป	✓		✓		

ผลิตภัณฑ์จากนมแพะ แบ่งการตลาดตามประเภทของผลิตภัณฑ์ คือ

๑. ชีสชมแพะ เน้นกลุ่มตลาดเฉพาะ (โดยลูกค้าจะทำการสั่งสินค้าโดยตรงกับศูนย์เรียนรู้ฯ เอง) เช่น กลุ่มชาวต่างชาติ กลุ่มร้านอาหารยุโรป และกลุ่มเครือข่ายผู้ชื่นชอบในชีสนมแพะ

๒. นมแพะพาสเจอไรส์ และผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง เป็นการตลาดผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และนำไปวางขายเองตามร้านสะดวกซื้อต่าง ๆ

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ลำดับ	รายการ	จำนวน	ราคา (บาท)	รวมเงิน (บาท)	ต้นทุน (บาท)	กำไร (บาท)
๑	น้ำนมแพะดิบ วันละ ๑๔ ลิตร	๕,๑๑๐ ก.ก.	๖๐/ลิตร	๓๐๖,๖๐๐	๒๔,๐๐๐	๒๘๒,๖๐๐
๒	นมพลาสเจอร์ไรส์	๑๐,๐๐๐ ขวด	๑๕/ขวด	๑๕๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๑๓๐,๐๐๐
๓	มูลแพะ	๘๐๐ กระสอบ	๓๐/กระสอบ	๒๔,๐๐๐	-	๒๔,๐๐๐
๔	ผักต่าง ๆ	-	-	๖๐,๐๐๐	๓,๕๐๐	๕๖,๕๐๐
๕	แปรรูปผลิตภัณฑ์จากแพะ	๖๐,๕๐๐	-	๖๐,๕๐๐	๑๘,๑๕๐	๔๒,๓๕๐
รวม				**๔๒๑,๐๐๐**	**๑๒๙,๙๐๐**	**๒๙๑,๑๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ศูนย์เรียนรู้มีการทำสวนผสมผสาน ส่งผลให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผัก และสัตว์ของครัวเรือน นอกจากนั้นยังสามารถเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนจากผักและสัตว์ที่เหลือจากการรับทานโดยการนำไปจำหน่ายภายในชุมชน

● มีความมุ่งมั่นที่จะหาหนทางพัฒนากิจการนมแพะของตนเองให้อยู่รอดอย่างสุจริต และสามารถเข้าไปอยู่ในกระแสของตลาดโดยไม่ทำการเบียดเบียนผู้อื่น

● การวางแผนของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มุ่งเน้นการพัฒนากิจการแบบค่อยเป็นค่อยไปควบคู่กับการพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดที่ชัดเจนคือมุ่งเน้นที่จะพัฒนาชีสนมแพะโฮมเมด และทำการขายชีสนมแพะโฮมเมดในตลาดเฉพาะ

● มีการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ด้วยการใช้ปุ๋ยชีวภาพ

● มีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง และทำสวนผสมผสานโดยผักและสัตว์ที่เหลือจากการบริโภคถึงนำไปขาย และมีการขยายองค์ความรู้ในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ให้กับเกษตรกรผู้สนใจ

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ปัจจุบันได้ผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ และด้านการแปรรูปผลผลิตได้อย่างลงตัว สามารถจัดสรรพื้นที่ให้ได้ใช้ประโยชน์สูงสุด มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตการแปรรูปอย่างต่อเนื่อง มีเวลาอยู่กับครอบครัว ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้นตามลำดับ มีเงินเก็บออม สมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เรียนรู้อุดมการณ์ เรียนรู้กิจกรรม โดยในทุก ๆ กิจกรรมจะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม มอบน้ำใจ แนะนำสิ่งดี ๆ ให้กับเพื่อนบ้าน และสามารถน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรมาปรับใช้จนเป็นสถานที่เรียนรู้ เหมาะสำหรับผู้สนใจทั่วไป โดยสามารถเข้ามาเรียนรู้อย่างใกล้ชิด สัมผัสองค์ความรู้ น้อมนำแนวพระราชดำริ มองเห็นวิถีชีวิต อยู่อย่างไม่ฝืนธรรมชาติ แต่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล ทรัพยากรสมบูรณ์ บริหารจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม จิตใจพร้อมจะเป็นผู้ให้อย่างเต็มที่

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

● การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงแพะนม ๒ สายพันธุ์ คือ พันธุ์แองโกลนูเบีย และพันธุ์ซาแนน

● มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตผักผสมผสาน เช่น กล้วย ถั่วพู ถั่วฝักยาว ฟักทอง

● มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการเพิ่มปริมาณสารอาหารในดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพที่มาจากการผลิตด้วยตนเอง

● หลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพเพื่อใช้ในแปลงเกษตรผสมผสาน และใช้ลดกลิ่นของมูลสัตว์

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การต่อยอดนวัตกรรมในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากนมแพะ ให้ได้รับมาตรฐานการรับรอง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์โดดเด่น

● การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด

● ประสานช่องทางการตลาดและกลุ่มผู้บริโภคเฉพาะ

● การขยายความรู้ให้เกิดการผลิตในลักษณะของกลุ่มหรือเครือข่าย

● การเพิ่มองค์ความรู้เรื่องแพะนม ด้วยการศึกษา วิจัย ทดลองร่วมกันระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กับศูนย์เรียนรู้ฯ

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๔ ไร่ แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย อาคารฝึกอบรม อาคารแปรรูปผลิตภัณฑ์ สวนเกษตรผสมผสาน แปลงปลูกหญ้า โรงเลี้ยงแพะ เป็นต้น

๒) ภาพประกอบ

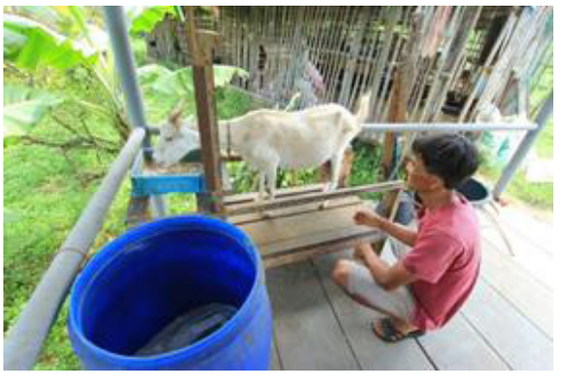

๔.๑.๒ ศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

๔.๑.๒.๑ ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ

เนื่องจากศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ศึกษา ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ มีความเหมือนกันในแง่ของเวลาการจัดตั้ง แต่มีความแตกต่างตามลักษณะสำคัญในด้านจุดเด่นความถนัด หรือสาระสำคัญของการนำความรู้ไปปฏิบัติ จึงทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ โดยการจำแนกออกเป็น ๒ กลุ่มหลัก คือ กลุ่มการผลิตภาคเกษตร และกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป ทำการวิเคราะห์เชิงลึกถึงศักยภาพและความสำเร็จที่ต่างกันภายในกลุ่มได้ชัดเจน โดยจำแนกเป็นกลุ่มย่อย ดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มการผลิตภาคเกษตร คือ กลุ่มที่มีความโดดเด่นในแง่ของการผลิตพืชและสัตว์ โดยมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน โดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่มย่อย คือ

๑.๑) กลุ่มย่อยเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ คือ กลุ่มที่มีการผลิตพืชและสัตว์ที่หลากหลาย แต่มีความโดดเด่นในแง่ของการจัดการตามหลักเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่

๑.๒) กลุ่มย่อยการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ คือ กลุ่มที่มีความโดดเด่นในการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ บางรายอาจมีการทำเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ร่วมด้วย แต่ไม่โดดเด่นเท่ากับการผลิตเห็ด

๑.๓) กลุ่มย่อยการผลิตกบ คือ กลุ่มที่มีความโดดเด่นและเชี่ยวชาญในการผลิตกบแบบครบวงจร

๒. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป คือ กลุ่มที่มีความโดดเด่นในแง่ของการนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูป แบ่งเป็น ๒ กลุ่มย่อยคือ

๒.๑) กลุ่มย่อยแปรรูป OTOP คือ การรวมกลุ่มของคนในชุมชน นำผลผลิตทางการผลิตภาคเกษตรและเกษตรมาแปรรูปในลักษณะ หรือกลุ่มวิสาหกิจ

๒.๒) กลุ่มย่อยการผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น คือ กลุ่มที่นำเอาผลผลิตภาคเกษตรที่ตนเองผลิตได้มาเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูปเบื้องต้นและมีการจัดการในลักษณะรายเดี่ยว

ตารางที่ ๔-๑ ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ	จำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ	ร้อยละ
๑. กลุ่มการผลิตภาคเกษตร	๗	๔๖.๗๐
๑.๑ กลุ่มย่อยเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่	๕	๓๓.๓๐
๑.๒ กลุ่มย่อยการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ	๑	๖.๗๐
๑.๓ กลุ่มย่อยการผลิตกบ	๑	๖.๗๐
๒. กลุ่มการผลิตภาคเกษตรและแปรรูป	๘	๕๓.๓๐
๒.๑ กลุ่มย่อยแปรรูป OTOP	๑	๖.๗๐
๒.๒ กลุ่มย่อยการผลิตภาคเกษตรและ แปรรูปเบื้องต้น	๗	๔๖.๗๐
รวม	**๑๕**	**๑๐๐.๐๐**

๔.๑.๒.๒ ศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ

การวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ดำเนินการตามธรรมชาติของปรากฏการณ์ที่เป็นเหตุและผล ดังกล่าวคือ

ในส่วนแรกเป็นสาระสำคัญของเหตุ หรือปัจจัยสำคัญที่แสดงศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ละกลุ่มหลัก และภายในกลุ่มย่อย ประกอบด้วย

ก. คุณสมบัติส่วนบุคคลของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ

ข. ปัจจัยแวดล้อมที่ทำให้ศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติจนเกิดผล โดยเน้นที่แหล่งน้ำและความพอเพียงของแหล่งน้ำ

ค. ปัญหาและความต้องการที่สำคัญที่สุด

ทั้ง ๓ ส่วนเป็นแรงผลักที่มีพลังทำให้เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ละรายต้องขวนขวาย ต่อสู้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น จึงได้พยายามแสวงหาแนวทาง ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และจากแหล่งอื่น ได้พยายามนำไปปฏิบัติจนได้ผล กลายเป็นเกษตรกรตัวอย่าง และต่อมาจึงได้รับการคัดเลือกและสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีแรงผลักเริ่มต้น ประกอบด้วยปัญหาเกี่ยวกับการเกษตรจากพืชเชิงเดียวที่ทำให้ขาดทุน นิเวศถูกทำลาย และวิถีชีวิตที่ไม่มั่นคง ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพอื่น ๆ รวมถึงอาชีพนอกภาคเกษตรที่แม้จะมีรายได้แต่วิถีชีวิตและครอบครัวมีความเดือดร้อนและปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ซึ่งส่งผลกระทบเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และชุมชนเป็นอย่างมาก

จากข้อมูล ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติส่วนบุคคลของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ

ตารางที่ ๔-๒ คุณสมบัติส่วนบุคคลของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	คุณสมบัติส่วนบุคคล (ราย)		
	ภูมิลำเนาเดิม	อาชีพเดิม	ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เดิม
๑.กลุ่มการผลิตภาคเกษตร (๗)	ในหมู่บ้าน (๒) นอกหมู่บ้าน (๕)	เกษตรกร (๔) พนักงานเอกชน (๑) ค้าขาย (๑) รับจ้างทั่วไป (๑)	ด้านเกษตรกรรม (๖) ประกอบธุรกิจ (๑)
๑.๑ กลุ่มย่อยเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๕)	ในหมู่บ้าน (๒) นอกหมู่บ้าน (๓)	เกษตรกร (๒) พนักงานเอกชน (๑) ค้าขาย (๑) รับจ้างทั่วไป (๑)	ด้านเกษตรกรรม (๔) ประกอบธุรกิจ (๑)
๑.๒ กลุ่มย่อยการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (๑)	นอกหมู่บ้าน (๑)	เกษตรกร (๑)	ด้านเกษตรกรรม (๑)

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	คุณสมบัติส่วนบุคคล (ราย)		
	ภูมิลำเนาเดิม	อาชีพเดิม	ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เดิม
๑.๓ กลุ่มย่อยการผลิตกบ (๑)	นอกหมู่บ้าน (๑)	เกษตรกร (๑)	ด้านเกษตรกรรม (๑)
๒. กลุ่มการผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)	ในหมู่บ้าน (๖) นอกหมู่บ้าน (๒)	เกษตรกร (๓) รับราชการ (๑) พนักงานเอกชน (๓) รับจ้างฝีมือ (๑)	ด้านเกษตรกรรม(๔) ฝีมือ (๒) เลี้ยงสัตว์ (๑) โปรแกรมเมอร์ (๑)
๒.๑ กลุ่มย่อยแปรรูป OTOP (๑)	ในหมู่บ้าน (๑)	รับจ้างฝีมือ (๑)	ฝีมือ (๑)
๒.๒ กลุ่มย่อยการผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	ในหมู่บ้าน (๕) นอกหมู่บ้าน (๒)	เกษตรกร (๓) รับราชการ (๑) พนักงานเอกชน (๓)	ด้านเกษตรกรรม (๔) ฝีมือ (๑) เลี้ยงสัตว์ (๑) โปรแกรมเมอร์ (๑)
รวม	ในหมู่บ้าน (๘) นอกหมู่บ้าน (๗)	เกษตรกร (๗) รับราชการ (๑) ค้าขาย (๑) พนักงานเอกชน (๔) รับจ้างฝีมือ (๑) รับจ้างทั่วไป (๑)	ด้านเกษตรกรรม (๑๐) ฝีมือ (๒) ประกอบธุรกิจ (๑) เลี้ยงสัตว์ (๑) โปรแกรมเมอร์ (๑)

จากข้อมูลตาราง ๔-๒ พบว่า ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๒ กลุ่ม มีความหลากหลายด้านคุณสมบัติส่วนบุคคล คือ กลุ่มการผลิตภาคเกษตรทั้งหมด ๗ ราย มีภูมิลำเนาเดิมในหมู่บ้าน ๒ ราย และนอกหมู่บ้าน ๕ ราย โดยในกลุ่มนี้ มีอาชีพเดิมที่มีอาชีพเกษตร ๔ ราย และที่มีผู้ที่เคยทำงานนอกภาคเกษตร ๓ ราย เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เดิมด้านเกษตรกรรม โดยมีเพียง ๑ ราย ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เดิมด้านประกอบธุรกิจ

สำหรับกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป ทั้งหมด ๘ ราย พบว่า มีความหลากหลายด้านคุณสมบัติส่วนบุคคลเช่นกันคือ มีภูมิลำเนาเดิมในหมู่บ้าน ๖ ราย และนอกหมู่บ้าน ๒ ราย โดยในกลุ่มนี้ มีอาชีพเดิมที่มีอาชีพเกษตร ๓ ราย รับราชการ ๑ ราย พนักงานเอกชน ๓ ราย และรับจ้างฝีมือ ๑ ราย ในส่วนของความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เดิม พบว่า เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เดิมด้านเกษตรกรรม ๔ ราย ฝีมือ ๒ ราย เลี้ยงสัตว์ ๑ ราย และที่สำคัญมี ๑ ราย ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เดิมด้านโปรแกรมเมอร์

ข. แหล่งน้ำและความพอเพียงของน้ำ

(๑) แหล่งน้ำที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติสำคัญของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ

ตารางที่ ๔-๓ แหล่งน้ำที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ใช้ประโยชน์

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	แหล่งน้ำที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ใช้ประโยชน์ (ราย)					
	ชลประทาน	ธรรมชาติ	สระน้ำ	บาดาล	บ่อน้ำตื้น	ประปา
๑.การผลิตภาคเกษตร (๗)	-	-	๔	๒	๒	๖
๑.๑ เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๕)	-	-	๔	๒	๑	๕
๑.๒ ผลิตเห็ด (๑)	-	-	-	-	-	๑
๑.๓ ผลิตกบ (๑)	-	-	-	-	๑	-
๒.การผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)	๑	-	๕	๑	๔	๘
๒.๑ OTOP (๑)	-	-	๑	-	๑	๑
๒.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	๑	-	๔	๑	๓	๗
รวม	๑	-	๙	๓	๖	๑๔

จากตารางที่ ๔-๓ พบว่า แหล่งน้ำที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่กลุ่มการผลิตภาคเกษตร มีการใช้น้ำจากหลายแหล่ง และแหล่งที่สำคัญคือประปาหมู่บ้าน สระน้ำและบ่อน้ำตื้น ตามลำดับ ส่วนกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น ใช้น้ำจากประปาเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาใช้แหล่งน้ำจากสระน้ำ บ่อน้ำตื้น บาดาลและระบบชลประทาน ตามลำดับ

(๒) ความพอเพียงของน้ำที่ใช้

ตารางที่ ๔-๔ ระดับความพอเพียงของน้ำที่ใช้

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ (ราย)	**ระดับความพอเพียง (ราย)**		
	น้อย	**ปานกลาง**	**มาก**
๑. การผลิตภาคเกษตร (๗)	๑	๓	๓
๒.๑ เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๕)	๑	๑	๓
๒.๒ ผลิตเห็ด (๑)	-	๑	-
๒.๓ ผลิตกบ (๑)	-	๑	-
๒. การผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)	-	๑	๗
๓.๑ OTOP (๑)	-	-	๑
๓.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	-	๑	๖
รวม	๑	๔	๑๐

จากตารางที่ ๔-๔ พบว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ ทุกกลุ่มมีความพอเพียงของน้ำที่ใช้อยู่ในระดับมาก จำนวน ๑๐ ราย มีเพียงส่วนน้อยของกลุ่มการผลิตภาคเกษตร และกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป ที่มีความพอเพียงในระดับปานกลาง แสดงว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ส่วนใหญ่นอกจากจะจัดหาแหล่งน้ำตามลักษณะของกิจกรรมแล้ว ยังมีการได้มาและใช้ประโยชน์ซึ่งน้ำค่อนข้างดี

ค. ปัญหาและความต้องการที่สำคัญที่สุด

(๑) การเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในอาชีพ หรืองานสำคัญก่อนที่จะเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ จนทำมีแรงผลักดันให้เกิดการลุกขึ้นมาสู้ทำใหม่หรือแก้ไขปัญหา

ตารางที่ ๔-๕ ปัญหาที่เผชิญก่อนเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ปัญหาที่เผชิญก่อนเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)		
	ปัญหาอาชีพภาคเกษตรจากพืชเชิงเดี่ยว	ปัญหาอาชีพนอกเกษตร หรือมีความต้องการใช้ชีวิตแบบพอเพียง	ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย
๑. การผลิตภาคเกษตร (๗)	๔	๗	๐.๐๐
๑.๑ เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๕)	๒	๕	๐.๐๐
๑.๒ ผลิตเห็ด (๑)	๑	๑	๐.๐๐
๑.๓ ผลิตกบ (๑)	๑	๑	๐.๐๐
๒. การผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)	๓	๗	๑.๐๐
๒.๑ OTOP (๑)	๐	๑	๐.๐๐
๒.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	๓	๖	๑.๐๐
รวม	**๗**	**๑๔**	**๑.๐๐**

จากตารางที่ ๔-๕ ปัญหาที่เผชิญก่อนเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ พบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์เรียนรู้ฯ ต้องเผชิญกับปัญหาอาชีพนอกเกษตร หรือมีความต้องการใช้ชีวิตแบบพอเพียงถึง ๑๔ ราย และปัญหาอาชีพภาคเกษตรจากการผลิตพืชเชิงเดี่ยวจำนวน ๗ ราย มีเพียง ๑ ราย ที่มีปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย

(๒) การเปลี่ยนแปลงของปัญหาและความต้องการหลังจากเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

เพื่อเป็นการประเมินว่า ณ ปัจจุบันเมื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วปัญหาและความต้องการที่สำคัญได้รับการแก้ไข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงผลักดันเริ่มต้น อย่างไร

การรับทราบและเห็นว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีทั้งความรู้และแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถจะช่วยเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ แก้ปัญหาที่สำคัญที่เขาเผชิญและต้องการเปลี่ยนแปลงได้ เป็นข้อมูลที่ทุกศูนย์เรียนรู้ฯ ระบุอย่างชัดเจน แต่เพื่อเป็นการวิเคราะห์เพิ่มเติมว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีภารกิจที่ต้องทำหน้าที่นี้อยู่แล้ว แต่ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ จะมีมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความเข้มข้นในการติดต่อสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการ

พัฒนาเขาหินซ้อนฯ ทั้ง ก่อน ระหว่าง และหลัง ดังนั้นการที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เข้าไปมีส่วนสำคัญต่อการแก้ปัญหาจึงแสดง ถึงระดับความสัมพันธ์ดังกล่าว ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๖ ระดับความเข้มข้นในแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหากับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ระดับความเข้มข้น (คะแนนเฉลี่ย)*		
	สัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	เข้ารับการอบรม ดูงาน การสาธิต จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ความต่อเนื่องและความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล
๑. การผลิตภาคเกษตร (๗)	๒.๙	๒.๓	๒.๔๐
- เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่(๕)	๓.๐	๒.๖	๒.๖๐
- ผลิตเห็ด (๑)	๒.๐	๑.๐	๒.๐๐
- ปศุสัตว์ (๑)	๓.๐	๒.๐	๒.๐๐
๒. การผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)	๓.๐	๒.๕	๒.๕๐
- OTOP (๑)	๓.๐	๓.๐	๓.๐๐
- ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	๓.๐	๒.๔	๒.๔๐

* คะแนนเต็มเท่ากับ ๓.๐๐

จากตารางที่ ๔-๖ สรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ แทบทั้งหมดมีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ อย่างดีทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการติดต่อเพื่อแก้ปัญหาที่สำคัญ ทั้งการได้เข้ารับการอบรม ศึกษา ดูงาน การสาธิตกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นอย่างดีและมีความต่อเนื่องในทุกกลุ่ม

ตารางที่ ๔-๗ การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการหลังจากที่ได้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ (ราย)	ปัญหาที่ได้รับการแก้ไข (ราย)			เกิดความยั่งยืนของการผลิตและวิถีชีวิต
	ด้านอาชีพภาคเกษตร	ด้านอาชีพนอกเกษตร	ด้านการอนุรักษ์	
๑. การผลิตภาคเกษตร (๗)	๗	๗	๕	๓
๑.๑ เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๕)	๕	๕	๔	๓
๑.๒ ผลิตเห็ด (๑)	๑	๑	๑	๐
๑.๓ ผลิตกบ (๑)	๑	๑	๐	๐
๒. การผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)	๔	๗	๘	๕
๒.๑ OTOP (๑)	๐	๑	๑	๐
๒.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	๔	๖	๗	๕
รวม	๑๑	๑๔	๑๓	๘

จากตารางที่ ๔-๗ พบว่า การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการหลังจากที่ได้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ พบว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ ส่วนใหญ่ได้ผลทั้งด้านการแก้ปัญหาด้านอาชีพนอกภาคเกษตรและด้านอาชีพในภาคเกษตร นอกจากนี้ยังมีด้านการอนุรักษ์ที่ได้รับการแก้ไขด้วย และที่น่าสนใจคือมีศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวนเกินกว่าครึ่งเริ่มระบุถึงผลการเกิดความยั่งยืนของการผลิตและวิถีชีวิตอีกด้วย

๔.๑.๒.๓ ความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ได้มาประยุกต์และใช้โดยศูนย์เรียนรู้ฯ

ความรู้ตามแนวพระราชดำริเป็นปัจจัยสำคัญที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ แสวงหา ได้รับ และนำไปประยุกต์สู่การปฏิบัติในเรื่องที่สำคัญจนประสบความสำเร็จ ในแง่นี้ถือว่าการให้มีศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อการขยายความรู้สู่พื้นที่ สู่เกษตรกรและผู้สนใจ โดยการสนับสนุนของ สำนักงาน กปร. และโดยการปฏิบัติโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นความสำเร็จตามแนวพระราชดำริอย่างมาก

ประเด็นที่วิเคราะห์จากข้อมูลศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ จำแนกตามกลุ่มหลักและกลุ่มย่อย ประกอบไปด้วย

ก. การได้มาซึ่งความรู้ หรือแหล่งความรู้ตามแนวพระราชดำริของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้จำแนกออกเป็น ๓ แหล่งสำคัญ คือ ๑) จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ๒) จากการขวนขวายคือการค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองและการทดลองปฏิบัติเอง และ๓) จากหน่วยงานภายนอก โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้จากจากตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๘ การได้มาซึ่งความรู้ตามแนวพระราชดำริของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	การได้มาซึ่งความรู้ตามแนวพระราชดำริของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)		
	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ขวนขวายด้วยตนเอง	หน่วยงานภายนอก
๑. การผลิตภาคเกษตร (๗)	ลำดับแรก = ๕ ราย ลำดับที่สอง = ๑ ราย ลำดับที่สาม = ๑ ราย	ลำดับแรก = ๑ ราย ลำดับที่สอง = ๖ ราย	ไม่ได้รับ = ๕ ราย ลำดับแรก = ๑ ราย ลำดับที่สาม = ๑ ราย
- เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๕) - เห็ด (๑) - กบ (๑)	ลำดับแรก = ๔ ราย ลำดับที่สอง = ๑ ราย ลำดับที่สาม = ๑ ราย ลำดับแรก = ๑ ราย	ลำดับแรก = ๑ ราย ลำดับที่สอง = ๔ ราย ลำดับที่สอง = ๑ ราย ลำดับที่สอง = ๑ ราย	ไม่ได้รับ = ๔ ราย ลำดับที่สาม = ๑ ราย ลำดับแรก = ๑ ราย ไม่ได้รับ = ๑ ราย
๒. การผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)	ลำดับแรก = ๔ ราย ลำดับที่สอง = ๔ ราย	ลำดับแรก = ๔ ราย ลำดับที่สอง = ๔ ราย	ไม่ได้รับ = ๔ ราย ลำดับที่สาม = ๔ ราย
- OTOP (๑) - ผลิตภาคเกษตรแปรรูปเบื้องต้น (๗)	ลำดับแรก = ๓ ราย ลำดับแรก = ๓ ราย ลำดับที่สอง = ๔ ราย	ลำดับที่สอง = ๑ ราย ลำดับแรก = ๔ ราย ลำดับที่สอง = ๓ ราย	ลำดับที่สาม = ๑ ราย ไม่ได้รับ = ๔ ราย ลำดับที่สาม = ๓ ราย

จากตารางที่ ๔-๘ พบว่า ในระดับกลุ่มหลักทั้ง ๒ กลุ่ม การได้มาซึ่งความรู้จากศูนย์ศึกษาการ

พัฒนาเขาหินซ้อนฯ ทั้งลำดับความสำคัญก่อน-หลังและระดับความรู้ที่ได้รับ เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มพบว่า กลุ่มการผลิตภาคเกษตรจะมีความเข้มข้นจากในการได้มาซึ่งความรู้จากศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และการขวนขวายด้วยตนเองในระดับที่เท่ากัน ส่วนความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะอยู่ในลำดับท้ายสุด

ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป จะมีความเข้มข้นในการได้มาซึ่งความรู้และระดับของความรู้ที่มาจากหน่วยงานภายนอกมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ และความรู้จากศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และขวนขวายด้วยตนเองในระดับที่เท่ากัน

ข. ความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ได้มาประยุกต์และใช้โดยศูนย์เรียนรู้ฯ โดยความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ขึ้นอยู่กับความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ส่วนใหญ่ได้มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มีการบูรณาการกับหน่วยงานอื่นและมีการค้นคว้าเพิ่มเติม นำไปสู่การทดลองปฏิบัติจนได้ผลซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญในการประเมิน ซึ่งจากข้อมูลที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ พบว่าเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีการนำเอาความรู้ตั้งต้นจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองอย่างหลากหลาย สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้คือ

ตารางที่ ๔-๙ การนำความรู้ตามแนวพระราชดำริจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของทั้ง ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	ความรู้และกิจกรรม
๑. ทิม คณะเสน	- การทำเกษตรผสมผสาน - การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก ผลิตและใช้น้ำหมักชีวภาพในพืชผัก - ผลิตสารไล่แมลงจากสมุนไพร และผลิตน้ำส้มควันไม้เพื่อใช้ในการไล่แมลง
๒. เครือวรรณ จันทศรี	- การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น ผลไม้ดองและแช่อิ่ม ได้แก่ มะดัน มะกอก น้ำผลไม้ ฯลฯ - การทำเกษตรผสมผสาน ในบริเวณบ้าน โดยปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเอง - การปรับปรุงดิน มีการปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก ผลิตและใช้น้ำหมักชีวภาพในพืชผัก ผลิตสารไล่แมลงจากสมุนไพร
๓. ทรัพย์ถวิล สุขศิริ	- การทำเกษตรผสมผสาน - แปลงนา, แปลงพืช, พืชผัก ปลูกพืชผักปลอดเกษตร ได้แก่ ประดู่ ชิงชัน ยางนา โมก ฯลฯ - การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ปลูกไม้ประดับใส่กระถางจำหน่าย ได้แก่ ชวนชม และปลูกไม้ตัดดอก ตัดจำหน่าย - การปรับปรุงดิน มีการปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก ผลิตและใช้น้ำหมักชีวภาพในพืชผัก ผลิตสารไล่แมลงจากสมุนไพร
๔. ประสิทธิ์ เส็งมี	- การผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าภูฐาน นางรม เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดขอน เห็ดขอนขาว เห็ดหลินจือ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	ความรู้และกิจกรรม
๕. ปราณี สังอ่อนดี	- การทำเกษตรผสมผสาน ได้แก่ ปลูกไม้ผล พืชผักสมุนไพร - การเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงเป็ดไข่ - การเลี้ยงปลาธรรมชาติ - การปลูกพืชสมุนไพร เช่น กระชายใต้ต้นมะม่วง ข่า ฯลฯ - การปรับปรุงดิน มีการปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก ผลิตและใช้น้ำหมักชีวภาพในพืชผัก ผลิตสารไล่แมลงจากสมุนไพร
๖. สมคิด เพ็งบุปผา	- การปลูกพืชผสมผสาน เช่นกะเพรา โหระพา ยี่หร่า ผักชีฝรั่ง ตะไคร้ มะกรูด ปลูกพืชผัก - การปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง มะยงชิด ขนุน พุทราซุปเปอร์จัมโบ กล้วย และพุทรา ๓ รส - การจัดทำแปลงสาธิตการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยใช้หญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
๗. สำเนาว์ พึ่งมา	- การทำเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ เช่น แปลงนา ปลูกมันสำปะหลัง และ พืชสวนครัว เช่น ต้นหอม ถั่วฝักยาว กุ้ยช่าย บวบเหลี่ยม บวบงู - การจัดทำแปลงสาธิตการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังโดยใช้ระบบเทปน้ำหยด - การปรับปรุงบำรุงดิน มีโรงผลิตปุ๋ยหมักน้ำชีวภาพ
๘. น้ำผึ้ง เกตุขวาง	- การทำปุ๋ยชีวภาพ เช่น ปุ๋ยหมักจากพืชสด หัวปลา จุลินทรีย์ขั้วเหนียว - การทำเกษตรผสมผสานที่เก็บเกี่ยวได้ตลอดทั้งปี เช่น ชะมวง ยอดติ้ว มันปู สะเม็ด มะกอกป่า แต้ว มะตูมแขก กระเพรา ยอดแค กล้วย พริกขี้หนู เสาวรส กล้วย ชะอม - การเลี้ยง ไก่ เป็ด แพะ ปลาดุก
๙. อภิรมย์ ผาวันดี	- การปลูกพืชแบบผสมผสานที่เอื้อต่อธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมีในการเกษตร - การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ/ทำน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง ทำน้ำหมักจุลินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ ปลูกพืชผักปลอดสาร - การเลี้ยงสัตว์ เช่น กบ ปลา - การแปรรูปผลผลิตการเกษตร ได้แก่ น้ำมะม่วงหาวมะนาวโห่ น้ำลูกหม่อน น้ำสมุนไพรต่างๆโดยจะใช้ผลผลิตที่ได้จากสวนมาแปรรูปและทำกันเองภายในครัวเรือน
๑๐. นภา เข็มมุข	- การทำเกษตรผสมผสาน เช่น ไม้ผล พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ - การทำปุ๋ยชีวภาพ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก
๑๑. สำเริง วงศ์สุรินทร์	- การผลิตและจำหน่ายกับเศรษฐกิจ
๑๒. สบัน ทะนวนรัมย์	- การเลี้ยงแพะนม - การผลิตและแปรรูปนมแพะ เช่น สบู่ ชีสนมแพะ - การปลูกพืชผักผสมผสาน
๑๓. ธงชาติ จันทศรี	- การผลิตและแปรรูปเห็ด

ศูนย์เรียนรู้ฯ	ความรู้และกิจกรรม
๑๔. นิรุจน์ ศรีเกษม	- การผลิตพืชผักและสมุนไพร เช่น ถั่วดาว มะนาว - การผลิตเห็ดฟาง - การลดต้นทุนการผลิตโดยใช้ปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลงจากธรรมชาติ - การผลิตกล้าพันธุ์ไม้ต่างๆ เช่น วอเตอร์เครส ถั่วดาวอินคา มะนาว จิงจูฉ่าย - การแปรรูปผลผลิตจากพืชพรรณธรรมชาติ เช่น สบู่ แชมพูจากต้นวอเตอร์เครส ชาถั่วดาวอินคา
๑๕. สมโชติ บุญมี	- การปลูกพืชแบบผสมผสาน การเกษตรที่เอื้อต่อธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมีในการเกษตร เช่น กล้วย มะนาว มะม่วง ฝรั่ง มะละกอ - การผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ/ทำน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง ทำน้ำหมักจุลินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ - การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค กบ ปลา

จะเห็นได้ว่าความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ส่วนใหญ่ได้มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นตัวตั้งต้นได้มีการบูรณาการกับหน่วยงานอื่นและมีการค้นคว้าเพิ่มเติม นำไปสู่การทดลองปฏิบัติจน ได้ผล ซึ่งจากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถจำแนกความรู้ที่ได้บูรณาการออกเป็น ๖ กลุ่มสำคัญ คือ

๑) ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องพืช

๒) ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องสัตว์

๓) ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

๔) ความรู้ตามแนวพระราชดำริการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการจัดการดินเพื่อการผลิตภาคเกษตร

๕) ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องเกษตรที่ยั่งยืน

๖) ความรู้ตามแนวพระราชดำริด้านหลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในแต่ละกลุ่มองค์ความรู้ ได้มีการจำแนกศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ใช้การได้มาซึ่งความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจากการขวนขวายเพิ่มเติม และการประยุกต์โดยการทดลองปฏิบัติของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยมีสาระสำคัญแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๑๐ ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องพืช

ความรู้เรื่องพืช	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่นำความรู้ไปใช้	การได้มาซึ่งความรู้	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ
๑.พืชไร่	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๒)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
๒.พืชผัก	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่(๕)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๕ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๕ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๕)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๕ ราย	๕ ราย
	OTOP (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๓.ข้าว	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๒)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๒)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
๔.เห็ด	ผลิตเห็ด (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๒)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
๕.สมุนไพร	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๔)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๔ ราย	๔ ราย
๖.ไม้ผล	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๔)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๔ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๔ ราย	๔ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓. ราย	๐ ราย
	OTOP (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย

ตารางที่ ๔-๑๑ ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องสัตว์

ความรู้เรื่องสัตว์	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่นำความรู้ไปใช้	การได้มาซึ่งความรู้	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ
๑.วัว	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑)	ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๒.กบ	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๒)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๓. แพะ	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑)	ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๔.เป็ด	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๒)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๒ ราย
๕.ปลา	เกษตรผสมผสาน (๔)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๔ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๔ ราย	๔ ราย
	ผลิตกบ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๓ ราย
๖.ไก่	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓ ราย	๓ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๒)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย

ตารางที่ ๔-๑๒ ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ความรู้เรื่องการแปรรูป	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่นำความรู้ไปใช้	การได้มาซึ่งความรู้	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ
๑.แปรรูป (นม)	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓ ราย	๓ ราย
๒.แปรรูป (เห็ด)	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๓.แปรรูป (สมุนไพร)	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๔)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๔ ราย	๔ ราย
๔.แปรรูป (พืชสวน)	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๑)	ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๕.แปรรูป (ไม้ผล)	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	OTOP (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย

ตารางที่ ๔-๑๓ ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และจัดการดินเพื่อการเกษตร

ความรู้เรื่องการอนุรักษ์	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่นำความรู้ไปใช้	การได้มาซึ่งความรู้	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ
๑.ความอุดมสมบูรณ์ของป่า	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๒.การอนุรักษ์ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๒)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
๓.อนุรักษ์ดิน (หญ้าแฝก)	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๕)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๔ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๕ ราย	๕ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓ ราย	๓ ราย
๔.จัดการดิน	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๕)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๕ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๔ ราย	๕ ราย

ความรู้เรื่องการอนุรักษ์	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่นำความรู้ไปใช้	การได้มาซึ่งความรู้	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๕)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๕ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๔ ราย	๕ ราย
๕.ปุ๋ย	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๕)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๕ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๕ ราย	๕ ราย
	ผลิตภาคเกษตร และแปรรูปเบื้องต้น (๕)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๕ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๔ ราย	๔ ราย
	OTOP (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย

ตารางที่ ๔-๑๔ ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องเกษตรที่ยั่งยืน

ความรู้เรื่องการอนุรักษ์	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่นำความรู้ไปใช้	การได้มาซึ่งความรู้	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ
๑.เกษตรทฤษฎีใหม่	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓ ราย	๓ ราย
	ผลิตเห็ด (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓.ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓ ราย	๓ ราย
๒.ความรู้เกษตรผสมผสาน	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๕)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๕ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๕ ราย	๕ ราย
	ผลิตกบ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย	๑ ราย
	ผลิตเห็ด (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๖)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๖ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๖ ราย	๖ ราย
	OTOP (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย

ตารางที่ ๔-๑๕ ความรู้ตามแนวพระราชดำริด้านหลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความรู้หลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่นำความรู้ไปใช้	การได้มาซึ่งความรู้	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ
๑.หลักการทรงงาน	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๕)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๕ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๕ ราย	๕ ราย
	ผลิตกบ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	ผลิตเห็ด (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๖ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๗ ราย	๗ ราย
	OTOP (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๒.ความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๕)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๕ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๕ ราย	๕ ราย
	ผลิตกบ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	ผลิตเห็ด (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๖ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๗ ราย	๗ ราย
	OTOP (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงานภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย

จากตารางที่ ๔-๑๐,๔-๑๑,๔-๑๒,๔-๑๓,๔-๑๔ และ ๔-๑๕ พบว่า ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องพืชที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับและประยุกต์ ๖ ประเภท ปรากฏว่าประเภทพืชผัก มีจำนวนมากที่สุดตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับศูนย์เรียนรู้ฯ เกษตรผสมผสานและกลุ่มแปรรูปเบื้องต้น ทั้งที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ขวนขวายเพิ่มเติม มากกว่าจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง และส่วนใหญ่มีการทดลองปฏิบัติ ในเรื่องพืชผักด้วย

ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องสัตว์ ในภาพรวมมีจำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ ได้มาจากการขวนขวายและประยุกต์ใช้น้อยว่าความรู้เรื่องพืช เมื่อเรียงตามลำดับความสำคัญ ปลา ไก่ กบ วัว และเป็ด จะเป็นความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับตามลำดับ

ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร พบว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ส่วนใหญ่ใช้องค์ความรู้เรื่องการแปรรูปสมุนไพรมากที่สุด โดยส่วนใหญ่มาจากการขวนขวายเพิ่มเติมและการทดลองปฏิบัติเป็นหลัก

ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการดินเพื่อการเกษตร พบว่า ได้มาประยุกต์และใช้ประโยชน์ความรู้เรื่องจัดการดินรวมถึงการใช้หญ้าแฝก และใช้ปุ๋ย เป็นกลุ่มความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มย่อยด้านเกษตรผสมผสาน ได้มาประยุกต์ และใช้ประโยชน์มากที่สุด

ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการเกษตรที่ยั่งยืน เป็นความรู้เชิงระบบและใช้ความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างเชื่อมโยง ในภาพรวมไม่มีการกระจายตัวไปทั่วทุกศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ที่สำคัญ กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการผลิตภาคเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มย่อยเกษตรผสมผสาน เห็ด และสัตว์ ได้มาประยุกต์ และใช้ประโยชน์ ด้านเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มากที่สุด

ประเด็นสุดท้าย เป็นเรื่องความเข้าใจ และการพัฒนาการผลิตและใช้ชีวิตแบบยั่งยืน ความรู้ตามแนวพระราชดำริด้านหลักการทรงงานและด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ไม่ได้มีการให้ข้อมูลแบบตรงไปตรงมา แต่ทั้งหมดเกิดจากการพูดคุยและสรุปจากทั้งวิธีคิดและผลการปฏิบัติของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่ไม่ได้มาและนำไปปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม แต่พบว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านเกษตรผสมผสานทฤษฎีใหม่และศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการผลิตเห็ด จำนวนที่มากพอควรมีความเข้าใจและนำไปใช้ทั้งหลักการทรงงานฯ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๑.๓ ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ตามกรอบแนวคิด การประเมินผลสำเร็จของการสนับสนุนและพัฒนาให้มีการขยายความรู้ตามแนวพระราชดำริ สู่เกษตรกรและผู้สนใจที่แพร่หลาย ตรงกับบริบททางนิเวศน์และสังคมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ผ่านศูนย์เรียนรู้ฯ จำเป็นต้องวิเคราะห์ผลความสำเร็จในหลายมิติ ถือว่าผลเป็นเชิงประจักษ์ที่สำคัญที่สุด

ข้อมูลจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่สามารถชี้วัดความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ แบ่งออกได้ เป็น ๖ มิติหลัก คือ

๔.๑.๓.๑ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการนำเข้าปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงาน

ตารางที่ ๔-๑๖ ความสมบูรณ์ของปัจจัยที่ใช้ในการผลิต/จัดการทรัพยากรและนิเวศน์ของกลุ่มผลิตภาคเกษตร

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	การจัดการน้ำ (ลำเหมืองธรรมชาติ ระบบชลประทาน เหมืองฝาย บ่อน้ำ/สระน้ำ) (เฉลี่ย)	การอนุรักษ์และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน (เฉลี่ย)	การได้มา/ปรับปรุงและใช้ประโยชน์พันธุ์พืช (เฉลี่ย)	การได้มา/ปรับปรุงและใช้ประโยชน์พันธุ์สัตว์เศรษฐกิจ (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๑.กลุ่มผลิตภาคเกษตร (๗)	๑๘ (๒.๕๗)	๑๖ (๒.๒๙)	๑๔ (๒.๐๐)	๙ (๑.๒๙)	๕๗	๒.๐๔
- เกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕)	๑๓ (๒.๖)	๑๕ (๓.๐๐)	๘ (๑.๖)	๖ (๑.๒)	๔๒	๒.๑๐
- ผลิตกบ (๑)	๒ (๒.๐๐)	-	๓ (๓.๐๐)	๓ (๓.๐๐)	๘	๒.๒๕
- ผลิตเห็ด (๑)	๓ (๓.๐๐)	๑ (๐.๓๓)	๓ (๓.๐๐)	-	๗	๑.๕๘

ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

ตารางที่ ๔-๑๗ ความสมบูรณ์ของปัจจัยที่ใช้ในการผลิต/จัดการทรัพยากรและนิเวศน์ของกลุ่มแปรรูป

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	การจัดการน้ำ (ลำเหมืองธรรมชาติ ระบบชลประทาน เหมืองฝาย บ่อน้ำ/สระน้ำ) (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๒.การผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)	๑๓ (๑.๖๓)	๑๓	๑.๖๓
- OTOP (๑)	๒ (๒.๐๐)	๒	๒.๐๐
- ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	๑๑ (๑.๕๗)	๑๑	๑.๕๗

* ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

จากตารางที่ ๔-๑๖และ ๔-๑๗ พบว่า ความสมบูรณ์ของการนำเข้าปัจจัยที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติกิจกรรมหลักของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นเรื่องของการนำความรู้ตามแนวพระราชดำริจากหลายแหล่งมาประยุกต์และนำมาใช้สำหรับการทำงานต่างๆ ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม

กลุ่มการผลผลิตภาคเกษตร มีความสมบูรณ์ในภาพรวมระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาจากแต่ละเรื่องของปัจจัยนำเข้า พบว่า มีการเตรียมการเรื่องน้ำ ดิน พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ ในระดับปานกลางเท่าๆ กันโดยเฉพาะกลุ่มเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ และกลุ่มผลิตกบตามลำดับ

สำหรับกลุ่มการผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น ข้อมูลที่ได้มาไม่พบว่าได้ใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปใช้อย่างตรงไปตรงมาในการเตรียมปัจจัยนำเข้า สำหรับกลุ่มการแปรรูปมีข้อมูลเฉพาะการจัดการน้ำ ซึ่งมีความสมบูรณ์ในระดับที่ไม่มากนัก

๔.๑.๓.๒ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของกระบวนการสร้างผลผลิต

ตารางที่ ๔-๑๘ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของกระบวนการสร้างผลผลิตของกลุ่มผลิตภาคเกษตร

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	การผลิตปุ๋ย/ สารไล่แมลงชีวภาพ (เฉลี่ย)	การจัดการแปลงพืช (รวมถึงพื้นที่ป่า) โรงเรือน (เช่น เห็ด ผัก) (เฉลี่ย)	สถานที่เลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ (ทุ่งหญ้า ฟาร์มโค หมู กบ ผึ้ง ปลา (เฉลี่ย)	วิธีการปลูก/ เลี้ยงและดูแลรักษาให้ได้ผลผลิตที่ดีของสมุนไพร พืช ป่า พืชไร่ สวน ข้าวและสัตว์(เฉลี่ย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๑.กลุ่มผลิตภาคเกษตร(๗)	๑๕ (๒.๑๔)	๑๖ (๒.๒๙)	๘ (๑.๑๔)	๑๗ (๒.๔๓)	๕๖	๒.๐๐
- เกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕)	๑๕ (๓.๐๐)	๑๔ (๒.๘)	๕ (๑)	๑๔ (๒.๘)	๔๘	๒.๔๐
- กบ (๑)	-	๒ (๒.๐๐)	๓ (๓.๐๐)	๓ (๓.๐๐)	๘	๒.๐๐
- เห็ด (๑)	-	๓ (๓.๐๐)	-	๓ (๓.๐๐)	๖	๑.๕๐

* ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

ตารางที่ ๔-๑๙ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของกระบวนการสร้างผลผลิตของกลุ่มแปรรูป

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	แปรรูปพืชและสัตว์ที่ได้ผลิตภัณฑ์ปริมาณและคุณภาพ (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๒.การผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)	๒๒ (๒.๗๕)	๒๒	๒.๗๕
OTOP (๑)	๓ (๓.๐๐)	๓	๓.๐๐
ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	๑๙ (๒.๗๑)	๑๙	๒.๗๑

* ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

จากตารางที่ ๔-๑๘ และ ๔-๑๙ พบว่า กระบวนการปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จของกิจกรรมที่สำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ ในเรื่องเกี่ยวกับความครบถ้วนสมบูรณ์ และครบวงจรของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ซึ่งในทางปฏิบัติพบว่า

กลุ่มผลิตภาคเกษตรมีความแปรปรวนระหว่างเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความหลากหลาย ทำให้ในภาพรวมคะแนนความสมบูรณ์และครบวงจรของกระบวนการที่ได้อยู่ในระดับปานกลาง แต่ที่เป็นประเด็นสำคัญ คือ พบว่ากลุ่มย่อยด้านเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ มีคะแนนสูงที่สุดแบ่งเป็นแต่ละกระบวนการ คือ การผลิตปุ๋ย/ สารไล่แมลงชีวภาพ ตามมาด้วย การจัดการแปลงพืช โรงเรือน และวิธีการปลูก/ เลี้ยงและดูแลรักษาให้ได้ผลผลิตที่ดี และการจัดการสถานที่เลี้ยงสัตว์ตามลำดับ

ส่วนกลุ่มการผลิตภาคเกษตรและแปรรูป ในภาพรวมความสมบูรณ์ครบวงจรของกระบวนการแปรรูปที่ค่อนข้างดีถึงดีมาก ทั้งกลุ่ม OTOP และกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้นพบว่ามีความสมบูรณ์ของกระบวนการแปรรูปในระดับปานกลาง

๔.๑.๓.๓ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการจัดการผลลัพธ์ของกิจกรรมหลัก

ตารางที่ ๔-๒๐ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการจัดการผลลัพธ์ของกิจกรรมหลักของกลุ่มผลิตภาคเกษตร

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	การนำผลผลิตไปสร้างรายได้และประโยชน์ (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๑.กลุ่มผลิตภาคเกษตร (๗)	๑๘ (๒.๕๗)	๑๘	๒.๕๗
- เกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕)	๑๒ (๒.๔)	๑๒	๒.๔๐
- ผลิตกบ (๑)	๓ (๓.๐๐)	๓	๓.๐๐
- ผลิตเห็ด (๑)	๓ (๓.๐๐)	๓	๓.๐๐

* ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

ตารางที่ ๔-๒๑ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการจัดการผลลัพธ์ของกิจกรรมหลักของกลุ่มแปรรูป

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ธุรกิจของผลิตภัณฑ์ที่แปรรูป (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๒.กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)	๒๒ (๒.๗๕)	๒๒	๒.๗๕
OTOP (๑)	๓ (๓.๐๐)	๓	๓.๐๐
ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	๑๙ (๒.๗๑)	๑๙	๒.๗๑

* ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

จากตารางที่ ๔.๒๐และ ๔.๒๑ พบว่า ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ เกี่ยวกับการจัดการผลผลิตหรือผลของกิจกรรมหลัก เป็นเรื่องของการที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เมื่อได้ผลงานหรือผลผลิตที่ดีออกมา ได้มีการจัดการให้เกิดประโยชน์ทั้งในแง่ของการเผยแพร่ การสร้างรายได้ และการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจาก ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ เมื่อจำแนกตามกลุ่มหลัก พบว่า

กลุ่มหลักผลิตภาคเกษตร ได้มีการนำผลผลิตไปสร้างรายได้และบริโภคอย่างค่อนข้างสมบูรณ์และครบวงจร ที่โดยเฉพาะกลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ผลิตสัตว์ ผลิตเห็ด ส่วนเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ มีความสมบูรณ์ระดับปานกลาง ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มย่อยด้านการผลิตเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่มีความหลากหลาย มีหลายรายที่จัดการได้ดีมาก แต่บางรายได้ระดับปานกลาง ทำให้คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่ากลุ่มย่อยอื่น

ส่วนกลุ่มหลักผลิตภาคเกษตรและแปรรูป พบว่า กลุ่มย่อย OTOP มีความสมบูรณ์ระดับดีมาก และ กลุ่มย่อยผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น มีความสมบูรณ์ค่อนข้างดี ตามลำดับ

๔.๑.๓.๔ ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านเศรษฐกิจ

ผลตอบแทนที่เป็นรายได้จากผลผลิต กิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถประเมินความสำเร็จได้ จึงทำการวิเคราะห์จากข้อมูลล่าสุดที่ได้รับจากฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เกี่ยวกับต้นทุน กำไร และผลต่างหรือรายได้สุทธิ ซึ่งสรุปสาระสำคัญของความสำเร็จด้านนี้ ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๒๒ ผลตอบแทนที่เป็นรายได้จากผลผลิตของกลุ่มผลิตภาคเกษตร

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ต้นทุนรวม(บาท/ปี)	ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้รวม (บาท/ปี)	รายได้รวมเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้สุทธิรวม (บาท/ปี)	รายได้สุทธิเฉลี่ย (บาท/ปี)
กลุ่มผลิตภาคเกษตรกรรม (๗)	๑,๙๒๗,๗๕๐	๒๗๕,๓๙๒	๔,๓๐๘,๔๙๒	๖๑๕,๔๙๙	๒,๓๘๐,๗๔๒	๓๔๐,๑๐๖
- เกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕)	๑,๐๓๖,๗๐๐	๒๐๗๓๔๐	๒,๓๘๔,๕๐๐	๔๗๖๙๐๐	๑,๓๔๗,๘๐๐	๒๖๙,๕๖๐
- ผลิตกบ (๑)	๖๗๙,๐๕๐	๖๗๙,๐๕๐	๑,๖๔๓,๕๐๐	๑,๖๔๓,๕๐๐	๙๖๔,๔๕๐	๙๖๔,๔๕๐
- ผลิตเห็ด (๑)	๒๑๒,๐๐๐	๒๑๒,๐๐๐	๒๘๐,๔๙๒	๒๘๐,๔๙๒	๖๘,๔๙๒	๖๘,๔๙๒

ตารางที่ ๔-๒๓ ผลตอบแทนที่เป็นรายได้จากผลผลิต กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ต้นทุนรวม(บาท/ปี)	ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้รวม (บาท/ปี)	รายได้รวมเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้สุทธิรวม (บาท/ปี)	รายได้สุทธิเฉลี่ย (บาท/ปี)
ผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)	๒,๓๑๘,๐๔๘	๒๘๙,๗๕๖	๕,๕๑๖,๘๐๔	๖๘๙,๖๐๑	๓,๑๙๘,๗๕๖	๓๙๙,๘๔๕
- OTOP (๑)	๓๘๙,๑๙๕	๓๘๙,๑๙๕	๕๗๔,๑๐๗	๕๗๔,๑๐๗	๑๘๔,๙๑๒	๑๘๔,๙๑๒
- ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	๑,๙๒๘,๘๕๓	๒๗๕,๕๕๐	๔,๙๔๒,๖๙๗	๗๐๖,๑๐๐	๓,๐๑๓,๘๔๔	๔๓๐,๕๔๙

จากผลของตารางที่ ๔-๒๒และ ๔-๒๓ เมื่อนำมาวิเคราะห์พบว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มผลิตภาคเกษตร มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปี ประมาณ ๓๔๐,๑๐๖ บาท/ปี เนื่องจากต้นทุนรวมมีไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้รวมของกลุ่ม ในกลุ่มย่อยพบว่ากลุ่มผลิตกบ มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปีมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ และกลุ่มผลิตเห็ด ตามลำดับ

ศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มหลักด้านผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปีใกล้เคียงกับกลุ่มผลิตภาคเกษตร คือ ๓๙๙,๘๔๕ บาท/ปี และมีสัดส่วนของรายได้เฉลี่ยและต้นทุนเฉลี่ยในอัตราที่ใกล้เคียงกับกลุ่มผลิตภาคเกษตรเช่นเดียวกัน และภายในกลุ่มย่อยกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้นมีรายได้สุทธิเฉลี่ย ๔๓๐,๕๔๙ บาท/ปี และกลุ่ม OTOP มีรายได้สุทธิเฉลี่ย ๑๘๔,๙๑๒ บาท/ปี เนื่องมาจากการที่กลุ่ม OTOP อยู่ในช่วงเริ่มต้นของการรวมกลุ่มและแปรรูปให้มีคุณภาพ

๔.๑.๓.๕ ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านความยั่งยืนในการผลิตและวิถีชีวิต

ในประเด็นนี้เป็นการวิเคราะห์ผลสำเร็จที่มากกว่าด้านเศรษฐกิจ โดยการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๕ มิติ คือ

ก. ความพอเพียงในการผลิต และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ข. ความสมเหตุผลในการใช้ความรู้ ทั้งจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จากหน่วยงาน จากการค้นคว้าด้วยตนเอง และจากการปรับวิธีคิดและวิธีปฏิบัติ

ค. ด้านภูมิคุ้มกัน ได้แก่ การจัดการปริมาณและคุณภาพของการผลิต การปรับปรุงระบบดินและน้ำ และการจัดการทางธุรกิจและการตลาด

ง. ด้านความยั่งยืนของการผลิตที่สัมพันธ์กับความสมบูรณ์ของ ดิน-น้ำ-ป่า

จ. ด้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเกื้อกูล และมีคุณธรรม

ทั้งหมดได้ใช้คะแนนเฉลี่ยของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ และจำแนกตามกลุ่มหลักและกลุ่มย่อยของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยผลการวิเคราะห์แสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๒๔ ความยั่งยืนในการผลิตและวิถีชีวิตของศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มผลิตภาคเกษตร

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ก) ด้านความพอเพียง			ข) ด้านความสมเหตุผลใช้ข้อมูลความรู้				ค) ด้านภูมิคุ้มกัน			ง) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า (เฉลี่ย)	จ) ด้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเกื้อกูล มีคุณธรรม (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	เฉลี่ย **
	การผลิตภาคเกษตร (เฉลี่ย)	การแปรรูปผลผลิตภาคเกษตร (เฉลี่ย)	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า (เฉลี่ย)	ความรู้จากศูนย์ (เฉลี่ย)	ความรู้เกี่ยวกับวิธีคิดและวิธีปฏิบัติ (เฉลี่ย)	ความรู้จากภายนอก (เฉลี่ย)	ความรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเอง (เฉลี่ย)	การขยายปริมาณและคุณภาพการผลิต (เฉลี่ย)	การปรับปรุงระบบที่ดิน แหล่งน้ำ (เฉลี่ย)	การจัดการในแง่ธุรกิจและตลาด (เฉลี่ย)				
๑.กลุ่มผลิตภาคเกษตร (๗)	๑๕ (๐.๕๔)	-	๔ (๐.๕๗)	๑๘ (๐.๘๖)	๑๗ (๐.๘๑)	๑๑ (๐.๕๒)	๒๐ (๐.๙๕)	๑๕ (๐.๗๑)	๑๔ (๐.๖๗)	๑๔ (๐.๖๗)	๖ (๐.๘๖)	๗ (๑.๐๐)	๑๓๘	๐.๖๗
-เกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕)	๑๓ (๐.๐๕)	-	๔ (๐.๘๐)	๑๔ (๐.๙๓)	๑๓ (๐.๘๗)	๕ (๐.๓๓)	๑๔ (๐.๙๓)	๑๐ (๐.๖๗)	๑๑ (๐.๗๓)	๖ (๐.๔๐)	๕ (๑.๐๐)	๕ (๑.๐๐)	๑๐๐	๐.๖๙
-ผลิตกบ (๑)	๒ (๐.๕๐)	-	-	๒ (๐.๖๗)	๒ (๐.๖๗)	๓ (๑.๐๐)	๓ (๑.๐๐)	๓ (๑.๐๐)	๓ (๑.๐๐)	๓ (๑.๐๐)	๓ (๑.๐๐)	๑ (๑.๐๐)	๒๓	๐.๗๔
-ผลิตเห็ด (๑)	๑ (๐.๒๕)	-	-	๒ (๐.๖๗)	๒ (๐.๖๗)	๓ (๑.๐๐)	๓ (๑.๐๐)	๒ (๐.๖๗)	-	๒ (๐.๖๗)	-	๑ (๑.๐๐)	๑๖	๐.๔๙

** คะแนนของค่าเฉลี่ยในมิติต่างๆ อยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๑.๐๐

ตารางที่ ๔-๒๕ ความยั่งยืนในการผลิตและวิถีชีวิตของศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ก) ด้านความพอเพียง			ข) ด้านความสมเหตุผลใช้ข้อมูลความรู้				ค) ด้านภูมิคุ้มกัน			ง) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า (เฉลี่ย)	จ) ด้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเกื้อกูล มีคุณธรรม (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	เฉลี่ย **
	การผลิตภาคเกษตร (เฉลี่ย)	การแปรรูปผลผลิตภาคเกษตร (เฉลี่ย)	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า (เฉลี่ย)	ความรู้จากศูนย์ (เฉลี่ย)	วิธีคิดและวิธีปฏิบัติ (เฉลี่ย)	ความรู้จากภายนอก (เฉลี่ย)	ความรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเอง (เฉลี่ย)	การขยายปริมาณและคุณภาพการผลิต (เฉลี่ย)	การปรับปรุงระบบที่ดิน แหล่งน้ำ (เฉลี่ย)	การจัดการในแง่ธุรกิจและตลาด (เฉลี่ย)				
๒.ผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)	๒๑ (๐.๖๖)	๘ (๑.๐๐)	๗ (๐.๘๘)	๒๑ (๐.๘๘)	๑๘ (๐.๗๕)	๑๑ (๐.๔๖)	๒๑ (๐.๘๘)	๑๓ (๐.๕๔)	๑๘ (๐.๗๕)	๑๘ (๐.๗๕)	๗ (๐.๘๘)	๘ (๑.๐๐)	๑๗๑	๐.๗๘
-OTOP (๑)	๔ (๑.๐๐)	๑ (๑.๐๐)	-	๓ (๑.๐๐)	๒ (๐.๖๗)	๓ (๑.๐๐)	๓ (๑.๐๐)	-	-	๓ (๑.๐๐)	-	๑ (๑.๐๐)	๒๐	๐.๖๔
-ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	๑๗ (๐.๖๑)	๗ (๑.๐๐)	๗ (๑.๐๐)	๑๘ (๐.๘๖)	๑๖ (๐.๗๖)	๘ (๐.๓๘)	๑๘ (๐.๘๖)	๑๓ (๐.๖๒)	๑๘ (๐.๘๖)	๑๕ (๐.๗๑)	๗ (๑.๐๐)	๗ (๑.๐๐)	๑๕๑	๐.๘๐

** คะแนนของค่าเฉลี่ยในมิติต่างๆ อยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๑.๐๐

จากตารางที่ ๔-๒๔ และ ๔-๒๕ ความยั่งยืนในการผลิตและวิถีชีวิตของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๒ กลุ่มหลัก ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี คือ ระหว่าง ๐.๖๗ ถึง ๐.๗๘ แต่เมื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มหลักพบผลของความสำเร็จที่สะท้อนลักษณะสำคัญที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มการผลิตภาคเกษตร มีมิติความพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง แต่พบว่ามิติด้านความสมเหตุสมผล ใช้ข้อมูลและความรู้มีผลสำเร็จที่ดี โดยเฉพาะกลุ่มย่อยเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ที่มีการบูรณาการความรู้จากแหล่งต่าง ๆ และมีภูมิคุ้มกันที่ค่อนข้างสูงโดยเฉพาะกลุ่มผลิตกบ และพบว่าเกือบทั้งหมดของกลุ่มนี้มีการจัดการด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า และด้านวิถีชีวิตได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะกลุ่มเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่

ขณะที่กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูปผลผลิตภาคการเกษตร พบความโดดเด่นของกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น ที่มีความพอเพียงด้านการผลิต ความสมเหตุผลและใช้ข้อมูล ความรู้และมีการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า และด้านวิถีชีวิตที่ค่อนข้างสูงมาก ส่วนกลุ่มแปรรูป OTOP มีความสมเหตุสมผล ใช้ข้อมูลและความรู้มีผลสำเร็จที่ดี และมีความพอเพียงอยู่ในระดับที่ดีพอสมควร

๔.๑.๓.๖ ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการขยายความรู้

ความสำเร็จในด้านนี้ ได้ทำการวิเคราะห์จากข้อมูล ๒ ส่วน คือ

(ก) จากข้อมูลจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมต่อปีล่าสุดที่เก็บรวบรวมโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๒๖ จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชม (คน/ปี)	จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมรวม (คน/ปี)
๑. กลุ่มผลิตภาคเกษตร (๗)		๑,๓๐๐ คน
- เกษตรผสมผสาน/เกษตรทฤษฎีใหม่ (๕)	๙๐๐ คน	
- กลุ่มผลิตกบ (๑)	๒๐๐ คน	
- กลุ่มผลิตเห็ด (๑)	๒๐๐ คน	
๒. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)		๒,๘๕๐ คน
- OTOP (๑)	๒๐๐ คน	
- ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๗)	๒,๖๕๐ คน	

(ข) จากข้อมูลคนในชุมชนที่ได้เข้ามาเรียนรู้ ติดต่อ หรือร่วมงานกับศูนย์เรียนรู้ฯ โดยใช้แบบสอบถามผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งสิ้น ๔๒ ราย สามารถวิเคราะห์เพื่อสรุปผลได้ดังนี้ คือ

๑. จำนวนครั้งและจำนวนวันที่ผู้ได้รับประโยชน์เข้ารับการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ฯ

ตารางที่ ๔-๒๗ จำนวนครั้งและจำนวนวันในการเข้ารับการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ฯ

กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	จำนวนผู้ได้รับประโยชน์ (ราย)	จำนวนการเข้ารับการเรียนรู้ที่จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	
		เฉลี่ย (ครั้ง/ปี)	เฉลี่ย (วัน/ปี)
กลุ่มผลิตภาคเกษตร	๑๘	๑๗	๔๓
เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่	๑๓	๘	๘
ผลิตกบ	๒	๒๕	๓๐
ผลิตเห็ด	๓	๕๓	๒๐
กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป	๒๔	๒๑	๒๖
OTOP	๓	๑๒	๑๒
ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น	๒๑	๒๓	๒๘
รวม	๔๒	๒๓	๒๔

จากตารางที่ ๔-๒๗ พบว่า ความถี่ในการเข้ามาเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ฯ มีระดับค่อนข้างมาก คือ จำนวนครั้งต่อปีต่ำที่สุดคือ ๘ ครั้งต่อปี สูงที่สุดคือ ๕๓ ครั้งต่อปี โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๒๓ ครั้งต่อปี แต่ความเข้มข้นเป็นจำนวนวันต่อปี พบว่ามีค่อนข้างมากในกลุ่มผลิตภาคเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผลิตกบ อยู่ที่ ๓๐ วันต่อปี และต่ำสุดอยู่ที่กลุ่มเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ จำนวน ๘ วัน/ปี โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๒๔ วันต่อปี

๒. วิธีการเผยแพร่และขยายผลความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

เป็นการวิเคราะห์ผลการให้คะแนน วิธีการเผยแพร่หลายวิธีการ และช่องทางของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ โดยทำการวิเคราะห์จากผู้ได้รับประโยชน์ ๔๒ คน ได้ผลแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๒๘ ช่องทางและวิธีการเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

ได้รับประโยชน์ (ราย)	**ค่าเฉลี่ย***					
	การบรรยาย	**สาธิต**	**ให้ลองปฏิบัติ**	**ให้ซักถาม**	**เอกสาร**	**วิทยากร/เกษตรกรตัวอย่าง**
กลุ่มผลิตภาคเกษตร (๑๘)	๘.๑	๘.๓	๙.๓	๕.๖	๔.๒	๖.๒
- เกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ (๑๓)	๗.๘	๘.๐	๙.๒	๔.๖	๓.๘	๕.๒
- ผลิตกบ (๒)	๘.๐	๘.๐	๙.๕	๗.๕	๗.๕	๘.๕
- ผลิตเห็ด (๓)	๙.๓	๑๐.๐	๙.๓	๘.๗	๔.๐	๙.๐
กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๒๔)	๘.๒	๘.๔	๘.๕	๖.๒	๔.๔	๖.๔
- OTOP (๓)	๑๐.๐	๑๐.๐	๑๐.๐	๒.๓	๑.๐	๓.๗
- ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๒๑)	๘.๐	๘.๒	๘.๓	๖.๘	๔.๙	๖.๘
รวม (๔๒)	๘.๑	๘.๔	๘.๙	๖.๐	๔.๓	๖.๓

*คะแนนเต็มเท่ากับ ๑๐.๐

จากตารางที่ ๔-๒๘ ในภาพรวมของวิธีการเผยแพร่ความรู้ที่ผู้ที่ได้รับประโยชน์เห็นว่าได้ผลมาก-น้อย สามารถสรุปได้ตามลำดับดังนี้ คือ การทดลองปฏิบัติ การสาธิต การบรรยาย การเป็นเกษตรกรตัวอย่าง การให้ซักถาม และจากเอกสาร ตามลำดับ โดยพบว่าทั้งสองกลุ่มต่างเห็นว่าวิธีการในการเผยแพร่ความรู้ที่ผู้ได้รับประโยชน์เห็นว่าเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดทั้งสองกลุ่ม คือ การทดลองปฏิบัติ

๓. การนำผลความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ได้จากศูนย์เรียนรู้ฯ ไปปฏิบัติ

ได้มีการให้ผู้รับประโยชน์ประมาณการนำความรู้ตามแนวพระราชดำริไปปฏิบัติ และผลของการปฏิบัติพบว่าความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ได้และนำไปปฏิบัติมีคะแนนค่อนข้างต่ำ แต่การปฏิบัติของตนเองจนเกิดผลกลับมีค่าที่สูงกว่ามาก แสดงว่าความรู้ที่ได้จากศูนย์เรียนรู้ฯ มีส่วนบ้าง แต่การปฏิบัติที่ได้ผลผู้ได้รับประโยชน์ต้องหาเพิ่มและต้องมีการประยุกต์การปฏิบัติจึงได้ผล ซึ่งแสดงได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๒๙ การนำผลความรู้ตามแนวพระราชดำริ ที่ได้จากศูนย์เรียนรู้ฯ ไปปฏิบัติของผู้ได้รับประโยชน์

ได้รับประโยชน์ (ราย)	คะแนนเฉลี่ย* การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาปฏิบัติ	คะแนนเฉลี่ย** ผลของการปฏิบัติ
กลุ่มผลิตภาคเกษตรกรรม (๑๘)	๐.๘๕	๓.๔๐
- เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๓)	๐.๘๙	๓.๖๐
- ผลิตกบ (๒)	๑.๐๐	๓.๐๐
- ผลิตเห็ด (๓)	๑.๐๐	๓.๐๐
กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๒๔)	๑.๐๐	๓.๔๐
- OTOP (๓)	๑.๐๐	๔.๐๐
- ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๒๑)	๑.๐๐	๓.๔๐
รวม (๔๒)	๐.๙๕	๓.๔๐

*ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๑.๐๐

** ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๔.๐๐

๔.๑.๓.๗ บทสรุปความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ก) ความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ กับปัจจัยที่สำคัญ

การวิเคราะห์ผลสำคัญถือว่าเป็นบทสรุปของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้จากข้อมูลและการวิเคราะห์ที่ผ่านมาทั้งหมด คือการชี้วัดเชิงประจักษ์ระหว่างตัวแปรผล คือ ความสำเร็จ ๔ ประเด็น ได้แก่ การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ผลของกิจกรรม ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง และการขยายผลความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ กับตัวแปรเหตุหรือปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล การจัดการปัจจัยการผลิต การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแปรรูปผลผลิต ที่เป็นบูรณาการของความรู้สู่การปฏิบัติ จนได้ความสำเร็จทั้งด้านผลของกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ และการ

ขยายผล ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และการบริหารจัดการของสำนักงาน กปร.

การวิเคราะห์บทสรุปความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ดังกล่าว ได้ดำเนินการโดย

(๑) การจัดระดับความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแต่ละกลุ่มหลัก โดยการใช้ผลรวมค่าเฉลี่ย ๔ ประเด็นของความสำเร็จรายศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วนำมาจัดลำดับความสำเร็จจากมากไปน้อยตามลำดับ และเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบที่เห็นภาพได้ง่ายและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ จึงได้แบ่งครึ่งศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้ลำดับความสำคัญมากที่สุดจนถึงระดับกลางเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความสำเร็จระดับดีมาก และจากระดับกลางถึงระดับน้อยที่สุดเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความสำเร็จระดับปานกลางถึงดี สามารถสรุปได้ดังนี้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

กลุ่ม	ระดับของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	รายชื่อศูนย์เรียนรู้ฯ
๑) กลุ่มการผลิตภาคเกษตร	ระดับดีมาก ๔ ศูนย์เรียนฯ	๑. นายสมโชติ บุญมี ๒. นายทิม คณะเสน ๓. นางนภา เข็มมุข ๔. นายสำเนาว์ พึ่งมา
	ระดับปานกลาง-ดี ๓ ศูนย์เรียนรู้ฯ	๑. นางสาวน้ำผึ้ง เกตุขวาง ๒. นายสำเริง วงษ์สุรินทร์ ๓. นายประสิทธิ์เส็งมี
๒) กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	ระดับดีมาก ๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ	๑. นางทรัพย์ถวิล สุขสิริ ๒. นางสาวปราณี งอ่อนดี ๓. นายนิรุจน์ ศรีเกษม ๔. นางสมคิด เพ็งบุปผา
	ระดับปานกลาง-ดี ๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ	๑. นางอภิรมย์ ผาวันดี ๒. นายธงชาติ จันทศรี ๓. นางสาวเครือวรรณ จันทศรี ๔. นายสบัน ทะนวนรัมย์

(๒) นำข้อมูลตัวแปรเหตุหรือปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จมาหาค่าเฉลี่ย ผลการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ มาสรุปเป็นคำอธิบายถึงความเหมือนต่างของอิทธิพลจากปัจจัยเหล่านั้น

ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๓๐ ระดับความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแต่ละกลุ่มหลัก

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ระดับความสำเร็จ			
	การใช้ความรู้* (คะแนนเฉลี่ย)	ผลจากกิจกรรมของจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ** (คะแนนเฉลี่ย)	ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง*** (คะแนนเฉลี่ย)	การขยายผลความรู้ของจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ **** (เฉลี่ยคน/ปี)
๒) กลุ่มการผลิตภาคเกษตร (๗)				
- ระดับดีมาก (๔)	๒.๑	๑๙.๕	๑๙.๐	๑๗๕
- ระดับปานกลาง-ดี (๓)	๒.๒	๙.๓	๒๑.๐	๒๐๐
๓) กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๘)				
- ระดับดีมาก (๔)	๒.๕	๒๔.๕	๒๒.๕	๕๖๓
- ระดับปานกลาง-ดี (๔)	๒.๓	๑๕.๓	๒๐.๕	๑๕๐

* ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากระดับความรู้ที่ได้รับจาก ๑) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒) การขวนขวายด้วยตนเอง และ ๓) จากหน่วยงานภายอก อยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

** ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากกิจกรรม ๑) ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการนำเข้าปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงาน ๒) ความสมบูรณ์/ ครบวงจรของกระบวนการสร้างผลผลิต และ ๓) ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการจัดการผลลัพธ์ของกิจกรรมหลัก อยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

*** ค่าเฉลี่ยของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ ๑) ความพอเพียงทางการผลิต ๒) ความสมเหตุสมผล/ ใช้ข้อมูลความรู้ ๓) ด้านภูมิคุ้มกัน ๔) ความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า และ ๕) ด้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เกื้อกูล มีคุณธรรม อยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

**** จำนวนเฉลี่ยของผู้ที่สนใจเข้าเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้ฯ ในรอบปีที่ผ่านมา

ตารางที่ ๔-๓๑ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแต่ละกลุ่มหลัก

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จ				
	ปัจจัยส่วนบุคคล	การจัดการปัจจัยการผลิต/ ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า	ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล	การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	การบริหารจัดการของ กปร.
๒) กลุ่มการผลิตภาคเกษตร (๗) - ระดับดีมาก (๔)	- ภูมิลำเนาทั้งในและนอกหมู่บ้าน - มีอาชีพเดิมที่หลากหลายทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร - มีความรู้ความถนัดทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร - มีความต้องการแก้ไขปัญหาการผลิตพืชเชิงเดี่ยว - มีความต้องการที่จะใช้ชีวิตแบบพอเพียง	- มีการจัดการปัจจัยเพื่อสนับสนุนการผลิตได้ในระดับที่ดีมาก เช่น การจัดการแปลง การจัดการพันธุ์พืชและสัตว์ การจัดการโรงเรือน ฯลฯ - มีกิจกรรมการผลิตที่หลากหลายทั้งพืชและสัตว์ - มีการจัดการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับทรัพยากรดินและ	- มีการบูรณาการความรู้จากจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการขวนขวายด้วยตนเองไปสู่การปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ - มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับศูนย์เรียนรู้ฯ มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ - มีการต่อยอดทางความริเริ่มหรือการทดลองใหม่โดยเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ	- ปริมาณของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่รับผิดชอบมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจำนวนเจ้าหน้าที่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงและเกิดประสิทธิภาพ - มีการบูรณาการทั้งในด้านความรู้ กำลังคน งบประมาณและการสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ให้เกิดการเคลื่อนงานที่มีประสิทธิภาพผ่านการจัดทำแผนแม่บท แผนประจำปี โดย	- มีการแบ่งโครงสร้างหน้าที่การบริหารจัดการที่ชัดเจนระหว่าง ๑) กองศึกษาและขยายผล สนับสนุนการสร้างประมวลและสรุปความรู้ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ออกเผยแพร่ขยายผลสู่ศูนย์เรียนรู้ฯ ผ่านหลักสูตรอบรมศึกษา สาธิต งานที่มีประสิทธิภาพ และสนับสนุนให้เกิดการใช้ความรู้อย่างต่อเนื่อง

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จ				
	ปัจจัยส่วนบุคคล	การจัดการปัจจัยการผลิต/ ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า	ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล	การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	การบริหารจัดการของ กปร.
		แหล่งน้ำ เช่น การจัดการปุ๋ย การขุดบ่อสระน้ำ ฯลฯ ได้ในระดับดีมาก - มีกิจกรรมการผลิตที่สอดคล้องกับระบบนิเวศน์และวงจรการผลิต - มีการจัดวงจรการผลิตให้มีความสัมพันธ์กับความต้องการของตลาดทั้งภายในและนอกพื้นที่	- มีบางรายได้ใช้สื่อ IT ของตนเองออกเผยแพร่สู่สาธารณะ ให้เกิดการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติ พร้อมติดตามอย่างได้ผล	ผู้อำนวยการฯ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล - มีความริเริ่มในเรื่องของการจัดทำฐานข้อมูลของศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อติดตามและประเมินผล หากได้รับการพัฒนาเป็นระบบ และนำมาพิจารณาในเวที Focus Group จะเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานยิ่งขึ้น	๒) กองประสานงานโครงการพื้นที่ เป็นผู้ประสานให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ต่อเนื่องตามแผนแม่บทและแผนประจำปี การสนับสนุนงบประมาณผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล ๓) กองติดตามประเมินผล รวบรวมข้อมูลสำคัญเพื่อพัฒนาปฏิบัติการของศูนย์เรียนรู้ฯ ให้สามารถขยายผลได้ดียิ่งขึ้น - การเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้ดียิ่งขึ้น จะต้องมีระบบฐานข้อมูลที่สมบูรณ์ครอบคลุมและทันสมัย ในสาระสำคัญที่สรุปผลของปฏิบัติการ และการขยายผล ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่สามารถบูรณาการเชื่อมประสานข้อมูลสู่การวิเคราะห์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งในแง่ของการสนับสนุนและการบริหารจัดการ - แหล่งที่มาของงบประมาณเพื่อสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ มีหลายช่องทาง หากมีบูรณาการที่มีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดผลสำเร็จที่ดียิ่งขึ้น
- ระดับปานกลาง-ดี (๓)	- เป็นคนในหมู่บ้าน - อาชีพเดิมมีความหลากหลายทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร - มีความรู้และพื้นฐานความถนัดที่หลากหลายก่อนมาเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ - บางรายมีความต้องการแก้ไขปัญหาการผลิตพืชเชิงเดี่ยวและใช้ชีวิตแบบพอเพียง	- มีการจัดการปัจจัยเพื่อสนับสนุนการผลิตบางอย่างได้ในระดับดี เช่น การจัดการแปลง การจัดการโรงเรือน ฯลฯ - มีกิจกรรมการผลิตพืชและสัตว์ที่ยังไม่หลากหลายมากเท่าที่ควร - มีการจัดการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับทรัพยากรดินและแหล่งน้ำ เช่น การจัดการปุ๋ย การขุดบ่อสระน้ำ ฯลฯ ได้ในระดับดีมาก	- มีการใช้ความรู้ที่มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในแต่ละเรื่อง ไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ เช่น การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การเลี้ยงกบ ฯลฯ - มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลกับศูนย์เรียนรู้ฯ มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ		

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จ					
	ปัจจัยส่วนบุคคล	การจัดการปัจจัยการผลิต/ ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า	ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล	การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	การบริหารจัดการของ กปร.
		- มีกิจกรรมการผลิตพืชและสัตว์ที่หลากหลายและสอดคล้องกับระบบนิเวศน์และวงจรการผลิตที่สัมพันธ์กับความต้องการของตลาด - มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่มีความหลากหลาย - มีความก้าวหน้าและความสำเร็จในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ - ผลิตภัณฑ์มีจุดเด่นและจุดขายมานานและเป็นที่ยอมรับของตลาด - มีการรวมกลุ่มการผลิตในระดับชุมชน แต่ยังไม่เกิดการจัดการในรูปกลุ่มวิสาหกิจ - มีช่องทางการตลาดที่หลากหลายและมีการใช้ IT ในการจัดการเชิงธุรกิจ	- บางศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เริ่มมีการใช้งานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อต่อยอดหรือเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ผ่านการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ		
- ระดับปานกลาง-ดี (๔)	- มีภูมิลำเนาทั้งในและนอกหมู่บ้าน- มีอาชีพภาคเกษตร - มีอาชีพที่หลากหลายก่อนมาเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ - มีความรู้และพื้นฐานความถนัดที่หลากหลายก่อนมาเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ - มีความต้องการแปรรูปผลผลิตเบื้องต้น	- มีการจัดการปัจจัยเพื่อสนับสนุนการผลิตบางอย่างได้ในระดับดี เช่น การจัดการแปลง การจัดการโรงเรือน ฯลฯ - มีการจัดการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับทรัพยากรดินและแหล่งน้ำ เช่น การจัดการปุ๋ย การขุดบ่อสระน้ำ ฯลฯ ได้ดีในระดับหนึ่ง - มีกิจกรรมการผลิตพืชและสัตว์ที่ไม่หลากหลายมาก - มีการจัดการทางธุรกิจและการตลาดที่ดีในระดับชุมชน - มีลักษะของการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเบื้องต้น - มีกิจกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่หลากหลาย - มีการรวมกลุ่มการผลิตในระดับชุมชน แต่ยังไม่เกิดการจัดการในรูปกลุ่มวิสาหกิจ	- ความรู้ฯ ที่ถูกนำไปใช้ส่วนใหญ่เกิดจากการขวนขวายด้วยตนเองและทดลองในภาคปฏิบัติ โดยมี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สนับสนุนในแง่ของสิ่งที่จำเป็นบางอย่าง - มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับศูนย์เรียนรู้ฯ มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ		

จากตารางที่ ๔-๓๐ และ ๔-๓๑ บทสรุปที่สำคัญและสามารถนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ให้ประสบความสำเร็จ ในด้านการบริหารจัดการและเกณฑ์หรือมาตรฐานในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งในประเภทที่เริ่มก่อรูปจากเกษตรกรตัวอย่างเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ ประเภทที่กำลังพัฒนา และที่พัฒนาแล้วที่จะนำเสนอในบทที่ ๕ ต่อไป ผลการวิเคราะห์พบว่า

๑) การแบ่งกลุ่มหลักศูนย์เรียนรู้ฯ และจำแนกเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ พบว่า ภายในกลุ่มประเภทที่สำเร็จดีมากและปานกลาง-ดี จากข้อมูลรวมมีความสัมพันธ์กับตัวชี้วัดรวมระดับความสำเร็จ ๔ ประเด็นได้ดี กล่าวคือในทุกกลุ่มหลัก ค่าคะแนนเฉลี่ยของการใช้ความรู้ ผลจากกิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมากมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับปานกลาง-ดี ยกเว้นความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่ศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มการผลิตภาคเกษตร ศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับปานกลาง-ดี มีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมาก ขณะที่กลุ่มผลิตภาคการเกษตรและแปรรูปศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมากมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีปานกลาง

ส่วนระดับความสำเร็จในด้านการขยายผลความรู้ตามแนวพระราชดำริ ที่ใช้ค่าเฉลี่ยของจำนวนผู้เข้ามารับความรู้ ประเด็นจำนวนผู้เข้ามารับความรู้อาจต้องพิจารณาต่อว่าสามารถใช้ได้บางเพียงบางส่วนเท่านั้น การพัฒนาถึงคุณภาพคือการเข้ามาเรียนรู้อย่างตั้งใจจริงแล้วนำผลของความรู้และตัวอย่างไปทำต่อจะเป็นเรื่องที่ต้องจัดการต่อไป

๒) ปัจจัยส่วนบุคคล ในแง่ของภูมิลำเนามีผลน้อย ส่วนในแง่ของอาชีพเดิม ความรู้ความสามารถเดิม รวมถึงประสบการณ์จะมีผลกับศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งสองกลุ่มเป็นอย่างมาก ที่น่าสังเกต คือ ปัญหาที่เผชิญและต้องการความรู้ และผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก้ปัญหาเป็นแรงผลักดันที่สำคัญกับทุกศูนย์เรียนรู้ฯ บางรายต้องการที่ต้องการแก้ไขปัญหาการผลิตพืชเชิงเดี่ยว บางรายมีความต้องการไปไกลถึงการมีวิถีชีวิตแบบพอเพียงเป็นเป้าหมายสูงสุด และที่มีพลังมากที่สุดเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ในกลุ่มการผลิตภาคเกษตร กับศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้นในกลุ่มการผลิตภาคการเกษตรและแปรรูป

๓) การจัดปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้การขับเคลื่อนกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ พบว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมากในทุกกลุ่มหลักจัดการได้หลากหลายและครอบคลุมมากกว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับปานกลาง-ดี

๔) ศักยภาพและการปฏิบัติของฝ่ายขยายผล สรุปได้ว่า การเข้าไปสนับสนุนของฝ่ายขยายผลให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ละกลุ่มหลัก ในเรื่องของความรู้ตามแนวพระราชดำริจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ การสนองตอบของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ความต่อเนื่องและสม่ำเสมอของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลกับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีในศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมากกับศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับปานกลาง-ดีเป็นไป ด้วยดี แต่ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความเข้มแข็งที่ต่างกันระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมากกับระดับปานกลาง-ดี ขึ้นอยู่กับตัวเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นสำคัญที่พบว่ากลุ่มที่มีระดับดีมากมีการบูรณาการความรู้ทั้งจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขวนขวายด้วยตนเอง ไปจนถึงการนำไปสู่การปฏิบัติจนได้ผลสำเร็จ ขณะที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับปานกลาง-ดีจะอยู่ในระดับปานกลาง ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่าบางศูนย์เรียนรู้ฯ ในระดับดีมากของกลุ่มผลิต

ภาคเกษตรและแปรรูป เจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลได้มีการต่อยอดความคิดริเริ่มและสนับสนุนเรื่องสื่อ (IT) ให้กับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้วย

๕) การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นการจัดการที่ใช้กับทุกกลุ่มหลักและกลุ่มย่อยของศูนย์เรียนรู้ฯ จึงไม่ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ในสาระสำคัญสรุปได้ว่า สำหรับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เนื่องจากจำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ มีไม่มากนัก ไม่มีอุปสรรคในการเดินทางรวมถึงมีการจัดการกับปัญหาอุปสรรคด้านความยืดหยุ่นของงบประมาณและการสนับสนุนที่จำเป็นได้เป็นอย่างดี มีเพียงแต่ความไม่สมบูรณ์ในเรื่องระบบข้อมูลที่จำเป็นต้องมีการจัดการและเพิ่มศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล การจัดการที่เสริมศักยภาพและความสำเร็จให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ ตามกลุ่มหลักและกลุ่มย่อยจึงเป็นประเด็นที่นำสู่การพัฒนาต่อไป

๖) การจัดการของสำนักงาน กปร. เป็นการสนับสนุนทำให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปช่วยพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ทุกศูนย์ศูนย์เรียนรู้ฯ จึงไม่ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ ได้มีการปรับแต่งภาระงานที่สนับสนุนโครงการศูนย์เรียนรู้ฯ ระหว่าง ๓ กองสำคัญที่ชัดเจนและมีศักยภาพสูงขึ้น และมีบางประเด็นที่จะเพิ่มศักยภาพเน้นที่การสร้างระบบการสนับสนุนให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ใช้ ซึ่งจะนำเสนอในบทที่ ๕ ต่อไป

ข) ผลความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ในแง่ของกลุ่มหลัก ๒ กลุ่ม การวัดความสำเร็จของ ๒ กลุ่มนั้น เนื่องจากจุดเน้นของแต่ละกลุ่มจะมีความต่างกัน ซึ่งจากข้อมูลพบว่า

๑) กลุ่มหลักการผลิตภาคเกษตร (๗ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

มีความหลากหลายใน ๓ กลุ่มย่อย ที่อาจมีตัวชี้วัดที่แตกต่างกันบ้าง แต่จากข้อมูลพบว่า

๑.๑) กลุ่มย่อยด้านเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

ก. ความสำเร็จ

๑. มีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในแง่ของการใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริที่หลากหลายที่ได้มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นหลัก จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเสริม และที่สำคัญมีหลายศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีการค้นคว้าด้วยตนเอง และทุกศูนย์เรียนรู้ฯ มีการบูรณาการความรู้ในขั้นปฏิบัติจนทำให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความสำเร็จค่อนข้างมากมีจำนวนมากกว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังเริ่มต้น

๒. ภูมิหลังและความรู้เดิมของศูนย์เรียนรู้ฯ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในภาคเกษตรที่ใช้ข้อมูลและความรู้ในระดับที่ค่อนข้างดี มีบางศูนย์เรียนรู้ฯ มีศักยภาพจากการที่เป็นบุคคลจากภายนอกที่มีประสบการณ์ในภาคธุรกิจจากภาคเอกชนหรือภาครัฐมาก่อน

๓. ปฏิบัติการในการผลิต ส่วนใหญ่จะมีความหลากหลาย ทั้งพืช สัตว์ (ในแง่ของกิจกรรมการเกษตร) มีความลงตัวในแง่ของการปรับ การเลือกพืชและสัตว์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับระบบนิเวศน์ (ดิน น้ำ) มีการจัดวงจรการผลิตให้มีความสัมพันธ์กับการตลาด มีบางรายได้ทำการคิดเพิ่มเติมเพื่อจะทำให้ผลผลิตเกิดผลในเชิงคุณภาพมากยิ่งขึ้น

๔. ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับเรื่องวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงยืนยันในระดับหนึ่ง สรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวนหนึ่งมีลำดับของการพัฒนาสู่ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ระดับ (ระดับที่ ๑ สามารถแก้ปัญหาการผลิตที่เผชิญก่อนเป็นศูนย์เรียนรู้ ระดับที่ ๒ สามารถสร้างการผลิตภาคเกษตรที่ยั่งยืน และมีบางรายเริ่มก้าวเข้าสู่การพัฒนาในระดับที่ ๓ มีการปรับวิถีชีวิตสู่ความพอเพียง ใช้เหตุผล และมีภูมิคุ้มกันไม่เพียงแต่ในการผลิตเท่านั้น แต่ร่วมถึงวิถีชีวิตในครัวเรือนของตนเอง)

ข. สิ่งที่ควรพัฒนาต่อ

๑. การเพิ่มช่องทางในการสื่อสารผ่าน (IT) เช่น เฟสบุค เว็บไซต์ โดยมีเป้าหมาย คือ นอกจากจะช่วยให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่สำเร็จแล้วให้ดียิ่งขึ้น ยังจะช่วยให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังจะเริ่มดำเนินการ ทั้งนี้จะทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และทำให้ผู้ที่สนใจและตั้งใจที่จะมาเรียนรู้และปฏิบัติ ได้เข้ามารับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การปฏิบัติต่อไป (โดยลดการให้คนที่ไม่ได้สนใจอย่างจริงจังจำนวนมากเข้าไปเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

๒. ควรมีการศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อถอดบทเรียนเกี่ยวกับการได้มาและพัฒนาการของระบบคิดที่นำไปสู่การใช้หลักการทรงงานฯ และท้ายสุดคือผลของปฏิบัติการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในแง่การผลิต วิถีชีวิตและความสัมพันธ์กับชุมชน

๑.๒) กลุ่มย่อยด้านการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (๑ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

ก. ความสำเร็จ

๑. ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มนี้จะมีมิติที่แตกต่างจากกลุ่มเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ ตรงที่จะมีระบบเกษตรแบบปราณีตที่ไม่จำเป็นต้องหลากหลาย เน้นในเรื่องของการจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โรงเรือน เชื้อเห็ด ก้อนเห็ด การเพาะ การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยว ส่วนใหญ่พบว่าสามารถทำได้อย่างครบวงจร จัดการได้เป็นอย่างดีและมีมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมน้อย นอกจากนั้นเห็ดที่ผลิตได้จัดการมีคุณภาพ และตรงกับความต้องการของตลาด เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดหลินจือ ฯลฯ

๒. ภูมิหลังและความถนัดเฉพาะจะมีจุดเด่นตรงที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับความรู้ส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานภายนอกและสถานศึกษา และนำมาทดลองปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ สามารถกลายเป็นวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญ สามารถขยายความรู้ให้แก่เกษตรกรรายอื่นๆ รวมถึงการขยายผลความรู้ให้แก่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กลายเป็นต้นแบบของความสำเร็จด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

๓. การเยี่ยมชมเผยแพร่โดยผู้ที่สนใจ มีความโดดเด่นเช่นเดียวกับกลุ่มเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่เมื่อเปรียบเทียบกัน เนื่องจากเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ เพียงรายเดียวที่มีความเชี่ยวชาญด้านการผลิตเห็ดเศรษฐกิจได้อย่างครบวงจร ทำให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้าเยี่ยมชมและรับความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นจำนวนมาก สามารถจุดประกายให้ผู้ที่สนใจสามารถนำไปปฏิบัติได้ต่อไป

ข. สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อ

๑. มีข้อพิจารณาว่าศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มนี้ ควรจะดำเนินการผลิตเชื้อเห็ดได้เองหรือไม่ แต่เนื่องจากว่าคุณภาพของการผลิตเชื้อเป็นสิ่งที่สำคัญ การที่จะดำเนินการต้องให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความรู้ความสามารถมากที่สุดทำงานร่วมกับทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ให้มีพลังมากขึ้น เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้ฯ มีองค์ความรู้ในการทำโดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นแกนหลัก

๒. ในแง่ของการตลาดและความต้องการของเห็ดแม้ว่าจะมีอนาคต และผู้ผลิตเห็ดก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย ดังนั้นการเข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ คงไม่ใช่เป็นเรื่องของการส่งเสริมพันธุ์ใหม่ แต่ควรเน้นเรื่องการพัฒนาคุณภาพผลผลิตเห็ดให้มากขึ้น และพยายามให้เกิดจุดเด่นของเห็ดที่ผลิตผ่านกลุ่มในนามศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ (ในอนาคตอาจพัฒนาเป็นเห็ดที่มีตราผลิตภัณฑ์หรือแบรนด์ของทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ)

๓. การเผยแพร่ ควรจะต้องเลือกสรรเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวกับการผลิตเห็ด มาเรียนรู้อย่างเข้มข้นในเชิงคุณภาพ ดังนั้นการสนับสนุนเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกในการอบรมหากจะทำควรจะมีเฉพาะในรูปของเครือข่าย

๑.๓) กลุ่มย่อยด้านการเลี้ยงกบ (๑ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

ก. ความสำเร็จ

๑. ความสำเร็จของการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มนี้ พบว่ามีความโดดเด่นอย่างมากในแง่ของการบูรณาการองค์ความรู้ที่มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และมุ่งที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้แก้ปัญหาการผลิตพืชเชิงเดี่ยว มีความใฝ่รู้ในการขวนขวายด้วยตนเอง ด้วยการไปศึกษายังพื้นที่ต้นแบบ แล้วนำกลับมาปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จ อาทิ การจัดการพันธุ์ การจัดการฟาร์ม การดูแลรักษา ฯลฯ ได้เป็นอย่างดี และพบว่ามีการขยายความรู้ดังกล่าวออกไปให้กลุ่มเพื่อบ้านหรือผู้ที่สนใจในละแวก ใกล้เคียงเข้ามาศึกษาเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ มีการติดต่อสื่อสารให้คำแนะนำ และเป็นวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเพาะเลี้ยงกบให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ทำให้ศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถเผยแพร่ความรู้ไปสู่ผู้ที่สนใจอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

๒. ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงกบ พบว่าเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถจัดการให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูง เป็นที่ยอมรับของตลาด จนมีชื่อเสียงในระดับอำเภอและสามารถสร้างให้กับเกษตรกรในแต่ละปีจำนวนมาก

ข. สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อ

๑. มีข้อพิจารณาว่าศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มนี้ควรดำเนินการให้เกิดการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตหรือผู้ที่ได้รับความรู้และนำไปปฏิบัติ และการแปรรูปกบเบื้องต้น

๒. การเผยแพร่ ควรจะต้องเลือกสรรเฉพาะผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้อย่างเข้มข้นในเชิงคุณภาพ รวมถึงการสนับสนุนเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกในการอบรมซึ่งควรมีการดำเนินการในรูปของเครือข่ายเท่าที่จำเป็น

๓) กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (แปรรูประดับ OTOP ๑ ศูนย์เรียนรู้ฯ และผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น ๗ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

ก. ความสำเร็จ

๑. มีความสำเร็จอยู่ในระดับค่อนข้างดี ทั้งในแง่ของการใช้ความรู้ที่หลากหลายที่ได้มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นหลัก จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเสริม และที่สำคัญมีหลายศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีการค้นคว้าด้วยตนเอง และทุกศูนย์เรียนรู้ฯ มีการบูรณาการความรู้ในขั้นปฏิบัติจนทำให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความสำเร็จมีจำนวนมากกว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังเริ่มต้น

๒. ภูมิหลังและความรู้เดิมของศูนย์เรียนรู้ฯ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในภาคการเกษตรที่ใช้ข้อมูลและความรู้ในระดับที่ค่อนข้างดี มีบางศูนย์เรียนรู้ฯ มีศักยภาพจากการที่เป็นบุคคลจากภายนอกที่มีประสบการณ์ในภาคธุรกิจจากภาคเอกชนมาก่อนและได้นำความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ปฏิบัติการในการผลิต ส่วนใหญ่จะมีความหลากหลาย ทั้งพืช สัตว์ (ในแง่ของกิจกรรมการเกษตร) มีความลงตัวในแง่ของการปรับ การเลือกพืชและสัตว์ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับระบบนิเวศน์ (ดิน น้ำ) มีการจัดวงจรการผลิตให้มีความสัมพันธ์กับการตลาด มีบางรายได้ทำการคิดเพิ่มเติมเพื่อจะทำให้ผลผลิตเกิดผลในเชิงคุณภาพมากยิ่งขึ้น

๔. ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็นระดับแปรรูป OTOP มีความก้าวหน้ามาก มีความสำเร็จในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นจุดขายมานานและเป็นที่ยอมรับของตลาด ส่วนกลุ่มแปรรูปเบื้องต้นเริ่มมีแนวโน้มที่ดี สำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ก้าวหน้า พบว่ามีเงื่อนไขสำคัญ เป็นความรู้ที่มาจากการบูรณาการความร่วมมือทั้งจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ความช่วยเหลือของหลายหน่วยงาน และเป็นการขวนขวาย ทดลองในภาคปฏิบัติของกลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ทำให้ศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถเผยแพร่ความรู้ไปสู่ผู้ที่สนใจอย่างแพร่หลาย

๕. ศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งหมดมีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และกลุ่มผู้ร่วมงานมีภูมิหลังและมีความต้องการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตภาคเกษตรที่ตนเองผลิตอยู่ ให้สามารถต่อยอดสร้างรายได้เพิ่มเติมจากการเป็นผู้แปรรูปแทนที่จะเป็นผู้ผลิตวัตถุดิบเบื้องต้น และมีการขยายการผลิตออกไปในลักษณะของเครือข่ายให้กับกลุ่มผู้ที่สนใจ

๖. ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการถ่ายทอดความรู้และเผยแพร่ความรู้ให้เกษตรกรและผู้ที่สนใจ (ส่วนมาก) เป็นผู้ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ประสาน มีบางรายที่ประสบความสำเร็จมาก ได้ใช้สื่อไอที ของตนเองออกเผยแพร่สู่สาธารณะ ทำให้มีเกษตรกรจากภายนอกพื้นที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ในเชิงคุณภาพ และนำความรู้ที่ได้รับกลับไปปฏิบัติ พร้อมทั้งมีการติดตามอย่างได้ผล

๗. ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับเรื่องวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงยืนยันในระดับหนึ่ง สรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวนมากมีลำดับของการพัฒนาสู่ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ระดับ (ระดับที่ ๑ สามารถแก้ปัญหาการผลิตที่เผชิญก่อนเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับที่ ๒ สามารถสร้างการผลิตภาคเกษตรที่ยั่งยืน และระดับที่ ๓ มีการปรับวิถีชีวิตสู่ความพอเพียง ใช้เหตุผลและมีภูมิคุ้มกันไม่เพียงแต่ในการผลิตเท่านั้น แต่ร่วมถึงวิถีชีวิตในครัวเรือนของตนเอง)

๘. การเผยแพร่ให้กับผู้สนใจเป็นไปอย่างดี และมีความโดดเด่นในแง่ของปริมาณจำนวนผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถที่จะสนับสนุนเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเผยแพร่ความรู้ได้อย่างเหมาะสม

ข. สิ่งที่ควรพัฒนาต่อ

๑. ควรสนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ประสบความสำเร็จแล้ว ในแง่ของการต่อยอดทางความคิดริเริ่ม หรือการทดลองใหม่ที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ กำลังดำเนินการ ด้วยการสนับสนุนทางวิชาการ งานวิจัยเชิงปฏิบัติการ สำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังพัฒนา ควรมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในรูปของความรู้ ปัจจัยการผลิตที่จำเป็น หรือช่องทางการตลาดที่เหมาะสม (ไม่จำเป็นต้องสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเผยแพร่)

๒. การเพิ่มช่องทางในการสื่อสารผ่าน IT เช่น เฟสบุค เว็บไซต์ โดยมีเป้าหมาย คือ นอกจากจะช่วยให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่สำเร็จแล้วให้ดียิ่งขึ้น ยังจะช่วยให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังจะเริ่มดำเนินการ ทั้งนี้จะทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และทำให้ผู้ที่สนใจและตั้งใจที่จะมาเรียนรู้และปฏิบัติ ได้เข้ามารับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การปฏิบัติต่อไป (โดยลดการให้คนที่ไม่ได้สนใจอย่างจริงจังจำนวนมากเข้าไปเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

๓. ควรมีการศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อถอดบทเรียนเกี่ยวกับการได้มาและพัฒนาการของระบบคิดที่นำไปสู่การใช้หลักการทรงงานฯ และท้ายสุดคือผลของปฏิบัติการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในแง่การผลิต วิถีชีวิตและความสัมพันธ์กับชุมชน

๔. ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีคุณสมบัติการเป็น OTOP ปัจจุบันประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการในด้านของการผลิตเพื่อให้ได้ตามคุณภาพและมาตรฐาน (อย.) การดึงเอาจุดเด่นของผลิตภัณฑ์มาสร้างมูลค่า รวมถึงการต่อยอดในเรื่องของฉลากและบรรจุภัณฑ์ ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขหรือพัฒนาต่อ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการดึงเอาจุดเด่น (รสชาติ และความเป็นมิตรต่อสุขภาพ) มานำเสนอในรูปแบบของสื่อที่แสดงถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์และการสนับสนุนของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เช่น ฉลากผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพ และทำการเผยแพร่จะส่งผลทำให้ตลาดของผู้บริโภคออนไลน์ จะพัฒนามากขึ้น และผลของการใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริฯ มีรูปธรรมมากขึ้น

๕. สำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังพัฒนา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ อาจต้องมีการประสานงานให้เกิดการจัดการในเชิงวิสาหกิจชุมชน ทั้งในแง่ของประสิทธิภาพในการแปรรูป กลยุทธ์ทางการตลาด และการบริหารจัดการภายในกลุ่ม โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ควรทำการสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวมากกว่าการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่

๔.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ตารางที่ ๔-๓๒ สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

กลุ่ม	ปัญหา/อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
กลุ่มผลิตภาคเกษตร	- เกษตรกรยังขาดการนำเอาความรู้ที่ได้จากศูนย์ศึกษาการพัฒาฯ ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและพื้นที่ของแต่ละคน - ควรเพิ่มเติมหลักสูตรเกี่ยวกับการต่อยอดแปรรูปผลผลิต - การขยายความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่นำไปปฏิบัติแล้วได้ผลออกไปสู่เกษตรกรรายอื่นๆ ที่สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ไม่เพียงแต่เฉพาะที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เท่านั้น แต่ควรมีการสนับสนุนเพิ่มเติมให้เกิดการขยายความรู้จากศูนย์เรียนรู้ฯ ออกไปสู่เกษตรกรในชุมชนใกล้เคียงให้สามารถนำไปปฏิบัติจนเกิดผลมากกว่าการเป็นแหล่งศึกษา สาธิต ศึกษาดูงานให้แก่คนภายนอกเพียงอย่างเดียว - แม้ว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ปุ๋ย วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในแต่ละปี แต่การสนับสนุนบางเรื่องยังกระจายไม่ทั่วถึงและมีข้อจำกัดในเชิงปริมาณอยู่บ้าง - ควรมีการสอบถามความต้องการของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ว่าต้องการอะไร และคอยติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจะดียิ่งขึ้น - ผลผลิตยังไม่มีบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตฐาน	- ควรมีการทำงานแบบบูรณาการระหว่างเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเชื่อมประสานการทำงานร่วมกัน - ควรมีการสอบถามความต้องการของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ และคอยติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป	- ปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์ที่ไม่มีเอกลักษณ์ - เกษตรกรยังขาดความรู้เรื่องการตลาดแหล่งจำหน่าย - ผลผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน พรีเมี่ยมครบทุกชนิด	- อยากให้เข้ามาส่งเสริมเรื่องการบริหารจัดการให้เกิดการรวมกลุ่มผลิตให้แก่เกษตรกร รวมถึงการจัดการวิสาหกิจ - อยากให้มีตลาดกลางในการวางขายผลผลิตของเกษตรกร - อยากให้มีการเพิ่มในเรื่องของการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์หลังการแปรรูป

๔.๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

๔.๒.๑ ข้อมูลพื้นฐานและบริบททั่วไปของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๒๘ แห่ง

โดยมีข้อมูลและรายละเอียดการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๒๘ แห่ง ดังต่อไปนี้

ชื่อเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ	ที่อยู่
๑. นางสาวกัญจนา บัวแดง	๑๐๒ หมู่ที่ ๑ ต. แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒. นายทองมา ศรีภูธร	๑๘/๑ หมู่ที่ ๗ ต.บ้านสหกรณ์ อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
๓. นายทองอินทร์ สุภาพล	๖๕/๑ หมู่ที่ ๔ ต.บ้านสหกรณ์ อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
๔. นายพงษ์เทพ จินะใจ	๒ หมู่ที่ ๑ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๕. นายมนูญ เทศนำ	๑๓/๒ หมู่ที่ ๑ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๖. นางวีรา จินะใจ	๗๐ หมู่ที่ ๑ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๗. นายเจริญ ตาถาวัน	๘๒ หมู่ที่ ๑ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๘. นางยุวรี ธาตุอินจันทร์	๔ หมู่ที่ ๒ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๙. นางดาวเรือง เจริญทรัพย์	๘๕/๑ หมู่ที่ ๖ ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๐. นายสินชัย วิริยะจรรยงค์	๙/๑ บ.แม่ฮ้อยเงินใต้ หมู่ที่ ๒ ต. แม่ฮ้อยเงิน อ. ดอยสะเก็ด จ. เชียงใหม่
๑๑. นายสุนทร ดาวแก้ว	๒๔๙ หมู่ที่ ๕ ต. แม่ฮ้อยเงิน อ. ดอยสะเก็ด จ. เชียงใหม่
๑๒. นางเพียรทอง พรหมคำทิพย์	๗๔ หมู่ที่ ๘ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๓. นายเมืองมนต์ ไทยใจอุ่น	หมู่ที่ ๘ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๔. นายสุจินต์ แสงแก้ว	๑๐๒/๑ หมู่ที่ ๖ ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๕. นายอุ่นเรือน ไทยใจอุ่น	๙๖ หมู่ที่ ๘ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๖. นายประสงค์ ทะลาบุญ	หมู่ที่ ๘ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๗. นางทัศนีย์ พวกอินแสง	๔๔/๔ หมู่ที่ ๗ ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๘. นางมาลัย ญาติฝูง	๔๔/๓ หมู่ที่ ๗ ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๑๙. นางราตรี สุนันทศิลป์	๑๒ หมู่ที่ ๑ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๐. นายอุ่นเรือน เกิดสุข	๖ หมู่ที่ ๑ ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๑. นายมณเฑียร บุญช้างเผือก	หมู่ที่ ๑ บ.ป่าสักงาม ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๒. นางเจริญศรี คำประเสริฐ	๑๒ หมู่ที่ ๑ ต.แม่โป่ง อ.สะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๓. นายสุจิตต์ ใจมา	บ.จำปี หมู่ที่ ๗ ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
๒๔. นายประพันธ์ แหลงแก้ว	หมู่ที่ ๘ บ.ปางกำแพงหิน ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๕. นางอำนวย ยอดคำปา	๑๙๘ หมู่ที่ ๒ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๖. นายศรีอินทร์ อินทร์สัน	๒๒/๒ หมู่ที่ ๕ ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
๒๗. นางนงนุช พันธุราษฎร์	๓๓ หมู่ที่ ๒ ต.ป่าป้อง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
๒๘. นายยงยุทธ ขันทองนาค	๕๖/๘ หมู่ที่ ๔ ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

๑. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางสาวกัญจนา บัวแดง (ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางสาวกัญจนา บัวแดง

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๑๐๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลแม่ฮ้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๔-๖๖๐๙๕๕๒, ๐๘๓-๕๗๓๘๓๙๒

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๓

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เป็นคนดอยสะเก็ดแต่กำเนิด แต่เดิมประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างทำงานที่โรงเพาะเห็ดของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จากการที่เป็นคนใฝ่รู้และหมั่นสังเกต ได้เรียนรู้ และปฏิบัติในทุกขั้นตอนของการเพาะเห็ด รวมทั้งได้ปฏิบัติดูแลเห็ดชนิดต่าง ๆ สะสมประสบการณ์จนเกิดความชำนาญในการเพาะเห็ด หลังจากที่ได้ตั้งครรภ์บุตรสาวคนโต จึงมีความคิดอยากลาออกจากงาน หางานที่ทำอยู่กับบ้านร่วมกับการเลี้ยงลูก จึงตัดสินใจนำกิจกรรมการเพาะเห็ดซึ่งตนมีความถนัดและได้ปฏิบัติจนเกิดความชำนาญพอสมควร มาเป็นทางเลือกใหม่ในการสร้างอาชีพ

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (x) ๐๕๓๗๕๘๖ (Y) ๒๑๐๗๑๐๔

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ด้วยความที่เป็นลูกจ้างของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มาก่อนและมีความชำนาญในการเพาะเชื้อเห็ด (เพราะในขณะนั้นมีอาจารย์จากประเทศจีนมาสอนเกี่ยวกับวิธีการเพาะเชื้อเห็ด ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จึงได้สั่งสมความรู้มาตั้งแต่ตอนนั้นเรื่อยมา) ภายหลังที่ออกมาทำกิจกรรมการเพาะเห็ดอยู่กับบ้าน ก็ยังมีการติดต่อกับทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มาโดยตลอด อีกทั้งยังช่วยทำการเพาะเชื้อเห็ดส่งให้กับทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เพื่อนำไปแจกจ่ายให้กลุ่มผู้ที่สนใจมารับความรู้และเชื้อเห็ดจากทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปเพาะเลี้ยง การนำความรู้ที่ได้สั่งสมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มาปฏิบัติ เริ่มจากกิจกรรมการเพาะเห็ดและการผลิตก้อนเห็ดสำหรับเปิดดอกเป็นกิจกรรมหลัก ซึ่งเป็นการเพาะเห็ดแบบครบวงจร เพราะตนเองมีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์และสถานที่อย่างเพียงพอ จึงได้วางแผนการผลิตโดยเลือกเห็ดหลินจือ เห็ดหอม เห็ดนางฟ้า และเห็ดลมป่า เป็นเห็ดรายได้ ซึ่งแต่ละชนิดจะระยะเวลาการเก็บเกี่ยว การดูแลรักษาที่แตกต่างกันไป จึงต้องวางแผนให้เหมาะสมเพื่อให้มีรายได้ตลอดปี รวมทั้งหารายได้เสริมจากการผลิตก้อนเห็ดจำหน่ายซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการของผู้สนใจเพาะเห็ดที่ไม่มีอุปกรณ์แต่ต้องการนำก้อนเห็ดไปเปิดดอกที่บ้าน นอกจากนี้การได้ออกมาลองทำการเพาะเชื้อเห็ดเอง ได้มีการลองผิดลองถูก คิดค้นถึงวิธีการเพาะเชื้อเห็ดให้ได้คุณภาพด้วยการใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่สั่งสมมา จนเกิดความชำนาญ สามารถเพาะเชื้อเห็ดได้เกือบทุกชนิด

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรผสมผสาน การอนุรักษ์ดินและน้ำและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประโยชน์จากพืชสมุนไพร การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน การแปรรูปอาหาร การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพเกษตรกรตัวอย่าง เกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนในการเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยี การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

นางสาวกัญจนา เป็นผู้ที่ได้มีนำความรู้ที่โดดเด่นโดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงเห็ดเศรษฐกิจมาปรับประยุกต์ใช้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การจัดการควบคุมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของเชื้อเห็ดแต่ละชนิด เช่น แสงสว่าง อุณหภูมิ ความชื้นอากาศ การให้น้ำ ฯลฯ - การสังเกตพันธุ์เห็ดที่มาทำการเพาะเชื้อที่มีความสมบูรณ์และแข็งแรง - เทคนิคในการผลิตก้อนเชื้อเห็ดชนิดต่าง ๆ	- ขั้นตอนการเพาะและเขี่ยเชื้อเห็ด - ขั้นตอนการเตรียมอาหารเพาะเชื้อแต่ละชนิด - ขั้นตอนในการอัดก้อนและ บ่มก้อนเชื้อเห็ด - การจัดการสถานที่หรือโรงเรือนสำหรับเพาะเชื้อ เขี่ยเชื้อ อัดก้อน และบ่มก้อนที่เหมาะสมกับเห็ดแต่ละชนิด	
การจัดการผลผลิต	- กระบวนการในการเก็บรักษาก้อนเชื้อเห็ดแต่ละชนิด		
การจัดการทางตลาด	- ผลผลิตก้อนเชื้อเห็ดจะมีผู้ที่สนใจเพาะเห็ดเปิดดอกขายมารับซื้อถึงที่	- ผลิตก้อนเชื้อเห็ดให้กับทางศูนย์ฯ เพื่อไปแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรผู้ที่สนใจ	

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ประกอบด้วย เห็ดนางฟ้า เห็ดหอม เห็ดลม เห็ดหลินจือ เห็ดหัวลิง ฯลฯ มีการปลูกไม้ผล ได้แก่ ลำไย มะพร้าว ส้มโอ มีการขุดบ่อเลี้ยงปลา ได้แก่ ปลานิล ปลาตะเพียน

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีสถานที่ในการเพาะเชื้อและผลิตก้อนเชื้อเห็ดอย่างเป็นสัดส่วน มีระบบการจัดการที่ดี และอุปกรณ์ที่พร้อมและมีความทันสมัย
- มีการขุดบ่อบาดดาลไว้ใช้เพื่อทำการเพาะเชื้อเห็ดและอัดก้อน
- ด้วยความรู้ความสามารถที่มีอยู่ จึงมาทำการเพาะเชื้อ เขี่ยเชื้อ และผลิตก้อนเชื้อเห็ดที่มีคุณภาพสามารถผลิตได้ตามความต้องการของลูกค้า

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ผลิตก้อนเชื้อเห็ดลมป่า												
ผลิตก้อนเชื้อเห็ดเห็ดนางฟ้า นางรม												
ผลิตก้อนเชื้อเห็ดหลินจือ												
ผลิตก้อนเชื้อเห็ดหัวลิง												
ผลิตก้อนเชื้อเห็ดหัวลิง												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
เห็ด		✓	
ไม้ผล			✓
ปลา	✓		

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
เห็ด	✓		

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
เห็ด	✓				

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	ปลูกไม้ผล	๒,๗๐๐	๓๖๐,๐๐๐
๒	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดลมป่า	๑๘,๔๐๐	
๓	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า	๑๙๒,๐๐๐	
๔	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดหลินจือ	๓๔,๐๐๐	
๕	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดหัวลิง	๒๖,๐๐๐	
๖	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางรม	๗๔,๙๐๐	
๗	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า นางรม	๑๒,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๓๖๐,๐๐๐**	**๒๕๘,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● กิจกรรมการเพาะเชื้อเห็ดอาจไม่ใช่แง่ของความพอเพียงแบบตรงไปตรงมา แต่ตนเองคิดว่าสิ่งที่ตนทำไม่ได้มุ่งหวังที่จะต้องได้กำไรมากมายแค่พออยู่ได้และไม่ทำเกินความสามารถหรือกำลังของตน จึงทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น มีรายได้เสริมรายได้หลักของครอบครัวจากการทำงานประจำของสามี สามารถปฏิบัติหน้าที่แม่บ้านดูแลครอบครัวได้อย่างเต็มที่ มีเวลาให้กับครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความสุขจากการได้ทำงานร่วมกัน มีเงินออมเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น

● กิจกรรมเพาะเนื้อเยื่อและผลิตก้อนเห็ด เป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะความชำนาญเป็นอย่างมากในการผลิต ต้องใช้การสั่งสมประสบการณ์ รวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่นิยมที่จะทำกัน แต่นิยมที่จะเลือกซื้อหรือสั่งให้ตนเพาะก้อนเชื้อเห็ดตามที่แต่ละคนต้องการไปเปิดดอกอีกทอดหนึ่ง

● กิจกรรมการเพาะเห็ดเศรษฐกิจที่ได้คัดเลือกเห็ดหลากหลายชนิด เช่น เห็ดหลินจือ เกษตรกรสามารถเก็บไว้จำหน่ายเป็นเวลานานให้มีราคาสูง นอกจากนี้ความพร้อมด้านเครื่องมือและทักษะความชำนาญในการเพาะเชื้อทำให้มีผู้ที่สนใจศูนย์ฯ ตนเองเป็นอย่างมาก มีทั้งติดต่อเพื่อการค้าและขอเข้ามาเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

● นอกจากการเพาะเห็ด เกษตรกรได้เลี้ยงปลาไว้สำหรับบริโภคในครอบครัว เช่นเดียวกับไม้ผลจะเก็บไว้รับประทานและแบ่งปันเพื่อนบ้านเป็นส่วนใหญ่

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

เกษตรกรมีความภูมิใจที่ได้นำวิชาความรู้ ทักษะประสบการณ์จากการทำงานเป็นลูกจ้างของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจและแนวพระราชดำริต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการสร้างอาชีพ ยึดกิจกรรมการเพาะเห็ดและการผลิตก้อนเห็ดสำหรับเปิดดอกเป็นกิจกรรมหลักในการสร้างรายได้ ซึ่งการเพาะเห็ดแบบครบวงจร เกษตรกรมีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์ และสถานที่อย่างเพียงพอ จึงได้วางแผนการผลิตโดยเลือกเห็ดหลินจือ เห็ดหอม เห็ดนางฟ้า และเห็ดลมป่าเป็นเห็ดรายได้ ซึ่งแต่ละชนิดมีระยะเวลาการเก็บเกี่ยว การดูแลรักษาที่แตกต่างกันไป จึงต้องวางแผนให้เหมาะสมเพื่อให้มีรายได้ตลอดปี รวมทั้งหารายได้เสริมจากการผลิตก้อนเห็ดจำหน่าย ซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการของผู้สนใจเพาะเห็ดที่ไม่มีอุปกรณ์ แต่ต้องการนำก้อนเห็ดไปเปิดดอกที่บ้านและได้คัดเลือกเห็ดหลากหลายชนิด โดยเฉพาะเห็ดหลินจือ ซึ่งสามารถเก็บไว้จำหน่ายเป็นเวลานานให้มีราคาสูง ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น มีเงินออมเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น ปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์สำหรับผู้สนใจทั่วไป ตลอดจนเป็นแหล่งพักแรมให้กับเยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๓๐๐-๕๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● ส่วนใหญ่ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเรื่องการเพาะเนื้อเยื่อและก้อนเชื้อเห็ดจากทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จะถูกส่งต่อมาศึกษาดูงานและเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ แห่งนี้

● จากความรู้ความสามารถในการเพาะเชื้อเห็ด ทำให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้ที่ต้องการเปิดดอกเห็ดเพื่อจำหน่ายทั้งในและนอกพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีคนในชุมชนที่สนใจเข้ามาเรียนรู้เป็นจำนวนมาก รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่สนใจ ที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ และเชิญไปเป็นวิทยากรให้ความรู้และแนะนำวิธีการต่าง ๆ อย่างเช่น โรงเรียนในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านที่มีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเพาะเลี้ยงเห็ด

● นอกจากนี้ปัจจุบันมีอาคารสำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความพร้อมด้านการสาธิต ศึกษาดูงาน สามารถรองรับจำนวนผู้มาเยี่ยมชมที่สามารถรับได้ ๓๐ คน และสามารถรองรับผู้ที่ต้องการพักแรมได้จำนวน ๕ คน แหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ สำหรับผู้สนใจทั่วไป ตลอดจนเป็นแหล่งพักแรมให้กับเยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติในการเพาะก้อนเชื้อเห็ดไว้สำหรับการเปิดดอก

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการเขี่ยเชื้อเห็ด การผลิตก้อนเชื้อเห็ด การเพาะเห็ด โดยมีฐานการเรียนรู้และหัวข้อการเรียนรู้เรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดหลินจือ เห็ดลมป่า เห็ดนางฟ้า การผลิตก้อนเห็ดสำหรับจำหน่าย นอกจากนี้มีกิจกรรมการสาธิตและฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การผลิตก้อนเชื้อเห็ด การผลิตหัวแม่เชื้อเมล็ดข้าวฟ่าง การผลิตหัวแม่เชื้อ และการเขี่ยเชื้อ

● ทางเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่และคู่มือเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เพื่อแจกจ่ายและใช้ประกอบการศึกษาดูงานแก่ผู้ที่สนใจ

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ

● การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะเรื่องเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (การเขี่ยเชื้อเห็ด การผลิตก้อน การเปิดดอก) สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ

● การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และเกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้

● การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตเห็ดที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๑ ไร่ ๑ งาน ๕๐ ตารางวา

นางสาวกัญจนา บัวแดง

การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ

พิกัด 47 Q (X) 0516432 (Y) 2080287

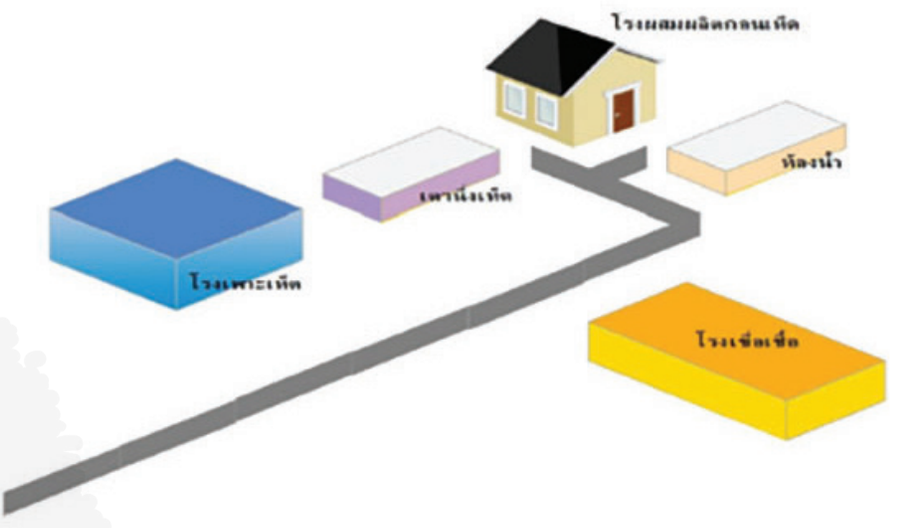

๒) ภาพประกอบ

๒. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายทองมา ศรีภูธร (ด้านการเกษตรผสมผสาน/ เกษตรทฤษฎีใหม่)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายทองมา ศรีภูธร

๑.๒ สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ ๑๘/๑ หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๙-๖๓๕๒๘๑๐

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๙

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี เป็นครอบครัวใหญ่มีพี่น้อง รวมตนเอง ๑๐ คน มีฐานะยากจน โดยบิดามาเสียชีวิตลงฐานะครอบครัวจึงเดือดร้อนกว่าเดิม เมื่อโตขึ้นต้องดิ้นรนหางานทำทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ หมุนเวียนเปลี่ยนอาชีพไปเรื่อย ๆ ด้วยความอดทนและพยายาม หลายครั้งประสบปัญหาการถูกคดโกงจากนายจ้าง ด้วยเหตุผลข้างต้น ตนเองและครอบครัวจึงย้ายถิ่นฐาน เพื่อหางานทำทางพื้นที่ภาคเหนือจังหวัดเชียงใหม่

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q(x) ๐๕๒๓๖๗๓ (Y) ๒๐๘๐๓๗๘

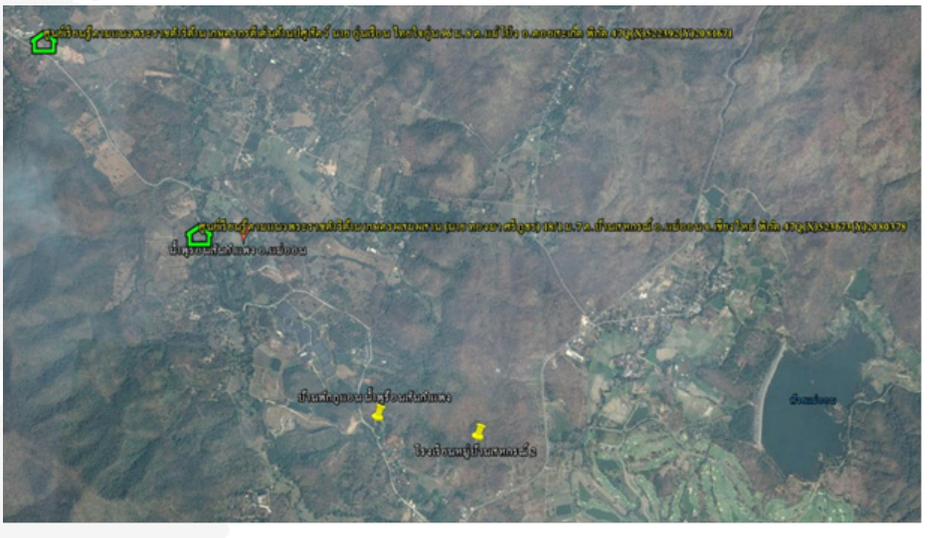

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ได้ทดลองทำงานหลายอย่าง บางงานก็ถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกโกงเหมือนที่เคยได้รับ แต่ยังคงอดทน พยายามหาเลี้ยงชีพด้วยอาชีพสุจริตมาเรื่อย ๆ ภายหลังเมื่อตัดสินใจซื้อที่ดินทำกินจึงลงมือทำการเกษตร โดยได้ทดลองเลี้ยงโคนม ในตอนแรกมีโคนม จำนวน ๓ ตัว ต่อมาเพิ่มขึ้นจำนวน ๓๐ ตัว และสิ่งสำคัญ คือ ที่ดินทำกินของตนได้รับเอกสารสิทธิ์ ประกอบกับทาง รพช.ได้จัดตั้งโครงการหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพงขึ้นในปี ๒๕๒๔ ตนเองมีความสนใจกิจกรรมการเลี้ยงโคนมมากและได้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสหกรณ์โคนมขึ้น ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

หลังจากดำเนินกิจกรรมด้านการเลี้ยงโคนมแล้ว ด้วยความชอบด้านการเกษตรเป็นทุนเดิม จึงวางแผนใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทำกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ ประกอบด้วย ปลูกไม้ผลพืชผัก เลี้ยงสัตว์ ผลิตปุ๋ยหมัก เลี้ยงปลา ปลูกไผ่ เพื่อให้มีกิจกรรมที่หลากหลายเป็นประโยชน์ สามารถลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว กิจกรรมดังที่กล่าวมา ตนเองได้เข้าไปรับการฝึกอบรม และศึกษาดูงานจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และเข้ารับความรู้จากส่วนราชการต่าง ๆ รวมถึงการเรียนรู้จากเอกสารทางวิชาการและนำไปประยุกต์พัฒนาอาชีพของตน

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุยในวงบ่อซีเมนต์ การเลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำ การเลี้ยงกบนาโดยวิถีเกษตรธรรมชาติ การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน การเลี้ยงลูกสุกรลูกผสมสามสายพันธุ์ การฟื้นฟูดินด้วยปุ๋ยหมักใบไม้และน้ำหมักชีวภาพเพื่อการผลิตพืช การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ลุ่มน้ำ

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

การทำเกษตรแบบผสมผสานโดยยึดหลักของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ โดยเริ่มต้นจากทุนของตนเอง ๕,๐๐๐ บาท ปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็น ๒๐๐,๐๐๐ บาท โดยทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีการทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เองในครัวเรือน เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัวเนื้อ ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และเลี้ยงปลา ปลูกพืชสวนและไม้ผล พืชผักกินได้ไปจนถึงพืชผักสวนครัว แรกเริ่มจึงเป็นการศึกษาค้นคว้าลองผิดลองถูก ไปจนถึงการศึกษาดูงานจากแหล่งที่ทำการเกษตรและประสบผลสำเร็จ แล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น

ปศุสัตว์อำเภอได้ให้คำปรึกษาในเรื่องของการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงไก่ เลี้ยงโค และการเลี้ยงแพะ ตลอดจนให้ความรู้ในการใช้ฮอร์โมนและวัคซีนต่าง ๆ ศูนย์ประสานงานโครงการหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพงตามพระราชดำริได้ส่งเสริมกลุ่มในการทำเกษตรแบบผสมผสานโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องทุกปี หรืออย่างเช่นสวนเกษตรธรรมชาติอำเภอแม่ออนได้ให้คำปรึกษาและเรียนรู้ในเรื่องของการนำจุลินทรีย์มาใช้ในการทำปุ๋ยหมัก การทำอาหารสัตว์ การทำฮอร์โมนพืช สัตว์ ทำดินปลูก การเลี้ยงไส้เดือนดินที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การจัดพื้นที่เพื่อทำการเกษตรผสมผสาน - เทคนิคการปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ผลให้ได้ผลผลิตงาม เช่น ระยะ	- แนวทางการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรผสมผสาน - เทคนิควิธีการปลูกบำรุงดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ไม้ผลชนิดต่าง ๆ ฯลฯ	- การเลี้ยงโคนมจากสหกรณ์สันกำแพง เทคนิคการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงไก่ เลี้ยงโค และการเลี้ยงแพะ ตลอดจนให้ความรู้ในการ

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	เวลาการใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การจัดการโรคและแมลง ฯลฯ - การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - การเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด	- การสนับสนุนเกี่ยวกับพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ - วิธีการทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการปลูกพืชและไม้ผลชนิดต่างๆ - ขั้นตอน เทคนิคและวิธีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา ฯลฯ	ใช้ฮอร์โมนต่าง ๆ วัคซีน โดยปศุสัตว์อำเภอ - การทำเกษตรแบบผสมผสานโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยศูนย์ประสานงานโครงการหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพงตามพระราชดำริ การนำจุลินทรีย์มาใช้ในการทำปุ๋ยหมัก การทำอาหารสัตว์ การทำฮอร์โมนพืช สัตว์ ทำดินปลูก การเลี้ยงไส้เดือนดิน ที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสวนเกษตรธรรมชาติอำเภอแม่ออน
การจัดการผลผลิต	- วิธีการในการเก็บผลผลิตและระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวพืชผักและไม้ผลชนิดต่าง ๆ		
การจัดการทางตลาด	- ผลผลิตที่ได้ในสวนหรือแปลงจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแปลง		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการแบ่งพื้นที่หลัก ๒ ส่วน คือ ๑) สวนเกษตรผสมผสาน ๒) พื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ โดยแผนงานสำคัญดังนี้คือ

● การทำเกษตรแบบผสมผสาน โดยปลูกพืชผักและพืชสวนครัว ไม้ผล ได้แก่ มะขามหวาน น้อยหน่า มะม่วง มีการผลิตปุ๋ยหมัก ปลูกไผ่ ฯลฯ

● การผลิตสัตว์ มีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง การเลี้ยงปลาดุก จิ้งหรีด โคนม ฯลฯ

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

● มีการปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล ร่วมกับการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ยึดหลักการใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

● มีการขุดสระน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรภายในพื้นที่ ร่วมกับการเลี้ยงปลา

● มีการลดการใช้สารเคมีในการปลูกพืช มีการปรับปรุงบำรุงดินด้วยการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด

● มีการผลิตและใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และน้ำหมักชีวภาพในการเกษตร

● มีการแบ่งพื้นที่ทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่และมีการปลูกพืชแบบผสมผสาน ใช้พื้นที่ภายในบริเวณบ้านให้เกิดประโยชน์สูงสุด

● มีการปลูกพืชแบบผสมผสานทั้งพืชผัก ไม้ผล เลี้ยงสัตว์ ทำให้มีความมั่นคงทางอาหารภายในครัวเรือน นอกเหนือจากนั้นยังสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเองตลอดทั้งปี

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ไผ่												
ไม้ผล เช่น กล้วย มะขามหวาน น้อยหน่า มะม่วง												
พืชผักสวนครัว เช่น พริก ขิง ข่า ตะไคร้ ฟักทอง มะนาว มะเขือพวง ผักชี ต้นหอม ฯลฯ												
โคนม												
ไก่ เป็ด												
ปลา												
จิ้งหรีด												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
พืชผัก			✓
สัตว์บก		✓	
สัตว์น้ำ			✓
ไม้ผล			✓

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืชผัก	✓		✓
สัตว์	✓		✓
ไม้ผล	✓		✓

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓	✓			
สัตว์	✓	✓			
ไม้ผล	✓	✓			

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	เลี้ยงโคนมสาว	๕๕,๐๐๐	๓๗,๐๐๐
๒	ผลิตและจำหน่ายปุ๋ยหมัก	๑๘,๕๐๐	
๓	พืชผักสวนครัว	๕,๕๐๐	
๔.	ไผ่	๕,๐๐๐	
๔	ไม้ผล ได้แก่ กล้วย มะขามหวาน น้อยหน่า มะม่วง	๑๐,๐๐๐	
๕	ไก่ เป็ด	๓๐,๐๐๐	
๖	ปลา	๑๐,๐๐๐	
๗.	จิ้งหรีด	๔๐,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		๑๗๔,๐๐๐	๓๗,๐๐๐

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน เหลือจากการบริโภคจึงขาย ไม่ได้มุ่งหวังเพื่อทำการค้าเป็นหลัก

● มีการใช้ความรู้และประสบการณ์ในการทำการเกษตรที่ได้ทั้งศึกษาค้นคว้า และได้รับการอบรมจากหลายหน่วยงาน มาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในพื้นที่ของตนเอง

● ไม่มีการลงทุนในปริมาณที่มาก และผลผลิตที่ได้เป็นเกษตรปลอดภัยเพราะไม่ใช้สารเคมีในการเกษตร นอกจากนี้การปลูกพืชแบบผสมผสานทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ มีอาหารบริโภคและเหลือขายตลอดทั้งปี

● การพลิกฟื้นพื้นที่จากเดิมซึ่งเป็นไร่เกษตรเชิงเดียวสู่แปลงเกษตรแบบผสมผสาน ทำให้พื้นที่เกิดความอุดสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้เพื่อนบ้านที่เห็นความสำเร็จจึงเริ่มทำตามอย่าง

● นอกจากความรู้ด้านเกษตรที่มอบให้แก่เพื่อนบ้านแล้ว ผลผลิตในแปลงเกษตรในแปลงยังแบ่งปันให้แก่เพื่อนบ้าน แลกเปลี่ยนกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

จากการดำเนินกิจกรรมด้านการเลี้ยงโคนมแล้ว ด้วยความชอบด้านการเกษตรเป็นทุนเดิม จึงมีการวางแผนใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทำกิจกรรมการเกษตด้วย ประกอบด้วย ปลูกไม้ผล พืชผัก เลี้ยงสัตว์ ผลิตปุ๋ยหมัก เลี้ยงปลา ปลูกไผ่ เพื่อให้มีกิจกรรมที่หลากหลายเป็นประโยชน์ สามารถลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว กิจกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมา ตนเองได้เข้าไปรับการฝึกอบรม และศึกษาดูงานจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และเข้ารับความรู้จากส่วนราชการต่าง ๆ รวมถึงการเรียนรู้จากเอกสารทางวิชาการ นำไปประยุกต์พัฒนาอาชีพของตน ทุกวันนี้จากการน้อมนำองค์ความรู้จากแนวพระราชดำริ การใช้ชีวิตแบบพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น เกิดกิจกรรมหมุนเวียน เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้สนใจ มีเงินเก็บออมและส่งลูกเรียน ให้ได้รับการศึกษาในระดับสูง

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๑๕๐-๒๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● มีการพาผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน อบรมให้ความรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ โดยประสานผ่านเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

● มีการพาผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน อบรมให้ความรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ จากหลากหลายหน่วยงาน ทั้งเกษตรอำเภอ เกษตรตำบล กศน อบต. ฯลฯ

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูง สามารถการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดได้ดี ส่วนใหญ่เป็นการอธิบายตามความเข้าใจและประสบการณ์ของตนเองให้แก่ผู้ที่สนใจ ทั้งการบรรยายเนื้อหาทางวิชาการ ตามแนวทางปฏิบัติที่เป็นการเกษตรแบบผสมผสานโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สาธิตประกอบการบรรยายและการฝึกอบรม

● มีอาคารศูนย์เรียนรู้ที่สามารถรองรับผู้ที่สนใจเข้าเยี่ยมชมศึกษาดูงานได้จำนวนมากกว่า ๑๐๐ คน มีโต๊ะ เก้าอี้ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เพื่อใช้ในการบรรยาย สาธิต ดูงานในพื้นที่

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำน้ำส้มควันไม้ การทำปุ๋ยหมัก

● มีฐานการเรียนรู้และหัวข้อการเรียนรู้เรื่องรูปแบบและวิธีการทำเกษตรแบบผสมผสาน การปลูกพืชผักและพืชสวนครัว การผลิตปุ๋ยหมัก การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การเลี้ยงปลาดุก การปลูกไผ่กิจกรรมการสาธิตและฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การเพาะเมล็ดพืชผักและการปลูก การผลิตปุ๋ยหมัก ฯลฯ

● มีการถ่ายทอดผ่านเอกสารแผ่นพับ และสื่อของจริง

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๓๐ ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน ๑ ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตรผสมผสาน จำนวน ๒๙ ไร่

๒) ภาพประกอบ

๓. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายทองอินทร์ สุภาพล (ด้านเกษตรผสมผสาน/ เกษตรทฤษฎีใหม่)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายทองอินทร์ สุภาพล

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๖๕/๑ หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๙๒-๑๘๖๙๒๓๓

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๙

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เดิมเคยทำงานเป็นลูกจ้างของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ ได้ปฏิบัติงานอยู่หลายงาน ประกอบด้วย งานควบคุมและป้องกันไฟป่า งานศึกษาและพัฒนา งานปลูกพืช งานศึกษาและพัฒนาปศุสัตว์ และงานเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า ต่อมาในปี ๒๕๔๕ ได้ตัดสินใจลาออกเพื่อไปดำเนินกิจกรรมการเกษตรอย่างเต็มที่ โดยใช้องค์ความรู้ ประสบการณ์ที่เคยได้รับจากการทำงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มาปรับใช้ในการประกอบอาชีพ โดยเน้นการเลี้ยงโคนมเป็นกิจกรรมหลัก ต่อมาได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่เริ่มซะงักลง เนื่องจากปัญหาด้านเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านและดูแลงานของส่วนรวม จึงไม่มีเวลาทำ การเกษตรได้อย่างเต็มที่ ต่อมาในปี ๒๕๕๔ จึงลาออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเพื่อต้องการทำการเกษตรอย่างเต็มตัว

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q(x) ๐๕๒๒๔๒๑ (Y) ๒๐๘๒๔๐๑

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

หลังจากลาออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตนเองและครอบครัว ได้ใช้เวลาอย่างเต็มที่ ใช้พื้นที่ที่มีอยู่วางแผนทำการเกษตรและหาความรู้เพิ่มเติมจากการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เพิ่มเติมกิจกรรมในพื้นที่ แม้ในปัจจุบันครอบครัวได้ประกอบธุรกิจน้ำดื่ม แต่สามารถทำควบคู่ไปกับการเกษตรได้อย่างลงตัว น้อมนำหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ มาประยุกต์ดำเนินการสำหรับบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของความลาดชันของพื้นที่ โดยใช้พื้นที่ลุ่มทำนา แนวคันนาปลูกมะพร้าวน้ำหอม และขุดบ่อปลา ที่ดอนปลูกไม้ผล และปลูกพืชผัก เลือกปลูกไผ่กิมซุงเพื่อเป็นพืชรายได้อีกอย่างหนึ่งของครอบครัวชีวิตครอบครัวมีรายได้เกิดขึ้นต่อเนื่อง เกิดความสุขใจ สมดังที่ตนเองและครอบครัวตั้งใจไว้เสมอจะไม่ขายที่ดินของพ่อแม่ที่ได้รับพระราชทานที่ดินทำกินจากโครงการหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง แต่จะรักษาและทำให้เกิดประโยชน์มากเท่าที่จะทำได้ รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิดรักแผ่นดินให้กับลูกหลานอยู่เสมอ

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุยในบ่อซีเมนต์กลม ผักปลอดภัยจากสารพิษ การเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน การฟื้นฟูดินด้วยปุ๋ยหมักใบไม้และน้ำหมักชีวภาพเพื่อการผลิตพืช และเกษตรทฤษฎีใหม่

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

แม้ไม่ได้เรียนสูง แต่เป็นคนที่ใฝ่รู้ชอบศึกษาค้นคว้าทดลอง การเป็นลูกจ้างของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ในหลาย ๆ หน่วยทำให้มีความรู้ในด้านต่าง ๆ และนำมาบูรณาการในพื้นที่ของตนเอง กอปรกับช่วงที่เป็นผู้ใหญ่บ้านได้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้ในด้านต่าง ๆ อย่างมาก รวมถึงการเกษตร จึงนำมาปรับใช้เมื่อเริ่มมาทำการเกษตรอย่างเต็มตัวจนถึงปัจจุบัน โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การจัดพื้นที่เพื่อทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน - ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตร การเลี้ยงสัตว์ การเพาะพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เมื่อครั้งเป็นลูกจ้างศูนย์ฯ และร่วมงานวิจัยให้กับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ อยู่หลายครั้ง ฯลฯ		

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- เทคนิคการปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ผลให้ได้ผลผลิตงาม เช่น ระยะเวลาการใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การจัดการโรคและแมลงฯลฯ - เทคนิคการปลูกไผ่กิมซุง	- แนวทางการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรผสมผสาน - เทคนิค ขั้นตอนและวิธีการทำนาปี - เทคนิควิธีการปลูก บำรุงดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ไม้ผลชนิดต่าง ๆ ฯลฯ - การสนับสนุนเกี่ยวกับพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ - การสนับสนุนด้านการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร - เทคนิควิธีการจัดการเกี่ยวกับป้องกันโรคและแมลง การใช้สารชีวภาพ - การทำปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพต่าง ๆ - ขั้นตอน เทคนิคและวิธีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา ฯลฯ	- การปลูกไผ่กิมซุงเพื่อเศรษฐกิจโดยเกษตรอำเภอ - ขั้นตอนและเทคนิคการเลี้ยงสัตว์เพื่อการค้า เช่น ไก่ ปลา จากปศุสัตว์อำเภอ
การจัดการผลผลิต	- วิธีการในการเก็บผลผลิตและระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวนาข้าว พืชผัก และไม้ผลชนิดต่าง ๆ		
การจัดการทางตลาด	- ผลผลิตที่ได้ในสวนหรือแปลงจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแปลง		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการจัดแบ่งพื้นที่เพื่อทำการเกษตรแบบผสมผสานและเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่ โดยมีการแบ่งพื้นที่ทำนา ปลูกไม้ไผ่กิมซุง ปลูกไม้ผล ได้แก่ มะพร้าวน้ำหอม ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก ขิง ข่า ตะไคร้ ผักหลังนาต่าง ๆ ฯลฯ ด้านการผลิตสัตว์ มีการเลี้ยงปลา และไก่ภายในบริเวณบ้าน

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- ภายในบริเวณบ้านมีการขุดบ่อเพื่อใช้ในการเกษตรแล้วยังใช้เลี้ยงปลาเพื่อการบริโภคและขาย
- มีการนำเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น การปลูกหญ้าแฝกไปใช้เพื่อทำการปรับสภาพพื้นที่ มีการใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกมาบำรุงดิน
- มีการปลูกพืชคลุมดิน ใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น หญ้า ฟาง ฯลฯ คลุมดินบ้าง รวมถึงการปลูกพืชหมุนเวียน หรือพืชหลังนา เช่น ถั่ว เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน
- มีการผลิตปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพไว้ใช้ในพื้นที่เกษตรของตนเอง
- มีการแบ่งพื้นที่ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่และการปลูกพืชผสมผสานภายในพื้นที่ทั้งพืชผัก ไม้ผล นาข้าว เลี้ยงสัตว์ ทำให้มีอาหารไว้บริโภคภายในครัวเรือน

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ทำนาปี												
ปลูกไผ่กิมซุง												
พืชผักสวนครัว เช่น พริก ขิง ข่า ตะไคร้ ฟักทอง ฯลฯ												
ปลาดุก ปลานิล												
ไก่												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
ข้าว			✓
พืชผัก			✓
ไม้ผล			✓
สัตว์บก			✓
สัตว์น้ำ			✓

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืช			✓
สัตว์			✓

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช		✓			
สัตว์		✓			

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	ปลูกไผ่กิมซุง	๗๑,๐๐๐	๔๐,๐๐๐
๒	ทำนา	๑๓,๐๐๐	
๓	เลี้ยงปลาดุก	๓,๐๐๐	
๔	เลี้ยงปลานิล	๒,๐๐๐	
๕	ปลูกพืชผัก	๑,๐๐๐	
๖.	มะพร้าวน้ำหอม	๑๐,๐๐๐	
๗.	ธุรกิจผลิตน้ำดื่มบรรจุขวด	๒๐๐,๐๐๐	๔๐,๐๐๐
รวมรายได้ทั้งหมด		๓๐๐,๐๐๐	๘๐,๐๐๐

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ทำการผลิตแบบพออยู่พอกิน ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่เน้นบริโภคทั้งข้าว พืชผัก การเลี้ยงสัตว์ส่วนที่เหลือถึงขาย

● มีการนำเอาองค์ความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มาปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ใช้การสังเกตและประสบการณ์ของตนเองร่วมด้วย ทำให้ประสบความสำเร็จ

● นอกจากการเกษตรเพื่อบริโภค บางส่วนเหลือจึงขายแล้ว ยังมีธุรกิจน้ำดื่มและน้ำแร่เป็นรายได้เสริมด้วย ซึ่งในพื้นที่เด่นเรื่องน้ำแร่

● มีการปลูกพืชหลากหลายและมีการนำเอาเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ในพื้นที่ทำให้พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าเดิม

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม/ประเทศ

ครอบครัวมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเกื้อกูล และมีคุณธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นจากเดิม มีรายได้เกิดขึ้นต่อเนื่อง เกิดความสุขใจ สมดังที่ตนเองและครอบครัวตั้งใจไว้เสมอจะไม่ขายที่ดินของพ่อแม่ และที่ได้รับพระราชทานที่ดินทำกินจากโครงการหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง แต่จะรักษาและทำให้เกิดประโยชน์มากเท่าที่จะทำได้ รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิด รักแผ่นดินให้กับลูกหลานอยู่เสมอ- นอกจากการเพาะเห็ด มีการได้เลี้ยงปลาไว้สำหรับบริโภคในครอบครัว เช่นเดียวกับไม้ผลที่เก็บไว้รับประทานและแบ่งปันเพื่อนบ้านเป็นส่วนใหญ่

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา ประมาณ ๕๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● ผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ส่วนใหญ่ติดต่อผ่านเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เป็นผู้นำเข้ามา เนื่องจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ไม่ค่อยมีเวลามาก จึงไม่ได้เปิดให้คนภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานมากนัก ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนและบ้านใกล้เรือนเคียงจะแวะเวียนมาขอคำแนะนำและปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องทำการเกษตร

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความรู้ความสามารถในด้านการเป็นวิทยากรและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ และการส่งเสริมให้ชุมชนรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อความเข้มแข็ง มีความต้องการให้หมู่บ้านกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งชุมชน

● ปัจจุบันยังไม่มีอาคารศูนย์เรียนรู้เป็นสัดส่วน แต่ใช่พื้นที่ในตัวบ้านเป็นพื้นที่ศึกษา สาธิต ดูงาน ให้ความรู้เรื่องการทำการเกษตรต่าง ๆ ภายในบริเวณรอบบ้าน สามารถรองรับผู้ที่สนใจได้ครั้งละประมาณ ๕๐ คน

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีหลักสูตรอบรม และเอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ เกี่ยวกับการปลูกพืชผัก การปลูกไผ่หวาน

● มีฐานการเรียนรู้และหัวข้อการเรียนรู้เรื่องการทำนา การปลูกพืชผัก การปลูกไผ่กิมซุง การเลี้ยงปลา การปลูกไม้ผล นอกจากนี้มีกิจกรรมการสาธิตและฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การทำนา การปลูกพืชผัก

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ให้เหมาะสมและเป็นสัดส่วนเพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ

● การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๑๕ ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่อยู่อาศัย นาข้าว แปลงผัก แปลงไม้ผล บ่อเลี้ยงปลา โรงผลิตน้ำดื่ม สวนไผ่กิมซุง

นายทองอินทร์ สุภาพล
เกษตรกรโครงการ เกษตรทฤษฎีใหม่
พิกัด 47Q(x) 0522421 (Y)2082401
ไผ่กิมซุง
บ่อปลานิล
โรงผลิตน้ำดื่ม
ที่อยู่อาศัย
ต้นมะพร้าวน้ำหอม
แปลงนาข้าวและแปลงผัก
ต้นมะพร้าวน้ำหอม
ต้นมะพร้าวน้ำหอม
ต้นมะพร้าวน้ำหอม

๒) ภาพประกอบ

๔. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายพงษ์เทพ จินะใจ (ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายพงษ์เทพ จินะใจ

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๙๑-๑๔๒๘๖๐๗

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๘

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เป็นคนในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ดมาแต่กำเนิด เดิมประกอบอาชีพเกษตรกรรมปลูกพืชเชิงเดี่ยว แต่ราคาผลผลิตการเกษตรไม่คงที่ ส่วนใหญ่ต้นทุนการผลิตสูง ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า ทำให้ประสบภาวะขาดทุน ในขณะที่รายจ่ายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงต้องการหาแนวทางสร้างรายได้อื่น ๆ ทดแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ประกอบกับเห็นพี่สาว (นางวีรา จินะใจ) ทำการเพาะเห็ดเศรษฐกิจโดยนำความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มาปรับประยุกต์ใช้จนประสบผลสำเร็จ จึงอยากทำตามเพราะรายได้ดี

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q(x) ๐๕๒๑๐๘๑ (Y) ๒๐๘๒๔๖๓

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

แต่เดิมไม่ได้ติดต่อผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยตรง แต่เกิดจากการแนะนำและเรียนรู้จากพี่สาว (นางวีรา จินะใจ) ซึ่งเคยไปรับการอบรมความรู้ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจจากทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มาก่อนแล้วมาลองทำ จากที่ตนเองเคยช่วยพี่สาวจึงเกิดความสนใจที่จะแยกออกมาทำด้วยตนเองและขอเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับด้านการเพาะเห็ด

เศรษฐกิจจากทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ในภายหลัง หลังจากนั้นจึงทดลองทำในพื้นที่ของตนเอง หมั่นสังเกตเพิ่มทักษะประสบการณ์ด้านต่างๆ ทดลองจนประสบความสำเร็จตามพี่สาวของตนเอง

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ การเลี้ยงสุกรอินทรีย์ การทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์และผลิตภัณฑ์อินทรีย์เพื่อการผลิตทางการเกษตร การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรตัวอย่าง การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การเกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การเลี้ยงสุกร การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงกบตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เกษตรกรเป็นคนที่ใฝ่รู้ชอบศึกษาค้นคว้าทดลอง ดังนั้นจากการได้เรียนรู้จากพี่สาว การทดลองค้นคว้าด้วยตนเอง รวมถึงการเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มเติมจากทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การจัดการควบคุมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของเห็ดแต่ละชนิด เช่น แสงสว่าง อุณหภูมิ ความชื้นอากาศ การให้น้ำ ฯลฯ - การจัดปฏิทินการผลิตเห็ดแต่ละชนิดให้เหมาะสมกับฤดูกาล	- ขั้นตอนการเพาะเชื้อเห็ด - ขั้นตอนการเตรียมอาหารเพาะเชื้อ - ขั้นตอนในการอัดก้อนและ บ่มก้อนเชื้อเห็ด - การจัดการสถานที่หรือโรงเรือนสำหรับเปิดดอกที่เหมาะสมกับเห็ดแต่ละชนิด - เทคนิคและขั้นตอนการดูแลรักษาเห็ดแต่ละชนิด	
การจัดการผลผลิต	- กระบวนการในการเก็บรักษาผลผลิตเห็ดแต่ละชนิด	- ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวเห็ดแต่ละชนิด - เทคนิคและขั้นตอนการเก็บเกี่ยวเห็ดแต่ละชนิดตามฤดูกาล	
การจัดการทางตลาด	- ผลผลิตเห็ดสดจะมีพ่อค้ามารับซื้อไปจำหน่ายยังตลาดและร้านอาหารต่าง ๆ		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการจัดแบ่งพื้นที่เพื่อทำการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ได้แก่ เห็ดหลินจือ เห็ดนางฟ้า เห็ดหูหนู เห็ดหอม เห็ดขอนขาว เห็ดกระด้าง และมีการผลิตก้อนเห็ดจำหน่าย

นอกจากนี้มีการทำนาเพื่อบริโภคในครัวเรือน และปลูกกระเทียมและหอมแดงหลังนา และมีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ กบนา และปลา

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีการขุดบ่อบาดาลเพื่อใช้น้ำในการเพาะเห็ด และมีการขุดบ่อเลี้ยงปลาและเลี้ยงกบ
- มีการจัดการโรงเรือนเพาะเห็ดที่ต่างชนิดกันให้มีความเหมาะสมกับเห็ดชนิดต่าง ๆ เช่น เห็ดที่ปลูกได้เฉพาะช่วงฤดูร้อน ฤดูหนาว และสามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี
- มีการจัดการวิธีการปลูก การเลี้ยงและดูแลรักษาตามชนิดของเห็ดต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เช่น เห็ดบางชนิดชอบโรงปิด เห็ดบางชนิดชอบอากาศถ่ายเท บางชนิดชอบความชื้น บางชนิดชอบความเย็นเป็นต้น ฯลฯ

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
เห็ดนางฟ้า												
เห็ดขอนขาว												
เห็ดกระด้าง												
เห็ดหัวลิง												
เห็ดหลินจือ												
กระเทียม หอมแดง												
ปลา กบนา												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
ข้าว	✓		
พืชไร่		✓	
เห็ด		✓	
สัตว์น้ำ			✓

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืช	✓		
สัตว์	✓		

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช		✓			
สัตว์		✓			

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า	๑๑๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
๒	เพาะเห็ดนางฟ้า	๗๐,๐๐๐	
๓	เพาะเห็ดหลินจือและผลิตภัณฑ์เห็ดหลินจือ	๙๐,๐๐๐	
๔	ปลูกกระเทียม	๑๙๐,๐๐๐	
๕	ปลูกหอมแดง	๓๗,๐๐๐	
๖	เลี้ยงกบนา	๓,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๕๐๐,๐๐๐**	**๑๐๐,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ปัจจุบันมีการผลิตเท่าที่ตนเองทำได้ ไม่ทำมากจนเกินไป มีการวางแผนการผลิตที่เหมาะสม

● การเพาะเลี้ยงเห็ดต้องใช้ความขยัน อดทน ดูแลเอาใจใส่สูง และต้องใช้ทักษะความชำนาญ รู้จักสังเกตทั้งสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม รวมถึงชนิดพันธุ์ของเห็ดแต่ละชนิดว่าชอบแบบไหน ซึ่งเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เองได้ใช้เวลานานพอสมควรกว่าจะสามารถทำได้อย่างทุกวันนี้

● ผลผลิตเป็นที่ต้องการของตลาดอย่างสูง เนื่องจากมีความหลากหลายของชนิดเห็ดที่หมุนเวียนสับเปลี่ยนตลอดทั้งปี และผลผลิตเห็ดที่ได้มีคุณภาพ

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

จากการได้เข้าไปเรียนรู้การเพาะเห็ดเศรษฐกิจกับครอบครัวของพี่สาว โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เกิดการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติด้วย “ความขยัน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน” รวมถึงการได้เข้ามาเรียนรู้ ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ร่วมกัน เกิดทักษะ และแนวทางเลือกใหม่ในการสร้างรายได้ จนสามารถสร้างอาชีพที่มั่นคงให้กับครอบครัว โดยการเพาะเห็ดชนิดต่างๆ ที่หลากหลาย วางแผนผลิตเป็นรุ่น ๆ และแบ่งโรงบ่มเชื้อสำหรับผลิตก้อนเห็ดจำหน่ายสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันดำรงชีวิตด้วย “ความเรียบง่าย พอประมาณ” ทำตามกำลังของครอบครัว คิดใคร่ครวญด้วย “ความรอบคอบ” ก่อนดำเนินกิจกรรม นำประสบการณ์มาพัฒนากิจกรรม ทำให้เกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ชีวิตครอบครัวมีความสุขที่ได้ “อยู่อย่างพอเพียง”

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา ประมาณ ๓๐-๕๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● ผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ส่วนใหญ่จะส่งต่อมาจากทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ผ่านทางศูนย์เรียนรู้ฯ ของพี่สาว (นางวีรา จินะใจ) หากจำนวนคนที่ต้องการเข้ามาศึกษาเรียนรู้มีจำนวนมาก ก็จะส่งต่อมายังศูนย์เรียนรู้ฯ แห่งนี้

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านการเพาะเห็ดชนิดต่าง ๆ ให้กับผู้ที่สนใจได้เป็นอย่างดีจากประสบการณ์และทักษะความชำนาญที่ได้สั่งสมมา

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความพร้อมทั้งอาคารเรียนรู้ โรงเพาะเห็ดที่เป็นแปลงสาธิต มีความพร้อม/จำนวนผู้มาเยี่ยมชมที่สามารถรับได้ ๕๐ คน/ ครั้ง

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีหลักสูตรอบรม และเอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการเพาะเห็ดหลินจือ การเพาะเห็ดนางฟ้า

● มีฐานการเรียนรู้และหัวข้อการเรียนรู้เรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดหลินจือ เห็ดนางฟ้า เห็ดหูหนู เห็ดหอม) การผลิตก้อนเห็ดจำหน่าย นอกจากนี้มีกิจกรรมการสาธิตและฝึกปฏิบัติเรื่อง การผลิตก้อนเชื้อเห็ด

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งถุงเพาะแสลนกันแดด พลาสติก กระเบื้องลอน ฯลฯ

● การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และเกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้

● การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตเห็ดที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๑ ไร่ ๒ งาน แบ่งเป็น แบ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัย โรงเห็ด และเลี้ยงสัตว์

๒) ภาพประกอบ

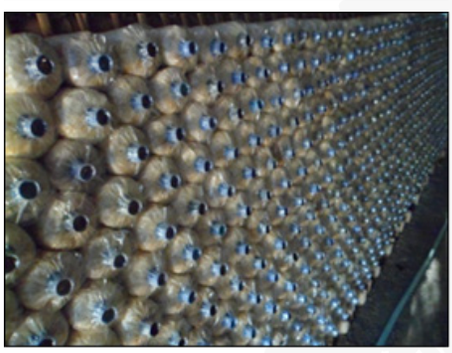

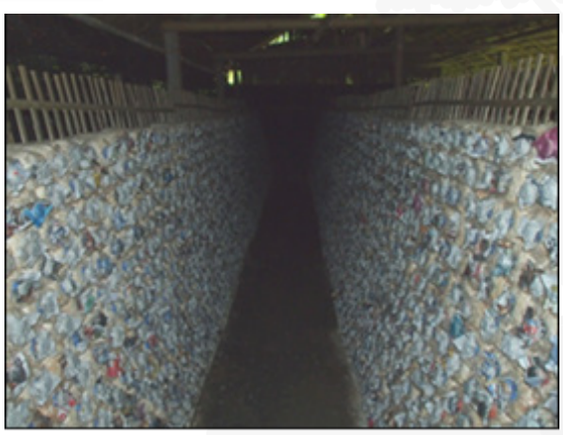

๕. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายมนูญ เทศนำ (ด้านการเกษตรผสมผสาน/ ทฤษฎีใหม่)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายมนูญ เทศนำ

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๑๓/๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๖๔-๐๐๙๔๒๔๙

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๕

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เคยประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และทำการเกษตรเชิงเดี่ยวควบคู่กันไปโดยใช้เวลาว่างจากการเป็นลูกจ้าง ซึ่งในขณะนั้นรายรับที่ได้รับไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จึงลาออกมาทำการเกษตรอย่างเต็มตัวแต่ยังคงทำเกษตรเชิงเดี่ยวอยู่ ประกอบด้วย ทำนา ปลูกกระเทียม ถั่วลิสง ซึ่งการบำรุงพืชที่ปลูกจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชจำนวนมาก ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ในระยะแรกพืชที่ปลูกตอบสนองต่อปุ๋ยเคมีให้ผลผลิตดี เมื่อเวลาผ่านไปดินเริ่มเสื่อมคุณภาพ ผลผลิตที่ได้ลดปริมาณลง ผลตอบแทนที่ได้รับไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่สูงขึ้น เกิดหนี้สินสะสม เป็นภาระให้ครอบครัว

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q(x) ๐๕๒๓๓๙๑ (Y) ๒๐๘๓๒๓๔

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

หลังจากที่ประสบปัญหาทางการผลิตพืชเชิงเดี่ยว เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ จึงได้ทบทวนจากประสบการณ์การทำงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ทั้งเกี่ยวกับหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ การดำเนินกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ นำมาเพิ่มเติมในพื้นที่ให้หลากหลาย ตลอดจนไปศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำมาพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ ต่อมาได้ปรับเปลี่ยน

จัดสรรพื้นที่ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยคำนึงถึงแหล่งน้ำสำหรับใช้ในการเกษตรร่วมกับระบบชลประทาน สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในการเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่ถูกแบ่งเป็นกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเกื้อกูลเอื้อประโยชน์ต่อกัน การสร้างผลผลิตที่หลากหลายเกิดรายได้หมุนเวียนจุนเจือครอบครัวอยู่สม่ำเสมอ งดเว้นจากใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง ผันชีวิตและวิถีการทำเกษตรกรรมของตนเองจนถึงปัจจุบัน

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมตามแนวทฤษฎีใหม่ ฝายต้นน้ำลำธารเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน การปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่างตามแนวพระราชดำริ การเพิ่มศักยภาพผู้ผลิต การเพาะเลี้ยงกบ การจัดการลุ่มน้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์และผลิตภัณฑ์อินทรีย์เพื่อการผลิตทางการเกษตร การปลูกและขยายพันธุ์ไม้ผล การเพาะเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายสมาชิกกลุ่มผลิตลูกกบเพื่อการขยายผล การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพเกษตรกรตัวอย่าง เกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การส่งเสริมและพัฒนาพันธุ์ข้าวหอมมะลิ การพัฒนาศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ การผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นผู้ที่ได้มีนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มาปรับประยุกต์ใช้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การจัดพื้นที่เพื่อทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน - หลักการทรงงานเกี่ยวกับการใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ - เทคนิค ขั้นตอนและวิธีการทำนาโยน - เทคนิคการเลี้ยงผึ้งโก๋น - เทคนิคการปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ผลแบบอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตงาม - เทคนิควิธีการจัดการเกี่ยวกับป้องกันโรคและแมลงในพืชและไม้ผล	- แนวทางการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรผสมผสาน - เทคนิควิธีการปลูก บำรุงดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ไม้ผลชนิดต่าง ๆ ฯลฯ - การสนับสนุนเกี่ยวกับพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ - การสนับสนุนด้านการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร - วิธีการทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการปลูกพืชและไม้ผลชนิดต่าง ๆ	- วิธีการเลี้ยงผึ้งโก๋น - กระบวนการปลูกพืชผักปลอดสารและผักอินทรีย์

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
		- ขั้นตอน เทคนิคและวิธีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา ฯลฯ	
การจัดการผลผลิต	- วิธีการในการเก็บผลผลิตและระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวพืชผักและไม้ผลชนิดต่าง ๆ		
การแปรรูป			- การผลิตน้ำส้มควันไม้ - การผลิตถ่านจากไม้ลำไย
การจัดการทางตลาด	- ผลผลิตที่ได้ในสวนหรือแปลงจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแปลง		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการจัดการวางแผนการผลิตแบบผสมผสานภายในศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบด้วย

- การทำนาข้าว ๘ ไร่ พันธุ์หอมมะลิ ๑๐๕ และสันป่าตอง ๑ ด้วยระบบนาโยน
- ปลูกไม้ผล ได้แก่ กล้วย กระท้อน ลำไย มะม่วง มะพร้าว ส้มโอ ลองกอง มะไฟจีน ฯลฯ
- พืชสมุนไพร จำพวกขมิ้น ขิง ข่า ตะไคร้ กระชาย ลิงลาว ฯลฯ
- พืชผัก เช่น ผักหวานป่า และไผ่หวาน
- ไม้เศรษฐกิจสำคัญ เช่น ไม้สัก พยุง มะค่า ฯลฯ
- การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ไก่ไข่ ไก่เนื้อ ๔๔ ตัว วัว ๓ ตัว หมู ๒ ตัว บ่อกบ และทำการขุดบ่อเลี้ยงปลานิลและปลาดุก ๑,๐๐๐ ตัว มีการเลี้ยงผึ้งโก๋น

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีการปลูกไม้ยืนต้นในพื้นที่จำนวนมาก และมีโครงการที่จะทำให้พื้นที่กลายเป็นวนเกษตร
- มีการขุดสระน้ำ จำนวน ๔ สระ โดยแบ่งเป็น ขุดเอง ๑ ไร่ และ๑ ไร่ ๑ งาน ใช้เพื่อการเกษตร ปรับปรุงบ่อเดิม ๒๐x๓๐ เมตร ใช้เลี้ยงปลา กรมพัฒนาที่ดินขุดให้ ๒๐x๓๐ เมตร ใช้เลี้ยงปลา
- มีการปลูกหญ้าแฝก ปลูกพืชคลุมดินเพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่
- มีการผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการเกษตร รวมถึงผลิตน้ำส้มควันไม้เพื่อจำหน่าย
- มีการปลูกไม้ใหญ่ในบริเวณบ้านเพื่อปรับพื้นที่ให้กลายเป็นวนเกษตร และปลูกพืชผักแซม
- มีการจัดการโรงเรือนเพื่อเลี้ยงสัตว์ ขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงผึ้งโก๋น

● มีการปลูกพืชผักอินทรีย์หมุนเวียนสับเปลี่ยน ขณะที่ไม้ผลมีความหลากหลายชนิด แต่ที่โดดเด่นคือกล้วยที่นอกจากจะสร้างรายได้ให้ตนเองตลอดทั้งปีและสามารถขายได้ทุกส่วนแล้ว กล้วยยังสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ของตนเองอีกด้วย มีการเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปด้วย ด้วยการยึดมั่นในหลักการทรงงานฯ ที่ว่า “ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ” ให้มากที่สุด

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ทำนาปี (หอมมะลิ ๑๐๕ และ สันป่าตอง ๑)												
พืชผักได้แก่ ผักหวานป่า ชะอม												
ไผ่หวาน												
สมุนไพร ได้แก่ ขิง ข่า ตะไคร้ กระชาย ลิงลาว												
ไม้ผล ได้แก่ กล้วยน้ำว้า กระท้อน ลำไย มะม่วง มะพร้าว ส้มโอ ลองกอง มะไฟจีน												
ไก่												
หมู												
วัว												
ผึ้งโก๋น												
เลี้ยงปลานิล ปลาดุก												
กบนา												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
ข้าว			✓
พืชผัก			✓
สมุนไพร			✓
ไม้ผล			✓
สัตว์บก			✓
สัตว์น้ำ			✓
สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ			✓
น้ำผึ้ง			✓

๕.๕ การแปรรูปผลผลิตของพืชและสัตว์

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
ถ่านจากไม้ลำไย	✓			
น้ำส้มควันไม้	✓			

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืช	✓		✓
สัตว์	✓		✓
แปรรูป	✓		✓

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓	✓		✓	
สัตว์	✓	✓		✓	
แปรรูป	✓	✓		✓	

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	ข้าว	๙๖,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
๒	ปลูกไม้ผล ได้แก่ กระท้อน ลำไย มะม่วง มะพร้าว ส้มโอ ลองกอง มะไฟจีน	๒๐,๐๐๐	
๓	พืชผัก ได้แก่ ผักหวานป่า ชะอม	๘๔,๐๐๐	
๔	สมุนไพร ได้แก่ ขมิ้น ขิง ข่า ตะไคร้ กระชาย ลิงลาว	๘,๑๐๐	
๕	ผลิตน้ำส้มควันไม้	๕,๐๐๐	
๖	เลี้ยงปลา	๓๕,๐๐๐	
๗	เลี้ยงกบนา	๖,๙๐๐	
๘	จำหน่ายถ่านจากไม้ลำไย	๒,๐๐๐	
๙	กล้วยน้ำว้า	๔๖,๐๐๐	
๑๐	ไก่	๒,๐๐๐	
๑๑	วัว	๑๐,๐๐๐	
๑๒	ผึ้งโก๋น	๑๐,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๓๒๕,๐๐๐**	**๑๕๐,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีการผลิตพืชและสัตว์อย่างละเล็กละน้อย ไม่ทำจำนวนมากเพื่อมุ่งการค้าเป็นหลักเพียงอย่างเดียว ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการบริโภคในครัวเรือนก่อน ส่วนที่เหลือถึงทำการขายให้กับพ่อค้า ปัจจุบันไม่มีรายจ่ายค่าอาหารเพื่อการบริโภคเลย

● มีการศึกษาค้นคว้าและให้ความสนใจเกี่ยวกับการปลูกพืชอยู่อย่างสม่ำเสมอ และชอบทดลองทำสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ภายในพื้นที่ของตนเอง

● ผลผลิตที่ได้ในสวนส่วนใหญ่ปลอดสารพิษ บางชนิดเป็นอินทรีย์ที่ตลาดต้องการเป็นจำนวนมาก ทำให้มีตลาดรับซื้อผลผลิตที่แน่นอนและได้ราคาดี อีกทั้งความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่และการบริหารจัดการมีความเหมาะสมทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

● ในอดีตพื้นที่บริเวณศูนย์เรียนรู้ฯ นี้เป็นไร่ข้าวโพดเกือบทั้งหมด ไม่มีใครเข้าใจสิ่งที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ทำเกี่ยวกับการปลูกต้นไม้ ไม้ผล ไม้ยืนต้น การใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ปัจจุบันเมื่อคนทั่วไปเห็นว่าประสบความสำเร็จ จึงเริ่มเข้ามาขอความรู้และวิธีการต่าง ๆ เพื่อไปทำตามช่วยกันทำให้พื้นที่บริเวณนี้เกิดความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ครอบครัวยังดำรงชีพด้วยอาชีพเกษตรเต็มตัวโดยยึดหลักคำสอนของในหลวง ร.๙

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

จากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ กิจกรรมการเกษตรที่มีการจัดการแหล่งน้ำ พื้นที่ใช้ประโยชน์ถูกจัดสรรอย่างเหมาะสมลงตัว เกิดรายได้หมุนเวียนตลอดปีอย่างต่อเนื่อง ชีวิตครอบครัวมีความสุข มีเงินเก็บออม สามารถส่งลูกทั้ง ๓ คนให้ได้รับการศึกษาที่ดี เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับเกษตรกรที่ยึดหลักเกษตรทฤษฎีใหม่มาบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นสถานที่ศึกษาดูงานและแหล่งเรียนรู้ให้ผู้สนใจทุกเพศ ทุกวัย ได้นำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง ตามความพร้อมและความเหมาะสมของภูมิประเทศ และได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรบรรยายทั้งในและนอกสถานที่เพื่อขยายองค์ความรู้ แนวคิด และเผยแพร่แนวพระราชดำริสู่สายตาคนภายนอกถึงผลสำเร็จในการปฏิบัติเกิดขึ้นจริงอย่างเป็นรูปธรรม

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๒๐๐-๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● ส่วนใหญ่ผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ ผ่านทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เนื่องจากเจ้าของเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ รุ่นแรก ๆ และมีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ และอยู่ใกล้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ผู้ที่ติดต่อมาทางศูนย์ศึกษาฯ ส่วนใหญ่ถ้ามีคนสนใจอยากเห็นรูปธรรมความสำเร็จ ก็จะติดต่อเพื่อขอเข้าเยี่ยมชม

● การเข้ามาเรียนรู้ผ่านหน่วยงานภายนอกจะมีอยู่บ้าง ส่วนใหญ่จะมาจากกรมพัฒนาที่ดินและหน่วยงานเกษตรต่าง ๆ เพื่อเข้ามาศึกษาเรียนรู้เกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ และการน้อมนำเอาหลักการทรงงานประยุกต์ใช้ในพื้นที่

● ศูนย์เรียนรู้ฯ แห่งนี้เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับเกษตรกรที่ยึดหลักเกษตรทฤษฎีใหม่มาบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นสถานที่ศึกษาดูงานและแหล่งเรียนรู้ให้ผู้สนใจ ได้นำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง ตามความพร้อมและความเหมาะสมของภูมิสังคม ภูมินิเวศ

● สำหรับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรบรรยายทั้งในและนอกสถานที่เพื่อขยายองค์ความรู้ แนวคิด และเผยแพร่แนวพระราชดำริสู่สายตาคนภายนอก ถึงผลสำเร็จในการปฏิบัติเกิดขึ้นจริงอย่างเป็นรูปธรรม

● ภายในศูนย์เรียนรู้ฯ มีอาคารสำหรับบรรยาย สามารถรับรองผู้เข้าเยี่ยมชมศูนย์ฯ ได้ครั้งละประมาณ ๕๐-๑๐๐ คน

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ภายในศูนย์เรียนรู้ฯ มีฐานการเรียนรู้และหัวข้อการเรียนรู้ ได้แก่ รูปแบบและหลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ วิธีและกระบวนการทำนาโยน การปลูกและดูแลไม้ผล (กล้วยน้ำว้า มะม่วง ลำไย มะพร้าว กระท้อน ขนุน ส้มโอ ชมพู่) การปลูกและดูแลไม้ดอก (มะลิ กระเจียว) การปลูก ดูแล และการตลาดพืชผักอินทรีย์ การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ การเลี้ยงปลา (ปลานิล ปลาดุก) การปลูกพืชผักสวนครัวและผักพื้นบ้าน การปลูกผักหวานป่า การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ

● มีกิจกรรมการสาธิตและฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การทำนา การผลิตปุ๋ยหมักน้ำหมักชีวภาพ การผลิตน้ำส้มควันไม้ การปลูกพืชผัก

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ต้องการให้มีการหันกลับมาทบทวนบทบาทของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะการน้อมนำเอาหลักการทรงงานฯ มาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงที่ต้องทำให้เกษตรกรไม่ตกเป็นทาสของทุน

● ในแง่ของความรู้ ต้องให้มีการขยายความรู้ออกไปโดยเฉพาะวิธีคิด วิธีปฏิบัติสำคัญ เช่น การใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ การคิดแบบองค์รวมไม่แยกส่วน หรือแม้กระทั่งการเน้นในเรื่องของการศึกษา วิจัย ทดลองและพัฒนาเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์เพราะถ้าศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านใช้ปุ๋ยเคมีก็คงไม่ใช่คำตอบที่ถูกเท่าใดนัก

● การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ ทั้งหมดจำนวน ๑๕ ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน ๐.๒๕ ไร่ พื้นที่ศาลาดูงาน จำนวน ๐.๒๕ ไร่ พื้นที่ทำนา ๘ ไร่ พื้นที่ปลูกไม้ผล/สมุนไพร/ไม้ดอก จำนวน ๗ ไร่ พื้นที่ขุดสระน้ำ (เลี้ยงปลา) จำนวน ๑ ไร่

๒) ภาพประกอบ

๖. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางวีรา จินะใจ (ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางวีรา จินะใจ

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๗๐ หมู่ที่ ๑ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๑-๖๗๒๒๓๕๘

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๓๘

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ก่อนที่จะเริ่มเพาะเห็ด ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาปีละครั้ง (ในพื้นที่นาของครอบครัวคนละพื้นที่ทำเห็ด) หลังจากทำนาจะปลูกกระเทียม หอมแดง ถั่วลิสง เป็นพืชหลังนา แต่ประสบปัญหาด้านการตลาด คือ ปริมาณและคุณภาพผลผลิตไม่แน่นอน แต่ต้นทุน (ปุ๋ย ค่าแรง ยาฆ่าแมลง ฯลฯ) สูงขึ้นแบบต่อเนื่อง ในขณะที่ราคาขายตามท้องตลาดมีความผันผวนทำให้เกิดภาวะขาดทุนสะสม ในขณะที่รายจ่ายในครอบครัวเพิ่มขึ้น

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (x) ๐๕๒๑๐๗๕ (Y) ๒๐๘๒๔๕๕

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

หลังจากประสบปัญหาการผลิตพืชเชิงเดี่ยว เริ่มมีแนวคิดอยากหาอาชีพใหม่มาทดแทน โดยเป็นอาชีพที่มีรายได้ต่อเนื่อง ทำงานอยู่ร่วมกับสมาชิกในครัวเรือนและสามารถไปช่วยเหลืองานสังคมได้ จึงสนใจเข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ขณะนั้นศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เปิดรับเกษตรกรหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ที่สนใจเกี่ยวกับการเพาะเห็ดเศรษฐกิจเข้าร่วมอบรม จึงเข้าได้ร่วมอบรมรับความรู้ และเริ่มทดลองนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง ตั้งแต่การเขี่ยเชื้อเห็ด การเตรียม

วัตถุดิบ การผสมขี้เลื่อย และการอัดก้อนเห็ด ขั้นตอนการเพาะเห็ด การนึ่งก้อน การเขี่ยเชื้อจากหัวเชื้อเม็ดข้าวฟ่างลงก้อน และการจัดเรียงก้อนเห็ดเข้าโรงบ่มเส้นใยและโรงเปิดดอก การดูแลและเก็บผลผลิตเห็ดชนิดต่าง ๆ (ตามฤดูกาลและชนิดเห็ด) นอกจากนี้ได้มีการลองผิดลองถูกด้วยตนเอง ทดลองหาวิธีการเพาะเห็ดที่เหมาะสมกับพื้นที่ตนเอง ใช้เวลาอยู่ฝึกฝนจนเกิดความชำนาญด้านการเพาะเห็ด ตั้งแต่วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอน และวิธีการดูแลเห็ดชนิดต่าง ๆ

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การทำหมูยอเห็ดหอม ปลาส้ม ปลาส้มฟัก การเพิ่มศักยภาพผู้ผลิต การแปรรูปอาหาร การเพาะเลี้ยงกบ โรคและการป้องกันรักษา การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การปลูกและขยายพันธุ์ไม้ผล การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรตัวอย่าง การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของกลุ่มอาชีพแปรรูปอาหาร เครื่องดื่มและผลิตภัณฑ์สมุนไพร การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนในการเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยี การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์และผลิตภัณฑ์อินทรีย์เพื่อการผลิตทางการเกษตร การพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงกบตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

นางวีรา จินะใจ เป็นผู้ที่ได้นำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยเฉพาะการเพาะเห็ดเศรษฐกิจมาปรับประยุกต์ใช้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต จนประสบผลสำเร็จอย่างโดดเด่น โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การจัดการควบคุมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของเห็ดแต่ละชนิด เช่น แสงสว่าง อุณหภูมิ ความชื้น อากาศ การให้น้ำ ฯลฯ - การจัดปฏิทินการผลิตเห็ดแต่ละชนิดให้เหมาะสมกับฤดูกาล	- ขั้นตอนการเพาะเชื้อเห็ด - ขั้นตอนการเตรียมอาหารเพาะเชื้อ - ขั้นตอนในการอัดก้อนและบ่มก้อนเชื้อเห็ด - การจัดการสถานที่หรือโรงเรือนสำหรับเปิดดอกที่เหมาะสมกับเห็ดแต่ละชนิด - เทคนิคและขั้นตอนการดูแลรักษาเห็ดแต่ละชนิด	
การจัดการผลผลิต	- กระบวนการในการเก็บรักษาผลผลิตเห็ดแต่ละชนิด	- ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวเห็ดแต่ละชนิด - เทคนิคและขั้นตอนการเก็บเกี่ยวเห็ดแต่ละชนิดตามฤดูกาล	

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การแปรรูป			- ขั้นตอนและกระบวนการแปรรูปเป็นชาสมุนไพรจากเห็ดด้วยการอบแห้ง - กระบวนการบรรจุภัณฑ์ที่สะอาดและได้มาตรฐาน - การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ฉลากและโลโก้ตราสินค้า
การจัดการทางตลาด	- ผลผลิตเห็ดสดมีพ่อค้ามารับซื้อไปจำหน่ายยังตลาดและร้านอาหารต่าง ๆ	- ผลผลิตแปรรูปขายในนามผลิตภัณฑ์จากโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยวางจำหน่ายที่ศูนย์ฯ และสินค้าภัทรพัฒน์	- ขั้นตอนการรวมกลุ่มวิสาหกิจเกษตรกรผู้ผลิตและแปรรูปชาสมุนไพร

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการจัดการวางแผนการผลิตภายในศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบด้วย

- การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ได้แก่ เห็ดหลินจือ เห็ดหอม เห็ดหัวลิง เห็ดลมป่า เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหูหนู และผลิตก้อนเห็ดจำหน่าย (เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดลมป่า)
- การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดและชาสมุนไพรต่าง ๆ ในรูปของกลุ่มวิสาหกิจ ได้แก่ ชาเห็ดสามเซียน (เห็ดหลินจือ เห็ดหัวลิง เห็ดหอม) ชาผักเชียงดา ฯลฯ

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีการขุดบ่อบาดาล จำนวน ๑ บ่อเพื่อใช้ในการเพาะเห็ด
- มีการจัดการโรงเรือนเพาะเห็ดที่ต่างชนิดกันให้มีความเหมาะสมกับเห็ดชนิดต่าง ๆ เช่น เห็ดที่ปลูกได้เฉพาะช่วงฤดูร้อน ฤดูหนาว และสามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี
- มีการจัดการวิธีการปลูก การเลี้ยงและดูแลรักษาตามชนิดของเห็ดต่างๆ อย่างเหมาะสม เช่น เห็ดบางชนิดชอบโรงปิด เห็ดบางชนิดชอบอากาศถ่ายเท บางชนิดชอบความชื้น บางชนิดชอบความเย็นเป็นต้น ฯลฯ

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
เห็ดนางฟ้า												
เห็ดนางรม												
เห็ดขอนขาว												
เห็ดกระด้าง												
เห็ดหัวลิง												
เห็ดลมป่า												
เห็ดหลินจือ												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
ข้าว		✓	

๕.๕ การแปรรูปผลผลิตของพืชและสัตว์

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
- ชาเห็ดหลินจือ		✓		
- ชาเห็ดสามเซียน (หลินจือหัวลิงเห็ดหอม)		✓		
- ชาผักเชียงดา		✓		

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืช (เห็ดทุกชนิด)			✓
แปรรูป (ชาสมุนไพร)	✓	✓	✓

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช (เห็ดทุกชนิด)		✓			
แปรรูป		✓	✓		

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า	๒๘๐,๐๐๐	๕๔๕,๐๐๐
๒	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดขอนขาว	๖๔,๐๐๐	
๓	เพาะเห็ดหลินจือและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ดหลินจือ และเห็ดสมุนไพร	๔๗๗,๕๐๐	
๔	เพาะเห็ดนางฟ้า	๒๕,๐๐๐	
๕	เพาะเห็ดนางรม	๑๕,๐๐๐	
๖	ทำนา	๕๘,๕๐๐	
๗	เพาะเห็ดลมป่า	๒๐,๐๐๐	
๘	เพาะเห็ดขอนขาว	๑๐,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๙๕๐,๐๐๐**	**๕๔๕,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีการผลิตแต่เพียงพอเหมาะ แม้ตลาดจะมีความต้องการสูง แต่จะทำเท่าที่ตนเองทำได้ นอกจากนั้นมีการขยายความรู้และเครือข่ายผู้ผลิตให้กับผู้ที่สนใจช่วยกันทำและจัดส่งผลผลิตในรูปของกลุ่มแทน

● การเพาะเลี้ยงเห็ดต้องใช้ความขยัน อดทน ดูแลเอาใจใส่สูง และต้องใช้ทักษะความชำนาญ รู้จักสังเกตทั้งสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม รวมถึงชนิดพันธุ์ของเห็ดแต่ละชนิดว่าชอบแบบไหน ซึ่งตนเองใช้เวลานานพอสมควรกว่าจะสามารถทำได้อย่างทุกวันนี้

● ผลผลิตเป็นที่ต้องการของตลาดอย่างสูง เนื่องจากมีความหลากหลายของชนิดเห็ดที่หมุนเวียนสับเปลี่ยนตลอดทั้งปี การให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพของเห็ดที่มีมาตรฐาน ความสะอาด การมีโรงอบพลังงานแสงอาทิตย์ บรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและการจัดส่งได้ตรงตามเวลา ล้วนทำให้ลูกค้าส่วนใหญ่เลือกซื้อ

● การรวมกลุ่มวิสาหกิจ และการรวบรวมผลผลิตของสมาชิกส่งขายในนามกลุ่ม เป็นสิ่งที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ให้ความสำคัญเพื่อจะได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน เกิดความสามัคคีเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

จากการที่ได้มีโอกาสรับการถ่ายทอดองค์ความรู้และได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เป็นวัสดุและโรงเห็ดแล้ว เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้เริ่มต้นฝึกฝนทักษะอย่างจริงจัง ค่อยเป็นค่อยไป ค่อย ๆ เรียนรู้ โดยเริ่มจากการเพาะเห็ดนางฟ้าซึ่งได้รับคำปรึกษาที่ดีจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มาอย่างต่อเนื่อง จนสามารถดำเนินกิจกรรมเพาะเห็ดได้ดี ได้เพิ่มโรงเพาะเห็ดและชนิดเห็ด

ให้หลากหลาย โดยเฉพาะเน้นการผลิตเห็ดหลินจือ ซึ่งเป็นเห็ดสมุนไพรที่ราคาดีให้ผลตอบแทนสูง สามารถเก็บไว้ได้นาน มีเห็ดนางรม เห็ดลมป่า เห็ดหัวลิง เห็ดหูหนู สลับหมุนเวียน เพื่อลดความเสี่ยงของตลาด เพราะเห็ดแต่ละชนิดที่กล่าวมามีฤดูกาลที่เหมาะสมสำหรับเพาะ การดูแลเอาใจใส่และการเก็บเกี่ยวที่แตกต่างกันไป ผลตอบแทนที่ได้รับก็ไม่เท่ากัน รายได้ที่ได้ช่วยเสริมซึ่งกันและกันเป็นเงินออมที่มีมูลค่าสูงขึ้น นอกจากเพาะเห็ดต่าง ๆ แล้ว ได้เป็นผู้นำในการรวมกลุ่มก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนสำหรับแปรรูปเห็ดหลินจือ เห็ดหัวลิง เห็ดหอม เห็ดนางฟ้า จำหน่ายในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ด้วย โดยเฉพาะรูปแบบเห็ดแห้ง หรือในรูปแบบชาชงสมุนไพร ซึ่งได้รับการรับรองได้เครื่องหมาย อย. หลายชนิด เป็นที่ต้องการของท้องตลาด รวมทั้งการผลิตก้อนเห็ดจำหน่ายเป็นแนวทางเลือกในการสร้างอาชีพได้เป็นอย่างดี จากความตั้งใจในการเรียนรู้ มีความมุ่งมั่นขยันอดทนที่จะทำในสิ่งที่ตนเองเลือกไว้ให้ประสบความสำเร็จ ผลผลิตเห็ดหลากหลายชนิดได้ทยอยออกสู่ท้องตลาด โดยผ่านกระบวนการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ผ่านการวางแผนระบบการผลิตให้สอดคล้องกับความเหมาะสมของฤดูกาล เทศกาล ราคารับซื้อของท้องตลาด ควบคู่กับกิจกรรมการรวมกลุ่มแปรรูปเห็ด รวมทั้งมีเวลาช่วยเหลือสังคม งานสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ ปัจจุบันเป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงาน เป็นแหล่งเรียนรู้การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจรสำหรับผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาใช้บริการหรือเป็นแหล่งพักแรมสำหรับเยาวชนที่ต้องการเรียนรู้อย่างใกล้ชิด ซึ่งมีความยินดีและเต็มใจในการถ่ายทอดองค์ความรู้และเผยแพร่แนว พระราชดำริเป็นอย่างยิ่ง

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๓๐๐-๕๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● ส่วนใหญ่ถ้ามีผู้สนใจอยากเยี่ยมชมเรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจติดต่อผ่านมายังศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะมีการนำมาศึกษาเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของตนเองอยู่สม่ำเสมอ

● นอกจากการที่ได้มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจ และการที่ได้เข้าร่วมงานต่าง ๆ ทั้งในระดับอำเภอ จังหวัดและประเทศ ทำให้มีผู้ที่สนใจติดต่อเข้ามาศึกษาเรียนรู้ จัดกิจกรรมอบรมสาธิตอยู่ตลอด

● จากความรู้ความสามารถที่เกิดจากทักษะ และประสบการณ์ที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน ทำให้สามารถเป็นวิทยากรที่ถ่ายความรู้ด้านการเพาะเห็ดให้แก่ผู้ที่สนใจทั้งภายในและภายนอกชุมชนเป็นจำนวนมาก

● ปัจจุบันมีอาคารสำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเพาะเห็ด มีจุดต่าง ๆ ให้ได้เรียนรู้ทั้งขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งมีความพร้อม/จำนวนผู้มาเยี่ยมชมที่สามารถรับได้ ๕๐-๑๐๐ คนต่อครั้ง สามารถรับผู้พักแรมได้ได้ในแต่ละครั้ง ๕ คน

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีฐานการเรียนรู้และหัวข้อการเรียนรู้ ได้แก่ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดหลินจือ เห็ดหอม

เห็ดหัวลิง เห็ดลมป่า เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหูหนู) การผลิตก้อนเห็ดจำหน่าย (เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดลมป่า) การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดสมุนไพร (เห็ดหลินจือ เห็ดหัวลิง เห็ดหอม) การรวมกลุ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มและการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ด

● นอกจากนี้มีกิจกรรมการสาธิตและฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การเขี่ยเชื้อเห็ด การเตรียมวัตถุดิบ การผสมขี้เลื่อย และการอัดก้อนเห็ด ขั้นตอนการเพาะเห็ดการนึ่งก้อน การเขี่ยเชื้อจากหัวเชื้อเม็ดข้าวฟ่างลงก้อน และการจัดเรียงก้อนเห็ด เข้าโรงบ่มเส้นใยและโรงเปิดดอก การผลผลิตเห็ดชนิดต่าง ๆ (ตามฤดูกาลและชนิดเห็ด) การแปรรูปเห็ดหลินจือ และเห็ดนางฟ้า (แหนมเห็ด หรือเห็ดสวรรค์) กระบวนการแปรรูปและบรรจุหีบห่อ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปเห็ด

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะเรื่องเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (การเขี่ยเชื้อเห็ด การผลิตก้อน การเปิดดอก) สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ

● การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และเกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้

● การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ประมาณ ๑ ไร่ ๒ งาน แบ่งเป็น ที่อยู่อาศัย โรงอัดก้อน โรงบ่มก้อน โรงเขี่ยเชื้อ โรงเพาะเห็ดจำนวน ๗ โรง และ ลานตากวัสดุ เช่น ขี้เลื่อย ฯลฯ

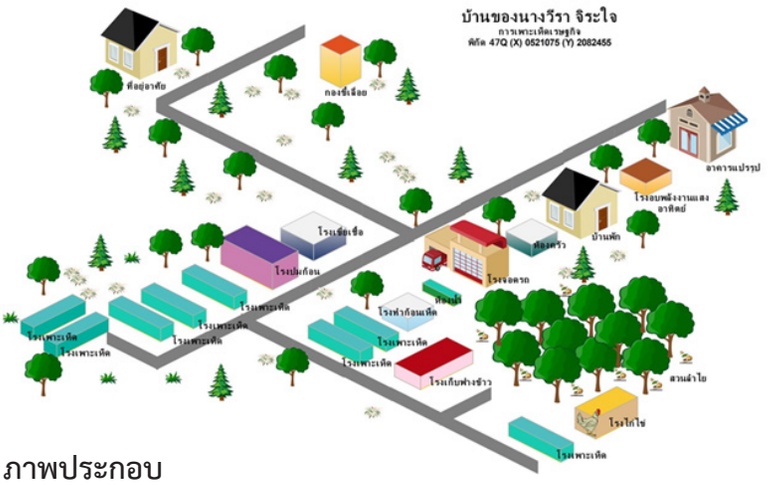
บ้านของนางวีรา จิระใจ
การเพาะเห็ดเรษฐกิจ
พิกัด 47Q (X) 0521075 (Y) 2082455
ที่อยู่อาศัย
กองขี้เลื่อย
อาคารแปรรูป
โรงอบพลังงานแสงอาทิตย์
บ้านพัก
ห้องครัว
โรงเชื้อเชื้อ
โรงปลูกก้อน
โรงจอดรถ
ห้องปุ๋ย
โรงเพาะเห็ด
โรงทำก้อนเห็ด
โรงเก็บฟางข้าว
สวนลำไย
โรงไก่ไข่

๒) ภาพประกอบ

๗. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายเจริญ ตาถาวัน (ด้านการเกษตรผสมผสาน/ ทฤษฎีใหม่)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายเจริญ ตาถาวัน

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๘๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลแม่ฮ้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๑-๐๓๔๖๘๖๐

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๙

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นคนดอยสะเก็ดและอาศัยอยู่ในพื้นที่มาแต่กำเนิด ประกอบอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว อาศัยน้ำฝน มีรายได้เพียงฤดูกาลเดียว เพราะพืชที่ปลูกไม่หลากหลาย รายได้จากการดำเนินกิจกรรมมีเป็นระยะ ๆ ไม่ต่อเนื่อง จึงมีความคิดต้องการเพิ่มกิจกรรมในพื้นที่เพิ่มเติมเพื่อเป็นแหล่งอาหาร แหล่งรายได้เสริมให้ครอบครัว จึงได้เข้ามาเรียนรู้และฝึกอบรมร่วมกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (x) ๐๕๑๖๒๗๔ (Y) ๒๐๘๐๐๙๔

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

จากการที่เป็นคนในพื้นที่ ได้เห็นตั้งแต่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เริ่มก่อตั้ง จึงคิดว่าทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรน่าจะนำเอามาปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนได้ โดยเฉพาะเรื่องของเกษตรทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง การปลูกพืชแบบผสมผสาน ฯลฯ ดังนั้นช่วงที่มีการเปิดให้เกษตรกรโดยเฉพาะหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ได้เข้าร่วมฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ มีการประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน จึงได้เข้าร่วมอบรมหลายครั้ง จนได้รับความรู้และการช่วยเหลือในด้านการเกษตร ทั้งเรื่องของพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ การทำปุ๋ย ฯลฯ

หลังจากที่เข้ารับการอบรมกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้มีการปรับพื้นที่ให้เป็นเกษตรผสมผสาน โดยเพิ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ ทำให้มีรายได้อย่างต่อเนื่อง โดยทำนาสำหรับเก็บไว้บริโภคเป็นหลัก เลี้ยงเป็ดไว้เก็บไข่บริโภค ที่เหลือจำหน่าย เลี้ยงไก่พื้นเมืองปล่อยในพื้นที่ เนื่องจากมีพื้นที่สวนลำไยกว้างขวางพอสำหรับให้ไก่ได้ออกหากิน ขุดบ่อเลี้ยงปลาเพื่อนำน้ำมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ และเลี้ยงปลานิล ปลาทับทิมแบบธรรมชาติ ผลผลิตเป็นที่นิยมของผู้บริโภคเนื่องจากไม่มีปัญหาเรื่องกลิ่นเมื่อเปรียบเทียบกับปลานิลที่จำหน่ายตามท้องตลาด รายได้ต่าง ๆ ทยอยหมุนเวียนเข้าสู่ครอบครัวอย่างต่อเนื่อง

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด การเลี้ยงเป็ดเทศ การเพาะเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรตัวอย่าง การทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์และผลิตภัณฑ์อินทรีย์เพื่อการผลิตทางการเกษตร การพัฒนาศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ การทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

นอกจากความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ที่ได้รับ เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้มีการหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพหรือเอื้อประโยชน์ต่อกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ เช่น การเลี้ยงชันโรงในสวนลำไย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผสมเกสรและการติดผลของลำไย เป็นต้น โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การปรับพื้นที่เพื่อทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน - เทคนิคการปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ผลให้ได้ผลผลิตงาม เช่น ระยะเวลาการใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การจัดการโรคและแมลง ฯลฯ - เทคนิควิธีการเลี้ยงปลาทับทิมและปลานิลแบบธรรมชาติ - การเลี้ยงชันโรงในสวนลำไยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผสมเกสรและการติดผลลำไย	- แนวทางการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรผสมผสาน - การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง - เทคนิค ขั้นตอนและวิธีการทำนาปี - เทคนิควิธีการปลูก บำรุงดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ไม้ผลชนิดต่างๆ ฯลฯ - การสนับสนุนเกี่ยวกับพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ - การสนับสนุนด้านการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต		- วิธีการทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการปลูกพืชและไม้ผลชนิดต่างๆ - ขั้นตอน เทคนิคและวิธีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา ฯลฯ	
การจัดการผลผลิต	- วิธีการในการเก็บผลผลิตและระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวพืชผักและไม้ผลชนิดต่างๆ		
การจัดการทางตลาด	- ผลผลิตที่ได้ในสวนหรือแปลงจะมีพ่อค้าและผู้บริโภคมารับซื้อถึงที่		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการจัดการวางแผนการผลิตแบบผสมผสานภายในศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบไปด้วย

- มีการทำนา ปลูกพืชหลังนา ได้แก่ ถั่วลิสง กระเทียม ฯลฯ พืชผักสวนครัวต่าง ๆ
- มีการปลูกไม้ผล ได้แก่ ลำไย กล้วยหอม มะม่วง มะพร้าว ฯลฯ
- มีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ปลาทับทิม ปลานิล เป็ดไข่ และไก่พันธุ์พื้นเมือง

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีการทำการเกษตรที่มีความสอดคล้องกับระบบนิเวศโดยรวมของธรรมชาติ มีการหมุนเวียนการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- เน้นการจัดการแหล่งน้ำและจัดสรรแบ่งส่วนพื้นที่ทำการเกษตรอย่างเหมาะสม มีการแบ่งพื้นที่ระหว่าง แหล่งน้ำ/นาข้าว/พืชผสมผสาน/เลี้ยงสัตว์ที่เป็นสัดส่วนพอเหมาะ ทำให้มีการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพของพื้นที่

- มีความพยายามปลูกป่า ๓ อย่างเพื่อประโยชน์ ๔ อย่าง คือ ป่าไม้ใช้สอยที่เป็นไม้โตเร็วสำหรับใช้ในครัวเรือนเพื่อสร้างสิ่งต่าง ๆ และเป็นพลังงานหรือไม้ฟืน ป่าไม้กินได้พวกไม้ผลและพืชผักต่าง ๆ ที่เป็นอาหารและสมุนไพรรักษาโรค ป่าไม้เศรษฐกิจหรือไม้ใหญ่ที่ปลูกไว้เพื่อขายเมื่อโต ซึ่งให้ประโยชน์ต่อระบบนิเวศและช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ การปลูกพืชที่หลากหลายอย่างเป็นระบบจะช่วยสร้างสมดุลของระบบนิเวศในบริเวณพื้นที่เพาะปลูก ช่วยปกป้องผิวดินให้ชุ่มชื้น สร้างความสมบูรณ์ให้กับพื้นที่

● มีการผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เพื่อใช้ในพื้นที่การเกษตรเพื่อลดการใช้สารเคมีในการเกษตร

● มีการแบ่งจัดสรรพื้นที่ให้มีความหลากหลาย ทั้งพื้นที่นา ไม้ผล พืชผักสวนครัว สระน้ำใช้เลี้ยงปลาและทำการเกษตร มีการปลูกไม้ยืนต้น ไม้เศรษฐกิจ เลี้ยงไก่และเป็ด

● การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น ใช้หญ้าเนเปียเลี้ยงปลา การใช้เศษวัสดุทำปุ๋ยหมัก การปลูกถั่วลิสงหลังนาเพื่อบำรุงดิน ฯลฯ

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ทำนาปี												
ถั่วลิสง												
กระเทียม												
พืชสวนครัว												
ลำไย												
กล้วยหอม												
ปลานิล ปลาทับทิม												
ไก่และเป็ดพันธุ์พื้นเมือง												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
ข้าว			✓
พืชไร่		✓	
พืชผัก	✓		
ไม้ผล			✓
สัตว์บก			✓
สัตว์น้ำ			✓

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืช	✓		
สัตว์	✓		

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓				
สัตว์	✓				

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	ทำนา	๒๓,๐๐๐	๖๐,๐๐๐
๒	ปลูกลำไย	๘,๐๐๐	
๓	ปลูกกล้วยหอม	๒,๑๐๐	
๔	เลี้ยงปลานิลและปลาทับทิม	๒,๒๐๐	
๕	เลี้ยงไก่พื้นเมือง	๓,๗๐๐	
๖	ปลูกถั่วลิสง	๓๐,๐๐๐	
๗	เลี้ยงเป็ดไข่	๓,๕๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๗๒,๕๐๐**	**๖๐,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ทำนาสำหรับเก็บไว้บริโภคเป็นหลัก เลี้ยงเป็ดไว้เก็บไข่บริโภค ที่เหลือจำหน่าย เลี้ยงไก่พื้นเมืองปล่อยในพื้นที่ เนื่องจากมีพื้นที่สวนลำไยกว้างขวางพอสำหรับให้ไก่ได้ออกหากิน ขุดบ่อเลี้ยงปลาเพื่อนำน้ำมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ การทำเกษตรแบบผสมผสานและยึดหลักพอเพียง ไม่ทำจนมากเกินไปนัก ทำให้มีรายได้ต่าง ๆ ทยอยหมุนเวียนเข้าสู่ครอบครัวอย่างต่อเนื่อง

● ด้วยความเป็นคนช่างสังเกต ศึกษา ค้นคว้าและทดลองเพิ่มเติม ทำให้อาชีพด้านการเกษตรประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติภายในพื้นที่ ยกตัวอย่าง เช่น การเลี้ยงชันโรงในสวนลำไย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผสมเกสรและการติดผลของลำไย การปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ให้ร่มเงาตามบริเวณขอบแปลง เป็นต้น

● เกษตรกรดำเนินกิจกรรมเกษตรผสมผสาน โดยเพิ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน มีรายได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ความโดดเด่นจะเป็นเรื่องการเลี้ยงปลานิลและปลาทับทิมแบบธรรมชาติ ผลผลิตเป็นที่นิยมของผู้บริโภคเนื่องจากไม่มีปัญหาเรื่องกลิ่นเมื่อเปรียบเทียบกับปลานิลที่จำหน่ายตามท้องตลาด

● การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่างและการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับพื้นที่เพิ่มขึ้น

● จากการดำเนินกิจกรรมเกษตรผสมผสาน พบว่ามีความสุขจากการได้ใช้เวลาอยู่กับกิจกรรมได้ทำงานร่วมกับสมาชิกในครอบครัว ได้รับประทานผลผลิตที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มีความปลอดภัย และช่วยประหยัดรายจ่ายของครอบครัวได้มาก

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ปัจจุบันดำเนินกิจกรรมเกษตรผสมผสาน โดยเพิ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน มีรายได้อย่างต่อเนื่อง ทำนาสำหรับเก็บไว้บริโภคเป็นหลัก เลี้ยงเป็ดไว้เก็บไข่บริโภคที่เหลือจำหน่าย เลี้ยงไก่พื้นเมืองปล่อยในพื้นที่ เนื่องจากมีพื้นที่สวนลำไยกว้างขวางพอสำหรับให้ไก่ได้ออกหากิน ขุดบ่อเลี้ยงปลา เพื่อนำน้ำมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่และเลี้ยงปลานิลแบบธรรมชาติ ผลผลิตเป็นที่นิยมของผู้บริโภคเนื่องจากไม่มีปัญหาเรื่องกลิ่น เมื่อเปรียบเทียบกับปลานิลที่จำหน่ายตามท้องตลาด รายได้ต่าง ๆ จะทยอยหมุนเวียนเข้าสู่ครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพหรือเอื้อประโยชน์ต่อกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ เช่น การเลี้ยงชันโรงในสวนลำไย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผสมเกสรและการติดผลของลำไย เป็นต้น จากการดำเนินกิจกรรมเกษตรผสมผสานของเกษตรกรพบว่า มีความสุขจากการได้ใช้เวลาอยู่กับกิจกรรม ได้ทำงานร่วมกับสมาชิกในครอบครัว ได้รับประทานผลผลิตที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มีความปลอดภัยและช่วยประหยัดรายจ่ายของครอบครัวได้มาก ปัจจุบันสามารถเป็นแบบอย่างและแหล่งแลกเปลี่ยน ความรู้ในการดำเนินกิจกรรมด้านเกษตรผสมผสานให้กับผู้สนใจ

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๕๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● ส่วนใหญ่ผู้เข้ามาศึกษาดูงาน ผ่านการแนะนำจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ นอกนั้นจะเป็นเพื่อนบ้านที่เข้ามาปรึกษาขอความรู้คำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกษตร

● สามารถเป็นวิทยากรต้นแบบ และแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ในการดำเนินกิจกรรมด้านเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรผสมผสานให้กับผู้สนใจ แต่ปัจจุบันด้วยอายุที่มากทำให้ไม่สามารถเป็นวิทยากรให้คนเข้ามาศึกษาดูงานได้อย่างเต็มที่มากนัก ทำได้เป็นครั้งคราวและจำนวนไม่มาก

● เนื่องจากที่อยู่อาศัยและแปลงอยู่คนละที่ จึงใช้อาคารบริเวณแปลงเกษตรเป็นอาคารศูนย์เรียนรู้เวลาที่มีคนมาศึกษาดูงานหรือเยี่ยมชม สามารถรับได้ ๑๐ คนต่อครั้ง

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีฐานการเรียนรู้และหัวข้อการเรียนรู้เรื่องการทำนา การเลี้ยงเป็ดพื้นเมือง การเลี้ยงปลานิลและปลาทับทิม การปลูกและดูแลไม้ผล ส่วนกิจกรรมการสาธิตและฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การทำนา

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้สืบทอดหรือทายาท เพื่อดำเนินการศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป เพราะอายุมากแล้ว ลูกหลานส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในเมืองไม่ได้สืบทอดอาชีพด้านการเกษตรเช่นเดียวกับตน ปัจจุบันจึงต้องมีการจ้างแรงงานเข้ามาช่วยเป็นครั้งคราว

● เจ้าของศูนย์อยากได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับพันธุ์ปลาเพื่อนำมาเลี้ยง เพราะปัจจุบันต้องไปซื้อจากทางแม่โจ้ซึ่งรับพันธุ์มาจากศูนย์ห้วยลานฯ (ซึ่งเป็นศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ) เพื่อมาจำหน่ายต่อ จึงอยากให้มีการเชื่อมต่อกับเกษตรกรโดยตรง

● การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๔ ไร่ ๓ งาน (พื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำการเกษตรอยู่คนละแปลง) แบ่งเป็น พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน ๓ งาน พื้นที่ทำนา จำนวน ๑.๓ ไร่ บ่อเลี้ยงปลา จำนวน ๑ งาน พื้นที่ปลูกไม้ผล เลี้ยงไก่และเลี้ยงเป็ด จำนวน ๒ ไร่

๒) ภาพประกอบ

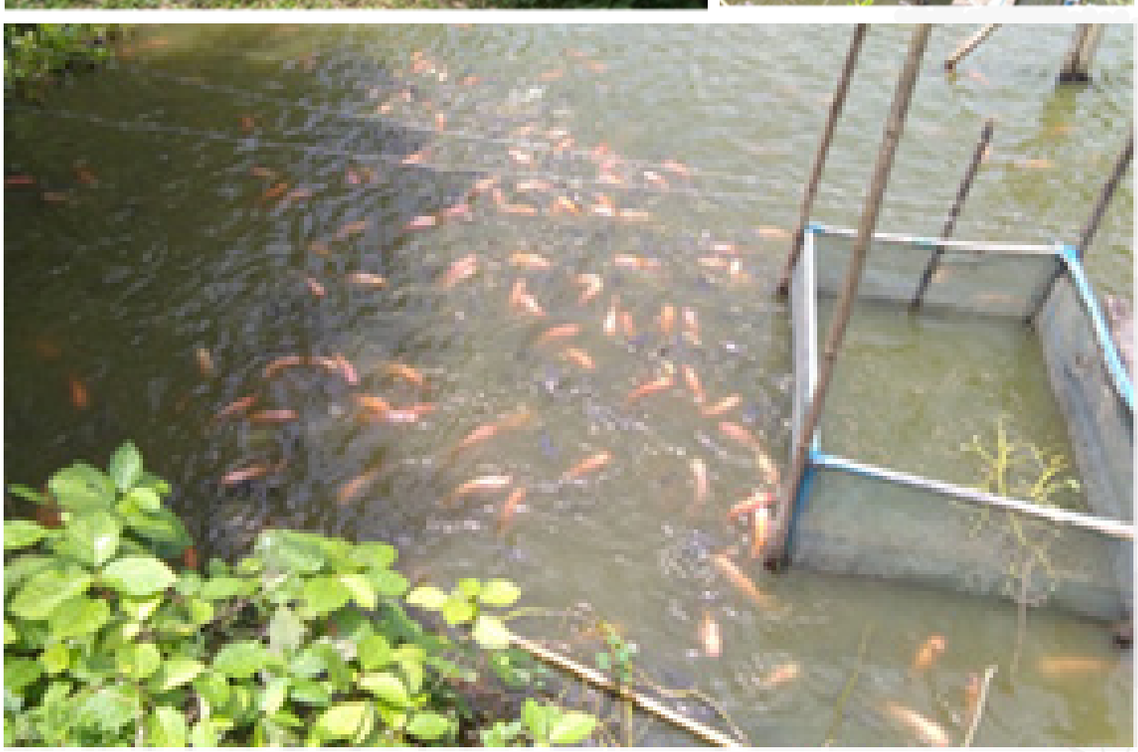

๘. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรกลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านป่าไผ่ (ด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร OTOP)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางยุวรี ธาตุอินจันทร์ (ประธานกลุ่ม)

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๔ หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๙-๕๕๗๖๓๗๗

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๒

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

บ้านป่าไผ่ เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ปลูกพืชเชิงเดี่ยวประเภทหอมแดง และกระเทียม ในระหว่างการรอเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร และหลังฤดูเก็บเกี่ยว เกษตรกรต้องประสบปัญหาการขาดรายได้ในรอบปี อีกทั้งบางปีราคาผลผลิตตกต่ำ ดังนั้นจึงคิดที่จะรวมกลุ่ม และนำผลผลิตการเกษตรในพื้นที่มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์โดยเริ่มจากกระเทียมดอง

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (x) ๐๕๑๙๖๗๔ (Y) ๒๐๘๒๒๕๘

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

จากปัญหาที่บ้านป่าไผ่เป็นแหล่งผลิตกระเทียมจำนวนมาก และประสบปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ จึงคิดอยากนำเอาผลผลิตกระเทียมที่มีอยู่ในชุมชนจำนวนมากดำเนินการแปรรูป โดยเริ่มจากการรวมกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านประมาณ ๑๕ คน กลุ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๔ โดยทดลองนำกระเทียมมาดองโดยการฝึกอบรมของเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ต่อมามีเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรอำเภอดอยสะเก็ด จัดประชุมฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะ และการรวมหุ้นรวมกลุ่ม ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๔๙ คน

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านป่าไผ่ เป็นหนึ่งหมู่บ้านในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ในปี ๒๕๓๕ ได้ระดมทุนจากสมาชิกเพิ่มเติมเพื่อซื้อที่ดินและก่อสร้างอาคารโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และพัฒนาต่อเนื่องจากโครงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเชิงธุรกิจในปี ๒๕๓๙ จนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายว่าเป็นแหล่งผลิตกระเทียมดอง มะม่วงดอง และผลไม้แช่อิ่มทุกชนิด

ต่อมาได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้และงบประมาณจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ในการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนช่องทางการตลาด ทำให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้พัฒนาเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูป เช่น มะม่วง และมะเขือเทศ จนสามารถเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานด้านการแปรรูปและถนอมอาหาร รวมถึงเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านที่มีชื่อเสียงของชุมชน กลุ่มได้พัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ ผลิตภัณฑ์กระเทียมโทนดองของกลุ่มได้รับการคัดเลือกจากมูลนิธิชัยพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าในนาม “ภัทรพัฒน์” โดยการพัฒนาสูตรน้ำดองกระเทียมโดยใช้น้ำตาลมะพร้าวเป็นส่วนผสมที่สำคัญ ซึ่งทางกลุ่มได้ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าดังกล่าวส่งให้กับมูลนิธิชัยพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ถือได้ว่าเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับการคัดเลือก ทำให้ผู้ซื้อและตลาดรู้จักกลุ่มกว้างขวางยิ่งขึ้น การรวมกลุ่มสมาชิกกลุ่มเกษตรกรแม่บ้านป่าไผ่ ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วม ๑๕๒ คน (ปฏิบัติการจริง ณ ศูนย์ฯ ประมาณ ๗-๑๐ คน)

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการแปรรูปและถนอมอาหาร

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านป่าไผ่ ได้มีการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มาปรับประยุกต์ใช้กับองค์ความรู้ที่มาจากภายนอก รวมถึงการขวนขวายด้วยตนเองจนประสบผลสำเร็จอย่างโดดเด่น โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การแปรรูป	- เทคนิคการคัดเลือกผลผลิตหรือวัตถุดิบที่จะนำมาแปรรูป - การพัฒนาสูตรการดองและการแช่อิ่มผลผลิตชนิดต่าง ๆ - เทคนิคขั้นตอนและกรรมวิธีการดองให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน	- การบรรจุภัณฑ์ การออกแบบโลโก้ ฉลาก และตราสินค้าโดยการสนับสนุนจากศูนย์ฯ	- ขั้นตอนและกรรมวิธีการแปรรูปด้วยการดองและแช่อิ่มจากทาง กศน. และเคหกิจอำเภอ - วัสดุอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานในโรงดองโดยทางอำเภอและ อบต.

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การแปรรูป	- เทคนิคขั้นตอนและกรรมวิธีการแช่อิ่มให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน		
การจัดการทางตลาด	- ผลผลิตที่ได้จะขายผ่าน ๑) เวปไซด์ของกลุ่ม ๒) ออเดอร์จากกลุ่มผู้บริโภคโดยตรง ๓) พ่อค้าสั่งซื้อไปจำหน่ายต่อ ๔) การออกร้าน งานแสดงสินค้าต่างๆ ทั้งระดับอำเภอ จังหวัด ประเทศ	- วางขายร้านค้าของศูนย์ฯ ในนามผลิตภัณฑ์ของศูนย์ฯ - ได้รับการคัดเลือกจากมูลนิธิชัยพัฒนา ให้เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าในนามภัทรพัฒน์ วางจำหน่าย	

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการจัดการวางแผนการผลิตภายในศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบไปด้วย

- การแปรรูปโดยวิธีการดอง ได้แก่ กระเทียมโทน กระเทียมหัว และขิง
- การแปรรูปโดยวิธีการแช่อิ่ม ได้แก่ มะเขือเทศ มะม่วงและมะขาม

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีการจัดทำโรงดอง สถานที่แปรรูปผลิตภัณฑ์และวางจำหน่ายของกลุ่ม
- กระเทียมโทนดองน้ำผึ้งบ้านป่าไผ่ ใช้กระเทียมสดคุณภาพดี ไม่งอก การผลิตที่สะอาด ได้มาตรฐาน ไม่ใช้สารฟอกสีและสารบอเรกซ์ ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีรสชาติอร่อย ไร้สารตกค้าง สะอาด ถูกหลักอนามัย และเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตมีความทันสมัย สามารถเก็บไว้ได้นาน และเป็นผลิตภัณฑ์ที่หาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาด และมีแรงงานที่มีความชำนาญในการคัดเลือกโดดเด่น โดยเฉพาะจะขึ้นอยู่กับแรงงานที่มีความรู้ความชำนาญในการผลิตซึ่งทำให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพกระเทียมโทนสด คัดคุณภาพ นำมาแปรรูปด้วยกรรมวิธีที่ว่าสะอาดและทันสมัย มีส่วนผสม หลัก ๆ ดังนี้ กระเทียมโทน ๘๐% น้ำตาล ๖% น้ำผึ้ง ๕% น้ำส้มสายชู ๕% เกลือไอโอดิน ๔% รับรองคุณภาพและความสะอาด
- ปัจจุบันผลิตภัณฑ์เป็นที่ได้รับความนิยม แต่ในพื้นที่มีข้อจำกัดเรื่องการผลิตกระเทียมโดน เกษตรกรจึงมีการรับซื้อผลผลิตกระเทียมโทนจากภายนอกมาดำเนินการแปรรูป

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
กระเทียมโทนดอง												
กระเทียมหัวดอง												
ขิงดอง												
มะเขือเทศแช่อิ่ม												
มะม่วงแช่อิ่ม												
มะขามแช่อิ่ม												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
ผลผลิตแปรรูปทุกชนิด		✓	

๕.๕ การแปรรูปผลผลิตของพืชและสัตว์

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
- กระเทียมโทนดอง กระเทียมหัวดอง และขิงดอง		✓		✓
- มะเขือเทศแช่อิ่ม มะม่วงแช่อิ่มและมะขามแช่อิ่ม		✓		✓

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
- กระเทียมโทนดองกระเทียมหัวดอง และขิงดอง		✓	
- มะเขือเทศแช่อิ่ม มะม่วงแช่อิ่ม และมะขามแช่อิ่ม		✓	

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
- กระเทียมโทนดอง กระเทียมหัวดอง และขิงดอง	✓	✓	✓	✓	✓
- มะเขือเทศแช่อิ่ม มะม่วงแช่อิ่มและมะขามแช่อิ่ม	✓	✓	✓	✓	✓

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ลำดับที่	รายการ	จำนวน	รายได้ (บาท/ปี)	ต้นทุน (บาท/ปี)	ผลตอบแทน (บาท/ปี)
๑	กระเทียมโทน	๒๐ ตัน	๑,๒๖๖,๐๘๒	๓๕๔,๖๒๒	๙๑๑,๔๖๐
๒	กระเทียมหัว	๕ ตัน			
๓	มะม่วง	๔ ตัน			
๔	มะเขือเทศ	๑.๕ ตัน			
๕	ขิง	๑ ตัน			
	รวม		๑,๒๖๖,๐๘๒	๓๕๔,๖๒๒	๙๑๑,๔๖๐

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ใช้กระเทียมสดคุณภาพดี ไม่งอก การผลิตที่สะอาด ได้มาตรฐาน ไม่ใช้สารฟอกสีและสารบอแรกซ์ ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีรสชาติอร่อย ไร้สารตกค้าง สะอาด ถูกหลักอนามัย เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตมีความทันสมัย สามารถเก็บไว้ได้นาน เป็นผลิตภัณฑ์ที่หาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาด และมีแรงงานที่มีความชำนาญในการคัดเลือกโดดเด่น โดยเฉพาะจะขึ้นอยู่กับแรงงานที่มีความรู้ความชำนาญในการผลิตซึ่งทำให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพ

● กระเทียมโทนดองบ้านป่าไผ่ มีคุณสมบัติที่โดดเด่นด้านรสชาติอร่อย มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการอาหารและยา เป็นกระเทียมที่ผ่านกระบวนการการดองโดยวิธีธรรมชาติ ไม่ใส่สารเจือปนใด ๆ ปราศจากสารพิษตกค้าง ผู้บริโภคจึงมั่นใจได้ว่ากระเทียมโทนดองบ้านป่าไผ่สะอาดและปลอดภัย เหมาะสำหรับทุกคนที่จะนำไปรับประทาน และเลือกซื้อหาไปเป็นของฝากได้อีกด้วย

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

หลังเข้าร่วมโครงการกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จากเดิมกลุ่มแปรรูปได้รวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตการเกษตรอยู่แล้ว ประเภทผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกระเทียมโทนและกระเทียม ต่อมาได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้และงบประมาณ ในการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ตลอดจนช่องทางการตลาด ทำให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้พัฒนาเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูป เช่น มะม่วง และมะเขือเทศ จนสามารถเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานด้านการแปรรูปและถนอมอาหาร รวมถึงเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านที่มีชื่อเสียงของชุมชน ปัจจุบันทางกลุ่มได้พัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์อย่างต่อเนื่องและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ ผลิตภัณฑ์กระเทียมโทนดองของกลุ่มได้รับการคัดเลือกจากมูลนิธิชัยพัฒนา ให้เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าในนาม “ภัทรพัฒน์” โดยการพัฒนาสูตรน้ำดองกระเทียมโดยใช้น้ำหวานจากดอกมะพร้าวเป็นส่วนผสมที่สำคัญ ซึ่งทางกลุ่มได้ผลิตสินค้าดังกล่าวส่งให้กับมูลนิธิชัยพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ถือได้ว่าเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับการคัดเลือก ทำให้ผู้ซื้อและตลาดรู้จักกลุ่มกว้างขวางยิ่งขึ้น

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๒๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● ทางกลุ่มได้มีการจัด display แสดงสินค้าพร้อมจำหน่ายที่ห้องจัดจำหน่ายสินค้า ณ โรงแปรรูปกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรป่าไผ่ เพื่อจำหน่าย แนะนำให้แก่ผู้สนใจและคนที่มาศึกษาดูงาน

● มีการประชาสัมพันธ์กลุ่มผ่านทางเว็บไซต์และสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

● มีการร่วมแสดงบูธสินค้าในงานแสดงสินค้าต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและผลิตภัณฑ์แปรรูปให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

● มีการพาผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน อบรมให้ความรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ โดยประสานผ่านเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ รวมถึงการแนะนำจากหลากหลายหน่วยงานทั้งเกษตรอำเภอ เกษตรตำบล กศน อบต. ฯลฯ

● สมาชิกผู้ร่วมงานในศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูง สามารถเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดบรรยายได้ดี โดยมีอาคารศูนย์เรียนรู้ฯ โดยใช้อาคารปฏิบัติการของกลุ่มเป็นที่ศึกษาดูงานด้านการแปรรูปผลผลิตสามารถรองรับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานได้มากสูงสุดกว่า ๒๐๐ คน

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีฐานการเรียนรู้และหัวข้อการเรียนรู้เรื่องการแปรรูปกระเทียม โดยวิธีการดอง ได้แก่ กระเทียมโทนและกระเทียมธรรมดา การแปรรูปมะเขือเทศ มะม่วง และมะขาม โดยวิธีการแช่อิ่ม และกิจกรรมการสาธิตและฝึกปฏิบัติทั้งเรื่องการแปรรูปกระเทียม โดยวิธีการดองและการแช่อิ่ม

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะเรื่องการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ

● การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น (การไม่ใช้สารฟอกขาว) และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และตลาดเฉพาะกลุ่มผู้บริโภค

● การใช้งานวิจัยลักษณะ research on demand ระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และกลุ่มในการเพาะและขยายพันธุ์กระเทียมโทน เพื่อป้อนโรงงานแปรรูป

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ประมาณ ๑ ไร่ (ที่ดินของชุมชน ๑ ไร่)

๒) ภาพประกอบ

๙. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางดาวเรือง เจริญทรัพย์ (ด้านผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางดาวเรือง เจริญทรัพย์

๑.๒ สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ ๘๕/๑ หมู่ที่ ๖ ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๖-๖๗๑๑๒๒๔, ๐๘๒-๘๙๘๕๕๔๘

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๑

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

ก่อนที่จะมาทำเกษตรผสมผสานประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลัก โดยปลูกมะขามหวานและจำหน่ายมะขามหวานเป็นรายได้เพียงอย่างเดียว ซึ่งให้ผลผลิตปีละครั้ง อาชีพค้าขายจึงไม่ต่อเนื่อง การทำเกษตรเชิงเดี่ยวถือได้ว่าเป็นจุดเสี่ยงของครอบครัว เพราะบางปีมะขามหวานให้ผลผลิตสูงราคาดี ตนเองได้รับค่าตอบแทนที่สูง บางปีมะขามหวานให้ผลผลิตน้อย หรือประสบปัญหาฝักมะขามติดเชื้อรา รายได้ลดลงหรือขาดทุน รายจ่ายของครอบครัวสูงขึ้น รายได้ไม่เพียงพอ เกิดภาวะหนี้สิน จากผลกระทบดังกล่าวข้างต้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาอาชีพเสริมหรือทดแทนการปลูกมะขามหวาน

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (x) ๐๕๒๕๙๘๓ (Y) ๒๐๙๐๗๕๑

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

หลังจากที่ปลูกมะขามแล้วขาดทุน เกิดภาวะหนี้สิน จำเป็นที่จะต้องหาอาชีพเสริมหรือทดแทนการปลูกมะขามหวาน จากความชอบการทำเกษตรและอาชีพค้าขายเป็นทุนเดิม ตนเองจึงมีความตั้งใจอยากหากิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ มาสร้างรายได้ จึงยึดกิจกรรมเกษตรผสมผสานและมาหาความรู้ด้านวิชาการหรือรูปแบบการดำเนินงานจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เป็นแนวทาง ซึ่งได้สมัครฝึกอบรมในหลากหลายหลักสูตร เพื่อเพิ่มพูนความรู้และฝึกทักษะประสบการณ์ก่อนนำมาปฏิบัติจริง โดยเลือกกิจกรรมการเกษตรที่ถนัดมาประกอบอาชีพ ปัจจุบันพื้นที่ถูกจัดสรรและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มพื้นที่ ประกอบด้วยการปลูกพืชผัก ผักพื้นบ้าน หมุนเวียนชนิดตามความเหมาะสม ขุดบ่อเลี้ยงปลานิล ปลาดุกบิ๊กอุย สร้างบ่อสำหรับเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบผลิตลูกกบจำหน่าย นำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์แห้ง เช่น มะตูมแห้ง กระเจี๊ยบแดงแห้ง เป็นต้น รวมทั้งลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมีสำหรับบำรุงพืชที่ปลูกโดยนำวัตถุดิบเหลือใช้ในพื้นที่มาผลิตน้ำหมักชีวภาพ มีการเพาะขยายพันธุ์ผักพื้นบ้านและสมุนไพรสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง

ปัจจุบันเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความสุขกับการทำงานอยู่กับบ้าน ได้ทำงานร่วมกับสมาชิกในครัวเรือน สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อย่างเต็มที่ มีรายได้หมุนเวียนจากการจำหน่ายผลผลิต เริ่มมีเงินเก็บออม หนี้สินได้รับการชำระ มีแหล่งอาหาร มีผัก ปลา กบ ไว้รับประทาน มีสวนไม้ผลที่เป็นพืชหลักและปลูกเสริมด้วยผักหวานป่า ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจท้องถิ่นที่สร้างรายได้ให้ครอบครัวเป็นอย่างดี นำผลผลิตที่ผลิตได้ในพื้นที่ไปจำหน่ายด้วยตนเอง ทำให้ทราบกลไก และความต้องการของท้องตลาด นำมาวางแผนการผลิตได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสาน ผู้สนใจสามารถเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิต การผลิตและจำหน่ายด้วยตนเอง การใช้ชีวิตแบบพอเพียง พึ่งพาตนเองและเป็นที่พึ่งของผู้อื่น มีน้ำใจให้กับชุมชนที่อยู่อาศัย

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการแปรรูปและถนอมอาหารการแปรรูปอาหาร การปลูกลำไยพันธุ์อีดอ การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากดินไทย การปลูกผักปลอดสารพิษ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของกลุ่มอาชีพแปรรูปอาหาร เครื่องดื่ม และผลิตภัณฑ์สมุนไพร การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรตัวอย่าง การพัฒนาศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงกบตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๐ ไร่ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ พื้นที่อยู่อาศัย/บ่อกบ/เลี้ยงปลาดุกจำนวน ๑ ไร่ พื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้า จำนวน ๒ ไร่ และพื้นที่ปลูกไม้ผล/ผักหวานป่า จำนวน ๑๗ ไร่ ภายในพื้นที่จะเน้นการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานหลายชนิด เช่น ปลานิล ปลาดุก มีการปลูกไม้ผลต่างๆ เช่น มะม่วง มะขาม ลำไย มะละกอ กล้วยหอม นอกจากนี้มีการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบนา มีการปลูกพืชผักที่หลากหลาย เช่น ผักกาด ฟักทอง กะหล่ำปลี คะน้า พริก มะเขือ ถั่วฝักยาว ผักหวานป่า นอกจากนี้ศูนย์เรียนรู้ฯ นี้ยังเป็นพื้นที่ศูนย์กลางและตัวแทนที่นำผลผลิตพืชผักพื้นบ้านต่าง ๆ ของเกษตรกรภายในหมู่บ้านไปจำหน่ายยังตลาดนัดทุก ๆ วันพุธอีกด้วย

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- ปลูกพืชผักตามฤดูกาล ผักพื้นบ้าน เช่น ผักหวานป่า ผักกาด ฟักทอง กะหล่ำปลี คะน้า พริก มะเขือ ถั่วฝักยาว หมุนเวียนชนิดตามความเหมาะสม
- ปลูกไม้ผลต่างๆ เช่น มะม่วง ลำไย มะขาม มะละกอ กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม
- ขุดบ่อเลี้ยงปลานิล ปลาดุกบิ๊กอุย
- เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ ผลิตลูกกบจำหน่าย ในบ่อซีเมนต์

- นำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์แห้ง เช่น มะตูมแห้ง กระเจี๊ยบแดงแห้ง
- เป็นศูนย์กลางและตัวแทนที่นำผลผลิตพืชผักพื้นบ้านต่าง ๆ ของเกษตรกรภายในหมู่บ้านไปจำหน่ายยังตลาดนัดทุกๆ วันพุธ

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
เลี้ยงปลาดุก												
เลี้ยงปลานิล												
เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ												
เพาะกล้าไม้												
พืชผัก												
ผักหวานป่า												
กล้วยหอมทอง												
กล้วยน้ำว้า												
มะละกอ												
ลำไย												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
เลี้ยงปลาดุก			✓
เลี้ยงปลานิล			✓
เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ		✓	
เพาะกล้าไม้		✓	
พืชผัก			✓
ผักหวานป่า			✓
มะละกอ			✓
ลำไย			✓
กล้วยน้ำว้า			✓
กล้วยหอมทอง			✓

๕.๕ การแปรรูปผลผลิต

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
สมุนไพรแห้งต่าง ๆ เช่น มะตูม กระเจี๊ยบ	✓			

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืชผัก	✓		
ปลาดุก กบ	✓		
สมุนไพรตากแห้ง	✓		

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓				
ปลาดุก กบ	✓				
สมุนไพรตากแห้ง	✓				

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	เลี้ยงปลาดุก	๑,๗๐๐	๖๐,๐๐๐
๒	เลี้ยงปลานิล	๑,๖๐๐	
๓	เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ	๓๐,๐๐๐	
๔	เพาะกล้าไม้	๑,๐๐๐	
๕	แปรรูปผลผลิตการเกษตร	๑๔,๐๐๐	
๖	พืชผัก	๙,๐๐๐	
๗	ผักหวานป่า	๑๐,๐๐๐	
๘	ลำไย	๕๐๐	
๙	มะละกอ	๒,๐๐๐	
๑๐	กล้วยหอมทอง	๑,๐๐๐	
๑๑	กล้วยน้ำว้า	๑๐,๐๐๐	
๑๒	ผึ้งโก๋น	๓,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๘๒,๙๐๐**	**๒๘,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ เกษตรผสมผสานที่มีการจัดสรรพื้นที่และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มประสิทธิภาพ ประกอบด้วยการปลูกพืชผัก ผักพื้นบ้าน หมุนเวียนชนิดตามความเหมาะสม ขุดบ่อเลี้ยงปลานิล ปลาดุกบิ๊กอุย สร้างบ่อสำหรับเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ ผลิตลูกกบจำหน่าย นอกจากนี้ยังนำผลผลิตทางการเกษตรบางส่วนมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์แห้งต่าง ๆ เช่น มะตูมแห้ง กระเจี๊ยบแดงแห้ง เป็นต้น รวมถึงการลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมีสำหรับบำรุงพืชที่ปลูกโดยนำวัตถุดิบเหลือใช้ ในพื้นที่มาผลิตน้ำหมักชีวภาพ มีการเพาะขยายพันธุ์ผักพื้นบ้านและสมุนไพรสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ปัจจุบันพื้นที่ได้ถูกจัดสรรและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มพื้นที่ ประกอบด้วยการปลูกพืชผัก ผักพื้นบ้าน หมุนเวียนชนิดตามความเหมาะสม ทุกวันนี้เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความสุขกับการทำงานอยู่กับบ้าน ได้ทำงานร่วมกับสมาชิกในครัวเรือน สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อย่างเต็มที่ มีรายได้หมุนเวียนจากการจำหน่ายเริ่มมีเงินเก็บออม มีแหล่งอาหารมีผัก ปลา กบ ไว้รับประทาน มีสวนไม้ผลที่เป็นพืชหลักและปลูกเสริมด้วยผักหวานป่าซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจท้องถิ่นที่สร้างรายได้ให้ครอบครัวเป็นอย่างดี ผลผลิตที่ผลิตได้ในพื้นที่จะนำไปหน่ายด้วยตนเอง ทำให้ทราบกลไก และความต้องการของท้องตลาด สามารถนำมาวางแผนการผลิตได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสาน ผู้สนใจสามารถเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิต การผลิตและจำหน่ายด้วยตนเอง การใช้ชีวิตแบบพอเพียง พึ่งพาตนเองและเป็นที่พึ่งของผู้อื่น มีน้ำใจให้กับชุมชนที่อยู่อาศัย

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา ประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

- การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ
- จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น โรงเรียน

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

- การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ (กบนา)
- การปลูกพืชผัก และการเพาะกล้าไม้ (ผักกาด ฟักทอง กะหล่ำปลี คะน้า พริก มะเขือ ถั่วฝักยาว)
- การรูปผลผลิตการเกษตรในรูปการตากแห้ง

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

- การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ จำนวน ๒๐ ไร่ ได้จัดสรรพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือ

๑. พื้นที่อยู่อาศัย/บ่อกบ/เลี้ยงปลาดุก จำนวน ๑ ไร่

๒. พื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้า จำนวน ๒ ไร่

๓. พื้นที่ปลูกไม้ผล/ผักหวานป่า จำนวน ๑๗ ไร่

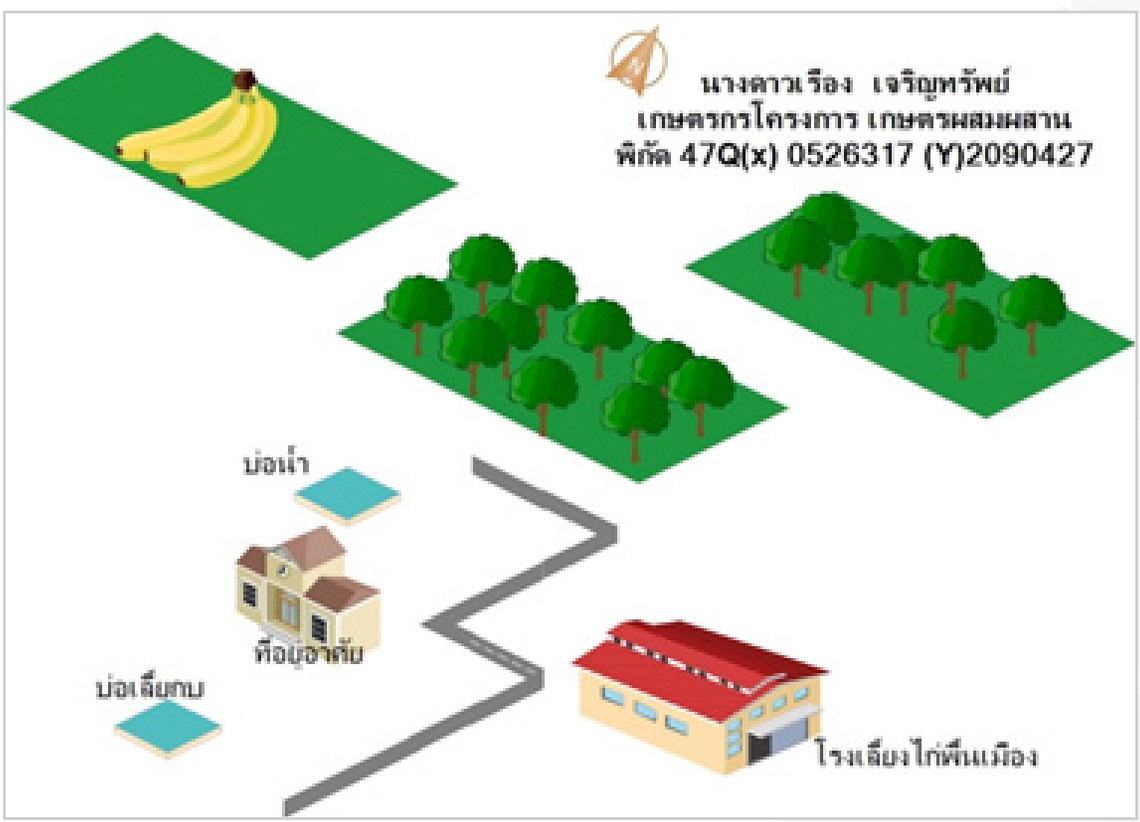

๒) ภาพประกอบ

๑๐. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายสินชัย วิริยะจรรยงค์ (ด้านเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายสินชัย วิริยะจรรยงค์

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๙/๑ บ้านแม่ฮ้อยเงินใต้ หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่ฮ้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๙-๔๓๒๘๖๐๗

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

ก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ เดิมประกอบอาชีพรับจ้างเป็นพนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง นอกจากนี้เจ้าของศูนย์เรียนรู้มีความรู้ด้านการเกษตรเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และยังมีพื้นที่ทำการเกษตรของครอบครัวอยู่ ในช่วงเวลาว่างหลังทำงานหรือลางานชอบทำกิจกรรมปลูกพืชผักต่าง ๆ รวมถึงการค้นคว้าหาข้อมูลด้านเกษตรใหม่ๆ ด้วย

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (X) ๐๕๓๗๕๘๖ (Y) ๒๑๐๗๑๐๔

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

แต่เดิมเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นพนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง มีรายได้เพียงอย่างเดียวเข้ามาจุนเจือครอบครัว จึงมีความคิดว่าหากวันเวลาล่วงเลยไปตนเองมีอายุเพิ่มขึ้นน่าจะหาอาชีพเสริมมารองรับไว้ เมื่อวันใดลาออกจากบริษัทไปจะได้มีอาชีพ มีกิจกรรมสร้างรายได้ทำต่อไป และด้วยเหตุผลส่วนตัวที่ชอบกิจกรรมการเกษตรเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว มีพื้นที่ของครอบครัวอยู่ จึงได้ใช้เวลาว่างในวันที่ไม่ได้ไปทำงานหรือลางานเพื่อไปเสาะแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ทางด้านการเกษตรและแหล่งสำคัญที่ได้เข้าไปเรียนรู้ ช่วยจุดประกายในหลาย ๆ กิจกรรมก็คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเลี้ยงไก่พื้นเมือง การเพาะเลี้ยงกบเบื้องต้น การเลี้ยงปลาเศรษฐกิจ การปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่างตามแนวพระราชดำริ การทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ฯ การปลูกลำไยพันธุ์อีดอ การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพการพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนในการเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยี เกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ การพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงกบเพื่อการตลาด

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาและดูงานในด้านการเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ มาก รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้เข้ามาช่วยเสริมสิ่งสำคัญในด้านการจัดรูปแบบพื้นที่ในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปรับใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	นำแนวคิดและองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนน้อมนำแนวพระราชดำริ เดินทางบนพื้นฐานความพอเพียงมาปรับใช้ วางแผนจัดสรรพื้นที่ เลือกกิจกรรมที่ตนเองและครอบครัวถนัดมาดำเนินการตามกำลังความสามารถ	- อบรมเรื่องเกษตรผสมผสาน - การเลี้ยงปลาดุก - การเลี้ยงปลาในกระชัง - การเลี้ยงปศุสัตว์ต่าง ๆ เช่น การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ ไก่ เป็ด - การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ	
การจัดการตลาด	พืชผักที่ปลูกนอกจากจะเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน ส่วนหนึ่งจะนำไปจำหน่ายภายในชุมชน		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่หลากหลายพื้นที่ จำนวน ๖ ไร่ ๑ งาน แบ่งเป็น พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน ๑ ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตรผสมผสาน จำนวน ๕ ไร่ ๑ งาน พืชที่ปลูกได้แก่ ลำไย มะพร้าวมะม่วง กล้วยน้ำว้า ส่วนสัตว์ที่เลี้ยงอยู่ภายในศูนย์ฯ ได้แก่ ปลาดุก ปลานิล เป็ดเทศ ไก่พื้นเมือง เป็นต้น

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกษตรผสมผสานต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย ได้แก่ การเลี้ยงกบนา ปลูกพืชผักตามฤดูกาลต่าง ๆ การเลี้ยงปลานิล ปลาดุก และเลี้ยงไก่และเป็ดเทศ รวมถึงการจำหน่ายไข่ไก่และไข่เป็ด นอกจากนี้ยังเลี้ยงโคพื้นเมือง ปลูกไม้ผล (ลำไย ขนุน มะม่วง) และเลี้ยงสุกรด้วย

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ลำไย												
มะพร้าว												
มะม่วง												
กล้วยน้ำว้า												
ปลาดุก												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
พืชผัก	✓		
ไม้ผล		✓	
สัตว์บก	✓		
สัตว์น้ำ	✓		

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
ไม้ผล			✓

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/ กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
ไม้ผล		✓			

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑.	ลำไย	๒๐๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
๒.	มะพร้าว	๕๐,๐๐๐	
๓.	มะม่วง	๖,๐๐๐	
๔.	กล้วยน้ำว้า	๓,๐๐๐	
๕.	ปลาดุก	๓,๐๐๐	
๖.	ไก่พื้นเมือง	๑๐,๐๐๐	
รวม		**๒๗๒,๐๐๐**	**๕๐,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

เป็นแหล่งศึกษาดูงาน เรียนรู้วิถีชีวิต เป็นตัวอย่างรูปแบบของการจัดสรรพื้นที่ ให้กับนักเรียน นักศึกษา เพื่อนบ้าน ประชาชนทั่วไป ตลอดจนชาวต่างประเทศที่สนใจ และตัวเกษตรกรเองมีความเต็มใจและพร้อมที่จะแนะนำให้เพื่อนบ้านได้เจริญรอยตามหันมาทำเกษตรผสมผสาน หันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์เป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนและเผยแพร่แนวพระราชดำริสู่ชุมชน

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ได้นำแนวคิดและองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนน้อมนำแนวพระราชดำริเดินทางบนพื้นฐานความพอเพียงมาปรับใช้ วางแผนจัดสรรพื้นที่ เลือกกิจกรรมที่ตนเองและครอบครัวถนัดมาดำเนินการตามกำลังความสามารถ เลือกความหลากหลาย ให้รายได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีแหล่งอาหารในครัวเรือนไม่จำเป็นต้องซื้อหา ภรรยาสามารถดำเนินการในช่วงที่ตนเองไปทำงานได้อย่างไม่ลำบาก ซึ่งได้ใช้เวลาในตอนเย็นและวันเสาร์อาทิตย์ลงพื้นที่ทำเกษตรผสมผสานอย่างเต็มที่ ผลผลิตที่ได้ภรรยาได้นำไปจำหน่ายในชุมชน ชีวิตครอบครัวมีความสุข ทุกกิจกรรมได้เกื้อกูลประโยชน์ต่อกัน การปลูกพืชผัก ไม้ผล เน้นกระบวนการทางธรรมชาติใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ปั้นเม็ดปุ๋ยคอก และน้ำหมักชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมี ทุกวันนี้ได้ดำเนินกิจกรรมเกษตรผสมผสานอย่างเต็มที่ จัดสรรพื้นที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างลงตัว วางเส้นทางเดินในพื้นที่พร้อมดูความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรม ตลอดจนมีความรอบรู้ ละเอียดในการคัดเลือกกิจกรรม ดำเนินชีวิตโดยไม่ประมาท ไม่ฟุ่งเฟ้อ รายได้ที่ได้รับมาหลังจากหักค่าใช้จ่ายก็จะเก็บไว้เป็นเงินออม สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับเกษตรกรคนหนึ่งที่สามารถประกอบอาชีพทำงานในบริษัท แต่มีใจรักทางการเกษตร มองการณ์ไกลในวันข้างหน้า ซึ่งสุดท้ายแล้วชีวิต การทำงานของลูกจ้าง เมื่ออายุมากขึ้นจนไม่สามารถทำงานได้ จำเป็นต้องกลับมาอยู่ยังถิ่นฐานเดิม หากมีการวางแผนรับมือ ก็สามารถเชื่อมต่อกิจกรรมและอาชีพได้อย่างไม่ต้องกังวล เหล่าไม้ผลเจริญเติบโตขึ้นตามอายุการปลูก และทยอยให้ผลผลิต พื้นที่ว่างระหว่างต้นไม้ผลไม่เคยว่างเว้นจากชนิดพืชผักต่าง ๆ ที่สามารถนำไปบริโภคและจำหน่ายสร้างรายได้

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๑,๐๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

- การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ
- จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น ทหาร อบต. กศน.

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

- รูปแบบและวิธีการทำเกษตรแบบผสมผสาน
- การปลูกและดูแลไม้ผล (ลำไย ส้มโอ กล้วยน้ำว้า)
- การปลูกพืชผักและพืชสวนครัว
- การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ

- การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ
- การเลี้ยงไก่พื้นเมือง
- การเลี้ยงปลา (ปลาดุก ปลานิล)
- การเลี้ยงเป็ดเทศ
- การเลี้ยงสุกร
- การเพาะเมล็ดพืชผักและการปลูก
- การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ
- การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

- การพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน
- การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค
- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ มีพื้นที่ จำนวน ๖ ไร่ ๑ งาน แบ่งเป็น พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน ๑ ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตรผสมผสาน จำนวน ๕ ไร่ ๑ งาน พืชที่ปลูกได้แก่ ลำไย มะพร้าว มะม่วง กล้วยน้ำว้า ส่วนสัตว์ที่เลี้ยงอยู่ภายในศูนย์ฯ ได้แก่ ปลาดุก ปลานิล เป็ดเทศ ไก่พันธุ์พื้นเมือง เป็นต้น

๒) ภาพประกอบ

๑๑. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายสุนทร ดาวแก้ว (ด้านเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายสุนทร ดาวแก้ว

๑.๒ สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ ๒๔๙ หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่ฮ้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๑-๑๗๙๗๑๖๔

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๑

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เดิมเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก หลังการทำนาจะปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น กระเทียม หอมแดง ซึ่งในแต่ละปีราคาของพืชที่ปลูกไม่แน่นอนขึ้นลงตามสภาวะของตลาด อีกทั้งต้นทุนในการผลิตสูงต้องซื้อปุ๋ยเคมีจำนวนมากมาบำรุง และยากำจัดโรคแมลงศัตรูพืช ซึ่งยิ่งใช้นานวันเข้า ส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของตนเองเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบพื้นที่ ดินในพื้นที่เริ่มเสื่อมลงอย่างเห็นได้ชัด จากปัญหาด้านกิจกรรมที่ไม่หลากหลาย รายได้ที่ครอบครัวได้รับไม่ต่อเนื่อง ขาดทุนจากการดำเนินการ จึงตั้งใจหากิจกรรมเกษตรอื่น ๆ เข้ามาช่วยปรับปรุงอาชีพ โดยได้เข้ามาเรียนรู้และฝึกอบรมกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ในกิจกรรมที่จะนำไปปฏิบัติได้ในพื้นที่ของตน ใฝ่เรียนรู้ไปศึกษาตามแหล่งวิชาการต่าง ๆ สมัครเข้าเป็นหมอดินอาสาเพื่อนำความรู้มาพัฒนาพื้นที่

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (x) ๐๕๑๖๖๙๗ (Y) ๒๐๗๙๖๔๕

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

เดิมเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก หลังการทำนาจะปลูก พืชเชิงเดี่ยว เช่น กระเทียม หอมแดง ซึ่งในแต่ละปีราคาของพืชที่ปลูกไม่แน่นอนขึ้นลง ตามสภาวะของตลาด อีกทั้งต้นทุนในการผลิตสูงต้องซื้อปุ๋ยเคมีจำนวนมากมาบำรุง และยากำจัดโรคแมลงศัตรูพืช ซึ่งยิ่งใช้นานวันเข้า ส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของตนเองเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบพื้นที่ ดินในพื้นที่เริ่มเสื่อมลงอย่างเห็นได้ชัด จากปัญหาด้านกิจกรรมที่ไม่หลากหลาย รายได้ที่ครอบครัวได้รับไม่ต่อเนื่องขาดทุนจากการดำเนินการ จึงตั้งใจหากิจกรรมเกษตรอื่นๆ เข้ามาช่วยปรับปรุงอาชีพ โดยได้เข้ามาเรียนรู้และฝึกอบรมกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ในกิจกรรมที่จะนำไปปฏิบัติได้ในพื้นที่ ใฝ่เรียนรู้ไปศึกษาตามแหล่งวิชาการต่างๆ สมัครเข้าเป็นหมอดินอาสาเพื่อนำความรู้มาพัฒนาพื้นที่หลังเข้าร่วมโครงการกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ยึดอาชีพการทำนาเหมือนในอดีต แต่ได้เพิ่มกิจกรรมต่าง ๆ โดยแบ่งพื้นที่ดำเนินการอย่างมีแบบแผนและลงตัว สามารถใช้ประโยชน์เกื้อกูลจากกิจกรรมหนึ่งสู่อีกกิจกรรม เช่น ใช้มูลสุกรบำรุงพืชผัก ไม้ผล ทำนาข้าว ทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพใช้เอง เป็นต้น ในด้านปศุสัตว์ได้แบ่งพื้นที่โรงเรือนเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นสัดส่วน เพื่อความสะดวกในการคัดแยกขนาดและการอนุบาล นอกนี้ยังโดดเด่นในเรื่องของการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สุกร ทุกกระบวนการตั้งแต่การเลี้ยงดู การบำรุงแม่สุกร การทำคลอด จนกระทั่งการอนุบาลสุกร มีความชำนาญในเรื่องนี้เป็นพิเศษ

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด การเลี้ยงปลาเศรษฐกิจ การปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่างตามแนวพระราชดำริ การทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์และผลิตภัณฑ์อินทรีย์เพื่อการผลิตทางการเกษตร การเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนในการเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ การเลี้ยงสุกร การปลูกและขยายพันธุ์ไม้ผล การพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงกบตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงกบเพื่อการตลาด

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้ศึกษาและดูงานในด้านการเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ มาก รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้เข้ามาช่วยเสริมสิ่งสำคัญในด้านการจัดรูปแบบพื้นที่ในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปรับใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ฯ	ความรู้จากหน่วยงานภาย
การผลิต	มีการทำลองปฏิบัติด้วยตนเอง และประยุกต์เอาความรู้จากการอบรมมาปรับใช้ให้เข้ากับพื้นที่ของตน	- เกษตรทฤษฎีใหม่	หมอดินอาสา ของกรมพัฒนาที่ดิน

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่จำนวน ๗ ไร่ ๓ งาน (ที่ดินของตนเอง ๒ ไร่ ๑ งานที่ดินเช่า ๔ ไร่ ๒ งาน) แบ่งเป็น

- พื้นที่ทำนา จำนวน ๔ ไร่ ๒ งาน
- พื้นที่ทำเกษตรผสมผสาน จำนวน ๒ ไร่
- พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน ๓ งาน

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้แบ่งเป็นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ ได้แก่ ทำนา การปลูกผักสวนครัวต่าง ๆ เช่น ชะอม ผักหวานบ้าน กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก ผักกาด พริก ผักคาวตอง ผักชีฝรั่ง เลี้ยงไก่พื้นเมือง เลี้ยงเป็ดเทศพื้นเมือง เลี้ยงแม่พันธุ์สุกร เลี้ยงปลานิล การปลูกไม้ผลต่าง ๆ เช่น ลำไย กล้วยน้ำว้า ขนุน น้อยหน่า

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
ทำนา												
เลี้ยงวัว												
เลี้ยงปลานิล												
เลี้ยงกบนา												
ปลูกข้าวโพด												
ปลูกลำไย												
เลี้ยงไก่ไข่												
เลี้ยงไก่พื้นเมือง												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	กิน	ขาย	กิน+ขาย
ข้าว			✓
พืชไร่		✓	
พืชผัก			✓
ไม้ผล			✓
สัตว์บก			✓
สัตว์น้ำ			✓

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืช ๑. ทำนา ๒. ปลูกข้าวโพด ๓. ปลูกลำไย	✓		

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
สัตว์ ๑. เลี้ยงวัว ๒. เลี้ยงกบนา ๓. เลี้ยงปลานิล ๔. เลี้ยงไก่ไข่ ๕. เลี้ยงไก่พื้นเมือง			✓

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓				
สัตว์		✓			

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	เลี้ยงไก่พื้นเมือง	๒๘,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
๒	เลี้ยงสุกร	๓๔,๐๐๐	
๓	เลี้ยงปลานิล	๓,๐๐๐	
๔	เลี้ยงกบนา	๒,๔๐๐	
๕	ปลูกข้าวโพด	๓๘,๐๐๐	
๖	ปลูกลำไย	๔,๒๐๐	
๗	**ทำนา**	**๑๑๘,๑๐๐**	
๘	**เลี้ยงไก่ไข่**	**๒,๓๐๐**	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๒๓๐,๐๐๐**	**๗๙,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีการแบ่งพื้นที่ดำเนินการอย่างมีแบบแผนและลงตัว สามารถใช้ประโยชน์เกื้อกูลจากกิจกรรมหนึ่งสู่อีกกิจกรรม เช่น ใช้มูลสุกรบำรุงพืชผัก ไม้ผล นาข้าว ทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพใช้เอง เป็นต้น ในด้านปศุสัตว์เกษตรกรได้แบ่งพื้นที่โรงเรือนเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นสัดส่วน เพื่อความสะดวกในการคัดแยกขนาด การอนุบาล

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความเชี่ยวชาญด้านการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สุกร ทุกกระบวนการตั้งแต่การเลี้ยงดู การบำรุงแม่สุกร การทำคลอด จนกระทั่งการอนุบาลสุกร

● เป็นที่ศึกษาเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่โดดเด่น มีผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้กิจกรรมภายในศูนย์ฯ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จะมีนักศึกษามาเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างต่อเนื่อง

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้น้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว และ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรมาใช้อยู่เสมอ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ใช้ความขยัน อดทน และมีน้ำใจในการดำเนินชีวิต แม้สุขภาพของภรรยาไม่ค่อยแข็งแรงหลังจากประสบอุบัติขาหัก ไม่สามารถทำงานหนักได้ แต่สองชีวิตก็เดินต่อไปด้วยกันอย่างไม่ย่อท้อ มีความสุขบนความพอเพียง มีกิน มีใช้ มีเงินเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็นในวันข้างหน้า เป็นแหล่งศึกษาดูงาน เรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน โดยแต่ละกิจกรรมได้ผสมผสานแนวความคิด ภูมิปัญหาชาวบ้าน สิ่งที่ท้องถิ่นมีแต่หลายคนมองข้ามไม่นำมาใช้ประโยชน์ แต่ที่มีทุกสิ่งทุกอย่างจะมีคุณค่า สามารถสร้างประโยชน์ในตัวของมันเอง สถานที่แห่งนี้ยังคงเปิดต้อนรับผู้ที่สนใจได้เข้ามาเรียนรู้ หลายร้อยชีวิตได้เข้ามาเยี่ยมชม หลายชีวิตของเยาวชนได้เข้ามาฝากตัวเป็นลูกหลานมาพักแรมอาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อที่จะได้เรียนรู้ ได้ปฏิบัติอย่างใกล้ชิด กำลังเพียงน้อยแต่สามารถสร้างสิ่งที่ดีมีคุณค่าได้อย่างมหาศาลก่อเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ และถือว่าเป็นแรงขับเคลื่อนแนวพระราชดำริที่สำคัญ เป็นตัวอย่างการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงได้เป็นอย่าง

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๑,๐๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

- การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ
- การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร
- จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

- รูปแบบและวิธีการทำเกษตรแบบผสมผสาน
- รูปแบบและวิธีการทำนา
- ปลูกไม้ผล (ขนุน กล้วยน้ำว้า มะขาม มะละกอ)
- ปลูกพืชผักสวนครัวและผักพื้นบ้าน
- เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สุกร
- การเลี้ยงปลา (ปลานิล)
- การเลี้ยงกบนา
- การเลี้ยงไก่พื้นเมือง
- การเลี้ยงไก่ไข่
- การเลี้ยงห่าน
- การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

- การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน
- การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค
- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

ที่ดินของตนเอง จำนวน ๒ ไร่ ๓ งาน

ที่ดินเช่า จำนวน ๔ ไร่ ๒ งาน แบ่งเป็น

- พื้นที่ทำนา
  จำนวน ๔ ไร่ ๒ งาน
- พื้นที่ทำเกษตรผสมผสาน
  จำนวน ๒ ไร่
- พื้นที่อยู่อาศัย
  จำนวน ๓ งาน

๒) ภาพประกอบ

๑๒. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางเพียรทอง พรหมคำทิพย์ (ด้านผลิตภาคเกษตร : การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางเพียรทอง พรหมคำทิพย์

๑.๒ สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ ๗๔ หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๔-๖๖๐๙๕๕๒

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๖

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เดิมประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ปลูกหอมแดง ปลูกกระเทียม ปลูกพืชผัก เช่น พริก มะเขือ เป็นต้น รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตดังกล่าวไม่แน่นอน ไม่ต่อเนื่อง และไม่คุ้มกับการลงทุน ค่าใช้จ่ายของครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีเงินเก็บออมไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็น

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (x) ๐๕๒๑๔๖๓ (Y) ๒๐๘๒๑๓๘

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ในปี ๒๕๔๕ ได้เริ่มเรียนรู้การเพาะเห็ด โดยเข้าไปฝึกอบรมหลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เพื่อนำความรู้ทางวิชาการ เทคนิคต่าง ๆ มาร่วมพัฒนา โดยมีทักษะการผลิตก้อนเห็ดเป็นทุนเดิม จึงเป็นข้อได้เปรียบ เมื่อเข้าไปเรียนรู้ นำความรู้ เทคนิค มาพัฒนากิจกรรมเพาะเห็ด ในระยะแรกเริ่มเพาะเห็ดนางฟ้าเป็นพื้นฐานก่อน เมื่อประสบความสำเร็จ จึงเพิ่มชนิดของเห็ดที่เพาะ รวมทั้งเปลี่ยนวัตถุดิบจากเดิมใช้ขี้เลื่อยไม้ฉำฉาร่วมกับฟางข้าวสับเป็นขี้เลื่อยไม้ยางพารา ถึงแม้จะมีราคาสูงแต่เลือกใช้เนื่องจากทำให้เห็ดให้ผลผลิตสูง อายุการเก็บเกี่ยวยาวนาน ปัจจุบันเกษตรกรได้คัดเลือกชนิดเห็ดที่เหมาะสมตามที่ตนเองถนัด และเป็นที่ต้องการของตลาด เน้นความหลากหลายและต่อเนื่อง โดยวางแผนการผลิตเป็นรุ่น ๆ มีผลผลิตออกจำหน่ายตลอดปี รวมทั้งการผลิตก้อนเห็ดพร้อมเปิด ได้แก่เห็ดหอม และเห็ดนางฟ้า จำหน่ายสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ฝายต้นน้ำลำธารเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพเกษตรกร การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนในการเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยี เกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ การปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่างตามแนวพระราชดำริ การพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงกบตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเชื่อมโลหะไฟฟ้า การตีมีด (ขั้นพื้นฐาน) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

นางเพียรทอง พรหมคำทิพย์ เป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาและดูงานในด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- การจัดการควบคุมโรงเรือนตั้งแต่ ความชื้น อุณหภูมิ แสงแดด การให้น้ำ ทิศทางลม ให้เหมาะกับเห็ดแต่ละชนิด - การจัดปฏิทินการผลิตเห็ดให้เหมาะสมกับฤดูกาล	- การผลิตก้อนเชื้อเห็ด - ขั้นตอนการเตรียมอาหารสำหรับเชื้อเห็ด - การดูแลจัดการสถานที่ให้เหมาะสมกับการเพาะเลี้ยงเชื้อเห็ด	
การจัดการผลผลิต	- กระบวนการในการเก็บรักษาผลผลิตเห็ดแต่ละชนิด - การวางแผนการผลิตเห็ดให้เหมาะสมกับ ช่วงฤดู		
การจัดการตลาด	- ผลผลิตเชื้อเห็ดและชาจากเห็ดต่าง ๆ จะมีพ่อค้ามารับซื้อโดยตรง	- ศูนย์ศึกษาฯ รับซื้อเชื้อเห็ดทุกปี	

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร มีกิจกรรมตั้งแต่การผลิตก้อนเห็ด การบ่มก้อนเชื้อ การเปิดดอกและการเก็บเกี่ยว ตลอดจนการจำหน่ายผลผลิต และยังเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้ที่สนใจในเรื่องการประกอบอาชีพการเพาะเห็ดเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหอม เห็ดขอนขาว เห็ดลม เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดหลินจือ เห็ดหัวลิง) ปลูกไม้ผล (ลำไย มะม่วง มะยงชิด ฝรั่ง) ปลูกพืชผักสวนครัว

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
เพาะเห็ดขอนขาว												
ผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางรม												
ผลิตก้อนเชื้อเห็ดขอนขาว												
เพาะเห็ดนางฟ้า												
เพาะเห็ดนางรม												
เพาะเห็ดหูหนู												
เพาะเห็ดหอม												
เพาะเห็ดหลินจือ												
เพาะเห็ดเป๋าฮื้อ												
เพาะเห็ดลมป่า												
เพาะเห็ดขอนดำ												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
เห็ด		✓	

๕.๕ การแปรรูปผลผลิต

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
เห็ด	✓			

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
๑. เพาะเห็ดขอนขาว ๒. ผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางรม ๓. ผลิตก้อนเชื้อเห็ดขอนขาว ๔. เพาะเห็ดนางฟ้า ๕. เพาะเห็ดนางรม ๖. เพาะเห็ดหูหนู ๗. เพาะเห็ดหอม ๘. เพาะเห็ดหลินจือ ๙. เพาะเห็ดเป๋าฮื้อ ๑๐ เพาะเห็ดลมป่า ๑๑.เพาะเห็ดขอนดำ			✓

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
๑. เพาะเห็ดขอนขาว ๒. ผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางรม ๓. ผลิตก้อนเชื้อเห็ดขอนขาว ๔. เพาะเห็ดนางฟ้า ๕. เพาะเห็ดนางรม ๖. เพาะเห็ดหูหนู ๗. เพาะเห็ดหอม ๘. เพาะเห็ดหลินจือ ๙. เพาะเห็ดเป๋าฮื้อ ๑๐ เพาะเห็ดลมป่า ๑๑.เพาะเห็ดขอนดำ		✓			

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า	๑๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
๒	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางรม	๒๐,๐๐๐	
๓	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดขอนขาว	๑๐,๐๐๐	
๔	เพาะเห็ดนางฟ้า	๒๐,๐๐๐	
๕	เพาะเห็ดนางรม	๑๕,๐๐๐	
๖	เพาะเห็ดหอม	๑๕,๐๐๐	
๗	**เพาะเห็ดขอนขาว**	**๒๐,๐๐๐**	
๘	**เพาะเห็ดหูหนู**	**๑๐,๐๐๐**	
๙	เพาะเห็ดหลินจือและผลิตภัณฑ์	๑๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
๑๐	ปลูกลำไย	๕๐,๐๐๐	
๑๑	เพาะเห็ดขอนดำ	๑๐,๐๐๐	
๑๒	เพาะเห็ดลมป่า	๔,๐๐๐	
๑๓	เพาะเห็ดเป๋าฮื้อ	๖,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๒๐๐,๐๐๐**	**๗๐,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีการเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบแบบวงจร เริ่มตั้งแต่การผลิตก้อนเห็ด การบ่มก้อนเชื้อ การเปิดดอกและการเก็บเกี่ยว ตลอดจนการจำหน่ายผลผลิต และยังเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้ที่สนใจในเรื่องการประกอบอาชีพการเพาะเห็ดเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ได้คัดเลือกชนิดเห็ดที่เหมาะสมตามตนเองถนัด และเป็นที่ต้องการของตลาด เน้นความหลากหลายและต่อเนื่อง โดยวางแผนการผลิตเป็นรุ่น ๆ มีผลผลิตออกจำหน่ายตลอดปี รวมทั้งการผลิตก้อนเห็ดพร้อมเปิด ได้แก่เห็ดหอม และเห็ดนางฟ้า จำหน่ายสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง สามารถดำเนินกิจกรรมเพาะเห็ดได้เป็นอย่างดี มีเห็ดหลากหลายชนิดให้ผลผลิตจำหน่ายสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง ครอบครัวมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีเงินเก็บออมบนพื้นที่ ๔ ไร่ มีโรงเห็ดทั้งหมด ๑๒ โรง หมุนเวียนใช้งานสลับกันไป ปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้สนใจทั่วไปเกี่ยวกับกิจกรรมการเพาะเห็ดครบวงจรและเป็นแหล่งผลิตก้อนเห็ดนางฟ้า และเห็ดหอมที่มีคุณภาพแห่งหนึ่ง

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๒๐๐-๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

- การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ
- การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร
- จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น ทหาร อบต. กศน.

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ดหลินจือ การเพาะเห็ดหัวลิง การเพาะเห็ดหอม การเพาะเห็ดขอนขาว การเพาะเห็ดหูหนู การเพาะเห็ดนางฟ้า

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

- การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (การเขี่ยเชื้อเห็ด การผลิตก้อน การเปิดดอก) สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ
- การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน
- การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค
- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ จำนวน ๖ ไร่ ๒ งาน ได้แบ่งพื้นที่เป็น พื้นที่อยู่อาศัยและโรงเพาะเห็ดจำนวน ๔ ไร่ และพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน ๒ ไร่ ๒ งาน

บ้านของนางเพียรทอง พรมคำทิพย์

พิกัด 47 Q (K) 0521463 (Y) 2082138

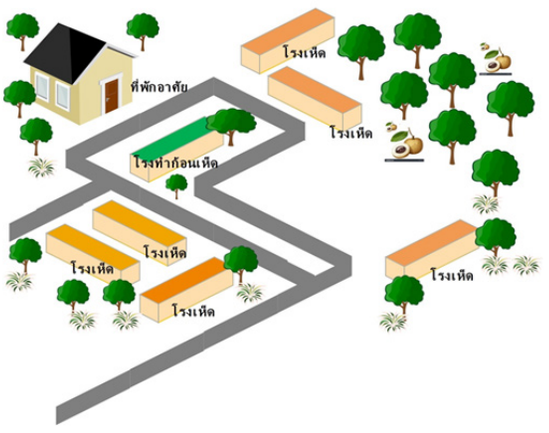

๒) ภาพประกอบ

๑๓. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายเมืองมนต์ ไทยใจอุ่น (ด้านผลิตภาคเกษตร : ปศุสัตว์)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายเมืองมนต์ ไทยใจอุ่น

๑.๒ สถานที่ตั้ง หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๐-๔๙๘๖๒๗๓

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

ครอบครัวของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการเลี้ยงโคนมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นเวลา ๓ เดือน และนำโคนมมาทดลองเลี้ยง ขยายพันธุ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ คอยเป็นพี่เลี้ยงอยู่ตลอดเวลา

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (x) ๐๕๓๗๕๘๖ (Y) ๒๑๐๗๑๐๔

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

เมืองมนต์ ไทยใจอุ่น เป็นเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการผลิตโคนมรุ่นสองที่สืบทอดจากบิดา (นายเสาร์ ไทยใจอุ่น) การดำเนินกิจกรรมของฟาร์มไม่เพียงแต่รีดน้ำนมขายให้กับสหกรณ์โคนมเท่านั้น แต่ฟาร์มยังมุ่งเน้นให้เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเลี้ยงโคนม ตั้งแต่การคัดเลือกน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ที่ดี การเก็บรักษาน้ำเชื้อ การผสมพันธุ์เทียม การดูแลโคขณะตั้งท้อง จนคลอดและการอนุบาลลูกโคนม ปัจจุบันมีโคทั้งหมด ๓๙ ตัว แบ่งเป็นโคนมแม่พันธุ์จำนวน ๒๐ ตัว และโคนมเล็กจำนวน ๑๙ ตัว เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้ศึกษาเพิ่มเติมองค์ความรู้ของตนเองในเรื่องการเลี้ยงโคนมจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และกรมปศุสัตว์ ได้นำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับตน เรียนรู้ทดลองปฏิบัติจริงเพื่อให้มีความชำชาญ โดยเฉพาะเรื่องการการคัดเลือกน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ที่ดี การเก็บรักษาน้ำเชื้อ ที่ต้องอาศัยความชำนาญและการสะสมประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการเลี้ยงโคนมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นเวลา ๓ เดือน และนำโคนมมาทดลองเลี้ยง ขยายพันธุ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีศูนย์ศึกษาการ พัฒนาฯ คอยเป็นพี่เลี้ยงอยู่ตลอดเวลาจนในปัจจุบันมีความเชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงโคนม จึงได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ อย่างต่อเนื่อง

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาและดูงานในด้านการเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ มาก รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้เข้ามาช่วยเสริมสิ่งสำคัญในด้านการจัดรูปแบบพื้นที่ในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปรับใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	จากที่ไปศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทั้งจากศูนย์ศึกษาฯและกรมปศุสัตว์ ได้นำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับตน ทดลองปฏิบัติจริงเพื่อให้มีความชำชาญ โดยเฉพาะเรื่องการ การคัดเลือกน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ที่ดี การเก็บรักษาน้ำเชื้อ ที่ต้องอาศัยความชำนาญและการสะสมประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง	เข้าร่วมโครงการเลี้ยงโคนมจากศูนย์ศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นเวลา ๓ เดือน และนำโคนมมาทดลองเลี้ยง ขยายพันธุ์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยมีศูนย์ศึกษาคอยเป็นพี่เลี้ยงอยู่ตลอดเวลาจนในปัจจุบันมีความเชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงโคนมจึงได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ อย่างต่อเนื่อง	การอบรมเรื่องการผสมเทียมจากกรมปศุสัตว์
การจัดการตลาด	จำหน่ายผลผลิตให้กับสหกรณ์โคนมสันกำแพง		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

- รีดน้ำนมจำหน่ายให้กับสหกรณ์โคนมแม่ออน
- จำหน่ายมูลโคนมดิบ

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

เนื่องจากเป็นโรงเรือนขนาดกลาง การบริหารจัดการโรงเรือนจึงใช้แรงงานภายในครัวเรือนเป็นหลัก ดำเนินกิจกรรมภายในฟาร์มตั้งแต่การคัดเลือกน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ที่ดี การเก็บรักษาน้ำเชื้อ การผสมพันธุ์เทียม การดูแลโคขณะตั้งท้อง จนคลอดและการอนุบาลลูกโคนม โดยแบ่งหน้าที่กับภรรยาในการให้อาหารโคในช่วงเช้าและช่วงเย็น การดูแลเลี้ยงโคนมส่วนใหญ่ให้วัวกินเปลือกจากฝักข้าวโพดอ่อนและหญ้าเนเปียร์เป็นอาหารซึ่งวัวจะให้นำนมดีกว่าการกินซังข้าวโพด โรงเรือนมีการแบ่งโคแม่พันธุ์และโคเล็กออกจากกันเพื่อให้ง่ายในการจัดการ ล้างทำความสะอาดเก็บมูลวัวทุกวันเพื่อลดกลิ่นและการสะสมของเชื้อโรค และรีดนมวัวทุกวันในตอนเช้าประมาณ ตี ๔-ตี ๕ โดยการรีดนมวัวจะให้น้ำนมเฉลี่ยประมาณ ๑-๒ ถัง ต่อตัว หรือประมาณ ๑๐-๑๕ กก.

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
น้ำนมดิบ												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
น้ำนมดิบ		✓	
มูลวัว		✓	

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
น้ำนมดิบ		✓	
มูลวัว	✓		

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช			✓		
มูลวัว		✓			

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	ทำนา	๓๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
๒	จำหน่ายน้ำนมดิบ	๓๕๘,๐๐๐	
๓	จำหน่ายมูลโคนม	๒,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๓๙๐,๐๐๐**	**๑๐๐,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความเชี่ยวชาญครบวงจรโดยเฉพาะเรื่องการ การคัดเลือกน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ที่ดีการเก็บรักษาน้ำเชื้อ

● มีการบูรณาการความรู้ที่ไปอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องการผสมเทียม ที่ต้องใช้เทคนิควิธีการที่ค่อนข้างเฉพาะ รวมถึงความประณีตและต้องประสบการณ์ความชำนาญเฉพาะ

● สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงโคนม ตั้งแต่การคัดเลือกน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ที่ดี การเก็บรักษาน้ำเชื้อ การผสมพันธุ์เทียม การดูแลโคขณะตั้งท้อง จนคลอดและการอนุบาลลูกโคนม ให้แก่ผู้เยี่ยมชมได้เป็นอย่างดี

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม/ประเทศ

หลังเข้าร่วมโครงการกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะประสบการณ์จากบิดามาอย่างต่อเนื่อง และสืบทอดกิจกรรมต่อจากบิดา จนปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านปศุสัตว์ การเลี้ยงโคนม ทุกวันนี้ประสบความสำเร็จได้ด้วย “ความขยัน อดทน มีวินัยในตัวเอง” ทำทุกอย่าง “ค่อยเป็นค่อยไป ไม่ทำเกินตัว ” เกินกำลังที่สามารถจะทำได้ ทุกขั้นตอน “เอาใจใส่ทำอย่างเต็มที่” และทำด้วยความประณีต จึงทำให้งานสัมฤทธิ์ผล ชีวิตมีความสุขจาก “ความพอประมาณ”

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๒๐๐-๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

● การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร

● จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น ทหาร อบต. กศน.

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมแบบครบวงจรและการรีดโคนม

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวน ๒๐ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่สำหรับพักอาศัย โรงเรือนสำหรับเลี้ยงโคนมและโรงฟางแห้งสำหรับเป็นอาหารของโคนม

๒) ภาพประกอบ

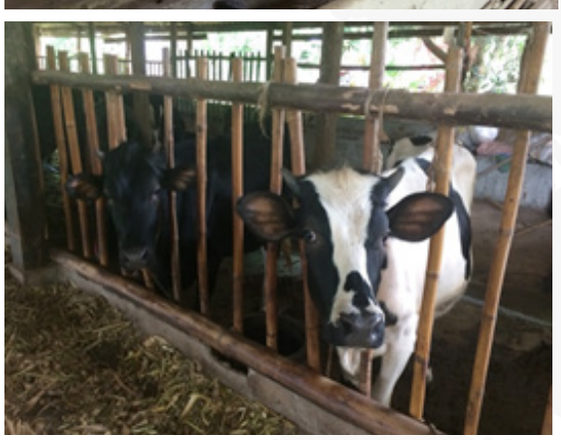

๑๔. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายสุจินต์ แสงแก้ว (ด้านผลิตภาคเกษตร : ปศุสัตว์)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายสุจินต์ แสงแก้ว

๑.๒ สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ ๑๐๒/๑ หมู่ที่ ๖ ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๑-๗๒๔๗๘๗๖

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๓

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เดิมประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประกอบด้วย ปลูกมันเทศ ยาสูบ ถั่วเหลือง ข้าวโพด ประสบปัญหาต้นทุนในการดำเนินการ ปุ๋ยเคมี ยากำจัดแมลงศัตรูพืช ราคาสูง เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่ได้รับนั้น ในบางปีขาดทุน หรือบางครั้งได้ผลตอบแทนไม่มาก เมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายประจำวันที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ที่สำคัญสารเคมีต่าง ๆ

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (X) ๐๕๒๕๘๔๔ (Y) ๒๐๙๐๗๒๒

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

เดิมเจ้าของศูนย์เรียนรู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประกอบด้วย ปลูกมันเทศ ยาสูบ ถั่วเหลือง ข้าวโพด ประสบปัญหาต้นทุนในการดำเนินการ ปุ๋ยเคมี ยากำจัดแมลงศัตรูพืช ราคาสูง เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่ได้รับนั้น ในบางปีขาดทุน หรือบางครั้งได้ผลตอบแทนไม่มาก เมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายประจำวันที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ที่สำคัญสารเคมีต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องหาอาชีพใหม่ และได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จึงหาแนวทางเลือกหรือกิจกรรมเกษตรที่แตกต่างจากกิจกรรมเดิม มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพหลังเข้าร่วมโครงการกับศูนย์ศึกษาการพัฒนา

ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริแล้วปัจจุบันประกอบอาชีพเป็นสมาชิกสภาเทศบาล ดำรงตำแหน่งรองนายกเทศมนตรีตำบลป่าเมี่ยง ได้หากิจกรรมการเกษตรต่างๆ มาดำเนินการในเวลาว่างหลังจากการทำงานหลัก ดำเนินกิจกรรมเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบแบบ ครบวงจร เนื่องจากมีใจรักในด้านนี้และเป็นกิจกรรมที่สามารถใช้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีพื้นที่ทำงานใกล้บ้าน รวมทั้งได้เลือกกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์สวยงามมาผสมผสานในพื้นที่ เพื่อสร้างรายได้ให้หลากหลาย เป็นกิจกรรมที่ทดแทนรายได้และทดแทนช่วงเวลาที่กบจำศีลในฤดูหนาว ได้แก่ การเลี้ยงไก่ฟ้าชนิดต่างๆซึ่งถูกต้องตามกฎหมาย สามารถดำเนินการได้ สายพันธุ์ไก่ฟ้าที่เลี้ยงไว้ มีอยู่หลายสายพันธุ์ เช่น ไก่ฟ้าสีทอง ไก่ฟ้ารีฟ ไก่ฟ้าเลดี้แอมเฮิร์ท การเลี้ยงเป็ดสวยงาม ได้แก่ เป็ดแมนดาริน เป็ดบาฮาม่า ซิลเวอร์ และไก่ญี่ปุ่น ซึ่งกิจกรรมการเลี้ยงไก่ฟ้า เส้นทางการประชาสัมพันธ์ได้ประชาสัมพันธ์ผ่านในเว็บไซต์ซึ่งทำให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง มีการติดต่อจองคิวซื้อไว้ล่วงหน้าเป็นจำนวนมาก ได้วางแผนดำเนินกิจกรรมดังกล่าวและสร้างประโยชน์ให้ส่วนรวมอย่างไม่หยุดยั้งตลอดจนเป็นผู้ขับเคลื่อนในการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายลูกกบเพื่อสร้างเครือข่ายในการจำหน่าย สร้างอำนาจในการต่อรองได้ดำเนินกิจกรรมทุกอย่างด้วยความรอบคอบ แบบค่อยเป็นค่อยไป เรียนรู้ สะสมประสบการณ์ให้เชี่ยวชาญก่อนจะขยายพื้นที่ดำเนินการ วางแผนการผลิตเป็นรุ่น ๆ ให้มีผลผลิตที่ต่อเนื่อง ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อ โดยคำนึงถึงคุณภาพของผลผลิตลูกกบที่ผลิตได้จึงแข็งแรง เจริญเติบโตได้ดี เกษตรกรสามารถดำเนินกิจกรรมควบคู่ไปกับอาชีพหลัก ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น รู้จักตน รู้จักความพอประมาณ ทำตามกำลังที่จะทำได้ มีความสุขกับงานที่ตนเองรัก และสามารถมีส่วนขับเคลื่อนและช่วยให้อาชีพเพาะเลี้ยงกบเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง และเป็นผู้จุดประกายกิจกรรมการเลี้ยงไก่ฟ้าและเป็ดสวยงามให้เป็นที่รู้จักในชุมชน สามารถสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับผู้สนใจได้

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการขยายพันธุ์กบโดยใช้วิธีฮอร์โมน การเลี้ยงหมูป่า การปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่างตามแนวพระราชดำริ การเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนในการเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยี เกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการเพาะเลี้ยงกบ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาและดูงานในด้านการเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ มาก รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้เข้ามาช่วยเสริมสิ่งสำคัญในด้านการจัดรูปแบบพื้นที่ในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปรับใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	มีการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง และประยุกต์เอาความรู้จากการอบรมมาปรับใช้ให้เข้ากับพื้นที่ของตน	เริ่มต้นการเลี้ยงกบนา เนื่องจากได้ไปอบรมในการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงกบนากับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และได้ปัจจัยในการผลิตมา จึงได้พยายามเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์มาเรื่อย ๆ และเมื่อมีจำนวนมากขึ้น คุณสุจินต์ จึงได้แจกพันธุ์ฟรีให้แก่ชาวบ้าน แล้วต่อมาได้มีการบอกต่อ ๆ กัน จึงได้มีการขยายพันธุ์กบต่อมา นอกจากนี้ยังได้เข้าอบรมในโครงการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าสู่ประชาชน โดยทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ให้ยืมพ่อแม่พันธุ์ไก่ฟ้าสายพันธุ์ “โกล เด้น” มา ๑ คู่ เพื่อนำมาเพาะขยายพันธุ์จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในวงการการเลี้ยงสัตว์สวยงามเช่นในปัจจุบัน	
การจัดการตลาด	การประชาสัมพันธ์ได้ประชาสัมพันธ์ผ่านในเว็บไซต์ซึ่งทำให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง มีการติดต่อจองคิวซื้อไว้ล่วงหน้าเป็นจำนวนมาก ตลอดจนเป็นผู้ขับเคลื่อนในการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายลูกกบเพื่อสร้างเครือข่ายในการจำหน่าย สร้างอำนาจในการต่อรอง		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานและกิจกรรมสำคัญ

ศูนย์เรียนรู้ของนายสุจินต์ แสงแก้ว ได้ดำเนินกิจกรรมเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบแบบครบวงจร รวมทั้งได้เลือกกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์สวยงามมาผสมผสานในพื้นที่ เพื่อสร้างรายได้ให้หลากหลาย นอกจากนี้ยังได้เลี้ยงไก่สวยงามที่ทดแทนรายได้และทดแทนช่วงเวลาที่กบจำศีลในฤดูหนาว ได้แก่ การเลี้ยงไก่ฟ้า ชนิดต่าง ๆ ซึ่งถูกต้องตามกฎหมาย สามารถดำเนินการได้ สายพันธุ์ไก่ฟ้าที่เลี้ยงไว้ มีอยู่หลายสายพันธุ์ เช่น ไก่ฟ้าสีทอง ไก่ฟ้ารีฟ ไก่ฟ้าเลดี้แอมเฮิร์ท การเลี้ยงเป็ดสวยงาม ได้แก่ เป็ดแมนดาริน เป็ดบาฮาม่า ซิลเวอร์ และไก่ญี่ปุ่น

๕.๒ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบนา												
เลี้ยงไก่ฟ้า												
เลี้ยงเป็ดสวยงาม												
เลี้ยงไก่สวยงาม												

๕.๓ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบนา		✓	
เลี้ยงไก่ฟ้า		✓	
เลี้ยงเป็ดสวยงาม		✓	
เลี้ยงไก่สวยงาม		✓	

๕.๔ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบนา	✓		
เลี้ยงไก่ฟ้า	✓		
เลี้ยงเป็ดสวยงาม	✓		
เลี้ยงไก่สวยงาม	✓		

๕.๕ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบนา		✓			
เลี้ยงไก่ฟ้า	✓				✓
เลี้ยงเป็ดสวยงาม	✓				✓
เลี้ยงไก่สวยงาม	✓				✓

๕.๖ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบนา	๔๐๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
๒	เลี้ยงไก่ฟ้า	๖๐,๐๐๐	
๓	เลี้ยงเป็ดสวยงาม	๑๕,๐๐๐	
๔	**เลี้ยงไก่สวยงาม**	**๑๐,๐๐๐**	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๔๘๕,๐๐๐**	**๓๐,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีการบูรณาการความรู้ที่ได้ไปอบรมมา นำมาประยุกต์ ร่วมกับการศึกษาทดลองด้วยตนเอง โดยเฉพาะเรื่องการเลี้ยงกบนา ที่ทำบ่อกบต้องอยู่ที่โล่งแจ้งและต้องหมั่นคัดสายพันธุ์กบอยู่เสมอ ที่สำคัญในการเลี้ยงกบ ต้องมีใจรักและเข้าใจในพฤติกรรมของกบ

● เรียนรู้ สะสมประสบการณ์ให้เชี่ยวชาญก่อนจะขยายพื้นที่ดำเนินการ วางแผนการผลิตเป็นรุ่นๆ ให้มีผลผลิตที่ต่อเนื่อง

● เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการเลี้ยงกบนาและการเลี้ยงไก่สวยงามได้เป็นอย่างดี

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม/ประเทศ

ดำเนินกิจกรรมทุกอย่างด้วยความรอบคอบ แบบค่อยเป็นค่อยไป เรียนรู้ สะสมประสบการณ์ให้เชี่ยวชาญก่อนจะขยายพื้นที่ดำเนินการ วางแผนการผลิตเป็นรุ่น ๆ ให้มีผลผลิตที่ต่อเนื่อง ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อ โดยคำนึงถึงคุณภาพของผลผลิตลูกกบที่ผลิตได้จึงแข็งแรง เจริญเติบโตได้ดี เกษตรกรสามารถดำเนินกิจกรรมควบคู่ไปกับอาชีพหลัก

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๒๐๐-๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

● การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร

● จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น ทหาร อบต. กศน.

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ

● การเลี้ยงไก่ฟ้า เป็ดสวยงาม และนกสวยงาม

● การเพาะเลี้ยง ขยายพันธุ์และคัดแยกกบนา

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

● การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวน ๑ ไร่ ๒ งาน แบ่งเป็นที่พักอาศัย โรงเลี้ยงกบนา ไก่ฟ้า นกแก้ว เม่น เป็ดแมนดาริน

๒) ภาพประกอบ

๑๕. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายอุ่นเรือน ไทยใจอุ่น (ด้านผลิตภาคเกษตร : ปศุสัตว์)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายอุ่นเรือน ไทยใจอุ่น

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๙๖ หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๔-๖๑๒๘๕๖๐

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๙

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เดิมประกอบอาชีพทำนา ปลูกพืชผักไม่หลากหลาย ผลผลิตขึ้นอยู่กับฤดูกาลและราคาของท้องตลาด รายได้ที่ได้รับจึงไม่แน่นอน ซึ่งตอนนั้นมีความคิดว่าอยากหาอาชีพเข้ามาเสริมรายได้จากการทำนาและปลูกผัก

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (x) ๐๕๓๗๕๘๖ (Y) ๒๑๐๗๑๐๔

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

เดิมครอบครัวของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นเกษตรกร ปลูกพืชผักทั่วไป ราคาผลผลิตที่ผลิตได้ไม่แน่นอนจึงมองหาอาชีพที่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง ต่อมามีเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้ชักชวนให้เข้าไปศึกษาดูงานและฝึกอบรม โดยเริ่มแรกตนเองได้เลือกกิจกรรมการเลี้ยงโคนม ได้รับองค์ความรู้และได้รับการสนับสนุนพันธุ์โคนมไปทดลองเลี้ยง เมื่อดำเนินการไประยะหนึ่งจึงพบว่าการเลี้ยงโคนมเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างละเอียด ต้องดูแลเอาใจใส่ และใช้แรงงานในการดูแลมาก ในตอนนั้นอายุเพิ่มมากขึ้น สุขภาพไม่เอื้ออำนวย จึงเลิกกิจกรรมนี้ไป และหากิจกรรมด้านปศุสัตว์ประเภทอื่น ๆ เข้ามาดำเนินการ ซึ่งตนเองและครอบครัวมีความชอบในงานปศุสัตว์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงเข้าไปเรียนรู้เพิ่มเติมจากศูนย์ศึกษาฯ และเลือกกิจกรรมเลี้ยงโคพื้นเมือง สุกร ไก่พื้นเมือง และเป็ดเทศ มาเป็นกิจกรรมควบคู่กับการทำนาและปลูกผัก

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการการเลี้ยงเป็ดเทศ การจัดการลุ่มน้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ฝายต้นน้ำลำธารเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืนการเลี้ยงไก่พื้นเมือง การทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์และผลิตภัณฑ์อินทรีย์ เพื่อการผลิตทางการเกษตร การปลูกและขยายพันธุ์ไม้ผล การปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่างตามแนวพระราชดำริ การทำปุ๋ยหมัก การเลี้ยงแพะนม การเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ การส่งเสริมและพัฒนาพันธุ์ข้าวหอมมะลิ เกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพชาวนารุ่นใหม่ การผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี การสัมมนาแก้ปัญหาไฟป่า แก้ปัญหาโลกร้อน

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาและดูงานในด้านการเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ มาก รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้เข้ามาช่วยเสริมสิ่งสำคัญในด้านการจัดรูปแบบพื้นที่ในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปรับใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	มีการทำลองปฏิบัติด้วยตนเองและประยุกต์เอาความรู้จากการอบรมมาปรับใช้ให้เข้ากับพื้นที่ของตน	เริ่มแรกได้เลือกกิจกรรมการเลี้ยงโคนมกับทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยได้รับองค์ความรู้และได้รับการสนับสนุนพันธุ์โคนมไปทดลองเลี้ยงจำนวน ๒ ตัว และได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริด้านปศุสัตว์ในปี ๒๕๔๘	ได้ความรู้เรื่องการผสมวัวเทียมจากกรมปศุสัตว์

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานและกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ดำเนินกิจกรรมการเกษตรผสมผสานระหว่างการปลูกพืช ทำนา และเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไป โดยสัตว์ที่นำมาเลี้ยงประกอบด้วย โคพื้นเมือง ไก่พื้นเมือง เป็ดเทศ และสุกร เน้นทำตามศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่และแรงงานในครอบครัว มีการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรที่เกิดจากการผลิตในฟาร์ม มีการเลี้ยงสัตว์เป็นออมทรัพย์ของครอบครัวใช้มูลเป็นปุ๋ย และเป็นแหล่งอาหารของครอบครัว ไม่ต้องใช้เงินสดซื้อหา ไม่อิงตลาด ลงทุนต่ำ ผลผลิตที่เหลือจะขายภายในชุมชน

๕.๒ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
วัว												
ไก่พื้นเมือง												
ไก่ประดู่หางดำ												
ไก่พื้นเมือง												
เป็ดเทศ												
เลี้ยงสุกร												
ทำนา												
พืชผัก												
ไม้ผล												
กระเทียม												

๕.๓ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
ข้าว			✓
พืชไร่			✓
พืชผัก			✓
ไม้ผล			✓
สัตว์บก		✓	

๕.๔ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืชผัก	✓		✓
เห็ด		✓	✓
ไม้ผล			✓

๕.๕ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืช ๑. ทำนา ๒. พืชผัก ๓. ไม้ผล ๔. กระเทียม	✓		
สัตว์ ๑. ไก่พื้นเมือง ๒. เป็ดเทศ ๓. เลี้ยงสุกร ๔. เลี้ยงโคเนื้อ	✓		

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	ทำนา	๕๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
๒	เลี้ยงไก่พื้นเมือง	๖๐,๐๐๐	
๓	เลี้ยงเป็ดเทศ	๕๐๐	
๔	ปลูกพืชผัก	๓๐,๐๐๐	
๕	ปลูกไม้ผล	๖,๐๐๐	
๖	เลี้ยงสุกร	๓๗,๐๐๐	
๗	เลี้ยงโคเนื้อ	๑๒๐,๐๐๐	
๘	ปลูกกระเทียม	๑๐,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๓๑๓,๕๐๐**	**๕๐,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ศูนย์เรียนรู้ฯ เน้นการการเลี้ยงพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ เพื่อผลิตลูกขาย ลักษณะการเลี้ยงจะเป็นแบบการเลี้ยงในสวนหลังบ้าน ผสมผสานในระบบไร่นา อาหารหลักของโค คือ อาหารหยาบ เช่น หญ้าสด หญ้ามัก หญ้าแห้ง ฟางข้าว ฯลฯ และอาหารข้นเป็นอาหารเสริมเพื่อให้โคมีสุขภาพสมบูรณ์

● ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการทำสวนผสมผสาน โดยแบ่งพื้นที่สำหรับการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักและสัตว์ ของครัวเรือน ส่วนที่เหลือสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนจากสวนผสมผสาน

● มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนากิจการเพาะเห็ดของตนเองและชุมชนให้อยู่รอดอย่างสุจริต โดยต้องสามารถต่อรองกับตลาดโดยไม่ทำการเบียดเบียนผู้อื่น

● มีการวางแผนของศูนย์เรียนรู้ฯ ว่าสิ่งที่จะต้องทำอย่างไม่ลดละ คือ การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการทำเกษตรผสมผสาน เนื่องจากเห็ดหากวันหนึ่งล้ม ก็ยังคงมีเกษตรผสมผสานที่จะคอยเกื้อกูลครอบครัวได้อย่างแน่นอน

● มีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง และทำสวนผสมผสานโดยผักและสัตว์ที่เหลือจากการกินถึงนำไปขาย และมีการขยายองค์ความรู้ในการทำเกษตรผสมผสาน

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม/ประเทศ

ดำเนินกิจกรรมการเกษตรผสมผสานระหว่างการปลูกพืช ทำนา และเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไป โดยสัตว์ที่นำมาเลี้ยงประกอบด้วย โคพื้นเมือง ไก่พื้นเมือง เป็ดเทศ และสุกร ได้ใช้เวลาทั้งหมดดูแลเอาใจใส่กิจกรรมที่ดำเนินการ โดยใช้แรงงานในครอบครัวร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินกิจกรรม เกษตรกรได้เลือกอาชีพที่ตนเองและครอบครัวรัก มีความถนัด จึงสามารถปฏิบัติได้ดี ครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีเงินเก็บออม สมาชิกในครอบครัวมีเวลาพบหน้ากัน ครอบครัวอบอุ่นมีความสุข ความรู้และ

แนวพระราชดำริจากศูนย์ศึกษาฯ ได้นำพาครอบครัวให้มาถึงจุดจุดนี้ ปัจจุบันได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริด้านปศุสัตว์ ดำเนินชีวิต อย่างเรียบง่าย ไม่หรูหราเหมือนเชิงธุรกิจ ไม่ตีกรอบให้กับตนเอง ทำตามกำลังความสามารถ ทำด้วยใจรัก แบบค่อยเป็นค่อยไป

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๒๐๐-๓๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

- การประสานผ่านจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ
- การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร
- จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น ทหาร อบต. กศน.

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

- การเลี้ยงไก่พื้นเมือง
- การเลี้ยงเป็ดเทศ
- การเลี้ยงสุกร
- การเลี้ยงโคพื้นเมือง

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

- การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะการเลี้ยงโคพื้นเมือง สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ
- การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน
- การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค
- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ทั้งหมดจำนวน ๑๐ ไร่ ๓ งาน จัดสรรพื้นที่ออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน ๑ งานและพื้นที่ทำนา ปลูกผัก และเลี้ยงสัตว์ จำนวน ๑๐ ไร่ ๒ งาน

๒) ภาพประกอบ

๑๖. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ กลุ่มบริหารจัดการน้ำตามภูมิปัญญาท้องถิ่น (ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : ชลประทาน)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายประสงค์ ทะลาบุญ

๑.๒ สถานที่ตั้ง หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๖๔-๐๒๕๓๖๗๑

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๓

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เป็นแหล่งเรียนรู้การบริหารจัดการน้ำแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านท้องถิ่นล้านนา โดยกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์มีข้อตกลง ระเบียบการใช้และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด “แม้วันเวลาแห่งการก่อตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ จะผ่านพ้นมานานหลายสิบปี แต่สิ่งที่ยึดเหนี่ยวผู้คนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม คือการยึดมั่นปฏิบัติในกฎกติการ่วมกัน ด้วยความซื่อสัตย์ ไว้ใจซึ่งกันและกัน เมื่อทุกอย่างที่ทำเกิดจากความตั้งใจ ผลตอบแทนที่ได้คือความสำเร็จที่ยั่งยืน”

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (X) ๐๕๒๑๘๓๘ (Y) ๒๐๘๒๓๗๐

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

คลองส่งน้ำบ้านแม่ฮ่องไคร้ มีสมาชิกทั้งหมด ๕๐ คน โดยมีนายประสงค์ ทะลาบุญ เป็นผู้ดูแล หรือที่เรียกว่า “แก่เหมือง แก่ฝาย” มีหน้าที่รับผิดชอบกุญแจ ปิด – เปิดประตูน้ำ ตลอดจนประสานงาน แจ้งให้ผู้ใช้น้ำในลำเหมืองมาร่วมกันพัฒนาขุดลอกคลองส่งน้ำอย่างพร้อมเพรียงกัน ปีละ ๒ ครั้ง ในช่วงก่อนฤดูทำนา และช่วงหลังการปลูกพืชล้มลุก หากไม่มาร่วมกันพัฒนาหรือไม่หาคนแทน จะถูกลงโทษตามกฎกติกาที่ร่วมกันตั้งไว้ ด้วยลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขา มีการทำนาเป็นอาชีพหลักของชุมชน จึงจำเป็นต้องมีระบบชลประทานที่เหมาะสมเพื่อการทำเกษตรกรรม การทำนาโดยอาศัยน้ำฝนอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงได้มีการทำนาจากการใช้น้ำจากน้ำเหมือง ซึ่งจะให้ผลผลิตอย่างสม่ำเสมอเพราะมีน้ำมาหล่อเลี้ยงตลอดปี การทำฝายจะมีลำเหมืองส่งน้ำไปเลี้ยงพื้นที่นาทำให้สามารถขยายที่ทำนาทำไร่ได้กว้างขวางขึ้น โดยมีระบบเหมืองซอยหลายสายแจกจ่ายน้ำลักษณะเป็นเครือข่าย มีสมาชิกทั้งหมด ๕๐ คน ครอบคลุมพื้นที่ได้รับประโยชน์ประมาณ ๒๐๐ ไร่ ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ทำนา หอมแดง ถั่วและพืชผักต่างๆ โดยจะมีการทำข้อตกลงการเปิด-ปิดน้ำอย่างชัดเจน โดยจะเปิดฝายประมาณเดือน ธันวาคม-เดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงฤดูทำนาของทุกปี จากนั้นจะปิดฝายในช่วงเดือนตุลาคมเป็นต้นไป โดยในช่วงต้นเดือนธันวาคมของทุกปีจะมีการขุดลอกคลองร่วมกัน ผู้ใช้น้ำทุกคนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหมืองฝายไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้บริหารเหมืองฝาย การขุดลอกเหมืองฝาย การเลี้ยงผีฝายและกิจกรรมอื่น ๆ ตามกฎระเบียบของเหมืองฝายที่เรียกว่าสัญญาเหมืองฝายซึ่งเป็นกฎกติกาที่สมาชิกผู้ใช้น้ำร่วมกันกำหนดขึ้น

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ฝายต้นน้ำ ลำธารเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพเกษตรกร การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนในการเผยแพร่ และถ่ายทอดเทคโนโลยี เกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพ ปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่างตามแนวพระราชดำริ

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

ระบบการเหมืองฝายถือได้ว่าเป็นการจัดการน้ำของภาคเหนือ ที่ไม่ได้เป็นเพียงการจัดการน้ำเพื่อใช้ในการทำการเกษตรเท่านั้น แต่เป็นระบบการจัดการความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้ที่ต้องใช้น้ำร่วมกัน ความเคารพนับถือศรัทธาของผู้คนในระบบแก่ฝาย-เหมืองฝาย ไปจนถึงความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝายลูกเดียวกัน นอกจากนี้ระบบเหมืองฝายยังมีส่วนสร้างโลกทัศน์ให้มนุษย์เคารพธรรมชาติผ่านการไหว้ผีและพิธีกรรมเกี่ยวกับเหมืองฝายด้วย ซึ่งทำให้ผู้คนใช้น้ำในฐานะทรัพยากรที่หล่อเลี้ยงชีวิต เป็นการใช้อย่างเห็นคุณค่าและรักษาดูแล

ในทุกๆ ปี มีนายประสงค์ ทะลาบุญ เป็นผู้ดูแล เป็นแก่เหมือง แก่ฝาย โดยมีหน้าที่รับผิดชอบกุญแจ ปิด – เปิดประตูน้ำ แจ้งให้ผู้ใช้น้ำในลำเหมืองมาร่วมกันพัฒนาขุดลอกคลองส่งน้ำ อย่างพร้อมเพรียงกันปีละ ๒ ครั้ง ในช่วงก่อนฤดูทำนา และช่วงหลังการปลูกพืชล้มลุก โดยทุกคนที่ใช้น้ำจะมีส่วนร่วมในการปรับปรุง บำรุงฝายต้นน้ำลำธาร ซึ่งถือได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ และพัฒนาชุมชนในด้านแหล่งน้ำ นอกจากนี้ยังเป็นการจัดการด้านการเกษตรที่ยั่งยืนของชุมชน

๕. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำตามภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา ที่มีระบบการบริหารจัดการของสมาชิกผู้ใช้น้ำที่มีความเข้มแข็ง มีกฎระเบียบที่ชัดเจน มีความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝายลูกเดียวกัน

๖. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๑๐๐-๒๐๐ คน/ปี

๗. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

- การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

๘. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

- การบริหารและจัดการน้ำตามภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา

๙. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

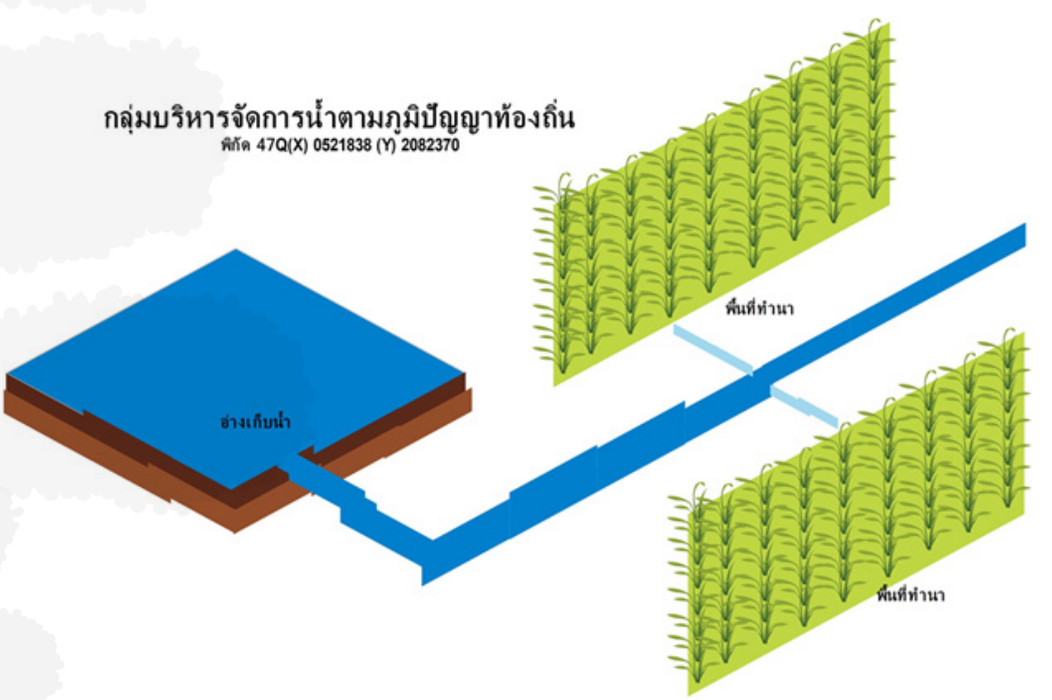

๒) ภาพประกอบ

๑๗. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางทัศนีย์ พวกอินแสง (ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางทัศนีย์ พวกอินแสง

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๔๔/๔ หมู่ที่ ๗ ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๙๖-๕๗๒๒๐๙๘

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๑

๑.๖ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

ก่อนจะดำเนินกิจกรรม ตนเองประกอบอาชีพทำไร่เมี่ยง ร่วมกับทำสวนกาแฟ รายได้จากการประกอบอาชีพจะได้เฉพาะช่วงเวลาที่พืชให้ผลผลิตเท่านั้น ส่วนเวลาที่เหลือในรอบปีต้องไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปตามที่ได้รับการว่าจ้าง ซึ่งรายได้ที่ได้รับไม่มีความแน่นอน

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (X) ๐๕๓๔๒๙๑ (Y) ๒๐๙๒๒๗๒

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ปัญหาหลัก คือ รายจ่ายของครอบครัวมีสูง และรายได้ที่ได้รับยังไม่มีความแน่นอนจากการประกอบอาชีพทำไร่เมี่ยงและสวนกาแฟ มีรายได้จากการประกอบอาชีพจะได้เฉพาะช่วงเวลาที่พืชให้ผลผลิตเท่านั้น รวมถึงการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปตามที่ได้รับการว่าจ้างก็ไม่ได้สร้างความมั่นคงด้านการเงินให้กับครอบครัว

ต่อมาได้มีโอกาสเห็นจากความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจของนางเจริญศรี จึงมีความสนใจและได้เข้าไปพูดคุยสอบถามถึงแนวทางการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ จนได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาเรียนรู้เรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยห้องไคร้ฯ ซึ่งทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ก็ได้ช่วยเหลือทั้งต้นทุนการผลิต และองค์ความรู้

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับการอบรมจากศูนย์ ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการบันทึกบัญชีฟาร์ม การมี ส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรตัวอย่าง การแปรรูปอาหาร เกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การเลี้ยงสุกร การพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

นางทัศนีย์ พวกอินแสง เป็นผู้ที่ได้มีองค์ความรู้ส่วนใหญ่มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และจากศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จแล้ว คือ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของนางเจริญศรี คำประเสริฐ โดยที่หากประสบปัญหาก็จะของคำปรึกษาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และศูนย์เรียนรู้ฯ ของ นางเจริญศรี เป็นหลัก

การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ศึกษา ฯ	จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต		- องค์ความรู้การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	
การจัดการผลผลิต	- การศึกษา ทดลองหาวิธีปลูกที่ดีที่สุด - การคัดเลือกพันธ์เห็ดที่จะปลูก	- สนับสนุนความรู้พื้นฐานในการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ - ช่วยแก้ไขปัญหา และเสนอแนวทางแก้ปัญหาให้กับศูนย์ฯ	
การแปรรูป	- การศึกษา พัฒนา และต่อยอดการแปรรูปผลิตภัณฑ์		
การจัดการทางตลาด	- วิเคราะห์ความต้องการและปริมาณของเห็ดแต่ละชนิดในแต่ละช่วงเวลาของปี		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการแบ่งพื้นที่หลัก ๒ ส่วน คือ

๑) พื้นที่สำหรับเพาะเห็ดเศรษฐกิจ

๒) พื้นที่สวนกาแฟ

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

● พื้นที่ศูนย์เรียนรู้อยู่ในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ของนางทัศนีย์ พวกอินแสง โดยมีการแบ่งพื้นที่ คือ พื้นที่อาคารอบรม โรงเรือนเพาะเห็ด อาคารแปรรูป และโรงนึ่งเห็ด

● การแปรรูปอาหาร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ โดยจะทำการแปรรูปร่วมกันในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ของนางเจริญศรี คำประเสริฐ

● จัดทำหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ดหอม การทำข้าวเกรียบเห็ดหอม

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
๑.เห็ดหอม												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
เห็ด		✓	

๕.๕ การแปรรูปผลผลิต

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
เห็ด		✓		

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
เห็ดหอม			✓
การแปรรูป ๑. ข้าวเกรียบเห็ดหอม ๒. สบู่เห็ดหอม ๓. สบู่พรอบเพอลิส		✓	

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓	✓			
แปรรูป	✓	✓			

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	เพาะเห็ดหอม	๕๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐
๒	แปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดหอมและผลผลิตทางการเกษตร	๓๐,๐๐๐	
๓	ทำสวนกาแฟ	๕๐,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๑๓๐,๐๐๐**	**๓๐,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีความมุ่งมั่นที่จะแนวทางการพัฒนา และต่อยอดการดำเนินการเพาะพันธุ์เห็ดเศรษฐกิจอยู่เสมอ โดยจะมีการศึกษาหาความรู้ มีการทดลองทำ และมีการขอคำปรึกษาจากผู้รู้

● ศูนย์เรียนรู้มีความเป็นเกษตรที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่แล้วแต่เดิมโดยจะมีการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ (ไก่) เพื่อใช้กินในครัวเรือนเพื่อเป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และหากเหลือก็จะนำไปแบ่งปันให้กับชาวบ้านใกล้เคียง

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

มีความภูมิใจในผลการดำเนินการทำกิจกรรมการเพาะเห็ดหอม จำหน่ายผลผลิต เกิดรายได้ที่ชัดเจนมาเติมเต็มช่วงเวลาที่กาแฟยังไม่ให้ผลผลิตได้เป็นอย่างดีร่วมกับสภาพของพื้นที่และสภาพภูมิอากาศที่ได้เปรียบกว่าที่อื่น ๆ เหมาะกับการเจริญเติบโตของเห็ดหอม ซึ่งสามารถเพาะได้ตลอดปี รวมถึงการได้รวมกลุ่มกันผลิตก้อนเห็ดและแปรรูปผลิตภัณฑ์ จากเห็ดหอม ทำให้เวลาที่มีอยู่ในแต่ละวันสามารถใช้ได้อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ทุกวันนี้ครอบครัวมีเงินออมใช้ในยามจำเป็น สามารถพัฒนาตนเองและครอบครัว ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ตลอดจนมีความสุขจากการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกันกับคนในชุมชน

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา จำนวน ๑๒๖ คน

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

เจ้าของศูนย์เรียนรู้มีองค์ความรู้ในการเพาะเลี้ยงเห็ด แต่ยังคงมีจุดอ่อนในด้านศักยภาพในการเป็นวิทยากร ควรต้องมีการพัฒนาทักษะในด้านการเป็นวิทยากรบรรยาย และอธิบายให้ผู้เข้ามาเรียนรู้

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ดหอม และการแปรรูปเห็ดหอม

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การพัฒนาอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ

● การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และเกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้

● การเพิ่มศักยภาพของผู้ผลิตเห็ดให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

● การพัฒนาศักยภาพการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๑๕ ไร่ แบ่งเป็น

- สวนกาแฟ จำนวน ๑๔ ไร่
- ที่อยู่อาศัย จำนวน ๒ งาน
- พื้นที่เพาะเห็ด จำนวน ๒ งาน

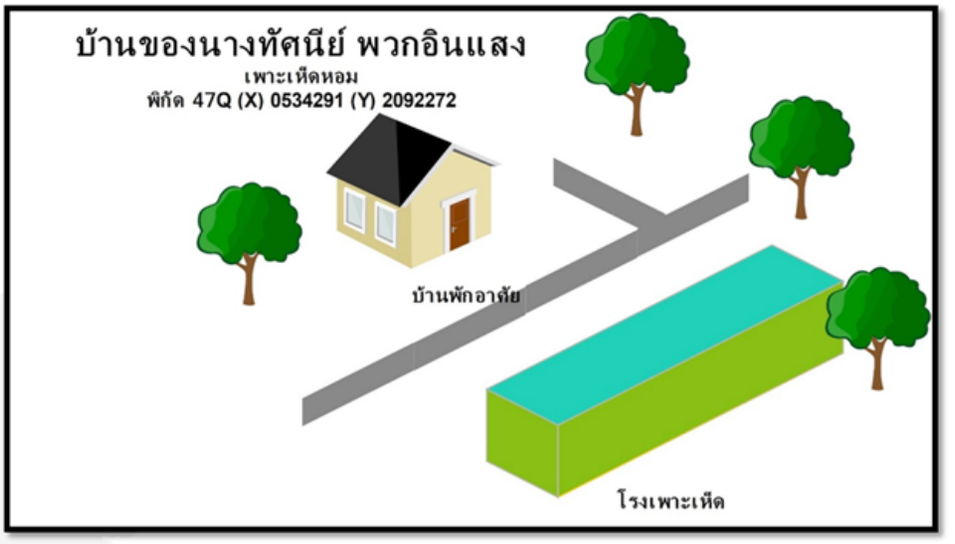

๒) ภาพประกอบ

๑๘. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางมาลัย ญาติฝูง (ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางมาลัย ญาติฝูง

๑.๒ สถานที่ตั้ง ๔๔/๓ หมู่ที่ ๗ ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๙๑-๗๔๑๗๒๓

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๗

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

ก่อนจะดำเนินกิจกรรม ตนเองประกอบอาชีพทำไร่เมี่ยง ร่วมกับทำสวนกาแฟ รายได้จากการประกอบอาชีพจะได้เฉพาะช่วงเวลาที่พืชให้ผลผลิตเท่านั้น ส่วนเวลาที่เหลือในรอบปีต้องไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปตามที่ได้รับการว่าจ้าง ซึ่งรายได้ที่ได้รับไม่มีความแน่นอน

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (X) ๐๕๓๔๒๔๙ (Y) ๒๐๙๒๒๖๑

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ปัญหาหลัก คือ รายจ่ายของครอบครัวมีสูง และรายได้ที่ได้รับยังไม่มีความแน่นอนจากการประกอบอาชีพทำไร่เมี่ยงและสวนกาแฟ มีรายได้จากการประกอบอาชีพจะได้เฉพาะช่วงเวลาที่พืชให้ผลผลิตเท่านั้น รวมถึงการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปตามที่ได้รับการว่าจ้างก็ไม่ได้สร้างความมั่นคงด้านการเงินให้กับครอบครัว

ต่อมาได้มีโอกาสเห็นจากความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจของนางเจริญศรี จึงมีความสนใจและได้เข้าไปพูดคุยสอบถามถึงแนวทางการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ จนได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาเรียนรู้เรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยห้องไคร้ฯ ซึ่งทางศูนย์ห้วยฮ่องไคร้ก็ได้ช่วยเหลือทั้งต้นทุนการผลิต และองค์ความรู้

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การแปรรูปอาหาร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของกลุ่มอาชีพแปรรูปอาหาร เครื่องดื่มและผลิตภัณฑ์สมุนไพร การเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพ ของเกษตรกรตัวอย่าง เกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและ แหล่งเรียนรู้ การเลี้ยงสุกร การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การเลี้ยงสุกรลูกผสมเหมยซาน-ดูร็อก

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

นางมาลัย ญาติฝูง เป็นผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องเห็ดจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และจากศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จแล้ว คือ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของนางเจริญศรี คำประเสริฐ และนำเอาองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง

การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ศึกษา ฯ	จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต		- องค์ความรู้การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	
การจัดการผลผลิต	- การศึกษา ทดลองหาวิธีปลูกที่ดีที่สุด - การคัดเลือกพันธุ์เห็ดที่จะปลูก	- สนับสนุนความรู้พื้นฐานในการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ - ช่วยแก้ไขปัญหา และเสนอแนวทางแก้ปัญหาให้กับศูนย์ฯ	
การแปรรูป	- การศึกษา พัฒนา และต่อยอดการแปรรูปผลิตภัณฑ์		
การจัดการทางตลาด	- วิเคราะห์ความต้องการและปริมาณของเห็ดแต่ละชนิดในแต่ละช่วงเวลาของปี - มีการกระจายสินค้าสู่ลูกค้าทั้งทางตลาดปกติ และทาง Online		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการแบ่งพื้นที่หลัก ๓ ส่วน คือ ๑) พื้นที่สำหรับเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ๒)พื้นที่สวนกาแฟ และ ๓) พื้นที่เลี้ยงสัตว์ โดยแผนงานสำคัญ คือ

๑. การเพาะเห็ดหอม

๒. ทำสวนกาแฟ

๓. เลี้ยงปลาดุก และไก่พื้นเมือง

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

● พื้นที่ศูนย์เรียนรู้อยู่ในพื้นที่บ้านของนางมาลัย ญาติฝูง โดยมีการแบ่งพื้นที่ คือ พื้นที่อาคารอบรม โรงเรือนเพาะเห็ด อาคารแปรรูป และโรงนึ่งเห็ด

● การแปรรูปอาหาร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้

● จัดทำหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ดหอม การทำข้าวเกรียบเห็ดหอม

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
๑.เห็ดหอม												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
เห็ด		✓	

๕.๕ การแปรรูปผลผลิต

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
เห็ด		✓		

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
เห็ดหอม			✓
การแปรรูป ๑. ข้าวเกรียบเห็ดหอม ๒. สบู่เห็ดหอม ๓. สบู่พรอบเพอลิส		✓	

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓	✓			
แปรรูป	✓	✓			

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	เพาะเห็ดหอม	๘๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐
๒	แปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดหอม และผลผลิตการเกษตร	๔๐,๐๐๐	
๓	ทำสวนกาแฟ	๔๐,๐๐๐	
๔	**เลี้ยงไก่พื้นเมือง**	**๘,๐๐๐**	
๕	**เลี้ยงปลาดุก**	**๔,๐๐๐**	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๑๗๐,๐๐๐**	**๒๕,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา และต่อยอดการดำเนินการเพาะพันธุ์เห็ดเศรษฐกิจอยู่เสมอ โดยจะมีการศึกษาหาความรู้ มีการทดลองทำ และมีการขอคำปรึกษาจากผู้รู้

● ศูนย์เรียนรู้มีความเป็นเกษตรที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่แล้วแต่เดิมโดยจะมีการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ (ไก่) เพื่อใช้กินในครัวเรือนเพื่อเป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และหากเหลือก็จะนำไปแบ่งปันให้กับชาวบ้านใกล้เคียง

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ภูมิใจได้มีกิจกรรมสร้างรายได้ให้ครอบครัวอย่างต่อเนื่องจากการพอเพียง รายได้หลักจากการทำสวนกาแฟ หนี้สินที่มีอยู่เริ่มหมดไป มีเงินเก็บออมและมีทุนใน การดำเนินกิจกรรม เกิดความสุข จากการทำงานร่วมกับสมาชิกในครอบครัว แม้จะเหน็ดเหนื่อยแต่ก็คุ้มค่ากับความตั้งใจ สามารถดำเนินชีวิตบนความพอเพียง นอกจากนั้นยังสามารถขยายองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรอื่น ๆ ที่สนใจ

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา จำนวน ๑๓๓ คน

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

เจ้าของศูนย์เรียนรู้มีองค์ความรู้ในการเพาะเลี้ยงเห็ด แต่ยังคงมีจุดอ่อนในด้านศักยภาพในการเป็นวิทยากร ควรต้องมีการพัฒนาทักษะในด้านการเป็นวิทยากรบรรยาย และอธิบายให้ผู้เข้ามาเรียนรู้

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ดหอม และการแปรรูปเห็ดหอม

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● การพัฒนาอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ

● การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และเกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้

● การเพิ่มศักยภาพของผู้ผลิตเห็ดให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

● การพัฒนาศักยภาพการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๑๐ ไร่ แบ่งเป็น

- สวนกาแฟ จำนวน ๙ ไร่
- ที่อยู่อาศัย จำนวน ๓ งาน
- พื้นที่เพาะเห็ด จำนวน ๑ งาน

บ้านของนางมาลัย ญาติฝูง
เพาะเห็ดหอม
พิกัด 47Q(X) 0534249 (Y) 2092261
บ้านพักอาศัย
ถังนึ่งเห็ด
โรงเพาะเห็ด

๒) ภาพประกอบ

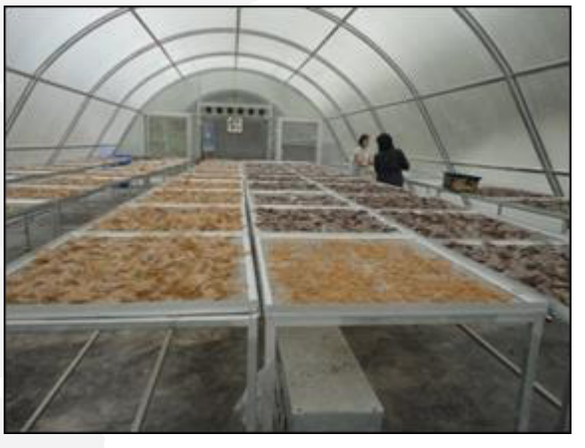

๑๙. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางราตรี สุนันทศิลป์ (ด้านเกษตรผสมผสานและเพาะเห็ดเศรษฐกิจ)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางราตรี สุนันทศิลป์

๑.๒ สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ ๑๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๙-๖๓๖๙๘๔๙

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๖

๑.๗ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

ก่อนที่จะมายึดอาชีพเพาะเห็ดนั้น ได้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปโดยไม่เกี่ยงลักษณะของงาน ยึดในหลักความขยันและอดทน ตัวอย่างงานที่ได้ไปรับจ้าง เช่น รับจ้างรับเหมาปลูกข้าว เกี่ยวข้าว ทำสวน และขายก๋วยเตี๋ยว เป็นต้น ซึ่งรายได้ที่ได้รับนั้นไม่แน่นอน หากหมดฤดูทำนา งานที่จ้างก็เริ่มลดลง รายรับมีไม่มากอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับรายจ่ายของครอบครัวที่เพิ่มสูงขึ้น ค่าจ้างที่ได้รับมาจึงใช้เป็นค่าใช้จ่ายประจำวันไปไม่มีเงินเก็บออม ซึ่งได้มีความกังวลถึงอนาคตการศึกษาของบุตรและชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (X) ๐๕๒๑๕๘๖ (Y) ๒๐๘๒๙๓๖

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ปัญหาหลัก คือ รายจ่ายของครอบครัวมีสูง รายได้ที่ได้รับยังไม่มีความแน่นอน รวมถึง ความกังวลถึงอนาคตการศึกษาของบุตรและชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว จึงได้ตั้งใจเข้าไปเรียนรู้และฝึกอบรมหลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยคำแนะนำของญาติ หลังจากฝึกอบรมเสร็จได้ไปฝึกทักษะประสบการณ์รับจ้างใส่ถุงเห็ดให้เกิดความชำนาญร่วมกับเริ่มดำเนินกิจกรรมเพาะเห็ดด้วยตนเองอย่างจริงจัง โดยได้นำองค์ความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับมาดำเนินการพร้อมกับปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน ช่วยประหยัดทุนดำเนินการในระยะเริ่มต้น

หลังเข้าร่วมโครงการกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยได้เลือกกิจกรรมการเพาะเห็ดเป็นอาชีพใหม่ของครอบครัวและได้ลงมืออย่างจริงจัง ขยายกิจการแบบค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังความสามารถ ชนิดเห็ดที่เพาะเริ่มจากเห็ดนางฟ้าจนปัจจุบันสามารถเพาะเห็ดจำหน่ายได้มากกว่า ๕ ชนิด ตามความเหมาะสมของฤดูกาลและราคาของท้องตลาด รวมทั้งเพื่อป้องกันความเสี่ยง สร้างภูมิคุ้มกัน กรณีเห็ดชนิดใดชนิดหนึ่งราคาตกต่ำ เห็ดชนิดอื่นสามารถทดแทนรายได้เห็ดที่ราคาต่ำได้ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจได้ถูกดำเนินการหมุนเวียนอย่างเหมาะสม จนสามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับครอบครัว มีเงินเก็บออม ความเป็นอยู่ดีขึ้นมากเมื่อเทียบกับในอดีต สมาชิกในครอบครัวได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน มีความเข้าใจและมีทักษะในการเพาะเห็ด รวมทั้งเกษตรกรยังสร้างทางเลือกเพิ่มเติมในการสร้างรายได้โดยการผลิตก้อนเห็ดนางฟ้า และเห็ดขอนขาวสำหรับจำหน่ายให้เกษตรกรที่สนใจนำไปเพาะเลี้ยงไว้ที่บ้านของตนและจำหน่ายในลักษณะเป็นเครือข่ายของศูนย์ศึกษาฯ ในการผลิตก้อนเห็ดให้กับเกษตรกรผู้ผ่านการฝึกอบรมกับศูนย์ศึกษาฯ เป็นแนวทางสร้างรายได้ที่ดีแนวทางหนึ่ง ปัจจุบันได้ดำเนินการขยายโรงบ่มเส้นใยและโรงเปิดดอกเพิ่มเติม รวมทั้งสิ้น ๔ โรง ซึ่งสมาชิกในครอบครัวสามารถช่วยกันดำเนินการได้อย่างทั่วถึง

เกษตรกรสามารถดำเนินการเพาะเห็ดเศรษฐกิจแบบครบวงจรได้ดี มีชนิดเห็ดหลากหลาย ทยอยสร้างรายได้ให้ครอบครัว ผลสำเร็จจากความตั้งใจที่จะสร้างสิ่งดีๆ ให้กับครอบครัว การเดินทางตามแนวพระราชดำริ ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น และกลับมาช่วยเหลือสังคมได้อย่างเต็มที่ โดยสามีรับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตัวเกษตรกรเองได้มีส่วนร่วมในการทำงานช่วยเหลือสังคมร่วมกับสามี และแนะนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้กับเพื่อนบ้าน งานส่วนรวมและงานส่วนตัวสามารถดำเนินไปร่วมกันได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นสิ่งที่เกษตรกรและครอบครัวภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบันเป็นแหล่งศึกษาดูงานและเรียนรู้เรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร มีนักเรียน นักศึกษา ผู้ใจทั่วไป และผู้เข้าอบรมจากศูนย์ศึกษาฯ หลักสูตรเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การทำหมูยอเห็ดหอม ปลาส้ม ปลาส้มฟัก การเพิ่มศักยภาพผู้ผลิต การแปรรูปอาหาร การแปรรูปและถนอมอาหารในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การอนุรักษ์ดินและน้ำและการใช้ประโยชน์ที่ดิน การเพาะพันธุ์ปลานิลแปลงเพศ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรตัวอย่าง การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของกลุ่มอาชีพแปรรูปอาหาร เครื่องดื่ม และผลิตภัณฑ์สมุนไพร การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชน

และแหล่งเรียนรู้ การเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ เกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้า เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

นอกเหนือจากองค์ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ศูนย์เรียนรู้ฯ ของนางราตรี สุนันทศิลป์ มีความมุ่งมั่นและทดลองทำหลายๆอย่าง ทั้งจากการค้นคว้าจากหนังสือ และศึกษาจากผู้ประสบความสำเร็จอย่างจริงจังในทุก ๆ สิ่งที่ทำทั้งในเรื่องของกระบวนการเพาะเห็ด และศึกษาตลาดของเห็ดแต่ละชนิด เมื่อทำไม่สำเร็จก็หาสิ่งใหม่มาทดลองทำอย่างไม่ย่อท้อ

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์เรียนรู้ฯ ของนางราตรี สุนันทศิลป์ มีองค์ความรู้ที่ใช้ส่วนใหญ่มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และจากการทดลองทำของเกษตรกรเอง ซึ่งเกษตรกรเองได้หลังจากได้องค์ความรู้แล้วได้ทำการ ศึกษา ค้นคว้า ทดลองต่อยอดด้วยตนเอง โดยประเมินถึงสถานการณ์ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น หากประสบปัญหาก็จะของคำปรึกษาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ศึกษา ฯ	จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต		- องค์ความรู้การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	
การประยุกต์ความรู้	**ศึกษาด้วยตนเอง**	**จากศูนย์ศึกษา ฯ**	**จากหน่วยงานภายนอก**
การจัดการผลผลิต	- การทดลองหาวิธีปลูกที่ดีที่สุด - การคัดเลือกพันธุ์เห็ดที่จะนำมาเพาะพันธุ์	- สนับสนุนความรู้พื้นฐานในการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ - ช่วยแก้ไขปัญหา และเสนอแนวทางแก้ปัญหาให้กับศูนย์ศึกษาฯ	
การจัดการทางตลาด	- วิเคราะห์ความต้องการและปริมาณของเห็ดแต่ละชนิดในแต่ละช่วงเวลาของปี		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ อยู่ในอาณาเขตพื้นที่บ้านของนางเจริญศรี สุนันทศิลป์ โดยมีการแบ่งพื้นที่เป็น ๔ ส่วน คือ ๑.พื้นที่อาคารอบรม ๒.โรงเรือนเพาะเห็ด ๓.อาคารแปรรูป และ ๔.โรงนึ่งเห็ด

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

● ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ คือ เห็ดหลินจือ เห็ดหอม เห็ดหัวลิง เห็ดลมป่า เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหูหนู โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มีเจ้าหน้าที่ที่คอยทำการเพาะเชื้อเห็ด ซึ่งจะมีการทดสอบพันธุ์เห็ด และมีการแนะนำพันธุ์เห็ดที่ดีมาจำหน่ายในราคาถูกให้กับเกษตรกรอยู่เสมอ

● มีการปลูกไม้ผล ทำนา และเลี้ยงปลา

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
๑.เห็ดนางฟ้า												
๒.เห็ดลม												
๓.เห็นขอนขาว												
๔.เห็ดหลินจือ												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
เห็ด		✓	

๕.๕ การแปรรูปผลผลิต

ศูนย์เรียนรู้ฯ ยังไม่มีกิจกรรมการแปรรูปผลผลิต

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
เห็ดหอม			✓

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
เห็ด		✓			

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า	๑๕๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐
๒	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางรม	๔๐,๐๐๐	
๓	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดลมป่า	๗๐,๐๐๐	
๔	เพาะเห็ดนางฟ้า	๕๐,๐๐๐	
๕	เพาะเห็ดนางรม	๓๐,๐๐๐	
๖	เพาะเห็ดขอนขาว	๕๐,๐๐๐	
๗	เพาะเห็ดลมป่า	๑๐,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๔๐๐,๐๐๐**	**๒๑๖,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ศูนย์เรียนรู้มีมีความมุ่งมั่นที่จะแนวทางการพัฒนา และต่อยอดการดำเนินการเพาะพันธุ์เห็ดเศรษฐกิจอยู่เสมอ โดยจะมีการศึกษาหาความรู้ มีการทดลองทำ และมีการขอคำปรึกษาจากผู้รู้

● มีการเพาะเลี้ยงเห็ดมากกว่า ๕ ชนิด โดยเฉลี่ยตามความเหมาะสมของฤดูกาลและราคาของท้องตลาด เพื่อป้องกันความเสี่ยง สร้างภูมิคุ้มกัน กรณีเห็ดชนิดใดชนิดหนึ่งราคาตกต่ำ เห็ดชนิดอื่นสามารถทดแทนรายได้เห็ดที่ราคาต่ำได้ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจได้ถูกดำเนินการหมุนเวียนอย่างเหมาะสม

● มีความเป็นเกษตรที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่แล้วแต่เดิมโดยจะมีการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ (ไก่) เพื่อใช้กินในครัวเรือนเพื่อเป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และหากเหลือก็จะนำไปแบ่งปันให้กับชาวบ้านใกล้เคียง

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ศูนย์เรียนรู้ฯของ นางราตรี สุนันทศิลป์ สามารถสร้างทางเลือกเพิ่มเติมในการสร้างรายได้โดยการผลิตก้อนเห็ดนางฟ้า และเห็ดขอนขาวสาหรับจำหน่ายให้เกษตรกรที่สนใจนำไปเพาะเลี้ยงไว้ที่บ้านของตน และจำหน่ายในลักษณะเป็นเครือข่ายของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ในการผลิตก้อนเห็ดให้กับเกษตรกร ผู้ผ่านการฝึกอบรมกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นแนวทางสร้างรายได้ที่ดีแนวทางหนึ่ง ปัจจุบันได้ดำเนินการขยายโรงบ่มเส้นใยและโรงเปิดดอกเพิ่มเติม รวมทั้งสิ้น ๔ โรง ซึ่งสมาชิกในครอบครัวสามารถช่วยกันดาเนินการได้อย่างทั่วถึง ดำเนินการเพาะเห็ดเศรษฐกิจแบบ ครบวงจรได้ดี มีชนิดเห็ดหลากหลายทยอยสร้างรายได้ให้ครอบครัว ผลสำเร็จจากความตั้งใจ ที่จะสร้างสิ่งดีๆ ให้กับครอบครัว การเดินทางตามแนวพระราชดำริ ชีวิตความเป็นอยู่ ของครอบครัวดีขึ้น และกลับมาช่วยเหลือสังคมได้อย่างเต็มที่ โดยสามีรับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตัวเกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการทำงานช่วยเหลือสังคมร่วมกับสามีและแนะนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ให้กับเพื่อนบ้าน ทุกวันนี้งานส่วนรวมและงานส่วนตัวสามารถดำเนินไปร่วมกันได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นสิ่งที่เกษตรกรและครอบครัวภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบันศูนย์เรียนรู้ฯ กลายเป็นแหล่งศึกษาดูงานและ เรียนรู้เรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร มีนักเรียน นักศึกษา ผู้สนใจทั่วไป และผู้เข้าอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ หลักสูตรเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปี ๒๕๖๑ มีจำนวน ๒๒ คน

เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่นางราตรี สุนันทศิลป์ ประสบกับปัญหาสุขภาพจึงได้ทำการหยุดกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ ตั้งแต่ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๑ ซึ่งจะเริ่มดำเนินกิจกรรมอีกครั้งในช่วงปี ๒๕๖๒

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

● การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

นางราตรี สุนันทศิลป์ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เยี่ยมชนเกี่ยวกับด้านการเพาะเลี้ยงเห็ดเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถแนะนำแนวทางที่ถูกต้องจากประสบการณ์ที่เคยผิดพลาดได้เป็นอย่างดีส่งผลให้ผู้ที่มาเรียนรู้สามารถนำไปปรับใช้ และหากไม่เข้าใจสามารถโทรสอบถามได้ตลอดเวลา

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

- การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ
- การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และเกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้
- การเพิ่มศักยภาพของผู้ผลิตเห็ดให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย
- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๖ ไร่ แบ่งเป็น

- พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน ๐.๕ ไร่
- พื้นที่โรงเห็ด จำนวน ๐.๕ ไร่
- พื้นที่ทำนา จำนวน ๓ ไร่
- พื้นที่ปลูกไม้ผล จำนวน ๒ ไร่

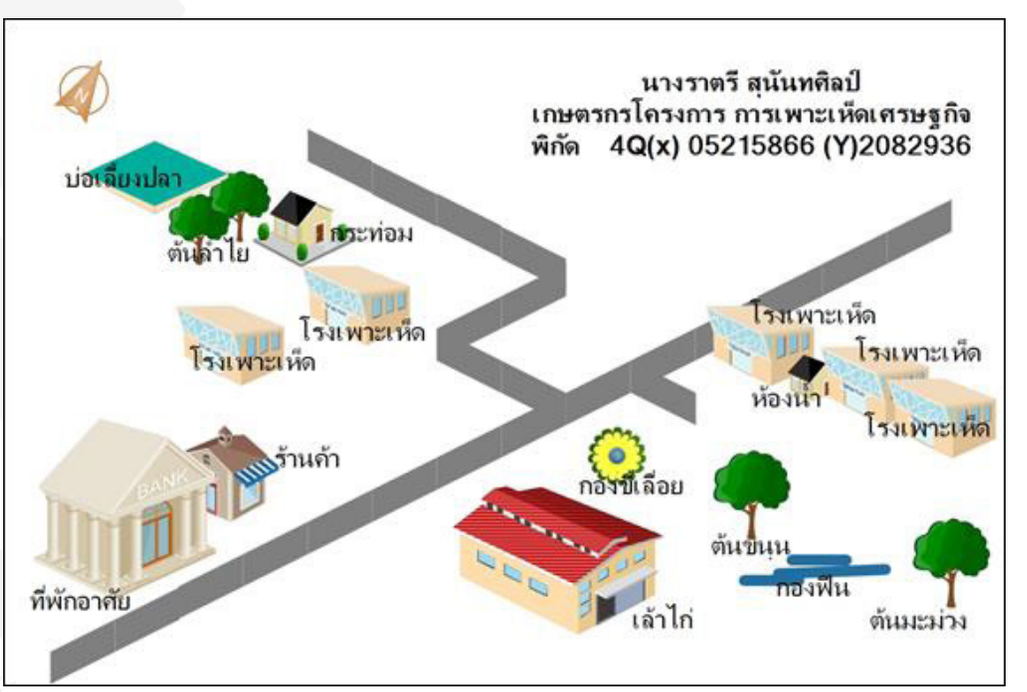

๒) ภาพประกอบ

๒๐. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายอุ่นเรือน เกิดสุข (ด้านเกษตรผสมผสานและเพาะเห็ดเศรษฐกิจ)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายอุ่นเรือน เกิดสุข

๑.๒ สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ ๖ หมู่ที่ ๑ ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๗-๑๙๒๓๒๘๕

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๓

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

ก่อนจะดำเนินกิจกรรมเกษตรผสมผสาน ประกอบอาชีพทำไร่เมี่ยงร่วมกับทำสวนกาแฟ (รวม ๓๐ ไร่) ซึ่งเป็นอาชีพที่ยึดถือปฏิบัติมาตามบรรพบุรุษ รายได้จากการประกอบอาชีพจะได้เฉพาะช่วงเวลาที่พืชให้ผลผลิตเท่านั้น ส่วนเวลาที่เหลือในรอบปีต้องไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปตามที่ได้รับการว่าจ้าง ซึ่งรายได้ที่ได้รับไม่มีความแน่นอน

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (x) ๐๕๓๗๕๘๖ (Y) ๒๑๐๗๑๐๔

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ปัญหาหลัก คือ รายจ่ายของครอบครัวมีสูง และรายได้ที่ได้รับยังไม่มีความแน่นอนจากการประกอบอาชีพทำไร่เมี่ยงและสวนกาแฟ มีรายได้จากการประกอบอาชีพจะได้เฉพาะช่วงเวลาที่พืชให้ผลผลิตเท่านั้น รวมถึงการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปตามที่ได้รับการว่าจ้างก็ไม่ได้สร้างความมั่นคงด้านการเงินให้กับครอบครัว ต่อมาได้มีโอกาสได้รับการแนะนำให้ไปศึกษาดูงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จาก ดร.พิศิษฐ์ วรอุไร จึงได้เข้ามาเรียนรู้อย่างเต็มที่ โดยได้เลือกเอากิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง ครอบครัวและสภาพพื้นที่ สร้างเป็นกิจกรรมเกษตรผสมผสาน แต่ยังติดปัญหาเรื่องน้ำสำหรับใช้ในการเกษตรจึงขอรับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เข้ามาสนับสนุน

ฝายให้กับหมู่บ้าน ทำให้ราษฎรในหมู่บ้านมีน้ำสำหรับใช้ในการอุปโภค-บริโภค และน้ำใช้สำหรับที่จะทำการเกษตรต่างๆ

หลังเข้าร่วมโครงการกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อมีทรัพยากร ต้นทุนพื้นที่ น้ำ ภูมิอากาศพร้อมผสมผสานความมุ่งมั่นตั้งใจ จึงค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไร่เมี่ยง พื้นที่ดินของตนให้มีกิจกรรมการเกษตรที่หลากหลาย ไม้ผลที่ปลูกจะมุ่งเน้นพันธุ์พืชที่สามารถเจริญเติบโตในสภาพพื้นที่ได้ดี จำหน่ายสร้างรายได้ให้ครอบครัวได้ โดยเลือกที่จะปลูกส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ขาวทองดี ท่าข่อย ปลูกเงาะโรงเรียน มะไฟ ทุเรียน กระท้อน มะขามป้อม ผลไม้พื้นบ้านให้ราคาดีไม่ต้องดูแลมาก ปลูกพืชผักสวนครัว ผักพื้นบ้านในท้องถิ่น เช่น ลิงลาว ผักกูด เป็นต้น ผลผลิตเป็นที่นิยมของผู้บริโภคและราคาดี เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ไว้เป็นแหล่งอาหาร และกิจกรรมที่สำคัญ รวมถึงข้อได้เปรียบของพื้นที่ บนพื้นที่สูง สภาพอากาศค่อนข้างเย็นตลอดปี จึงเลือกที่จะเพาะเห็ดในถุงพลาสติก โดยเฉพาะเห็ดหอมที่ชอบอากาศเย็น สามารถเพาะมีผลผลิตจำหน่ายได้ตลอดปี เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรพื้นราบที่สามารถเพาะได้ในเฉพาะช่วงฤดูหนาวเท่านั้น นอกจากเห็ดหอมแล้วเกษตรกรได้นำเห็ดชนิดต่าง ๆ เข้ามาผสมผสาน เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดลมป่า และเห็ดหลินจือ เมื่อได้ทดลองมาทำเกษตรผสมผสาน และจากการที่ไปอบรมที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ หลายๆ ครั้ง จึงได้ซึมซับเอาแนวคิดตามหลักปรัชญาฯ และเริ่มที่จะอยากศึกษาแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และค้นพบว่าชีวิตแบบพอเพียงไม่ได้อยู่ไกลตัว เกษตรกรทั่วไปสามารถใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายโดยยังสามารถทำเงินให้กับครอบครัว

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ฝายต้นน้ำ ลำธารเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพเกษตรกร การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนในการเผยแพร่ และถ่ายทอดเทคโนโลยี เกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพ ปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่างตามแนวพระราชดำริ การพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงกบตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเชื่อมโลหะไฟฟ้า การตีมีด (ขั้นพื้นฐาน) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

นายอุ่นเรือน เป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาและดูงานในด้านการเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ มาก รวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้เข้ามาช่วยเสริมสิ่งสำคัญให้กับนายอุ่นเรือนในด้านการจัดรูปแบบพื้นที่ในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปรับใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ศึกษา ฯ	จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต	- คัดเลือกชนิดพืช - การปรับปรุงบำรุงดิน	- การคัดเลือกชนิดพืช - การปรับปรุงบำรุงดิน - การผลิตปุ๋ยชีวภาพ - ด้านการทำเกษตรผสมผสาน	- การปรับปรุงบำรุงดิน การจัดพื้นที่
การจัดการผลผลิต	- การทดลองหาวิธีปลูกที่ดีที่สุด - เอาใจใส่และหมั่นตรวจแปลงอยู่เสมอ - ไม่มีการใช้สารเคมีในการผลิตพืช - ทดลองหาวิธีการที่ดีที่สุดในการเพาะเห็ดหอม - ทดลองทำเชื้อเห็ดด้วยตนเอง	- การใช้ปุ๋ยชีวภาพในพืช - การฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน - การให้ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	
การจัดการทางตลาด	- ขยายองค์ความรู้การเพาะเห้ดให้กับเกษตรกรใกล้เคียง แล้วทำการรวมกลุ่มกันขาย		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการแบ่งพื้นที่หลัก ๒ ส่วน คือ ๑) สวนเกษตรผสมผสาน ๒) พื้นที่สำหรับเพาะเห็ดเศรษฐกิจ โดยแผนงานสำคัญ

- เกษตรผสมผสาน มีการปลูกข่า ขิง ไม้ผล
- การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เช่น เห็ดหอม เห็ดลม เห็ดนางฟ้า และมีพื้นที่สำหรับทำโรงบ่มและโรงเปิดดอกเห็ด

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพในการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- มีการเพิ่มธาตุอาหารในดิน ด้วยการนำก้อนเห็ดที่ออกดอกเสร็จแล้วนำไปเป็นปุ๋ยให้กับสวนผสมผสาน
- มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้เองในศูนย์เรียนรู้ฯ
- มีการศึกษาและทดลองขยายพันธุ์เห็ดด้วยตนเอง ซึ่งผลที่ได้สามารถลดอัตราการสูญเสียจำนวนก้อนเชื้อเห็ดจากเดิม ๑๐-๑๕% เหลือเพียง ๕% และยังสามารถลดต้นทุนการผลิตได้

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
๑.เห็ดหอม												
๒.เห็ดลม												
๓.เห็ดนางฟ้า												
๔.ขิง-ข่า												
๕.ไม้ผล												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
พืชผัก			✓
เห็ด		✓	
ไม้ผล			✓

๕.๕ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
พืชผัก	✓		✓
เห็ด		✓	✓
ไม้ผล			✓

๕.๖ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓	✓			

๕.๗ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	ปลูกไม้ผล	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐
๒	ปลูกพืชผัก	๑๕,๐๐๐	
๓	เพาะเห็ดหอม	๓๙๐,๐๐๐	
๔	เพาะเห็ดหลินจือและผลิตภัณฑ์จากเห็ดหลินจือ	๑๑๗,๐๐๐	
๕	เพาะเห็ดลมป่า	๘,๐๐๐	
๖	เพาะเห็ดนางฟ้า	๒๐,๐๐๐	
๗	ปลูกกาแฟ	๑๐,๐๐๐	
๘	ไร่เมี่ยง	๑๐,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๖๐๐,๐๐๐**	**๙๐,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ศูนย์เรียนรู้มีการทำสวนผสมผสาน โดยจะแบ่งพื้นที่สำหรับการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักและสัตว์ ของครัวเรือน ส่วนที่เหลือสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนจากสวนผสมผสาน

● มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนากิจการเพาะเห็ดของตนเองและชุมชนให้อยู่รอดอย่างสุจริต โดยต้องสามารถต่อรองกับตลาดโดยไม่ทำการเบียดเบียนผู้อื่น

● มีการวางแผนของศูนย์เรียนรู้ฯ ว่าสิ่งที่จะต้องทำอย่างไม่ลดละ คือ การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการทำเกษตรผสมผสาน เนื่องจากเห็ดหากวันหนึ่งล้ม ก็ยังคงมีเกษตรผสมผสานที่จะคอยเกื้อกลูครอบครัวได้อย่างแน่นอน

● มีการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ด้วยการใช้ปุ๋ยชีวภาพ

● มีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง และทำสวนผสมผสานโดยผักและสัตว์ที่เหลือจากการบริโภคถึงนำไปขาย และมีการขยายองค์ความรู้ในการทำเกษตรผสมผสาน และเพาะเลี้ยงเห็ดเศรษฐกิจให้กับคนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกในละแวกชุมชนนำไปปฏิบัติตามกว่า ๘๐% ของคนในชุมชน

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

ได้ยึดถือปฏิบัติในอาชีพเดิมที่บรรพบุรุษมอบให้ และผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มไปอย่างลงตัว พื้นที่ได้ใช้ประโยชน์สูงสุด มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตอย่างต่อเนื่อง ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้นตามลำดับ มีเงินเก็บออม สามารถส่งบุตรสาวให้ได้รับการศึกษาในระดับสูง สมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เรียนรู้อุดมการณ์ เรียนรู้กิจกรรม เรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิม รักในบ้านเกิดเมืองนอน ไม่ลืมบุญคุณของบรรพบุรุษ คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม มอบน้ำใจ แนะนำสิ่งดีๆ ให้กับเพื่อนบ้าน ผลผลิตที่ผลิดอกออกผลในแปลงจึงมิใช่เพียงผลผลิตของพืช เห็ดอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการผลิบานของความมุ่งมั่นตั้งใจ คุณความดีที่ปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข ดอกผลจากการเดินตามเส้นทางบรรพบุรุษ น้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาปรับใช้จนเป็นสถานที่เรียนรู้ เหมาะสำหรับผู้สนใจทั่วไปหรือเยาวชนได้เข้ามาพักพิงอาศัย เรียนรู้อย่างใกล้ชิด สัมผัสองค์ความรู้ น้อมนำแนวพระราชดำริ มองเห็นวิถีชีวิต อยู่อย่างไม่ฝืนธรรมชาติ แต่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล ทรัพยากรสมบูรณ์ บริหารจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม จิตใจพร้อมจะเป็นผู้ให้อย่างเต็มที่ สัมผัสสิ่งเหล่านี้ได้ที่นี่เสมอ ในทุกครั้งของการมาเยี่ยมเยือน

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา มากกว่า ๑,๐๐๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

- การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร
- จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น ทหาร อบต. กศน.
- ผู้ศึกษาดูงานจากต่างประเทศ เช่น ทหารของพม่า (มาทุกปีปีละ ๑๐๐-๑๕๐ คน)

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

- มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ดหอม การเพาะเห็ดหลินจือ

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

- การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (การเขี่ยเชื้อเห็ด การผลิตก้อน การเปิดดอก) สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ
- การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน
- การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค
- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๗ ไร่ แบ่งเป็น

- พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน ๒ งาน
- พื้นที่บ่อเลี้ยงปลา ปลูกพืชผัก จำนวน ๑ ไร่
- พื้นที่ปลูกไม้ผล จำนวน ๔ ไร่
- พื้นที่เพาะเห็ด จำนวน ๑ ไร่ ๒ งาน

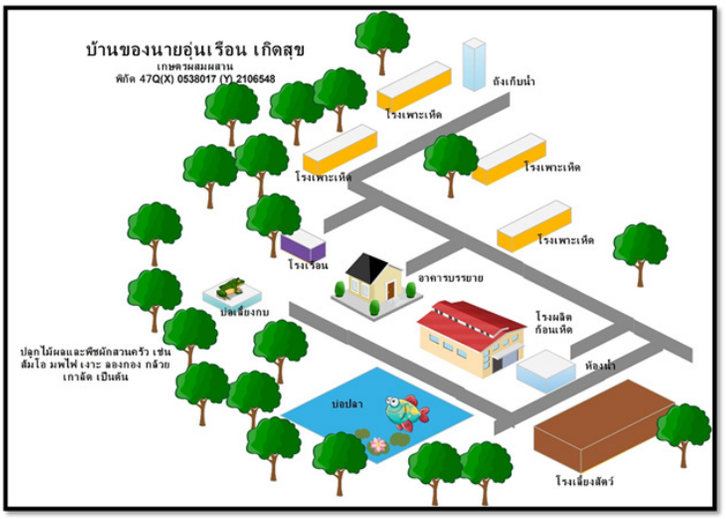
บ้านของนายอุ่นเรือน เกิดสุข
เกษตรผสมผสาน
พิกัด 47Q(X) 0538017 (Y) 2106548
ถังเก็บน้ำ
โรงเพาะเห็ด
โรงเพาะเห็ด
โรงเพาะเห็ด
โรงเพาะเห็ด
โรงเรือน
อาคารบรรยาย
บ่อเลี้ยงกบ
โรงผลิตก้อนเห็ด
ห้องน้ำ
ปลูกไม้ผลและพืชผักสวนครัว เช่น
ส้มโอ มะพร้าว เงาะ ลองกอง กล้วย
เกาลัด เป็นต้น
บ่อปลา
โรงเลี้ยงสัตว์

๒) ภาพประกอบ

๒๑. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ "กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าบ้านป่าสักงาม" (ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นายมณเฑียร บุญช้างเผือก (ประธานกลุ่ม)

๑.๒ สถานที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านป่าสักงาม ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๙๔-๔๔๓๖๒๒๑

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๒

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

ในอดีตบ้านป่าสักงามเป็นพื้นที่ที่มีต้นสักอยู่เป็นจำนวนมาก ในช่วงแรก (พ.ศ. ๒๕๐๓) มีการสัมปทานป่าไม้สักของโรงเลื่อยไม้ทำให้ชาวบ้านได้เข้ารับจ้างในการคัดเลือกไม้ ตีตราไม้ ตัดโค่นไม้ให้กับผู้รับสัมปทาน ชาวบ้านบางรายลงทุนซื้อช้างมารับจ้างชักลากไม้ และหลังจากนั้นก็เริ่มมีการนำเลื่อยไฟฟ้าเข้ามาและเกิดการทำไม้เถื่อนเกิดขึ้นโดยพ่อเลี้ยงนอกชุมชน จนในที่สุดคนในชุมชนก็เริ่มเป็นผู้ตัด และขายไม้เถื่อนเอง ส่งผลให้บริเวณผืนป่าที่ชาวบ้านเคยเข้าเก็บหาอาหาร สมุนไพร ก็ทำได้ยากมากขึ้นเพราะถูกจำกัดสิทธิ์อันเป็นผลมาจากสิทธิในการได้รับอนุญาตให้นายทุนได้ใช้ประโยชน์พื้นที่ป่า ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างนายทุนและชาวบ้านอยู่เป็นประจำ ต่อมาประมาณในปี ๒๕๒๐ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้เข้ามาดำเนินกิจการตัดไม้ (พื้นที่สัมปทาน ประมาณ ๒,๒๐๐ ไร่) ส่งผลให้คนในชุมชนเริ่มเข้าไปลักลอบตัดไม้เพื่อการแปรรูป และทำเฟอร์นิเจอร์ จนเมื่อปี ๒๕๓๕ การตัดไม้สักอย่างมากมายส่งผลให้สภาพทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่เสื่อมสภาพลง พื้นที่ต้นน้ำเสื่อมโทรม น้ำธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์เริ่มแห้งแล้ง และน้ำในชุมชนไม่เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (X) ๐๕๑๑๙๘๒ (Y) ๒๐๙๙๔๓๖

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

เมื่อคนในชุมชนใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้อย่างสิ้นเปลือง ต้นไม้ถูกตัดทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมสภาพลง พื้นที่ต้นน้ำเสื่อมโทรม ระบบนิเวศเริ่มขาดความสมดุล ทำให้ชุมชนไม่สามารถพึ่งพิงธรรมชาติได้ดังเดิม ชาวบ้านเริ่มปรับเปลี่ยนวิถีการทำกินโดยออกไปรับจ้างนอกหมู่บ้านมากขึ้น

ในปี ๒๕๓๖ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่กวง อันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้นเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กวง บ้านป่าสักงามเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่โครงการเข้าดำเนินการ โดยมีหน่วยทหารทำหน้าที่ในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า จึงทำให้ชุมชนไม่สามารถทำไม้เถื่อนได้ดังเดิม คนในชุมชนจึงเริ่มปรับเปลี่ยนแนวทางในการทำมาหากิน โดยมีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริม คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ (แม่งานหลัก) กรมพัฒนาที่ดิน และเกษตรอำเภอเข้ามาส่งเสริมอาชีพเกษตร (จัดสรรพื้นที่ทำกินให้ครัวเรือนละ ๑.๕ ไร่) และสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการป่าให้กับคนในชุมชนผ่านการเก็บข้อมูลแบบสอบถามแล้วทำการสรุปให้คนในชุมชนได้เห็นเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ มีการพาคนในชุมชนไปศึกษาดูงานยังสถานที่ที่มีการจัดการป่าต้นน้ำที่ประสบความสำเร็จเพื่อให้เห็นถึงความสุขของการมีทรัพยากร ธรรมชาติที่สมบูรณ์

ส่งผลให้ในช่วงปี ๒๕๔๑-๒๕๔๓ ชาวบ้านเริ่มมีความตระหนักและเริ่มมีการจัดตั้งกลุ่มในการดูแลรักษาป่า จนปัจจุบันสายน้ำ และน้ำตกที่เคยแห้งขอดสามารถกลับมาใช้ประโยชน์ให้กับชุมชนได้อีกครั้ง

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ฝายต้นน้ำ ลำธารเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพเกษตรกร การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนในการเผยแพร่ และถ่ายทอดเทคโนโลยี เกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพ ปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพในการเพาะเลี้ยงกบ การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่างตามแนวพระราชดำริ การพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงกบตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเชื่อมโลหะไฟฟ้า การตีมีด (ขั้นพื้นฐาน) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

จากการมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่กวงอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้นเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กวง บ้านป่าสักงามเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่โครงการเข้าดำเนินการ โดยมีหน่วยทหารทำหน้าที่ในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า จึงทำให้ชุมชนไม่สามารถทำไม้เถื่อนได้ดังเดิม จึงเริ่มปรับเปลี่ยนแนวทางในการทำมาหากิน และในด้านการพัฒนาโครงการได้มีแผนการส่งเสริมอาชีพและการอนุรักษ์ ตามรูปแบบผลการศึกษาการพัฒนาของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ชุมชนกับทรัพยากรจึงเกิดการเรียนรู้และมีการ

ปรับความสัมพันธ์ไปสู่การมีส่วนร่วมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ศึกษา ฯ	จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต			- ด้านอาชีพ - การจัดสรรพื้นที่ทำกิจ
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ		- ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง - การอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำ - วัสดุอุปกรณ์ - องค์ความรู้จากการศึกษาดูงาน - แนวคิด วิธีการ และบุคลากรในการฟื้นฟูป่า	

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

● มีการจัดตั้งกลุ่มพิทักษ์ป่าที่เป็นทีมงานหลักในการดูแลเรื่องไฟป่า มีกิจกรรมปลูกป่า (ปีละ ๒๐๐ไร่) มีการจัดทำแนวกันไฟร่วมกับทหารในทุก ๆ ปี มีการจัดตั้งทีมงานในการตรวจลาดตระเวนผู้บุกรุกป่า/หาของป่าในช่วงที่ไม่ได้รับอนุญาต

● มีการจัดทำฝายดักตะกอน ในพื้นที่ป่าต้นน้ำในทุกร่องห้วย และมีการจัดทำฝายปูนประมาณ ๕๐-๖๐ แห่ง

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

● กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ได้แก่ การสร้างฝายต้นน้ำลำธาร
● การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง
● การจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
● จัดทำแหล่งเรียนรู้ความหลากหลายวิถีชีวิตชุมชนคนอยู่กับป่า
● กิจกรรมการป้องกันและทำแนวกันไฟป่า

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ชุมชนมีการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ด้วยการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นทุนในการทำมาหากิน ได้แก่ การเกษตรผสมผสาน การใช้ประโยชน์จากป่าอย่างชาญฉลาดเพื่อเศรษฐกิจครัวเรือนอย่างพออยู่พอกิน โดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเสริมรายได้ครัวเรือน ประกอบด้วย กลุ่มเลี้ยงกบ กลุ่มปุ๋ยธรรมชาติ กลุ่มเลี้ยงหมูป่า กลุ่มจักสานไม้ไผ่และหวาย กลุ่มสมุนไพร กลุ่มเพาะชำกล้าไม้

● มีการร่วมกันวางแผนการพัฒนาเพื่อหาปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจ

● มีการสนับสนุนให้กลุ่มแกนนำ เยาวชน ผู้สูงอายุ มีการเรียนรู้ที่จะพัฒนาพื้นที่ชุมชนอยู่ตลอดเวลา

● มีการปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง มีการจัดทำแนวกันไฟ และมีการออกกฎระเบียบการเข้าไปหาของป่าเฉพาะช่วงเวลา

● มีการจัดทำฝายปูนจำนวน ๖๐ แห่ง และฝายดักตะกอนในทุก ๆ ลำห้วย

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

สภาพพื้นที่มีความหลากหลายของลักษณะภูมิประเทศ มีน้ำตกเอเฟรม ถ้ำหลวงที่สวยงาม มีแหล่งเรียนรู้สำหรับศึกษาธรรมชาติมากมาย ที่สำคัญที่สุดชุมชนมีความเข้มแข็ง ตระหนักถึงคุณค่าและเล็งเห็นสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยร่วมกันกำหนดแนวทางและปฏิบัติตามกฎของชุมชน ชุมชนกับทรัพยากรจึงเกิดการเรียนรู้และมีการปรับความสัมพันธ์ไปสู่การมีส่วนร่วมและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการปลูกจิตสำนึกกับคนในชุมชนสู่คนภายนอก ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ได้จัดตั้งค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้กับสถานที่จริง โดยมีวิทยากรชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดและเดินชมเส้นทางเดินธรรมชาติ ซึ่งจะมีจุดสำคัญที่มีเรื่องราวองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์และมีเอกลักษณ์เฉพาะจุด ทำให้เกิดการซึมซับความรัก ความหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา ๕๓๐ คน/ปี

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

● การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

● การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ และจากการที่เคยไปเป็นวิทยากร

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

● การสร้างฝายต้นน้ำลำธาร

● การทำแนวป้องกันไฟป่า

● การเพาะกล้าไม้

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

● เพิ่มศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มและเครือข่าย ในการบริหารจัดการป่า ดิน น้ำ ด้วยกิจกรรมการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากป่า การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ

● การพัฒนาจุดสาธิต เรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมและผลสำเร็จในการบริหารจัดการป่า ดิน น้ำของกลุ่ม

● การประสานความร่วมมือผ่านสำนักงาน กปร. ในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนร่วมกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

● การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ จำนวนพื้นที่ (ไร่) ๓๗,๐๐๐ ไร่ (ที่ดินของชุมชน ๓๗,๐๐๐ ไร่)

๒) ภาพประกอบ

๒๒. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางเจริญศรี คำประเสริฐ (ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ)

๑. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล นางเจริญศรี คำประเสริฐ

๑.๒ สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ ๔๔ หมู่ที่ ๗ ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ โทร. ๐๘๙-๒๖๕๕๓๘๕

๑.๔ ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๕

๑.๕ สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

เดิมเกษตรกรประกอบอาชีพทำไร่เมี่ยง และสวนกาแฟ เนื่องจากหมู่บ้านที่อยู่อาศัยมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง สภาพอากาศค่อนข้างเย็นตลอดทั้งปี โดยต้องออกจากบ้านแต่เช้าในทุก ๆ วันเพื่อเก็บผลผลิต กลับมาถึงบ้านก็จวนค่ำ โดยมีรายได้อื่น ๆ มาจากการรับจ้างทั่วไปของสามี ซึ่งมีงานว่าจ้างไม่แน่นอน ซึ่งในช่วงเวลานั้นสภาวะทางการเงินของครอบครัวมีรายได้ไม่แน่นอนและไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่สูงขึ้น รวมทั้งภาระค่าเล่าเรียนของบุตรทั้งสองคนที่จำเป็นต้องใช้ให้ลูกเรียนในระดับที่สูง

๑.๖ พิกัดที่ตั้ง ๔๗ Q (X) ๐๕๓๔๒๘๐ (Y) ๒๐๙๒๒๘๓

๒. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

เนื่องจากสภาวะทางการเงินของครอบครัวที่มีรายได้ไม่แน่นอน ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่สูงขึ้น รวมทั้งภาระค่าเล่าเรียนของบุตรทั้งสองคนที่จำเป็นต้องใช้ให้ลูกเรียนในระดับที่สูง จึงหากิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ระหว่างรอเมี่ยงและกาแฟให้ผลผลิต และหากิจกรรมที่สร้างรายได้ได้อย่างต่อเนื่อง และได้เห็นป้ายประชาสัมพันธ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จึงเกิดความสนใจและได้

ทดลองเข้ามาศึกษาเรียนรู้เพื่อหากิจกรรมที่ตนเองถนัดและเหมาะสมกับครอบครัวมาพัฒนาอาชีพ ซึ่งทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ก็ได้ช่วยเหลือทั้งต้นทุนการผลิต และองค์ความรู้ แต่ในช่วงแรกสิ่งที่ทำก็ยังไม่ตรงกับความถนัดของเกษตรกร เช่น การเลี้ยงปลาดุก (ไม่สำเร็จ) การอบรมเลี้ยงกบ (ไม่สำเร็จ) เพาะเห็ดนางฟ้า (ขายไม่ได้) เพาะเห็ดหลินจือ(ออกรอบเดียว) จนสุดท้ายได้มาอบรมการเพาะเห็ดหอมซึ่งเกษตรกรเห็นว่าสภาพพื้นที่ของตนเองมีความพร้อม และตรงกับความต้องการของเกษตรกรทั้งรูปแบบการผลิตและด้านรายได้

๓. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ได้รับองค์ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรการเพาะเห็ดหอม การแปรรูปอาหาร การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรตัวอย่าง การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของกลุ่มอาชีพแปรรูปอาหาร เครื่องดื่ม และผลิตภัณฑ์สมุนไพร การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนในการเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยี การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

๔. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิต และเพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

นางเจริญศรี คำประเสริฐ ได้รับองค์ความรู้ส่วนใหญ่จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และจากการทดลองทำด้วยตนเองของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรเองได้รับการซึมซับด้านการใช้ข้อมูลความรู้มาจากการอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยเกษตรกรหลังจากได้องค์ความรู้แล้วได้ทำการศึกษา ค้นคว้า ทดลองต่อยอดด้วยตนเอง หากประสบปัญหาก็จะของคำปรึกษาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ โดยสามารถสรุปความรู้ที่ถูกประยุกต์ได้ดังนี้

การประยุกต์ความรู้	ศึกษาด้วยตนเอง	จากศูนย์ฯ	จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต		• องค์ความรู้การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	
การจัดการผลผลิต	• การทดลองหาวิธีปลูกที่ดีที่สุด • การคัดเลือกพันธ์เห็ดที่จะปลูก	• สนับสนุนความรู้พื้นฐานในการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ • ช่วยแก้ไขปัญหา และเสนอแนวทางแก้ปัญหาให้กับศูนย์ฯ	
การแปรรูป	• การศึกษา พัฒนา และต่อยอดการแปรรูปผลิตภัณฑ์		
การจัดการทางตลาด	• วิเคราะห์ความต้องการและปริมาณของเห็ดแต่ละชนิดในแต่ละช่วงเวลาของปี • มีการกระจายสินค้าสู่ลูกค้าทั้งทางตลาดปกติและทาง Online		

๕. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๑ แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ศูนย์เรียนรู้อยู่ในพื้นที่บ้านของนางเจริญศรี โดยมีการแบ่งพื้นที่ เป็น ๔ พื้นที่หลัก คือ

๑. พื้นที่อาคารอบรม

๒. โรงเรือนเพาะเห็ด

๓. อาคารแปรรูป

๔. โรงนึ่งเห็ด

๕.๒ กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ

- มีการใช้มีมีการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ คือ เห็ดหอม
- มีการเลี้ยงสัตว์ คือ ผึ้งชันรงค์ และ ไก่พื้นเมือง

๕.๓ ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
๑.เห็ดหอม												

๕.๔ การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย
เห็ด		✓	
ผึ้งชนรงค์		✓	
ไก่พื้นเมือง	✓		

๕.๕ การแปรรูปผลผลิต

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม
เห็ด		✓		

๕.๖ การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ
เห็ด			✓
ข้าวเกรียบเห็ดหอม		✓	
สบู่เห็ดหอม		✓	
สบู่พรอบเพอลิส		✓	

๕.๗ แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online
พืช	✓	✓			
แปรรูป	✓	✓			

๕.๘ ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
๑	เพาะเห็ดหอม	๑๔๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐
๒	ขายก้อนเชื้อเห็ด	๒๐,๐๐๐	
๓	แปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดหอมและผลผลิตการเกษตร	๔๐,๐๐๐	
๔	ปลูกกาแฟ	๒๐,๐๐๐	
๕	เลี้ยงไก่พื้นเมือง	๑๐,๐๐๐	
รวมรายได้ทั้งหมด		**๒๓๐,๐๐๐**	**๓๓,๐๐๐**

๖. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

● ศูนย์เรียนรู้ฯ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา และต่อยอดการดำเนินการเพาะพันธุ์เห็ดเศรษฐกิจอยู่เสมอ โดยจะมีการศึกษาหาความรู้ มีการทดลองทำ และมีการขอคำปรึกษาจากผู้รู้

● ศูนย์เรียนรู้มีความเป็นเกษตรที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่แล้วแต่เดิม โดยจะมีการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ (ไก่) เพื่อใช้กินในครัวเรือนเพื่อเป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และหากเหลือก็จะนำไปแบ่งปันให้กับชาวบ้านใกล้เคียง

๗. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศ

หลังจาก ที่ครอบครัวได้ประกอบอาชีพเพาะเห็ดหอม เป็นรายได้ระหว่างระหว่างรอเมี่ยง และกาแฟให้ผลผลิต ค่อยๆ เพิ่มกำลังการผลิต ขยายโรงเพาะเห็ดตามกำลัง ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรม เพิ่มชนิดเห็ดนางฟ้า และเห็ดหลินจือเพื่อสร้างความหลากหลาย นอกจากการเพาะเห็ดหอมเป็นหลักแล้ว ได้สังเกตว่าในช่วงที่เห็ดหอมล้นตลาด เห็ดหอมตกเกรด หรือเศษเห็ดหอมหลังจากการตัดแต่ง เกษตรกรนำมาดัดแปลงแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ได้ดำเนินการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผู้เพาะเห็ดในหมู่บ้านเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ ที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่ม พัฒนาเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของชุมชน ตลอดจนนำผลผลิตทางการเกษตรในชุมชนมาแปรรูปร่วมกับเห็ดหอม ผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของกลุ่ม ได้แก่ น้ำพริกเผาเห็ดหอม ข้าวเกรียบเห็ดหอม ข้าวเกรียบงา ข้าวเกรียบฟักทอง สร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกในกลุ่มเป็นอย่างดี และช่วยลดปัญหาผลผลิตล้นตลาด สามารถใช้ประโยชน์ จากเห็ดหอมให้เกิดประโยชน์สูงสุด จนในทุกวันนี้มีอาชีพที่มั่นคง มีกิจกรรมดำเนินอยู่ตลอดเวลา สมาชิกในครอบครัว มีโอกาสเจอกันและช่วยเหลือกันทำงานอย่างมีความสุข มีรายได้เข้ามาจุนเจือครอบครัวอย่างต่อเนื่อง มีเงินเก็บออม รู้จักการวางแผน การรวมกันทำงานเป็นทีม ได้มีโอกาสชักชวน และแนะนำให้เกษตรกรเพื่อนบ้าน หันมาประกอบอาชีพเพาะเห็ดเสริมอาชีพ โดยไม่ละทิ้งอาชีพเดิม สามารถทำควบคู่กันไปได้อย่างลงตัว โดยเกษตรกรเองได้ทำหน้าที่เป็นครูคนแรกที่ได้ริเริ่มสร้างอาชีพเพาะเห็ดให้เกิดขึ้น ในหมู่บ้านเป็นครั้งแรกการรวมกลุ่มแปรรูปมีความเข้มแข็ง เกิดสินค้าที่มีชื่อเสียงของกลุ่มอยู่หลายชนิด จนสามารถจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน ปัจจุบันศูนย์เรียนรู้ฯ ได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานด้านการเพาะเห็ดและการรวมกลุ่มแปรรูปให้กับผู้สนใจ หรือเยาวชนที่ต้องการมาพักแรมเรียนรู้ร่วมกับครอบครัวตัวเองอย่างใกล้ชิด

๘. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา จำนวน ๓๕๑ คน

๙. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

- การประสานผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ
- การติดต่อเข้ามาเองจากการบอกต่อ

๑๐. หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

- มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ดหอม และการแปรรูปเห็ดหอม

๑๑. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

- การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะเรื่องเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (การเขี่ยเชื้อเห็ด การผลิตก้อน การเปิดดอก) สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ
- การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มเพาะเห็ดเศรษฐกิจที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย
- เพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชเศรษฐกิจใหม่ ๆ
- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๑๒. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ และภาพประกอบ

๑) แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ

พื้นที่ดำเนินการ ประมาณ ๑๕ ไร่ แบ่งเป็น

- พื้นที่อยู่อาศัยและโรงเห็ด จำนวน ๑ ไร่
- พื้นที่สวนกาแฟ จำนวน ๑๔ ไร่

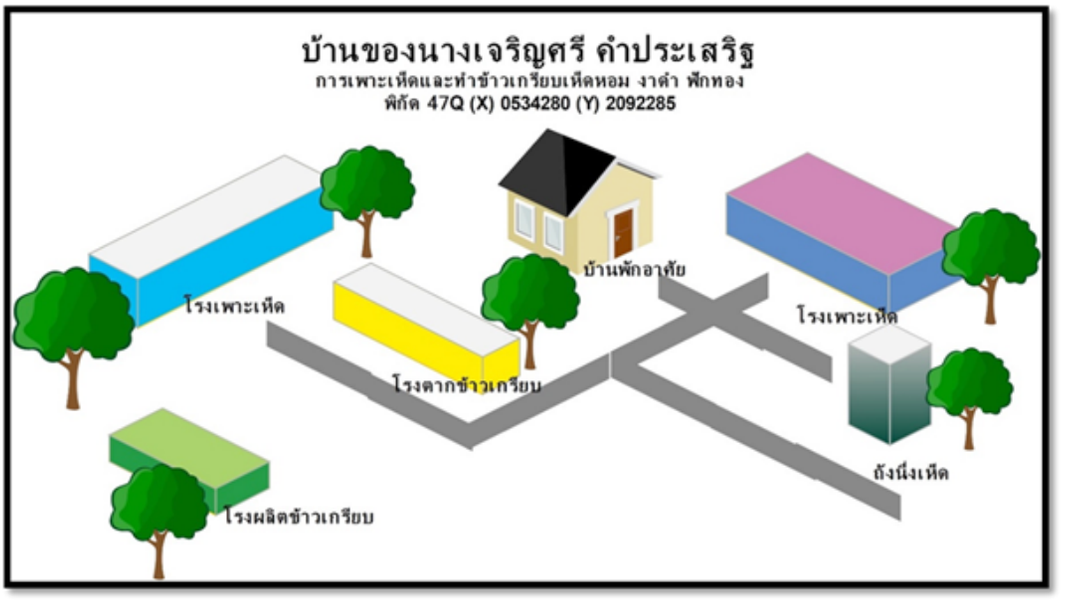
บ้านของนางเจริญศรี คำประเสริฐ
การเพาะเห็ดและทำข้าวเกรียบเห็ดหอม งาดำ ฟักทอง
พิกัด 47Q (X) 0534280 (Y) 2092285
บ้านพักอาศัย
โรงเพาะเห็ด
โรงเพาะเห็ด
โรงตากข้าวเกรียบ
ถังนึ่งเห็ด
โรงผลิตข้าวเกรียบ

๒) ภาพประกอบ

๒๓. ศูนย์เรียนรู้ฯ อุทยานเรียนรู้บ้านปางจำปี

อุทยานการเรียนรู้บ้านปางจำปี
ชื่อเกษตรกร/ผู้แทน : นายสุจิตต์ ใจมา
หมายเลขโทรศัพท์ : ๐๘๔-๗๔๐๔๙๗๒
สถานที่ตั้ง : บ้านปางจำปี หมู่ที่ ๗ ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
พิกัดที่ตั้ง : ๔๗ Q ๐๕๓๒๐๐๙ ๒๐๘๙๙๑๓

อุทยานการเรียนรู้บ้านปางจำปี เป็นแหล่งเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหลากหลายกิจกรรม มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง คือนายสุจิตต์ ใจมา ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านปางจำปี ผู้ขับเคลื่อนในการปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและคุณประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ มีความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า ลำห้วย ลำธาร และสัตว์น้ำ ทำให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญ ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบในการอนุรักษ์ป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มงวดและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คนกับป่าอาศัยพึ่งพากัน เกิดความผูกพันและหวงแหน ซึ่งมีรายละเอียดของกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ดังนี้

● พิธีบวชป่า และสืบชะตาลำน้ำแม่ลาย

ได้มีการนำความเชื่อและศรัทธาของชาวบ้าน มาใช้ในการอนุรักษ์ลำน้ำแม่ลายน้อย และรักษาผืนป่าบ้านปางจำปี โดยใช้พิธีการทางสงฆ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่คนพื้นเมืองชาวเหนือให้ความเคารพและศรัทธามาเป็นหลักในพิธีการ แนวคิดการสืบชะตาลำน้ำแม่ลายน้อย เป็นแนวคิดเดียวกับการสืบชะตาหมู่บ้านหรือการสืบชะตาคน เพื่อให้คนอายุยืน ปกป้องคุ้มครองให้แคล้วคลาดจากอันตราย ส่วนการบวชป่าคล้ายกับการบวชคน เมื่อใครจะมาตัดไม้ทำลายป่า แต่เห็นผ้าเหลืองผูกอยู่บนต้นไม้ ซึ่งคนพื้นเมืองจะถือมาก จะคิดว่าต้นไม้ต้นนั้นมีเทพารักษ์คุ้มครองอยู่ กลัวบาปและไม่กล้าตัดต้นไม้ในที่สุด

● การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (วังปลา)

เป็นการจัดแนวอนุรักษ์เพื่อให้ปลาสามารถอยู่อาศัยและเพาะพันธุ์ได้ โดยเริ่มแรกของการทำโครงการมีเสียงตอบรับจากชาวบ้านทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เนื่องจากชาวบ้านกลัวว่าถ้าอนุรักษ์แล้วจะไม่สามารถหาปลาได้อีก ทางแกนนำหมู่บ้านได้ทำความเข้าใจถึงการบริหารจัดการ โดยจะกำหนดขอบเขตการอนุรักษ์เพียง ๕๐๐ เมตรเท่านั้น ซึ่งถ้านอกเหนือจากเขตที่กำหนดก็สามารถหาปลาได้ตามปกติ และแกนนำชุมชนได้ทดลองทำแบบวัดใจ กับชุมชน โดยการขอโอกาสเพียง ๕-๖ เดือน ถ้าปลามีไม่มากขึ้นจะยกเลิกไป ภายหลังจากนั้นเพียง ๕ เดือน ชาวบ้านต้องขยายแนวอนุรักษ์ออกไปเป็น ๑,๐๐๐ เมตร เนื่องจากชาวบ้านสงสารปลาเล็กปลาน้อยที่อยู่อย่างแออัด ปัจจุบันปลาในเขตวังปลามีปริมาณมากและมีขนาดลำตัวที่ใหญ่ โดยเฉพาะปลาปุง และปลาปึกเหลือง ที่เห็นได้อย่างชัดเจน กุ้งและปูก็มีมาก โดยเฉพาะเต่าปูลู ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ก็มีให้เห็นที่วังปลา

● การทำโฉนดชุมชน (การจัดการที่ดินทำกินของชุมชน)

การทำโฉนดชุมชนเป็นแนวคิดที่ต้องการแก้ไขปัญหาเรื่องแนวเขตพื้นที่ทำกินของชุมชนให้มีความชัดเจน เนื่องจากพื้นที่ป่าในเขตบ้านปางจำปี อยู่ในเขตป่าสงวนไม่สามารถออกโฉนดหรือแนวเขตที่ชัดเจนได้

พื้นที่ป่าทั้งหมดบริเวณบ้านปางจำปี มีทั้งหมด ๑๕,๐๐๐ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ๕,๐๐๐ ไร่ ป่าไม้ใช้สอย ๗,๐๐๐ ไร่ และพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยทั้งหมด ๓,๐๐๐ ไร่ แกนนำได้ลงรายละเอียดถึงการแบ่งขอบเขตพื้นที่ที่คนในชุมชนเป็นเจ้าของอย่างชัดเจน โดยมีเจ้าของที่แต่ละแปลงเป็นผู้ชี้แนวเขตและตกลงกับเจ้าของแปลงติดกันด้วยความประนีประนอม โฉนดชุมชนปางจำปี จึงเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงผ่านกระบวนการที่เป็นระบบ ทั้งมีการตรวจสอบและกำหนดข้อตกลงด้วยความพอใจของทุกฝ่าย ช่วยลดความขัดแย้งเรื่องปัญหาการแก่งแย่งที่ดินทำกินด้วยกันเอง ทั้งยังช่วยลดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าของเจ้าหน้าที่อุทยานฯ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเจ้าหน้าที่ทหารอีกด้วย

● การทำแนวป้องกันไฟเพื่อป้องกันไฟป่า

การทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันไฟป่าเป็นหนึ่งในกิจกรรมการอนุรักษ์ที่สำคัญที่ต้องทำเป็นประจำทุกปี อีกทั้งต้องเฝ้าระวังไฟป่า ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน ที่มักจะเกิดไฟป่า ซึ่งต้องช่วยกันดับไฟ เพื่อไม่ให้เข้าไปเผาไหม้บริเวณป่าอนุรักษ์ แนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า หรืออุทยานการเรียนรู้ฯ และบริเวณลำน้ำแม่ลายน้อย บริเวณลำห้วยที่ใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภค เมื่อทำแนวกันไฟเสร็จแล้ว อีกประมาณ ๑๐ วัน หรือ ๒ อาทิตย์ ต้องมีการไปทำความสะอาดซ้ำ เนื่องจากใบไม้กิ่งไม้ มักจะร่วงและหล่นเป็นเชื้อเพลิงได้

● การทำฝายชะลอความชุ่มชื้นของน้ำ

การทำฝายชะลอน้ำ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญในการฟื้นฟูลำน้ำแม่ลายน้อย ฝายชะลอน้ำจะทำหน้าที่ในการกั้นตะกอนไม่ให้ไหลลงสู่ลำน้ำแม่ลายน้อยให้เกิดความตื้นเขิน อีกทั้งยังสามารถเก็บความชุ่มชื้นเก็บน้ำไว้ได้ดี ปัจจุบันฝายของบ้านปางจำปี มีทั้งหมด ๑๕๐ ฝาย ทำให้จากเดิมที่มีน้ำสาขาเพียง ๗ สาขา มารวมกันเป็นลำน้ำแม่ลายน้อย ปัจจุบันมีน้ำสาขาไหลเพิ่มถึง ๑๗ สาขา จาก

ปริมาณน้ำสาขาที่ไหลเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ลำน้ำแม่ลายน้อยมีปริมาณน้ำที่เพิ่มมากขึ้น และมีที่อยู่อาศัยให้ปลามากขึ้น ตลอดจนทำให้สภาพป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น

● กฎระเบียบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและความสงบสุข

ทางชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งกฎดังกล่าว เพื่อเป็นกฎระเบียบ ข้อบังคับของชุมชนปางจำปี เกี่ยวกับการดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความสงบสุข โดยกำหนดความหมาย รายละเอียด และหน้าที่ชัดเจน ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันและสามารถปฏิบัติร่วมกันได้เป็นอย่างดี

● ธนาคารชุมชนคนรักษ์ป่าบ้านปางจำปี

จัดตั้งขึ้นโดยการเชื่อมโยงจากการอนุรักษ์นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจภายในชุมชนและเกิดเป็นการออมของชุมชนขึ้น ซึ่งปัจจุบันได้เอื้อประโยชน์ให้กับคนในชุมชนเป็นทั้งแหล่งการออมเงิน การฝากเงิน และสามารถกู้ยืมเงินภายในชุมชนด้วยกันเอง ทั้งยังได้ดอกเบี้ยเงินฝากที่สูงกว่าธนาคารพาณิชย์ และมีดอกเบี้ยเงินกู้ที่ถูกกว่าแหล่งเงินทุนอื่น ๆ ทำให้เกิดเงินหมุนเวียนขึ้นในชุมชน

๒๔. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ กลุ่มอนุรักษ์ผึ้งธรรมชาติ (ผึ้งโก๋นหรือผึ้งโพรง)

ชื่อเกษตรกร/ผู้แทน : นายประพันธ์ แหลงแก้ว

หมายเลขโทรศัพท์ : ๐๖๑-๓๖๘๕๐๙๗

สถานที่ตั้ง : หมู่ที่ ๘ บ้านปางกำแพงหิน ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

พิกัดที่ตั้ง : ๔๗ Q ๐๕๓๖๗๘๙ ๒๐๙๕๔๕

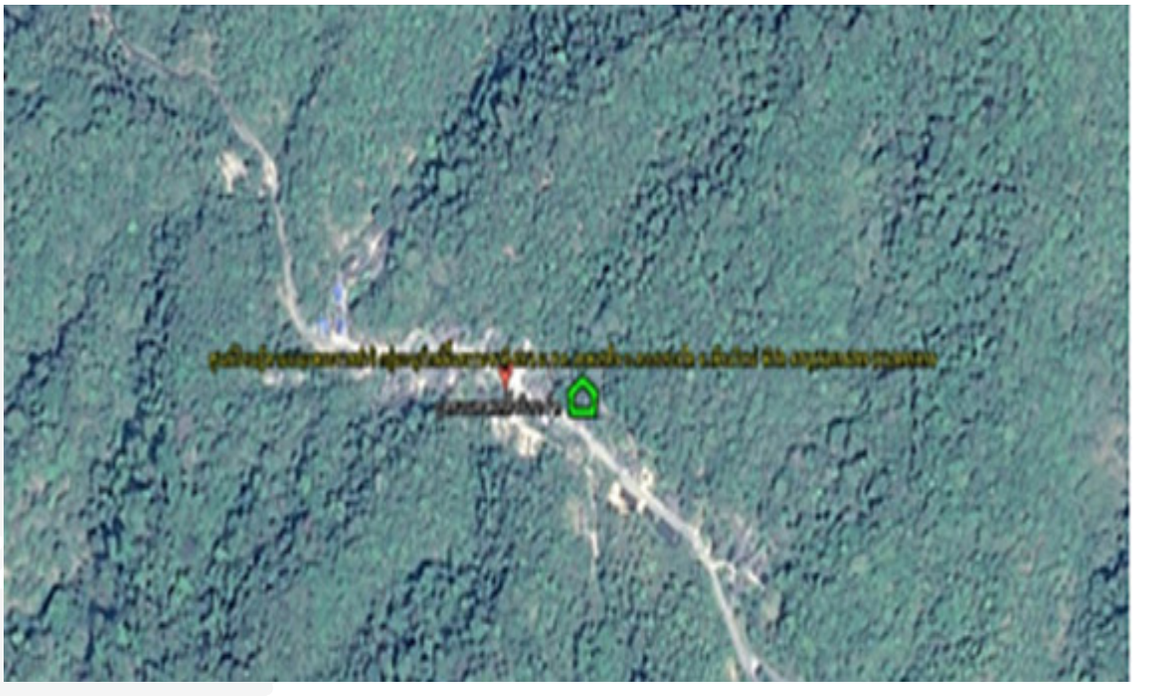

ป่าชุมชนบ้านปางกำแพงหิน มีพื้นที่ทั้งหมด ๓,๖๑๐ ไร่ คนในชุมชนส่วนใหญ่ มีอาชีพทำสวนกาแฟ หาของป่าและน้ำผึ้งจากผึ้งป่า รายได้ส่วนใหญ่ของครอบครัวไม่ต่อเนื่อง มีเฉพาะช่วงที่กาแฟให้ผลผลิต ซึ่งจะให้เพียงปีละครั้งเท่านั้น ในด้านของการรักษาทรัพยากรในพื้นที่ คนในชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการมีส่วนร่วมของชุมชน ขาดการบูรณาการและจัดการระหว่างการอนุรักษ์ป่าไม้และการเลี้ยงผึ้งร่วมกัน มุ่งเพียงเพื่อหารายได้ให้กับครอบครัว และยังไม่ให้ความสำคัญด้านการอนุรักษ์และรักษาป่าไม้เท่าที่ควร

แต่หลังจากได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ และปลูกจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ การหาอาชีพเสริมร่วมกับป่าโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทุกคนเริ่มเห็นความสำคัญของทรัพยากร และร่วมกันฟื้นฟูและรักษา จนปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนรูปแบบคนอยู่กับป่า อย่างเกื้อกูลกัน จากภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งอดีต โดยเฉพาะการเลี้ยงผึ้งธรรมชาติหรือผึ้งโก๋น (ผึ้งโพรง) เป็นที่มาของอาชีพการเลี้ยงผึ้งที่ประสบความสำเร็จ จนสามารถพัฒนาเป็นอาชีพเสริมรายได้และเกิดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งขึ้นในชุมชนมีจำนวนสมาชิก ๑๗ ครัวเรือน เกิดผลิตภัณฑ์จากผึ้งหลากหลายชนิดจนเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของชุมชน

๒๕. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางอำนวย ยอดคำปา

ชื่อเกษตรกร/ผู้แทน : นางอำนวย ยอดคำปา

หมายเลขโทรศัพท์ : ๐๘๓-๕๖๙๖๑๘๑/๐๘๐-๔๙๓๔๙๕๗

สถานที่ตั้ง : บ้านเลขที่ ๑๙๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่ฮ้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

พิกัดที่ตั้ง : ๔๗ Q ๐๕๑๖๐๕๔ ๒๐๗๙๕๙๒

เป็นศูนย์เรียนรู้ประเภทเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่มาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เน้นการทำนาเป็นหลักสลับหมุนเวียนกับการปลูกพืชไร่ พืชผักหลังการทำนา เนื่องจากพื้นที่มีระบบชลประทานเกษตรกรมีน้ำเพียงพอสำหรับใช้ประโยชน์จึงลดพื้นที่แหล่งน้ำลง ขุดสระเฉพาะสำหรับเลี้ยงปลานิล ปลาดุก เพื่อเป็นอาหารและสร้างรายได้เสริมเท่านั้น สร้างบ่อสำหรับเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ ผลิตลูกกบและกบเนื้อจำหน่าย รอบๆ บริเวณบ้านได้ปลูกพืชผักสวนครัว ผักพื้นบ้านที่สามารถนำมาประกอบอาหารและจำหน่าย ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายให้ครอบครัวเป็นอย่างมาก รวมทั้งปลูกไม้ผลต่าง ๆ ในพื้นที่โดยเฉพาะกล้วยน้ำว้าสายพันธุ์มะลิอ่อง ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังได้นำผลผลิตต่าง ๆ ในแปลงไปจำหน่ายด้วยตนเอง ทำให้ทราบกลไกของตลาดและนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิตได้

ปัจจุบันชีวิตครอบครัวมีความสุข สมาชิกครอบครัวมีกิจกรรมได้ทำร่วมกัน ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีเงินเก็บออม แม้จะมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ แต่ก็สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆตามกำลังและสภาพร่างกายที่เอื้ออำนวย แม้บางกิจกรรมต้องลดกำลังการผลิตลงก็ตาม แต่ก็สามารถแบ่งปันช่วยเหลือส่วนรวม ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้และตัวอย่างของการทำเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ให้กับผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตน พื้นที่ดำเนินการทั้งสิ้นจำนวน ๒๑ ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่อยู่อาศัย/ปลูกพืชผัก/ไม้ผล จำนวน ๒ ไร่ พื้นที่ทำนา โดยจำนวน ๑๘ ไร่ และพื้นที่บ่อเลี้ยงปลา/เลี้ยงกบ จำนวน ๑ ไร่

๒๖. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายศรีอินทร์ อินทร์สัน

ชื่อเกษตรกร/ผู้แทน : นายศรีอินทร์ อินทร์สัน

หมายเลขโทรศัพท์ : ๐๘๗-๑๗๙๘๐๐๕

สถานที่ตั้ง : บ้านเลขที่ ๒๒/๒ หมู่ที่ ๕ ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

พิกัดที่ตั้ง : ๔๗ Q ๐๕๒๘๕๖๒ ๒๐๘๖๑๒๓

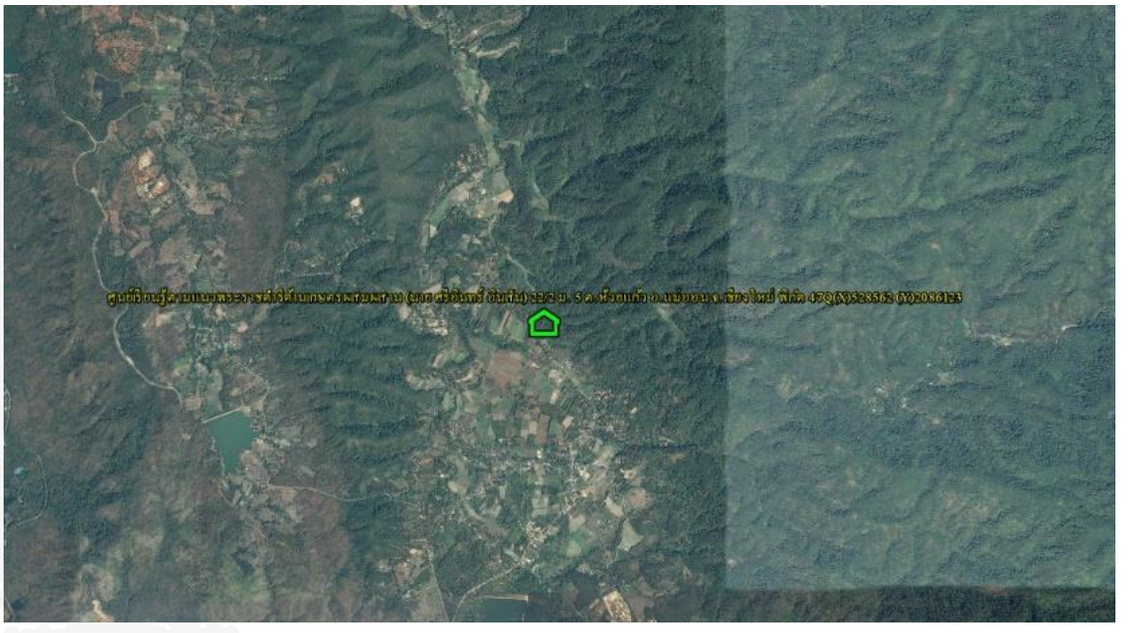

เป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริด้านการเกษตรแบบผสมผสาน เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้และรับการฝึกอบรมวิชาการเกษตร จากโครงการหลวงตีนตก และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และนำความรู้ ปัจจัยการผลิตที่ได้รับมาทดลองปฏิบัติในพื้นที่และความถนัดของตนเอง ได้วางแผนดำเนินกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ ทุกวันนี้พื้นที่ได้ถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ มีแหล่งอาหารบริโภคในครัวเรือน พืชที่ปลูกสร้างรายได้มีทั้งพืชอายุหลายปี และพืชล้มลุก ทำให้มีรายได้ต่อเนื่อง ปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้สนใจและเป็นจุดถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรแบบผสมผสาน

๒๗. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นางนงนุช พันธุราษฎร์

ชื่อเกษตรกร/ผู้แทน : นางนงนุช พันธุราษฎร์
หมายเลขโทรศัพท์ : ๐๘๖-๑๘๓๑๑๐๗
สถานที่ตั้ง : บ้านเลขที่ ๓๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลป่าป้อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
พิกัดที่ตั้ง : ๔๗ Q ๐๕๑๕๘๗๒ ๒๐๘๒๗๙๘

เป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริด้านการเกษตรแบบผสมผสาน ภายหลังที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้เข้ามารับการอบรมกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้นำองค์ความรู้ที่ได้ไปเรียนรู้กลับมาพัฒนาการปลูกพืชผักในพื้นที่ โดยเปลี่ยนจากการผลิตพืชผักเคมีมาเป็นผักปลอดสารพิษ พยายามลดการใช้สารเคมีให้ได้มากที่สุด หากจำเป็นต้องใช้จะมีระยะปลอดภัยสำหรับการนำไปบริโภคและจำหน่าย ด้วยความเชื่อมั่นในความปลอดภัย ได้ยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริตเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรม รูปแบบการดำเนินกิจกรรมปลูกผักปลอดภัยสารพิษ ได้เริ่มเพิ่มชนิดของพืชผักที่ปลูก สร้าง

ความหลากหลาย มีผลผลิตหลากประเภทจำหน่ายให้ลูกค้า วางแผนผลิตเป็นรุ่นๆ สร้างรายได้ต่อเนื่อง ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันในยามที่ราคาผลผลิตตกต่ำ พืชหลักที่ปลูกสลับหมุนเวียนกันไป ประกอบด้วย พริกหนุ่ม มะเขือเทศ มะเขือม่วง กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก แตงกวา ถั่วฝักยาว แตงโม ฟักทองญี่ปุ่นและข้าวโพดข้าวเหนียว เป็นต้น แต่ละฤดูกาลพื้นที่ดำเนินกิจกรรมของเกษตรกรไม่เคยว่างเว้นจากพืชผักต่างๆ

การดำเนินกิจกรรมได้คำนึงถึงคุณภาพของดินในแปลงปลูกอยู่เสมอ และใช้ปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพเป็นตัวช่วยในการฟื้นฟูบำรุงดิน ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้สามารถหาได้ภายในพื้นที่ เช่นเศษพืชผัก ผลไม้ ที่ตัดแต่งภายหลังจากการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้ยังได้นำกิจกรรมเกษตรอื่น ๆ มาดำเนินร่วมกันในพื้นที่ เพื่อสร้างแหล่งอาหารสำหรับบริโภคและสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว ได้แก่ การเลี้ยงปลานิล และปลาดุก

ผลสำเร็จจากความตั้งใจจึงเป็นตัวอย่างของเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่น อดทน ขยัน แม้การศึกษาจะไม่สูงนักแต่ก็สามารถนำพาครอบครัวให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลดภาระหนี้สินได้อย่างต่อเนื่อง มีความสุขกับครอบครัว มีความสุขกับการเปลี่ยนแปลงที่ได้ตัดสินใจลงมือทำ มีความสุขกับการเดินทางตามแนวพระราชดำริ

๒๘. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ นายยงยุทธ ขันทองนาค

ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริด้านเกษตรผสมผสาน
ชื่อเกษตรกร/ผู้แทน : นายยงยุทธ ขันทองนาค
หมายเลขโทรศัพท์ : ๐๘๐-๕๐๑๖๖๓๔
สถานที่ตั้ง : บ้านเลขที่ ๕๖/๘ หมู่ที่ ๔ ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
พิกัดที่ตั้ง : ๔๗ Q ๐๕๒๘๐๔๙ ๒๐๘๖๗๙๖

เป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริด้านการเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งแต่เดิมได้ทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาก่อน โดยมีรายได้จากการทำไร่เมี่ยง อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด ซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิม รายได้จากการประกอบการได้เพียงปีละครั้ง ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว จึงมีแนวความคิดหากิจกรรมเกษตรอื่นๆ มาดำเนินการในพื้นที่เพื่อให้เกิดรายได้ต่อเนื่องตลอดปี เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นและมีเงินออมในอนาคต ต่อมาย้ายถิ่นฐานมาอยู่บ้านแม่เตาดิน อำเภอแม่ออน ได้เช่าพื้นที่เพื่อนบ้านปลูกพืชหลากหลาย เช่น ยาสูบ ถั่วแระญี่ปุ่น สลับหมุนเวียนในแต่ละปี ผลตอบแทนไม่ดีเท่าที่ควร ต้องประสบปัญหาโรคแมลงเข้าทำลาย รวมถึงราคาผลผลิตตกต่ำไม่คุ้มทุน จึงพยายามศึกษาหาความรู้และหาแนวทางสร้างกิจกรรมใหม่ และด้วยพื้นที่บ้านแม่เตาดินอยู่ในเขตพื้นที่ขยายผลของโครงการหลวงตีนตก ตนเองจึงได้เรียนรู้เรื่องการปลูกผักปลอดสาร สร้างรายได้หลักให้กับครอบครัวนับตั้งแต่นั้นมา

ต่อมามีความคิดอยากเพิ่มกิจกรรมเพาะเห็ดเศรษฐกิจเพื่อสร้างความหลากหลายและรายได้ที่ต่อเนื่อง จึงเข้าไปเรียนรู้และฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำความรู้และเทคนิคต่างๆ รวมถึงปัจจัยการผลิตไปดำเนินการ และได้แลกเปลี่ยนคิดความคิด ประสบการณ์และปรึกษาเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ อย่างต่อเนื่อง ทุกวันนี้ได้ใช้พื้นที่ของตนเองให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพิ่มชนิดพืช

และกิจกรรมลงในพื้นที่ ปลูกเสาวรส ผักพื้นบ้านต่างๆ และไม้ผล กระบวนการผลิตพืชยึดหลักความปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผลผลิตที่ปลูกในพื้นที่ล้วนแล้วแต่เป็นผลผลิตปลอดภัยสารพิษ การดูแล บำรุงรักษาใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกเป็นหลักในการบำรุงพืชที่ปลูกและบำรุงดิน ทำให้ดินที่ปลูกมีโครงสร้างที่ดี มีธาตุอาหารและความอุดมสมบูรณ์สม่ำเสมอ ทำให้สามารถปลูกพืชผักได้อย่างต่อเนื่องเป็นรุ่นๆ ผลผลิตออกอย่างต่อเนื่อง เป็นแหล่งเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยเฉพาะการปลูกผักปลอดสารพิษและการเพาะเห็ด ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความขยันหมั่นเพียร และใฝ่เรียนรู้เป็นหลักในการพัฒนากิจกรรมที่ดำเนินการ

๔.๒.๒ ศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

๔.๒.๒.๑ ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ

เนื่องจากศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ศึกษา ๒๘ ศูนย์เรียนรู้ฯ มีความเหมือนกันในแง่ของเวลาการจัดตั้ง แต่มีความแตกต่างตามลักษณะสำคัญในด้านจุดเน้น ความถนัด หรือสาระสำคัญของการนำความรู้ไปปฏิบัติ ดังนั้น การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความแตกต่างตามลักษณะที่สำคัญจึงได้ร่วมกับฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กำหนดความเหมือนและความต่างตามลักษณะสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้ผลสรุปคือจำแนกออกเป็น ๓ กลุ่มหลัก ประกอบไปด้วยสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่มย่อย คือ

๑.๑) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (การจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า)

๑.๒) กลุ่มชลประทาน (การจัดการน้ำ)

๒) กลุ่มการผลิตภาคเกษตร คือ กลุ่มที่มีความโดดเด่นในแง่ของการผลิตพืชและสัตว์ โดยมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน โดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่มย่อย คือ

๒.๑) กลุ่มเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ คือ กลุ่มที่มีการผลิตพืชและสัตว์ที่หลากหลาย แต่มีความโดดเด่นในแง่ของการจัดการตามหลักเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่

๒.๒) กลุ่มผลิตเห็ดเศรษฐกิจ คือ กลุ่มที่มีความโดดเด่นในการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ บางรายอาจมีการทำเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ร่วมด้วย แต่ไม่โดดเด่นเท่ากับการผลิตเห็ด (มีเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวน ๑ รายที่มีลักษณะสำคัญเป็นการผลิตเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งรวมถึงการผลิตเห็ด เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดจึงได้จัดให้อยู่ในกลุ่มผลิตเห็ด)

๒.๓) กลุ่มปศุสัตว์ คือ กลุ่มที่มีความโดดเด่นในการผลิตสัตว์ บางรายอาจมีการทำเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ร่วมด้วย แต่ไม่โดดเด่นเท่าการผลิตสัตว์

๓) กลุ่มการผลิตภาคเกษตรและแปรรูป คือ กลุ่มที่มีความโดดเด่นในแง่ของการผลผลิตภาคเกษตร และมีการนำผลผลิตที่ได้มาแปรรูป แบ่งเป็น ๒ กลุ่มย่อยคือ

๓.๑) กลุ่มย่อยแปรรูป OTOP คือ การรวมกลุ่มของคนในชุมชน นำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปในลักษณะ กลุ่มวิสาหกิจ

๓.๒) กลุ่มย่อยการผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น คือ กลุ่มที่มีการผลิตภาคเกษตรและนำเอาผลผลิตที่ตนเองผลิตได้มาเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูปเบื้องต้น และมีการจัดการในลักษณะรายเดี่ยว และ/หรือกลุ่ม

ซึ่งจะทำการวิเคราะห์เชิงลึกถึงศักยภาพและความสำเร็จที่ต่างกัน และในแต่ละกลุ่มหลักจะมีความแตกต่างภายใน ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๓๓ ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ	จำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ร้อยละ
๑. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๔	๑๔.๓
๑.๑ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓	๑๐.๗
๑.๒ ชลประทาน	๑	๓.๖
๒. กลุ่มการผลิตภาคเกษตร	๒๐	๗๑.๔
๒.๑ เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่	๑๐	๓๕.๗
๒.๒ ผลิตเห็ดเศรษฐกิจ	๗	๒๕.๐
๒.๓ ปศุสัตว์	๓	๑๐.๗
๓. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป	๔	๑๔.๓
๓.๑ OTOP	๑	๓.๖
๓.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น	๓	๑๐.๗
รวม	**๒๘**	**๑๐๐.๐**

๔.๒.๒.๒ ศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ

การวิเคราะห์ดังต่อไปนี้จะดำเนินการตามธรรมชาติของปรากฏการณ์ที่เป็นเหตุและผล กล่าวคือ ในส่วนแรก เป็นสาระสำคัญของเหตุ หรือปัจจัยสำคัญที่แสดงศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ละกลุ่มหลัก และภายในกลุ่มย่อย ประกอบไปด้วย

ก. คุณสมบัติส่วนบุคคลของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ

ข. ปัจจัยแวดล้อมที่ทำให้ศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติจนเกิดผล โดยเน้นที่การจัดการแหล่งน้ำและความพอเพียงของแหล่งน้ำ

ค. ปัญหาและความต้องการที่สำคัญที่สุด ที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เผชิญมาก่อนและเป็นแรงผลักดันสำคัญที่อยากหลุดพ้นอย่างเข้มแข็งจนนำมาสู่การแสวงหาความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และได้นำความรู้ไปแก้ปัญหาจนได้ผลเมื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ทั้ง ๓ ส่วนเป็นแรงผลักที่มีพลังทำให้เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ต้องขวนขวาย ต่อสู้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ได้ จึงได้พยายามแสวงหาแนวทาง ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และจากแหล่งอื่นได้พยายามนำไปปฏิบัติจนได้ผลเป็นเกษตรกรตัวอย่าง และต่อมาจึงได้รับการคัดเลือกและสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ โดยมีแรงผลักเริ่มต้น ประกอบไปด้วยปัญหาเกี่ยวกับการเกษตรจากการผลิตพืชเชิงเดียวที่ทำให้ขาดทุน นิเวศน์ถูกทำลาย และวิถีชีวิตที่ไม่มั่นคง ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพอื่นๆ รวมถึงอาชีพนอกเกษตรที่แม้จะมีรายได้แต่วิถีชีวิตและครอบครัวมีความเดือดร้อนและปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย มีผลต่อเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และชุมชนเป็นอย่างมาก จากข้อมูล ๒๘ ศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติส่วนบุคคลของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ

ตารางที่ ๔-๓๔ คุณสมบัติส่วนบุคคลของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	คุณสมบัติส่วนบุคคล (ราย)		
	ภูมิลำเนาเดิม	อาชีพเดิม	ความเชี่ยวชาญและประสบการเดิม
๑.กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)	ในหมู่บ้าน (๔)	เกษตรกร (๔)	ด้านเกษตรกรรม (๔)
๑.๑ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	ในหมู่บ้าน (๓)	เกษตรกร (๓)	ด้านเกษตรกรรม (๓)
๑.๒ ชลประทาน (๑)	ในหมู่บ้าน (๑)	เกษตรกร (๑)	ด้านเกษตรกรรม (๑)
๒.กลุ่มการผลิตภาคเกษตร (๒๐)	ในหมู่บ้าน (๑๙) นอกหมู่บ้าน (๑)	เกษตรกร (๑๔) รับราชการ (๒) พนักงานเอกชน (๓) รับจ้างฝีมือ (๑)	ด้านเกษตรกรรม (๑๙) พนักงานเอกชน(สัตว์) (๑)
๒.๑ เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	ในหมู่บ้าน (๙) นอกหมู่บ้าน (๑)	เกษตรกร (๔) รับราชการ (๒) พนักงานเอกชน (๓) รับจ้างฝีมือ (๑)	ด้านเกษตรกรรม (๙) พนักงานเอกชน(สัตว์) (๑)
๒.๒ ผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (๗)	ในหมู่บ้าน (๗)	เกษตรกร (๗)	ด้านเกษตรกรรม (๗)
๒.๓ ปศุสัตว์ (๓)	ในหมู่บ้าน (๓)	เกษตรกร (๓)	ด้านเกษตรกรรม (๓)

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	คุณสมบัติส่วนบุคคล (ราย)		
	ภูมิลำเนาเดิม	อาชีพเดิม	ความเชี่ยวชาญและประสบการเดิม
๓. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)	ในหมู่บ้าน (๔)	เกษตรกร (๔)	ด้านเกษตรกรรม (๔)
๓.๑ OTOP (๑)	ในหมู่บ้าน (๑)	เกษตรกร (๔)	ด้านเกษตรกรรม (๑)
๓.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	ในหมู่บ้าน (๓)	เกษตรกร (๔)	ด้านเกษตรกรรม (๓)
รวม	ในหมู่บ้าน (๒๗) นอกหมู่บ้าน (๑)	เกตษรกร (๒๒) รับราชการ (๒) พนักงานเอกชน (๓) รับจ้างฝีมือ (๑)	ด้านเกษตรกรรม (๒๗) พนักงานเอกชน(สัตว์) (๑)

จากตารางที่ ๔-๓๔ พบว่า ภูมิลำเนาของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ไม่มีความแตกต่าง มีเพียง ๑ รายที่มีภูมิลำเนานอกหมู่บ้านและเป็นผู้ประสบความสำเร็จอย่างดี

อาชีพเดิมส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรมาก่อน ส่วนผู้ที่เคยมีอาชีพนอกภาคการเกษตร จำนวน ๖ ราย อยู่ในกลุ่มย่อยเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ และที่สำคัญมี ๑ รายที่ประสบความสำเร็จ โดดเด่นและมีความเชี่ยวชาญจากประสบการณ์ทำงานเป็นพนักงานบริษัท CP (ด้านการผลิตสัตว์)

ข. แหล่งน้ำและความพอเพียงของน้ำ

(๑) แหล่งน้ำที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติกิจกรรมสำคัญของแต่ละศูนย์

ตารางที่ ๔-๓๕ แหล่งน้ำที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ใช้ประโยชน์

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	**แหล่งน้ำที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ใช้ประโยชน์ (ราย)**					
	ชลประทาน	**ธรรมชาติ**	**สระน้ำ**	**บาดาล**	**บ่อน้ำตื้น**	**ประปา**
๑.อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)	**๔**	**๔**	**-**	**-**	**-**	**-**
๑.๑ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	๓	๓	-	-	-	-
๑.๒ ชลประทาน (๑)	๑	๑	-	-	-	-
๒.การผลิตภาคเกษตร (๒๐)	๓	๔	๑๐	๔	๗	๑๘
๒.๑ เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	๒	๔	๙	๒	๔	๑๐
๒.๒ ผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (๗)	-	-	๑	๒	๑	๖

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	แหล่งน้ำที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ใช้ประโยชน์ (ราย)					
	ชลประทาน	ธรรมชาติ	สระน้ำ	บาดาล	บ่อน้ำตื้น	ประปา
๒.๓ ปศุสัตว์ (๓)	๑	-	-	-	๒	๒
๓. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)	-	-	-	๑	๑	๔
๓.๑ OTOP (๑)	-	-	-	-	-	๑
๓.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	-	-	-	๑	๑	๓
รวม	**๗**	**๘**	**๑๐**	**๕**	**๘**	**๒๒**

จากตารางที่ ๔-๓๕ กลุ่มอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมด จำนวน ๔ ราย มีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากระบบชลประทานและแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ลำห้วย ลำคลอง ฯลฯ เท่านั้น

ขณะที่กลุ่มการผลิตภาคเกษตร พบว่า มีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์แหล่งน้ำจากหลายแหล่ง เพื่อใช้ในกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ที่สำคัญคือมีการขุดสระน้ำเพื่อใช้ส่วนตัว จำนวน ๗ ราย และใช้จากระบบประปาเป็นส่วนใหญ่ จำนวน ๑๘ ราย

ส่วนกลุ่มผลิตและแปรรูปทางการเกษตรทั้งหมด จำนวน ๔ ราย มีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์แหล่งน้ำจากระบบประปา นอกจากนี้พบว่าในกลุ่มย่อยผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น พบว่ามีการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำจากบ่อบาดาลและบ่อน้ำตื้น แสดงว่าปัจจัยแวดล้อมในเรื่องของการเข้าถึงและใช้ประโยชน์แหล่งน้ำสอดรับกับความต้องการและความจำเป็นตามลักษณะสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

(๒) ความพอเพียงของน้ำที่ใช้

ตารางที่ ๔-๓๖ ระดับความพอเพียงของน้ำที่ใช้

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ความพอเพียงของน้ำที่ใช้ (ราย)	
	ปานกลาง	มาก
๑. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)	-	๔
๑.๑ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	-	๓
๑.๒ ชลประทาน (๑)	-	๑
๒. การผลิตภาคเกษตร (๒๐)	๕	๑๕
๒.๑ เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	-	๑๐
๒.๒ ผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (๗)	๓	๔
๒.๓ ปศุสัตว์ (๓)	๒	๑
๓. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)	๑	๓

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ความพอเพียงของน้ำที่ใช้ (ราย)	
	ปานกลาง	มาก
๓.๑ OTOP (๑)	-	๑
๓.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	๑	๒
รวม	**๖**	**๒๒**

จากตารางที่ ๔-๓๖ พบว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ทุกกลุ่มมีความพอเพียงของแหล่งน้ำอยู่ในระดับมาก จำนวน ๒๒ ราย มีศูนย์เรียนรู้ฯ เพียงส่วนน้อยของกลุ่มการผลิตภาคเกษตร จำนวน ๕ ราย และกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป จำนวน ๑ ราย ที่มีความพอเพียงในระดับปานกลาง แสดงว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ ส่วนใหญ่นอกจากจะจัดหาแหล่งน้ำตามลักษณะของกิจกรรมแล้ว ยังมีความพอเพียงของแหล่งน้ำที่ใช้ค่อนข้างดี

ค. ปัญหาและความต้องการที่สำคัญที่สุด

(๑) การเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคสำคัญในอาชีพหรืองานก่อนที่จะเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ จนทำให้มีแรงผลักดันให้เกิดการลุกขึ้นมาสู้-ทำใหม่หรือแก้ไขปัญหา

ตารางที่ ๔-๓๗ ปัญหาที่เผชิญก่อนเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ปัญหาที่เผชิญก่อนเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)		
	ปัญหาอาชีพภาคเกษตรจากพืชเชิงเดี่ยว	ปัญหาอาชีพนอกเกษตร หรือความต้องการใช้ชีวิตแบบพอเพียง	ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย
๑. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)	๑	-	๓
๑.๑ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	-	-	๓
๒. การผลิตภาคเกษตร (๒๐)	๑๕	๑๑	๐
๒.๑ เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	๗	๖	-
๒.๒ ผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (๗)	๕	๒	-
๒.๓ ปศุสัตว์ (๓)	๓	๓	-
๓. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)	๔	-	-
๓.๑ OTOP (๑)	๑	-	-
๓.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	๓	-	-
รวม	**๒๐**	**๑๑**	**๓**

จากตารางที่ ๔-๓๗ ปัญหาที่เผชิญก่อนเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ พบว่าศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มหลักด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับปัญหาการที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายมาก ได้มีความพยายามแก้ไขมาตลอด จนต่อมาได้การสนับสนุนเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ส่วนศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มผลิตภาคเกษตร ส่วนใหญ่ก่อนมาเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ต้องเผชิญกับปัญหาการผลิตภาคเกษตรจากการผลิตพืชเชิงเดี่ยวจึงมีความต้องการอยากจะหลุดพ้น จำนวน ๑๕ ราย และมีจำนวน ๑๑ ราย ต้องเผชิญกับปัญหาอาชีพนอกภาคการเกษตร เช่น รู้สึกเบื่อหน่าย เหน็ดเหนื่อยจากงานประจำ ฯลฯ จึงมีความต้องการอยากมีชีวิตที่ดีกว่าการเป็นพนักงานบริษัทหรือการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรที่ทำอยู่เดิม

ส่วนกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ทั้งหมดจำนวน ๔ ราย พบว่ามีความต้องการหาทางออกจากแก้ปัญหาจากการผลิตภาคเกษตรที่ทำอยู่เดิม

ทั้งหมดจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ละรายมีแรงผลักดันให้เกิดการลุกขึ้นมาสู้-ทำใหม่ หรือแก้ไขปัญหาโดยเริ่มนำความรู้ตามแนวพระราชดำริจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การขวนขวายด้วยตนเอง และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ไปปรับประยุกต์ใช้จนเกิดผลสำเร็จ

(๒) การเปลี่ยนแปลงของปัญหาและความต้องการหลังจากเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

เพื่อเป็นการประเมินว่า ณ ปัจจุบันเมื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วปัญหาและความต้องการที่สำคัญได้รับการแก้ไข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงผลักเริ่มต้น อย่างไร

การรับทราบและเห็นว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีทั้งความรู้และแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถจะช่วยเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ แก้ปัญหาสำคัญที่เผชิญอยู่และต้องการเปลี่ยนแปลงได้ เป็นข้อมูลที่ทุกศูนย์เรียนรู้ฯ ระบุอย่างชัดเจน แต่เพื่อเป็นการวิเคราะห์เพิ่มเติมว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีภารกิจที่ต้องทำหน้าที่นี้อยู่แล้ว แต่ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ จะมีมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความเข้มข้นในการติดต่อสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ก่อน ระหว่าง และหลัง ดังนั้นการที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เข้าไปมีส่วนที่สำคัญต่อการแก้ปัญหา ระดับความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๓๘ ระดับความเข้มข้นในการแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหากับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ระดับความเข้มข้น (คะแนนเฉลี่ย)*		
	ความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	การเข้ารับการอบรม ดูงาน สาธิตจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ความต่อเนื่องและความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล
๑. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)	๒.๗๕	๒.๗๕	๒.๗๕
- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	๒.๖๐	๒.๖๐	๒.๖๐
- ชลประทาน (๑)	๓.๐๐	๓.๐๐	๓.๐๐
๒. การผลิตภาคเกษตร (๒๐)	๒.๙๐	๒.๙๐	๒.๙๐
๒.๑ เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	๒.๘๐	๒.๘๐	๒.๘๐
๒.๒ ผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (๗)	๓.๐๐	๓.๐๐	๓.๐๐
๒.๓ ปศุสัตว์ (๓)	๓.๐๐	๓.๐๐	๓.๐๐
๓. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)	๓.๐๐	๓.๐๐	๓.๐๐
๓.๑ OTOP (๑)	๓.๐๐	๓.๐๐	๓.๐๐
๓.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	๓.๐๐	๓.๐๐	๓.๐๐

* คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

จากตารางที่ ๔-๓๘ สรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ แทบทั้งหมดมีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ อย่างดีทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการติดต่อเพื่อแก้ปัญหาที่สำคัญจากข้อมูลพบว่ามีเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวน ๒-๓ ราย เคยทำงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ฯ และ ได้เข้ารับการอบรม ศึกษา ดูงาน การสาธิตกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นอย่างดี และมีความต่อเนื่อง

ตารางที่ ๔-๓๙ การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการหลังจากที่ได้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ปัญหาที่ได้รับการแก้ไข (ราย)			เกิดความยั่งยืนของการผลิตและวิถีชีวิต (ราย)
	ด้านอาชีพภาคเกษตร	ด้านอาชีพนอกภาคเกษตร	ด้านการอนุรักษ์	
๑. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)	๓	๑	๓	๑
๑.๑ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	๓	๑	๓	๑
๑.๒ ชลประทาน (๑)	-	-	-	
๒. การผลิตภาคเกษตร (๒๐)	๑๘	๑๗	๑๐	๘
๒.๑ เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	๘	๗	๔	๗
๒.๒ ผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (๗)	๗	๗	๔	๑
๒.๓ ปศุสัตว์ (๓)	๓	๓	๒	-
๓. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)	๔	๔	๓	๐
๓.๑ OTOP (๑)	๑	๑	๑	-
๓.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	๓	๓	๒	-
รวม	**๒๕**	**๒๒**	**๑๖**	**๙**

จากตารางที่ ๔-๓๙ การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการหลังจากที่ได้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ พบว่ากลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ยกเว้นกลุ่มจัดการชลประทาน) ระบุว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการแก้ไข และส่งผลทำให้การผลิตภาคเกษตรและวิถีชีวิตของชุมชนดีขึ้น

ขณะที่กลุ่มหลักการผลิตภาคเกษตร ส่วนใหญ่พบว่าเกิดผลสำเร็จทั้งในด้านการแก้ปัญหาการผลิตภาคเกษตรจากพืชเชิงเดี่ยว ด้านความต้องการปรับเปลี่ยนอาชีพจากนอกภาคเกษตร รวมถึงผลสำเร็จเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรของตนเองอีกด้วย และที่น่าสนใจคือมีศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวนหนึ่งเริ่มระบุถึงแนวโน้มความยั่งยืนของการผลิตและวิถีชีวิตของตนเอง

ส่วนกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ระบุว่าสามารถแก้ปัญหาอาชีพทั้งในและภาคการเกษตรให้ดีขึ้น แต่ยังไม่พบถึงการระบุว่าเป็นความยั่งยืนของการผลิตและวิถีชีวิต

๔.๒.๒.๓ ความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ได้มาประยุกต์และใช้โดยศูนย์เรียนรู้ฯ

ความรู้ตามแนวพระราชดำริเป็นปัจจัยสำคัญที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ แสวงหา ได้รับ และนำไปประยุกต์สู่การปฏิบัติในเรื่องที่สำคัญจนประสบความสำเร็จ ในแง่นี้ถือว่าการให้มีศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อการขยายความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่พื้นที่สู่เกษตรกร และผู้สนใจ โดยการสนับสนุนของสำนักงาน

กปร. และการปฏิบัติโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นความสำเร็จของการขยายความรู้ตามแนวพระราชดำริอย่างมาก

ประเด็นที่วิเคราะห์จากข้อมูลศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๒๘ ศูนย์เรียนรู้ฯ จำแนกตามกลุ่มหลัก และกลุ่มย่อย ประกอบไปด้วย การได้มาซึ่งความรู้ หรือแหล่งความรู้ตามแนวพระราชดำริของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้จำแนกออกเป็น ๓ แหล่งสำคัญ คือ ๑) จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒) จากการขวนขวายคือการค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองและการทดลองปฏิบัติเอง และ๓) จากหน่วยงานภายนอก โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้จากตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๔๐ การได้มาซึ่งความรู้ของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ลำดับการได้มาของความรู้ (ราย)		
	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ขวนขวายด้วยตนเอง	หน่วยงานภายนอก
๑. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)	ลำดับแรก = ๑ ราย ลำดับที่สอง = ๓ ราย	ไม่ได้รับ = ๑ ราย ลำดับแรก = ๒ ราย ลำดับที่สาม = ๑ ราย	ลำดับแรก =๓ ราย ลำดับที่สอง = ๑ ราย
๑.๑ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓) ๑.๒ ชลประทาน (๑)	ลำดับแรก = ๑ ราย ลำดับที่สอง = ๒ ราย ลำดับที่สอง = ๑ ราย	ไม่ได้รับ = ๑ ราย ลำดับแรก = ๒ ราย ลำดับที่สาม = ๑ ราย	ลำดับแรก = ๒ ราย ลำดับที่สอง = ๑ ราย ลำดับแรก = ๑ ราย
๒. การผลิตภาคเกษตร (๒๐)	ลำดับแรก = ๙ ราย ลำดับที่สอง = ๔ ราย ลำดับที่สาม = ๗ ราย	ลำดับแรก = ๔ ราย ลำดับที่สอง =๑๓ ราย ลำดับที่สาม = ๓ ราย	ไม่ได้รับ =๑๐ ราย ลำดับแรก = ๔ ราย ลำดับที่สอง = ๒ ราย ลำดับที่สาม = ๔ ราย
๒.๑ เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	ลำดับแรก = ๓ ราย ลำดับที่สอง = ๑ ราย ลำดับที่สาม = ๖ ราย	ลำดับแรก = ๒ ราย ลำดับที่สอง = ๔ ราย ลำดับที่สาม = ๔ ราย	ไม่ได้รับ = ๒ ราย ลำดับแรก = ๒ ราย ลำดับที่สอง = ๓ ราย ลำดับที่สาม = ๓ ราย
๒.๒ ผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (๗)	ลำดับแรก = ๒ ราย ลำดับที่สอง = ๑ ราย ลำดับที่สาม = ๔ ราย	ลำดับแรก = ๒ ราย	ไม่ได้รับ = ๖ ราย ลำดับที่สาม = ๑ ราย
๒.๓ ปศุสัตว์ (๓)	ลำดับแรก = ๑ ราย ลำดับที่สอง = ๑ ราย ลำดับที่สาม = ๑ ราย	ลำดับที่สอง = ๔ ราย	ไม่ได้รับ = ๑ ราย ลำดับที่สาม = ๒ ราย

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ลำดับการได้มาของความรู้ (ราย)		
	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	ขวนขวายด้วยตนเอง	หน่วยงานภายนอก
๓. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)	ลำดับแรก = ๒ ราย ลำดับที่สอง = ๑ ราย ลำดับที่สาม = ๑ ราย	ลำดับแรก = ๑ ราย ลำดับที่สอง = ๓ ราย	ไม่ได้รับ = ๒ ราย ลำดับแรก = ๑ ราย ลำดับที่สาม = ๑ ราย
๓.๑ OTOP (๑) ๓.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	ลำดับที่สาม = ๑ ราย ลำดับแรก = ๒ ราย ลำดับที่สอง = ๑ ราย	ลำดับที่สอง = ๑ ราย ลำดับแรก = ๑ ราย ลำดับที่สอง = ๒ ราย	ไม่ได้รับ = ๒ ราย ลำดับแรก = ๑ ราย ลำดับที่สาม = ๑ ราย

จากตารางที่ ๔-๑๐ ลำดับความสำคัญของความรู้ที่ได้รับ พบว่าในภาพรวมของระดับกลุ่มหลักทั้ง ๓ กลุ่ม การได้มาซึ่งความรู้ตามแนวพระราชดำริจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีลำดับความสำคัญมาก่อนการขวนขวายด้วยตนเองและจากหน่วยงานภายนอก ตามลำดับ และเมื่อจำแนกเป็นรายกลุ่ม พบว่ากลุ่มผลิตภาคเกษตรและกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูปจะมีความเข้มข้นในการได้มาซึ่งความรู้มากกว่ากลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยสาระสำคัญพบว่า ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ขึ้นอยู่กับความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ส่วนใหญ่ได้มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้มีการบูรณาการกับหน่วยงานอื่นและมีการค้นคว้าเพิ่มเติม นำไปสู่การทดลองปฏิบัติจนได้ผลซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญในการประเมิน ซึ่งจากข้อมูลที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ พบว่าเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีการนำเอาความรู้ตั้งต้นจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองอย่างหลากหลาย สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้คือ

ตารางที่ ๔-๔๑ การนำความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของ ๒๘ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	ความรู้และกิจกรรม
๑. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบ้านป่าสักงาม	- การสร้างฝายต้นน้ำลำธาร - การปลูกไม้ ๓ อย่างประโยชน์ ๔ ประการตามแนวพระราชดำริ - การอนุรักษ์ความหลากหลายของชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน - การป้องกันและทำแนวไฟป่า
๒. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ กลุ่มอุทยานการเรียนรู้บ้านปางจำปี	- การทำแนวป้องกันไฟป่า - การปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ ประการตามแนวพระราชดำริ - การอนุรักษ์สัตว์ป่า - การอนุรักษ์สมุนไพร - การทำเกษตรแบบพึ่งพิงป่า
๓. ศูนย์เรียนรู้ ตามแนวพระราชดำริ กลุ่มอนุรักษ์ผึ้งธรรมชาติ (ผึ้งโก๋นหรือผึ้งโพรง)	- การเลี้ยงผึ้งธรรมชาติหรือผึ้งโก๋น (ผึ้งโพรง) - การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้ง

ศูนย์เรียนรู้ฯ	ความรู้และกิจกรรม
๔. ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ กลุ่มการบริหารจัดการน้ำตามภูมิปัญญาท้องถิ่น	- การบริหารและจัดการน้ำตามภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา
๕. นายอุ่นเรือน ไทยใจอุ่น	- การเลี้ยงไก่พื้นเมือง - การเลี้ยงเป็ดเทศ - การเลี้ยงสุกร - การเลี้ยงโคพื้นเมือง
๖. เมืองมนต์ ไทยใจอุ่น	- การเลี้ยงและดูแลโคนม
๗. มนูญ เทศนำ	- การเกษตรทฤษฎีใหม่ - การปลูกพืชผสมสาน - การทำนาข้าว - การเลี้ยงสัตว์
๘. อำนวย ยอดคำปา	- หลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ - การทำนา - การปลูกและดูแลไม้ผล (กล้วยน้ำว้า) - การปลูก ดูแล และการตลาดพืชผัก - การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ - การเลี้ยงปลา (ปลานิล และปลาดุกบิ๊กอุย) - การปลูกพืชผักสวนครัวและผักพื้นบ้าน
๙. ทองอินทร์ สุภาพล	- การทำนา - การปลูกพืชผักและไม้ผล - การปลูกไผ่กิมซุง - การเลี้ยงปลา
๑๐. กัญจนา บัวแดง	- การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดหลินจือ เห็ดลมป่า เห็ดนางฟ้า) - การผลิตก้อนเห็ดสำหรับจำหน่าย
๑๑. นายเจริญ ตาถาวัน	- การทำนา - การเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ดพื้นเมือง ปลานิล ฯลฯ - การปลูกและดูแลไม้ผล (ลำไย)
๑๒. สินชัย วิริยะจรรยงค์	- วิธีการทำเกษตรแบบผสมผสาน - การปลูกและดูแลไม้ผล (ลำไย ส้มโอ กล้วยน้ำว้า) - การปลูกพืชผักและพืชสวนครัว - การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ - การเพาะเลี้ยงสัตว์ เช่น กบ ไก่พื้นเมือง ปลาดุก ปลานิล เป็ดเทศ สุกร ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	ความรู้และกิจกรรม
๑๓. สุนทร ดาวแก้ว	- ทำเกษตรแบบผสมผสาน - การทำนา - การปลูกไม้ผล (ขนุน กล้วยน้ำว้า มะละกอ) - การปลูกพืชผักสวนครัวและผักพื้นบ้าน - การเพาะเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร ปลานิล กบนา ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ ห่าน ฯลฯ - การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ
๑๔. อุ่นเรือน เกิดสุข	- การเพาะเห็ดเศรษฐกิจและการแปรรูปผลผลิตเห็ด (เห็ดหลินจือ เห็ดหอม เห็ดนางฟ้า เห็ดลมป่า) - การทำเกษตรแบบผสมผสาน - การปลูกและดูแลไม้ผล (ส้มโอ มะขามป้อม มะม่วง กระท้อน พลับ ทุเรียน เงาะโรงเรียน มะไฟ) - การเลี้ยงปลา (ปลานิล ปลาดุก) - การปลูกพืชผักสวนครัวและผักพื้นบ้าน - การปลูกเมี่ยงและกาแฟ
๑๕. ทองมา ศรีภูธร	- การทำเกษตรแบบผสมผสาน - การปลูกพืชผักและพืชสวนครัว - การผลิตปุ๋ยหมัก - การเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่พื้นเมือง ปลาดุก ฯลฯ - การปลูกไผ่
๑๖. ศรีอินทร์ อินทร์สัน	- การปลูกไม้ผลผสมผสาน (เช่น มะม่วง และเสาวรส) - การปลูกพืชผัก - การทำเกษตรผสมผสาน - การปลูกและดูแลผักไฮโดรโพรนิกส์ - การมะนาวในวงบ่อซีเมนต์ - การขยายพันธุ์พืช - การเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่พื้นเมือง ปลาและเลี้ยงกบ ฯลฯ
๑๗. พงษ์เทพ จินะใจ	- การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดหลินจือ เห็ดนางฟ้า เห็ดหูหนู เห็ดหอม) - การผลิตก้อนเห็ดจำหน่าย
๑๘. ราตรี สุนันทศิลป์	- การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดหลินจือ เห็ดหอม เห็ดหัวลิง เห็ดลมป่า เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหูหนู) - การผลิตก้อนเห็ดจำหน่าย (เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดลมป่า) - การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดสมุนไพร (เห็ดหลินจือ เห็ดหัวลิง เห็ดหอม) - การเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่พื้นเมือง โคพื้นเมือง

ศูนย์เรียนรู้ฯ	ความรู้และกิจกรรม
๑๙. เพียรทอง พรมคำทิพย์	- การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดลมป่า เห็ดหอม เห็ดขอนขาว) - การผลิตก้อนเห็ดจำหน่าย (เห็ดหอม เห็ดนางฟ้า) - การแปรรูปเห็ดหลินจือ
๒๐. มาลัย ญาติฝูง	- การเพาะเห็ดหอม - การปลูกและแปรรูปกาแฟ
๒๑. ทัศนีย์ พวกอินแสง	- การเพาะเห็ดหอม - การปลูกและแปรรูปกาแฟ
๒๒. นงนุช พันธุราษฎร์	- การปลูกพืชผักปลอดภัย เช่น มะเขือเทศ พริกหนุ่ม บวบ กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก แตงกวา - การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ - การทำนา - การเลี้ยงปลานิล
๒๓. สุจินต์ แสงแก้ว	- การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ - การเลี้ยงไก่ฟ้า เป็ดสวยงาม และนกสวยงาม
๒๔. ยงยุทธ ขันทองนาค	- การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดหลินจือ เห็ดนางฟ้า) - การทำเกษตรแบบผสมผสาน - การปลูกผักปลอดภัย
๒๕. กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรกลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านป่าไผ่	- การแปรรูปกระเทียม โดยวิธีการดอง ได้แก่ กระเทียมโทนและกระเทียมธรรมดา ฯลฯ - การแปรรูปมะเขือเทศ มะม่วงและมะขาม โดยวิธีการแช่อิ่ม ฯลฯ
๒๖. ดาวเรือง เจริญทรัพย์	- รูปแบบการทำเกษตรแบบผสมผสาน เช่น มะม่วง มะขาม ลำไย กล้วยหอม ผักหวานป่า - การเลี้ยงสัตว์ เช่น ปลานิล ปลาดุกบิ๊กอุย กบนา - การแปรรูปผลผลิตการเกษตรในรูปการตากแห้ง
๒๗. วีรา จินะใจ	- การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดหลินจือ เห็ดหอม เห็ดหัวลิง เห็ดลมป่า เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหูหนู) - การผลิตก้อนเห็ดจำหน่าย (เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดลมป่า) - การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดสมุนไพร (เห็ดหลินจือ เห็ดหัวลิง เห็ดหอม) - การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ - การตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ด
๒๘. เจริญศรี คำประเสริฐ	- การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดลมป่า เห็ดหอม เห็ดขอนขาว) - การผลิตก้อนเห็ดจำหน่าย (เห็ดหอม เห็ดนางฟ้า) - การแปรรูปผลผลิตเห็ดหอม ผลผลิตการเกษตร เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้แก่ ข้าวเกรียบเห็ดหอม ข้าวเกรียบฟักทอง ข้าวเกรียบงาดำ และน้ำพริกเผาเห็ดหอม - การปลูกและแปรรูปกาแฟ

จากตารางที่ ๔-๔๑ จะเห็นได้ว่าความรู้ตามแนวพระราชดำริที่ส่วนใหญ่ได้มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นตัวตั้งต้นได้มีการบูรณาการกับความรู้ที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ละรายได้รับจากหน่วยงานอื่นและมีการค้นคว้าเพิ่มเติม นำไปสู่การทดลองปฏิบัติจนได้ผล ซึ่งจากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๒๘ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถจำแนกความรู้ที่ได้บูรณาการออกเป็น ๖ กลุ่มสำคัญ คือ

๑) ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องพืช

๒) ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องสัตว์

๓) ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

๔) ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการจัดการดินเพื่อการผลิตภาคเกษตร

๕) ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องเกษตรที่ยั่งยืน

๖) ความรู้ตามแนวพระราชดำริด้านหลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แต่ละกลุ่มองค์ความรู้ ได้มีการจำแนกศูนย์เรียนรู้ที่ใช้การได้มาซึ่งความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจากการขวนขวายเพิ่มเติม และการประยุกต์โดยการทดลองปฏิบัติของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยมีสาระสำคัญแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๔๒ ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องพืช

ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องพืช	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ใช้ (ราย)	การได้มาซึ่งความรู้ (ราย)	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ (ราย)
๑.พืชไร่	เกษตรผสมผสาน และทฤษฎีใหม่ (๑๐)	ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	เห็ด (๗)	ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๒.พืชผัก	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๘ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๔ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๙ ราย	๙ ราย
	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๓.พืชสวน	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๗ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๖ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๙ ราย	๙ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย

ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เรื่องพืช	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ใช้ (ราย)	การได้มาซึ่งความรู้ (ราย)	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ (ราย)
๔.ข้าว	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๕ ราย	๖ ราย
	เห็ด (๗)	ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๕.เห็ด	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๗ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๗ ราย	๗ ราย
	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย	๑ ราย
๖.สมุนไพร	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๗.ไม้ผล	เกษตรผสมผสาน และทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๖ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๕ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๘ ราย	๘ ราย
	สัตว์ (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย

ตารางที่ ๔-๔๓ ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องสัตว์

ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เรื่องพืช	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ใช้ (ราย)	การได้มาซึ่งความรู้ (ราย)	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ (ราย)
๑.หมู	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย	๑ ราย
๒.วัว	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย จากหน่วยงาน ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓ ราย	๓ ราย
	สัตว์ (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
๓.กบ	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๔ ราย	๔ ราย

ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เรื่องพืช	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ใช้ (ราย)	การได้มาซึ่งความรู้ (ราย)	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ (ราย)
	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	สัตว์ (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๔.เป็ด	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
	สัตว์ (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๕.ปลา	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑๐ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๔ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑๐ ราย	๑๐ ราย
	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๖.ไก่	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๘ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๔ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๗ ราย	๘ ราย
	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	สัตว์ (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๒ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๑ ราย

ตารางที่ ๔-๔๔ ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการแปรรูปผลผลิตเกษตร

ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องพืช	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ใช้ (ราย)	การได้มาซึ่งความรู้ (ราย)	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ (ราย)
๑.แปรรูป (นม)	สัตว์ (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๒.แปรรูป(เห็ด)	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓ ราย	๓ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
๓.แปรรูป (สมุนไพร)	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย	๐ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๒ ราย
๔.แปรรูป (กระเทียม)	OTOP (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย

ตารางที่ ๔-๔๕ ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและจัดการดินเพื่อการผลิตภาคเกษตร

ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เรื่องพืช	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ใช้ (ราย)	การได้มาซึ่งความรู้ (ราย)	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ (ราย)
๑.ความอุดมสมบูรณ์ของป่า	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓ ราย	๓ ราย
	น้ำ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๒.การอนุรักษ์ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
	น้ำ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๓.ความหลากหลายทางชีวภาพ	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๒ ราย
๔.ชลประทาน	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๒ ราย
	น้ำ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย

ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เรื่องพืช	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ใช้ (ราย)	การได้มาซึ่งความรู้ (ราย)	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ (ราย)
	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๕.อนุรักษ์ดิน (หญ้าแฝก)	จัดการน้ำ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๓ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๖.จัดการดิน	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๐ ราย
	น้ำ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๕ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๕ ราย	๕ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๗.ปุ๋ย	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๙ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๕ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๙ ราย	๙ ราย
	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย

ตารางที่ ๔-๔๖ ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการเกษตรที่ยั่งยืน

ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เรื่องพืช	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ใช้ (ราย)	การได้มาซึ่งความรู้ (ราย)	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ (ราย)
๑. เกษตรทฤษฎีใหม่	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย	๐ ราย
	เกษตรผสมผสาน (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๙ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๔ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๘ ราย	๙ ราย
	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๗ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓ ราย	๗ ราย
	OTOP (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย	๐ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๒.ความรู้เกษตรผสมผสาน	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย	๐ ราย
	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑๐ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๘ ราย	๑๐ ราย
	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๖ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓ ราย	๒ ราย
	สัตว์ (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓ ราย	๓ ราย
	OTOP (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย	๐ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย

ตารางที่ ๔-๔๗ ความรู้ตามแนวพระราชดำริด้านหลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เรื่องพืช	ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ใช้ (ราย)	การได้มาซึ่งความรู้ (ราย)	การประยุกต์โดยทดลองปฏิบัติ (ราย)
๑.หลักการทรงงาน	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๒ ราย	๑ ราย
	น้ำ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑๐ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๗ ราย	๑๐ ราย
	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๗ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๕ ราย	๕ ราย
	OTOP (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย	๐ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
๒.ความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	น้ำ (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย
	เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑๐ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๔ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๗ ราย	๙ ราย
	เห็ด (๗)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๗ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๕ ราย	๕ ราย
	สัตว์ (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย จากหน่วยงาน ภายนอก ๑ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๓ ราย	๓ ราย
	OTOP (๑)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๑ ราย	๐ ราย
	แปรรูปเบื้องต้น (๓)	จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๓ ราย ขวนขวายเพิ่มเติม ๑ ราย	๑ ราย

จากตารางที่ ๔-๔๑, ๔-๔๒, ๔-๔๓, ๔-๔๔, ๔-๔๕, ๔-๔๖ และ๔-๔๗ พบว่า ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องพืชที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับและประยุกต์ ๗ ประเภท ปรากฏว่าประเภทพืชผักพืชสวน และไม้ผลมีจำนวนมากที่สุดตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มเกษตรผสมผสาน ทั้งที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ขวนขวายเพิ่มเติม มากกว่าจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องและส่วนใหญ่มีการทดลองปฏิบัติในเรื่องเห็ด เป็นความรู้สำคัญที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการผลิตเห็ดได้มาจากการขวนขวายเพิ่มเติม และประยุกต์ใช้แบบตรงไปตรงมามากที่สุด ส่วนความรู้เรื่อง ข้าว พืชไร่ และสมุนไพร มีบางศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้มาจากการขวนขวายเพิ่มเติมและประยุกต์ใช้

ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องสัตว์ ในภาพรวมมีจำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ ได้มาจากการขวนขวายและประยุกต์ใช้น้อยว่าความรู้เรื่องพืช เมื่อเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ปลา ไก่ กบ วัว และเป็ด จะเป็นความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯได้รับตามลำดับ และเป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มผลิตสัตว์จาก ๓ ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้มาและใช้ความรู้สัตว์เฉพาะที่ทำเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านวัวและกบ ที่มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง

ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ในภาพรวมศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็น OTOP ได้พัฒนาความรู้มาก่อนปี ๒๕๕๒ จึงไม่ได้รับความรู้ด้านนี้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่เกี่ยวกับการแปรรูปโดยเฉพาะส่วนศูนย์เรียนรู้ฯ การแปรรูปผลผลิตเบื้องต้น การใช้ความรู้จะมีลักษณะเดียวกับสัตว์ คือ ได้ความรู้แบบตรงไปตรงมา เช่น การแปรรูปนม ๑ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การแปรรูปเห็ด ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และแปรรูปสมุนไพร ๑ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการดินเพื่อการเกษตร พบว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านนี้จำนวน ๔ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้มาประยุกต์และใช้ประโยชน์ความรู้เรื่องความอุดมสมบูรณ์ของป่า การอนุรักษ์ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพและน้ำอย่างตรงไปตรงมาตามลำดับ ส่วนการจัดการดินรวมถึงการใช้หญ้าแฝก และใช้ปุ๋ย เป็นกลุ่มความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มย่อยด้านเกษตรผสมผสาน ได้มาประยุกต์และใช้ประโยชน์มากที่สุด

ความรู้ตามแนวพระราชดำริเรื่องการเกษตรที่ยั่งยืน เป็นความรู้เชิงระบบและใช้ความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างเชื่อมโยง ในภาพรวมไม่มีการกระจายตัวไปทั่วทุกศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ที่สำคัญกลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการผลิตภาคเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มย่อยเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ การผลิตเห็ดและปศุสัตว์ได้มาประยุกต์และใช้ประโยชน์ ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มากที่สุด

ประเด็นสุดท้าย เป็นเรื่องความเข้าใจและการพัฒนาการผลิตและใช้ชีวิตแบบยั่งยืน ความรู้ด้านหลักการทรงงานก็ดีและด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็ดี พบว่าเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ไม่ได้มีการให้ข้อมูลแบบตรงไปตรงมา แต่ทั้งหมดเกิดจากการที่ได้มีการพูดคุยและสรุปจากทั้งวิธีคิดและ

ผลการปฏิบัติของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่ไม่ได้มาและนำไปปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม แต่พบว่าศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มย่อยด้านเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ และกลุ่มย่อยด้านการผลิตเห็ดจำนวนมากเริ่มมีความเข้าใจและนำไปปรับประยุกต์ใช้ทั้งหลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๒.๓ ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

ตามกรอบแนวคิด การประเมินผลสำเร็จของการสนับสนุนและพัฒนาให้มีการขยายความรู้ตามแนวพระราชดำริฯ สู่เกษตรกรและผู้สนใจที่แพร่หลาย ตรงกับบริบททางภูมินิเวศน์และสังคมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ผ่านศูนย์เรียนรู้ฯ จำเป็นต้องวิเคราะห์ผลความสำเร็จในหลายมิติ ถือว่าเป็นผลเชิงประจักษ์ที่สำคัญที่สุด

ข้อมูลจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่สามารถชี้วัดความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ แบ่งออกได้ เป็น ๖ มิติหลัก คือ

๔.๒.๓.๑ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการนำเข้าปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงาน

ตารางที่ ๔-๔๘ ความสมบูรณ์ของปัจจัยที่ใช้ในการผลิต/จัดการทรัพยากรและนิเวศน์ของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	การอนุรักษ์ป่า พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และความหลากหลายทางชีวภาพ (เฉลี่ย)	การจัดการน้ำ (ลำเหมืองธรรมชาติ ระบบชลประทานเหมืองฝาย บ่อน้ำ/สระน้ำ) (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๑.กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)	๖ (๑.๕๐)	๙ (๒.๒๕)	๑๕	๑.๘๘
- อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	๓ (๑.๐๐)	๖ (๒.๐๐)	๙	๑.๕๐
- การจัดการน้ำ (๑)	๓ (๓.๐๐)	๓ (๓.๐๐)	๖	๓.๐๐

* คะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

ตารางที่ ๔-๔๙ ความสมบูรณ์ของปัจจัยที่ใช้ในการผลิต/จัดการทรัพยากรและนิเวศน์ของกลุ่มผลิตภาคเกษตร

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	การจัดการน้ำ (ลำเหมืองธรรมชาติ ระบบชลประทานเหมืองฝาย บ่อน้ำ/สระน้ำ) (เฉลี่ย)	การอนุรักษ์และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน (เฉลี่ย)	การได้มา/ปรับปรุงและใช้ประโยชน์พันธุ์พืช (เฉลี่ย)	การได้มา/ปรับปรุงและใช้ประโยชน์พันธุ์สัตว์เศรษฐกิจ (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๑.กลุ่มผลิตภาคเกษตรกรรม (๒๐)	๒๙ (๑.๔๕)	๒๗ (๑.๓๕)	๑๗ (๐.๘๕)	๗ (๐.๓๕)	๘๐	๑.๐๐
- เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	๒๓ (๒.๓๐)	๒๔ (๒.๔๐)	๔ (๐.๔๐)	๓ (๐.๓๐)	๕๔	๑.๓๕
- ผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (๗)	๖ (๐.๘๖)	๓ (๐.๔๓)	๑๒ (๑.๗๑)	-	๒๑	๐.๗๕
- ปศุสัตว์ (๓)	-	-	๑ (๐.๓๔)	๔ (๑.๓๔)	๕	๐.๔๒

* คะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

ตารางที่ ๔-๕๐ ความสมบูรณ์ของปัจจัยที่ใช้ในการผลิต/จัดการทรัพยากรและนิเวศน์ของกลุ่มแปรรูป

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	การจัดการน้ำ (ลำเหมืองธรรมชาติ ระบบชลประทานเหมืองฝาย บ่อน้ำ/สระน้ำ) (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๓. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)	๔ (๑.๐๐)	๔	๑.๐๐
๓.๑ OTOP (๑)	-	-	-
๓.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	๒ (๐.๖๗)	๒	๐.๖๗

* คะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

จากตารางที่ ๔-๔๘ และ ๔-๕๐ ความสมบูรณ์ของการนำเข้าปัจจัยที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติกิจกรรมหลักของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นเรื่องของการนำความรู้ตามแนวพระราชดำริจากหลายแหล่งมาประยุกต์และนำมาใช้สำหรับการทำงานต่างๆ ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม พบว่า

กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ใช้และประยุกต์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ทั้งด้านการจัดการน้ำ และการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ โดยมีระดับความสมบูรณ์ของการจัดการน้ำค่อนข้างสูง

กลุ่มผลิตภาคเกษตร มีความสมบูรณ์ในภาพรวมระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาจากแต่ละเรื่องของปัจจัยนำเข้า พบว่า มีการเตรียมการเรื่องน้ำ ดิน พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ ในระดับมากสู่น้อยตามลำดับ

สำหรับกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป ข้อมูลที่ได้มาไม่พบว่าได้ใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปใช้ในการเตรียมปัจจัยนำเข้า พบเพียงแต่ข้อมูลเฉพาะด้านการจัดการน้ำซึ่งมีความสมบูรณ์ไม่มากนัก

๔.๒.๓.๒ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของกระบวนการสร้างผลผลิต

ตารางที่ ๔-๕๑ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของกระบวนการสร้างผลผลิตของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลักษณะของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	การจัดการป่า ดิน น้ำ และระบบนิเวศน์ (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๑.กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)	๑๒ (๓.๐๐)	๑๒	๓.๐๐
- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	๙ (๓.๐๐)	๙	๓.๐๐
- ชลประทาน (๑)	๓ (๓.๐๐)	๓	๓.๐๐

* คะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

ตารางที่ ๔-๕๒ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของกระบวนการสร้างผลผลิตของกลุ่มผลิตภาคเกษตร

ลักษณะศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	การผลิตปุ๋ย/ สารไล่แมลงชีวภาพ (เฉลี่ย)	การจัดการแปลงพืช (รวมถึงพื้นที่ป่า) โรงเรือน (เช่น เห็ด ผัก) (เฉลี่ย)	สถานที่เลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ (ทุ่งหญ้า ฟาร์มโค หมู กบ ผึ้ง ปลา (เฉลี่ย)	วิธีการปลูก/ เลี้ยง และดูแลรักษาให้ได้ผลผลิตที่ดีของสมุนไพร พืชป่า พืชไร่ สวน ข้าวและสัตว์ (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๒.กลุ่มผลิตภาคเกษตรกรรม(๒๐)	๒๕ (๑.๒๕)	๔๘ (๑.๒๕)	๓๑ (๑.๕๕)	๕๒ (๒.๖๐)	๑๕๖	๑.๖๗
- เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	๒๒ (๒.๒๐)	๒๔ (๒.๔๐)	๒๐ (๒.๐๐)	๒๕ (๒.๕๐)	๙๑	๒.๒๘
- ผลิตเห็ด (๗)	๓ (๐.๔๓)	๒๑ (๓.๐๐)	๒ (๐.๒๙)	๑๘ (๒.๕๘)	๔๔	๑.๕๘
- ปศุสัตว์ (๓)	-	๓ (๑.๐๐)	๙ (๓.๐๐)	๙ (๓.๐๐)	๒๑	๑.๗๕

* คะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

ตารางที่ ๔-๕๓ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของกระบวนการสร้างผลผลิตของกลุ่มแปรรูป

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	แปรรูปพืชและสัตว์ที่ได้ผลิตภัณฑ์ปริมาณและคุณภาพ (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๓. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)	๘ (๒.๐๐)	๘	๒.๐๐
๓.๑ OTOP (๑)	๓ (๓.๐๐)	๓	๓.๐๐
๓.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	๕ (๑.๖๗)	๕	๑.๖๗

* คะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐

จากตารางที่ ๔-๕๑, ๔-๕๒, และ๔-๕๓ กระบวนการปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จของกิจกรรมที่สำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง ๒๘ ศูนย์เรียนรู้ฯ ในเรื่องเกี่ยวกับความครบถ้วนสมบูรณ์ครบวงจรของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ซึ่งในทางปฏิบัติพบว่า

กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ปฏิบัติตามกระบวนการอย่างสมบูรณ์และครบวงจร ในด้านการจัดการป่า ดิน น้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพเป็นอย่างดี

กลุ่มผลิตภาคเกษตร มีความแปรปรวนระหว่างเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความหลากหลาย ทำให้ในภาพรวมคะแนนความสมบูรณ์และครบวงจรของกระบวนการมีไม่สูงเท่ากับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ที่เป็นประเด็นสำคัญ คือ พบว่ากลุ่มย่อยด้านเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่มีคะแนนสูงที่สุดเมื่อพิจารณาในแต่ละกระบวนการ ตั้งแต่วิธีการปลูกและดูแลจนได้ผลผลิตที่มีระดับคะแนนมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๐) ตามมาด้วย การจัดการแปลง (คะแนนเฉลี่ย ๒.๔๐) การผลิตและใช้ปุ๋ยและสารไล่แมลง (คะแนนเฉลี่ย ๒.๒๐) และการจัดการที่เลี้ยงสัตว์ (คะแนนเฉลี่ย ๒.๐๐) ตามลำดับ

ส่วนกลุ่มผลิตและแปรรูป ความสมบูรณ์ครบวงจรของกระบวนการแปรรูปที่ดีมาก โดยเฉพาะกลุ่มแปรรูปในลักษณะ OTOP ส่วนกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้นมีความสมบูรณ์ของกระบวนการแปรรูปในระดับปานกลาง

๔.๒.๓.๓ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการจัดการผลลัพธ์ของกิจกรรมหลัก

ตารางที่ ๔-๕๔ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการจัดการผลลัพธ์ของกิจกรรมหลักของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ศูนย์เรียนรู้ฯ	การนำผลผลิตไปสร้างรายได้และประโยชน์ (ราย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๑.กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)	๑๒ (๓.๐๐)	๑๒	๓.๐๐
- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรม ชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	๙ (๓.๐๐)	๙	๓.๐๐
- ชลประทาน (๑)	๓ (๓.๐๐)	๓	๓.๐๐

* คะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐

ตารางที่ ๔-๕๕ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการจัดการผลลัพธ์ของกิจกรรมหลักของกลุ่มผลผลิตภาคเกษตร

ศูนย์เรียนรู้ฯ	การนำผลผลิตไปสร้างรายได้และประโยชน์ (ราย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๒.กลุ่มผลิตภาคเกษตรกรรม(๒๐)	๕๓ (๒.๖๕)	๕๓	๒.๖๕
- เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	๒๔ (๒.๔๐)	๒๔	๒.๔๐
- ผลิตเห็ด (๗)	๒๐ (๒.๘๖)	๒๐	๒.๘๖
- ปศุสัตว์ (๓)	๙ (๓.๐๐)	๙	๓.๐๐

* คะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐

ตารางที่ ๔-๕๖ ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการจัดการผลลัพธ์ของกิจกรรมหลักของกลุ่มแปรรูป

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ธุรกิจของผลิตภัณฑ์ที่แปรรูป (ราย)	รวมคะแนน	ค่าเฉลี่ย*
๓. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)	๑๐ (๒.๕๐)	๑๐	๒.๕๐
๓.๑ OTOP (๑)	๓ (๓.๐๐)	๓	๓.๐๐
๓.๒ ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	๗ (๒.๓๔)	๗	๒.๓๔

* คะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐

ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ เกี่ยวกับการจัดการผลผลิตหรือผลของกิจกรรมหลัก เป็นเรื่องของการที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เมื่อได้ผลงานหรือผลผลิตที่ดีออกมา ได้มีการจัดการให้เกิดประโยชน์ทั้งในแง่ของการเผยแพร่ การสร้างรายได้ และการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจาก ๒๘ ศูนย์เรียนรู้ฯ เมื่อจำแนกตามกลุ่มหลัก พบว่า

กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการจัดการได้อย่างสมบูรณ์และครบวงจรอย่างดี ในแง่ของการเผยแพร่ให้ผู้ที่สนใจได้มาศึกษาและเรียนรู้ผลงาน

กลุ่มผลิตภาคเกษตรกรรม ได้มีการนำผลผลิตไปสร้างรายได้และบริโภคอย่างค่อนข้างสมบูรณ์และครบวงจร ที่น่าสังเกตคือ กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ผลิตสัตว์ ผลิตเห็ด และเกษตรผสมผสาน มีความ

สมบูรณ์ มาก-กลาง ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้ผลิตเกษตรผสมผสานมีความหลากหลาย มีหลายรายที่จัดการได้ดีมาก แต่บางรายได้ระดับปานกลาง ทำให้คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่ากลุ่มย่อยอื่น

ส่วนกลุ่มแปรรูป กลุ่มย่อย OTOP มีความสมบูรณ์ดีมาก และ กลุ่มแปรรูปเบื้องต้น มีความสมบูรณ์ปานกลาง

๔.๒.๓.๔ ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านเศรษฐกิจ

ผลตอบแทนที่เป็นรายได้จากผลผลิต กิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถประเมินความสำเร็จได้ จึงทำการวิเคราะห์จากข้อมูลล่าสุดที่ได้รับจากฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เกี่ยวกับต้นทุน กำไร และผลต่างหรือรายได้สุทธิ ซึ่งสรุปสาระสำคัญของความสำเร็จด้านนี้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๕๗ ผลสำเร็จทางเศรษฐกิจของศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ต้นทุนรวม (บาท/ปี)	ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้รวม (บาท/ปี)	รายได้รวมเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้สุทธิรวม (บาท/ปี)	รายได้สุทธิเฉลี่ย (บาท/ปี)
๑.กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)	-	-	-	-	-	-
- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	-	-	-	-	-	-
- การจัดการน้ำ (๑)	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ ๔-๕๘ ผลสำเร็จทางเศรษฐกิจของศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มผลิตภาคเกษตร

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ต้นทุนรวม (บาท/ปี)	ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้รวม (บาท/ปี)	รายได้รวมเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้สุทธิรวม (บาท/ปี)	รายได้สุทธิเฉลี่ย (บาท/ปี)
๑.กลุ่มผลิตภาคเกษตร (๒๐)	๑,๘๐๐,๔๐๐	๙๐,๐๒๐	๕,๕๑๘,๕๐๐	๒๗๕,๙๒๕	๓,๙๗๘,๑๐๐	๑๙๘,๙๐๕
- เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	๘๓๖,๔๐๐	๘๓,๖๔๐	๒,๔๑๓,๕๐๐	๒๔๑,๓๕๐	๑,๕๗๗,๑๐๐	๑๕๗,๗๑๐
-- เห็ด (๗)	๗๘๔,๐๐๐	๑๑๒,๐๐๐	๒,๒๒๐,๐๐๐	๓๑๗,๑๔๓	๑,๖๑๖,๐๐๐	๒๓๐,๘๕๗
- สัตว์ (๓)	๑๘๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐	๘๘๕,๐๐๐	๒๙๕,๐๐๐	๗๘๕,๐๐๐	๒๖๑,๖๖๗

ตารางที่ ๔-๕๙ ผลสำเร็จทางเศรษฐกิจของศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ต้นทุนรวม (บาท/ปี)	ต้นทุนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้รวม (บาท/ปี)	รายได้รวมเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้สุทธิรวม (บาท/ปี)	รายได้สุทธิเฉลี่ย (บาท/ปี)
๑.แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (๔)	๙๖๐,๖๒๒	๒๔๐,๑๕๖	๒,๕๒๘,๙๘๒	๖๓๒,๒๔๖	๑,๕๖๘,๓๖๐	๓๙๒,๐๙๐
- OTOP (๑)	๓๕๔,๖๒๒	๓๕๔,๖๒๒	๑,๒๖๖,๐๘๒	๑,๒๖๖,๐๘๒	๙๑๑,๔๖๐	๙๑๑,๔๖๐
- แปรรูปเบื้องต้น (๓)	๖๐๖,๐๐๐	๒๐๒,๐๐๐	๑,๒๖๒,๙๐๐	๔๒๐,๙๖๗	๖๕๖,๙๐๐	๒๑๘,๙๖๗

จากตาราง ๔-๕๗, ๔-๕๘, และ๔-๕๙ เมื่อนำมาวิเคราะห์พบว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่มีข้อมูลด้านนี้เนื่องจากไม่ได้นำความสำเร็จของกิจกรรมสร้างรายได้เป็นหลัก แต่เป็นการนำเสนอและเผยแพร่ให้กับผู้สนใจและมาเยี่ยมชม

ศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มผลิตภาคเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ยต่อปี ประมาณ ๑๙๘,๙๐๕ บาท เกิดจากรายได้เฉลี่ยรวมกับต้นทุนรวมมีไม่มากนัก ในกลุ่มย่อยพบว่ากลุ่มผลิตปศุสัตว์ กลุ่มผลิตเห็ด และเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปีมาก-น้อย ตามลำดับ

ศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มหลักด้านผลิตภาคเกษตรและแปรรูป มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปีมากกว่ากลุ่มผลิตภาคเกษตร แต่ในขณะเดียวกันสัดส่วนของรายได้เฉลี่ยและต้นทุนเฉลี่ยก็สูงเช่นกัน และภายในกลุ่มย่อยเห็นได้ชัดว่ากลุ่ม OTOP ที่มีการพัฒนามานานและมีธุรกิจที่ดีมีรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อปีสูงถึง ๙๑๑,๔๖๐ บาท

๔.๒.๓.๕ ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านความยั่งยืนในการผลิตและวิถีชีวิต

ในประเด็นนี้เป็นการวิเคราะห์ผลสำเร็จที่มากกว่าด้านเศรษฐกิจ โดยการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๕ มิติ คือ

ก. ความพอเพียงในการผลิต และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ข. ความสมเหตุผลในการใช้ความรู้ ทั้งจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จากหน่วยงาน จากการค้นคว้าด้วยตนเอง และจากการปรับวิธีคิดและวิธีปฏิบัติ

ค. ด้านภูมิคุ้มกัน ได้แก่ การจัดการปริมาณและคุณภาพของการผลิต การปรับปรุงระบบดินและน้ำ และการจัดการทางธุรกิจและการตลาด

ง. ด้านความยั่งยืนของการผลิตที่สัมพันธ์กับความสมบูรณ์ของ ดิน-น้ำ-ป่า

จ. ด้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเกื้อกูล และมีคุณธรรม

ทั้งหมดได้ใช้คะแนนเฉลี่ยของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ และจำแนกตามกลุ่มหลักและกลุ่มย่อยของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยผลการวิเคราะห์แสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๖๐ ความยั่งยืนในการผลิตและวิถีชีวิตของศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลุ่ม (ราย)	ก) ด้านความพอเพียง			ข) ด้านความสมเหตุผลใช้ข้อมูลความรู้				ค) ด้านภูมิคุ้มกัน			ง) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า (เฉลี่ย)	จ) ด้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเกื้อกูล มีคุธรรม (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	เฉลี่ย**
	การผลิตภาคเกษตร (เฉลี่ย)	การแปรรูปผลผลิตภาคเกษตร (เฉลี่ย)	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า (เฉลี่ย)	ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ (เฉลี่ย)	ความรู้เกี่ยวกับวิธีคิดและวิธีปฏิบัติ (เฉลี่ย)	ความรู้จากภายนอก (เฉลี่ย)	ความรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเอง (เฉลี่ย)	การจัดการปริมาณและคุณภาพการผลิต (เฉลี่ย)	การปรับปรุงระบบที่ดินแหล่งน้ำ (เฉลี่ย)	การจัดการในแง่ธุรกิจและตลาด (เฉลี่ย)				
๑. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (๔)	-	๑ (๐.๒๕)	๔ (๑.๐๐)	๑๐ (๐.๘๓)	๗ (๐.๕๘)	๙ (๐.๗๕)	๑๑ (๐.๙๒)	-	๖ (๐.๕๐)	๑ (๐.๐๘)	๔ (๑.๐๐)	๔ (๑.๐๐)	๕๗	๐.๕๘
- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	-	๑ (๐.๓๓)	๓ (๑.๐๐)	๘ (๐.๘๙)	๕ (๐.๕๖)	๗ (๐.๗๘)	๘ (๐.๘๙)	-	๓ (๐.๓๓)	๑ (๐.๑๑)	๓ (๑.๐๐)	๓ (๑.๐๐)	๔๒	๐.๔๘
- ชลประทาน (๑)	-	-	๑ (๑.๐๐)	๒ (๐.๖๗)	๒ (๐.๖๗)	๒ (๐.๖๗)	๓ (๑.๐๐)	-	๓ (๑.๐๐)	-	๑ (๑.๐๐)	๑ (๑.๐๐)	๑๕	๐.๕๒

ตารางที่ ๔-๖๑ ความยั่งยืนในการผลิตและวิถีชีวิตของศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มผลิตภาคเกษตร

กลุ่ม (ราย)	ก) ด้านความพอเพียง			ข) ด้านความสมเหตุผลใช้ข้อมูลความรู้				ค) ด้านภูมิคุ้มกัน			ง) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า (เฉลี่ย)	จ) ด้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเกื้อกูล มีคุธรรม (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	เฉลี่ย**
	การผลิตภาคเกษตร (เฉลี่ย)	การแปรรูปผลผลิตภาคเกษตร (เฉลี่ย)	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า (เฉลี่ย)	ความรู้จากศูนย์ (เฉลี่ย)	ความรู้เกี่ยวกับวิธีคิดและวิธีปฏิบัติ (เฉลี่ย)	ความรู้จากภายนอก (เฉลี่ย)	ความรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเอง (เฉลี่ย)	การจัดการปริมาณและคุณภาพการผลิต (เฉลี่ย)	การปรับปรุงระบบที่ดินแหล่งน้ำ (เฉลี่ย)	การจัดการในแง่ธุรกิจและตลาด (เฉลี่ย)				
๒. กลุ่มผลิตภาคเกษตร (๒๐)	๓๙ (๐.๔๙)	๖ (๐.๓๐)	๑๐ (๐.๕๐)	๔๖ (๐.๗๗)	๔๒ (๐.๗๐)	๓๒ (๐.๕๓)	๕๔ (๐.๙๐)	๒๘ (๐.๔๗)	๓๕ (๐.๕๘)	๔๑ (๐.๖๘)	๑๒ (๐.๖๐)	๑๘ (๐.๙๐)	๓๖๓	๐.๖๓
- เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	๒๔ (๐.๖๐)	๓ (๐.๓๐)	๘ (๐.๘๐)	๒๒ (๐.๗๓)	๒๖ (๐.๘๗)	๑๙ (๐.๖๓)	๒๖ (๐.๘๗)	๑๐ (๐.๓๓)	๒๓ (๐.๗๗)	๑๕ (๐.๕๐)	๑๐ (๑.๐๐)	๙ (๐.๙๐)	๑๙๕	๐.๖๗

กลุ่ม (ราย)	ก) ด้านความพอเพียง			ข) ด้านความสมเหตุผลใช้ข้อมูลความรู้				ค) ด้านภูมิคุ้มกัน			ง) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า (เฉลี่ย)	จ) ด้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเกื้อกูล มีคุธรรม (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	เฉลี่ย**
	การผลิตภาคเกษตร (เฉลี่ย)	การแปรรูปผลผลิตภาคเกษตร (เฉลี่ย)	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า (เฉลี่ย)	ความรู้จากศูนย์ (เฉลี่ย)	ความรู้เกี่ยวกับวิธีคิดและวิธีปฏิบัติ (เฉลี่ย)	ความรู้จากภายนอก (เฉลี่ย)	ความรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเอง (เฉลี่ย)	การจัดการปริมาณและคุณภาพการผลิต (เฉลี่ย)	การปรับปรุงระบบที่ดินแหล่งน้ำ (เฉลี่ย)	การจัดการในแง่ธุรกิจและตลาด (เฉลี่ย)				
- ปศุสัตว์ (๓)	๕ (๐.๔๒)	-	๑ (๐.๓๓)	๖ (๐.๖๗)	๖ (๐.๖๗)	๗ (๐.๗๘)	๙ (๑.๐๐)	๘ (๐.๘๙)	๙ (๑.๐๐)	๙ (๑.๐๐)	๑ (๐.๓๓)	๓ (๑.๐๐)	๖๔	๐.๗๔

** คะแนนเฉลี่ยในมิติต่างๆ อยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๑.๐๐

ตารางที่ ๔-๖๒ ความยั่งยืนในการผลิตและวิถีชีวิตของศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป

กลุ่ม (ราย)	ก) ด้านความพอเพียง			ข) ด้านความสมเหตุผลใช้ข้อมูลความรู้				ค) ด้านภูมิคุ้มกัน			ง) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า (เฉลี่ย)	จ) ด้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเกื้อกูล มีคุธรรม (เฉลี่ย)	รวมคะแนน	เฉลี่ย**
	การผลิตภาคเกษตร (เฉลี่ย)	การแปรรูปผลผลิตภาคเกษตร (เฉลี่ย)	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า (เฉลี่ย)	ความรู้จากศูนย์ (เฉลี่ย)	ความรู้เกี่ยวกับวิธีคิดและวิธีปฏิบัติ (เฉลี่ย)	ความรู้จากภายนอก (เฉลี่ย)	ความรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเอง (เฉลี่ย)	การจัดการปริมาณและคุณภาพการผลิต (เฉลี่ย)	การปรับปรุงระบบที่ดินแหล่งน้ำ (เฉลี่ย)	การจัดการในแง่ธุรกิจและตลาด (เฉลี่ย)				
๓. ผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)	๕ (๐.๓๑)	๓ (๐.๗๕)	๑ (๐.๒๕)	๙ (๒.๗๕)	๘ (๐.๖๗)	๖ (๐.๕๐)	๑๑ (๐.๙๒)	๘ (๐.๖๗)	๓ (๐.๒๕)	๑๒ (๑.๐๐)	๒ (๐.๕๐)	๔ (๑.๐๐)	๗๒	๐.๖๒
-ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๓)	๕ (๐.๔๒)	๒ (๐.๖๗)	๑ (๐.๓๓)	๘ (๒.๘๙)	๕ (๑.๕๖)	๓ (๐.๓๓)	๘ (๐.๘๙)	๕ (๐.๕๖)	๓ (๐.๓๓)	๙ (๑.๐๐)	๑ (๐.๓๓)	๓ (๑.๐๐)	๕๓	๐.๖๑
-OTOP (๑)	-	๑ (๑.๐๐)	-	๑ (๐.๓๓)	๓ (๑.๐๐)	๓ (๑.๐๐)	๓ (๑.๐๐)	๓ (๓.๐๐)	-	๓ (๑.๐๐)	๑ (๑.๐๐)	๑ (๑.๐๐)	๑๙	๐.๖๖

** คะแนนเฉลี่ยในมิติต่างๆ อยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๑.๐๐

จากตารางที่ ๔-๖๐, ๔-๖๑, และ๔-๖๒ ความยั่งยืนในการผลิตและวิถีชีวิตของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๓ กลุ่มหลัก ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ระหว่าง ๐.๔๘ ถึง ๐.๗๔ แต่เมื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มหลักพบผลของความสำเร็จที่สะท้อนลักษณะสำคัญที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีมิติความพอเพียง ภูมิคุ้มกัน และวิถีชีวิตมีไม่มาก แต่ในมิติด้านความสมเหตุสมผลการใช้ข้อมูลและความรู้มีผลสำเร็จที่ดี ทั้งนี้แสดงว่ากิจกรรมหลักส่งผลต่อเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็นปัจเจกบุคคลไม่มาก ผลของกิจกรรมน่าจะมีผลต่อทั้งชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงมากกว่า

กลุ่มผลิตภาคเกษตร มีความพอเพียงด้านการผลิตค่อนข้างได้ผล มีความสมเหตุผลในการใช้ความรู้ และการมีภูมิคุ้มกันในระดับที่ค่อนข้างสูง แต่มีไม่มากนักในด้านวิถีชีวิต และในระหว่างกลุ่มย่อยศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการผลิตปศุสัตว์ และกลุ่มเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่มีค่าเฉลี่ยรวมค่อนข้างสูงตามลำดับ

กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป มีค่าเฉลี่ยไม่สูงนักในด้านความพอเพียง ความอุดมสมบูรณ์ของดิน-น้ำ-ป่า และด้านวิถีชีวิต แต่มีค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างดีในมิติการใช้เหตุผล การใช้ข้อมูลและความรู้ และในมิติภูมิคุ้มกันที่สามารถจัดการธุรกิจและการตลาดในอนาคตได้ดี

๔.๒.๓.๖ ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการขยายความรู้

ความสำเร็จในด้านนี้ ได้ทำการวิเคราะห์จากข้อมูล ๒ ส่วน คือ

(ก) จากข้อมูลจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมต่อปีล่าสุด โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลของเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๖๓ จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมกลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อปี

ลักษณะศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชม (คน/ปี)	จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมรวม (คน/ปี)
๑. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)		๙๖๔ คน
- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๓)	๗๖๔ คน	
- ชลประทาน (๑)	๒๐๐ คน	
๒. กลุ่มผลิตภาคเกษตร (๒๐)		๓,๗๑๕ คน
- เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๐)	๑,๐๐๖ คน	
- ผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (๗)	๒,๑๐๙ คน	
- ผลิตปศุสัตว์ (๓)	๖๐๐ คน	
๓. กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)		๑,๒๘๐ คน
- OTOP	๒๕๐ คน	
- ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น	๑,๐๓๐ คน	

(ข) จากข้อมูลคนในชุมชนที่ได้เข้ามาเรียนรู้ ติดต่อ หรือร่วมงานกับศูนย์เรียนรู้ฯ โดยใช้แบบสอบถามผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งสิ้นจำนวน ๔๕ ราย สามารถวิเคราะห์และสรุปผลสำเร็จได้ดังนี้คือ

๑.จำนวนครั้งและจำนวนวันที่ผู้ได้รับประโยชน์เข้ารับการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ฯ

ตารางที่ ๔-๖๔ จำนวนครั้งและจำนวนวันในการเข้ารับการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ฯ

กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	จำนวนผู้ได้รับประโยชน์ (ราย)	จำนวนการเข้ารับการเรียนรู้ที่จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	
		เฉลี่ย (ครั้ง/ปี)	เฉลี่ย (วัน/ปี)
กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๙)	๙	๑๐	๑๐
ชลประทาน (๓)	๓	๐	๐
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๖)	๖	๑๕	๑๕
กลุ่มผลิตภาคเกษตรกรรม (๒๙)	๒๙	๘	๒๕
เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๑)	๑๑	๑๔	๔๖
ปศุสัตว์ (๖)	๖	๔	๔
ผลิตเห็ด (๑๒)	๑๒	๕	๑๗
กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๗)	๗	๑๐	๑๐
OTOP (๑)	๑	๑๒	๑๒
ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๖)	๖	๙	๙
รวม	**๔๕**	**๙**	**๑๕**

จากตารางที่ ๔-๖๔ พบว่า ความถี่ในการเข้ามาเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ฯ มีระดับปานกลาง คือ จำนวนครั้งต่อปีต่ำที่สุดคือ ๔ ครั้งต่อปี สูงที่สุดคือ ๑๕ ครั้งต่อปี โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๙ ครั้งต่อปี แต่ความเข้มข้นเป็นจำนวนวันต่อปี พบว่ามีค่อนข้างมากในกลุ่มผลิตภาคเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มย่อยด้านเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ อยู่ที่ ๓๐ วันต่อปี

๒.วิธีการเผยแพร่และขยายผลความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

เป็นการวิเคราะห์ผลการให้คะแนน วิธีการเผยแพร่หลายวิธีการ และช่องทางของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ โดยทำการวิเคราะห์จากผู้ได้รับประโยชน์ ๔๕ คน ได้ผลแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๖๕ ช่องทางและวิธีการเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	คะแนนเฉลี่ย*					
	การบรรยาย	สาธิต	ให้ลองปฏิบัติ	ให้ซักถาม	เอกสาร	วิทยากร/เกษตรกรตัวอย่าง
กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๙)	๙.๙	๙.๒	๙.๖	๘.๒	๒.๐	๔.๑
- ชลประทาน (๓)	๙.๗	๙.๗	๙.๓	๗.๓	๐.๓	๓.๓
- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๖)	๑๐.๐๐	๙.๐๐	๙.๗๐	๘.๗๐	๒.๘๐	๔.๕๐
- เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๑)	๙.๔๐	๘.๕๐	๗.๓๐	๗.๒๐	๒.๑๐	๕.๑๐
- ปศุสัตว์ (๖)	๘.๕๐	๕.๘๐	๕.๕๐	๗.๕๐	๑.๕๐	๓.๐๐
- ผลิตเห็ด (๑๒)	๘.๐๐	๗.๐๐	๖.๘๐	๕.๗๐	๔.๘๐	๕.๘
กลุ่มผลผลิตทางการเกษตรและแปรรูป (๗)	๙.๔๐	๙.๖๐	๙.๗๐	๘.๗๐	๓.๓๐	๘.๓๐
- OTOP (๑)	๑๐.๐๐	๑๐.๐๐	๑๐.๐๐	๙.๐๐	๘.๐๐	๙.๐๐
- ผลผลิตทางการเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๖)	๙.๓๐	๙.๕๐	๙.๗๐	๘.๗๐	๒.๕๐	๘.๒๐
รวม (๔๕)	**๙.๐๐**	**๘.๑๐**	**๗.๘๐**	**๗.๓๐**	**๒.๙๐**	**๕.๓๐**

* คะแนนเฉลี่ย อยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๑๐.๐๐

จากตารางที่ ๔-๖๕ วิธีการเผยแพร่ความรู้ที่ผู้ที่ได้รับประโยชน์เห็นว่าได้ผลมาก-น้อย สามารถสรุปได้ตามลำดับดังนี้ คือ การบรรยาย การสาธิต การทดลองปฏิบัติ การให้ซักถาม การเป็นเกษตรกรตัวอย่าง และจากเอกสาร

๓.การนำผลความรู้ที่ได้จากศูนย์เรียนรู้ฯ ไปปฏิบัติ

ได้มีการให้ผู้รับประโยชน์ประมาณการนำความรู้ไปปฏิบัติ และผลของการปฏิบัติพบว่าความรู้ที่ได้และนำไปปฏิบัติมีคะแนนค่อนข้างต่ำ แต่การปฏิบัติของตนเองจนเกิดผลกลับมีค่าที่สูงกว่ามาก แสดงว่าความรู้ที่ได้จากศูนย์เรียนรู้ฯ มีส่วนบ้าง แต่การปฏิบัติที่ได้ผลผู้ได้รับประโยชน์ต้องหาเพิ่มและต้องมีการประยุกต์การปฏิบัติจึงได้ผล ซึ่งแสดงได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๖๖ การนำผลความรู้ที่ได้จากศูนย์เรียนรู้ฯไปปฏิบัติ ของผู้ได้รับประโยชน์

กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	คะแนนเฉลี่ย* การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาปฏิบัติ	คะแนนเฉลี่ย** ผลของการปฏิบัติ
กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๙)	๑.๐๐	๓.๙๐
- การชลประทาน (๓)	๑.๐	๓.๕๐
- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๖)	๑.๐๐	๔.๐๐
กลุ่มผลิตภาคเกษตร (๒๙)	๐.๙๗	๓.๖๐
- เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ (๑๑)	๑.๐๐	๓.๕๐
- ผลิตปศุสัตว์ (๖)	๑.๐๐	๓.๘๐
- ผลิตเห็ด (๑๒)	๐.๙๒	๓.๕๐
กลุ่มผลิตทางการเกษตรและแปรรูป (๗)	๑.๐๐	๔.๐๐
- OTOP (๑)	๑.๐๐	๔.๐๐
- ผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้น (๖)	๑.๐๐	๔.๐๐
รวม (๔๕)	**๐.๙๘**	**๓.๗๐**

* คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๑.๐๐

** คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๔.๐๐

๔.๒.๓.๗ บทสรุปความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

ก) ความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ กับปัจจัยที่สำคัญ

การวิเคราะห์ที่สำคัญถือว่าเป็นบทสรุปของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้จากข้อมูลและการวิเคราะห์ที่ผ่านมาทั้งหมด คือการชี้วัดเชิงประจักษ์ระหว่างตัวแปรผล คือ ความสำเร็จ ๔ ประเด็น ได้แก่ การใช้ความรู้ ผลของกิจกรรม ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง และการขยายผลความรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์เรียนรู้ฯ กับตัวแปรเหตุหรือปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล การจัดการปัจจัยการผลิต การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแปรรูปผลผลิต ที่เป็นบูรณาการของความรู้สู่การปฏิบัติ จนได้ความสำเร็จทั้งด้านผลของกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ และการขยายผล ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และการบริหารจัดการของสำนักงาน กปร.

การวิเคราะห์บทสรุปความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ดังกล่าว ได้ดำเนินการโดย

(๑) การจัดระดับความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแต่ละกลุ่มหลัก โดยการใช้ผลรวมค่าเฉลี่ย ๔ ประเด็นของความสำเร็จรายศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วนำมาจัดลำดับความสำเร็จจากมากไปน้อยตามลำดับ และเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบที่เห็นภาพได้ง่ายและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ จึงได้แบ่งครึ่งศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้ลำดับความสำคัญมากที่สุดจนถึงระดับกลางเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความสำเร็จระดับดีมาก และจากระดับกลางถึงระดับน้อยที่สุดเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความสำเร็จระดับปานกลางถึงดี โดยมีข้อมูลดังนี้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

กลุ่ม	ระดับของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	รายชื่อศูนย์เรียนรู้ฯ
๑) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ระดับดีมาก ๒ ศูนย์เรียนรู้ฯ	๑. กลุ่มอุทยานการเรียนรู้บ้านปางจำปี (นายสุจิตต์ ใจมา) ๒. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมบ้านป่าสักงาม (นายมณเฑียร บุญช้างเผือก)
	ระดับปานกลาง-ดี ๒ ศูนย์เรียนรู้ฯ	๑. กลุ่มการบริหารจัดการน้ำตามภูมิปัญญาท้องถิ่น (นายประสงค์ ทะลาบุญ) ๒. กลุ่มอนุรักษ์ผึ้งธรรมชาติ (ผึ้งโก๋น) (นายประพันธ์ แหลงแก้ว)
๒) กลุ่มผลิตภาคเกษตร	ระดับดีมาก ๑๐ ศูนย์เรียนรู้ฯ	๑. นายศรีอินทร์ อินทร์สัน ๒. นายเจริญ ตาถาวัน ๓. นายมนูญ เทศนำ ๔. นายทองมา ศรีภูธร ๕. นายสุนทร ดวงแก้ว ๖. นายอุ่นเรือน เกิดสุข ๗. นายทองอินทร์ สุภาพล ๘. นายยงยุทธ ขันทองนาค ๙. นายเพียรทอง พรหมคำทิพย์ ๑๐. นายอุ่นเรือน ไทยใจอุ่น

กลุ่ม	ระดับของศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	รายชื่อศูนย์เรียนรู้ฯ
	ระดับปานกลาง-ดี ๑๐ ศูนย์เรียนรู้ฯ	๑. นางสาวกัญจนา บัวแดง ๒. นางนงนุช พันธุราษฎร์ ๓. นายสุจิตต์ แสงแก้ว ๔. ว่าที่ร้อยตรีเมืองมนต์ ไทยใจอุ่น ๕. นายพงษ์เทพ จินะใจ ๖. นางราตรี สุนันทศิลป์ ๗. นางมาลัย ญาติฝูง ๘. นายอำนวย ยอดคำปา ๙. นายทัศนีย์ พวกอินแสง ๑๐. นายสินชัย วิริยะจรรยงค์
๓) กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	ระดับดีมาก ๒ ศูนย์เรียนรู้ฯ	๑. นางวีรา จินะใจ ๒. นางยุวรี ธาตุอินจันทร์
	ระดับปานกลาง-ดี ๒ ศูนย์เรียนรู้ฯ	๑. นางดาวเรือง เจริญทรัพย์ ๒. นางเจริญศรี คำประเสริฐ

(๒) นำข้อมูลตัวแปรเหตุหรือปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จมาหาค่าเฉลี่ย ผลการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ มาสรุปเป็นคำอธิบายถึงความเหมือนต่างของอิทธิพลจากปัจจัยเหล่านั้น

ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔-๖๗ ระดับความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแต่ละกลุ่มหลัก

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ระดับความสำเร็จ			
	การใช้ความรู้* (คะแนนเฉลี่ย)	ผลจากกิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ฯ** (คะแนนเฉลี่ย)	ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง*** (คะแนนเฉลี่ย)	การขยายผลความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ **** (เฉลี่ยคน/ปี)
๑) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔)				
- ระดับดีมาก (๒)	๒.๕	๑๕	๑๔.๕	๑๘๙
- ระดับปานกลาง-ดี (๒)	๒.๕	๖	๑๔.๐	๒๙๓
๒) กลุ่มผลิตภาคเกษตร (๒๐)				
- ระดับดีมาก (๑๐)	๒.๕	๒๐.๗	๒๑.๒	๒๒๔
- ระดับปานกลาง-ดี (๑๐)	๒.๒	๑๐.๙	๑๕.๑	๑๔๘
๓) กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔)				
- ระดับดีมาก (๒)	๓.๐	๑๔	๑๕.๕	๓๗๕
- ระดับปานกลาง-ดี (๒)	๒.๐	๘	๒๐.๕	๒๖๕

* ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากระดับความรู้ที่ได้รับจาก ๑) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ๒) การขวนขวายด้วยตนเอง และ ๓) จากหน่วยงานภายอก อยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

** ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากกิจกรรม ๑) ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการนำเข้าปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงาน ๒) ความสมบูรณ์/ ครบวงจรของกระบวนการสร้างผลผลิต และ ๓) ความสมบูรณ์/ครบวงจรของการจัดการผลลัพธ์ของกิจกรรมหลัก อยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

*** ค่าเฉลี่ยของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ ๑) ความพอเพียงทางการผลิต ๒) ความสมเหตุสมผล/ ใช้ข้อมูลความรู้ ๓) ด้านภูมิคุ้มกัน ๔) ความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า และ ๕) ด้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เกื้อกูล มีคุณธรรม อยู่ระหว่าง ๐.๐๐-๓.๐๐

**** จำนวนเฉลี่ยของผู้ที่สนใจเข้าเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้ฯ ในรอบปีที่ผ่านมา

ตารางที่ ๔-๖๘ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ในแต่ละกลุ่มหลัก

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จ				
	ปัจจัยส่วนบุคคล	การจัดการปัจจัยการผลิต/ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า	ศักยภาพของฝ่ายขยายผล	การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	การบริหารจัดการของสำนักงาน กปร.
๑) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔) - ระดับดีมาก (๒)	- เป็นคนในหมู่บ้าน - มีอาชีพภาคเกษตร - มีความรู้ความถนัดด้านเกษตร - มีความต้องการแก้ไขปัญหาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชน	- มีกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า เช่น การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ทำแนวกันไฟ บวชป่า สืบชะตาลำน้ำ ฯลฯ อย่างต่อเนื่อง - มีการจัดการในรูปกลุ่มและเริ่มมีการเผยแพร่ให้กับผู้ที่สน รวมถึงสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน	- มีการบูรณาการความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการขวนขวายด้วยตนเองไปสู่การปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ - มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลกับศูนย์เรียนรู้ฯ มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	- มีความริเริ่มในเรื่องของการจัดทำฐานข้อมูลของศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อติดตามและประเมินผล หากได้รับการพัฒนาเป็นระบบ และนำมาพิจารณาในเวที Focus Group จะเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานยิ่งขึ้น - ภาระงานด้านการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีปริมาณมากไม่เพียงพอกับปริมาณเจ้าหน้าที่ขายผลที่มีอยู่ ทำให้บางครั้งการติดตามและขยายผลเกิดความไม่ต่อเนื่อง - การสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของความยืดหยุ่นในเรื่องของงบประมาณและการสนับสนุนสิ่งที่จำเป็น	- มีการแบ่งโครงสร้างหน้าที่การบริหารจัดการที่ชัดเจน ระหว่าง ๑) กองศึกษาและขยายผลสนับสนุนการสร้างประมวลและสรุปความรู้ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ออกเผยแพร่ขยายผลสู่ศูนย์เรียนรู้ฯ ผ่านหลักสูตรอบรม ศึกษา สาธิต งานที่มีประสิทธิภาพ และสนับสนุนให้เกิดการใช้ความรู้อย่างต่อเนื่อง ๒) กองประสานงานโครงการพื้นที่ เป็นผู้ประสานให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ต่อเนื่องตามแผนแม่บทและแผนประจำปี การสนับสนุนงบประมาณผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล ๓) กองติดตามประเมินผลรวบรวมข้อมูลสำคัญเพื่อพัฒนาปฏิบัติการของศูนย์เรียนรู้ฯ ให้สามารถขยายผลได้ดียิ่งขึ้น - การเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้ดียิ่งขึ้น จะต้องมีระบบฐานข้อมูลที่สมบูรณ์ครอบคลุมและทันสมัย ในสาระสำคัญที่สรุปผลของปฏิบัติการ และการขยายผล ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่สามารถบูรณาการเชื่อมประสานข้อมูลสู่การวิเคราะห์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งในแง่ของการสนับสนุนและการบริหารจัดการ - แหล่งที่มาของงบประมาณเพื่อสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ มีหลายช่องทาง หากมีบูรณาการที่มีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดผลสำเร็จที่ดียิ่งขึ้น
- ระดับปานกลาง-ดี (๒)	- เป็นคนในหมู่บ้าน - มีอาชีพภาคเกษตร - มีความรู้ความถนัดด้านเกษตร - มีความต้องการแก้ไขปัญหาทรัพ ยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชน	- มีกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า เช่น การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ขุดลอกฝาย ฯลฯ อย่างต่อเนื่อง	- มีการใช้ความรู้ที่มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปประยุกต์ใช้จนเกิดผลสำเร็จค่อนข้างมาก		
๒) กลุ่มการผลิตภาคเกษตร (๒๐) - ระดับดีมาก (๑๐)	- เป็นคนในหมู่บ้าน - อาชีพเดิมมีความหลากหลายทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร - มีความรู้ความถนัดและพื้นฐานด้านเกษตร - มีความต้องการแก้ไขปัญหาการผลิตพืชเชิงเดี่ยว - มีความต้องการที่จะใช้ชีวิตแบบพอเพียง	- มีการจัดการปัจจัยเพื่อสนับสนุนการผลิตได้ในระดับที่ดีมาก เช่น การจัดการแปลง การจัดการพันธุ์พืชและสัตว์ การจัดการโรงเรือน ฯลฯ - มีกิจกรรมการผลิตที่หลากหลายทั้งพืชและสัตว์ - มีการจัดการเพิ่มความอุดสมบูรณ์ให้กับทรัพยากรดินและแหล่งน้ำ เช่น การจัดการปุ๋ย การขุดบ่อ สระน้ำ ฯลฯ ได้ในระดับดีมาก - มีกิจกรรมการผลิตที่สอดคล้องกับระบบนิเวศน์และวงจรการผลิต - มีการจัดวงจรการผลิตให้มีความสัมพันธ์กับความต้องการของตลาดทั้งภายในและนอกพื้นที่	- มีการบูรณาการความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการขวนขวายด้วยตนเองไปสู่การปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ - มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับศูนย์เรียนรู้ฯ มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ - มีการต่อยอดทางความริเริ่มหรือการทดลองใหม่โดยเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ - มีบางรายได้ใช้สื่อไอทีของตนเองออกเผยแพร่สู่สาธารณะ ให้เกิดการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติ พร้อมติดตามอย่างได้ผล		

ศูนย์เรียนรู้ฯ (ราย)	ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จ				
	ปัจจัยส่วนบุคคล	การจัดการปัจจัยการผลิต/ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า	ศักยภาพของฝ่ายขยายผล	การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ	การบริหารจัดการของสำนักงาน กปร.
- ระดับปานกลาง-ดี (๑๐)	- เป็นคนในหมู่บ้าน - อาชีพเดิมมีความหลากหลายทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร - มีความรู้ความถนัดและพื้นฐานด้านเกษตร - มีความต้องการแก้ไขปัญหาการผลิตพืชเชิงเดี่ยว	- มีการจัดการปัจจัยเพื่อสนับสนุนการผลิตบางอย่างได้ในระดับดี เช่น การจัดการแปลง การจัดการโรงเรือน ฯลฯ - มีกิจกรรมการผลิตพืชและสัตว์ที่ยังไม่หลากหลายมากเท่าที่ควร - มีการจัดการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับทรัพยากรดินและแหล่งน้ำ เช่น การจัดการปุ๋ย การขุดบ่อ สระน้ำ ฯลฯ ได้ดีในระดับหนึ่ง - มีการจัดการทางธุรกิจและการตลาดที่ดีในระดับชุมชน	- มีการใช้ความรู้ที่มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในแต่ละเรื่อง ไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ เช่น การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ - มีการสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่และขายความรู้โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลฯ ได้ดีในระดับหนึ่ง		
๓) กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (๔) - ระดับดีมาก (๒)	เป็นคนในหมู่บ้าน - มีอาชีพภาคเกษตร - มีความรู้ความถนัดและพื้นฐานด้านเกษตร - มีความต้องการแก้ไขปัญหาจากการผลิตพืชเชิงเดี่ยว - มีภูมิหลังและมีความต้องการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต	- มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่มีความหลากหลาย - มีความก้าวหน้าและความสำเร็จในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ - ผลิตภัณฑ์มีจุดเด่นและจุดขายมานานและเป็นที่ยอมรับของตลาด - มีการจัดการในรูปกลุ่มวิสาหกิจที่เข้มแข็งในระดับหนึ่ง	- มีการบูรณาการความรู้และความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน รวมทั้งการขวนขวายด้วยตนเอง ทดลองในภาคปฏิบัติและศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้เข้ามาต่อยอดจนเกิดผลสำเร็จ - มีการสนับสนุนให้เกิดการขยายความรู้แก่ผู้ที่สนใจและการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้อย่างเหมาะสม		
- ระดับปานกลาง-ดี (๒)	- เป็นคนในหมู่บ้าน - มีอาชีพภาคเกษตร - มีความรู้ความถนัดและพื้นฐานด้านเกษตร - มีความต้องการแปรรูปผลผลิตเบื้องต้น	- มีลักษะของการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเบื้องต้น - มีกิจกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่หลากหลาย - มีการรวมกลุ่มการผลิตในระดับชุมชน แต่ยังไม่เกิดการจัดการในรูปกลุ่มวิสาหกิจ	- ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ที่ถูกนำไปใช้ส่วนใหญ่เกิดจากการขวนขวายด้วยตนเองและทดลองในภาคปฏิบัติ โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สนับสนุนในแง่ของสิ่งที่จำเป็นบางอย่าง		

จากตารางที่ ๔-๖๗ และ ๔-๖๘ บทสรุปที่สำคัญ และสามารถนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ให้ประสบความสำเร็จ ในด้านการบริหารจัดการและเกณฑ์หรือมาตรฐานในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งในประเภทที่เริ่มก่อรูปจากเกษตรกรตัวอย่างเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ ประเภทที่กำลังพัฒนา และที่พัฒนาแล้วที่จะนำเสนอในบทที่ ๕ ต่อไป ผลการวิเคราะห์พบว่า

๑) การแบ่งกลุ่มหลักศูนย์เรียนรู้ฯ และจำแนกเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ภายในกลุ่มประเภทที่สำเร็จดีมากและปานกลาง-ดี จากข้อมูลรวมมีความสัมพันธ์กับตัวชี้วัดรวมระดับความสำเร็จ ๔ ประเด็นได้ดี กล่าวคือในทุกกลุ่มหลัก ค่าคะแนนเฉลี่ยของการใช้ความรู้ของผลจากกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ และความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมากมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับปานกลาง-ดี ยกเว้นระดับความสำเร็จในด้านการขยายผลที่ใช้ค่าเฉลี่ยของจำนวนผู้เข้ามารับความรู้ ดังนั้นประเด็นจำนวนผู้เข้ามารับความรู้จึงต้องพิจารณาต่อว่าอาจใช้ได้บ้างเท่านั้น การพัฒนาถึงคุณภาพคือการเข้ามาเรียนรู้อย่างตั้งใจจริงแล้วนำผลของความรู้และตัวอย่างไปทำต่อจะเป็นเรื่องที่ต้องจัดการต่อไป

๒) ปัจจัยส่วนบุคคลในแง่ของภูมิลำเนา มีผลน้อยในแง่ของอาชีพเดิม ความรู้ความสามารถเดิม รวมถึงประสบการณ์จะมีผลกับศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มการผลิตภาคเกษตรและกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูปอย่างมาก ที่น่าสังเกต คือ ปัญหาที่เผชิญและต้องการความรู้และผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปแก้ปัญหา เป็นแรงผลักดันที่สำคัญกับทุกศูนย์เรียนรู้ฯ และที่มีพลังมากที่สุด เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ในกลุ่มการผลิตภาคเกษตร

๓) การจัดปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้การขับเคลื่อนกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ พบว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมากในทุกกลุ่มหลักจัดการได้หลากหลายและครอบคลุมมากกว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับปานกลาง-ดี

๔) ศักยภาพและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล สรุปได้ว่า การเข้าไปสนับสนุนของฝ่ายขยายผลให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ละกลุ่มหลัก ในเรื่องของความรู้ตามแนวพระราชดำริ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และมีการบูรณาการความรู้จนทำให้กิจกรรมหลักของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความเข้มแข็งที่ต่างกันระหว่าง ศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมากกับระดับปานกลาง-ดี ทั้งนี้เป็นเพราะ การสนองตอบของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยพบว่า ความต่อเนื่องและสม่ำเสมอของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลและเจ้าของของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีในศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมาก มากกว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับปานกลาง-ดี เป็นข้อเท็จจริงที่ยืนยันกัน ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมากของกลุ่มผลิตภาคเกษตร เจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลได้มีการต่อยอดความคิดริเริ่มและสนับสนุนเรื่องสื่อ (IT) ให้กับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ด้วย

๕) การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นการจัดการที่ใช้กับทุกกลุ่มหลักและกลุ่มย่อยของศูนย์เรียนรู้ฯ จึงไม่ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ในสาระสำคัญสรุปได้ว่า สำหรับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เนื่องจากมีจำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ มาก มีระยะทางไกล มีอุปสรรคด้านความยืดหยุ่นของงบประมาณและการสนับสนุนที่จำเป็น รวมถึงมีความไม่สมบูรณ์ในเรื่องระบบข้อมูลและการเพิ่มศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ขยายผล การจัดการที่เสริม

ศักยภาพและความสำเร็จให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ ตามกลุ่มหลักและกลุ่มย่อยจึงเป็นประเด็นที่ต้องนำสู่การพัฒนาต่อไป

๖) การจัดการของสำนักงาน กปร. เป็นการสนับสนุนทำให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปช่วยพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ทุกศูนย์ จึงไม่ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ ได้มีการปรับแต่งภาระงานที่สนับสนุนโครงการศูนย์เรียนรู้ฯ ระหว่าง ๓ กองสำคัญที่ชัดเจนและมีศักยภาพสูงขึ้น และมีบางประเด็นที่จะเพิ่มศักยภาพเน้นที่การสร้างระบบการสนับสนุนให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ ซึ่งจะนำเสนอในบทที่ ๕ ต่อไป

ข) ผลความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

ในแง่ของกลุ่มหลักทั้ง ๓ กลุ่มของศูนย์เรียนรู้ฯ การวัดความสำเร็จของทั้ง ๓ กลุ่มนั้น เนื่องจากจุดเน้นของแต่ละกลุ่มจะมีความต่างกัน ซึ่งจากข้อมูลพบว่า

๑) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (จำนวน ๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

ก. ความสำเร็จ

๑. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะมีความสำเร็จในแง่ของการใช้ความรู้ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีอยู่จำนวนมากเกี่ยวกับเรื่องของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศน์ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการผึ้ง ตลอดรวมถึงมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมอย่างหลากหลาย และมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอยู่จำนวนหนึ่ง ส่งผลให้การฟื้นตัวของทรัพยากรป่า การจัดการน้ำ รวมถึงการจัดการเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่า (กาแฟ ผึ้ง) อยู่ในระดับที่น่าพอใจ

๒. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีความสำเร็จโดยเฉพาะการเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการเพิ่มขึ้นของความหลากหลายทางชีวภาพ

ข. สิ่งที่น่าจะพัฒนาต่อ

๑. การสนับสนุนให้การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ (กาแฟ ผึ้ง) ควรจะทำให้เข้มข้นขึ้น

๒. กลุ่มที่ร่วมจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ เริ่มมีความต้องการที่จะให้การอนุรักษ์การสร้างความรู้และความพึงพอใจให้กับผู้มาเรียนรู้ และการก่อให้เกิดรายได้ในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ควรจะต้องทำให้เกิดการบูรณาการอย่างแท้จริง

๓. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการหลวง กรมป่าไม้ กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน การศึกษานอกโรงเรียน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสถาบันวิชาการ ฯลฯ มีความตั้งใจร่วมกันที่จะทำให้ศูนย์เรียนรู้ฯ มีความยั่งยืนตามข้อ (๒) แต่ยังขาดการบูรณาการแผนงาน งบประมาณ และการปฏิบัติในพื้นที่

๒) กลุ่มการผลิตภาคเกษตร

มีความหลากหลายใน ๓ กลุ่มย่อย ที่อาจมีตัวชี้วัดที่แตกต่างกันบ้าง แต่จากข้อมูลพบว่า

๒.๑) กลุ่มย่อยด้านเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ (จำนวน ๑๐ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

ก. ความสำเร็จ

๑. มีความสำเร็จที่ค่อนข้างสูง ทั้งในแง่ของการใช้ความรู้ที่หลากหลายที่ได้มาจากศูนย์ศึกษา

การพัฒนาฯ เป็นหลัก จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเสริม และที่สำคัญมีหลายศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีการค้นคว้าด้วยตนเอง และทุกศูนย์เรียนรู้ฯ มีการบูรณาการความรู้ในขั้นปฏิบัติจนทำให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความสำเร็จค่อนข้างมากมีจำนวนมากกว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังเริ่มต้น

๒. ภูมิหลังและความรู้เดิมของศูนย์เรียนรู้ฯ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในภาคเกษตรที่ใช้ข้อมูลและความรู้ในระดับที่ค่อนข้างดี บางศูนย์เรียนรู้ฯ มีศักยภาพจากการที่มีประสบการณ์ในภาคธุรกิจจากภาคเอกชนหรือภาครัฐมาก่อน

๓. ปฏิบัติการในการผลิต ส่วนใหญ่จะมีความหลากหลาย ทั้งพืช สัตว์ (ในแง่ของกิจกรรมการเกษตร) มีความลงตัวในแง่ของการปรับ การเลือกพืชและสัตว์ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับระบบนิเวศน์ (ดิน น้ำ) มีการจัดวงจรการผลิตให้มีความสัมพันธ์กับการตลาด มีบางรายได้ทำการคิดเพิ่มเติมเพื่อจะทำให้ผลผลิตเกิดผลในเชิงคุณภาพมากยิ่งขึ้น

๔. ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการถ่ายทอดความรู้และเผยแพร่ความรู้ให้เกษตรกรและผู้ที่สนใจ (ส่วนมาก) เป็นผู้ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ประสาน มีบางรายที่ประสบความสำเร็จมาก ได้ใช้สื่อ IT ของตนเองออกเผยแพร่สู่สาธารณะ ทำให้มีเกษตรกรจากภายนอกพื้นที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ในเชิงคุณภาพและนำความรู้ที่ได้รับกลับไปปฏิบัติ พร้อมทั้งมีการติดตามอย่างได้ผล

๕. ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับเรื่องวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงยืนยันในระดับหนึ่ง สรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวนหนึ่งมีลำดับของการพัฒนาสู่ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ระดับ (ระดับที่ ๑ สามารถแก้ปัญหาการผลิตที่เผชิญก่อนเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับที่ ๒ สามารถสร้างการผลิตภาคเกษตรที่ยั่งยืน และระดับที่ ๓ มีการปรับวิถีชีวิตสู่ความพอเพียง ใช้เหตุผล และมีภูมิคุ้มกันไม่เพียงแต่ในการผลิตเท่านั้น แต่ร่วมถึงวิถีชีวิตในครัวเรือนของตนเอง)

ข. สิ่งที่ควรพัฒนาต่อ

๑. ควรสนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ประสบความสำเร็จแล้ว ในแง่ของการต่อยอดทางความคิดริเริ่ม หรือการทดลองใหม่ที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ กำลังดำเนินการ ด้วยการสนับสนุนทางวิชาการ การสนับสนุนด้านงานวิจัยเชิงปฏิบัติการตามเรื่องที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้ริเริ่ม สำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังพัฒนา ควรมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในรูปของความรู้ ปัจจัยการผลิตที่จำเป็น หรือช่องทางการตลาดที่เหมาะสม (ไม่จำเป็นต้องสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก)

๒. การเพิ่มช่องทางในการสื่อสารผ่าน ไอที เช่น เฟสบุค เว็บไซต์ โดยมีเป้าหมาย คือ นอกจากจะช่วยให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่สำเร็จแล้วให้ดียิ่งขึ้น ยังจะช่วยให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังจะเริ่มดำเนินการ ทั้งนี้จะทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ได้อย่างประสิทธิภาพสูงขึ้น และทำให้ผู้ที่สนใจและตั้งใจที่จะมาเรียนรู้และปฏิบัติ ได้เข้ามารับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การปฏิบัติต่อไป (โดยลดการให้คนที่ไม่ได้สนใจอย่างจริงจังจำนวนมากเข้าไปเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

๓. ควรมีการศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อถอดบทเรียนเกี่ยวกับการได้มาและพัฒนาการของระบบคิดที่นำไปสู่การใช้หลักการทรงงานฯ และท้ายสุดคือผลของปฏิบัติการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในแง่การผลิต วิถีชีวิตและความสัมพันธ์กับชุมชน

๒.๒) กลุ่มย่อยด้านการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (จำนวน ๗ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

ก. ความสำเร็จ

๑. ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มนี้จะมีมิติที่แตกต่างจากกลุ่มเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ ตรงที่จะมีระบบเกษตรแบบปราณีตที่ไม่จำเป็นต้องหลากหลาย เน้นในเรื่องของการจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โรงเรือน เชื้อเห็ด ก้อนเห็ด การเพาะ การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยว ส่วนใหญ่พบว่าสามารถทำได้อย่างครบวงจร และมีมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมน้อย นอกจากนั้นเห็ดที่ผลิตได้จึงมีคุณภาพ และเป็นเห็ดที่ตรงกับความต้องการของตลาด คือ เห็ดนางฟ้า เห็ดหลินจือ เห็ดขอนขาว ฯลฯ

๒. ภูมิหลังและความถนัดเฉพาะจะมีจุดเด่นตรงที่ เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความใส่ใจในการผลิตเกษตรเชิงเดี่ยวที่ผ่านมา ความรู้ที่ได้ส่วนใหญ่มาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และมีความร่วมมือกันจากทั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความเป็นไปอย่างเหมาะสม

๓. การเยี่ยมชมเผยแพร่โดยผู้ที่สนใจ จะไม่โดดเด่นเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ แต่กลับมีความโดดเด่นเฉพาะเรื่องทำให้ผู้เยี่ยมชมเข้าใจง่าย และสามารถจุดประกายให้ผู้ที่สนใจสามารถนำไปปฏิบัติต่อได้

ข. สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อ

๑. มีข้อพิจารณาว่าศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มนี้ ควรจะดำเนินการผลิตเชื้อเห็ดได้เองหรือไม่ เพราะคุณภาพของการผลิตเชื้อเป็นสิ่งที่สำคัญ ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความรู้ความสามารถมากที่สุดควรทำงานร่วมกับทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ อันเป็นการเพิ่มให้มีพลังมากขึ้นเพื่อให้ศูนย์เรียนรู้ฯ มีองค์ความรู้ในการทำโดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นแกนหลัก

๒. ในแง่ของการตลาดและความต้องการของเห็ดแม้ว่าจะมีอนาคต และผู้ผลิตเห็ดก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย ดังนั้นการเข้าไปช่วยเหลือศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ คงไม่ใช่เป็นเรื่องของการส่งเสริมพันธุ์ใหม่ แต่ควรเน้นเรื่องการพัฒนาคุณภาพผลผลิตเห็ดให้มากขึ้น และพยายามให้เกิดจุดเด่นของเห็ดที่ผลิตผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ (ในอนาคตอาจพัฒนาเป็นเห็ดที่มีตราผลิตภัณฑ์หรือแบรนด์ของทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ)

๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรจะต้องมีการสร้างเครือข่ายทางการผลิตและการตลาดของเห็ด โดยเริ่มต้นด้วย ๗ กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ

๔. การเผยแพร่ ควรจะต้องเลือกสรรเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวกับเห็ด มาเรียนรู้อย่างเข้มข้นในเชิงคุณภาพ ดังนั้นการสนับสนุนเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกในการอบรมหากจะทำควรจะมีเฉพาะในรูปของเครือข่าย

๒.๓) กลุ่มย่อยด้านการเลี้ยงสัตว์ (จำนวน ๓ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

ก. ความสำเร็จ

๑. ความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มนี้ พบว่ามีความโดดเด่นอย่างมากในแง่ของการบูรณาการองค์ความรู้ที่มิใช่เกิดจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แบบตรงไปตรงมา แต่เกิดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง(ปศุสัตว์อำเภอ) และการขวนขวายด้วยตนเอง จนประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม อาทิ การจัดการพันธุ์ด้วยการผสมเทียม การจัดการโรงเรือน การจัดการด้านอาหาร การดูแล ฯลฯ ได้เป็นอย่างดี และพบว่ามีการขยายความรู้ดังกล่าวออกไปให้กลุ่มเพื่อบ้านหรือผู้ที่สนใจในละแวกใกล้เคียงเข้ามาศึกษาเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ มีการติดต่อสื่อสารให้คำแนะนำ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้เข้ามาต่อยอด ทำให้อย่างน้อยศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถเผยแพร่ความรู้ไปสู่ผู้ที่สนใจอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

๒. ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงสัตว์ พบว่าเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถจัดการผลผลิตที่มีคุณภาพและตรงตามมาตรฐานของตลาดรับซื้อ (กลุ่มสหกรณ์โคนมสันกำแพง) ซึ่งมีเกษตรกรจำนวนน้อยที่จะสามารถผลิตได้ เนื่องจากเป็นองค์ความรู้ที่ค่อนข้างเฉพาะและต้องอาศัยประสบการณ์และความชำนาญสูง อีกทั้งพบว่ามีการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวให้แก่ทายาทผู้สืบทอดในครัวเรือนจนเกิดเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ที่มีความรู้ความสามารถอีกด้วย

๓. ขณะที่กลุ่มที่มีการเลี้ยงสัตว์ประเภทอื่น เช่น กบ เป็ดแมนดาริน นก ไก่ฟ้า และสัตว์สวยงามอื่นๆ พบว่ากลุ่มนี้มีความโดดเด่นในแง่ของการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องกบ และสัตว์สวยงาม ไปใช้โดยตรงจนเกิดผลสำเร็จและมีหนึ่ง ศูนย์เรียนรู้ที่ฯ มีชื่อเสียงในด้านการเลี้ยงสัตว์สวยงาม จนสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นจำนวนมาก

ข. สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อ

๑. มีข้อพิจารณาว่าศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มนี้ ควรดำเนินการให้เกิดการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิต โดยเน้นที่การควบคุมคุณภาพของน้ำนมดิบ และการแปรรูปกบเบื้องต้น

๒ การเผยแพร่ ควรจะต้องเลือกสรรเฉพาะผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้อย่างเข้มข้นในเชิงคุณภาพ รวมถึงการสนับสนุนเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกในการอบรมซึ่งควรมีการดำเนินการในรูปของเครือข่ายเท่าที่จำเป็น

๓) กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป (แปรรูประดับ OTOP และผลิตภาคเกษตรและแปรรูปเบื้องต้นจำนวน ๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ)

ก. ความสำเร็จ

๑. ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็นระดับแปรรูปมีความก้าวหน้ามาก มีความสำเร็จในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นจุดขายมานานและเป็นที่ยอมรับของตลาด ส่วนกลุ่มแปรรูปเบื้องต้นเริ่มมีแนวโน้มที่ดี สำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ก้าวหน้า พบว่ามีเงื่อนไขสำคัญ ซึ่งอาจไม่ใช่ความรู้แบบตรงไปตรงมาที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่เป็นความรู้ที่มาจากการบูรณาการความร่วมมือความช่วยเหลือของหลายหน่วยงาน และเป็นการขวนขวาย ทดลองในภาคปฏิบัติของกลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้เข้ามาต่อยอด ทำให้อย่างน้อยศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถเผยแพร่ความรู้ไปสู่ผู้ที่สนใจอย่างแพร่หลาย

๒. ทั้ง ๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ มีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และกลุ่มผู้ร่วมงานมีภูมิหลังและมีความต้องการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต สร้างรายได้จากการเป็นผู้แปรรูปแทนที่จะเป็นผู้ผลิตวัตถุดิบเบื้องต้น และสามารถที่จะช่วยผู้ผลิตเบื้องต้นได้

๓. การเผยแพร่ให้กับผู้สนใจเป็นไปอย่างดี ในแง่ของปริมาณผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถที่จะสนับสนุนเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเผยแพร่ความรู้ได้อย่างเหมาะสม

ข. สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อ

๑. ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีคุณสมบัติการเป็น OTOP ปัจจุบันประสบปัญหาเกี่ยวกับการแยกตัวของกลุ่มที่เคยร่วมธุรกิจกัน และมีการแข่งขันโดยอ้างอิงชื่อเสียงของกลุ่มเดิมมาใช้ในการตลาด ทั้งที่ตัวคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ อยู่ในเกณฑ์ที่ดีและเป็นมิตรต่อสุขภาพ ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขหรือพัฒนาต่อ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการดึงเอาจุดเด่น (รสชาติ และความเป็นมิตรต่อสุขภาพ) มานำเสนอในรูปแบบของสื่อที่แสดงถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์และการสนับสนุนของโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ เช่น ฉลากผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพและทำการเผยแพร่จะส่งผลทำให้ตลาดของผู้บริโภคออนไลน์ จะพัฒนามากขึ้น และผลของการใช้แนวทางตามแนวพระราชดำริฯ มีรูปธรรมมากขึ้น

๒. สำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังพัฒนา (จำนวน ๓ ศูนย์เรียนรู้ฯ) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ อาจต้องมีการประสานงานให้เกิดการจัดการในเชิงวิสาหกิจชุมชน ทั้งในแง่ของประสิทธิภาพในการแปรรูป กลยุทธ์ทางการตลาด และการบริหารจัดการภายในกลุ่ม โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรทำการสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวมากกว่าการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่

๔.๒.๔ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

ตารางที่ ๔-๖๙ สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

กลุ่ม	ปัญหา/อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
กลุ่มอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	- การส่งผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานพร้อมๆ กัน จนศูนย์เรียนรู้ฯ ไม่สามารถจัดการได้ - อาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์เรียนรู้ฯ มีสภาพทรุดโทรมและมีปัญหาด้านไฟฟ้า - การเข้าถึงจุดที่แสดงความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีความยากลำบาก - การประสานงานระหว่างหน่วยงานร่วมปฏิบัติ ได้ผลสำเร็จได้แค่ในระดับหนึ่ง - การมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ไม่สามารถให้เกิดการเลี้ยงตนเองได้ทำให้มีปัญหาในการทำงานและความยั่งยืนในอนาคต	- ควรมีการกระจายการศึกษาดูงานให้ครอบคลุมทั่วทุกศูนย์เรียนรู้ฯ - การบูรณาการแผนงาน โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และสำนักงาน กปร. ต้องขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ทั้งในเรื่องการจัดการอุปสรรคเกี่ยวกับข้อกฎหมาย การบูรณาการและปฏิบัติโครงการ และการขับเคลื่อนให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรม - อยากให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เน้นการสนับสนุนความรู้และวัสดุอุปกรณ์โดยเฉพาะเรื่องการตลาดและบรรจุภัณฑ์
กลุ่มผลิตภาคเกษตร	- การพัฒนาโดยภาพรวมของศูนย์เรียนรู้ฯ ยังไม่ตอบโจทย์ปัญหาความต้องการของชุมชนและคนในพื้นที่ - คนที่ไปรับการอบรมจากศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วไม่ได้นำกลับมาปฏิบัติต่ออย่างจริงจัง ทำให้ความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การสนับสนุนด้านต่างๆ สูญเปล่าไม่เกิดผลหรือประโยชน์เท่าที่ควร - การเพาะเห็ดเศรษฐกิจโดยเฉพาะการผลิตก้อนเชื้อเห็ด การผลิตหัวแม่เชื้อเมล็ดข้าวฟ่าง การผลิตหัวแม่เชื้อ และการเขี่ยเชื้อ เป็นเรื่องที่ต้องใช้ทั้งทักษะความรู้ความสามารถ ตลอดรวมถึงเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ จึงทำให้มีผู้ที่สนใจมาศึกษาและนำไปปฏิบัติต่อจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการขอความรู้เกี่ยวกับ	- ในแง่ของความรู้ ต้องมีการขยายความรู้ออกไปโดยเฉพาะวิธีคิด วิธีปฏิบัติสำคัญ เช่น การใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ การคิดแบบองค์รวมไม่แยกส่วน หรือการเน้นในเรื่องของการศึกษา วิจัย ทดลองและพัฒนาเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ - อยากให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพิ่มเติมความรู้เรื่องการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดให้แก่ผู้สนใจเพิ่มเติม - อยากเน้นการฝึกอบรมที่ให้ลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ของตนเอง - อยากให้ศูนย์ให้ความสำคัญในเรื่องของการรวมกลุ่มทางการผลิต

กลุ่ม	ปัญหา/อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
กลุ่มอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	การเพาะเห็ดและน้ำก้อนเชื้อเห็ดที่ตนผลิตไปเลี้ยงมากกว่า - ปัญหาด้านอายุและสุขภาพของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ - กิจกรรมภายในศูนย์เรียนรู้ฯ และความรู้ที่มียังไม่เพียงพอต่อการถ่ายทอดให้กับผู้อื่น -การชักชวนให้เข้าอบรมและการได้รับสนับสนุนอุปกรณ์ต่างๆ ยังไม่เพียงพอและไม่เป็นไปตามความต้องการ	- การจัดการให้เกิดเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ในลักษณะทั้งหมู่บ้าน ที่คนเข้ามาสามารถไปศึกษาดูงานในพื้นที่หมู่บ้านได้อย่างหลากหลาย ไม่ใช่เพียงแค่เพียงจุดเดียว น่าจะช่วยให้ศูนย์เรียนรู้ฯ มีศักยภาพมากขึ้น - ควรคำนึงถึงเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ว่ายังคงสามารถดำเนินกิจกรรมได้หรือไม่ - ควรจัดทีมเจ้าหน้าที่ติดตาม ให้ความรู้ความสำคัญกับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มากกว่านี้ - การจัดอบรมให้ตรงกับกิจกรรมภายในศูนย์เรียนรู้ฯ และความถนัด ความสามารถของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ - สิ่งที่ต้องการไม่ใช่เพียงแค่สิ่งของ อุปกรณ์ต่างๆ ควรคำนึงถึงตัวเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ต้องให้ความสำคัญด้านความรู้ มีการติดตาม ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ
กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป	- ปัญหาเรื่องการจัดการผลผลิตเพื่อป้อนเข้าสู่โรงดอง โดยเฉพาะกระเทียมโทนที่ทางหมู่บ้านคิดว่าหากสามารถผลิตได้จะช่วยลดต้นทุนในการผลิตลงได้อย่างมาก เพราะทุกวันนี้ต้องสั่งซื้อมาจากภายนอก รวมถึงผลผลิตอื่นๆ - ปัญหาเรื่องบรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์	- อยากให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีเวทีให้แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ได้พบปะแลกเปลี่ยน และส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดเศรษฐกิจของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หากเป็นไปได้อยากให้ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ช่วยเหลือเรื่องการตลาด - ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถผลิตพันธุ์กระเทียมโทนได้ด้วยตนเองเพื่อลดต้นทุนทางการผลิต

บทที่ ๕

แนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ฯ

๕.๑ สรุปข้อมูลผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ

ผลจากการดำเนินงานตลอดระยะเวลา ๖ เดือนที่ผ่านมา (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๑) นอกจากจะได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และ ๒๘ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เพื่อให้มีความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ จึงได้ถูกเติมเต็มร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๒ แห่ง และการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปภาพรวมของสถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และ ๓๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ (รายละเอียดและสาระสำคัญปรากฏอยู่ในส่วนถัดไป) เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์

๑) แนวทางการพัฒนาและการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้แก่ศูนย์เรียนรู้ฯ และ

๒) เพื่อเสนอแนะรูปแบบแนวทางวิธีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ ที่กำลังก่อรูป/ เริ่มพัฒนา ทั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีการเปลี่ยนตัวเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยมีทายาทหรือผู้สืบทอด หรือเกษตรกรตัวอย่างที่มีความโดดเด่น สามารถพัฒนาจัดตั้งให้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ ที่จำเป็นจะต้องมีเกณฑ์มาตรฐานของแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างในสาระสำคัญ และองค์ประกอบหลัก (ซึ่งจะแสดงรายละเอียดและสาระสำคัญอยู่ในบทที่ ๕ ส่วนถัดไป)

๕.๑.๑ สรุปข้อมูลผลการดำเนินงานของ ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

๑) กลุ่มการผลิตภาคเกษตร

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
ก) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีปฏิบัติการ ณ ปัจจุบัน			
๑) นายสมโชติ บุญมี	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง (พ.ศ.๒๕๔๒) ประสบความสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องการทำเกษตรผสมผสาน มีความรู้ความสามารถในด้านการเกษตรตามภูมิปัญญา	๑) กิจกรรมสำคัญ - การปลูกพืชแบบผสมผสาน การเกษตรที่เอื้อต่อธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมีในการเกษตร เช่น กล้วย มะนาว มะม่วง ฝรั่ง มะละกอ - มีการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ ทำน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลง ทำน้ำหมักจุลินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการทำปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ การปลูกพืชแบบผสมผสาน	- การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ - เพิ่มศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรที่มีอยู่แล้วให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะการพัฒนาบรรจุภัณฑ์หรือฉลากของปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำหมักสมุนไพร ฯลฯ - การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๒) นายทิม คณะเสน	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาได้ระยะหนึ่ง (พ.ศ. ๒๕๕๒) ประสบความสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องการทำเกษตรผสมผสาน มีความรู้ความสามารถในด้านการเกษตรตามภูมิปัญญา	๑) กิจกรรมสำคัญ - การทำเกษตรผสมผสาน การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก การใช้น้ำหมักชีวภาพในพืชผัก ผลิตสารไล่แมลงจากสมุนไพร - ปลูกไม้ผล ปลูกพืชผักหมุนเวียนตลอดปี ปลูกสมุนไพร ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน การทำปุ๋ยชีวภาพ แนวคิดการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์สูตรต่าง ๆ การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การทำเกษตรอินทรีย์ ผลิตน้ำส้มควันไม้	- เพิ่มศักยภาพของกลุ่มผักปลอดสารที่กำลังเริ่มดำเนินการ ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม เช่น การอบรมการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการรองรับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ฯลฯ - ประสานเพื่อเพิ่มศักยภาพช่องทางการตลาดผักปลอดสาร เช่น การหากลุ่มลูกค้าเฉพาะที่สนใจผักปลอดสาร - การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เวปไซด์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
๓) นางนภา เข็มมุข	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาระยะหนึ่ง (พ.ศ. ๒๕๕๒) ประสบความสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องการทำเกษตรผสมผสาน	๑) กิจกรรมสำคัญ - การทำเกษตรผสมผสาน ปลูกไม้ผล พืชผัก พืชสมุนไพร ไม้ดอกไม้ประดับ เลี้ยงปลา สามารถสร้างรายได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี และการทำปุ๋ยชีวภาพ ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดินด้วยการใช้หญ้าแฝก การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การทำปุ๋ยชีวภาพ - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการเกษตรผสมผสาน การบำรุงดินด้วยหญ้าแฝก การทำปุ๋ยชีวภาพ	- เพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้ปลูกผักเดิม ที่ดำเนินการอยู่ในชุมชน ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม เช่น การอบรมการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ฯลฯ - ประสานเพื่อเพิ่มศักยภาพช่องทางการตลาด เช่น การหากลุ่มลูกค้าเฉพาะที่สนใจผักแต่ละชนิด - การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การสร้างอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๔) นายสำเนาว์ พึ่งมา	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง (พ.ศ.๒๕๔๙) ประสบความสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องการทำเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการทำนา ปลูกพืชผักสวนครัวแบบผสมผสาน การปลูกไม้ผล ขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ การทำปุ๋ยชีวภาพ ทำน้ำส้มควันไม้ - มีการทำแปลงสาธิตเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังโดยใช้ระบบเทปน้ำหยด ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ การทำเกษตรผสมผสาน การทำปุ๋ยชีวภาพ - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวเกษตรทฤษฎีใหม่ การปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยชีวภาพ น้ำส้มควันไม้ การเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังโดยใช้ระบบเทปน้ำหยด	- การพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้สืบทอด หรือทายาท เพื่อดำเนินการศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป - การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การเพิ่มศักยภาพของกลุ่ม หรือเครือข่ายเกษตรกรเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้สามารถนำผลผลิตมาจำหน่าย เช่น ผัก ผลไม้ ในนามของกลุ่มเองได้ - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
๕) นางน้ำผึ้ง เกตุขวาง	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ก่อตั้งใหม่ (พ.ศ.๒๕๖๐) ประสบความสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องการทำเกษตรผสมผสาน	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการทำปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยหมักจากพืชสด หัวปลา จุลินทรีย์ขั้วเหนียว - มีการปลูกพืชแบบผสมผสานตลอดทั้งปี - มีการผลิตสัตว์ ได้แก่ ไก่ เป็ด แพะ ปลาดุก ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับ การทำเกษตรผสมผสาน การทำปุ๋ยชีวภาพ - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยและ น้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง ฮอร์โมนไข่ จุลินทรีย์หน่อกล้วย	- การจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ - เพิ่มศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรที่มีอยู่แล้วให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะการพัฒนาบรรจุภัณฑ์หรือฉลากของปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำหมักสมุนไพร ฯลฯ - การเพิ่มศักยภาพของกลุ่ม หรือเครือข่ายเกษตรกรเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้สามารถนำผลผลิตมาจำหน่าย เช่น ปุ๋ย ผัก ผลไม้ ฯลฯ ในนามของกลุ่มเองได้
๖) นายสำเริง วงศ์สุรินทร์	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ก่อตั้งใหม่ (พ.ศ.๒๕๕๔) ประสบความสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องการเพาะเลี้ยงกบ	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเพาะเลี้ยงกบเศรษฐกิจ และปลาดุก ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับ การเพาะเลี้ยง และขยายพันธุ์กบ - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ	- การปรับปรุงสถานที่ให้เพียงพอต่อผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ - การเพิ่มศักยภาพของกลุ่ม หรือเครือข่ายเกษตรกรเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้สามารถนำผลผลิตกบมาจำหน่าย ในรูปแบบกลุ่ม - เพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงกบที่ดำเนินการอยู่ในชุมชน ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม เช่น การ อบรมการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ฯลฯ - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
๗) นายประสิทธิ์ เส็งมี	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง (พ.ศ.๒๕๕๐) ประสบความสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจแบบครบวงจร	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การผลิตก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าภูฐาน เห็ดนางรม เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดขอนขาว เห็ดหลินจือ รวมทั้งเปิดดอกจำหน่าย ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การเขี่ยเชื้อเห็ด การผลิตก้อนเชื้อเห็ด และการเปิดดอกเพื่อจำหน่าย - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การเขี่ยเชื้อเห็ด การผลิตก้อนเชื้อเห็ด และการเปิดดอกเพื่อจำหน่าย	- การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มหรือเครือข่ายเกษตรกรเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้สามารถนำผลผลิตเกี่ยวกับเห็ด มาจำหน่าย ในรูปแบบกลุ่ม - เพิ่มศักยภาพของกลุ่มเพาะเห็ด ที่ดำเนินการอยู่ในชุมชน ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม เช่น การอบรมการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ฯลฯ - การเพิ่มศักยภาพในการแปรรูปผลผลิตจากเห็ด เช่น ชาเห็ด ข้าวเกรียบเห็ด ฯลฯ - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
ข) เกษตรกรตัวอย่างที่มีศักยภาพโดดเด่นที่จะสามารถจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ฯได้			
๑) นายสถาพร วันเทวิน	เป็นเกษตรกรตัวอย่างที่มีความโดดเด่นด้านเกษตรผสมผสาน		ใช้เกณฑ์มาตรฐาน (รายละเอียดตาม ข้อ ๕.๒)
๒) น.ส.ชลชญา ชาญระวินท์	เป็นเกษตรกรตัวอย่างที่มีความโดดเด่นด้านวนเกษตร		ใช้เกณฑ์มาตรฐาน (รายละเอียดตาม ข้อ ๕.๒)

๒) กลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
ก) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีปฏิบัติการ ณ ปัจจุบัน			
๑) นางทรัพย์ถวิล สุขศิริ	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาระยะหนึ่ง (พ.ศ.๒๕๕๒) ประสบความสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องเกษตรผสมผสานและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการปลูกพืชแบบผสมผสาน มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ - การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง - การแปรรูปสมุนไพร เช่น ว่านสาวหลง ไพร เสลดพังพอน ขมิ้น ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับ การทำปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมัก ปุ๋ยชีวภาพ การแปรรูปพืชสมุนไพร การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการเกษตรผสมผสาน การทำปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมัก และปุ๋ยชีวภาพ การแปรรูปพืชสมุนไพร	- เพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตและแปรรูปสมุนไพร ที่ดำเนินการอยู่เดิม เช่น การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ เช่น อย. ฯลฯ - การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และตลาดเฉพาะ เช่น กรีนมาร์เก็ต - การปรับปรุงอาคารสถานที่สำหรับการแปรรูปให้ได้มาตรฐาน - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๒) น.ส.ปราณี สังอ่อนดี	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ก่อตั้งใหม่ (พ.ศ.๒๕๕๗) แต่มีการบูรณาการความรู้จากหลายแหล่งและเป็นเกษตรกรหัวก้าวหน้าจนประสบความสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการทำนา - มีการผลิตพืชผัก พืชสวน ไม้ผล และพืชสมุนไพรแบบผสมผสาน - มีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ไก่ เป็ด ปากน้ำ วัว ปลาทับทิม - มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ไข่เค็ม น้ำส้มควันไม้ ฯลฯ	- การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าเกษตรหรือผลิตภัณฑ์แปรรูปมาวางจำหน่าย และตลาดเฉพาะ เช่น กรีนมาร์เก็ต - ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรและเครือข่ายผู้ผลิตสินค้าเกษตรที่มีอยู่เดิมด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้าที่เป็นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้กับสินค้าเกษตร และการแปรรูป

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
		๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับ เกษตรทฤษฎีใหม่ การทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกพืชสมุนไพร การเลี้ยงเป็ดปากน้ำ - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่ การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรในการเก็บข้อมูลในแปลง การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และการปลูกผักปลอดสารพิษ	- การขยายความรู้ในด้านไอที ที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ประสบความสำเร็จให้เป็นต้นแบบศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ทั้ง ๑๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๓) นายนิรุจน์ ศรีเกษม	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ก่อตั้งใหม่ (พ.ศ.๒๕๕๗) แต่มีการบูรณาการความรู้จากหลายแหล่งและเป็นเกษตรกรหัวก้าวหน้าจนประสบความสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องเกษตรผสมผสานและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการผลิตพืชผัก พืชสวน ไม้ผล และพืชสมุนไพรแบบผสมผสาน เช่น จิงจูฉ่าย วอเตอร์เครส มะนาว ถั่วดาวอินคา มีการผลิตต้นพันธุ์เพื่อจำหน่าย - มีการผลิตเห็ดฟาง - มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ สบู่วอเตอร์เครส ชาดาวอินคา น้ำผึ้งมะนาว ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับ เกษตรผสมผสาน การผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ฮอร์โมนไข่ สารขับไล่แมลง เชื้อจุลินทรีย์ไตรโคเดอร์ม่า แบซิลัสซับทิลิส สำหรับใช้ในแปลงปลูก - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับเกษตรผสมผสาน วิถีเกษตรอินทรีย์โดยยึดหลักการพัฒนาตามศาสตร์พระราชา และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	- การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าเกษตรหรือผลิตภัณฑ์แปรรูปมาวางจำหน่าย และตลาดเฉพาะ เช่น กรีนมาร์เก็ต - ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรและขยายเครือข่ายผู้ผลิตสินค้าเกษตร ที่มีอยู่เดิมด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การรับรองมาตรฐานสินค้าและตราสินค้าที่เป็นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้กับสินค้าเกษตร และการแปรรูป - การใช้งานวิจัยเข้าไปสนับสนุนแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการผลิตพืชบางชนิด เช่น การจัดการโรคและแมลง ฯลฯ - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
๔) นางสมคิด เพ็งบุปผา	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ก่อตั้งใหม่ (พ.ศ.๒๕๕๖) ประสบความสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องเกษตรผสมผสานและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการปลูกมะนาวในวงบ่อ ปลูกพืชผสมผสาน พืชผักปลอด สารพิษ และปลูกไม้ผล เช่น มะยงชิด มะม่วง ขนุน พุทราซุปเปอร์จัมโบ้ ฯลฯ - มีการผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด น้ำหมักชีวภาพ และสารไล่แมลง - มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ภายใต้แบรนด์ “น้ำสมุนไพรสวนผู้ใหญ่สมคิด” ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับ การปลูกมะนาวในวงบ่อ การผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด น้ำหมักชีวภาพ และสารไล่แมลง - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยใช้หญ้าแฝก การปลูกพืชผักสวนครัว การปลูกมะนาวนอกฤดู และการปลูกผักผลไม้ปลอดสาร	- เพิ่มศักยภาพของการผลิตและแปรรูปน้ำสมุนไพร เช่น การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ เช่น อย. ฯลฯ - การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้า - หรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๕) นายอภิรมย์ ผาวันดี	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ก่อตั้งใหม่ (พ.ศ.๒๕๖๐) แต่มีการบูรณาการความรู้จากหลายแหล่งและเป็นเกษตรกรหัวก้าวหน้าจนประสบความสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องเกษตรผสมผสานและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการปลูกพืชแบบผสมผสาน ไม่มีการใช้สารเคมี - มีการใช้จุลินทรีย์ชีวภาพ ปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ - มีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ กบ ปลา - มีแปลงสำหรับเพาะกล้าพันธุ์ไม้ต่าง ๆ เพื่อขยายและจำหน่าย - มีการแปรรูป ผลิตน้ำสมุนไพร เช่น มะม่วงหาวมะนาวโห่ ลูกหม่อน และสมุนไพรต่าง ๆ	- เพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตและแปรรูปผลผลิตเกษตร เช่น การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ เช่น อย. ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
		๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับการปลูกหญ้าแฝกเพื่อบำรุงดิน การปลูกพืชแบบผสมผสาน การผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ จุลินทรีย์หน่อกล้วยและปลีกล้วย - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการปลูกหญ้าแฝกเพื่อบำรุงดิน การปลูกพืชแบบผสมผสาน การผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ จุลินทรีย์หน่อกล้วยและปลีกล้วย	- การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และตลาดเฉพาะ เช่น กรีนมาร์เก็ต - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๖) นายธงชาติ จันทศรี	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาระยะหนึ่ง (พ.ศ.๒๕๕๒) ประสบความสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการผลิตและแปรรูปเห็ด	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดฮังการี่ เห็ดขอนดำ เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดหลินจือ โดยจำหน่ายทั้งก้อนเห็ดและเปิดดอกขาย - มีการแปรรูปเห็ดหลินจือแผ่น ชาเห็ดหลินจือ สบู่เห็ดหลินจือ เห็ดหลินจือแคปซูล โดยการรวมกลุ่มในนาม “กลุ่มเห็ดมิตรสัมพันธ์พัฒนา” ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดฮังการี่ เห็ดขอนดำ เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดหลินจือ และการแปรรูปเห็ดหลินจือ - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เช่น เห็ดนางฟ้าฮังการี่ เห็ดขอนดำ เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดหลินจือ และการแปรรูปเห็ดหลินจือ	- การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มในการผลิตเห็ดให้ตรงกับความต้องการของตลาด เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดฟาง ฯลฯ - เพิ่มศักยภาพของกลุ่มเพาะเห็ด ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม เช่น การอบรมการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการรับรองมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ฯลฯ - การเพิ่มศักยภาพในการแปรรูปผลผลิตจากเห็ด เช่น ชาเห็ด ข้าวเกรียบเห็ด ฯลฯ - การใช้งานวิจัยแบบ Research on Demand เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตถั่งเช่า - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
๗) น.ส.เครือวรรณ จันทศรี	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาระยะหนึ่ง (พ.ศ.๒๕๕๔) ประสบความสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการแปรรูปผลไม้และการเกษตรแบบผสมผสาน	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการแปรรูปผลไม้แช่อิ่ม เชื่อมตากแห้ง และอบแห้ง การทำน้ำผลไม้บรรจุขวด โดยกลุ่มวิสาหกิจในชุมชน - มีการปลูกพืชแบบผสมผสานและการปลูกไม้ผล เพื่อป้อนวัตถุดิบในการแปรรูป ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับ การแปรรูป การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การเกษตรแบบผสมผสาน และการปลูกไม้ผล การทำปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพ - มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การเกษตรแบบผสมผสาน และการปลูกไม้ผล การทำปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพ	- เพิ่มศักยภาพของการผลิตและแปรรูปผลไม้แช่อิ่ม เช่น การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และการรองรับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ เช่น อย. ฯลฯ - การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่แล้ว ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๘) นายสบัน ทะนวนรัมย์	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาระยะหนึ่ง (พ.ศ.๒๕๕๒) ประสบความสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการผลิตและแปรรูปเห็ด	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ เช่น เห็ดนางฟ้าฮังการี่ เห็ดขอนดำ เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดหลินจือ โดยจำหน่ายทั้งก้อนเห็ดและเปิดดอกขาย - มีการแปรรูปเห็ดหลินจือแผ่น ชาเห็ดหลินจือ สบู่เห็ดหลินจือ เห็ดหลินจือแคปซูล โดยการรวมกลุ่มในนาม “กลุ่มเห็ดมิตรสัมพันธ์พัฒนา” ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เกี่ยวกับ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เช่น เห็ดนางฟ้าฮังการี่ เห็ดขอนดำ เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดหลินจือ และการแปรรูปเห็ดหลินจือ	- การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มในการผลิตเห็ดให้ตรงกับความต้องการของตลาด เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดฟาง ฯลฯ - เพิ่มศักยภาพของกลุ่มเพาะเห็ด ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม เช่น การอบรมการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการรองรับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ฯลฯ - การเพิ่มศักยภาพในการแปรรูปผลผลิตจากเห็ด เช่น ชาเห็ด ข้าวเกรียบเห็ด ฯลฯ - การใช้งานวิจัยแบบ Research on Demand เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตถั่งเช่า

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
		- มีหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เช่น เห็ดนางฟ้าฮังการี่ เห็ดขอนดำ เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดหลินจือ และการแปรรูปเห็ดหลินจือ	- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

๕.๑.๒ สรุปข้อมูลผลการดำเนินงานของ ๓๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

๑) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
ก) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีปฏิบัติการ ณ ปัจจุบัน			
๑) กลุ่มอุทยานการเรียนรู้บ้านปางจำปี (นายสุจิตต์ ใจมา)	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมาก - มีผู้นำชุมชน และการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง - ประสบผลสำเร็จในการฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในการดูแลรักษาป่า	๑) กิจกรรมสำคัญ - กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฯ ได้แก่ พิธีบวชป่า สืบชะตาลำน้ำ อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (วังปลา) การทำโฉนดชุมชน การทำแนวป้องกันไฟ ฝายชะลอน้ำ ธนาคารชุมชนคนรักษ์ป่า และกฎระเบียบในการอนุรักษ์เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในเรื่องฝายต้นน้ำลำธาร การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ การสัมมนาไฟป่าโลกร้อน - มีหลักสูตรการอบรมสร้างวังปลา สร้างฝายต้นน้ำ ปลูกต้นลิงลาวในป่า ทำแนวกันไฟ	- ปรับปรุงอาคารเรียนรู้ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ และระบบ โซล่าเซลล์ เพื่อใช้ในกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ - การพัฒนาศักยภาพวิทยากรในการถ่ายทอดองค์ความรู้ - การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบครบวงจร ด้วยการท่องเที่ยวในลักษณะแบบเชื่อมโยงกับหมู่บ้านใกล้เคียง การค้นหาของดีมานำเสนอออกสู่ภายนอก ด้วยสื่อรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
๒) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบ้านป่าสักงาม (นายมณเฑียร บุญช้างเผือก)	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดีมาก - มีผู้นำชุมชน และการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง - ชุมชนมีการร่วมกันคิดพัฒนา ดูแลทรัพยากรธรรมชาติ	๑) กิจกรรมสำคัญ - กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ได้แก่ การสร้างฝายต้นน้ำลำธาร การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีแหล่งเรียนรู้ความหลากหลายวิถีชีวิตชุมชนคนอยู่กับป่า การป้องกันและทำแนวกันไฟป่า ๒) การขยายผลความรู้ - ได้รับองค์ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในเรื่อง การเลี้ยงปลา การเลี้ยงหมูป่า การเลี้ยงโคพื้นเมือง การพัฒนาชุมชนเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงกบ ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างฝายต้นน้ำลำธาร การทำแนวป้องกันไฟป่า การเพาะกล้าไม้	- เพิ่มศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มและเครือข่าย ในการบริหารจัดการป่า ดิน น้ำ ด้วยกิจกรรมการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากป่า การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ - การพัฒนาจุดสาธิต เรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมและผลสำเร็จในการบริหารจัดการป่า ดิน น้ำ ของกลุ่ม - การประสานความร่วมมือผ่านสำนักงาน กปร. ในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนร่วมกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๓) กลุ่มการบริหารจัดการน้ำตามภูมิปัญญาท้องถิ่น (นายประสงค์ ทะลาบุญ)	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับดี - มีผู้นำชุมชน และการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง - มีกฎระเบียบที่ปฏิบัติร่วมกัน	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ ตามภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา เช่น การจัดการเหมืองฝาย การปลูกป่าต้นน้ำร่วมกัน ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเข้าอบรมหลักสูตร หมอสัตว์อาสา การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง การพัฒนาศักยภาพชาวนารุ่นใหม่ - มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารและจัดการน้ำตามภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา	- เพิ่มศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มและเครือข่าย ในการบริหารจัดการน้ำ ด้วยกิจกรรมการอนุรักษ์ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ - การพัฒนาจุดสาธิต เรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมและผลสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำของกลุ่ม - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
๔) กลุ่มอนุรักษ์ผึ้งธรรมชาติ (นายประพันธ์ แหลงแก้ว)	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับปานกลาง - อยู่ระหว่างการพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง - ประสบผลสำเร็จในด้านการเลี้ยงผึ้งธรรมชาติหรือผึ้งโก๋น และอยู่ระหว่างการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้ง	๑) กิจกรรมสำคัญ - กิจกรรมการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า การเลี้ยงผึ้งธรรมชาติหรือผึ้งโก๋น เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในรูปแบบคนอยู่กับป่าอย่างเกื้อกูล ฯลฯ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ ฝายต้นน้ำลำธาร ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง การสร้างความเข้มแข็งกลุ่ม เครือข่ายในการอนุรักษ์ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ฯลฯ - หลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับอนุรักษ์พื้นที่ป่า การเลี้ยงผึ้งธรรมชาติ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้ง	- เพิ่มศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มและเครือข่าย ในการเลี้ยงผึ้ง ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของป่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มหรือเครือข่าย ฯลฯ - การพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้จากการเลี้ยงผึ้ง เช่น บรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้ง ฯลฯ - การประสานช่องทางการตลาดกับกลุ่มผู้บริโภค และจัดหาตลาดกลางเพื่อวางจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จากกลุ่ม - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๕) กลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำทุ่งยาว	- เป็นศูนย์เรียนรู้ ระดับปานกลาง - ประสบความสำเร็จในด้าน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะการทำฝายต้นน้ำ - มีความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับป่ารุ่นสู่รุ่น	๑) กิจกรรมสำคัญ - กิจกรรมการสร้างฝายต้นน้ำลำธาร การบวชป่า การสืบชะตาป่าไม้ การทำแนวป้องกันไฟป่า ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ที่ดิน ฝายต้นน้ำ เพื่อการอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง การสัมมนาการแก้ปัญหาไฟป่า ปัญหาโลกร้อน ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างฝายต้นน้ำลำธาร การบวชป่า และการสืบชะตาป่าไม้ การทำแนวป้องกันไฟป่า	- เพิ่มศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มและเครือข่าย ในการบริหารจัดการน้ำด้วยกิจกรรมการอนุรักษ์ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ - การพัฒนาจุดสาธิต เรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมและผลสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำของกลุ่ม - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
๖) กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ปั้นเม็ด	- ปัจจุบันไม่มีการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ	- ดำเนินการยกเลิกการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒	

๒) กลุ่มการผลิตภาคเกษตร

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
ก) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีปฏิบัติการ ณ ปัจจุบัน			
๑) นายศรีอินทร์สัน	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการก่อตั้งใหม่ (พ.ศ.๒๕๕๕) แต่ประสบความสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการทำเกษตรผสมผสาน และการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีกิจกรรมการปลูกพืชผัก ไม้ผล (อโวคาโด้ เสาวรส มะม่วง ฯลฯ) การเลี้ยงปลา กบ ไก่ ไว้บริโภคและจำหน่าย ฯลฯ - การเพาะกล้าพันธุ์ไม้เพื่อจำหน่ายให้กับผู้ที่สนใจ - การปลูกผักไฮโดรโปรนิกเพื่อจำหน่าย ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุยในบ่อซีเมนต์ การเพาะเลี้ยงปลานิลในกระชัง การเลี้ยงกบนาด้วยวิธีธรรมชาติ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกผักต่าง ๆ การปลูกผักไฮโดรโปรนิก ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกไม้ผล การขยายพันธุ์ไม้ผล การปลูกผักพื้นบ้าน การปลูกผักไฮโดรโปรนิก	- การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่นๆ และผู้ที่สนใจ - การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้อง และตรงกับความต้องการของศูนย์เรียนรู้ฯ และการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน - การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๒) นายเจริญ ตาถาวัน	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ. ๒๕๔๙) จน	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการทำนา เลี้ยงสัตว์ (เป็ด ไก่) ไว้บริโภคและจำหน่าย มีการเลี้ยงปลาแบบธรรมชาติ และมีการปลูกไม้ผลและเลี้ยงชันโรงในสวนลำไย	- การพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้สืบทอดหรือทายาท เพื่อดำเนินการศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป - การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
	ประสบความสำเร็จและโดดเด่นในแง่ของการทำเกษตรผสมผสาน เพิ่มเติมกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ เกิดรายได้อย่างต่อเนื่อง - ในปัจจุบันเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีอายุมาก และอยากให้บุตรเป็นผู้สืบทอด	๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเลี้ยงปลาน้ำจืด การเลี้ยงเป็ดเทศ เลี้ยงไก่พื้นเมือง การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การเพาะเลี้ยงกบ การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเลี้ยงกบ การเลี้ยงปลา	จำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๓) นายมนูญ เทศนำ	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง (พ.ศ. ๒๕๔๕) มีความโดดเด่นในด้านเกษตรทฤษฎีใหม่และการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยมีการปรับพื้นที่เพื่อทำนา เลี้ยงปลา ปลูกไม้ผล พืชผักสวนครัว สมุนไพร เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ - มีกิจกรรมการผลิตที่หลากหลาย ทั้งพืช และสัตว์ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาอาชีพเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ฝายต้นน้ำลำธาร ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง เพาะเลี้ยงกบ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกและขยายพันธุ์ไม้ผล การเลี้ยงปลา การพัฒนาพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน	- การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๔) นายทองมา ศรีภูธร	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการก่อตั้งใหม่ (พ.ศ. ๒๕๕๙) แต่	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน มีการปลูกผัก ปลูกไม้ผล เลี้ยงสัตว์ ผลิตปุ๋ยหมัก เลี้ยงปลา ปลูกไผ่	- การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกร

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
	ประสบความสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการทำเกษตรผสมผสาน และการน้อมนำองค์ความรู้จากแนวพระราชดำริต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้	- เกิดกิจกรรมที่หลากหลาย หมุนเวียนสร้างรายได้ให้ครอบครัวตลอดทั้งปี	สามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๕) นายสุนทร ดาวแก้ว	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง (พ.ศ. ๒๕๕๑) ประสบความสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องการทำเกษตรผสมผสานและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม - ในปัจจุบันเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีอายุมาก และไม่มีผู้สืบทอด	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีกิจกรรมการทำนา การปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงโค ฯลฯ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด การเลี้ยงปลาเศรษฐกิจ การปลุกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง การเพาะเลี้ยงกบ การทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเลี้ยงกบ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงโค ฯลฯ	- การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ - การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้อง และตรงกับความต้องการของศูนย์เรียนรู้ฯ และการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน - การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๖) นายอุ่นเรือน เกิดสุข	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ. ๒๕๔๓) ประสบความสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องการทำเกษตรผสมผสานและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีกิจกรรม ได้แก่ การทำสวนกาแฟ สวนเมี่ยง การเพาะเห็ดหอม การเพาะกล้าไม้ การปลูกไม้ผลและพืชผัก ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเพาะเลี้ยงเห็ดเศรษฐกิจ ฝายต้นน้ำลำธาร และพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพเกษตรกร ฯลฯ	- การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะการผลิตเห็ดเศรษฐกิจ (การเขี่ยเชื้อเห็ด การผลิตก้อน การเปิดดอก) สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่นๆ และผู้ที่สนใจ - การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน - การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวาง

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
		- มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ดหอม การเพาะเห็ดหลินจือ	จำหน่าย และมีตราสัญลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เวปไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๗) นายทองอินทร์ สุภาพล	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เริ่มดำเนินการใหม่ (พ.ศ.๒๕๕๙) แต่เคยมีประสบการณ์เป็นลูกจ้างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มาก่อน จึงนำความรู้มาประยุกต์ใช้ จนเกิดผลสำเร็จ และโดดเด่นในเรื่องการเกษตรทฤษฎีใหม่	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีกิจกรรม ได้แก่ มีการปรับพื้นที่ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ มีแนวคันนาปลูกมะพร้าวน้ำหอม ขุดบ่อเลี้ยงปลา ที่ดอนปลูกไม้ผล และปลูกพืชผักและไผ่กิมซุง สร้างรายได้ต่อเนื่อง ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ เลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุย การปลูกผักปลอดภัย การฟื้นฟูดินด้วยปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ และการเกษตรทฤษฎีใหม่ ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการทำนา การปลูกพืชผักและไม้ผล การปลูกไผ่กิมซุง และการเลี้ยงปลา ฯลฯ	- การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๘) นายยงยุทธ ขันทองนาค	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เริ่มดำเนินการใหม่ (พ.ศ. ๒๕๖๑) โดดเด่นในเรื่องการทำเกษตรผสมผสาน มีการใช้พื้นที่ในการผลิตพืชที่หลากหลาย มีรายได้อย่างต่อเนื่อง	๑) กิจกรรมสำคัญ - กิจกรรม ได้แก่ การปลูกผักปลูกไม้ผล เพาะเห็ดเศรษฐกิจ ฯลฯ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การเลี้ยงกบนาด้วยวิธีธรรมชาติ การเลี้ยงปลาในกระชัง ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ด การปลูกผัก	- การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ - การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
๙) นางเพียรทอง พรหมคำทิพย์	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๓๙) โดดเด่นในเรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ที่สามารถสร้างรายได้หลักให้แก่ครอบครัว	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหอม เห็ดหูหนูดำ เห็ดขอนขาว ฯลฯ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การสร้างฝายต้นน้ำลำธาร การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชน การเลี้ยงกบ ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหอม เห็ดหูหนูดำ เห็ดขอนขาว ฯลฯ	- เพิ่มศักยภาพของกลุ่มเพาะเห็ดด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม เช่น การอบรมการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการรองรับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ฯลฯ - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ
๑๐) นายอุ่นเรือน ไทยใจอุ่น	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๔๙) โดดเด่นในเรื่องปศุสัตว์	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ เช่น โคพื้นเมือง ไก่พื้นเมือง ไก่ประดู่หางดำ เป็ดเทศ ฯลฯ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเลี้ยงเป็ดเทศ การจัดการกลุ่มน้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การทำปุ๋ยหมัก การเลี้ยงปลา ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ การเลี้ยงโคพื้นเมือง การสาธิตการทำหยวกกล้วยหมักเป็นอาหารสัตว์	- การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะเรื่องการเลี้ยงโค สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ - การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ - เพิ่มศักยภาพของกลุ่มปศุสัตว์ให้เข้มแข็ง เช่น การอบรมการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการตลาด เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ฯลฯ - การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้เลี้ยงสัตว์ระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และเกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้ - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
๑๑) นางกัญจนา บัวแดง	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๔๓) จากประสบการณ์การเป็นลูกจ้างของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จึงนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้จนเกิดผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการเขี่ยเชื้อเห็ดและการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเขี่ยเชื้อเห็ด ผลิตก้อนเชื้อเห็ด และเพาะเห็ดเศรษฐกิจแบบครบวงจร (เห็นหลินจือ เห็ดหอม เห็ดนางฟ้า เห็ดลมป่า เห็ดหัวลิง) ฯลฯ - มีการวางแผนการผลิตที่เหมาะสม สร้างรายได้ตลอดทั้งปี ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การเพิ่มศักยภาพ เกษตรกรตัวอย่าง การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนในการเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยี ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเขี่ยเชื้อเห็ด ผลิตก้อนเชื้อเห็ดสำหรับเปิดดอก การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	- การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ - การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะเรื่องเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (การเขี่ยเชื้อเห็ด การผลิตก้อน การเปิดดอก) สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และ ผู้ที่สนใจ - การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่าย ผู้ผลิตเห็ดระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และ เกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้ - การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตเห็ดที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ
๑๒) นางนงนุช พันธุราษฎร์	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๔๘) โดยนำความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มาแก้ปัญหาเรื่องการผลิตพืชเชิงเดี่ยว จนเกิดผลสำเร็จในด้านเกษตรผสมผสาน	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการปลูกพืชผัก เช่น ฟักทอง ข้าวโพด แตงกวา ถั่วฝักยาว - มีการทำนา ขุดสระเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การปลูกผักปลอดสารพิษ การแปรรูปอาหาร ฯลฯ	- การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ - การเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพ พัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
		- มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ	- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ
๑๓) นายสุจินต์ แสงแก้ว	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๔๓) ประสบผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการเพาะเลี้ยงกบ และขยายพันธุ์กบ รวมถึงการเลี้ยงไก่สวยงาม สามารถสร้างรายได้ได้เป็นอย่างมาก	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเพาะเลี้ยงกบ และขยายพันธุ์กบ - มีการเลี้ยงไก่สวยงาม และเป็ดแมนดาริน และนกเลิฟเบิร์ด ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การขยายพันธุ์กบ การเลี้ยงหมูป่า การเลี้ยงปลา การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชน ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเลี้ยงกบ การเตรียมพ่อแม่พันธุ์ไก่สวยงาม การเลี้ยงเป็ดแมนดาริน	- การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ - การขยายความรู้เรื่องการเพาะเลี้ยงสัตว์สวยงาม ให้ผู้กับผู้ที่สนใจ - การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตกบที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๑๔) ว่าที่ ร.ต. เมืองมนต์ ไทยใจอุ่น	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๕๐) ประสบผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะโคนม เป็นปราชญ์ชุมชน	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเลี้ยง และผสมเทียมโคนม - มีการผลิตน้ำนมโคคุณภาพดีสู่สหกรณ์โคนมสันกำแพง	- การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะเรื่องการเลี้ยงโคนม สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ - การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
	ในการเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนม	๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชน เกษตรผสมผสาน ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม การสาธิตการรีดโคนม	- เพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมให้เข้มแข็ง เช่น การอบรมการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการตลาด เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ฯลฯ - การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้เลี้ยงโคนมระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และเกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้ - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ
๑๕) นายพงษ์เทพ จินะใจ	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๔๘) ประสบผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ สร้างรายได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ได้แก่ เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหลินจือ เห็ดขอนขาว เห็ดขอนดำ โดยวางแผนผลิตเป็นรุ่นๆ แบ่งโรงบ่มเชื้อสำหรับผลิตก้อนเห็ด - มีการผลิตก้อนเห็ดนางฟ้าออกจำหน่าย ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การเลี้ยงปลา เลี้ยงสุกร การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และการทำเกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ดหลินจือ เพาะเห็ดนางฟ้า	- การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และเกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้ - การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตเห็ดที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ
๑๖) นางราตรี สุนันทศิลป์	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๔๖)	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดหลินจือ เห็ดหอม เห็ดหัวลิง เห็ดลมป่า เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหูหนู) ปลูกไม้ผล ทำนา เลี้ยงปลา	- การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ - การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดระหว่างศูนย์

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการ แต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
	ประสบผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจและดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การทำหมูยอเห็ดหอม ปลาส้ม ปลาส้มฟัก การเพิ่มศักยภาพของผู้ผลิต การแปรรูปอาหาร การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของกลุ่มอาชีพแปรรูปอาหาร ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดหลินจือ เห็ดหอม เห็ดหัวลิง เห็ดลมป่า เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหูหนู) การผลิตก้อนเห็ด การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด	เรียนรู้ฯ และเกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้ - การเพิ่มศักยภาพของผู้ผลิตเห็ดให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ
๑๗) นางมาลัย ญาติฝูง	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับปานกลาง - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๔๗) ประสบผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเพาะเห็ดหอม ทำสวนกาแฟ เลี้ยงปลาดุก และไก่พื้นเมือง ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การแปรรูปอาหาร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเพาะเห็ดหอม การทำข้าวเกรียบเห็ดหอม	- การพัฒนาอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ - การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และเกษตรกร ผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้ - การเพิ่มศักยภาพของผู้ผลิตเห็ดให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษา การพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การพัฒนาศักยภาพการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
			- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ
๑๘) นางอำนวย ยอดคำปา	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับปานกลาง - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๔๕) ประสบผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีแบ่งพื้นที่ในการทำนา ทำสวนไม้ผล (กล้วยน้ำว้า) การเลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุย เลี้ยงกบ และปลูกพืชผักสวนครัว ผักพื้นเมือง ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดิน การพัฒนาอาชีพเกษตรทฤษฎีใหม่ การพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงกบ การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชนในการเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรผสมผสานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับการเลี้ยงกบนา การเลี้ยงปลารูปแบบและหลักการการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	- การสนับสนุนสิ่งจำเป็นในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ ให้เกิดความต่อเนื่อง รวมถึงการให้ขวัญและกำลังใจ ติดตามเยี่ยมเยือนให้กับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ - การเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ
๑๙) นางทัศนีย์ พวกอินแสง	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับปานกลาง - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการใหม่มาได้ระยะหนึ่ง (พ.ศ. ๒๕๕๑) มีความโดดเด่นในด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ	๑) กิจกรรมสำคัญการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดหอม) และการทำสวนกาแฟ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในเรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การอบรมหลักสูตรบันทึกบัญชีฟาร์ม การพัฒนาเพิ่มศักยภาพเกษตรกร การเลี้ยงสุกร การพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม	- การพัฒนาอาคารสถานที่เพื่อการขยายผลความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ - การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และเกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้ - การเพิ่มศักยภาพของผู้ผลิตเห็ดให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
		- มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการเพาะเห็ดหอม และการทำข้าวเกรียบจากเห็ดหอม	เพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การพัฒนาศักยภาพการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ
๒๐) นายสินชัย วิริยะจรรยงค์	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับปานกลาง - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ก่อตั้งใหม่และดำเนินมาได้ระยะหนึ่ง (พ.ศ. ๒๕๕๐) มีความโดดเด่นในเรื่องการทำการเกษตรผสมผสาน	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเลี้ยงเป็ดเทศ ไก่พื้นเมือง สุกร โคพื้นเมือง ปลานิลและปลาดุกบิ๊กอุย - มีการปลูกไม้ผล พืชผัก ทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ น้ำส้มควันไม้ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การเพาะเลี้ยงกบเลี้ยง ปลาเศรษฐกิจ ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง การทำปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยน้ำชีวภาพ การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชน ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการทำเกษตรแบบผสมผสาน การผลิตปุ๋ยหมักและนำหมักชีวภาพ การเพาะเลี้ยงกบ ไก่พื้นเมือง ปลาดุกปลานิล เป็ดเทศ และสุกร	- การเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
๒๑) นายจรูญ ธาตุอินจันทร์	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๔๖) ประสบผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการทำการเกษตรผสมผสาน และผักปลอดสารพิษ	๑) กิจกรรมสำคัญ - การปลูกผักปลอดสารพิษ ปลูกไม้ผล ทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ เลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง เลี้ยงกบนา และเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การปลูกผักปลอดสารพิษ การเพาะเลี้ยงกบ การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง การทำปุ๋ยอินทรีย์ การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ พัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชน ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ การเลี้ยงกบนาและปลาดุกในบ่อซีเมนต์	- การเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๒๒) นายสุรชัย มรกตวิจิตรการ	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๔๓) ประสบผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการนำความรู้ด้านการเกษตรผสมผสาน จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มาประยุกต์ใช้	๑) กิจกรรมสำคัญ - การบริหารจัดการน้ำให้เหมาะสมกับฤดูกาล การปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยหมักปุ๋ยน้ำชีวภาพ - การเลี้ยงสุกร เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ดเทศ เลี้ยงโค เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ ปลูกไผ่ ไม้สัก และไม้ผล ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาประมงน้ำไหล การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชน การพัฒนาอาชีพเกษตรผสมผสาน ฯลฯ	- การเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
		- มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโค การเลี้ยงปลา การปลูกไม้ผล การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ	
๒๓) นายธนากร ขัติยะ	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับปานกลาง - เป็นศูนย์เรียนรู้ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๔๙) มีความโดดเด่นในเรื่องปลูกผักปลอดสารพิษ	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการปลูกผักปลอดสารพิษ เช่น คะน้ายอด ผักกาดฮ่องเต้ พริกแมกซิกัน - มีการทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชน การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ การเลี้ยงปลา ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงปลานิล	- การเพิ่มศักยภาพของเกษตรกร ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๒๔) นางศรีแก้ว นิประพันธ์	- ปัจจุบันไม่มีการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ เนื่องจากปัญหาครอบครัว	- จะดำเนินการยกเลิกการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ในปี ๒๕๖๒	
ข) เกษตรกรตัวอย่างที่มีศักยภาพโดดเด่นที่จะสามารถจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ฯได้			
๑) นายอวยชัย ทิเอ้ย	- เป็นเกษตรกรตัวอย่างที่มีความโดดเด่นด้านเกษตรทฤษฎีใหม่		ใช้เกณฑ์มาตรฐาน (รายละเอียดตาม ข้อ ๕.๒)
๒) นายสุรินทร์ ตันตา	- เป็นเกษตรกรตัวอย่างที่มีความโดดเด่นด้านเกษตรทฤษฎีใหม่		ใช้เกณฑ์มาตรฐาน (รายละเอียดตาม ข้อ ๕.๒)

๓) กลุ่มการผลิตภาคเกษตรและแปรรูป

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
ก) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีปฏิบัติการ ณ ปัจจุบัน			
๑) นางวีรา จินะใจ	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน (พ.ศ.๒๕๓๙) ประสบผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการเพาะเห็ดเศรษฐกิจและแปรรูปเห็ดโดยกลุ่มวิสาหกิจ	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ ได้แก่ เห็ดหลินจือ เห็ดหัวลิง เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดขอนขาว เห็ดขอนดำ เห็ดลม ป่า ทั้งการเพาะเชื้อ บ่มก้อนอัดก้อน และเปิดดอกจำหน่าย - การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด เช่น ชาเห็ดหลินจือ ชาเห็ดสามเซียน และการแปรรูปผักพื้นบ้าน เช่น ชาเชียงดา ฯลฯ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพแปรรูปอาหารเครื่องดื่ม และผลิตภัณฑ์สมุนไพร การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาศักยภาพปราชญ์ชุมชน ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการเพาะเห็ดหลินจือ เห็ดหัวลิง เห็ดหอม เห็นขอนขาว เห็ดหูหนู และเห็ดนางฟ้า	- การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะเรื่องเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (การเขี่ยเชื้อเห็ด การผลิตก้อน การเปิดดอก) สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ - การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตเห็ดระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ และเกษตรกรผู้ที่สนใจนำความรู้ไปปรับใช้ - การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็งด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นและเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ
๒) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรกลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านป่าไผ่ (นางยุวรี ธาตุอินจันทร์)	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดีมาก - มีการรวมกลุ่มของแม่บ้านเกษตรกรในพื้นที่ทำการแปรรูปโดยกลุ่มวิสาหกิจก่อนที่จะได้รับเลือกให้เป็นศูนย์เรียนรู้	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการแปรรูปกระเทียมโดยวิธีการดอง ได้แก่ กระเทียมโทนและกระเทียมธรรมดา การแปรรูปมะเขือเทศ และมะขามโดยวิธีการแช่อิ่ม	- การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะเรื่องการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่น ๆ และผู้ที่สนใจ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
	เรียนรู้ฯ (พ.ศ. ๒๕๕๒) ประสบผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องการแปรรูปกระเทียมดอง	- มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์อย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับและได้รับคัดเลือกให้เป็นสินค้าในนามภัทรพัฒน์ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การแปรรูปและถนอมอาหาร - มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการแปรรูปกระเทียมโดยวิธีการดอง ได้แก่ กระเทียมโทน และกระเทียมธรรมดา การแปรรูปมะเขือเทศ และมะขามโดยวิธีการแช่อิ่ม	- การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็งด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น (การไม่ใช้สารฟอกขาว) และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่ายและตลาดเฉพาะกลุ่ม ผู้บริโภค - การใช้งานวิจัยลักษณะ research on demand ระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และกลุ่มในการเพาะและขยายพันธุ์กระเทียมโทนเพื่อป้อนโรงงานแปรรูป - การจัดทำสื่อประชา สัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียล มีเดีย ฯลฯ
๓) นางดาวเรือง เจริญทรัพย์	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เริ่มก่อตั้งและดำเนินการมาได้ระยะหนึ่ง (พ.ศ. ๒๕๕๑) ประสบผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องเกษตรผสมผสานและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเลี้ยงปลา มีการปลูกผักและผักสวนครัว (กะหล่ำดอก ผักบุ้ง ผักกาด คะน้า ถั่วฝักยาว พริกขี้หนู - มีการปลูกไม้ผล เช่น กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม ลำไย มะม่วง มะละกอ ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การแปรรูปและถนอมอาหาร การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของกลุ่มอาชีพแปรรูป ฯลฯ	- การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็งด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่ายและตลาดเฉพาะ

ศูนย์เรียนรู้ฯ	สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ	แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ
		- มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในรูปแบบตากแห้ง การปลูกไม้ผล	- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ
๔) นางเจริญศรี คำประเสริฐ	- เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับดี - เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เริ่มก่อตั้งและดำเนินการมาได้ระยะหนึ่ง (พ.ศ. ๒๕๔๕) ประสบผลสำเร็จและโดดเด่นในเรื่องเห็ดเศรษฐกิจและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด	๑) กิจกรรมสำคัญ - มีการเพาะเห็ดหอม การแปรรูปเห็ดหอม เช่น น้ำพริกเผา ข้าวเกรียบเห็ดหอม สบู่จากเห็ด - มีการทำสวนกาแฟ และเลี้ยงไก่พื้นเมือง ๒) การขยายผลความรู้ - ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้แก่ การแปรรูปอาหาร และการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของกลุ่มอาชีพ แปรรูป เครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่า ฯลฯ - มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (เห็ดหอม) การแปรรูปผลผลิตเห็ดหอม (ข้าวเกรียบเห็ดหอม ข้าวเกรียบฟักทอง ข้าวเกรียบงาดำ และน้ำพริกเผาเห็ดหอม)	- การขยายความรู้และผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะเรื่องเพาะเห็ดเศรษฐกิจ (การเขี่ยเชื้อเห็ด การผลิตก้อน การเปิดดอก) สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ อื่นๆ และผู้ที่สนใจ - การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มเพาะเห็ดเศรษฐกิจที่มีอยู่เดิมให้เข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์กลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้ตลาดกลางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่าย - เพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชเศรษฐกิจใหม่ๆ - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับแนะนำศูนย์เรียนรู้ฯ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ฯลฯ

ข) เกษตรกรตัวอย่างที่มีศักยภาพโดดเด่นที่จะสามารถจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ฯได้			
๑) นางวิไลวรรณ จันทราศรี	- มีความโดดเด่นด้านการผลิตและแปรรูปผักเชียงดา		ใช้เกณฑ์มาตรฐาน (รายละเอียดตาม ข้อ ๕.๒)

๕.๒ รูปแบบและแนวทางวิธีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ

จากข้อมูล ๕.๑ ที่แสดงถึงสาระสำคัญและรายละเอียดของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีปฏิบัติการ ณ ปัจจุบัน ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน ๑๕ ศูนย์เรียนรู้ฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จำนวน ๓๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งในด้านสถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ สาระสำคัญของกิจกรรมสำคัญและการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ และแนวทางในการบริหารจัดการแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถสรุปจำแนกสถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๒ แห่งได้ดังนี้

สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	**ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ (จำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ)**	**ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ (จำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ)**
ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ในระดับพัฒนาแล้ว (ดีมาก)	๗	๑๕
ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อยู่ระหว่างการพัฒนา (ปานกลาง-ดี)	๗	๑๗
ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ต้องมีการเปลี่ยนตัวผู้ดำเนินการ (ทายาท/ผู้สืบทอด)	๑	-
ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมต่อแล้ว (ยุบหรือยกเลิกการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ)	-	๒
รวม	**๑๕**	**๓๔**

* ข้อมูล ณ ปัจจุบัน ๒๕๖๑

สถานภาพและระดับการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ	**ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ (จำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ)**	**ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ (จำนวนศูนย์เรียนรู้ฯ)**
ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังจะจัดตั้งขึ้นใหม่ ปี ๒๕๖๒ (พัฒนาจากเกษตรกรตัวอย่าง)	๒	๓

๕.๒.๑ รูปแบบการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ

จากสรุปข้อมูลดังกล่าวข้างต้น พบว่าหากจะดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยเฉพาะใน ๒ กลุ่มหลัก ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ต้องมีการเปลี่ยนตัวผู้ดำเนินการ (โดยทายาท/ผู้สืบทอด) และ ๒) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังจะจัดตั้งขึ้นใหม่ (พัฒนาจากเกษตรกรตัวอย่างของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ) ซึ่งทาง สำนักงาน กปร. โดยกองศึกษาและขยายผลฯ ได้พัฒนาเกณฑ์การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อเป็นแนวทางให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำไปใช้ในการคัดเลือกเกษตรตัวอย่างที่ได้ความรู้ตามแนวพระราชดำริ และมีหรือเริ่มพื้นที่ที่มีการใช้ความรู้ไปปฏิบัติจนได้ผลและมีศักยภาพในการให้เกษตรและผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ และทำการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความพร้อม ๕ ด้าน ที่ประกอบไปด้วย

(๑) ความพร้อมด้านคุณสมบัติทั่วไป

(๒) ความพร้อมด้านการเป็นพื้นที่ที่พอจะประสบความสำเร็จ และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้

(๓) ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานมีอาคาร วัสดุอุปกรณ์ และสื่อ

(๔) ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทั้งในแง่ของการปฏิบัติให้เกิดผล และด้านการถ่ายทอดความชำนาญและ

(๕) ความยั่งยืนจากการมีส่วนร่วม และมีเครือข่ายในด้านการปฏิบัติให้เกิดผล และการถ่ายทอดองค์ความรู้

แต่ผลจากการดำเนินงานของโครงการฯ ปรากฏข้อเท็จจริงสรุปได้ว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้ทำการศึกษามีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันในเรื่องของระยะเวลาการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ภูมิลำเนาของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ แต่มีความต่างอย่างชัดเจนในเรื่องของพัฒนาการ ความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคในเรื่องของการเริ่มต้น การใช้ความรู้ตามพระราชดำริไปประยุกต์สู่การปฏิบัติในกิจกรรมสำคัญ และการขยายผลสู่เกษตรกรและผู้ที่สนใจ ในระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ ๓ กลุ่มหลักของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ (ประกอบด้วย กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มการผลิตภาคเกษตร และกลุ่มการผลิตภาคเกษตรและแปรรูป) และ ๒ กลุ่มหลักของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ (ประกอบด้วย กลุ่มการผลิตภาคเกษตร และกลุ่มการผลิตภาคเกษตรและแปรรูป)

ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่า การเน้นให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการอยู่แล้วมีประสิทธิภาพสูงขึ้นเชิงคุณภาพมากกว่าการเพิ่มศูนย์เรียนรู้ฯ เชิงปริมาณเป็นความเห็นร่วมกันของทั้ง ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่อย่างไรก็ตามพบว่า มีกรณีที่จำเป็นในอนาคตซึ่งมีไม่มากที่มีความจำเป็นต้อง ๑) การหาผู้ที่จะมาทดแทนเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เดิม ที่ไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ๒) มีบางกรณีที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ไปมีความสัมพันธ์กับเกษตรกรตัวอย่างที่มีความสามารถโดดเด่น มีศักยภาพและคุณสมบัติที่พร้อม สามารถพัฒนาต่อให้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ รายใหม่ได้ โดยจากผลสรุปข้อมูล (รายละเอียดในบทที่ ๒) พบว่า

(๑) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

- มีศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ต้องการมีการเปลี่ยนตัวผู้ดำเนินการ (โดยทายาทหรือผู้สืบทอด) จำนวน ๑ ศูนย์เรียนรู้ฯ
- มีศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังจะดำเนินการจัดตั้งขึ้นใหม่ ในปี ๒๕๖๒ โดยพัฒนาจากเกษตรกรตัวอย่าง จำนวน ๒ ศูนย์เรียนรู้ฯ ในกลุ่มผลิตภาคเกษตร

(๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

- มีศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังจะดำเนินการจัดตั้งขึ้นใหม่ ในปี ๒๕๖๒ โดยพัฒนาจากเกษตรกรตัวอย่าง จำนวน ๓ ศูนย์เรียนรู้ฯ แบ่งเป็น กลุ่มผลิตภาคเกษตร จำนวน ๒ ศูนย์เรียนรู้ฯ และกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป จำนวน ๑ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ดังนั้นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังก่อรูป/ เริ่มพัฒนา ทั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เปลี่ยนตัวเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยทายาทหรือผู้สืบทอด หรือเกษตรกรตัวอย่างที่มีความโดดเด่น สามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ จึงจำเป็นต้องมีเกณฑ์มาตรฐานของแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างในสาระสำคัญ และองค์ประกอบหลักของเกณฑ์อยู่ด้วยกัน ๔ องค์ประกอบสำคัญ คือ

๑. คุณสมบัติส่วนบุคคล (การศึกษา, ประสบการณ์, ความชำนาญ, ความถนัดที่เกี่ยวข้อง, ความรู้, ความเป็นผู้นำ, การได้รับรางวัล)

๒. ปฏิบัติการกิจกรรมสำคัญ และผลสำเร็จ

๓. เครือข่ายความร่วมมือ (ครอบครัว, เครือญาติ, กลุ่ม, ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ, หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง)

๔. สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่ (แปลงสาธิต, ห้องน้ำ, อาคาร, แผ่นพับ, สื่อสมัยใหม่ ฯลฯ)

ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานเพื่อการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ สำหรับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และสำนักงาน กปร. ครั้งนี้จึงได้ถูกพัฒนาขึ้นเป็นตัวแบบเริ่มต้นสำหรับการนำไปพิจารณาถึงความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้จริงกับทั้ง ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่ประกอบด้วย

(ก) กลุ่มการผลิตภาคเกษตร

๑) คุณสมบัติส่วนบุคคล (เกษตรกรตัวอย่าง/ ผู้สืบทอด)

- เกษตรกรตัวอย่าง หรือผู้สืบทอดเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ผ่านการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างน้อย ๑ เรื่อง
- มีการใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปปรับหรือประยุกต์ใช้ในพื้นที่ อย่างน้อย ๒ เรื่อง

๒) ปฏิบัติการและผลที่เกี่ยวข้อง

- มีการจัดการปัจจัยการผลิตที่จำเป็นเพื่อให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพ
- มีการจัดการแปลง โรงเรือน และพื้นที่อย่างถูกต้อง

๓) เครือข่ายความร่วมมือ

- มีกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายการเกษตร ด้านใดด้านหนึ่ง

- มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายเกษตรกร

๔) สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่

- มีแปลงตัวอย่าง และ/หรือ อาคารสถานที่ให้คนมาเยี่ยมชม
- มีสื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรอย่างง่าย อย่างน้อย ๒ สื่อ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบความรู้ หลักสูตร ฯลฯ

(ข) กลุ่มการผลิตภาคเกษตรและแปรรูป

๑) คุณสมบัติส่วนบุคคล (เกษตรกรตัวอย่าง/ ผู้สืบทอด)

- มีความเชี่ยวชาญด้านการแปรรูปผลผลิตภาคเกษตรอย่างใดอย่างหนึ่ง
- มีการใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือขวนขวายด้วยตนเองเกี่ยวกับแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อย่างน้อย ๑ เรื่อง

๒) ปฏิบัติการและผลที่เกี่ยวข้อง

- ใช้หรือผลิตวัตถุดิบเบื้องต้นที่มีคุณภาพนำมาแปรรูป
- สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์
- มีการจัดการในรูปแบบกลุ่ม

๓) เครือข่ายความร่วมมือ

- มีการร่วมมือ ความช่วยเหลือจากกลุ่มและ/หรือเครือข่ายแปรรูป
- มีความสัมพันธ์กับกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายการแปรรูป

๔) สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่

- มีตัวอย่างการแปรรูป และ/หรือ อาคารสถานที่ให้ผู้มาเยี่ยมชม
- มีสื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการแปรรูปอย่างง่าย อย่างน้อย ๒ สื่อ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบความรู้ หลักสูตร ฯลฯ

๕.๒.๒ แนวทางและวิธีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ

จากรูปแบบของการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ในข้อ ๕.๑ ที่มีความต่างทั้งในแง่ของปฏิบัติการและการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ ตามกลุ่มหลัก และความต่างในแง่ของแนวทางการพัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐานในการก่อรูปหรือจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้ง ๔ องค์ประกอบสำคัญ ดังนั้นวิธีการในการเข้าไปริเริ่มจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ของทั้ง ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จึงจำเป็นต้องมีขั้นตอนและกระบวนการที่เป็นองค์ประกอบสำคัญดังนี้คือ

(ก) เจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๒ แห่ง ซึ่งมีบทบาทและภารกิจหลักที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้ฯ จำเป็นจะต้องมีการดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดสำคัญในแต่ละประเด็นเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความต่างกันในแง่ของกลุ่มและองค์ประกอบหลักเพื่อการก่อรูปและพัฒนา ตามรายละเอียดและสาระสำคัญดังนี้คือ

ตารางที่ ๑ ข้อมูลและสาระสำคัญที่ดำเนินการเก็บรวบรวมเพื่อการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ใหม่ฯ ของกลุ่มการผลิตภาคเกษตร

เกณฑ์มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	ข้อมูลและสาระสำคัญ
๑. คุณสมบัติส่วนบุคคล (เกษตรกรตัวอย่าง/ผู้สืบทอด)	- เกษตรกรตัวอย่างหรือผู้สืบทอดเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ผ่านการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย ๑ เรื่อง - มีการใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปปรับหรือประยุกต์ใช้ในพื้นที่อย่างน้อย ๒ เรื่อง	- ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ประวัติส่วนตัว ภูมิลำเนา การศึกษา อาชีพ รายได้ ปัญหาที่เผชิญและความต้องการสำคัญก่อนมาเป็นเกษตรกรตัวอย่าง ฯลฯ - ประเด็นหรือความรู้ที่ได้รับการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และจำนวนความถี่ที่เข้ามารับการอบรม สาธิต ดูงาน (กี่ครั้ง) - ขั้นตอน วิธีการและผลของการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปปรับประยุกต์ใช้ หรือการพัฒนาต่อยอดบูรณาการความกับหน่วยงาน และการค้นคว้าด้วยตนเอง จนนำไปสู่การประยุกต์ใช้จนเกิดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม (ในแต่ละเรื่อง)
๒. ปฏิบัติการและผลที่เกี่ยวข้อง	- มีการจัดการปัจจัยการผลิตที่จำเป็นเพื่อให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพ - มีการจัดการแปลง โรงเรือน และพื้นที่อย่างถูกต้อง	- ข้อมูลด้านการผลิตของเกษตรกร ตั้งแต่ การจัดการปัจจัยการผลิต เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน แหล่งน้ำ การจัดการปุ๋ย แปลง โรงเรือน ฯลฯ ปฏิทินการเพาะปลูกในรอบปี การจัดการบำรุงดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การจัดการเชิงตลาดและธุรกิจ ฯลฯ - ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร เช่น ต้นทุน ผลตอบแทนในแต่ละกิจกรรมของเกษตรกร ฯลฯ
๓ .เครือข่ายความร่วมมือ	- มีกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายการเกษตรด้านใดด้านหนึ่ง - มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายเกษตรกร	- ข้อมูลรายชื่อสมาชิกกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตประเภทนั้น ๆ หรือด้านนั้น ๆ ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ (อาจรวมถึงความสามารถหรือความโดดเด่นของสมาชิกกลุ่มในแง่การผลิตเรื่องนั้น ๆ) - ข้อมูลประวัติความเป็นมา การรวมกลุ่ม การแบ่งโครงสร้างบทบาทหน้าที่ เครือข่ายความร่วมมือทั้งชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสนับสนุน และรายละเอียดการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายเกษตรกรในด้านนั้น ๆ

เกณฑ์มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	ข้อมูลและสาระสำคัญ
๔. สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่	- มีแปลงตัวอย่างและ/หรือ อาคารสถานที่ให้คนมาเยี่ยมชม - มีสื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรอย่างง่าย อย่างน้อย ๒ สื่อ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบความรู้ หลักสูตร ฯลฯ	- ข้อมูลเกี่ยวกับแปลงตัวอย่างของเกษตรกร ที่สามารถเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ สาธิต ดูงาน - แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมของเกษตรกรตัวอย่างหรือศูนย์เรียนรู้ฯ - หลักสูตร หรือความรู้ที่เกษตรกรมีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตร สามารถถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ สาธิต ศึกษาดูงาน (พร้อมภาพประกอบ) เพื่อนำไปจัดทำสื่อเผยแพร่

ตารางที่ ๒ ข้อมูลและสาระสำคัญที่ดำเนินการเก็บรวบรวมเพื่อการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ใหม่ฯ ของกลุ่มการผลิตภาคเกษตรและแปรรูป

เกณฑ์มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	ข้อมูลและสาระสำคัญ
๑. คุณสมบัติส่วนบุคคล (เกษตรกรตัวอย่าง/ผู้สืบทอด)	- มีความเชี่ยวชาญด้านการแปรรูปผลผลิตภาคเกษตรอย่างใดอย่างหนึ่ง - มีการใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือขวนขวายด้วยตนเองเกี่ยวกับแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อย่างน้อย ๑ เรื่อง	- ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ประวัติส่วนตัว ภูมิลำเนา การศึกษา อาชีพ รายได้ ปัญหาที่เผชิญและความต้องการสำคัญก่อนมาเป็นเกษตรกรตัวอย่าง ฯลฯ - ประเด็นหรือความรู้ที่ได้รับการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และจำนวนความถี่ที่เข้ามารับการอบรม สาธิต ดูงาน (กี่ครั้ง) - ขั้นตอน วิธีการและผลของการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปปรับประยุกต์ใช้ หรือการพัฒนาต่อยอดบูรณาการความกับหน่วยงาน และการค้นคว้าด้วยตนเอง จนนำไปสู่การประยุกต์ใช้จนเกิดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม (ในแต่ละเรื่อง)
๒. ปฏิบัติการและผลที่เกี่ยวข้อง	- ใช้หรือผลิตวัตถุดิบเบื้องต้นที่มีคุณภาพนำมาแปรรูป - สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ - มีการจัดการในรูปแบบกลุ่ม	- ข้อมูลด้านการผลิตของเกษตรกรหรือกลุ่ม ตั้งแต่การจัดการปัจจัยการผลิต เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน แหล่งน้ำ การจัดการปุ๋ย แปลง โรงเรือน ฯลฯ ปฏิทินการเพาะปลูกในรอบปี การจัดการบำรุงดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การจัดการเชิงตลาดและธุรกิจ ฯลฯ

เกณฑ์มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	ข้อมูลและสาระสำคัญ
		- ข้อมูลด้านการแปรรูปของเกษตรกรหรือกลุ่ม ตั้งแต่แหล่งที่มาของวัตถุดิบ การจัดการวัตถุดิบ ปริมาณวัตถุดิบที่นำไปใช้ ขั้นตอนกระบวนการแปรรูปวัตถุดิบ การจัดการเกี่ยวกับเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์แปรรูป การจัดการบรรจุภัณฑ์ ฉลาก ตราสัญลักษณ์ การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์และการจัดการทางตลาด ฯลฯ - ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรหริอกลุ่ม เช่น ต้นทุน ผลตอบแทนในแต่ละกิจกรรมของเกษตรกร ฯลฯ
๓.เครือข่ายความร่วมมือ	- มีการร่วมมือ ความช่วยเหลือจากกลุ่มและ/หรือเครือข่ายแปรรูป - มีความสัมพันธ์กับกลุ่มและ/หรือเครือข่ายการแปรรูป	- ข้อมูลรายชื่อสมาชิกกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายการแปรรูป ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตภัณฑ์ประเภทนั้น ๆ หรือด้านนั้น ๆ ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ (อาจรวมถึงข้อมูลความสามารถหรือความโดดเด่นของกลุ่มในแง่การผลิตและแปรรูปเรื่องนั้น ๆ) - ข้อมูลประวัติความเป็นมา การรวมกลุ่ม การแบ่งโครงสร้างบทบาทหน้าที่ เครือข่ายความร่วมมือทั้งในชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสนับสนุนและรายละเอียดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายเกษตรกรในด้านนั้น ๆ
๔. สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่	- มีตัวอย่างการแปรรูป และ/หรือ อาคารสถานที่ให้ผู้มาเยี่ยมชม - มีสื่อเผยแพร่ด้านการแปรรูปอย่างง่าย อย่างน้อย ๒ สื่อ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบความรู้ หลักสูตร ฯลฯ	- ข้อมูลเกี่ยวกับตัวอย่างการแปรรูปของเกษตรกร อาคารสถานที่ ที่สามารถเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ สาธิต ดูงาน - แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมของเกษตรกรหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและแปรรูป - หลักสูตร หรือความรู้ที่เกษตรกรหรือกลุ่มมีความเชี่ยวชาญด้านการแปรรูป สามารถถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ สาธิต ศึกษาดูงาน (พร้อมภาพประกอบ) เพื่อนำไปจัดทำสื่อเผยแพร่

(ข) เมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสาระสำคัญดังกล่าว ตามกลุ่มและตามเกณฑ์ในแต่ละประเด็น จะต้องดำเนินการนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปวิเคราะห์ผลในแผนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ที่มีสาระหลักเหมือนกัน แต่แตกต่างกันในรายละเอียดขององค์ประกอบการเข้าไปจัดตั้งแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ อาทิ ศูนย์เรียนรู้ฯ ในกลุ่มผลิตภาคเกษตร บางศูนย์เรียนรู้ฯ มีความต้องการสนับสนุนเพิ่มเติมในแง่ของความรู้และสิ่งของจำเป็นที่จะทำให้กิจกรรมการผลิตของศูนย์เรียนรู้ฯ เกิดความสมบูรณ์และครบวงจร ซึ่งบางศูนย์เรียนรู้ฯ อาจต้องการงานวิจัยเพิ่มเติมในลักษณะของ Research on Demand บางศูนย์เรียนรู้ฯ ต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมในเรื่องของกลุ่มและเครือข่ายทางการผลิตภาคเกษตรในประเภทนั้น ๆ บางศูนย์เรียนรู้ฯ ต้องการสนับสนุนปัจจัยในแง่ให้เกิดการขยายความรู้สำหรับผู้ที่สนใจ เหล่านี้เป็นต้น

เช่นเดียวกับกลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ในกลุ่มผลิตภาคเกษตรและแปรรูป บางศูนย์เรียนรู้ฯ อาจต้องการการสนับสนุนช่วยเหลือในแง่ของความรู้เพิ่มเติมทั้งจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่มีอยู่ และหรือการประสานจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการจัดการผลิตภาคเกษตรและการแปรรูปที่สมบูรณ์ครบวงจร บางศูนย์เรียนรู้ฯ อาจต้องการการต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เพิ่มเติม บางศูนย์เรียนรู้ฯ อาจมีการรวมกลุ่มและ/หรือเครือข่ายแปรรูปมาบ้างแล้ว แต่ต้องการการเข้าไปเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มหรือเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็ง ผ่านกิจกรรมรูปแบบต่างๆ หรือบางศูนย์เรียนรู้ฯ อาจต้องการสนับสนุนสื่อเผยแพร่ด้านการแปรรูปอย่างง่าย เหล่านี้เป็นต้น

(ค) หลังจากที่ได้แผนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ที่มีสาระหลักเหมือนกัน แต่แตกต่างกันในรายละเอียดขององค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น จะต้องมีการประชุมร่วมกันระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้งฝ่ายวิชาการ และฝ่ายขยายผล ตลอดรวมถึงหน่วยงานร่วมปฏิบัติที่มีภารกิจรับผิดชอบโดยตรง และกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ และกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓ พิจารณาแผนการจัดตั้งร่วมกัน ถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมทั้งในแนวทางการจัดตั้ง แนวทางดำเนินงาน ไปจนถึงแนวทางการสนับสนุนช่วยเหลือตามรายละเอียดและสาระสำคัญ และนำแผนที่ได้ปรับปรุงแล้วเข้าสู่การพิจารณาของคณะอนุกรรมการ (ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานฯ) หลังจากนั้นกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑ และกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓ นำแผนดังกล่าวไปบรรจุไว้ในแผนประจำปีเพื่อขอรับการอนุมัติจัดตั้ง การดำเนินการสนับสนุนต่อทั้งในแง่ของความรู้ งบประมาณ และกำลังคน เพื่อให้เกิดการเคลื่อนงานตามแผนปฏิบัติของการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ที่มีความสมบูรณ์ทั้งในแง่ของกิจกรรมและเป็นแผนงานในลักษณะแบบบูรณาการ

บทที่ ๖

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานและแนวทางการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ

จากผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ภายใต้การกำกับ ประสาน และสนับสนุนจากสำนักงาน กปร. ในบทที่ ๓ และจากการวิเคราะห์ผลสำเร็จ ศักยภาพ ข้อจำกัด รวมถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขของศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ในบทที่ ๔ สามารถประมวลสรุปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ ๔ ในส่วนของการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อประกอบการพิจารณาก่อนนำไปสู่การปรับใช้ในภาคปฏิบัติ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๖.๑ เกณฑ์มาตรฐานในการเริ่มต้นและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

สำนักงาน กปร. โดยกองศึกษาและขยายผลได้พัฒนาเกณฑ์การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อเป็นแนวทางให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำไปใช้ในการคัดเลือกเกษตรตัวอย่างที่ได้ความรู้ตามแนวพระราชดำริ และมีหรือเริ่มพื้นที่ที่มีการใช้ความรู้ไปปฏิบัติจนได้ผลและมีศักยภาพในการให้เกษตรและ ผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ และทำการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความพร้อม ๕ ด้าน คือ

๑. ความพร้อมด้านคุณสมบัติทั่วไป

๒. ความพร้อมด้านการเป็นพื้นที่ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้

๓. ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานมีอาคาร วัสดุอุปกรณ์ และสื่อ

๔. ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทั้งในแง่ของการปฏิบัติให้เกิดผล และด้านการถ่ายทอดความชำนาญ

๕. ความยั่งยืนจากการมีส่วนร่วม และมีเครือข่ายในด้านการปฏิบัติให้เกิดผล และการถ่ายทอดองค์ความรู้

จากผลการวิเคราะห์ในบทที่ ๓ และ ๔ ปรากฏข้อเท็จจริงสรุปได้ว่าศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้ทำการศึกษามีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันในเรื่องของระยะเวลาการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ภูมิลำเนาของเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ แต่มีความต่างอย่างชัดเจนในเรื่องของพัฒนาการ ความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคในเรื่องของการเริ่มต้น การใช้ความรู้ตามพระราชดำริไปประยุกต์สู่การปฏิบัติในกิจกรรมสำคัญ และการขยายผลสู่เกษตรกรและผู้ที่สนใจ ในระหว่างศูนย์เรียนรู้ฯ ๓ กลุ่มหลัก (ของศูนย์ศึกษาการพัฒนา

ห้วยฮ่องไคร้ฯ) และ ๒ กลุ่มหลัก (ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ)

ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่า การเน้นให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินการอยู่แล้วมีประสิทธิภาพสูงขึ้นเชิงคุณภาพมากกว่าการเพิ่มศูนย์เรียนรู้ฯ เชิงปริมาณเป็นความเห็นร่วมกันของทั้ง ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่อย่างไรก็ตามก็พบว่า มีกรณีที่จำเป็นในอนาคตซึ่งมีไม่มากที่มีความจำเป็นต้อง ๑) การหาผู้ที่จะมาทดแทนเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ เดิม ที่ไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ๒) มีบางกรณีที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้ไปมีความสัมพันธ์กับเกษตรกรตัวอย่างที่มีความสามารถพิเศษ และพัฒนาต่อให้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ รายใหม่ได้

ดังนั้นเกณฑ์มาตรฐานจึงเสนอแนะให้มีการจัดลำดับขั้นของศูนย์เรียนรู้ฯ ออกเป็น ๓ ระดับ แบ่งเป็น

๑) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังก่อรูป/ เริ่มพัฒนา หมายถึง ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เปลี่ยนเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ หรือเกษตรกรที่โดดเด่นรายใหม่ สามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่

๒) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่พัฒนาแล้ว หมายถึง ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดผลสำเร็จระดับหนึ่ง แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคที่จำเป็นต้องมีการเข้าไปช่วยสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๓) ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่พัฒนาไปสู่ความยั่งยืน หมายถึง ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จนเกิดผลความสำเร็จทั้งในด้านของการบูรณาการความรู้ การจัดการให้เกิดผลผลิตตามกิจกรรมสำคัญอย่างบูรณาการ การบริหารจัดการใช้ประโยชน์จากผลผลิตอย่างครบวงจร ส่งผลให้เกิดความสมดุลอย่างยั่งยืนในเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมโยงกับการผลิตอย่างยั่งยืน และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตอย่างพอเพียงจนเป็นตัวอย่างที่มีเกษตรกรผู้ที่ตั้งใจสามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปปฏิบัติอย่างได้ผล ศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มนี้จำเป็นต้องมีเกณฑ์เพื่อให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เข้าไปต่อยอดความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ความยั่งยืนโดยแท้จริงและสามารถกลายเป็นต้นแบบของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงภาคปฏิบัติ

นอกจากนี้ยังเห็นว่าในเกณฑ์มาตรฐานของแต่ละกลุ่มที่มีความต่างในสาระสำคัญ มีองค์ประกอบหลักของเกณฑ์อยู่ด้วยกัน ๔ องค์ประกอบสำคัญ ประกอบไปด้วย

๑. คุณสมบัติส่วนบุคคล (การศึกษา, ประสบการณ์, ความชำนาญ, ความถนัดที่เกี่ยวข้อง, ความรู้, ความเป็นผู้นำ, การได้รับรางวัล)

๒. ปฏิบัติการกิจกรรมสำคัญ และผลสำเร็จ

๓. เครือข่ายความร่วมมือ (ครอบครัว, เครือญาติ, กลุ่ม, ศูนย์เรียนรู้ฯ, หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง)

๔. สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่ (แปลงสาธิต, ห้องน้ำ, อาคาร, แผ่นพับ, สื่อสมัยใหม่ ฯลฯ)

เกณฑ์มาตรฐานเพื่อการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ สำหรับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และสำนักงาน กปร. จึงถูกพัฒนาขึ้นเป็นตัวแบบเริ่มต้นสำหรับการนำไปพิจารณาถึงความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้จริงกับ ๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตามตารางที่ ๖-๑ ,๖-๒ และ ๖-๓ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๖-๑ เกณฑ์มาตรฐานสำหรับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เกณฑ์มาตรฐาน	ศูนย์เรียนรู้ฯ ตามระดับการพัฒนา		
	ก่อรูป/ เริ่มพัฒนา	พัฒนาแล้ว	พัฒนาสู่ความยั่งยืน
๑. คุณสมบัติส่วนบุคคล (ผู้นำกลุ่มอนุรักษ์ตัวอย่าง)	- เป็นผู้นำทางการ/ ไม่เป็นทางการ และเป็นที่ยอมรับ - ใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปแก้ปัญหา อย่างน้อย ๒ เรื่อง	- แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิกในและนอกกลุ่ม - ใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปแก้ปัญหาอย่างน้อย ๓-๕ เรื่อง	- มีความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มและพื้นที่ - มุ่งมั่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง
๒. ปฏิบัติการและผลที่เกี่ยวข้อง	- มีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฯ อย่างน้อย ๒ กิจกรรม/ปี - มีผลสำเร็จด้านการจัดการป่า ดิน หรือ น้ำ อย่างน้อย ๑ เรื่อง - มีเวทีหรือเข้าร่วมเวทีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ฯ อย่างน้อย ๒ ครั้ง/ปี	- มีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฯ อย่างน้อย ๓-๕ กิจกรรม/ปี - มีผลสำเร็จด้านการจัดการป่า ดิน หรือ น้ำ อย่างน้อย ๒ เรื่อง และสำเร็จแบบองค์รวมอย่างน้อย ๑ โครงการ	- มีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฯ มากกว่า ๕ กิจกรรม/ปี - มีผลสำเร็จด้านการจัดการป่า ดิน หรือ น้ำ และสำเร็จแบบองค์รวม เป็นที่ยอมรับและ/ หรือได้รับรางวัล - ขยายผลสู่ความยั่งยืนด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
๓. เครือข่ายความร่วมมือ	- มีกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายทำการอนุรักษ์ฯ ด้านใดด้านหนึ่ง - มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่มและ/ หรือเครือข่ายด้านการอนุรักษ์	- มีกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายทำการอนุรักษ์ฯ อย่างต่อเนื่อง - มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่ม เครือข่ายศูนย์ศึกษา การพัฒนาฯ และหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ด้านการอนุรักษ์ฯ อย่างต่อเนื่อง	- มีการบูรณาการแผน/ งบ/ ปฏิบัติการ อนุรักษ์ฯ ระหว่างกลุ่ม เครือข่าย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ อย่างได้ผลต่อเนื่องและยั่งยืน
๔. สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่	- มีผลงานอนุรักษ์ฯ ด้านใดด้านหนึ่ง ให้คนมาศึกษาดูงานได้ - มีป้ายความรู้ สื่อ อย่างง่ายด้านการอนุรักษ์ฯ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง	- เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ - มีอาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อ ให้ผู้สนใจมาเรียนรู้หลายจุด	- วิทยากรได้รับการยอมรับและใช้สื่อ ในการเผยแพร่ความสำเร็จสู่สาธารณะ

ตารางที่ ๖-๒ เกณฑ์มาตรฐานสำหรับกลุ่มการผลิตภาคเกษตร

เกณฑ์มาตรฐาน	ศูนย์เรียนรู้ฯ ตามระดับการพัฒนา		
	ก่อรูป/ เริ่มพัฒนา	พัฒนาแล้ว	พัฒนาสู่ความยั่งยืน
๑. คุณสมบัติส่วนบุคคล (เกษตรกรตัวอย่าง/ ผู้สืบทอด สำหรับก่อรูปและพัฒนา เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ สำหรับพัฒนา/ยั่งยืน)	- ผ่านการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และ/หรือหน่วยงาน มีความชำนาญด้านการเกษตร อย่างน้อย ๑ เรื่อง - ใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปแก้ปัญหา อย่างน้อย ๒ เรื่อง	- ใช้ความรู้ไปปรับใช้อย่างต่อเนื่องจนสำเร็จและมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ อย่างน้อย ๓ เรื่อง	- มีวิธีคิดและใช้ความรู้จนได้ผลแบบครบวงจร - มีผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับเป็นต้นแบบหรือได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
๒. ปฏิบัติการและผลที่เกี่ยวข้อง	- มีการจัดการปัจจัยการผลิตที่จำเป็นและการผลิตที่มีคุณภาพ - มีการจัดการแปลง โรงเรือน และพื้นที่อย่างถูกต้อง	- มีการจัดการผลผลิตที่สัมพันธ์กับตลาดอย่างต่อเนื่องและหมุนเวียนตลอดทั้งปี	- ได้ต่อยอดความรู้ เพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร - ปรับวิถีชีวิตเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการผลิตและวิถีชีวิต

เกณฑ์มาตรฐาน	ศูนย์เรียนรู้ฯ ตามระดับการพัฒนา		
	ก่อรูป/ เริ่มพัฒนา	พัฒนาแล้ว	พัฒนาสู่ความยั่งยืน
๓. เครือข่ายความร่วมมือ	- มีกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายการเกษตร ด้านใดด้านหนึ่ง - มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่ม และ/ หรือเครือข่ายการเกษตร	- มีกลุ่ม และ/หรือเครือข่ายการเกษตร อย่างต่อเนื่อง - มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่ม เครือข่ายศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ด้านการเกษตร อย่างต่อเนื่อง	- มีการบูรณาการแผน/ งบ/ ปฏิบัติการ เกี่ยวกับการเกษตร ระหว่างกลุ่ม เครือข่าย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ อย่างได้ผลต่อเนื่องและยั่งยืน
๔. สิ่งสนับสนุนการขยายความรู้ที่มีอยู่	- มีแปลงตัวอย่าง และ/ หรืออาคารสถานที่ให้คนมาเยี่ยมชม - มีสื่อเผยแพร่ด้านเกษตรอย่างง่าย อย่างน้อย ๒ สื่อ	- มีการต่อยอดความรู้ที่จำเป็นด้านการผลิตและตลาดที่เหมาะสม - มีข้อมูลผู้เยี่ยมชมเชิงคุณภาพ เพื่อวางแผนและติดตามผลการนำความรู้ไปปฏิบัติ	- สื่อสารผ่านระบบไอทีระหว่างเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และผู้ที่สนใจ - มีระบบคิดและหลักการทรงงานฯ มีผลของปฏิบัติการของเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ ๖-๓ เกณฑ์มาตรฐานสำหรับกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

เกณฑ์มาตรฐาน	ศูนย์เรียนรู้ฯ ตามระดับการพัฒนา		
	ก่อรูป/ เริ่มพัฒนา	พัฒนาแล้ว	พัฒนาสู่ความยั่งยืน
๑. คุณสมบัติส่วนบุคคล (เกษตรกรตัวอย่าง/ ผู้สืบทอด สำหรับก่อรูปและพัฒนา เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ สำหรับพัฒนา/ยั่งยืน)	- มีความเชี่ยวชาญด้านการแปรรูปอย่างใดอย่างหนึ่ง - ใช้ความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หน่วยงาน หรือค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับการแปรรูป อย่างน้อย ๑ เรื่อง	- เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านการแปรรูปที่ได้ผล อย่างน้อย ๓ เรื่อง	- บูรณาการความรู้ด้านการแปรรูป จนได้คุณภาพของผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับ
๒. ปฏิบัติการและผลที่เกี่ยวข้อง	- ใช้หรือผลิตวัตถุดิบเบื้องต้นที่มีคุณภาพนำมาแปรรูป - สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ - มีการจัดการแบบกลุ่ม	- เริ่มมีการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ มีจุดเด่นจุดขายเป็นที่ยอมรับของตลาด - ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์	- พัฒนาและต่อยอดเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และความโดดเด่นของจุดขาย - เป็นต้นแบบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับรางวัลหรือการรับรองจากหน่วยงานต่างๆ
๓. เครือข่ายความร่วมมือ	- มีการร่วมมือ ความช่วยเหลือ จากกลุ่มและ/ หรือเครือข่ายการแปรรูป - มีความสัมพันธ์กับกลุ่มและ/ หรือเครือข่ายการแปรรูป	- มีความร่วมมือระหว่างกลุ่ม เครือข่ายศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ด้านการแปรรูป อย่างต่อเนื่อง	- มีการบูรณาการแผน/ งบ/ ปฏิบัติการ เกี่ยวกับการแปรรูป ระหว่างกลุ่ม เครือข่าย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ อย่างได้ผลต่อเนื่องและยั่งยืน - จัดการแบบกลุ่ม/ วิสาหกิจที่เข้มแข็ง ในการแปรรูปที่ได้คุณภาพ มีกลยุทธ์ทางการตลาด

๖.๒ ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ประกอบกับการประมวลปัญหาและแนวทางแก้ไขรวมถึงประเด็นที่ต้องพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ จากทุกเวทีการประชุมสัมมนา ทำให้สามารถสังเคราะห์ออกเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยจำแนกออกเป็น ๕ ประเด็นการบริหารจัดการคือ

(๑) การบริหารจัดการด้วยข้อมูลและแผนงานโครงการแบบบูรณาการ

(๒) การบริหารจัดการองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพศูนย์เรียนรู้ฯ

(๓) การสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลสำเร็จของกิจกรรมสำคัญ

(๔) การปรับปรุงแนวทางการขยายผลองค์ความรู้เชิงคุณภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ

(๕) การเพิ่มศักยภาพฝ่ายขยายผล ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

และเพื่อให้เกิดแนวทางในการจัดการตามข้อเสนอแนะทั้ง ๕ ประเด็นอย่างเชื่อมโยงได้มีการกำหนดหน่วยจัดการ ๒ หน่วย คือ (๑) ส่วนกลางคือ สำนักงาน กปร. และ (๒) ส่วนพื้นที่ คือศูนย์ศึกษาการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และ หน่วยปฏิบัติหรือการขยายผลต่อ คือ ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) การบริหารจัดการด้วยข้อมูลและแผนงานโครงการแบบบูรณาการ

บทสรุป

การจัดองค์กรโดยใช้ความร่วมมือ (Collaborative Organization) ของหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นกลไกหลักในการสนับสนุนให้เกิดศูนย์เรียนรู้ฯ นับว่าเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับพระราชดำริในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างมาก แต่การบริหารจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพในลักษณะนี้ ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามที่จะให้เกิดความคล่องตัวในระบบราชการที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสายการสั่งงานและบังคับบัญชา การบริหารงานบุคคล และแผนงานและงบประมาณ ซึ่งแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ก็ต้องมีวิธีการบริหารให้เกิดความยืดหยุ่นภายในข้อจำกัดดังกล่าว ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่มีส่วนช่วยทำให้การจัดองค์กรในลักษณะนี้สามารถจะบูรณาการในระบบราชการก็คือ

๑) ต้องมีระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวกับความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (เช่น กรณีของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็นระบบฐานข้อมูลที่มีการ Update อยู่เป็นระยะ

๒) มีการวิเคราะห์สาระสำคัญเชิงประจักษ์ของผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย

๓) นำผลการวิเคราะห์ไปสร้างและปรับแผนระยะยาว (แผนยุทธศาสตร์) แผนปฏิบัติ หรือแผนงานและงบประมาณประจำปีแบบบูรณาการ

๔) มีระบบการนำโครงการที่ได้รับอนุมัติตามแผนประจำปี ไปบูรณาการวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรมแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานหลัก หน่วยงานร่วมปฏิบัติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมถึงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นั่นคือ การสร้างระบบบูรณาการมาช่วยในการสร้างประสิทธิภาพให้เกิดความยืดหยุ่นในระบบราชการ จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑.๑) การจัดทำศูนย์ข้อมูลที่เป็นระบบของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบด้วย

(ก) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ เช่น ความรู้ความชำนาญ เงื่อนไขที่ทำให้แสวงหาความรู้ตามแนวพระราชดำริไปแก้ปัญหาและปัจจัยทางนิเวศ ป่า-ดิน-น้ำ ที่ดิน แรงงาน และทุนเพื่อการผลิต

(ข) ข้อมูลเกี่ยวกับการได้มาซึ่งความรู้ตามแนวพระราชดำริจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และจากหน่วยงานอื่น จากการค้นคว้าด้วยตนเอง ความสามารถในการวิเคราะห์หรือระบบคิดและการจัดการตามหลักการทรงงาน และการประยุกต์องค์ความรู้สู่การปฏิบัติ

(ค) ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมสำคัญ ตั้งแต่ต้นจนได้ผลผลิตและนำผลผลิตไปจัดการแบบครบวงจร รวมถึงสิ่งที่ได้รับเชิงเศรษฐกิจ สังคมและวิถีชีวิตในครัวเรือน

(ง) ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณเกษตรกรและผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้และในเชิงคุณภาพ คือการสื่อสาร ช่วยเหลือ เกษตรกรผู้ที่ตั้งใจจนได้ผล

ข้อมูลของศูนย์เรียนรู้ฯ เหล่านี้เริ่มต้นจากการนำข้อมูลที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีอยู่และข้อมูลจากการประเมินผลนำไปจัดระบบและนำเข้าเป็นฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ และในแต่ละรอบปีเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลร่วมกับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ทำการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยแบบง่าย

๑.๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ประสานงานกับกองติดตามประเมินผล ในการ (๑) เชื่อมข้อมูลของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ และ ๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เป็นศูนย์ข้อมูลที่เป็นระบบในส่วนของศูนย์เรียนรู้ฯ ณ สำนักงาน กปร. (๒) ออกแบบเครื่องมือ และวิธีการให้ฝ่ายขยายผลร่วมกับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ทำการปรับข้อมูลให้ทันสมัยในแต่ละปี

๑.๓) การจัดทำแผนงานและโครงการสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ แบบบูรณาการฯ

การมีฐานข้อมูลตามข้อ ๑.๑ และการมีข้อมูลไปจัดทำแผนแบบบูรณาการตามข้อ ๑.๓ ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดสำหรับองค์กรความร่วมมือ (Collaboration Organization) ในการบริหารจัดการให้เหมาะสมภายใต้ระบบราชการ งบประมาณและการบริหารบุคคลที่ต้องปฏิบัติตาม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ นำความรู้ไปปฏิบัติจนได้ผลและขยายสู่ผู้ที่สนใจต่อไป

การจัดทำแผนงานและโครงการฯ ดังกล่าวมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้คือ

๑) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เสริมศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลในเรื่องการได้มาและวิเคราะห์ข้อมูล การร่วมกับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ผู้ร่วมงาน กลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ในระยะสั้นและระยะยาว ในเรื่อง (ก) ความต้องการความรู้เพิ่มเติม (ข) การจัดการกับกิจกรรมสำคัญอย่างครบวงจร และ (ค) การขยายผลเชิงคุณภาพสู่เกษตรกรผู้สนใจ

๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จัดเวทีประมวล สังเคราะห์และสรุป แผนรายปีและแผนระยะยาวของแต่ละกลุ่มหลัก/กลุ่มย่อยของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยมี

(ก) ฝ่ายวิชาการ, ฝ่ายขยายผล, หน่วยงานร่วมศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีกองประสานงานโครงการพื้นที่เป็นพี่เลี้ยง แล้วจัดทำแผนประจำปีที่มีการบูรณาการ

หน่วยงานผู้สนับสนุน เพื่อจัดทำโครงการและงบประมาณจาก สำนักงาน กปร. และจากหน่วยงานร่วม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

(ข) จัดทำแผนงาน/โครงการระยะ ๓-๕ ปี ให้สัมพันธ์กับพัฒนาการของศูนย์เรียนรู้ฯ ตามเกณฑ์มาตรฐาน (รวมถึงการยุบและ/หรือการปรับเปลี่ยนผู้สืบทอด การสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ที่กำลังพัฒนา และการต่อยอดให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่พัฒนาสู่ความยั่งยืน)

(ค) นำผลของแผนงาน/โครงการระยะ ๓-๕ ปี ไปปรับเปลี่ยน/เพิ่มเติม สาระสำคัญของตัวชี้วัดในแผนแม่บทของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

(ง) สำนักงาน กปร. โดยกองประสานงานโครงการพื้นที่และกองศึกษาและขยายผลฯ ประสานงานนำแผนประจำปีของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปประสานงานเพื่อพิจารณาอนุมัติงบประมาณในส่วนของสำนักงาน กปร. และในส่วนของหน่วยงานร่วม ตามแผนประจำปีและนำผลการปรับปรุงแผนแม่บทของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปพัฒนาปรับปรุงตัวชี้วัดในแผนยุทธศาสตร์ที่ ๑ และยุทธศาสตร์ที่ ๒ ของสำนักงาน กปร.

๑.๔ การนำแผนประจำปีฯ ที่ได้รับอนุมัติไปจัดทำแผนปฏิบัติการสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีสาระสำคัญคือ

(ก) การจัดทำแผนปฏิบัติเพื่อจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ จำแนกตามกลุ่มหลัก/กลุ่มย่อย และตามลำดับพัฒนาการของศูนย์เรียนรู้ฯ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จัดเวทีทำแผนปฏิบัติ มีฝ่ายขยายผลเป็นผู้ดูแลหลัก มีฝ่ายจัดการหน่วยงานร่วม และหน่วยงานภายนอก โดยมีกองประสานงานโครงการพื้นที่เป็นพี่เลี้ยงร่วมกันกำหนดภารกิจหน้าที่ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามเวลา งบประมาณ และการประสานงานที่เห็นร่วมกัน

(ข) ฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นเจ้าของเรื่องประสานงานให้เกิดบูรณาการตามแผนปฏิบัติประจำ ๔ เดือน สำหรับฝ่ายขยายผลใช้กำกับการประสานงานและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

(ค) เมื่อสิ้นปีตามแผนปฏิบัติ ฝ่ายขยายผลจะทำการปรับปรุงข้อมูลและ (ตามข้อ ๑.๑) และสรุปผลการปฏิบัติงานเพื่อเสนอ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และสำนักงาน กปร. ต่อไป

๒) การบริหารจัดการองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพศูนย์เรียนรู้ฯ

บทสรุป

องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ที่สำนักงาน กปร. และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้พัฒนาประสบความสำเร็จอย่างดี ผ่านการวิจัย ทดลอง สาธิต จนเกิดผลที่ปฏิบัติได้จริง และได้นำไปขยายผลผ่านหลักสูตร เพิ่มโอกาสให้ผู้ที่สนใจเข้าไปศึกษาดูงาน ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่ทำหน้าที่เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตอย่างได้ผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชและสัตว์บางชนิด

แต่เมื่อมีการขยายองค์ความรู้สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อให้เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ นำไปปฏิบัติกิจกรรมสำคัญให้ได้ผล และนำผลสำเร็จไปขยายความรู้องค์ความรู้สู่เกษตรกรที่สนใจ พบว่า องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีมาก แต่ที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ นำไปปรับใช้ส่วนใหญ่เป็นความรู้เฉพาะที่ตรงกับกิจกรรมสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นความรู้ตั้งต้นที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้พยายามประยุกต์ให้การปฏิบัติกิจกรรมสำเร็จ ด้วยการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่ง/หน่วยงานอื่น จากการค้นคว้าและทดลองด้วยตนเองจนได้ผล ยิ่งไปกว่านั้นการประเมินผลครั้งนี้ พบว่ามีหลายศูนย์เรียนรู้ฯ ต้องการความรู้ด้านการจัดการผลผลิต การแปรรูปผลผลิต การตลาด และมีบางศูนย์เรียนรู้ฯ ได้ริเริ่มต่อยอดความรู้ที่ได้ผลด้วยการค้นคว้า ทดลองด้วยตนเอง และพบว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ประสบความสำเร็จอย่างดี เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ไม่เพียงมีความคิดที่เป็นรูปธรรมและมีการปฏิบัติที่แสดงออกถึงหลักการทรงงานบางประการเท่านั้น แต่ได้มีการปรับวิถีการผลิต และวิถีชีวิตที่เป็นภาคปฏิบัติการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วย จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

๒.๑) ฝ่ายขยายผลร่วมกับฝ่ายวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ประมวลและสังเคราะห์บทสรุปผล

การประเมินด้านความรู้ตามแนวพระราชดำริ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ซึ่งประกอบด้วย

(ก) องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการผลผลิต การแปรรูปผลผลิต การตลาด และการจัดการโดยกลุ่ม/วิสาหกิจชุมชน

(ข) องค์ความรู้เกี่ยวกับการคิดเชิงระบบ และการปฏิบัติตามหลักการทรงงาน และตัวอย่างความสำเร็จของปฏิบัติการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(ค) เรื่องที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ริเริ่มต่อยอดความรู้ ด้วยการค้นคว้า ทดลองด้วยตนเอง เหมาะสมที่จะมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Research (PAR) เข้าไปสนับสนุน

๒.๒) ฝ่ายวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองศึกษาและขยายผลฯ สำนักงาน กปร. วิเคราะห์แนวทางตามข้อ ๒.๑ เพื่อนำไปสู่การปรับ/เพิ่ม จุดเน้นการวิจัย โดยมีนักวิชาการและการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) รวมถึงการปรับหลักสูตรที่เป็นความคิดเชิงระบบ ปฏิบัติการตามหลักทรงงาน และตัวอย่างปฏิบัติที่นำไปสู่ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อขอความเห็นชอบและการสนับสนุนเชิงนโยบาย

๒.๓) ฝ่ายวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองศึกษาและขยายผลฯ สำนักงาน กปร. สนับสนุนการวิจัยตามจุดเน้นเพิ่มเติม รวมถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)

๒.๔) ฝ่ายวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองศึกษาและขยายผล สำนักงาน กปร. ปรับปรุงหลักสูตรการขยายความรู้ให้สัมพันธ์กับความต้องการและทิศทางการพัฒนาประสิทธิผลของศูนย์เรียนรู้

๒.๕) ฝ่ายวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองศึกษาและขยายผลฯ สำนักงาน กปร. จัดทำโครงการศึกษาศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีผลสำเร็จอย่างยั่งยืนและมีผลของปฏิบัติการตามปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง (Best Practice) และโครงการศึกษาปราชญ์เกษตรกร ที่ใช้องค์ความรู้ตามพระราชดำริและหลักการทรงงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นตัวอย่างหลักสูตรการขยายผลความรู้ และการเผยแพร่สู่สาธารณะ

๓) การสนับสนุนและพัฒนา ศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลสำเร็จของกิจกรรมสำคัญ

บทสรุป

ผลการประเมินสรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ดำเนินงานมีความแตกต่างตามกิจกรรมสำคัญ และตามลักษณะการพัฒนาของศูนย์เรียนรู้ฯ คือมีบางศูนย์เรียนรู้ฯ ที่อาจมีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจากเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ จำเป็นต้องยกเลิกหรือหาผู้สืบทอดต่อ มีเกษตรกรตัวอย่างที่มีศักยภาพพอจะเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่พัฒนาอย่างโดดเด่น สู่ความยั่งยืนและเป็นตัวอย่างปฏิบัติการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ ดังนั้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีความแตกต่างดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๓.๑) การจัดการกับศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ประสบปัญหาเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และกับเกษตรกรตัวอย่างที่มีโอกาสจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบไปด้วย

(ก) ฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำข้อมูลของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ประสบปัญหาและข้อมูลเกษตรกรตัวอย่างจากผลการประเมิน (บทที่๔) ไปประสานงานในรายละเอียดกับพื้นที่ แล้วนำผลสรุปเกี่ยวกับการยุติ การสืบทอดเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ เสนอศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดำเนินการ

(ข) กองศึกษาและขยายผลฯ สำนักงาน กปร. นำข้อเสนอแนะจากการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ เรื่องเกณฑ์มาตรฐาน ไปพิจารณาร่วมกับ ๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อความสมบูรณ์ ชัดเจน มีตัวชี้วัดที่สามารถปฏิบัติได้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

(ค) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำเกณฑ์มาตรฐานที่สมบูรณ์ไปใช้ ประกอบการตัดสินใจและดำเนินการเกี่ยวกับการยุติ เปลี่ยนผู้สืบทอด จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ และสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ที่พัฒนาแล้ว และพัฒนาสู่ความยั่งยืน

๓.๒) การปรับจุดเน้น การสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ให้ตรงกับปัญหาความต้องการและแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของกิจกรรมสำคัญ ประกอบด้วย

(ก) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองประสานงานโครงการพื้นที่ นำบทวิเคราะห์ศักยภาพข้อจำกัด ปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา แนวทางการแก้ปัญหาและการเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ในเรื่องต่อไปนี้

(๑) การสนับสนุนทรัพยากรหรือปัจจัยสำคัญ ตามความต้องการของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ตามกลุ่มกิจกรรมสำคัญ และระดับการพัฒนา

(๒) การสนับสนุนการปฏิบัติงานแบบกลุ่มผู้ผลิต กลุ่มผู้ขายให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการผลิตภาคเกษตร และแบบกลุ่มผู้ประกอบการและการจัดการแบบวิสาหกิจชุมชน ให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านการแปรรูป

(๓) การสนับสนุนด้านการตลาด ด้วยการจัดตลาดกลางและ/หรือ ตลาดนัด เป็นสถานที่ให้เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ นำผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่มาวางจำหน่าย

(๔) การสนับสนุนการจัดการเชิงธุรกิจ ด้วยการประสานงานให้เกิดการท่องเที่ยวธรรมชาติโดยชุมชน สำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดทำตราสัญลักษณ์ (Brand) แสดงคุณภาพของผลผลิตทางเกษตร ของศูนย์เรียนรู้กลุ่มผลิตภาคเกษตร และความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์และการใช้ความรู้ตามพระราชดำริ ให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ กลุ่มแปรรูปผลผลิต

(ข) กองศึกษาและขยายผลฯ และกองประสานงานโครงการพื้นที่ นำแนวทางตามข้อ (ก) จัดทำโครงการเพื่อความเห็นชอบและสนับสนุนเชิงนโยบาย และนำโครงการที่ต้องดำเนินการในส่วนกลาง เช่น ตราสัญลักษณ์ (Brand) และฉลากติดผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง

(ค) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำสาระสำคัญที่ควรดำเนินงานในแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ (บทที่ ๔) ประกอบกับแนวทางที่จัดทำในข้อ (ก) และได้รับอนุมัติในข้อ (ข) ไปบริหารจัดการกับแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ

๔) การปรับปรุงแนวทางการขยายผลองค์ความรู้เชิงคุณภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ

บทสรุป

การขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่เกษตรกรและผู้ที่สนใจของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ประสบผลสำเร็จอย่างดี จนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยมีศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่มีประสิทธิภาพกับเกษตรกรที่จะนำไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างมาก คือ ความรู้ตามแนวพระราชดำริที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็นเกษตรกร/คนในชุมชน ไปจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ การผลิตและการจัดการผลผลิต ตามเงื่อนไขของพื้นที่และของเกษตรกร สิ่งนี้ เมื่อมีเกษตรกรผู้ตั้งใจมาเรียนรู้ เมื่อเงื่อนไขต่าง ๆ เหมือนกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนช่วยเหลือก็ดี หรือการที่เกษตรกรนำไปทำเองก็ดีก็จะได้ผลอย่างมาก

แต่จากข้อมูลการประเมินผล พบว่า การมีเกษตรกรและผู้สนใจจำนวนมากเข้าไปศึกษาเรียนรู้กับศูนย์เรียนรู้ฯ ในแง่หนึ่งเป็นเรื่องที่ดี แต่ในอีกแง่หนึ่งเป็นการเพิ่มภาระให้กับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และพบว่า หลายศูนย์เรียนรู้ฯ มีระบบการสื่อสารสมัยใหม่ ทำให้มีทั้งการแลกเปลี่ยนกับเกษตรกรที่ทำเรื่องเดียวกันมากขึ้น และการมีผู้ตั้งใจมาเรียนรู้อย่างมีคุณภาพจนมีการสื่อสารและช่วยเหลือ ทำให้เกษตรกรผู้ตั้งใจปฏิบัติได้จริง

ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพการขยายความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๔.๑) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดำเนินงานต่อในการขยายผลความรู้ให้กับผู้สนใจที่หลากหลายจำนวนมาก แต่ปรับกลยุทธ์ โดยเลือกสรรผู้ที่สนใจหรือตั้งใจจริงในเรื่องเฉพาะที่ศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วประสานงานให้ผู้ตั้งใจเข้าไปเรียนรู้ฯ เชิงคุณภาพ พร้อมกับการสนับสนุนการสื่อสารหรือช่วยเหลือระหว่างเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ กับเกษตรกรผู้ตั้งใจต่อไป

๔.๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองประสานงานโครงการพื้นที่ จัดทำโครงการสนับสนุนเครือข่ายการสื่อสารด้วยสมัยใหม่ หรือสื่ออิเล็คทรอนิกส์ ประกอบด้วย

(ก) สื่อกลาง มีบริหารจัดการโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำข้อมูลองค์ความรู้ กับความสำเร็จในกิจกรรมสำคัญของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ เผยแพร่ให้ผู้ตั้งใจติดต่อและคัดสรรให้เกิดการขยายผลเชิงคุณภาพ ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

(ข) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ไม่มีสื่อสมัยใหม่ จัดทำสื่อของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ และเพิ่มศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีสื่อสมัยใหม่อยู่แล้ว ให้มีระบบการแลกเปลี่ยนข้ามพื้นที่ออนไลน์ จะกลายเป็นเครือข่ายเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญในเกษตรเฉพาะด้านและ/หรือการเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีประสิทธิภาพ

๔.๓) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และกองประสานงานโครงการพื้นที่ ปรับลดงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกในการขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ ไปเพิ่มงบประมาณ สนับสนุนกิจกรรมและสนับสนุนสื่อสมัยใหม่

๕) การเพิ่มศักยภาพฝ่ายขยายผล ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

บทสรุป

การขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ผ่านศูนย์เรียนรู้เป็นแนวคิด แนวทาง และปฏิบัติการที่ดีมาก แต่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลกลับมีความยุ่งยาก ซับซ้อน และมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก จึงขึ้นอยู่กับการจัดองค์กรบนความร่วมมือ มีระบบการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น ภายใต้กรอบของระบบราชการ โดยใช้ข้อมูลและแผนบูรณาการตามที่กล่าวมาแล้ว อีกส่วนหนึ่งที่สำคัญ คือ ขึ้นอยู่กับศักยภาพของฝ่ายขยายผล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลซึ่งเป็นผู้มีความสัมพันธ์โดยตรงและต่อเนื่องกับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ และเป็นผู้ที่ประสานงานให้การสนับสนุนต่าง ๆ จากหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหน่วยงานภายนอกลงไปในภาคปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

จากผลการประเมินพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อฝ่ายขยายผล ในการขับเคลื่อนให้เกิดความสำเร็จของการสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ คือ (ก) ความรู้ ทักษะในการในการจัดการความรู้แบบครบวงจร การช่วยเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ในการแก้ปัญหา ทักษะในการสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ การจัดการแบบกลุ่มและเครือข่ายตามลักษณะสำคัญของกิจกรรม ทักษะในการเก็บข้อมูล จัดทำแผนแบบบูรณาการที่มาจากปัญหาและแนวทางในการแก้ไขในระยะสั้นและความต้องการการพัฒนาในระยะยาว ของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ การประสานงานเพื่อให้เกิดการใช้สื่อสมัยใหม่ เพื่อขยายผลเชิงคุณภาพ (ข) ภาระที่สามารถทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผลมีความสัมพันธ์กับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ แบบมีคุณภาพ และ (ค) ความมั่นคงในงานรวมถึงขวัญกำลังใจ จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๑) การเสริมศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล โดยเริ่มจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ร่วมกับกองประสานงานโครงการพื้นที่ จัดทำโครงการเพื่อขอความเห็นชอบและสนับสนุนจากสำนักงาน กปร. ประกอบด้วย

(ก) การจัดอบรมดูงานให้กับเจ้าที่ฝ่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง เพื่อพัฒนาศักยภาพ

(ข) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่งจัดเวทีสัมมนา ระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล มีกองประสานงานโครงการพื้นที่เข้าร่วม อย่างน้อย ๓ ครั้ง/ปี ในวาระที่มีการจัดทำแผนปฏิบัติราย ๔ เดือน เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยน ช่วยเหลือ ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อพัฒนาศักยภาพศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จัดทำภาระงาน และมีคู่มือการทำงานแบบบันทึกผลงานอย่างง่าย เป็นระบบ เพื่อทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล สามารถใช้ทักษะใหม่ และสร้างความสัมพันธ์เชิงคุณภาพกับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ

๕.๓) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และกองประสานงานโครงการพื้นที่ วิเคราะห์ภาระงานตามฐานข้อมูลใหม่ เพื่อจัดสรรอัตรากำลัง ดำเนินงานและค่าตอบแทนภายใต้กรอบของระบบราชการตามสมควร

๕.๔) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นำผลของการปฏิบัติงานตามแบบบันทึกผลงาน (ตามข้อ ๕.๒) มาจัดการให้รางวัลและการยกย่องตามความเหมาะสม เพื่อเพิ่มขวัญกำลังใจกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายขยายผล

ภาคผนวก

แนวทางการจัดการศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

๑. ความเป็นมา

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้เห็นความสำคัญของการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีอยู่ทั่วประเทศ จึงได้รวบรวมตัวอย่างความสำเร็จของบุคคลที่น้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติ นำมาจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นแหล่งเผยแพร่ขยายผลองค์ความรู้พระราชดำริและองค์ความรู้ของศูนย์ศึกษาฯ ประกอบกับสำนักงาน กปร. ได้จัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปี ๒๕๕๒ เรื่องจำนวนศูนย์เรียนรู้ตัวอย่างความสำเร็จตามแนวพระราชดำริที่สามารถเผยแพร่ต่อประชาชนได้ โดยมีเป้าหมายการดำเนินงานรวมทั้งสิ้น ๑๒๐ แห่ง และมีการดำเนินงานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

สำนักงาน กปร. ได้มีการประชุมหารือร่วมกับศูนย์ศึกษาฯ และศูนย์สาขา พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้ง พร้อมทั้งแนวทางการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริในระยะต่อไป เพื่อให้มีการดำเนินงานขยายผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถนำผลสำเร็จที่ได้จากการศึกษา ทดลอง วิจัยที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ไปขยายผลสู่เกษตรกรและผู้สนใจได้นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคม และประชาชนทุกภาคส่วนได้มีโอกาสในการเข้ามาศึกษา เรียนรู้ และนำผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาฯ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ เป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริที่สามารถใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรมและศึกษาดูงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. คำจำกัดความ

ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ หมายถึง แหล่งเรียนรู้ที่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ แนวทางการดำเนินชีวิต การปฏิบัติงานตามแนวพระราชดำริ ที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าศึกษาเรียนรู้ได้

ตัวอย่างความสำเร็จ หมายถึง เกษตรกรตัวอย่างที่มีแปลงในพื้นที่ของตน และได้เข้ามาฝึกอบรมกับศูนย์ศึกษาฯ หรือศูนย์สาขาฯ สามารถนำไปดำเนินการให้เกิดผลสำเร็จ มีคุณสมบัติพร้อมในการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้ผู้อื่นนำไปปฏิบัติตามได้

๓. หลักเกณฑ์การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

ในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความพร้อม ๕ ด้าน ดังนี้

๑) ความพร้อมด้านคุณสมบัติทั่วไป ประกอบด้วย

- เป็นคนดี มีคุณธรรม ได้แก่ ขยัน อดทน ใฝ่เรียนรู้ มีจิตใจแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมที่จะให้คำปรึกษาแนะนำผู้อื่น เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- มีความรู้ดี เป็นผู้ที่มีความรู้ที่พร้อมจะเผยแพร่ มีองค์ความรู้ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากศูนย์ศึกษาฯ พร้อมทั้งเข้าใจองค์ความรู้ที่ตนเองมีอย่างลึกซึ้ง และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้ และหมั่นศึกษาหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ
- มีพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ที่มีคุณภาพ และให้ผลผลิตได้ดี ให้การดูแลและบำรุงรักษาสม่ำเสมอ

๒) การวางแผนการจัดการศูนย์เรียนรู้ ได้แก่ ความพร้อมด้านพื้นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ อาทิ

- มีแปลงหรือจุดสาธิตที่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามหลักการในเรื่องนั้นๆ บนพื้นที่ของตนเอง
- มีการจัดการ ดูแลและบำรุงรักษาแปลงหรือจุดสาธิตอย่างต่อเนื่อง
- มีผลผลิตในแปลงหรือจุดสาธิตให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม
- มีการจัดเก็บข้อมูลผู้เข้ารับการอบรม เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้

๓) ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ความพร้อมด้านสถานที่ อาทิ

- มีอาคารเรียนรู้
- มีวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น โต๊ะ เก้าอี้
- มีสื่อเผยแพร่ความรู้รูปแบบต่างๆ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ

๔) ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ได้แก่ ความพร้อมด้านองค์ความรู้ อาทิ

- มีองค์ความรู้ที่เป็นความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
- มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างคุณค่าในพื้นที่ของตนเอง
- มีความพร้อมในการถ่ายทอดความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญนั้นให้แก่ผู้อื่นได้

๕) ความยั่งยืน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การมีเครือข่าย อาทิ

- มีกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัว
- มีผู้สืบทอดในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อเนื่องได้
- มีเครือข่ายในการถ่ายทอดองค์ความรู้
- มีหลักสูตรความเชื่อมโยงกับแผนงานขยายผลของศูนย์ศึกษาฯ

๔. กระบวนการพิจารณาการเป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

ในการพิจารณาจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ มีกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้

๑) ศูนย์ศึกษาฯ หรือศูนย์สาขาฯ พิจารณา ตัวอย่างความสำเร็จตามหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ หากเห็นว่ามีความพร้อมครบทั้ง ๕ ด้าน ให้จัดทำหนังสือแจ้งความประสงค์ขอจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริมาที่สำนักงาน กปร.

๒) สำนักงาน กปร. ร่วมกับศูนย์ศึกษาฯ หรือศูนย์สาขาฯ นั้น ร่วมกันสำรวจพื้นที่ตัวอย่างความสำเร็จ และตรวจสอบตามหลักเกณฑ์การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ แล้วนำประเด็นดังกล่าวนำเสนอผู้บริหารสำนักงาน กปร. และคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบตามลำดับ

๓) เมื่อที่ประชุมมีมติให้ความเห็นชอบแล้ว สำนักงาน กปร. จะแจ้งการจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริให้ทราบต่อไป

๕. การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

๑) ให้ศูนย์ศึกษาฯ และศูนย์สาขาฯ รวบรวมผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ในความรับผิดชอบส่งมายัง สำนักงาน กปร. ปีละ ๑ ครั้ง โดยแสดงผลการดำเนินงานเป็นสถิติการเยี่ยมชมศึกษาดูงานและการเข้ารับการฝึกอบรมจำแนกตามประเภทในแต่ละเดือน

๒) ให้ศูนย์ศึกษาฯ และศูนย์สาขาฯ ร่วมกับ สำนักงาน กปร. ดำเนินการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริทุก ๒ ปี เพื่อทบทวนความพร้อมในการดำเนินงานและทราบถึงปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานนำไปสู่การวางแผนการพัฒนาในระยะต่อไป

๖. การยกเลิกการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

กรณีการถอดถอนหรือขอยกเลิกการเป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ให้ศูนย์ศึกษาฯ หรือศูนย์สาขาฯ จัดทำหนังสือแจ้งมายัง สำนักงาน กปร. รายงานถึงเหตุผลและความจำเป็นในการขอยกเลิกการเป็นศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ โดย สำนักงาน กปร. จะนำประเด็นดังกล่าวเสนอให้คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทราบ และแจ้งยกเลิกการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างเป็นทางการต่อไป

๗. การจัดทำข้อมูลเพื่อการเผยแพร่

เมื่อมีมติเห็นชอบให้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริแล้ว ขอให้ ศูนย์ศึกษาฯ หรือ

ศูนย์สาขาฯ จัดส่งข้อมูลตามแบบฟอร์มข้อมูลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ เพื่อเป็นข้อมูลในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อไป โดยมีแบบฟอร์มข้อมูลดังนี้

แบบฟอร์มข้อมูลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

๑) ชื่อศูนย์เรียนรู้ฯ/เกษตรกร .....

๒) ประเภท ❑ เกษตรผสมผสาน ❑ เกษตรทฤษฎีใหม่ ❑ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ
❑ การแปรรูปสมุนไพร ❑ การเลี้ยงกุ้งด้วยระบบชลประทานน้ำเค็ม
❑ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

๓) ปีที่จัดตั้ง .....

๔) ข้อมูลส่วนตัว

๔.๑) ชื่อ-นามสกุล .....

๔.๒) อายุ (ปี) .....

๔.๓) สถานภาพ .....

๔.๔) การศึกษา .....

๕) ข้อมูลรายละเอียด

๕.๑) จำนวนพื้นที่ (ไร่) .....

๕.๒) กิจกรรมในแปลง .....

๕.๓) การผลิต/ผลผลิต/รายได้ .....

๕.๔) หลักการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ .....

๕.๕) ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาฯ .....

๕.๖) ความภาคภูมิใจ/รางวัลที่ได้รับ .....

๖) ที่อยู่.....

เบอร์โทรศัพท์ ..... e-mail .....

๗) พิกัดที่ตั้ง (Latitude/Longitude) .....

๘) เอกสารประกอบ เช่น หลักสูตรอบรม เอกสารเผยแพร่ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ฯ

๘.๑) รูปภาพ

๘.๒) รูปเกษตรกร

๘.๓) รูปกิจกรรมในศูนย์เรียนรู้ฯ

๘.๔) รูปแผนที่/ผังแปลง

แบบบันทึกข้อมูลชุดที่.....

แบบบันทึกข้อมูล
สำหรับเจ้าหน้าที่ขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

☐ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ☐ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

(**ข้อมูลนี้จะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอในภาพรวม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ทีมประเมินจะไม่นำอ้างอิงผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 ชื่อ..... นามสกุล..... เบอร์โทร.....

1.2 อายุ.....ปี เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

1.3 ที่อยู่.....

1.4 อีเมล.....

1.5 หน่วยงานต้นสังกัด

☐ กรมประมง ☐ ตำรวจตระเวนชายแดน ☐ กรมวิชาเกษตร ☐ กรมพัฒนาที่ดิน
☐ กรมปศุสัตว์ ☐ กรมชลประทาน ☐ ศูนย์ฯ ผึ้ง ☐ กรมป่าไม้ ☐ ศูนย์วิจัยข้าว
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

1.6 ตำแหน่ง

☐ ข้าราชการประจำ ☐ ลูกจ้างหน่วยงาน/กรม/กอง ☐ ลูกจ้างงบประมาณ กปร.
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

1.7 อายุการทำงานกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ..... ปี

1.8 ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	วุฒิการศึกษา	สถานศึกษา

1.9 ความเชี่ยวชาญเฉพาะ/ ความสามารถพิเศษต่างๆ

.....

1.10 ประสบการณ์งานที่ผ่านมา

1.10.1 กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

.....

1.10.2 กับหน่วยงานต้นสังกัด

.....

1.10.3 อื่นๆ โปรดระบุ

.....

1.11 การเข้ารับการอบรม ศึกษาดูงาน หรือเพิ่มศักยภาพ

ประเด็นหรือเรื่อง ที่เข้ารับการอบรม	ระยะเวลา/ ช่วงเวลาที่เข้ารับ การอบรม	หน่วยงานที่สนับสนุน ให้เข้ารับการอบรม	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1.12 ภารกิจ และบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

(ก) กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ภารกิจหลัก

.....

ภารกิจรอง

.....

(ข) กับหน่วยงานต้นสังกัดฯ (ถ้ามี)

ภารกิจหลัก

.....

ภารกิจรอง

.....

ตอนที่ 2 บทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ ฯ

2.1 ชื่อศูนย์เรียนรู้ฯ ที่รับผิดชอบ และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบร่วม

ชื่อศูนย์เรียนรู้ฯ ที่รับผิดชอบ	เจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบร่วม	ระยะเวลา ที่ดูแล (ปี)	ประเด็นที่รับผิดชอบ ดูแลศูนย์เรียนรู้

2.2 ท่านเคยเข้ารับการอบรม สัมมนาหรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับหลักการตามแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 (เช่น หลักการทรงงานฯ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน ฯลฯ)

☐ ไม่เคย ☐ เคย เกี่ยวกับประเด็นใดต่อไปนี้

เรื่อง	จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม	จัดโดยหน่วยงานใด

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

.....

2.3 ท่านเคยเข้ารับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับแนวคิดและแนวปฏิบัติในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หรือไม่ อย่างไร

☐ ไม่เคย ☐ เคย เกี่ยวกับประเด็นใดต่อไปนี้

ประเด็นหรือเรื่องที่อบรม	จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม	จัดโดยหน่วยงานใด
1) ความเป็นมาและความสำคัญของการจัดตั้งให้มีศูนย์เรียนรู้ฯ		
2) เป้าหมายและประโยชน์ของการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ		
3) หลักเกณฑ์การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ		
4) แนวปฏิบัติในการสนับสนุนช่วยเหลือ		
5) การติดตามและประเมินผล		
6) อื่นๆ โปรดระบุ.....		

2.4 ท่านได้เข้าไปสนับสนุนช่วยเหลือศูนย์เรียนรู้ฯ ที่รับผิดชอบดูแลในด้านต่อไปนี้ อย่างไรบ้าง

(ก) องค์ความรู้เฉพาะด้านที่เจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ใช้ (เช่น การพาไปอบรมศึกษาดูงานความรู้เฉพาะด้านที่จำเป็น การช่วยให้เกษตรกรเกิดวิธีคิดที่เป็นระบบ และการดำเนินกิจกรรมที่ครบวงจร การช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ช่วยแนะนำช่องทางความรู้หรือวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสม ฯลฯ)

ประเด็นที่สนับสนุนช่วยเหลือ	ด้วยวิธีการใด	ผลที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

.....

(ข) การสนับสนุนกิจกรรมหลักให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ (เช่น เป็นสื่อกลางในการประสานปัญหา และความต้องการให้เกิดการแก้ปัญหา /สนับสนุนที่ถู กต้องและเหมาะสม เช่น ปัจจัยการผลิต กล้าพันธุ์ ปุ๋ย แหล่งน้ำ ผู้เชี่ยวชาญทั้งจากศูนย์ฯ และหน่วยงานภาคี ฯลฯ)

ประเด็นที่สนับสนุนช่วยเหลือ	ด้วยวิธีการใด	ผลที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

.....

(ค) การขยายความรู้ให้กับศูนย์เรียนรู้ฯ (เช่น พาผู้สนใจเข้าไปศึกษาดูงาน จัดทำสื่อเผยแพร่ขยายความรู้ของแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งเรื่องของแผ่นพับ โปสเตอร์ บอร์ดความรู้ รวมถึงการสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์ผ่าน Website Social Media ฯลฯ)

ประเด็นที่สนับสนุนช่วยเหลือ	ด้วยวิธีการใด	ผลที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

.....

2.5 ท่านได้เข้าไปติดตามประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ ที่รับผิดชอบดูแล ในด้านต่อไปนี้ อย่างไรบ้าง

2.5.1 การเก็บข้อมูลเพื่อติดตาม และจัดทำรายงาน

☐ ไม่ได้ทำ ☐ ทำ ความถี่.....ครั้ง/เดือน

2.5.2 การนำเอาปัญหาความต้องการหรือปัญหาเร่งด่วนของศูนย์เรียนรู้ฯ มาจัดเวทีประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยน

☐ ไม่ได้ทำ ☐ ทำ ความถี่.....ครั้ง/เดือน

2.5.3 การนำเอาปัญหาความต้องการหรือปัญหาเร่งด่วนของศูนย์เรียนรู้ฯ เสนอแนะให้กับศูนย์ศึกษาฯ

☐ ไม่ได้ทำ ☐ ทำ ความถี่.....ครั้ง/เดือน

2.5.4 การนำเอาปัญหาความต้องการหรือปัญหาเร่งด่วนของศูนย์เรียนรู้ฯ เสนอแนะให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

☐ ไม่ได้ทำ ☐ ทำ ความถี่.....ครั้ง/เดือน

2.5.5 การนำเอาปัญหาความต้องการหรือปัญหาเร่งด่วนของศูนย์เรียนรู้ฯ เสนอแนะให้กับ กอง 1 กอง 3 หรือ กปร.

☐ ไม่ได้ทำ ☐ ทำ ความถี่.....ครั้ง/ปี

2.5.6 การนำเอาปัญหาความต้องการหรือปัญหาเร่งด่วนของศูนย์เรียนรู้ฯ จัดทำแผนปฏิบัติ/รายงานประจำปี

☐ ไม่ได้ทำ ☐ ทำ ความถี่.....ครั้ง/ปี

2.6 ท่านได้มีการติดตามสนับสนุนเกี่ยวกับผู้สืบทอด/ทายาทของศูนย์เรียนรู้ฯ หรือไม่ อย่างไร

☐ ไม่ได้ทำ ☐ ทำ

ด้วยวิธีการใด

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

2.7 ท่านได้มีการติดตามสนับสนุนเกี่ยวกับการเลือกสรรศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ ตามเกณฑ์มาตรฐาน หรือไม่ อย่างไร

☐ ไม่ได้ทำ ☐ ทำ

ด้วยวิธีการใด

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

2.8 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ให้กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

.....

2.9 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการสนับสนุนและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ให้กับ สำนักงาน กปร.

.....

ขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ข้อมูล
โครงการประเมินผลศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ
ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)

สำหรับเจ้าของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

---

1. ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ฯ

1.1 ชื่อ-นามสกุล ..... อายุ..... ปี

1.2 สถานที่ตั้ง .....

1.3 พิกัดที่ตั้ง .....

1.4 เบอร์โทร .....

1.5 ปีที่จัดตั้ง .....

1.6 ลักษณะสำคัญของศูนย์เรียนรู้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ศูนย์เรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

☐ ศูนย์เรียนรู้ด้านการผลิตและแปรรูปสัตว์

☐ ศูนย์เรียนรู้ด้านการผลิตและแปรรูปพืช

☐ ศูนย์เรียนรู้ด้านวิสาหกิจและแปรรูป

☐ อื่นๆ ระบุ.....

1.7 สถานะก่อนการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ (ภูมิหลัง)

.....

2. จุดเริ่มต้นของการเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

.....

3. องค์ความรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

.....

4. การใช้ความรู้ตามแนวพระราชดำริมาประยุกต์เพื่อความยั่งยืนของการผลิตและ เพื่อความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

.....

ตารางการประยุกต์ใช้ความรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อความยั่งยืนของการผลิตและความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ความรู้	ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	ความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ	ความรู้จากหน่วยงานภายนอก
การผลิต			
การจัดการผลผลิต			
การแปรรูป			
การจัดการทางตลาด			

5. แผนงาน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

5.1 แผนงานสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์เรียนรู้ฯ มีการจัดการวางแผนการผลิตภายในศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบไปด้วย

- ด้านการผลิตพืช

.....

- ด้านการผลิตสัตว์

.....

- ด้านการแปรรูป

.....

5.2 กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการ ****ระบุว่าแต่ละศูนย์มีกิจกรรมสำคัญใดบ้าง****

(ก) การอนุรักษ์ป่า พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ (ความหลากหลายทางชีวภาพ)

.....

(ข) การจัดการน้ำ (ลำเหมืองธรรมชาติ ระบบชลประทาน เหมืองฝาย บ่อน้ำ/สระน้ำ)

- เพื่อการเกษตร

.....

- เพื่อเลี้ยงสัตว์

.....

- เพื่อการเกษตรและเลี้ยงสัตว์

.....

(ค) การอนุรักษ์และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

.....

(ง) การผลิตปุ๋ย/ สารไล่แมลงชีวภาพ

.....

(จ) การได้มา/ ปรับปรุงและใช้ประโยชน์พันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์เศรษฐกิจ

.....

(ฉ) การจัดการแปลงพืช (รวมถึงพื้นที่ป่า) โรงเรือน (เช่น เห็ด ผัก)

.....

(ช) สถานที่เลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ (ทุ่งหญ้า ฟาร์มโค หมู กบ ผึ้ง ปลา กุ้ง หอยนางรม)

.....

(ซ) วิธีการปลูก/ เลี้ยงและดูแลรักษาให้ได้ผลผลิตที่ดีของสมุนไพร พืชป่า พืชไร่ สวน ข้าวและสัตว์

.....

(ฌ) วิธีการแปรรูปผลผลิตทั้งพืช สัตว์ และสมุนไพร เช่น กุ้ง ชันโรง หอยนางรม ฯลฯ

.....

(ญ) วิธีการจัดการผลผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจ

.....

5.3 ปฏิทินการผลิตในรอบปี

การผลิต	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค

5.4 การจัดการผลผลิต

การผลิต	บริโภคภายในครัวเรือน	จำหน่าย	บริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่าย

5.5 การแปรรูปผลผลิตของพืชและสัตว์

ชนิด	ที่ผลิตและแปรรูปด้วยตัวเอง	ที่ผลิตและแปรรูปโดยกลุ่ม/สหกรณ์	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยตนเอง	นำผลผลิตจากที่อื่นมาแปรรูปโดยกลุ่ม

5.6 การตลาด/ การจัดการธุรกิจผลผลิต

ชนิด	ขายเอง	ขายผ่านกลุ่ม	พ่อค้ารับซื้อ

5.7 แหล่งรับซื้อ/กระจายผลผลิต

ชนิด	ผู้บริโภคตรง	พ่อค้าคนกลาง	หน่วยงานรัฐ	Retail Store	Online

5.8 ตารางสรุปผลผลิตและรายได้

ที่	กิจกรรม	รายได้ (บาท)	ต้นทุนค่าใช้จ่ายรวม (บาท)
1			
รวมรายได้ทั้งหมด			

6. จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ฯ

(ก) ด้านพอเพียง

.....

(ข) ด้านความสมเหตุผล ใช้ข้อมูลความรู้

.....

(ค) ด้านภูมิคุ้มกัน

.....

(ง) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า ทำให้สิ่งแวดล้อมของพื้นที่และชุมชนดีขึ้น

.....

(จ) ด้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเกื้อกูล มีคุณธรรม

.....

7. ผลสัมฤทธิ์ของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ได้รับกับตนเอง ชุมชน สังคม/ประเทศ

- กับตนเอง

.....

- กับชุมชน

.....

- กับสังคม/ ประเทศ

.....

8. จำนวนผู้เข้าชมและศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้ฯ

ปริมาณผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา ..... คน/ปี

9. การถ่ายทอดและขยายผลของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ประชาชนและผู้ที่สนใจ

9.1 ศักยภาพของวิทยากร

.....

9.2 ศักยภาพความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน สถานที่ อาคารเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ

.....

9.3 ศักยภาพความพร้อมด้านพื้นที่ถ่ายทอดความรู้ (เช่น แปลงหรือจุดสาธิตมีความครบถ้วนสมบูรณ์ตามหลักการ มีการบำรุงดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอ มีผลผลิตในแปลงหรือจุดสาธิตที่เป็นรูปธรรม มีการจัดเก็บข้อมูลผู้เข้ารับอบรมเพื่อวางแผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ฯลฯ)

.....

9.4 ศักยภาพ ด้านความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น มีองค์ความรู้ที่เป็นความเชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้าน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างคุณค่าในพื้นที่ตนเอง มีความพร้อมในการถ่ายทอดความชำนาญหรือเชี่ยวชาญนั้นให้แก่ผู้อื่น ฯลฯ

.....

9.5 รูปแบบการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ให้ผู้สนใจ

- รูปแบบที่คนมาเรียนรู้ เช่น ทำเฟสบุค มีเว็บไซต์

.....

- การเข้ามาเรียนรู้ผ่านศูนย์ศึกษาฯ

.....

- การเข้ามาเรียนรู้ผ่านหน่วยงานอื่น

.....

- เอกสาร/ แผ่นพับ/ โปสเตอร์ สื่อเผยแพร่ต่างๆ

.....

9.6 ศักยภาพด้านความยั่งยืน เช่น มีกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครัวเรือน มีผู้สืบทอดในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อเนื่อง มีเครือข่ายในการถ่ายทอดความรู้ มีหลักสูตรเชื่อมโยงกับแผนงานขยายผลของศูนย์ศึกษา ฯลฯ

.....

10. หลักสูตรฝึกอบรมของศูนย์เรียนรู้ฯ

.....

11. ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ผ่านมา

.....

12. แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไปในอนาคต

.....

13. แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ **และภาพประกอบ**

พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ประมาณ ..... ไร่.....งาน.....ตารางวา

แบ่งเป็น .....

แผนผังแปลงศูนย์เรียนรู้

แบบสอบถาม (Questionnaire)

สำหรับผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....อายุ.....ปี

ที่อยู่.....เบอร์โทร.....

☐ ท่านได้รับประโยชน์โดยตรงจากศูนย์เรียนรู้ฯ และ**ได้นำ**ความรู้ไปปฏิบัติ

☐ ท่านได้รับประโยชน์โดยตรงจากศูนย์เรียนรู้ฯ แต่**ยังไม่ได้นำ**ความรู้ไปปฏิบัติ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

(1) ท่านมีอาชีพหลักคือ.....และอาชีพรองคือ.....

(2) ถ้าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โปรดระบุการเกษตรที่ทำ

พืช :

☐ ปลูกข้าว.....ไร่ ☐ พืชสวน .....ไร่

☐ พืชไร่ .....ไร่ ☐ พืชผัก .....ไร่

☐ เห็ด .....ไร่ ☐ พืชดอก .....ไร่

สัตว์ :

☐ สัตว์ใหญ่ ระบุประเภทของสัตว์ .....

☐ สัตว์เล็ก ระบุประเภทของสัตว์ .....

☐ ปลา, กุ้ง,หอย ระบุประเภทของสัตว์ .....

☐ กบ, ผึ้ง, ชันโรง ระบุประเภทของสัตว์ .....

☐ อื่นๆ ระบุประเภทของสัตว์ .....

การแปรรูปผลผลิต (โปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวข้องกับความสนใจที่จะได้ความรู้จากศูนย์เรียนรู้ฯ ไปทำประโยชน์

(1) ท่านทราบว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีความรู้ต่างๆ ตามพระราชดำริที่สามารถ

(ก) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

☐ ไม่ทราบ ☐ ทราบแต่ไม่ชัดเจน ☐ ทราบและสนใจมาก

(ข) ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพและรายได้

☐ ไม่ทราบ ☐ ทราบแต่ไม่ชัดเจน ☐ ทราบและสนใจมาก

(ค) สนับสนุนการดำรงชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง

☐ ไม่ทราบ ☐ ทราบแต่ไม่ชัดเจน ☐ ทราบและสนใจมาก

ท่านได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ ณ ศูนย์การศึกษาพัฒนาฯ หรือไม่

☐ ไม่เคย ☐ เคย.....ครั้ง

(2) ท่านได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาหรือไม่

ท่านได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ฯ ณ ศูนย์การศึกษาพัฒนาฯ หรือไม่

☐ เคย ☐ ไม่เคย.....ครั้ง

(ก) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

☐ เคย ☐ ไม่เคย.....ครั้ง

(ข) ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพและรายได้

☐ เคย ☐ ไม่เคย.....ครั้ง

(ค) สนับสนุนการดำรงชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง

☐ เคย ☐ ไม่เคย.....ครั้ง

(ง) เรื่องอื่นๆ

☐ เคย ☐ ไม่เคย.....ครั้ง

(3) ความรู้และการปฏิบัติที่ท่านคาดว่าจะได้รับจากศูนย์เรียนรู้ฯ คืออะไร (โปรดจัดลำดับความสำคัญ 1-9 ลงใน [ ] โดย 1 คือมากที่สุด และ 9 คือ น้อยที่สุด)

1. การอนุรักษ์ทรัพยากร [ ] 2. การจัดการน้ำ [ ]
3. การปรับปรุงดิน [ ] 4. ปุ๋ยชีวภาพ [ ]
5. การผลิตพืช [ ] 6. การผลิตสัตว์ [ ]
7. การแปรรูปผลผลิต [ ] 8. การจัดการธุรกิจเกี่ยวกับการผลิต [ ]
9. การศึกษาชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง [ ]

(4) ท่านได้รับทราบข้อมูลของศูนย์เรียนรู้ฯ ว่ามีความรู้ มีภาคปฏิบัติ มีตัวอย่างที่ดีจากที่ใด? (โปรดจัดลำดับความสำคัญ 1-6 ลงใน [ ] โดย 1 คือมากที่สุด และ 6 คือน้อยที่สุด)

1. เพื่อนบ้าน [ ] 2. หน่วยงาน [ ]
3. เอกสารเผยแพร่ของศูนย์ศึกษาฯ [ ] 4. การชักชวนของศูนย์เรียนรู้ฯ [ ]
5. ค้นหาเอง [ ] 6. อื่นๆ [ ]

(5) ท่านเข้ารับการเรียนรู้จากศูนย์กี่ครั้ง.....
รวมเวลาทั้งหมด.....วัน

(6) วิธีการเผยแพร่ที่ท่านเห็นว่าได้ประโยชน์มากที่สุดคือ? (โปรดจัดลำดับความสำคัญ 1-7 ลงใน [ ] โดย 1 คือมากที่สุด และ 7 คือน้อยที่สุด)

1. บรรยาย [ ] 2. สาธิต [ ]
3. ให้ลองปฏิบัติ [ ] 4. ให้ซักถาม [ ]
5. เอกสาร [ ] 6. วิทยากร/เกษตรตัวอย่าง [ ]
7. อื่นๆ [ ]

ตอนที่ 3 ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์เรียนรู้ฯ

(1) สิ่งที่ท่านคาดหวังไว้ก่อน กับส่วนที่ได้มาหลังการไปศึกษาเรียนรู้กับศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นอย่างไร

☐ ที่คาดหวังกับที่ได้เหมาะสมกัน ☐ ที่คาดหวังกับที่ได้มาพอจะใช้ได้บ้าง
☐ ที่คาดหวังกับที่ได้มาใช้ไม่ได้ต้องประยุกต์ ☐ ไม่ตรงกันเลย

(2) ความรู้ที่ได้จาก “ใบเรียนรู้” ที่ศูนย์ฯ ที่ท่านพบมีเรื่องอะไรบ้าง? (โปรดจัดลำดับความสำคัญ 1-9 ลงใน [ ] โดย 1 คือมากที่สุด และ 9 คือน้อยที่สุด)

1. การอนุรักษ์ทรัพยากร [ ] 2. การจัดการน้ำ [ ]
3. การปรับปรุงดิน [ ] 4. ปุ๋ยชีวภาพ [ ]
5. การผลิตพืช [ ] 6. การผลิตสัตว์ [ ]
7. การแปรรูปผลผลิต [ ] 8. การจัดการธุรกิจเกี่ยวกับการผลิต [ ]
9. การศึกษาชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง [ ]

(3) ท่านได้นำความรู้ที่ได้เรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ฯ มาปฏิบัติเองหรือไม่

☐ **ไม่ได้ทำ** (ข้ามไปตอบข้อ (4))
☐ **ทำ** ให้ขยายความ

3.1) ท่านได้ทำเรื่องอะไร

พืช :

1. ปลูกข้าว.....ไร่ 2. พืชสวน .....ไร่

3. พืชไร่ .....ไร่ 4. พืชผัก .....ไร่

4. เห็ด .....ไร่ 5. พืชดอก .....ไร่

สัตว์ :

1. สัตว์ใหญ่ ระบุประเภทของสัตว์ .....
2. สัตว์เล็ก ระบุประเภทของสัตว์ .....
3. ปลา, กุ้ง,หอย ระบุประเภทของสัตว์ .....
4. กบ, ผึ้ง, ชันโรง ระบุประเภทของสัตว์ .....
5. อื่นๆ ระบุประเภทของสัตว์ .....

การแปรรูปผลผลิต (โปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

3.2) ผลของการปฏิบัติในข้อ 3.1 เป็นอย่างไร

☐ สำเร็จดีมาก ☐ สำเร็จปานกลาง ☐ สำเร็จน้อย

☐ ไม่สำเร็จ

เพราะ.....

(4) สาเหตุที่ไม่ได้นำไปปฏิบัติต่อเป็นเพราะอะไร? (เฉพาะผู้ที่**ไม่ได้**นำไปปฏิบัติ)

4.1 เพราะความรู้กับการปฏิบัติที่ได้มาไม่ตรงกับสิ่งที่ต้องการทำ

☐ ไม่ใช่ทั้งหมด ☐ ใช่บางส่วน ☐ ใช่ทั้งหมด

อธิบายเพิ่ม (ถ้ามี).....

.....

4.2 เพราะมีเงื่อนไขด้านเงินทุน ที่ดิน เวลา แรงงานจึงไม่สามารถปฏิบัติได้

☐ ไม่ใช่ทั้งหมด ☐ ใช่บางส่วน ☐ ใช่ทั้งหมด

อธิบายเพิ่ม (ถ้ามี).....

.....

4.3 ต้องการความรู้ที่ตรงมากกว่านี้

☐ ไม่ใช่ทั้งหมด ☐ ใช่บางส่วน ☐ ใช่ทั้งหมด

อธิบายเพิ่ม (ถ้ามี).....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

(1) สำหรับผู้ได้รับประโยชน์จากศูนย์ฯ ที่นำความรู้ไป**ปฏิบัติ**และได้ประโยชน์

หากทำให้ท่านสามารถนำความรู้ตามแนวพระราชดำริ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และศูนย์เรียนรู้ฯ ไปปฏิบัติ ให้ได้ผลมากขึ้นควรต้องทำอะไรบ้าง

1).....

2).....

3).....

(2) สำหรับผู้ได้รับประโยชน์จากศูนย์ฯและยัง**ไม่ได้ปฏิบัติ**

หากทำให้ท่านสามารถนำความรู้ตามแนวพระราชดำริ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาและศูนย์เรียนรู้ฯ ไปทำได้จริงควรต้องทำอะไรบ้าง

1).....

2).....

3).....

แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)
สำหรับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ชื่อผู้สัมภาษณ์..... นามสกุล.....เบอร์โทร.....
ชื่อศูนย์ ☐ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
☐ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

ส่วนงาน ☐ ฝ่ายวิชาการ
☐ ฝ่ายขยายผล
☐ อื่นๆ.....

ตำแหน่ง .....

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่กับศูนย์เรียนรู้ ฯ

บทบาทที่เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

☐ ผู้นำนโยบายและแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ไปปฏิบัติ

☐ ผู้บริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ
ตำแหน่งหน้าที่.....

☐ ผู้ปฏิบัติการ ศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสู่ศูนย์เรียนรู้ฯ
ตำแหน่งหน้าที่.....

☐ ผู้ปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ
☐ จัดการอบรม
☐ จัดการดูงาน/สาธิต
☐ วิทยากรในองค์ความรู้
☐ การชักชวน/เลือกสรร เกษตรกร/ผู้นำที่มีความต้องการและศักยภาพในการได้
☐ ความรู้ตามพระราชดำริและนำไปประยุกต์
ตำแหน่งหน้าที่.....

☐ ผู้สนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ณ พื้นที่
☐ ด้านการประยุกต์ความรู้กับเจ้าของศูนย์/กลุ่มเรียนรู้ฯ ณ พื้นที่
☐ สนับสนุนการคิด ออกแบบ กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ
☐ การแนะนำ/ช่วยจัดการ/แก้ปัญหาการปฏิบัติตามกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ
☐ สนับสนุนและประสานงานเรื่อง การสนับสนุนทรัพยากร เงินทุน การจัดการปัจจัย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ที่มาจาก กปร.และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ
ตำแหน่งหน้าที่.....

ตอนที่ 2 สำหรับผู้บริหารและสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

2.1 แนวคิดสำคัญที่สุดของการให้มีศูนย์เรียนรู้**ฯ** ขอท่านประเมินสาระสำคัญ

1) เกี่ยวกับองค์ความรู้

ก) มีมาก มีตรงกับความต้องการของชุมชน ต้องการขยายผลเพิ่มจากการให้มารับที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ข) มีมาก มีตรงบ้าง ไม่ตรงบ้างกับความต้องการของชุมชน

ค) ต้องการปรับให้มีการวิจัย/แสวงหาความรู้ภาคปฏิบัติกับชุมชนมากขึ้น

ง) อื่นๆ .....

ท่านคิดว่า ความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กับการประยุกต์ใช้สำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นข้อใดมากที่สุด.....

เพราะ.....

2) เกี่ยวกับการขยายผลความรู้ตามแนวพระราชดำริ

ท่านคิดว่าการขยายผลความรู้ตามแนวพระราชดำริ ตั้งแต่เริ่มจนก่อนมีความริเริ่มมีศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นอีกช่องทางของการขยายผลเป็นอย่างไร

☐ การให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็น “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” ดีอยู่แล้ว (ให้ผู้สนใจรวมถึงเกษตรกรมาศึกษาแล้วนำไปปฏิบัติ)

☐ ข้อ 1) ไม่พอต้องนำความรู้เข้าไปสู่เกษตรกรโดยตรงแล้วให้มีการประยุกต์จนเกิดผลสามารถขยายไปสู่ผู้สนใจผ่านศูนย์เรียนรู้ ฯ ณ ชุมชนได้

☐ อื่นๆ .....

2.2 แนวทางสนับสนุนจาก ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

การสนับสนุนให้เกิดศูนย์เรียนรู้ฯ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีอะไรบ้าง

ก) เชิงนโยบาย

.....

ข) เชิงบุคลากร

.....

ค) เชิงงบประมาณ

.....

ง) ส่วนที่เป็นศักยภาพ (สนับสนุนได้ดีแล้ว) ได้แก่

.....

จ) ส่วนที่เป็นข้อจำกัด/อุปสรรค (น่าจะสนับสนุนให้ดียิ่งขึ้น) ได้แก่

.....

2.3 การจัดการและปฏิบัติการเพื่อเริ่มต้นและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

การเลือกความรู้ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีอยู่เพื่อขยายผล ขอท่านประเมินการเลือกความรู้ขยายผลไปศูนย์เรียนรู้ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตามลำดับความสำคัญ(โปรดจัดลำดับความสำคัญ1 ถึง 6 ใน [ ])

1) กลุ่มที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(ก) เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ มีความสมบูรณ์ [ ]

(ข) เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง [ ]

(ค) เกี่ยวกับการจัดการน้ำเพื่อความชุ่มชื้นของป่า [ ]

(ง) เกี่ยวกับการจัดการน้ำ เพื่อการบริโภคและการเกษตรของชุมชน [ ]

(จ) เกี่ยวกับการจัดการลดการสูญเสียหน้าดินของป่า [ ]

(ฉ) เกี่ยวกับการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินเพื่อการเกษตรของชุมชน [ ]

(ช) อื่น ๆ [ ] .....

โปรดอธิบายเหตุผลของลำดับความสำคัญ

.....

2) กลุ่มที่เกี่ยวกับพืช

(ก) พืชสวน และวนเกษตรที่เหมาะสมกับการปลุกของเกษตรกร [ ]

(ข) ข้าวที่เหมาะสมกับการปลูกชองเกษตรกร [ ]

(ค) พืชไร่อายุสั้น (ถั่ว งา ข้าวโพด) ที่เหมาะกับการผลิตของเกษตรกร [ ]

(ง) เห็ดต่างๆที่เหมาะกับการผลิตของเกษตรกร [ ]

(จ) พืชผักต่างๆที่เหมาะกับการเกษตร [ ]

(ฉ) อื่น ๆ [ ] .....

โปรดอธิบายเหตุผลของลำดับความสำคัญ

.....

3) กลุ่มที่เกี่ยวกับสัตว์

(ก) สัตว์ใหญ่ (วัว ควาย) [ ]

(ข) สัตว์ขนาดกลาง (สุกร แพะ) [ ]

(ค) สัตว์ขนาดเล็ก (เป็ด ไก่) [ ]

(ง) สัตว์พิเศษ (กบ จิ้งหรีด) [ ]

(จ) ปลา กุ้ง หอย (ในสระ ในน้ำ ในบ่อ ในกระชัง) [ ]

(ฉ) ผึ้ง ชันโรง [ ]

(ช) อื่น ๆ [ ] .....

โปรดอธิบายเหตุผลของลำดับความสำคัญ

.....

4) กลุ่มที่เกี่ยวกับการผลิตพืชและสัตว์แบบยั่งยืน

(ก) อาหารสัตว์ **[ ]**

(ข) ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยเมล็ด ปุ๋ยน้ำธรรมชาติ **[ ]**

(ค) สารไล่แมลง/ศัตรูพืช **[ ]**

(ง) อื่น ๆ **[ ]** .....

โปรดอธิบายเหตุผลของลำดับความสำคัญ

.....

5) ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิต

(ก) แปรรูปผลผลิตพืช (ดอง, ฉาบ, เชื่อม, อบ, ต้ม) **[ ]**

ระบุที่ได้ใช้.....

(ข) แปรรูปผลผลิตสัตว์ (นม, น้ำผึ้ง, ชำแหละ, ย่าง) **[ ]**

ระบุที่ได้ใช้.....

กลุ่มไหนเด่นและเลือกกลุ่มไหนเด่นเพราะอะไร.....

6) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการตลาด/ธุรกิจ

โปรดระบุ .....

กลุ่มไหนเด่นและเลือกกลุ่มไหนเด่นเพราะอะไร.....

2.4 การเลือกเกษตรกรผู้สนใจ เพื่อขยายผลความรู้ก่อนที่จะเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ขอท่านเลือกประเมินเงื่อนไขการเลือกเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ตามประเด็นต่อไปนี้

(1) การศึกษาบริบทของชุมชน เพื่อเลือกสรรความรู้ที่ได้ผลอย่างไร

.....

(2) การได้มาซึ่งข้อมูล เกี่ยวกับเกษตรกรในความรู้ที่เลือกอย่างไร

.....

การจัดหลักสูตรการอบรม สาธิต ดูงาน เพื่อให้ความรู้ที่เลือกเหมาะกับบริบทของชุมชน และตรงกับเกษตรกรผู้สน อย่างไร ในแง่ของ

- สาระสำคัญของหลักสูตร

.....

- วิทยากร

.....

- วิธีการถ่ายทอด

.....

การเชิญชวนเกษตรกรผู้สนใจเข้าร่วมการถ่ายทอดเพื่อขยายผลทำอย่างไร

.....

ขอท่านประเมินศักยภาพ/ความสำเร็จจากการจัดให้ความรู้กับผู้สนใจ

ปัญหา/อุปสรรคของการจัดการความรู้ชุมชนกับผู้สนใจ คือ

.....

2.5 เกี่ยวกับ ผลของการถ่ายทอดความรู้ก่อนมีศูนย์เรียนรู้ฯ

ขอท่านประเมินผลการถ่ายทอดความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังนี้

1. ความสำเร็จที่ทำให้ความรู้ถ่ายทอด เกิดจุดเริ่มต้นที่จะมีเจ้าของ/กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ จาก
   (ก) ความสนใจ/ความต้องการของเกษตรกร **[ ]**
   (ข) ความเหมาะสมของหลักสูตร **[ ]**
   (ค) ความเหมาะสมของกระบวนการ **[ ]**
   (ง) การชักชวนที่เหมาะสม **[ ]**
   (จ) อื่นๆ(ระบุ) .....

โปรดอธิบายเหตุผลของการจัดลำดับความสำคัญ

.....

โปรดระบุศักยภาพที่ทำให้เกิดความสำเร็จตามที่คาดหวัง

.....

โปรดระบุปัญหา/อุปสรรคที่ไม่สำเร็จตามที่คาดหวัง

.....

ตอนที่ 3 การเริ่มต้นศูนย์เรียนรู้ฯ

3.1 หลักการ/เกณฑ์การพัฒนาให้เกิดศูนย์เรียนรู้ฯ

ขอท่านประเมินหลักการ/เกณฑ์การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ และจัดลำดับความสำคัญ

(ก) คุณลักษณะของเกษตรกรเจ้าของ/กลุ่มที่จะกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ **[ ]**

(ข) สถานที่ของเกษตรกรเจ้าของ/กลุ่มที่เมื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วจะประสบความสำเร็จในการประยุกต์ความรู้ และเป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้ที่สนใจ **[ ]**

(ค) เงื่อนไขของการที่เกษตรกรเจ้าของ/กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ นำความรู้ไปจัดการจนได้ผล (เช่น ทุน, ที่ดิน, เครื่องมือ, วัสดุอุปกรณ์, ระบบน้ำ ฯลฯ) **[ ]**

(ง) ความเป็น “วิทยากร” ผู้ถ่ายทอดผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ผู้สนใจ **[ ]**

โปรดอธิบายเหตุผลของการจัดลำดับความสำคัญ

.....

โปรดระบุศักยภาพที่ทำให้เกิดความสำเร็จตามที่คาดหวัง

.....

โปรดระบุปัญหา/อุปสรรคที่ไม่สำเร็จตามที่คาดหวัง

.....

3.2 การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาได้เข้าไปพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ตั้งแต่เริ่มต้นจนปัจจุบัน เรื่องใด อย่างไร

(1) ความรู้

(ก) เรื่องความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่เพิ่มเติม

.....

(ข) เรื่องความรู้จากภายนอกที่เข้าไปหนุนช่วย

.....

เรื่องการประยุกต์และบูรณาการความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ของภายนอก และของภูมิปัญญาในพื้นที่

.....

ในแง่ของความรู้ อะไรคือศักยภาพที่นำไปสู่ความสำเร็จ ?

.....

อะไรคือปัญหา และอุปสรรค ?

.....

(2) การช่วยเจ้าของ/กลุ่ม ศูนย์เรียนรู้ฯ ในขั้นปฏิบัติ

(ก) ด้านการทำกิจกรรม ได้แก่

.....

(ข) ด้านการแก้ปัญหา/อุปสรรคของการทำกิจกรรม ได้แก่

.....

ในแง่ของความรู้ อะไรคือศักยภาพที่นำไปสู่ความสำเร็จ ?

.....

อะไรคือปัญหา และอุปสรรค ?

.....

(3) การช่วยเจ้าของ/กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ในการถ่ายทอดและขยายผล

(ก) กรณีที่มีผู้สนใจมาเรียนรู้ แล้วนำไปปฏิบัติต่อ

(ข) กรณีที่มีผู้สนใจภายในชุมชน ภายนอกชุมชนเข้ามารับการถ่ายทอดและขยายผลเกิดขึ้นด้วยเงื่อนไขใด ?

.....

ยังมีปัญหาและอุปสรรคใด ?

.....

มีข้อเสนอแนะที่จะเกิดประสิทธิผลมากขึ้น คือ?

.....

ตอนที่ 4 ด้านการสนับสนุน/ประสานงาน ทรัพยากร ปัจจัย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น

(1) ได้ใช้เกณฑ์ใดในการพิจารณาว่าในแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ต้องการ/เสนอความต้องการการสนับสนุนที่ควรสนับสนุน และผลเป็นอย่างไร?

(ก) เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ข) เกี่ยวกับการสนับสนุนระบบน้ำ

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

เกี่ยวกับการสนับสนุนการผลิตพืช

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

เกี่ยวกับการสนับสนุนการผลิตสัตว์

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิต

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

เกี่ยวกับการจัดการธุรกิจและตลาด

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ค) เกี่ยวกับเงินทุนหมุนเวียน

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ง) เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(จ) เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์สำหรับการขยายผล

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

การสนับสนุนต่างๆ มีประเด็นใด/เรื่องใดที่ประสบความสำเร็จ ?

.....

การสนับสนุนต่างๆ มีประเด็นใด/เรื่องใดที่มีปัญหาและอุปสรรค ?

.....

มีข้อเสนอแนะใดที่จะทำให้การสนับสนุนเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

.....

ตอนที่ 5 ข้อมูลและการติดตามประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ

(1) ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลศูนย์เรียนรู้ฯ ในเรื่องต่างๆ อย่างไร

(ก) ข้อมูลของเจ้าของ/กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ข) ข้อมูลของเกษตรกรที่ปฏิบัติต่อ และได้ประสิทธิภาพ

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ค) ข้อมูลของผู้สนใจเข้ามารับการถ่ายทอดเผยแพร่

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ง) ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และ กปร.

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(จ) ข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้จากการนำความรู้ไปปฏิบัติ ศักยภาพ และข้อจำกัด

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

ความสำเร็จของการเก็บรวบรวมข้อมูลเกิดจากเงื่อนไขใด ?

.....

มีปัญหา/อุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูล อย่างไร ?

.....

มีข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเก็บข้อมูล อะไรบ้าง ?

.....

(2) ได้มีการจัดระบบ / วิเคราะห์ / ส่งต่อข้อมูล (จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไป กปร.) อย่างไร

(ก) การจัดระบบ ทำอย่างไร ?

.....

(ข) การวิเคราะห์แล้วนำผลไปแก้ปัญหา/เพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างไร ?

.....

(ค) มีการส่งต่อข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศูนย์เรียนรู้อย่างไร ?

.....

แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)
สำหรับสำนักงาน กปร.

ชื่อผู้สัมภาษณ์..... นามสกุล.....เบอร์โทร.....

ส่วนงาน ☐ กองศึกษาและขยายผล การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

☐ กองประสานงานโครงการพื้นที่ 1 (ภาคกลาง)

☐ กองประสานงานโครงการพื้นที่ 3 (ภาคเหนือ)

☐ กองติดตามและประเมินผล

ตำแหน่ง .....

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่กับศูนย์เรียนรู้ ฯ

บทบาทที่เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

☐ ผู้นำนโยบายและแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ไปปฏิบัติ

☐ ผู้บริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ
ตำแหน่งหน้าที่.....

☐ ผู้ปฏิบัติการ ศูนย์เรียนรู้ฯ ด้านองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสู่ศูนย์เรียนรู้ฯ
ตำแหน่งหน้าที่.....

☐ ผู้ปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สู่ศูนย์เรียนรู้ฯ

- ☐ จัดการอบรม
- ☐ จัดการดูงาน/สาธิต
- ☐ วิทยากรในองค์ความรู้
- ☐ การชักชวน/เลือกสรร เกษตรกร/ผู้นำที่มีความต้องการและศักยภาพในการได้
- ☐ ความรู้ตามพระราชดำริและนำไปประยุกต์

ตำแหน่งหน้าที่.....

☐ ผู้สนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ณ พื้นที่

- ☐ ด้านการประยุกต์ความรู้กับเจ้าของศูนย์/กลุ่มเรียนรู้ฯ ณ พื้นที่
- ☐ สนับสนุนการคิด ออกแบบ กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ
- ☐ การแนะนำ/ช่วยจัดการ/แก้ปัญหาการปฏิบัติตามกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ
- ☐ สนับสนุนและประสานงานเรื่อง การสนับสนุนทรัพยากร เงินทุน การจัดการปัจจัยและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ที่มาจาก กปร.และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ตำแหน่งหน้าที่.....

ตอนที่ 2 สำหรับผู้บริหารและสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ฯ ของ กปร.

2.1 แนวคิดสำคัญที่สุดของการให้มีศูนย์เรียนรู้ฯ ขอท่านประเมินสาระสำคัญ

1) เกี่ยวกับองค์ความรู้

ก) มีมาก มีตรงกับความต้องการของชุมชน ต้องการขยายผลเพิ่มจากการให้มารับที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ข) มีมาก มีตรงบ้าง ไม่ตรงบ้างกับความต้องการของชุมชน

ค) ต้องการปรับให้มีการวิจัย/แสวงหาความรู้ภาคปฏิบัติกับชุมชนมากขึ้น

ง) อื่นๆ .....

ท่านคิดว่า ความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กับการประยุกต์ใช้สำหรับศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นข้อใดมากที่สุด

.....

เพราะ.....

2) เกี่ยวกับการขยายผลความรู้ตามแนวพระราชดำริ

ท่านคิดว่าการขยายผลความรู้ตามแนวพระราชดำริ ตั้งแต่เริ่มจนก่อนมีความริเริ่มมีศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นอีกช่องทางของการขยายผลเป็นอย่างไร

☐ การให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็น “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” ดีอยู่แล้ว (ให้ผู้สนใจรวมถึงเกษตรกรมาศึกษาแล้วนำไปปฏิบัติ)

☐ ข้อ 1) ไม่พอต้องนำความรู้เข้าไปสู่เกษตรกรโดยตรงแล้วให้มีการประยุกต์จนเกิดผลสามารถขยายไปสู่ผู้สนใจผ่านศูนย์เรียนรู้ฯ ณ ชุมชนได้

☐ อื่นๆ.....

2.2 แนวทางสนับสนุนจาก กปร.

การสนับสนุนให้เกิดศูนย์เรียนรู้ฯ จาก กปร. มีอะไรบ้าง

ก) เชิงนโยบาย

.....

ข) เชิงบุคลากร

.....

ค) เชิงงบประมาณ

.....

ง) ส่วนที่เป็นศักยภาพ (สนับสนุนได้ดีแล้ว) ได้แก่

.....

จ) ส่วนที่เป็นข้อจำกัด/อุปสรรค (น่าจะสนับสนุนให้ดียิ่งขึ้น) ได้แก่

.....

2.3 การจัดการและปฏิบัติการเพื่อเริ่มต้นและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

การเลือกความรู้ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีอยู่เพื่อขยายผล ขอท่านประเมินการเลือกความรู้ขยายผลไปศูนย์เรียนรู้ฯ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตามลำดับความสำคัญ (โปรดจัดลำดับความสำคัญ 1 ถึง 6 ใน [ ])

1) กลุ่มที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(ก) เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ มีความสมบูรณ์ [ ]

(ข) เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง [ ]

(ค) เกี่ยวกับการจัดการน้ำเพื่อความชุ่มชื้นของป่า [ ]

(ง) เกี่ยวกับการจัดการน้ำ เพื่อการบริโภคและการเกษตรของชุมชน [ ]

(จ) เกี่ยวกับการจัดการลดการสูญเสียหน้าดินของป่า [ ]

(ฉ) เกี่ยวกับการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินเพื่อการเกษตรของชุมชน [ ]

(ช) อื่น ๆ [ ] .....

โปรดอธิบายเหตุผลของลำดับความสำคัญ

.....

2) กลุ่มที่เกี่ยวกับพืช

(ก) พืชสวน และวนเกษตรที่เหมาะสมกับการปลุกของเกษตรกร [ ]

(ข) ข้าวที่เหมาะสมกับการปลูกของเกษตรกร [ ]

(ค) พืชไร่อายุสั้น (ถั่ว งา ข้าวโพด) ที่เหมาะกับการผลิตของเกษตรกร [ ]

(ง) เห็ดต่างๆที่เหมาะกับการผลิตของเกษตรกร [ ]

(จ) พืชผักต่างๆที่เหมาะกับการเกษตร [ ]

(ฉ) อื่น ๆ [ ] .....

โปรดอธิบายเหตุผลของลำดับความสำคัญ

.....

3) กลุ่มที่เกี่ยวกับสัตว์

(ก) สัตว์ใหญ่ (วัว ควาย) [ ]

(ข) สัตว์ขนาดกลาง (สุกร แพะ) [ ]

(ค) สัตว์ขนาดเล็ก (เป็ด ไก่) [ ]

(ง) สัตว์พิเศษ (กบ จิ้งหรีด) [ ]

(จ) ปลา กุ้ง หอย (ในสระ ในน้ำ ในบ่อ ในกระชัง) [ ]

(ฉ) ผึ้ง ชันโรง [ ]

(ช) อื่น ๆ [ ] .....

โปรดอธิบายเหตุผลของลำดับความสำคัญ

.....

4) กลุ่มที่เกี่ยวกับการผลิตพืชและสัตว์แบบยั่งยืน

(ก) อาหารสัตว์ **[ ]**

(ข) ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยเมล็ด ปุ๋ยน้ำธรรมชาติ **[ ]**

(ค) สารไล่แมลง/ศัตรูพืช **[ ]**

(ง) อื่น ๆ **[ ]** .....

โปรดอธิบายเหตุผลของลำดับความสำคัญ

.....

5) ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิต

(ก) แปรรูปผลผลิตพืช (ดอง, ฉาบ, เชื่อม, อบ, ต้ม) **[ ]**

ระบุที่ได้ใช้.....

(ข) แปรรูปผลผลิตสัตว์ (นม, น้ำผึ้ง, ชำแหละ, ย่าง) **[ ]**

ระบุที่ได้ใช้.....

กลุ่มไหนเด่นและเลือกกลุ่มไหนเด่นเพราะอะไร.....

6) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการตลาด/ธุรกิจ

โปรดระบุ .....

กลุ่มไหนเด่นและเลือกกลุ่มไหนเด่นเพราะอะไร.....

2.4 การเลือกเกษตรกรผู้สนใจ เพื่อขยายผลความรู้ก่อนที่จะเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ

ขอท่านเลือกประเมินเงื่อนไขการเลือกเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ตามประเด็นต่อไปนี้

(1) การศึกษาบริบทของชุมชน เพื่อเลือกสรรความรู้ที่ได้ผลอย่างไร

.....

(2) การได้มาซึ่งข้อมูล เกี่ยวกับเกษตรกรในความรู้ที่เลือกอย่างไร

.....

การจัดหลักสูตรการอบรม สาธิต ดูงาน เพื่อให้ความรู้ที่เลือกเหมาะกับบริบทของชุมชน และตรงกับเกษตรกรผู้สน อย่างไร ในแง่ของ

- สาระสำคัญของหลักสูตร

.....

- วิทยากร

.....

- วิธีการถ่ายทอด

.....

(3) การเชิญชวนเกษตรกรผู้สนใจเข้าร่วมการถ่ายทอดเพื่อขยายผลทำอย่างไร

.....

ขอท่านประเมินศักยภาพ/ความสำเร็จจากการจัดให้ความรู้กับผู้สนใจ

ปัญหา/อุปสรรคของการจัดการความรู้ชุมชนกับผู้สนใจ คือ

.....

2.5 เกี่ยวกับ ผลของการถ่ายทอดความรู้ก่อนมีศูนย์เรียนรู้ฯ

ขอท่านประเมินผลการถ่ายทอดความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังนี้

1. ความสำเร็จที่ทำให้ความรู้ถ่ายทอด เกิดจุดเริ่มต้นที่จะมีเจ้าของ/กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ จาก
   (ก) ความสนใจ/ความต้องการของเกษตรกร **[ ]**
   (ข) ความเหมาะสมของหลักสูตร **[ ]**
   (ค) ความเหมาะสมของกระบวนการ **[ ]**
   (ง) การชักชวนที่เหมาะสม **[ ]**
   (จ) อื่นๆ(ระบุ) .....

โปรดอธิบายเหตุผลของการจัดลำดับความสำคัญ

.....

โปรดระบุศักยภาพที่ทำให้เกิดความสำเร็จตามที่คาดหวัง

.....

โปรดระบุปัญหา/อุปสรรคที่ไม่สำเร็จตามที่คาดหวัง

.....

ตอนที่ 3 การเริ่มต้นศูนย์เรียนรู้ฯ

3.1 หลักการ/เกณฑ์การพัฒนาให้เกิดศูนย์เรียนรู้ฯ

ขอท่านประเมินหลักการ/เกณฑ์การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ และจัดลำดับความสำคัญ

(ก) คุณลักษณะของเกษตรกรเจ้าของ/กลุ่มที่จะกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ **[ ]**

(ข) สถานที่ของเกษตรกรเจ้าของ/กลุ่มที่เมื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ แล้วจะประสบความสำเร็จในการประยุกต์ความรู้ และเป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้ที่สนใจ **[ ]**

(ค) เงื่อนไขของการที่เกษตรกรเจ้าของ/กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ นำความรู้ไปจัดการจนได้ผล (เช่น ทุน, ที่ดิน, เครื่องมือ, วัสดุอุปกรณ์, ระบบน้ำ ฯลฯ) **[ ]**

(ง) ความเป็น “วิทยากร” ผู้ถ่ายทอดผลสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ฯ สู่ผู้สนใจ **[ ]**

โปรดอธิบายเหตุผลของการจัดลำดับความสำคัญ

.....

โปรดระบุศักยภาพที่ทำให้เกิดความสำเร็จตามที่คาดหวัง

.....

โปรดระบุปัญหา/อุปสรรคที่ไม่สำเร็จตามที่คาดหวัง

.....

3.2 การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาได้เข้าไปพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ตั้งแต่เริ่มต้นจนปัจจุบัน เรื่องใด อย่างไร

(1) ความรู้

(ก) เรื่องความรู้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่เพิ่มเติม

.....

(ข) เรื่องความรู้จากภายนอกที่เข้าไปหนุนช่วย

.....

(ค) เรื่องการประยุกต์และบูรณาการความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ของภายนอก และของภูมิปัญญาในพื้นที่

.....

ในแง่ของความรู้ อะไรคือศักยภาพที่นำไปสู่ความสำเร็จ ?

.....

อะไรคือปัญหา และอุปสรรค ?

.....

(2) การช่วยเจ้าของ/กลุ่ม ศูนย์เรียนรู้ฯ ในขั้นปฏิบัติ

(ก) ด้านการทำกิจกรรม ได้แก่

.....

(ข) ด้านการแก้ปัญหา/อุปสรรคของการทำกิจกรรม ได้แก่

.....

ในแง่ของความรู้ อะไรคือศักยภาพที่นำไปสู่ความสำเร็จ ?

.....

อะไรคือปัญหา และอุปสรรค ?

.....

(3) การช่วยเจ้าของ/กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ ในการถ่ายทอดและขยายผล

(ก) กรณีที่มีผู้สนใจมาเรียนรู้ แล้วนำไปปฏิบัติต่อ

(ข) กรณีที่มีผู้สนใจภายในชุมชน ภายนอกชุมชนเข้ามารับการถ่ายทอดและขยายผลเกิดขึ้นด้วยเงื่อนไขใด ?

.....

ยังมีปัญหาและอุปสรรคใด ?

.....

มีข้อเสนอแนะที่จะเกิดประสิทธิผลมากขึ้น คือ?

.....

ตอนที่ 4 ด้านการสนับสนุน/ประสานงาน ทรัพยากร ปัจจัย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น

(1) ได้ใช้เกณฑ์ใดในการพิจารณาว่าในแต่ละศูนย์เรียนรู้ฯ ต้องการ/เสนอความต้องการการสนับสนุนที่ควรสนับสนุน และผลเป็นอย่างไร?

(ก) เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ข) เกี่ยวกับการสนับสนุนระบบน้ำ

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ค) เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ง) เกี่ยวกับการสนับสนุนการผลิตพืช

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(จ) เกี่ยวกับการสนับสนุนการผลิตสัตว์

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ฉ) เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิต

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ช) เกี่ยวกับการจัดการธุรกิจและตลาด

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ซ) เกี่ยวกับเงินทุนหมุนเวียน

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ฌ) เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์สำหรับการขยายผล

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

การสนับสนุนต่างๆ มีประเด็นใด/เรื่องใดที่ประสบความสำเร็จ ?

.....

การสนับสนุนต่างๆ มีประเด็นใด/เรื่องใดที่มีปัญหาและอุปสรรค ?

.....

มีข้อเสนอแนะใดที่จะทำให้การสนับสนุนเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

.....

ตอนที่5 ข้อมูลและการติดตามประเมินผลศูนย์เรียนรู้ฯ

(1) ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลศูนย์เรียนรู้ฯ ในเรื่องต่างๆ อย่างไร

(ก) ข้อมูลของเจ้าของ/กลุ่มศูนย์เรียนรู้ฯ

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ข) ข้อมูลของเกษตรกรที่ปฏิบัติต่อ และได้ประสิทธิภาพ

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ค) ข้อมูลของผู้สนใจเข้ามารับการถ่ายทอดเผยแพร่

ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(ง) ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และ กปร.
ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

(จ) ข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้จากการนำความรู้ไปปฏิบัติ ศักยภาพ และข้อจำกัด
ใช้เกณฑ์ใด

.....

ผลเป็นอย่างไร

.....

ความสำเร็จของการเก็บรวบรวมข้อมูลเกิดจากเงื่อนไขใด ?

.....

มีปัญหา/อุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูล อย่างไร ?

.....

มีข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเก็บข้อมูล อะไรบ้าง ?

.....

(2) ได้มีการจัดระบบ / วิเคราะห์ / ส่งต่อข้อมูล (จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไป กปร.) อย่างไร

(ก) การจัดระบบ ทำอย่างไร ?

.....

(ข) การวิเคราะห์แล้วนำผลไปแก้ปัญหา/เพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างไร ?

.....

(ค) มีการส่งต่อข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างไร ?

.....

บรรณานุกรม

ฝ่ายขยายผล ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2557. **รายงานผลการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินการงานขยายผล ประจำเดือนตุลาคม 2557**. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

ฝ่ายขยายผล ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2560. **รายงานผลการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานขยายผล ประจำเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2560**. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

ฝ่ายขยายผล ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2561. **รายงานผลการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินการงานขยายผล ประจำเดือนเมษายน 2561**. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2559. **รายงานประจำปี 2559 ศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ**. ฉะเชิงเทรา: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2559. **รายงานวิจัยประจำปี 2559 ศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ**. ฉะเชิงเทรา: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2564. **แผนแม่บท โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.2560-2564**. ฉะเชิงเทรา: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2559. **แผนแม่บท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.2560-2564**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

คณะผู้ร่วมจัดทำรายงาน

คณะที่ปรึกษา

๑.นายดนุชา	สินธวานนท์	เลขาธิการ กปร.
๒.นายลลิต	ถนอมสิงห์	รองเลขาธิการ กปร.
๓.นายปวัตร์	นวะมะรัตน	รองเลขาธิการ กปร.
๔.ศ.คลินิค นพ. นิเวศน์	นันทจิต	อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะผู้จัดทำ

ศูนย์ศึกษาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ดำเนินการประเมินผลโครงการฯ

๑.ดร. สิทธิณัฐ	ประพุทธนิติสาร	อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์
๒.นายโสรักษ์	ดิษฐประยูร	นักวิจัย
๓.นางสาวอัจจิมา	หิรัณยพิชญ์	นักวิจัย
๔.นางสาวสุรีย์รัตน์	จันทร	ผู้ช่วยนักวิจัย
๕.นายธีระภาพ	ปัทมรังสรรค์	ผู้ช่วยนักวิจัย

สำนักงาน กปร.

กองติดตามประเมินผล

๑.นางศศิพร	ปาณิบุตร	ผู้อำนวยการกองติดตามประเมินผล
๒.นางเสาวลักษณ์	ควรพินิจ	ผู้อำนวยการกลุ่มติดตาม
๓.นายขจรชัย	ฤทธิวงศ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
๔.นางกุญชัญญา	ทองคำ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
๕.นายวีรพงษ์	กำแพงทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

กองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑

๑.นายสมศักดิ์	เพิ่มเกษร	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๑
๒.นางสาวณัฐดา	ศุภสินธุ์	ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานพื้นที่ ๑๓
๓.นางสาวสุภาพร	หมั่นหาทรัพย์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
๔.นางสาววัชรีวรรณ	แคบำรุง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ปฏิบัติการ

กองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓

๑.นายวิกรม	คัยนันทน์	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ ๓
๒.นายธนฤทธิ์	รัชตะประกร	ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานพื้นที่ ๓๒
๓.นางพิมพ์นภัส	บุรมย์ชัย	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ

กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

๑.นางกมลินี	สุขศรีวงศ์	ผู้อำนวยการกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ
๒.นางสาวสมลักษณ์	บุนนาค	ผู้อำนวยการกลุ่มศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๓.นายศิริชัย	รอดทัศนา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.นายอนุวัชร	โพธินาม	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
๒.นายรัฐ	เกาวนันทน์	หัวหน้าฝ่ายขยายผล

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยอ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.นายไพรัตน์	ทับประเสริฐ	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ
๒.นายเสริมพงศ์	สงเคราะห์พันธุ์	หัวหน้าฝ่ายขยายผล

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
เลขที่ ๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์ : ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๐๐-๖ โทรสาร : ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๖๒
http://www.rdpb.go.th